

Corts d'Alfons el Magnànim

(València, 1417 – 1418)

.II.

Procés del braç eclesiàstic

Greuges del braç militar

Donatiu

Furs



Edició a cura de
Josepa Cortés Escrivà

2023

*f*onts històriques valencianes

Corts
d'Alfons el Magnànim
(València, 1417 – 1418)

.II.

Procés del braç eclesiàstic

Procés del braç militar

Donatiu

Furs

*f*onts històriques valencianes

87B.

Corts
d'Alfons el Magnànim

(València, 1417 – 1418)

.II.

Procés del braç eclesiàstic

Greuges del braç militar

Donatiu

Furs



Edició a cura de
Josepa Cortés Escrivà

2023

*f*onts històriques valencianes

*Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot*

SÈRIE
Acta Curiarum Regni Valentiae
2B.
en coedició amb
les Corts Valencianes

COMITÉ CIENTÍFIC

President

ANTONI FURIÓ (Universitat de València)

RAMON BALDAQUÍ (Universitat d'Alacant)

JUAN ANTONIO BARRIO (Universitat d'Alacant)

TERESA CANET APARISI (Universitat de València)

CARMEN CORONA MARZOL (†) (Universitat Jaume I)

VICENT GARCÍA EDO (Universitat Jaume I)

LLUÍS GUIA (Universitat de València)

MARÍA MAGDALENA MARTÍNEZ ALMIRA (Universitat d'Alacant)

JUAN FRANCISCO MESA (Universitat d'Alacant)

JAVIER PALAO GIL (Universitat de València)

CARLES RABASSA (Universitat Jaume I)

© Josepa Cortés Escrivà, 2023

© D'aquesta edició:

Corts Valencianes, 2023

Universitat de València, 2023

Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:

Vicent Requena (1592).

Emblema del braç reial a la Sala Nova del Palau de la Generalitat Valenciana.

Coordinació editorial:

Mònica Fernández Arizmendi (CV), Maite Simón (UV)

Correcció: Jordi Domènech Vicedo

Maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN (obra completa en paper):

(CV): 978-84-89684-68-3

(UV): 978-84-1118-266-9

ISBN (edició digital):

(CV): 978-84-89684-71-3

(UV): 978-84-1118-267-6

Edició digital

*Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons Reconeixement-
NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.*



PROCÉS DEL BRAÇ ECLESIASTIC

1. CONVOCATÒRIA

1.1

CONVOCATÒRIA AL BRAÇ ECLESIASTIC

||³⁷ *Iesus*

In Dei nomine, amen. Com lo molt excel·lent príncep e senyor, lo senyor don Alfonso, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, *et cetera*, vingués en lo regne de València novellament e hagués delliberat de tenir corts generals als regnícoles del dit regne dins la ciutat de València, com fon en lo loch de les Barraques dels Reys, situat en lo dit regne, tramés letres de la convocació de les corts als prelats e persones eclesiàstiques, barons, cavallers e gentils hòmens e universitats de les <ciutats>, viles e lochs acostumats convocar en corts del dit regne, la continència de les quals és de la tenor següent:

1417, abril 2. Les Barraques dels Reals.

Alfons el Magnànim convoca a Corts generals del regne a Hug, bisbe de València.

Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie ac comes Rossillionis et Ceritanie, venerabili in Christo patri Hugoni, episcopo Valencie, salutem et

dileccionem. Quoniam incolis regni Valencie curiam generalem, ut inhibi fori et privilegia ipsius regni Valencie per nos iurentur et quedam utilitatem, augmentum atque quietam dulcedinem sacre rei publice dicti regni Valencie clare tangencia pertractentur et plene ad finem peroptatum, dante Domino, deducantur, in civitate Valencie die XXVII^a mensis presentis intendimus celebrare. Ideo vos requirimus et monemus quatinus ad predicta atque fienda in curia supradicta in civitate iamdicta die predicta ad istud prefixa infallibiliter intersitis. Nos enim in ipsa civitate tunch erimus, Altissimo permitente.

Datum *en les Barraques dels Reyals*, sub nostro sigillo secreto, die secunda aprilis anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o decimoseptimo.

Rex Alfonsus

E com les letres per rahó de la convocació de les dites corts fossen presentades als tres staments del dit regne, ço és, eclesiàstich e militar e de ciutats e viles reyals, a la jornada dessús contenguda foren per los dits tres staments en la Seu de la ciutat de València les persones dejús contengudes.

1.2

PRIMERA REUNIÓ DELS BRAÇOS A LA SEU DE VALÈNCIA

1417, abril 27. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 4 de maig.

Die martis, ante prandium, XXVII^a aprilis anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o decimoseptimo. ^{37v}

Com per rahon de la jornada assignada en lo present dia per lo dit senyor rey a celebrar les dites corts del regne de València fossen justats alguns dels tres staments del dit regne dins la Seu de la dita ciutat,

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, official e procurador del senyor bisbe de València; frare Anthoni de Tholosana, claver e procurador del senyor mestre de Montesa; mossèn Ramon de Centelles, pebordre e procurador del honorable capítol de València; en Rodrigo de Rius, notari, procurador dels abbats de Valldigna e Sent Bernat; mossèn Jacme Roqua, canonge de Càller e procurador del comanador de Bexix.

Per lo stament militar

Mossèn Johan Fabra, procurador del senyor duch de Gandia; mossèn Pere Pardo; mossèn Johan de Ripoll; mossèn Jacme Romeu; mossèn Johan de Vallterra; mossèn Johan Roiz de Moros; mossèn Pere Maschó; en Jacme Roig, notari,

procurador del vezcomte de Vilanova, e'n Jacme Dezplà, notari, procurador de mossèn Bernat de Centelles.

Per lo stament de les ciutats e viles reyal

En Jacme Dezplà, síndich de la ciutat de València; en Johan Ferrer, síndich de la ciutat de Xàtiva; en Bertran de Boes, síndich de la vila de Morella; en Francesch Feliu, síndich de la vila de Castelló; en Berthomeu Mathoses, síndich de Vila-reyal; ¶³⁸ en Domingo Spelt, síndich de Ademuç.

Los quals, justats dins lo cancell del altar major de nostra dona Santa Maria de la dita Seu de València, vench l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria del senyor rey, lo qual per part del dit senyor dix tals paraules: «Lo senyor rey prorroga les corts al vuytén dia primer vinent en aquest loch mateix».

E de present, feta la dita prorogació, los dits tres staments per scrit donaren e offeriren, e per l'onorable en Francesch d'Arinyo, scrivà del dit senyor [rey], legir e publicar feren una protestació de la següent sèrie:

Venia petita.

Los dels staments eclesiàstich e militar e de ciutats e viles reyal del regne de València, dién ab aquella humil reverència que's pertany, que si e aytant com la dita prorogació feta per vós, molt honorable micer Joffre d'Artigues, sia contra furs, privilegiis, libertats e bons usos e costums del dit regne protesten que per aquella no sia fet algun prejudí als dits furs, privilegiis, libertats e bons usos e bones costums del dit regne, ne al dret dels dits staments ne alcú de aquells, ans aquell e aquells los romangua salvu e il·lès e que no·ls sia tret a ús ni a conseqüència en l'esdevenidor, requirents de les dites coses carta pública.

1417, maig 4. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 11 de maig.

Die martis, ante prandium, quarta madii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^o decimoseptimo.

Com fos dia e hora assignats a la prorogació de les corts, foren justats los dejús scrits dels dits tres staments dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo stament eclesiàstich ¶^{38v}

Lo reverent frare Amalricus, abbat de Sent Bernat; micer Johan Gastó, official e procurador del senyor bisbe de València; mossèn Francesch Giner, prevere e procurador del senyor bisbe de Tortosa; frare Anthoni Tholosana, claver e procurador del senyor mestre de Montesa; mossèn Pere Ferrández d'Íxer, comanador de Montalbà; mossèn Ramon de Centelles, pebordre e procurador del honorable

capítol de València; en Rodrigo de Rius, notari, procurador del abbat de Valldigna, [e] frare Francesch Çabater, majoral de Quart.

Per lo stament militar

Mossèn Vidal de Vilanova; mossèn Johan Fabra, per si e com a procurador del senyor duch de Gandia; mossèn Pere Pardo, en Pere Çabata [e el] vezcomte de Vilanova.

Per lo stament de les ciutats e viles reynals

En Jacme Dezplà, notari e síndich de la ciutat de València; en Bertran de Boes, síndich de la vila de Morella; en Bernat Falcó, síndich de la vila d'Algezira e per Cullera; micer Francesch Feliu, síndich de la vila de Castelló; en Pere Comes, síndich de la vila de Liria; en Francesch Palau, síndich de la vila de Borriana; en Johan Calaceyt, síndich de Vila-real; en Domingo Spelt, síndich de Ademuç; en Sancho Aznar, síndich de Castellfabib; en Sancho Domínguez, síndich de Alpont, e'n Simó Vicent, síndich de Bocayrent.

Los quals, estants justats dins lo cancell del altar major ³⁹ de la dita Seu, vench l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, e dix tals paraules o consemblants: «Lo senyor rey proroga la cort al vuytén dia primer vinent si feriat no serà, e si serà feriat al dia subsegüent en lo present loch».

E de present los dels dits tres staments dessus scrits protestaren axí com havien protestat en la primera e pus propdita prorogació, requirents que la protesta-ció feta primerament en la primera prorogació fos inserta ab la present prorogació en lo procés de la present cort.

1417, maig 11. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 18 de maig.

Die martis, ante prandium, XI^a madii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Com fos dia e hora assignats de la prorogació de la present cort, foren en la dita Seu ajustats los següents, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, official e procurador del senyor bisbe de València; mossèn Francesch Giner, prevere e procurador del senyor bisbe de Tortosa; mossèn lo Claver de Montesa, procurador del senyor maestre de Montesa; mossèn Francesch Martorell, canonge de València e procurador del senyor bisbe de Sogorb; mossèn Ramon Centelles, pabordre e procurador del honorable Capítol de València;

en Rodrigo de Rius, procurador del abbat de Valldigna; frare Johan de Josa, comanador del Puig e procurador del mestre de la Mercè; frare Francesch Terrats, procurador del abbat de Sent Bernat; mossèn Jacme Roqua, procurador del comanador de Bexix; [e] frare Jacme Falç, procurador del abbat de Poblet, per Quart. ¶^{39v}

Per lo stament militar

Mossèn Vidal de Vilanova; en Pere Çabata, síndich del stament militar; en Jacme Roig, procurador del vezcomte de Vilanova.

Per lo stament de les ciutats e viles reyal

En Bernat Johan, micer Bernat Abrí, jurats; micer Guillem Çuera, en Johan Suau, micer Johan Ferrando e'n Johan Pujades, síndichs de València; en Pere Feliu [e] en Pere Bixes, síndichs de la ciutat de Xàtiva; en Bertran de Boes, síndich de la vila de Morella; en Bernat Falchó, síndich de la vila d'Algezira; n'Antich Alboredes e en Johan Mazquefa, síndichs de la vila de Oriola; en Francesch Palau e en Bernat Muntanyés, síndichs de la vila de Borriana; micer Francesch Feliu, síndich de la vila de Castelló; en Pere Burgunyó, síndich de la vila d'Alaquant; en Jacme Gaçol e en Pere Comes, síndichs de la vila de Liria; en Sancho Aznar, síndich de Castellfabib; en Domingo Spelt, síndich de Ademuç; en Folch de Monferrer, síndich de la vila d'Ontinyent, e'n Simó Vicent, síndich de Bocayrent.

Los quals stants justats dins lo dit cancell del altar major de la dita Seu, vench l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, e dient les paraules o consemblants dessus ja contengudes prorogà la present cort, per part del senyor [rey], al huytén dia que serà dimarts primer vinent en lo loch mateix.

Los dessus dits dels tres staments protestaren *ut supra*.

1417, maig 18. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 24 de maig.

Die martis, ante prandium, XVIII madii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Per tal com era dia assignat de la prorogació de les presents corts ¶⁴⁰ foren ajustats en la dita Seu los dels tres staments, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Mossèn l'abat de Sent Bernat dessus dit, micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell, e'n Rodrigo de Rius *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

Mossèn Francesch Munyoç; en Pere Çabata, síndich del stament militar; en Jacme Roig, dicto nomine; e-n Dionís d'Olit, notari, procurador del noble Xarlot de Beumunt, fill del alfèriç de Navarra.

Per lo stament de les ciutats e viles reyal

En Bernat Johan [e] micer Bernat Ebrí, jurats, en Johan Suau, micer Johan Ferrando, en Johan Pujades e-n Jacme Dezplà, síndichs de València; en Pere Feliu e en Pere Bixes, síndichs de la ciutat de Xàtiva; en Bertran de Boes, síndich de Morella e de Castelló; en Bernat Falcó, síndich d'Alzezira; en Johan Mazquefa e n'Antich Alboredes, síndichs d'Oriola; en Dionís d'Olit, síndich de Borriana; en Pere Burgunyó, síndich d'Alaquant; en Johan de Calaceyt per Vila-real; en Jacme Gaçol e en Pere Comes, síndichs de Liria; ¶^{40v} en Sancho Domínguez, síndich d'Alpont; en Garcia del Porto, síndich de Castellfabib; en Domingo Spelt, síndich de Ademuç; en Guillem Ponç, síndich d'Ontinyent; en Johan Centonge, síndich de Biar; en Bernat d'Arqués, síndich de Sexona; e-n Simó Vicent, síndich de Bocayrent.

Los quals, estants ajustats dins lo dit cancell del altar major de la dita Seu, com fos dia de prorogació de cort, l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la present cort a dilluns primer vinent en lo loch mateix.

Los dessus dits dels tres staments protestaren *ut supra*.

1417, maig 24. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 28 de maig.

Die lune, ante prandium, XXIII^a madii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Com fos dia de prorogació de cort foren justats en la dita Seu los següents dels tres staments del regne, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Mossèn l'abbat de Sent Bernat, micer Johan Gastó, mossèn Ramon Centelles, mossèn Francesch Martorell e-n Rodrigo de Rius, *dictis nominibus*. ¶⁴¹

Per lo stament militar

Mossèn Jacme Scrivà; mossèn Andreu Castellà; mossèn Vidal de Blanes; mossèn Johan Fabra, per si e per lo senyor duch de Gandia; mossèn Pere de Vallterra; e-n Dionís d'Olit, *nomine predicto*.

Per lo stament de ciutats e viles reyal

Micer Bernat Abrí, en Johan Suau, micer Johan Ferrando, en Johan Pugada, en Jacme Dezpà, síndichs de València; en Pere Feliu, síndich de Xàtiva; en Bertran de Boes, síndich de Morella e per Castelló; n'Antich Alboredes per Oriola; en Dionís d'Olit per Borriana; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Jacme Gaçol e en Pere Comes per Liria; en Garcia del Porto per Castellfabib; e'n Guillem Ponç per Ontinyent.

E estants los dessús dits justats dins lo dit cancell del altar major de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey prorogà la cort a divendres primer vinent en lo loch mateix.

Los dessús dits dels dits tres staments protestaren *ut supra*.

1417, maig 28. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 2 de juny.

Die veneris, ante prandium, XXVIII^a madii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Com fos dia de prorogació de cort, foren justats dins ^{41v} la dita Seu de València los següents dels tres staments del regne, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Mossèn lo claver de Montesa, mossèn Ramon Centelles, mossèn Francesch Martorell [e] frare Francesch Terrats, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

Mossèn Vidal de Blanes, per si e com a procurador de la senyora reyna dona Yolant; mossèn Andreu Castellà; mossèn Francesch Martorell, e'n Johan de Molina, procurador del vezcomte de Vilanova.

Per lo stament de les ciutats e viles reyal

En Bernat Johan, micer Bernat Abrí, jurats, en Johan Suau, micer Johan Ferrando, en Johan Pujada, en Francesch Çavartés, síndichs de València; en Pere Feliu, síndich de Xàtiva; en Bertran de Boes per Morella e per Castelló; en Johan Mazquefa e n'Antich Alboredes per Oriola; en Bernat Muntanyés per Borriana; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Jacme Gaçol e en Pere Comes, síndichs de Liria; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Domingo Spelt per Ademuç; en Guillem Ponç per Ontinyén; en Johan Centonge per Biar; en Simó Vicent per Bocayrent, e'n Bernat d'Arqués per Sexona.

E stants justats dins lo dit cancell del altar major de la dita ^{¶42} Seu de València l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la cort a dimecres primer vinent en lo loch mateix.

Los dessus dits dels dits tres staments protestaren *ut supra*.

1417, juny 2. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 4 de juny.

Die mercurii, ante prandium, secunda mensis iunii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Per tal com era dia de prorogació de cort, foren justats los següents dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo clavari de Montesa, mossèn Francesch Martorell, mossèn Ramon Centelles, [e] mossèn Jacme Roqua, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

Mossèn Jacme Scrivà; mossèn Vidal de Blanes per si e com a procurador de la senyora reyna dona Yolant; mossèn Johan Martínez d'Ezlava; mossèn Joffre de Thous; en Bernat de Vilarnau; e'n Jacme Roig, procurador del vezcomte de Vilanova.

Per lo stament de les ciutats e viles reyal

En Johan Suau, micer Johan Ferrando e'n Johan Pugada, síndichs de València; ^{¶42v} en Bertran de Boes per Morella e per Castelló; en Johan Mazquefa e n'Antich Alboredes per Oriola; en Bernat Muntanyés per Borriana; en Johan de Calaceyt per Vila-real; en Pere Comes e en Jacme Gaçol per Liria; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Domingo Spelt per Ademuç; en Guillem Ponç per Ontinyent; en Simó Vicent per Bocayrent; en Matheu Blanch per Sexona; e'n Johan Bou per Cullera.

E stants justats los dessus dits dins lo dit cancell del altar major de la dita Seu de València l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, en la manera dessus dita, prorogà la cort per part del senyor rey a divendres primer vinent en lo loch mateix.

Los dessus dits dels tres staments protestaren *ut supra*.

1417, juny 4. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, III^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Com fos dia de prorogació de cort foren justats dins la dita Seu los següents, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn Francesch Martorell, mossèn Jacme Roqua *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich del stament militar; e'n Jacme Roig, ^{||43} procurador del vezcomte de Vilanova.

Per lo stament de les ciutats e viles reials

En Johan Suau, <micer Guillem Çuera, en Johan Pugades, micer Bernat Abrí>, síndichs de València; en Bertran de Boes per Morella; en Bernat Falcó per Alzezira; n'Anthoni Alboredes per Oriola; micer Francesch Feliu per Castelló; en Dionís d'Olit per Borriana; en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Jacme Gaçol e en Pere Comes per Líria; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Pere Monfort per Biar; en Matheu Blanch per Sexona; en Simó Vicent per Bocayrent; e'n Bernat Çuera per Ontinyent.

E stants justats dins lo cancell de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la cort a demà que serà dissapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessus dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 5. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 7 de juny.

Die sabbati, ante prandium, <quinta> iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres estaments del regne dins la dita Seu de València <los següents>, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell, *dictis nominibus*; e'n Rodrigo de Rius per l'abat de Valldigna e Sent Bernat. ^{||43v}

Per lo stament militar

Mossèn Jacme Scrivà; mossèn Francesch Martorell; en Pere Çabata, síndich del braç militar; e en Jacme Roig *dicto nomine*.

Per lo stament de les ciutats e viles reyls

En Bernat Johan, en Johan Suau, micer Bernat Abrí, en Johan Pugades, micer Johan Ferrando, síndichs de València; en Bertran de Boes per Morella e per Castelló; en Bernat Muntanyés per Borriana; en Johan de Calaceyt per Vila-real; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Pere Comes per Liria; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Guillem Ponç per Ontinyent; en Johan Bou per Cullera; en Pere de Monfort per Biar e n Simó Vicent per Bocayrent.

E stants tots just[at]s dins lo cancell del altar major de la dita Seu de València, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la cort a dilluns primer vinent en lo loch mateix.

Los dessus dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 7. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 9 de juny.

Die lune, ante prandium, VII^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los següents dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Mossèn lo claver de Montesa e n Rodrigo de Rius *dictis nominibus*. ⁴⁴

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich dels cavallers; en Jacme Roig e en Dionís d'Olit *dictis nominibus*.

Per lo stament de les ciutats e viles reyls

Micer Johan Ferrando e n Johan Pujada, síndichs de València; en Bernat Falchó, síndich d'Alzezira; en Pere Feliu e en Pere Bixes, síndichs de Xàtiva; en Bertran de Boes per Morella e per Castelló; en Dionís d'Olit per Borriana; en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Guillem Pasqual e en Jacme Gaçol per Liria; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Sancho Domínguez per Alpont; en Domingo Spelt per Ademuç; en Matheu Blanch per Sexona; en Pere Guardiola per Cullera; en Guillem Ponç per Ontinyent; e n Pere Monfort per Biar.

E stants tots los dessús dits justats dins lo cancell del dit altar major de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, de part del senyor rey prorogà la dita cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessús dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 9. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 14 de juny.

Die mercurii, ante prandium, nona iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los següents dins en la dita Seu de València, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Mossèn l'abat de Sent Bernat, ^{||44v} mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell, *dictis nominibus*; frare Macià Ramon per l'abat de Valldigna.

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich dels cavallers; en Jacme Roig e en Dionís d'Olit, *dictis nominibus*.

Per lo stament de ciutats e viles reyal

Micer Johan Ferrando, en Johan Pujada, síndichs de València; en Bernat Falcó, síndich d'Algezira; en Johan Mazquefa per Oriola; micer Francesch Feliu per Castelló e en Pere de Begues així mateix; en Dionís d'Olit per Borriana; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Sancho Domínguez per Alpont; en Domingo Spelt per Ademuç; en Johan Bou per Cullera; en Pere de Montfort per Sexona; en Nadal Ferrer per Bocayrén; en Simó Vicent per Vila-real; en Johan de Calaceyt e'n Guillem Ponç per Ontinyent.

Los quals stants justats dins lo cancell del altar major de la dita Seu de València l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, vench en lo dit loch e per part del senyor rey prorogà la dita cort al dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessús dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 14. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 16 de juny.

Die lune, ante prandium, XIII^a die iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los següents dins la dita Seu de València, ço és: ^{||45}

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell, e'n Rodrigo de Rius, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich dels cavallers.

Per lo stament de ciutats e viles reyal

En Daniel Mascarós e'n Pere Bou, jurats; en Bernat Johan, micer Bernat Abrí, en Johan Suau, micer Johan Ferrando, en Johan Pujades, síndichs de València; en Berthomeu Rovira e en Johan Palma, síndichs de Morella; en Bernat Falchó per Alzezira e per Cullera; micer Francesch Feliu e en Pere de Begues per Castelló; en Johan de Calaceyt per Vila-real; en Pere Burgunyó per Alaquant; en Pere Comes e'n Jacme Gaçol per Liria; en Berthomeu Bodí per Bocayrén; en Pere de Monfort per Biar e'n Nadal Péreç per Sexona.

E stants tots justats dins lo cancell del altar major de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la dita cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Lo[s] dessus dits protestaren *ut supra*. ||^{45v}

1417, juny 16. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 18 de juny.

Die mercurii, ante prandium, XVI^a iunii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los següents dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo braç eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell e'n Rodrigo de Rius, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich dels cavallers; en Dionís d'Olit e en Jacme Roig, *dictis nominibus*.

Per lo stament de ciutats e viles reals

En Daniel Mascarós e'n Pere Bou, jurats, en Bernat Johan, micer Bernat Abrí e en Johan Pujada, síndichs de València; en Berthomeu Rovira e en Johan

Palma, síndichs per Morella; en Bernat Falchó per Alzezira; en Johan Mazquefa per Oriola; micer Francesch Feliu per Castelló; en Dionís d'Olit per Borriana; en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Pere Comes e en Jacme Gaçol per Liria; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Folch de Montferrer per Ontinyent; en Nadal Péreç per Sexona; e'n Berthomeu Bodí per Bocayrent.

E stants justats dins lo cancell del altar major de la Seu, ¶⁴⁶ l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús [dit], per part del senyor rey prorogà la cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

E los dessús dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 18. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XVIII^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres staments del regne dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo braç eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Ramon Centelles, mossèn Francesch Martorell, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich dels cavallers; en Jacme Roig e en Dionís d'Olit, *dictis nominibus*.

Per lo stament de ciutats e viles reals

En Daniel Mascarós e'n Pere Bou, jurats, en Bernat Johan e en Johan Suau, síndichs de València; en Francesch Rovira e en Johan Palma per Morella; en Bernat Falchó per Alzezira; n'Anthoni Alboredes per Oriola; micer Francesch Feliu per Castelló; en Dionís d'Olit per Borriana; en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Jacme Gaçol e en Guillem Pasqual per Liria; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia ¶^{46v} del Porto per Castellfabib; en Folch de Montferrer per Ontinyent; en Pere Montfort per Biar; en Nadal Péreç per Sexona; e'n Berthomeu Bodí per Bocayrent.

E stants justats dins lo cancell de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey prorogà la cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessús dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 19. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 22 de juny.

Die sabbati, ante prandium, XIX^a iunii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres staments del regne dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell, mossèn Ramon Centelles, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

En Pere Çabata, síndich del braç militar, e en Jacme Roig, *dicto nomine*.

Per lo stament de ciutats e viles reals

En Daniel Mascarós e en Pere Bou, jurats, micer Johan Ferrando, en Johan Suau, en Johan Pujada, síndichs de València; en Bernat Falchó per Alzezira e Cullera; en Johan Palma e en Berthomeu ^{||}⁴⁷ Rovira per Morella; en Bernat Muntanyés per Borriana; en Garcia del Porto per Castellfabib; n'Antich Alboredes per Oriola; en Folch de Montferrer per Ontinyent; en Pere Montfort per Biar; en Nadal Péreç per Sexona; e-n Berthomeu Bodí per Bocayrent.

E estants justats dins lo cancell del altar major de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la dita cort a dimarts primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessus dits protestaren *ut supra*.

1417, juny 22. Seu de València.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis ante prandium XXII^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres staments en lo cancell de la dita Seu, ço és:

Per lo braç eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Francesch Martorell e-n Rodrigo de Rius, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

Mossèn Olfo de Pròxida, mossèn Aymerich Centelles, mossèn Berenguer de Vilaragut, don Pedro de Urrea, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Francesch

de Vilanova, en Johan de Bellvís, en Pere de Montagut, mossèn Joffre de Vilarig, mossèn Bernat de Montsoriu, en Jacme Roig e en Dionís d'Olit, *dictis nominibus*.

Per lo stament de ciutats e viles reals ¶^{47v}

En Daniel Mascarós e'n Pere Bou, jurats, en Bernat Johan, micer Johan Ferrando, e'n Johan Suau, síndichs de València; en Berthomeu Rovira per Morella; en Bernat Falchó per Alzezira; en Johan Mazquefa e n'Antich Alboredes per Oriola; micer Francesch Feliu per Castelló; en Jacme Gaçol e en Guillem Pasqual per Líria; en Bernat Muntanyés per Borriana; en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Sancho Domínguez per Alpont; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Folch de Montferrer per Ontinyent; e'n Nadal Péreç per Sexona.

E stants justats dins lo cancell del altar major de la dita Seu, l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller dessus dit, per part del senyor rey prorogà la cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessus dits protestaren *ut supra*. ¶⁴⁸

1417, juny 23. Seu de València.

Reunió del braç eclesiàstic a la capella de Sant Miquel i elecció del jurista Pere Català com a advocat del dit braç i de Bernat Bonshoms com a porter. Pròrroga per al dia 25 de juny.

Die mercurii, ante prandium, XXIII^a iunii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats en la Seu de València los del stament eclesiàstich següents:

Lo reverent senyor bisbe de València; lo reverent senyor frare Romeu de Corbera, mestre de Montesa; mossèn Gil Sánhez Munyoz, canonge de València e procurador del reverent senyor bisbe de Tortosa; mossèn Francesch Martorell, canonge de València e procurador del reverent senyor bisbe de Sogorb; mossèn Ramon Centelles, procurador del honorable capítol de la Seu de València; en Rodrigo de Rius, procurador del abbat de Valldigna; frare Francesch Terrats, procurador del abbat de Sent Bernat; mossèn Jacme Roqua, procurador del comanador de Bexix; frare Johan de Josa, procurador del mestre de la Mercè.

Los quals se ajustaren dins la dita Seu en la capella de monsenyor Sent Miquel per parlar d'alguns fets toquants lo stament eclesiàstich per les presents corts.

E, stants axí justats, començaren a parlar que lo stament de la Església havia mester advocat, ço és juriste, que consellàs e ordenàs los fets del braç, axí com en altres corts era acostumat. Axí mateix havia obs hun porter per convocar e servir en les coses necessàries [de] lo dit stament, per què, après molts rasonaments e nomenats molts juristes, tots concordantment digueren que l'onorable micer Pere Català¹

¶¹ C Çabata.

era stat ja advocat del braç eclesiàstich en les corts ||^{48v} passades que celebrà lo senyor rey don Ferrando, per què seria rahonable que'l dit micer Pere fos advocat del dit stament eclesiàstich en les presents corts. Per què, tots ensemps aquí, *concorditer* elegiren lo dit micer Pere Català per advocat del dit stament eclesiàstich en les presents corts.

Enaprés tots los dessús dits *concorditer* elegiren per porter del dit stament en Bernat Bonshoms en les dites corts.

E enaprés, com lo stament militar e lo stament de les ciutats e viles reyalz fossen ajustats en la dita Seu e fos stat tramés a dir per lo stament militar al stament de la Església que, com tots jorns feya prorogar lo senyor rey la cort per son vicicanceller, e de prorogació en prorogació anaven axí que ni la cort se principiava ne feyen res, perdent temps, que fos supplicat lo senyor rey que no'ls volgués tenir tal manera, que principiàs la cort e fes los actes per ço que la havia convocada; lo qual punt, rahonat per lo dit stament eclesiàstich, après moltes opinions e rahonaments haüts per los dits tres staments sobre lo dit punct, per ço com alguns eren de opinió que semblant supplicació no devia ésser feta, dubtans que encara no ere cort, per ço com no era principiada per lo senyor rey ne havia proposat encara, e que los staments per si no's podien aplegar tro fos principiada per lo senyor rey, e que solament havien facultat a present de ajustar-se per fer la prorogació present lo vicecanceller o altre per lo senyor rey, en tant que, occorrents aquests e altres duptes aquí moguts, no clogueren res, ans se lexaren del dit rahonament axí en ubert.

Enaprés ajustaren-se dins lo altar major de la dita Seu, ço és:

Per lo stament eclesiàstich ||⁴⁹

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Ramon Centelles, mossèn Francesch Martorell e'n Rodrigo de Rius, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

Mossèn Nicholau Joffre e en Jacme Roig, procurador del vezcomte de Vilanova.

Per lo stament de ciutats e viles reyalz

En Daniel Mascarós e'n Pere Bou, jurats, en Johan Suau, micer Guillem Çaera, en Johan Pugada, micer Johan Ferrando e micer Bernat Abrí, síndichs de València; en Pere Feliu e en Pere Bixes per Xàtiva; en Johan Palma e en Berthomeu Rovira per Morella; en Bernat Falcó per Alzeira e per Cullera; en Johan Mazquefa e en Ginés Silvestre per Oriola; micer Francesch Feliu per Castelló; en Bernat Muntanyés per Borriana; en Jacme Gaçol e en Guillem Pasqual per Liria;

en Berthomeu Matoses per Vila-real; en Ginís Silvestre per Alaquant; en Garcia del Porto per Castellfabib; en Sancho Domínguez per Alpont; [en Guillem Ponç per Bocairant e] per Ontinyent; en Domingo Spelt per Ademuç; e'n Mateu Blanch per Sexona.

E l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller dessus dit, e per part del senyor rey prorogà la dita cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessus dits protestaren *ut supra*. ¶^{49v}

1417, juny 25. Seu de València.

*Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.*²

Die veneris, ante prandium, XXV^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres estaments del regne dins la dita Seu de València, ço és:

Per lo stament eclesiàstich

Lo reverent frare Amalrich, abbat de Sent Bernat; micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa e'n Rodrigo de Rius, *dictis nominibus*.

Per lo stament militar

Mossèn Olfo de Pròxida e en Pere Çabata, síndich del braç militar.

Per lo stament de les ciutats e viles reials

En Daniel Mascarós, en Pere Bou, jurats, en Johan Suau, micer Johan Fernando, en Johan Pugada, micer Bernat Abrí, síndichs de València; en Pere Bixes per Xàtiva; en Johan Palma per Morella e'n Bernat Costegà per Alzezira.

E estants los dessus dits jurats dins lo cancell del dit altar major de la dita Seu, l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey prorogà la dita cort a demà que serà dissapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los dessus dits protestaren *ut supra*.

¶² Aquest dia, com recull el procés del braç reial, el rei feu crida pública convocant a corts en la Seu de València per al dia següent.

2. SESSIÓ D'OBERTURA

2.1

PROPOSICIÓ REIAL

1417, juny 26. Seu de València.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i proposició reial.

Die sabbati, ante prandium, XXVI^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o. ¶⁵⁰

E com fos dia assignat a la cort, lo molt alt e·xcel·lent príncep e senyor, lo senyor rey don Alfonso vench a la Seu cathedral de la ciutat de València e, volent principiar les corts e sehent en sa cadira e siti real, axí com és acostumat, foren ajustats en la dita Seu davant lo senyor rey los tres staments de regne de València, ço és, lo stament eclesiàstich sehent a la part dreita, e lo stament militar a la part sinistra, e lo stament de ciutats e viles reyalas davant lo dit senyor rey, <entre> los dits dos estaments.

Per lo stament eclesiàstich

Lo molt reverent senyor n'Uch, bisbe de València; lo molt reverent senyor frare Romeu de Corbera, mestre de Montesa; mossèn Francesch Martorell per lo bisbe de Sogorb; mossèn Gil Sánxez Munyoz per lo bisbe de Tortosa; mossèn Ramon de Centelles per lo capítol de València; en Rodrigo de Rius per l'abat de Valldigna e per l'abat de Sent Bernat; en Pere Vives per l'abat de Benifaçà; frare Anthoni de Tholosana, claver de Montesa, per lo comanador de Muntalbà [e] frare Johan de Josa, comanador del Puig, per lo mestre de la Mercè.

Per lo stament militar

Lo molt alt senyor infant don Johan, germà del senyor rey; lo molt egregi <senyor> don Alfonso, duch de Gandia; lo molt egregi senyor don Fredrich, compte de Luna; ¶^{50v} don Pero Maça; don Pedro d'Urrea; mossèn Olfó de Pròxida; mossèn Aymerich de Centelles; mossèn Pere de Moncada; mossèn Vidal de Vilanova; mossèn Loís d'Abella; mossèn Ramon de Vilaragut; mossèn Pere de Montagut; mossèn Francesch de Perellós; mossèn Galvany de Villena; mossèn Francesch de Vilanova; mossèn Manuel Díez; mossèn Berenguer de Vilaragut; mossèn Johan de Pròxida; mossèn Johan Castellà; mossèn Jacme Scrivà; mossèn Francesch de Bellvís; mossèn Johan de Vilanova; en Johan de Bellvís; mossèn Francesch Maça; mossèn Eximén Péreç de Corella; en Manuel de Vilanova; en Manuel de Montagut; en Francesch de Vilanova; en Galceran de Montagut; mossèn Joan Fabra; mossèn Johan de Vilarasa; mossèn Johan Ferrández d'Eredia; mossèn Johan de Sentfeliu; mossèn Johan Gastó; mossèn Johan Pardo; mossèn Bernat de Vila-

rig; mossèn Pere Maschó; mossèn Johan Munyoz; mossèn Pere Maresme; mossèn Arnau Saranyó; mossèn Johan de Castellví; mossèn Pere Siscar; mossèn Loís de Castellví; mossèn Alfonso Suàric; mossèn Francesch Marrades; mossèn Johan Martínez d'Ezllava; mossèn Manuel de Codinachs; mossèn Bernat Català; mossèn Loís de Codinachs; mossèn Francesch Martorell; mossèn Johan d'Estanya; mossèn Johan Lançol; mossèn Francesch d'Esplugues; mossèn Pere de Codinachs; mossèn Ausiàs de Codinachs; mossèn Johan Roïç de Moros; mossèn Loís Carbonell, procurador de la reyna dona Yolant; ¶⁵¹ en Jacme Roig, procurador de mossèn P(ere) Ladró, vezcomte de Vilanova; mossèn Pere Pardo, procurador de mossèn Eximén Péreç d'Arenós e per si; mossèn Nicholau Joffre, procurador de dona <Johana de Prades>; mossèn Johan Pardo, procurador de madona Carroça; en Dionís d'Olit, procurador de Xarlot de Beumunt; mossèn Johan Tolsà; mossèn Guillem Crespí; mossèn Galceran de Castellví; mossèn Guillem Pujada; mossèn Johan de Valleriola; mossèn Galceran de Vich; mossèn Bernat de Monsoriu; mossèn Jacme Joffre; mossèn Berenguer de Montpalau; mossèn Rigo de Quintavall; mossèn Bernat Dezpuig; mossèn Jacme Dezpuig; mossèn Bernat Serra; mossèn Loís de Lòriç; mossèn Arnau Ferrer; mossèn Jacme d'Artés; mossèn Gracià d'Artés; mossèn Jacme Romeu; mossèn Matheu Lançol; mossèn Johan Scorna; mossèn Johan Pardo; mossèn Pere d'Esplugues; mossèn Corveran d'Alet; mossèn Jacme Scrivà, menor; mossèn Andreu Aguiló; mossèn Loís Çabata; mossèn Johan Gostantí; mossèn Guearau Bou; mossèn Andreu Castellà, menor; mossèn Johan de Ripoll; mossèn Johan de Castellvert; mossèn Loís de Pertusa; mossèn Pere Mercader; mossèn Ramon Gostantí; mossèn Francesch Corts; en Galceran de Lòriç; en Francesch d'Esplugues; en Pere Çabata, major; en Pere Pardo; n'Alfonso Roïz de Corella; en Gisbert d'Olms; en Bernat Dezcallar; en Bernat de Bonastre; n'Ausiàs March; en Martí Ényeguez d'Ezllava; en Francesch de Vilarasa; en Johan Vives; en Johan de Roda; en Goçalbo de Roda; en Loís d'Aguiló; en Manuel de Montagut; en Manuel Çabata; en Johan Roqua; en Johan Scrivà, e en Pere Çabata, síndich del braç militar.

Per lo stament de ciutats e viles reyal

[Per València] en Daniel Mascarós e n Pere Bou, jurats, en Johan Suau, micer Johan Ferrando, en Johan Pujada, micer Guillem Çuera, micer Bernat Abrí, e n Jacme Dezplà; ¶^{51v} per Xàtiva en Pere Bixes; [per Morella] en Johan Palma e en Berthomeu Rovira; per Alzaira en Bernat Costegà; per Oriola en Johan Mazquefa, n'Antich Alboredes e en Genís Silvestre; per Castelló micer Francesch Feliu e en Pere Çabata; per Borriana en Bernat Muntanyès; per Vila-real en Berthomeu Matoses; per Alaquant en Pere Burgunyó; per Liria en Guillem Pasqual e en Jacme Gaçol; per Alpont en Sancho Domínguez; per Castellfabib en Garcia del Porto; per Ontinyent en Guillem Ponç; per Cullera en Francesch Navarro e n Johan Bou; per Biar micer Thomàs de Copliure; per Ademuç en Domingo Spelt; per Sexona en Matheu Blanch; per Bocayrent en Guillem Ponç.

E lo dit senyor rey, stant assegut en son siti o cadira reyal, en presència e audiència de tots los dessús nomenats representants los tres staments del regne de València, ço és, a saber, eclesiàstich e militar e de ciutats e viles reials, sehents cascuns en lur loch acostumat, segons dit és dessús, e en presència de moltes altres gents, segons és acostumat en corts generals de regne de València en la dita Seu de València, volent principiar la dita cort, de paraula dix e explicà sa proposició en la forma següent:

Bien vos recuerda, cómo, en tiempo que éramos primogénito, vos fazie-mos el juramento acostumbrado fer por nuestros predecesores e vosotros nos jurastes en senyor tantost, e rey après días del senyor rey padre nuestro, de gloriosa memoria, (e agora) havemos convocado vosotros e a supplicación de aquesta ciudat vos queremos encara jurar los dichos fueros e privilegios e fer algunas cosas toquantes servicio de Dios, honor nuestra e bien avenir de aqueste regno, el qual havemos en reputación singular por los notables e grandes servicios que ha feytos a la Corona d'Aragón. ||⁵²

2.2

RESPOSTES DELS BRAÇOS A LA PROPOSICIÓ REIAL

1417, juny 26. Seu de València.

Resposta de l'infant Joan, en nom de tota la cort, a la proposició reial.

E feta la dita proposició lo dit molt alt senyor infant don Johan, en nom e per part de tots los dits tres estaments, com fos acordat que per ço com era germà del senyor rey que fes la resposta, com fos acostumat que lo bisbe de València o altre per lo braç de la Església la degués fer, e per ço lo dit infant segués ab lo stament eclesiàstich. Responent a les dites coses en la dita proposició specificades, dix les paraules següents:

Molt excel·lent senyor,

La cort ha hoïda vostra notable proposició e, haüda delliberació, vos farà tal resposta que Déu ne serà servit e vostra senyoria, e lo benefici de la cosa pública ne serà procurat.

1417, juny 26. Seu de València.

Resposta de Daniel Mascarós, jurat i síndic de la ciutat de València, en nom del braç reial, a la proposició reial, i súplica perquè es convoque a corts la vila de Lliria.

E encontinent, fetes les dites coses, l'onorable en Daniel Mascarós, jurat e síndich de la ciutat de València, per part e en nom de ciutats e viles reials de regne de

València en presència del senyor rey e de tota la dita cort, proposà e dix les paraules següents o consemblants:

Molt alt senyor,

La vostra molt gran excel·lència ha manades convocar a les presents corts generals totes les universitats de les ciutats e viles reials del dit regne de València, exceptada la vila de Liria. E com la dita vila de Liria sia notable part del braç de les ciutats e viles reials e deja ésser appellada e ésser e entrevenir en la celebració de les dites corts, supplica lo dit braç de les ciutats e viles reials humilment a la vostra senyoria que plàcia aquella manar convocar e appellar la dita vila a la dita celebració de les dites corts.

E lo dit senyor dix, e en loch e persona de aquell lo honorable ¶^{52v} micer Johan de Funes, vicecanceller dessus dit, responent de paraula dix que sobre les coses supplicades per part del dit braç, haüda digesta delliberació, provehirà segons atrobarà ésser fahedor per justícia.

1417, juny 26. Seu de València.

Cèdula presentada per Joan Mercader, batle general del regne, denunciant de contumàcia els absents en les Corts.

E encontinent, fetes totes les dites coses, l'onorable micer Johan Mercader, batle general del regne de València, procurador a les coses dessus scrites per lo senyor rey specialment constituhit, ab carta pública en poder del honorable en Ramon Batle, lochtinent de prothonotari del dit senyor rey, feta en lo dia present, en presència del dit senyor e de tota la cort, liurà una cèdula, en paper escrita, la tenor de la qual legir e en lo present procés insertar e continuar requerí, e és segons se seguex:

Serenissime princeps,

Cum ad curiam generalem regnicolis regni Valencie noviter inditam diversi subditi et districtuales vestri fuerint per literas serenitatis vestre convocati ad certam diem comparituri, que assignacio fuit usque ad presentem diem de vestra solita benignitate prorogata, prout hec in processu presentis curie dignoscitur evidenter, et nonnulli iamdicti evocati minime comparuerint, per se aut eorum legitimos responsales, iuxta evocaciones predictas suis terminis assignatas personaliter pervisse debuissent, idcirco regie magestati procurator celsitudinis vestre, predictorum non satisfaciencium negligenciam seu contumaciam acusando, humiliter suplicat ac petit quatenus procedere dignetur, ad ulteriora dicte generalis curie, eisdem contumacibus ulterius non vocatis, expectatis sed nec ad actus eiusdem curie admissis et alia contra eos et eorum quolibet, prout forus et ratio suadebunt. ¶⁵³

1417, juny 26. Seu de València.

Cèdula presentada pel braç militar protestant per la reputació de contumaces feta als absents del dit braç.

E lesta la dita cèdula, en aquell mateix instant, lo dit senyor don Alfonso, duch de Gandia, en nom seu propri e en nom encara e per part del dit braç militar, offerí e liurà una cèdula de paper escrita, la qual requerí en la present cort ésser lesta e publicada e en lo present procés inserta, la qual és de la tenor següent:

Molt alt e molt poderós príncep e senyor,

Jatsia per vós, senyor, sia feta assignació e imposit cert terme als nobles, barons, cavallers e altres de paratge del dit regne que fossen en la cort, la qual, senyor, vós començats huy <als del regne de València, del qual terme tro a huy> sien stades fetes algunes prorogacions, e sia acostumat que tots temps e de tant de temps ençà contínuament que no és memòria en contrari que los presents del braç militar que són en la cort hi són per tots los del dit braç, presents e absents, e los absents no poden ésser reputats contumaces e tota hora que aquells vénen a la dita cort són admeses. Per què, senyor, supliquen a la vostra senyoria, lo braç militar e singulars de aquell qui són presents en la dita cort, que sia de vostra mercè declarar e haver per declarat e provehit que la dita assignació e terme imposit no comprèn o faça reputar contumaces los dits absents, com no u sien, pus los presents del dit braç hi són per aquells e per tots los absents, segons dessús és dit, ans tota hora que y vinguen sien admeses en la dita cort. En altra manera, senyor, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, no consent en la dita assignació e terme imposit als que no són presents en la dita cort e protesten que tot lur dret los romanga salvu e il·lès, requerint al notari que'n faça carta pública. ¶^{53v}

1416, juny 26. Seu de València.

Resposta d'Hug, bisbe de València, en nom del braç eclesiàstic, adherint-se a la protesta del braç militar sobre les contumàcies.

E lesta e publicada la dita cèdula, en aquell mateix instant lo molt reverent senyor n'Uch, bisbe de València, per si e per los altres del braç eclesiàstich qui presents eren e encara per los absents, dix que offeria e havia per oferta e posada la *supra-proxime* inserta cèdula per part del dit braç eclesiàstich, oferta e liurada *mutatis mutandis videlicet quoad comparacionem procuratorum*.

De les quals coses los dits estats eclesiàstichs e militar demanaren e requeriren ésser feta carta pública.

E lo dit senyor rey dix que sobre les dites coses en la dita cèdula contingudes e expressades se retenia acord e delliberació.

E noresmenys lo dit senyor rey dix que, los dits citats e a la dita cort appellats que no eren compareguts, de gràcia esperava d'ací a dilluns primer vinent, ans de dinar, al qual dia e hora la dita cort continuava. ¶⁵⁴

1417, juny 28. Seu de València.

Reunió de les Corts generals presidides pel rei, acusació de contumàcia als absents, protesta dels braços eclesiàstic i militar i pròrroga per al dia 1 de juliol.

Die lune, ante prandium, XXVIII^a iunii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^a.

En la dita Seu de València, devant l'altar major, stant lo dit senyor rey assegut en sa cadira o siti reyal, foren ajustats los següents dels tres braços del regne:

Per lo braç eclesiàstic

Lo dit senyor mestre de Montesa; micer Johan Gastó, procurador del senyor bisbe de València; mossèn Francesch d'Àries, procurador del senyor bisbe de Tortosa; mossèn Francesch Martorell, procurador del senyor bisbe de Sogorb; mossèn Ramon de Centelles, procurador del capítol de València; frare Emanuel de Vilarasa, procurador substituït per lo comanador de Montalbà; mossèn Jacme Roqua, procurador del comanador de Bexix; frare Johan de Josa, comanador del Puig, per lo reverent mestre de la Mercè; frare Francesch Çabater, majoral de Quart; en Pere Comes, procurador del abbat de Benifaçà.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan; lo senyor don Alfonso, duch de Gandia; don Pedro d'Urrea; mossèn Aymerich Centelles; don Pero Maça; mossèn Olfo de Pròxida; mossèn Vidal de Vilanova; mossèn Ramon de Vilaragut; mossèn Pere de Vilaragut; en Pere de Montagut; mossèn Manuel Díez; mossèn Francesch de Pèrellós; mossèn Pere de Moncada; mossèn Berenguer de Vilaragut; mossèn Eximén Pérez de Calatayú; mossèn Jacme Scrivà; mossèn Johan de Pròxida; mossèn Francesch de Bellví; ¶^{54v} mossèn Johan Castellà; mossèn Joffre de Thous; mossèn Johan de Vilanova; mossèn Johan de Vilaragut; mossèn Francesch de Vilanova; mossèn Loís d'Abella; mossèn Johan de Bellví; mossèn Francesch Maça; mossèn Loís de Vilanova; mossèn Eximén Pérez de Corella; en Manuel de Vilanova; en Francesch de Vilanova; mossèn Johan de Vilarasa; mossèn Johan Fabra; mossèn Johan Pardo; mossèn Johan de Sentfeliu; mossèn Bernat Català; mossèn Johan Pardo; mossèn Bernat de Vilarig; mossèn Joffre de Vilarig; mossèn Pere Maschó; mossèn Johan Munyoç; mossèn Pere Siscar; mossèn Pere Maresme; mossèn Loís de Castellví; mossèn Francesch Marrades; mossèn Alfonso Suàriç; mossèn Arnau Saranyó; mossèn Francesch d'Esplugues; mossèn Johan Gastó; mossèn Galceran de Castellví;

mossèn Pere d'Estanya; mossèn Johan Lançol; mossèn Johan Martínez d'Ezlava; mossèn Francesch Martorell; mossèn Miquel de Piera; mossèn Pere, mossèn Manuel, mossèn Loís, mossèn Ausiàs de Codinachs; mossèn Francesch Vives; mossèn Manuel de Ripoll; mossèn Manuel Lançol; mossèn Francesch Corts; mossèn Galceran de Sentfeliu; mossèn Ramon Gonstantí; mossèn Loís de Pertusa; mossèn Johan de Castellvert; mossèn Johan de Ripoll; mossèn Andreu Castellà; mossèn Guerau Bou; mossèn Johan Gostantí; mossèn Loís Çabata; mossèn Corveran d'Alet; mossèn Pere d'Esplugues; mossèn Johan Pardo, menor; mossèn Johan Scorna; mossèn Matheu Lançol; mossèn Jacme d'Artés; mossèn Gracià d'Artés; mossèn Pere de Castellar; mossèn Jacme Romeu; mossèn Loís de Lòriç; mossèn Arnau Ferrer; mossèn Berenguer de Montpalau; ^{||55} mossèn Rigo de Quintavall; mossèn Bernat Dezpuig; mossèn Jacme Serra; mossèn Jacme Dezpuig; mossèn Jacme Joffre; mossèn Bernat de Monsoriu; mossèn Galceran de Vich; mossèn Johan Valleriola; mossèn Matheu Pugada; mossèn Guillem Crespi; mossèn Johan Roïç de Moros; mossèn Johan Ferràndez d'Eredia; mossèn Nicholau Joffre, *dictis nominibus*; en Johan Scrivà; en Johan Corvera; en Pere Çabata; en Galceran de Lòriç; en Francesch d'Esplugues; mossèn Pere Pardo; n'Alfonso Roïz de Corella; en Gizbert d'Olms; en Bernat Dezcallar; n'Ausiàs March; en Francesch de Vilarasa; en Bernat de Bonastre; en Martí Ényeguez d'Ezllava; en Johan de Roda; en Loís Aguiló; en Jacme Roig, notari; en Dionís d'Olit, notari, *dictis nominibus*.

Per lo braç de ciutats e viles reyal

Foren per lo braç reyal tots los contenguts en la primera jornada de la present cort començada personalment per lo senyor rey sots calendari de *die sabbati XXVII^a iunii anni presentis*.

E estants justats los dits tres braços en presència del dit senyor rey, de paraula dix que acusava la contumàcia als convocats a la present cort e no comparants.

E lo honorable micer Francesch Blanch, en nom e per part del braç militar e aquell present, dix que lo dit braç stava e perseverava en ço que dessús en la jornada de dissapte passat, per scrit en una cèdola per part del dit braç era stat offert al dit senyor, e que allò mateix lo dit braç volia haver per repetit.

E lo dit reverent senyor mestre de Montesa, per si e en nom e per part del dit braç eclesiàstich, de paraula dix que volia haver ^{||55v} dit e proposat ço que *supra-proxime* per part del dit braç era posat e dit en la dita jornada, que la dita cèdola dels absents fon proposada per lo braç militar e que alló mateix volia haver per repetit.

E lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, dix que lo senyor rey, haüda delliberació sobre les dites coses, faria justícia a les parts.

1417, juny 28. Seu de València.

Cèdula presentada pel braç reial suplicant que Lliria, com a vila reial, siga convocada a corts.

E dites les dites coses, en aquell instant mateix, lo dit honorable en Daniel Mascarós, en nom e per part de tot lo dit braç de ciutats e viles reals, offerí e legir e publicar requerí una cèdola de la tenor següent:

Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

A la vostra real majestat fon suplicat disapte proppassat per lo braç de les vostres ciutats e viles reials del regne de València que fos mercè vostra trametre lletres a la vostra vila de Liria convocant aquella a la present cort, com axí, senyor, se degué fer, com la dita vila de Liria sia vila reyal, la qual és afixa e unida a la vostra corona segons appar per privilegi del molt alt senyor rey en Pere, besavi vostre, lo qual vós, senyor, haveu jurat, e sobre la dita convocació a la dita vila no sia estat provehit tro a vuy; per ço, senyor, lo dit braç de les dites ciutats e viles reials supplica vostra gran senyoria sia vostra mercè de trametre les dites lletres de la dita convocació a la dita vila; e en açò, senyor, farets justícia, la qual vos tendran a gràcia e mercè. En altra manera, senyor, si les dites coses no féyets o dilatàvets fer, ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, lo dit braç protesta que per açò no sia engendrat prejuhi algú al dit braç ne a la dita vila ne als furs e privilegis del dit regne, suplicant vostra gran senyoria sia sa mercè manar continuar la present supplicació en lo procés de la present cort e manar-ne liurar carta pública al dit braç per conservació de lur dret.³

E, lesta e publicada la dita cèdola, lo dit senyor manà [¶]⁵⁶ aquella continuar en lo procés de la present cort, offerint-se, haüda delliberació, fer les coses contingudes en aquella ço que per justícia atrobaria ésser fahedor. Emperò dix que de aquella no volia ésser feta carta pública.

E, fetes totes les dites coses, lo dit senyor rey dix que, los dits citats e apellats a les presents corts qui no eren compareguts, de gràcia sperava d'ací a dijous primer vinent, ans de dinar, al qual dia e hora dix que continuava la dita cort. Les quals paraules, en persona del dit senyor rey, dix lo dit honorable micer Johan de Funes, son vicecanceller.

¶ ³ de lur dret] C del dit braç.

2.3

JURAMENT DELS FURS I DELS PRIVILEGIS

1417, juliol 1. Seu de València.

Reunió de les Corts generals, jurament pel rei dels furs i dels privilegis i presentació dels protestes pels tres braços.

Enaprés, dijous, ans de dinar, *prima die iulii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o*, dia assignat a continuar la dita cort, lo molt alt e·xcel·lent príncep e senyor, lo senyor rey don Alfonso damunt dit, vench a la Seu cathedral de València e sehent en lo seu siti o cadira reyal davant l'altar major de aquella, foren ajustats los tres braços de la cort.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor bisbe de València; lo senyor mestre de Montesa; mossèn Francesch d'Àries, canonge e pobordre de València, per lo bisbe de Tortosa; mossèn Francesch Martorell, canonge de València, per lo bisbe de Segorb; mossèn Ramon Centelles, canonge e pobordre de València, per lo capítol de València; frare Ramon de Muncada, comanador de Torrent; en Rodrigo de Rius, per los abbats de Valldigna e de Sent Bernat; frare Francesch Çabater, majoral de Quart; mossèn Jacme Roqua, per lo comanador de Bexix; frare Johan de Josa, comanador del Puig, per lo mestre de la Mercè; frare Manuel de Vilarasa, comanador de Vilafamés, per lo comanador de Montalbà. ^{||56v}

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan; lo senyor don Frederich; mossèn Pere de Vilaragut; don Pedro d'Urrea; mossèn Pere de Muncada; mossèn Olfo de Pròxida; mossèn Aymerich de Centelles; mossèn Vidal de Vilanova; mossèn Francesch de Vilanova; mossèn Francesch de Perellós; mossèn Jacme Scrivà; mossèn Eximén Pérez de Calatayú; mossèn Joffre de Thous; mossèn Loís de Vilanova; mossèn Johan Castellà; mossèn Ramon de Vilaragut; mossèn Galvany de Villena; mossèn Johan de Vilaragut; mossèn Pere de Montagut; mossèn Manuel de Vilanova; mossèn Manuel Díez; mossèn Francesch de Bellvís; en Johan de Bellvís; mossèn Loís d'Abella; don Pero Maça; mossèn Francesch Maça; mossèn Eximén Pérez de Corella; mossèn Bernat de Vilarig, per lo senyor duch; mossèn Nicholau Joffre; mossèn Loís de Castellví; mossèn Guerau Bou; mossèn Johan de Ripoll; mossèn Johan de Castellví; mossèn Guillem Crespí; mossèn Matheu Lançol; mossèn Johan de Sentfeliu; mossèn Pere de Codinachs; mossèn Francesch Vives; mossèn Manuel de Ripoll; mossèn Bernat de Monsoriu; mossèn Johan Fabra; mossèn Pere Siscar; mossèn Johan de Vilarasa; mossèn Pere Maresme; mossèn Jacme Ro-

meu; mossèn Ferrando Munyoç; mossèn Salvador Olives; mossèn Johan d'Estanya; mossèn Johan Munyoç; mossèn Francesch de Soler; mossèn Johan Lançol; mossèn Jacme d'Artés; mossèn Loís Çabata; mossèn Pere Pardo; mossèn Loís de Lòriç; mossèn Corveran d'Alet; mossèn Bernat Català; mossèn Loís de Vilarasa; mossèn Francesch d'Esplugues; mossèn Arnau Ferrer; mossèn Johan Roïz de Moros; mossèn Johan de Vallterra; mossèn Francesch Munyoç; mossèn Manuel Lançol; mossèn Johan Martínez d'Ezllava; ^{||57} mossèn Jacme Joffre; mossèn Loís Carbonell; mossèn Galceran de Sentfeliu; mossèn Andreu Aguiló; mossèn Johan de Castellvert; mossèn Jacme Dezpuig; mossèn Berenguer Mercader; mossèn Guerau de Castellvert; mossèn Steve Ponç de Fenollet; mossèn Bernat Serra; mossèn Bernat Dezpuig; mossèn Johan Pardo, menor; mossèn Pero Pardo, menor; en Pere Çabata, major; en Gizbert d'Olms; en Francesch de Vilarasa; en Johan Roqua; en Bernat Dezcallar; en Martí Ényeguez d'Ezllava; en Johan Scrivà; en Goçalbo de Roda; en Pere Sanç; en Jacme Roig; en Johan de Roda; en Bernat de Bonastre; en Manuel de Montagut; e'n Galceran de Lòriç.

Per lo braç de ciutats e viles reals

Per València en Bernat Johan, micer Guillem Çuera, en Johan Suau, micer Johan Ferrando, en Daniel Mascarós, micer Bernat Abrí, en Johan Pugada e'n Pere Bou; per Xàtiva en Pere Feliu e'n Pere Bixes; per Morella en Berthomeu Rovira e'n Johan Palma; per Alzezira en Bernat Costejà; per Oriola en Ginís Silvestre e'n Johan Mazquefa; per Castelló micer Francesch Feliu e'n Bertran de Bues; per Borrana en Bernat Muntanyés; per Vila-real en Johan de Calaceyt; per Alaquant en Pere Burgunyó; per Liria en Jacme Gaçol e en Pere Comes; per Alpont en Sancho Domínguez; per Castellfabib en Garcia del Porto; per Ontinyent en Jacme Olzina; per Cullera en Bernat Falcó e en Johan Verdú; per Biar micer Thomàs de Copliure; per Ademuç en Domingo Spelt; per Sexona Matheu Blanch; per Bocayrén en Berthomeu Bodí. ^{||57v}

E stants congregats tots los dessus dits, incontinenti, dictus honorabilis Iohannes Mercaderii, procurator domini regis predictus, acusavit contumaciam eorum qui ad dictam curiam convocati nondum convenerant nec curarunt comparere, prout alia per ipsum in scriptis et verbo extiterat acusata et ut in cedula per ipsum oblata insertaque desuper continetur.

Et dictus dominus rex, predictos citatos non comparentes reputavit contumaces, salvato tamen iure tam brachio militarii quam Ecclesie super predictis per eum cuiusque partis protestantis, si quod dictis brachiis et singularibus eorundem vel eorum alteri competit. Et etiam salvavit idem dominus rex omne ius tam sibi quam dicte curie coniunctim vel divisim et brachiis eiusdem pertinens super predictis, et in contumaciam dictorum non comparencium mandavit ad ulteriora in curia predicta procedi.

Et predicti, tam de brachio Ecclesie quam militari ibidem existentes, sich dixerunt quod stabant et perseverabant in suplicatis et protestatis per eos, ut in cedula pro parte eorum oblata insertaque desuper diffusius continetur.

Et dictus dominus rex dixit quod perseverabat et perseveravit ac persistit in predictis.

Quibus sich actis, incontinenti fuerunt exhibite et oblate quedam papiree cedule pro parte brachiorum et aliorum singularium dicte curie in ipsis cedulis contentorum, quas nech aliquam earumdem dictus dominus rex dixit se non admittere donech ipse iurasset foros et privilegia superius recitata.

Et illico, suplicante humiliter et instante Guillermo Çæra, predicto nomine et pro parte universitatum et brachii civitatum et villarum regalium regni Valencie, idem dominus rex processit ad iurandum foros et privilegia supradicta in modum qui sequitur: ¶⁵⁸

[I] Primo siquidem iuravit, concessit et confirmavit privilegium monete regalium Valencie, quod ibidem fuit in eius prima figura exhibitum et hostensum per dictum prothonotarium, lectum et publicatum, cuius tenor sequitur super hiis verbis, et cetera. Inseratur privilegium.

(Quecumque a regibus et principibus statuuntur in sua debent soliditate ac firmitate consistere et ne processu temporis oblivioni tradantur debent scripture memorie comendari, cum omnium habere memoriam et in nullo peccare potius sit divinitatis quam humanitatis nature, nos, itaque, Iacobus, Dei gracia rex Aragonum, Maioricarum et Valencie, comes Barchinone et Urgelli et dominus Montisepolani, huiusmodi consideracione inducti, habitis deliberacione et tractatu, consilio ac assensu carisimorum filiorum nostrorum infantis Petri et infantis Iacobi, et proborum hominum ac civium civitatis Valencie et regni ac villarum eiusdem, et civium ac proborum hominum civitatis et regni Maioricarum ac insularum suarum, ad honorem Dei et gloriose virginis Marie matris eius et comunem utilitatem regni Valencie et regni Maioricarum et omnium comorancium in eisdem presentis monete regalium Valencie securitatem ac perpetuam firmitatem duximus statuendam, ne unquam imposterum ex mutacione ipsius monete possit gentibus ipsorum regnorum dampnum aliquod suboriri. Unde cum inter cetera temporalia precipuum et magis necessarium sit generaliter gentibus universis ut moneta qua uti habent sit semper eadem et inmutabilis atque firma, idcirco, nos, Iacobus, Dei gracia rex predictus, assensu et consilio omnium predictorum et ad instanciam ac requisicionem iamdictorum omnium proborum hominum, civium et aliorum habitancium in civitatibus et regnis predictis nobis suplicancium et postulancium una voce ut memorate monete regalium Valencie sub eisdem forma, rotunditate, figura, pondere atque lege quibus nunc est, securitatem et firmitatem omnimodam ac perpetuam prestaremus eorum, piis et iustis supplicacionibus

inclinati, per nos et omnes heredes ac successores nostros qui pro tempore fuerint, statuimus imperpetuum ex certa sciencia et concedimus vobis probis hominibus ac civibus et habitatoribus omnibus civitatum et regnorum predictorum, presentibus et futuris, et promittimus ac obligamus nos et successores nostros vobis et successoribus vestris imperpetuum quod presens moneta regalium Valencie sub eisdem forma, rotunditate, figura, pondere atque lege, quam nos nomine nostro cudi fecimus et formari in sua omnimoda firmitate, secundum quod nunc est currat imperpetuum publice et permaneat atque duret in civitatibus et regnis predictis. Ita videlicet quod neque a nobis nec ab heredibus vel successoribus nostris destrui valeat vel mutari, nec de novo a modo cudi eiusdem etiam legis, ponderis et figure nec minui vel augeri, et etiam si forte dicta moneta minueretur in tantum quod de ipsa moneta esset ita modica quod magnum dampnum esset terre, quare neccesse esset plus cudi de ipsa sub forma, rotunditate, figura, pondere atque lege predictis, nos vel nostri successores de ea plus cudi facere non possimus nisi de consilio, consensu et voluntate proborum hominum civitatis et regni Valencie; et tunc quando eorum consilio in casu predicto cuderetur plus de dicta moneta, volumus et concedimus ac statuhimus quod ipsa moneta in civitate Valencie tantum et non alibi cudatur fideliter atque bene, adhibitis ex probis hominibus Valencie duobus qui custodiant et intersint ac videant ut ipsa moneta cudatur fideliter, prout debet ac superius continetur. Promittentes vobis nos pro viribus laborare ut presens carta a sumo pontifice confirmacionis gratiam consequatur, ob hoc ut quicumque contra hoc veniret esset excomunicacionis sententia innodatus.

Propter hanc autem specialem gratiam supradictam quam vos domine Iacobe, Dei gracia rex predictae, ad instanciam, supplicacionem et requisicionem nostram, nobis et universis habitatoribus civitatum et regnorum predictorum liberaliter exhibetis nos Ferrarius Matoses, Guillelmus de Porzano, Berengarius Zamorera et Guillelmus Arnaldi, iurati, et Arnaldus Scribani, Guillemonus Scribani, Arnaldus de Monterubeo, Guillelmus de Belloco, iurisperitus, Berengarius Dalmacii, Gue-raldus Martini, Bartholomeus de Ossal, Mingotus de Boysano, Bernardus Arnaldi, Bernardus Dalmacii, Raymundus de Populeto, Raymundus de Rivosico, Berengarius de Plana, Bartholomeus de Ponte, Ferrarius de Apiaria, Petrus Mercerii, Romeus Pellicerii, Tamaritus et Gilabertus, cives civitatis Valencie memorate, per nos et totam ipsius civitatis universitatem; et nos, Petrus de Bosco, Arnaldus de Montesono, Petrus Gasqui et Poncius Carbonelli, habitatores ville Xative, per nos et eiusdem ville universitatem totam; et nos Robaudus Voltorasci, Berengarius Clavelli, Iohannes de Mora, et Arnaldus Laurencii, habitatores ville Muriveteris, per nos et totam eiusdem ville universitatem; et nos, Bernardus Scribani et Arnaldus de Juneta, habitatores ville Burriane, per nos et habitatores omnes eiusdem ville; necnon etiam et nos, omnes predicti, simul per nos et omnes alios habitatores regni Valencie, presentes et futuros, et nos, universi cives et habitatores civitatis Maioricarum per nos et habitatores omnes eiusdem civitatis et regni Maioricarum

ac insularum eiusdem, presentes et futuros, nos unquam omnes predicti admittentes spontanea voluntate gratiam antedictam ut superius continetur, obligamus nos et heredes ac successores nostros et habitatorum omnium regnorum predictorum, vobis domino Iacobo, Dei gracia regi memorato, et vestris, imperpetuum, quod omnes habitatores civitatis et villarum predictarum et etiam regnorum predictorum, pro singulis domibus, dum tamen valeant bona habitatoris domus quindecim morabatinos vel ultra quantumcumque plus valeant, de septempnio in septempnium, vobis et heredibus ac successoribus vestris dare unum morabatinum, videlicet septem solidos dicte monete pro morabatino, tantummodo pro monedatico, scilicet, ac assecramento dicte monete quilibet teneatur, sed ille cuius bona non valebunt quindecim morabatinos non teneatur aliquid dare vobis vel vestris ratione monedatici antedicti. Attamen, si in una domo plures fratres vel sorores vel consimiles persone habitaverint simul nondum divisis bonis suis inter eos, non teneantur ipsi dare aliquid nec solvere vobis vel vestris nisi secundum quod habitator unius domus tenetur persolvere, ut est dictum. Ita tamen quod in hoc nulla fraus adhibeatur, sed si divisio facta fuerit inter eos quisque eorum licet simul habitarent, si bona eorum valuerint *XVM* morabatinos vel ultra unum morabatinum pro monedatico solvere teneantur.

Ad hec autem, nos, Iacobus, Dei gracia rex predictus, recipimus a vobis predictis pro vobis et habitatoribus omnibus civitatum, villarum et regnorum predictorum obligationem vestram pefatam, ratione predicti monedatici et assecramenti presentis monete regalium memorate, secundum formam superius comprehensam, volentes, concedentes et statuentes per nos et nostros successores ac firmiter percipientes vobis et heredibus ac successoribus vestris quod dictum monetaticum per vos et ipsos solvatur secundum formam monedatici superius annotatam, non obstante in aliquo carta a nobis vobis concessa que continet quodquecumque exaccio vel quodcumque comune a vobis per nos fiat solvi debeat per omnes hereditarios et habitatores civitatis et regni per solidum et per libram, quam cartam locum habere non volumus in hoc casu, immo quantum ad hoc monedaticum ipsam irritam esse volumus et inanem, sed in omnibus aliis exaccionibus comunibus et expensis suum robur obtineat firmitatis ut in ea plenius continetur. Volentes ac concedentes vobis et vestris successoribus per nos et nostros successores quod dictum monetaticum persolvere teneamini et solvatis vos et vestri successores imperpetuum, a proximo venturo festo Natalis Domini in septem annos et ex tunc de septempnio in septempnium imperpetuum in dicto festo. Et teneamini dare pro morabatino septem solidos de dicta moneta ut superius continetur, quia numerus septem solidorum pro morabatino non possit minui nec augeri. Volentes etiam quod non teneatur aliquis qui in diversis villis vel locis in regnis predictis vel altero eorum hereditates vel possessiones habuerint solvere monedaticum nisi in altero ipsorum locorum tantum. Volumus necnon et concedimus quod venerabilis archiepiscopus ecclesie Tarracone qui pro tempore fuerit transgressores et invasores, consiliatores,

contradictores et suggestores in huius statuti contrarium venientes possit excomunicacionis sententia innodare.

Ítem, volumus, statuhimus et mandamus quod filii et successores carissimi infantis Petri, filii nostri predicti, unus post alium successive qui in dicto regno succedent eidem antequam vos vel vestri successores iuramentum fidelitatis faciatis eisdem iurent ac habeant iurare quod predictam monetam et omnia predicta firmam et firma habeant ut superius continetur.

Ad maiorem vero predictorum omnium et perpetuam firmitatem, nos, Iacobus, Dei gracia rex predictus, in presencia vestrum, omnium predictorum et plurium richorum hominum ac militum terre nostre, tactis corporaliter a nobis sanctis quatuor Evangeliiis et cruce Domini, iurantes per nos et successores nostros predicta omnia et singula observare, attendere et complere ac facere observari, ut superius continetur, sic Deus nos adiuvet et hec sancta Dei Evangelia et crux Domini posita coram nobis. Nos insuper, infans Petrus et infans Iacobus, prelibati filii illustris regis Aragonie antedicti, laudantes ex certa sciencia, aprobantes et confirmantes omnia et singula supradicta, in presencia predictorum tactis ab unoquoque nostrum corporaliter sanctis quatuor Evangeliiis et cruce Domini, iuramus per nos et successores nostros predicta omnia et singula rata et firma semper habere atque tenere et observare ac facere observari, ac numquam contravenire in aliquo ullo modo, sic Deus nos adiuvet et hec sancta Dei Evangelia et crux Domini posita coram nobis.

Actum est hoc apud Valenciam, decimoctavo kalendas madii anno Domini millesimo CC^o LX^o sexto.

Signum Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, Maioricarum et Valencie, comitis Barchinone et Urgelli et domini Montispesolani, qui predicta iuravit ut superius continetur.

Testes sunt Iaçbertus, vicecomes Castrinovi; Berengarius Arnaldi de Angularia; Eximinus de Urrea; Atho de Focibus; Petrus Martini de Luna; Gaucerandus de Pinós; Berengarius d'Entença; Carrocius, dominus Rebollet.

Signum Simonis de Sancto Felicio, qui mandato domini regis et infantis Petri et infantis Iacobi predictorum, qui predicta iurarunt, ut superius continetur, hec scripsit et clausit loco, die et anno prefixis).⁴

[II] Secundo iuravit, concessit et confirmavit privilegium unitatis regnorum et terrarum suarum quod ibidem fuit in eius prima figura exhibitum et hostensum ac per dictum prothonotarium lectum et publicatum, cuius tenor sequitur sub hec verba: Inseratur privilegium.

(In nomine Domini, amen. Noverint universi quod nos, Iacobus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comes Barchinone, considerantes

¶ ⁴ El text dels quatre privilegis procedeixen del ms. A, que al seu torn ha estat corregit a partir dels originals de l'AMV.

quod iuxta veritatis eloquium in Evangelio recitatum omne regnum in se divisum desolabitur quodque quodlibet regnum debet esse unitum et indivisum ut virtus plurium unita sit fortior et validior ad tenendam iusticiam, sine qua omnis terra perit et habitatores eius et plurium etiam viribus conflatis in unum maiori potencia deffensio plenius agitur ac fulcitur et publica res adversus hostiles incursus fortificatur uberius et salvatur, et quod divisio regnorum Aragonie et Valencie ac comitatus Barchinone que Dei providencia obtinemus iam preteritis temporibus a nostris progenitoribus attentata nimium paravit et induxit scandalum, volentes super hoc et dignitati regali et subditorum nostrorum utilitati ut regio bene congruit officio providere et indempnitati prospicere eorumdem, per presentis provisionis nostre paginam perpetuo et inviolabili robore duraturam, ex certa sciencia et spontanea voluntate statuhimus, ordinamus atque sancimus quod predicta regna nostra Aragonie et Valencie ac comitatus Barchinone cum directo dominio et aliis quibuscumque universis iuribus que ad nos expectant vel possunt ulterius expectare in regno Maioricarum et insulis ei adiacentibus et in comitatibus Rossilionis, Ceritanie, Confluentis et Vallisperii et in vicecomitatibus Omeladessii et Carladesii, sint et maneant perpetuo unita unum ac sub uno solo eodemque domino atque dominio perseverent, nec aliquod vel aliqua ex eis ab alio vel aliis separentur, ita quod quicumque sit rex Aragonum idem etiam sit rex regni Valencie et comes Barchinone, sic quod nos vel aliquis heres seu successor noster vel nostrorum in testamento vel alia qualibet ultima voluntate aut donacione vel alia ordinatione inter vivos aut aliqua alia dispositione nunquam dividamus seu separemus nec dividi seu separari faciamus, consentiamus aut permitamus regna predicta et comitatum in se aut a se vel etiam inter se, videlicet regnum Aragonum non dividemus seu separabimus in se nec etiam a regno Valencie et comitatum Barchinone nec regnum Valencie dividamus vel separabimus in se nec etiam a regno Aragonum et comitatu Barchinone, neque dictum comitatum Barchinone dividemus vel separabimus in se nec etiam a dictis regnis Aragonum et Valencie; et si quid contra predicta vel aliqua predictorum per nos vel nostros fuerit attemtatum illud ex nunc decernimus irritum et inane, declarantes tamen quod nos et ipsi possimus donare seu dimittere castrum vel castra, locum vel loca seu hereditamenta filiis nostris vel ipsorum aut aliis personis ut nobis et eis videbitur unitate predictorum regnorum et comitatus semper stabili et indivisa manente, et affectantes huiusmodi statutum, ordinationem et sancionem ac provisionem nostra inconcusse et irrefragabiliter perpetuis temporibus observari, iuramus per nos et nostros solempniter per Deum et crucem domini nostri Iesuchristi ac eius sancta quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta, predicta omnia et singula ut superius dicta sunt et distincta tenere, complere et inviolabiliter observare et observari facere ac teneri et nunquam in aliquo contravenire aliquo iure, causa vel racione, inhibentes expresse sub interminatione divini iudicii ac divine malediccionis et nostre heredi nostro universali quicumque pro tempore fuerit et aliis subsequenter successuris in dictis

regnis et comitatu ut observando incorruptibiliter omnia et singula supradicta contra ea vel aliquod eorum non veniant, faciant vel attentent aut fieri consentiant vel permittant dicto verbo vel facto seu alio quovis modo. Et ut omnia predicta et singula tenacius observentur statuhimus, sancimus et ordinamus quod quilibet heres et successor noster et nostrorum in predictis regnis et comitatu unus post alium successive tempore sui novi domini sui nove successionis vel etiam si antea iurari haberet antequam prelati, richi homines, mesnaderii, milites, cives et burgenses et homines villarum seu aliqui alii de predictis regnis et comitatu sibi faciant seu prestant iuramentum fidelitatis vel sibi in aliquo respondeant, et antequam aliquis ex predictis requisitus expresse vel non requisitus sibi faciat vel facere teneatur homagium vel aliquam recognitionem ratione fiendorum seu qualibet alia ratione, ipse heres vel successor nostri et nostrorum in predictis regnis et comitatu quicumque pro tempore fuerit per se et suos laudet, confirmet et aprobet ac publice iuret presens statutum, ordinationem, sanctionem et provisionem nostram, et, usque quo ipsam laudationem, confirmationem et aprobacionem predictorum omnium et singulorum fecerit et iuramentum pro ipsis observandis prestiterit cum publico instrumento, prenominati vel aliqui ex eis non teneantur eis in aliquo respondere. Et si per aliquem, cuiuscumque condicionis vel status existeret, pro predictis vel aliquo predictorum sacramentum fidelitatis vel homagium seu alia quaevis obligacio facta esset antequam predicta ut est dictum laudata, aprobata et iurata essent per novum quemvis dominum heredem et successorem, ut premittitur, non valent et pro non factis penitus haberentur. Hec autem etiam predictis omnibus et singulis prelati, richi hominibus, mesnaderiis, militibus, civibus, burgensibus, hominibus villarum et aliis quibuslibet subditis nostris dictorum regnorum et comitatus, presentibus et futuris, servanda, tenenda atque complenda imponimus et iniungimus, sub debito naturalitatis et sub fide, homagio et fidelitate ac iuramento quibus nobis astricti existunt.

In quorum omnium testimonium ad memoriam sempiternam presens scriptum nostrum fieri mandavimus, bulle nostre plumbee munimine comunitum. De quo quatuor consimilia scribi iussimus: unum tenendum in archivo nostro; aliud pro universitate regni Aragonum, tenendum per iuratos et probos homines civitatis Cesaruguste; aliud pro universitate regni Valencie, tenendum per iuratos et probos homines civitatis Valencie; et aliud pro universitate Cathalonie, tenendum per consiliarios et probos homines civitatis Barchinone.

Datum Tarracone, XIX^a kalendas ianuarii anno Domini millesimo CCC^o XIX^o.

Signum Iacobi, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice ac comitis Barchinone predicti, qui hec firmamus, concedimus et iuramus.

Testes sunt qui presentes fuerunt infans Iohannes, domini regis filius et cancellarius ac electus Toletanensis; Eximius, Tarraconensis archiepiscopus; Berengarius, Vicensis episcopus; frater Raymundus de Impuriis, prior ordinis Ospitalis in Cathalonie; frater Poncius, abbas monasterii Populeti; frater Bernardus, abbas

monasterii de Benifaçano; Iohannes Burgundi, sacrista Maioricarum, consiliarius; Vitalis de Vilanova; Bernardus de Fenollario; Petrus de Boÿl, rationalis magister, milites et consilarii; Gondisalvus Garcie, miles; Martinus Lupi de Rueda, miles; Dalmacius de Pontonibus, iudex curie, et Guillermus Oulomarii, consilarii domini regis.

Signum mei, Bernardi de Aversone, dicti domini regis notarii, qui de mandato ipsius domini regis hec scribi feci et clausi loco, die et anno prefixis).

[III] Tercio iuravit, concessit et confirmavit privilegium de non separando a corona regia certas villas, locha et castra regni Valencie, quod ibidem fuit in eius prima figura exhibitum et hostensum ac per dictum prothonotarium lectum et publicatum, cuius tenor sequitur. Inseratur.

(Pateat universis quod nos, Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comesque Barchinone. Cum incumbat officio nostre regie dignitatis, quam sua pietate divine providencie inperscrutabilis altitudo regnorum culmine decoravit, ipsorum noxia submovere et utilia procurare ut, excluso a nobis necligencie sompno, sit circa conservandam unionem regnorum ipsorum et iura regalia et corone sedula diligencia vigilemus ut talenti nobis traditi iustam reddere rationem in conspectu domini valeamus. Animadvertentes igitur qualiter ex munificis, largicionibus, concessionibus temporalibus et perpetuis, vendicionibus, permutacionibus et aliis alienacionibus per progenitores nostros reges Aragonum illustres factis pluribus personis de castris, villis seu locis, redditibus, iurisdictionibus atque iuribus suis, ob impensa per eas sibi servicia ex gratitudinis debito et alia multa pericula, dampna et scandala dictis regnis et eorum incolis et specialiter infrascripto regno Valencie et habitatoribus eiusdem preparata existunt, quodque etiam redditus et iura dictorum regnorum sunt a Deo diminuta quod regali prehemincie et statuhi eiusdem necnon toti rei publice de necessitate oportet ut ea que ex predictis penes nos sunt vel ad manus nostras tenemus regie nostre diademati conservemus et subiectorum nostrorum opressionibus que non nunquam ex necessitatibus fieri compelluntur in quantum poterimus, obviemus volentesque ut ad ea tenenda ac observanda firmiter obliguemur legem nobis imponere; ea propter, tenore presentis carte nostre perpetuo valiture, sub virtute iuramenti odierna die in generali curia quam regnicolis dicti regni Valencie celebramus per nos prestiti, gratis et ex certa sciencia ac spontanea voluntate, per nos et successores nostros perpetuo, ad supplicationem tocius generalis curie prelibate, statuhimus, decernimus, ordinamus atque sancimus et etiam promittimus bona fide regia quod non dabimus, concedemus, vendemus, infeudabimus, impignorabimus, permutabimus, assignabimus, obligabimus in totum vel in partem aut quocumque modo, iure vel titulo alienabimus aut comitemus seu in alium transferemus aut quomodolibet dividemus, abdicabimus, segregabimus aut separabimus per nos vel quemcumque alium, mediate vel inmediate, a iure, dominio et proprietate nostri et nostrorum et

a corona nostra regia, ad certum tempus, violarium beneplacitum vel ad imperpetuum, castra, villas seu loca inferius nominata infra dictum regnum Valencie situata nec aliqua seu aliquas eorumdem, videlicet: castrum et villam Xative; castrum et villam, aldeas et loca Morelle; castrum et villam Muriveteris; villam Algezire; villam Castilionis; villam Burriane; villam de Vilaregali; castrum et villam Lirie; castrum et villam de Alpont; castrum et villam de Ademuç; castrum et villam de Castrohabib; castrum del Poyo, infra terminum del Pont situatum; castrum et alchareas de Medrona; castrum et villam Cullarie; castrum et villam, alchareas et loca Corbarie; castrum et villam de Penàguila; castrum, villam, alchareas et loca de Godalest; castrum et villam de Castayla; castrum et villam de Saxona; locum vel loca aliqua situata in parte dicti regni Valencie ultra Saxonam, seu terminos aut partem dictorum castrorum, villarum et locorum vel alicuius eorumdem redditus, exitus, proventus, merum vel mixtum imperium, iurisdictionem civilem aut criminalem vel aliam quamcumque iurisdictionem altam vel baxam sive promiscuam, regalias, potestates, questias, cenas, hostes vel cavalcatas, monetaticum, ius appellacionum et alia iura quecumque et quocumque nomine censeantur dictorum ac superius nominatorum castrorum, villarum, alcharearum vel alicuius aut aliquorum ex eis. Immo sub virtute iuramenti predicti promittimus bona fide regia in posse notarii infrascripti legitime stipulantis, paciscentis et recipientis, pro heredibus et successoribus nostris et aliis quorum interest vel interesse potest aut poterit in futurum, quod omnia supradicta et singula conservabimus et tenebimus perpetuo corone regie continue et immediate incorporata, afixa, coniuncta, applicata, annexa pariter et unita, nec alicui seu aliquibus palam vel occulte, verbo vel scriptis, concessionem vel donacionem, obligacionem seu assignacionem de predictis vel aliquo predictorum faciemus nec fieri concedemus aut consenciemus in diminucionem vel mutacionem aut derogacionem statuti seu provisionis predictae, decernentes irritum et inane et prorsus carere viribus et effectu ac nullius momenti existere si secus a nobis vel quocumque successore nostro quomodolibet fuerit attentatum, in quo casu quicquid contra hec factum seu atemptatum fuerit, scienter vel ignoranter, inefficax et nullius valoris sit possitque a nostris successoribus omni tempore et absque alicuius cause cognitione et alicuius partis citacione ac cuiuslibet obstaculo irritari, revocari ac penitus annullari de facto, sicut de facto factum existeret. Et, ut premissa tenacius observentur, iuramus solempniter per nos et nostros per crucem domini nostri Iesuchristi et eius sancta quatuor Evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, predicta omnia et singula ut superius dicta sunt et distincta tenere, complere et inviolabiliter observare et observari facere ac teneri et nunquam in aliquo contrafacere vel venire iure aliquo, causa vel racione. Inhibentes expresse sub internunciacione divini iudicii ac divine malediccionis et nostre heredi nostro universali, quicumque pro tempore fuerit, et aliis subsequenter successuris in dictis regnis Aragonum, Valencie ac comitatu Barchinone, ut observando incorruptibiliter omnia et singula supradicta contra ea vel eorum aliquod

non veniant, faciant vel attentent aut fieri consentiant vel permitant dicto verbo vel facto aut alio quovis modo, quinimo in inicio sui novi domini sui nove successionis, vel etiam, si antea iurari haberet ante quam prelati, richi homines, milites, cives et burgenses ac homines villarum seu aliqui alii de predicto regno Valencie sibi faciant seu prestant iuramentum fidelitatis vel homagium aut aliam recognitionem pro feudis vel alia qualibet racione, aut sibi in aliquo obediant seu respondeant, ipse heres vel successor nostri et nostrorum in predictis regnis et comitatu quicumque pro tempore fuerit per se et suos laudet, confirmet et aprobet ac publice iuret statutum, sanctionem, ordinationem ac provisionem nostra huiusmodi; et usque quo ipsam laudacionem, confirmacionem et aprobacionem predictorum omnium et singulorum fecerit et iuramentum pro ipsis observandis prestiterit cum publico instrumento, prenominati vel aliqui ex eis non teneantur ipsius iuramentum fidelitatis prestare vel homagium facere sibi obedire aut in aliquo respondere. Et si per aliquem, cuiuscumque condicionis vel status, pro premissis vel aliquo premissorum sacramentum fidelitatis vel homagium seu alia quevis obligacio facta esset antequam predicta ut dictum est laudata, aprobata et iurata essent per quemvis novum dominum heredem et successorem, ut pretangitur, non valerent et pro non factis penitus haberentur. Hec autem etiam predictis omnibus et singulis prelati, richis hominibus, militibus, civibus, burgensibus, hominibus villarum et aliis quibuslibet subditis nostris predicti regni Valencie presentibus et futuris servanda, tenenda atque complenda imponimus et iniungimus sub debito naturalitatis et sub fide, homagio et fidelitate ac iuramento quibus nobis astricti existunt, sub quibus iniungimus eisdem quod alicui ordinationi seu mandato in contrarium facto vel fiendo per nos vel quemvis succesorem nostrum in regnis et comitatu predictis non obediant, ymmo quibuscumque ordinationi et mandato in contrarium factis vel faciendis resistant et penitus contradicant. Retinemus tamen et salvamus nobis et successoribus nostris quod si pro evidenti utilitate et comodo vel necessitate urgenti, videlicet pro deffensione regnorum et terrarum nostrarum vel pro expugnacione seu offensione hostium nostrorum oporteret nos vel successores nostros ire vel mitere equitum vel peditum comitivam infra dicta regna et terras nostras vel extra, possimus aliquod seu aliqua ex castris et locis superius nominatis, exceptis tamen castris et villis Xative, Morelle cum aldeis suis, Muriveteris, Algezire, Castilionis et Burriane ac Cullarie, et iuribus et pertinenciis universis et singulis ipsorum castrorum et villarum et cuiuslibet eorundem, ad cognicionem videlicet nostri seu successorum nostrorum, cum assensu tamen tocius generalis curie in dicta civitate Valencie publice celebrande et non alia, impignorrare seu alienare, ad certum tempus tantum prout utilitas seu necessitas prelibate id ducerent exposcendum, predicto tamen statuto, sancctione ac provisione nichilominus permanente in sua plenissima roboris firmitate.

In quorum testimonium presens privilegium nostrum inde fieri et bulla nostra plumbea iussimus roborari.

Datum in ecclesia cathedrali Beate Marie Sedis Valencie, die inceptionis dicte curie qua legebatur octavodecimo kalendas octobris anno Domini millesimo CCC^o XXXVI^o.

Signum Petri, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comitisque Barchinone.

Testes sunt, qui predictis presentes fuerunt, inclitus infans Iacobus, dicti domini regis germanus, comes Urgelli et vicecomes Agerensis; reverendus Petrus, Cesarauguste archiepiscopus, dicti domini regis cancellarius; venerabiles Raymundus, Valencie episcopus, et frater Sanccius, Sugurbricensis ac Sancte Marie de Albarrazino episcopus; frater Raymundus, abbas monasterii Vallisdigne; Vitalis de Vilanova, comendator Montisalbani; et nobiles Gondiçalvus Didaci de Arenosio, Alfonsus Rogerii de Lauria, Iaufridus Gilaberti de Crudillis, Gilabertus de Centillis, Galcerandus de Pulcropodio; et milites Ferrarius de Apilia, Lupus de Gurrea, portarius maior, Petrus Roderici de Vilafelig, Iohannes Roderici de Moros, Rodericus Didaci, vicecancellarius, ac Arnaldus de Moraria, consilarii dicti domini regis, et plures alii in multitudine copiosa.

Signum mei, Egidii Petri de Buysan, scriptoris ac sigilla tenentis domini regis predicti et auctoritate regia notarii publici per totam terram et dominacionem eiusdem domini regis, qui predictis interfui et de mandato dicti domini regis hec scribi feci, cum raso et emendato in linea XXI^a ubi dicitur «ipsius», et in linea XXIII^a ubi legitur «Valencie», et in linea XXVIII^a ubi scribitur «quibus nobis astricti existunt sub quibus iniungimus eisdem quod alicui ordinacioni seu mandato in contrarium facto», et clausi loco, die et anno prefixis).

[IV] Quarto iuravit, concessit et confirmavit et de novo donavit omnes foros, privilegia, consuetudines et bonos usos novos et antiquos dicti regni et universitatum ipsius cum quodam privilegio sub verbis sequentibus expressato:

Pateat universis quod nos, Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rosilionis et Ceritanie, quia per nuncios iuratorum et proborum hominum civitatis Valencie fuit nobis humiliter supplicatum quod ad hanc civitatem et regnum Valencie venire et inhibi, licet iam vivente illustrissimo domino rege Ferdinando, patre nostro, gloriose memorie, iurasset foros, privilegia et libertates et usus dicti regni, iterum eos et ea iurare et curiam generalem ^{58v} in dicto regno celebrare de nostri clemencia dignaremur, eorum supplicationibus inclinati curiam induximus antedictam quam de presenti feliciter celebramus. Et quia etiam pro parte tocus brachii regalis dicti regni, ut dictum iuramentum noviter faceremus, fuit nobis humiliter supplicatum, volentes dicte supplicationi totaliter annuere, et etiam iterato, dictos foros, privilegia, libertates et usus dicti regni, iuramus in forma sequenti:

Nos, Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum predictus, mente deliberata et spontanea voluntate ac ex certa sciencia et consulte, per nos et nostros, cum hoc privilegio nostro perpetuo valituro, laudamus, aprobamus, confirmamus, concedimus et donamus vobis universis civibus ac probis hominibus et omnibus h(ab)itatoribus in civitatibus et regno Valencie, tam presentibus quam futuris, omnes foros vestros regni Valencie tam antiquos quam novos omnesque privilegios, libertates ac bonos usus et consuetudines qui et que per illustrissimos et magnificos principes dominum Iacobum tritavum, dominum Petrum atavum, dominum Alfonsum [propatruum, dominum Iacobum abavum et dominum Alfonsum] proavum, dominum Petrum avum et dominos Iohannem et Martinum avunculos domini regis, patris et domini nostri, et successive per ipsum dominum Ferdinandum, patrem nostrum, reges Aragonum, recordacionis eximie, ac per nos vobis data et concessa actenus extiterunt sive generaliter sive specialiter predicta et singula vobis, iamdictis civibus et civitatibus quarum⁵ nomine hac adestis, vel cuilibet villarum et locorum regni predicti data fuerunt et concessa, promittentes vobis, universis et singulis habitatoribus civitatum et regni prefatorum, et super sancta Dei quatuor Evangelia et crucem domini nostri Iesuchristi a nobis corporaliter tacta, sponte de presenti iuramus quod predicta omnia et singula per nos et nostros vobis inviolabiliter observabimus, prout continetur in foris et privilegiis antedictis, ac si specialiter et expresse ac de verbo ad verbum specificata et declarata et scripta ac specialiter⁶ expressata in presenti privilegio ea omnia extitissent, et quod nunquam nos vel successores ¶⁵⁹ nostri contra predicta vel aliquod predictorum in aliquo veniemus vel venire aliquem faciemus vel permittemus, racione aliqua sive causa.

Et factis per dominum regem iuramentis, concessionibus, confirmacionibus et donacionibus prenarratis, dictum brachium civitatum et villarum regalium, cum exhibicione humilima, gratis dixit quod acceptabat et acceptavit iuramenta confirmacionis et donacionis fororum et privilegiorum predictas.

Foren elets per lo dit prothonotari en testimonis de les dites coses, los quals eren en lo present acte presents, los reverents pares en Crist e senyors en Pere de Terragona e en Francesch de Çaragoça, arquebisbes, en Johan, bisbe de Taraçona, lo noble mossèn Guerau Alamany de Cervelló e l'onorable en Berenguer de Bardaxí, cavaller, consellers del dit senyor rey, e altres en multitud copiosa.

Enaprés foren donats molts protests per cascun braç.

¶⁵ C *quatenus*.

¶⁶ *et expresse ac de verbo... specialiter] omm. C.*

2.4

PROTESTS DELS BRAÇOS

2.4.1 *Protest del braç eclesiàstic*

Per lo braç eclesiàstich fon offert lo següent protest:

Et nos, prelati, capitula et religiosi et alii omnes de brachio ecclesiastico in presenti curia astentes et presentes dictumque brachium representantes ac facientes, cum humili et subiecta reverencia pro nobis, dicto brachio et singularibus eiusdem, expresse ex de certa sciencia protestamur quod per laudacionem, aprobacionem, confirmacionem et concessionem, donacionem et provisionem, et quamvis disposicionem hodie in presenti curia factas per vos, illustrissimum dominum regem Aragonum, quod dictis foris, privilegiis, libertatibus, bonis usibus, consuetudinibus et iuramentum per vos, dictum dominum regem, super eisdem prestitum et acceptatum⁷ per brachium regale dicte curie, inde super ¶^{59v} predictis secutum et prestitum per idem⁸ regale brachium super eisdem iuramentum ac per assistenciam, presenciam et noticiam dicti brachii ecclesiastici aut singularium eiusdem in et super predictis intervenientem, et per quecumque alia hodierna die in presenti curia per vos, iamdictum dominum regem vel alium quemcumque, acta, facta, expedita, dicta seu gesta dictis foris, privilegiis, libertatibus, bonis usibus et consuetudinibus nichil iuris aut validitatis acrescat in preiudicium dicti brachii ecclesiastici, libertatum et iurium ecclesiasticorum atque in preiudicium ecclesiarum aut singularium personarum dicti brachii et successorum suorum pro bonis, redditibus, meris imperiis, iurisdiccioneibus, rebus ac iuribus quibuscumque que actenus possiderunt sive possident vel quasi detinuerunt sive detinent vel quasi quomodolibet et undecumque. Protestamur etiam (nos) predicti quod per laudacionem, aprobacionem, confirmacionem, concessionem, donacionem et provisionem et quamvis disposicionem hodie in presenti curia factas per vos, illustrissimum dominum regem, brachio regali dicte curie et universitatibus et singularibus eiusdem aut cuivis ex universitatibus vel singularibus dicti brachii regalis de privilegiis, libertatibus, immunitatibus per vos vel predecessores vestros eisdem specialiter sive singulariter concessis et iuramentum super eisdem prestitum per vos et acceptacionem⁹ per dictum brachium regale inde secutam et per assistenciam, presenciam et noticiam dicti brachii ecclesiastici aut singularium eiusdem in et super predictis intervenientem et per quecumque alia hodierna die in presenti curia circa predicta privilegia specialiter sive singulariter concessa per vos,

¶⁷ B *acceptacionem*, C *acceptacione*.

¶⁸ C *eidem*. ¶⁹ C *acceptacione*.

iamdictum dominum regem vel aliumcumque, acta, facta, expedita, dicta seu gesta, non paratur nec parari possit aliquod preiudicium dicto brachio ecclesiastico curie predicte necque ecclesiis aut singularibus personis eiusdem neque subditis vel vassallis suis neque privilegiis, libertatibus, immunitatibus nec quibuscumque iuribus dicto brachio ecclesiastico vel ecclesiis aut singularibus eiusdem vel etiam subditis vel vassallis quomodolibet et undecumque pertinentibus vel pertinere debentibus, neque ius aliquod adquiratur brachio regali in dicta curia intervenienti neque aliquibus civitatibus, villis, locis, universitatibus vel singularibus personis eorumdem adversus dictum brachium ecclesiasticum, ecclesiam vel ecclesias seu aliquem singularem ¶⁶⁰ personam eiusdem vel suos subditos seu vassallos vel adversus privilegia, libertates, immunitates vel quecumque iura dicto brachio ecclesiastico, ecclesiis vel singularibus eiusdem vel suis subditis seu vassallis quomodolibet et undecumque pertinentia vel pertinere debentia, neque dictis privilegiis dicto brachio regali seu cuiusvis¹⁰ ex universitatibus vel singularibus eiusdem specialiter seu singulariter concessis nichil iuris¹¹ aut validitatis acrescat in preiudicium dicti brachii ecclesiastici aut ecclesiarum vel singularium personarum eiusdem vel subditorum seu vassallorum suorum vel privilegiorum, libertatum, immunitatum vel quorumcumque iurium predicto brachio ecclesiastico, ecclesiis vel singularibus eiusdem vel suis subditis vel vassallis quomodolibet et undecumque pertinentium vel pertinere debentium, sed remaneat dictum brachium ecclesiasticum, ecclesie et singulares eiusdem et sui subditi seu vassalli super dictis privilegiis, libertatibus, immunitatibus dicto brachio regali aut cuiusvis ex universitatibus aut singularibus eiusdem specialiter seu singulariter concessis et impugnationibus eorumdem in eo iure quo erant ante inceptiōem curie presentis, supplicantes humilime vestre regie magestati quatenus protestacionem predictam dignetur admittere et eidem etiam assensum prestare.

2.4.2 *Protest del braç reial*

Molt excel·lent, victoriós e molt poderós rey e senyor,

Segons tenor de les lletres de la vostra senyoria sobre la convocació de la present cort, e segons la forma offerta per la vostra majestat lo jorn de la vostra proposició, e segons orde donat per ley per vostres predecessors, de gloriosa memòria, per furs e privilegis del regne de València e observar per aquells en semblant jornada en lurs juraments per ells fets, vós, senyor molt excel·lent, devets ordenadament jurar primer los tres privilegis, ço és «De la moneda», e lo «De [la] unitat de vostres regnes, principat e comtats¹²», e lo privilegi «De no ¶^{60v} alienar certes ciutats, viles e

¶¹⁰ C *cuiusvis*.

¶¹¹ *nichil iuris*] C *nichilominus*. ¶¹² C *ciutats*.

lochs, jurisdiccions, rendes e emoluments del dit regne», segons lur continència e tenor, e après tots los furs vells e nous e tots los privilegis, axí specials com generals, e libertats e bons usos e consuetuts, donats e atorgats per vostres antecessors als del dit regne, nomenant singularment e expressa cascú de vostres antecessors reyal del dit regne. Per tal, senyor, humilment e ab subjecta reverència, supliquen a la vostra excel·lent senyoria los del braç vostre de ciutats e viles reyal del dit regne, que per vostra mercè jurets segons lo dit orde, primer los dits tres privilegis, ço és lo privilegi «De la moneda», e segonament lo privilegi «De la unitat dels regnes e principat e condats vostres», e terçament lo privilegi «De no alienar certes ciutats, viles e lochs, jurisdiccions, rendes e emoluments del dit regne», segons lur sèrie e tenor, los quals vos mostrem bul·lats en lur pròpia forma, e quartament lohets, confermets, aprovets, atorguets e donets los dits furs antichs e nous, privilegis e libertats, bons usos e consuetuts donats e atorgats per los senyors reys en Jacme primer; e en Pere, tritavi; [n'Amfós, fill del dit senyor rey en Pere, tritavi vostre; en Jacme, attavi]; n'Amfós, abavi; en Pere, besavi; en Johan e en Martí, oncles vostres, e don Ferrando, pare vostre, e per vós, senyor; e façats [e complir façats] e complecats totes altres coses contengudes en los juraments dels dits vostres antecessors. E en açò, senyor molt excel·lent, farets ço que fer devets e los del dit vostre braç reyal tendran-vos en singular gràcia e mercè, [e] nostre senyor Deus, *et cetera*.

2.4.3 *Protest del braç militar*

Molt alt [e molt excel·lent] príncep e senyor,

Lo braç militar e singulars de aquell en la cort stants e lo dit braç representants, per ells e principals seus e altres singulars del dit braç absents, ab aquella humil e subjecta reverència que deuen, salva la feultat e naturalesa que són ⁶¹ tenguts a vós, senyor, dien e expressament protesten que per res que sia stat suplicat, demanat, request e dit per lo braç reyal, universitats e singulars de aquells o que's demane o's demanarà per aquells o per altres d'ací avant ni per alcun acte per vós, senyor, fahedor, senyaladament per les loacions, aprovacions, confirmacions, concessions, donacions, provissions e juraments dels furs e privilegis, generalment e specialment, e observàncies de aquells, per lo dit braç reyal e singulars de aquell supplicades, demanades o requestes, en cas que per vós, senyor, se facen axí amplament com per lo dit braç reyal és stat suplicat o's suplicarà ne per algun acte fet o fahedor en la cort o fora cort no sia engendrat, causat ne d'aquèn fet algun prejuhí al dit braç militar o singulars de aquell en e per los béns e rendes, feus, terç de delme, morabatí, jurisdiccions e fer justícies de sanch o personals, e de altres mer imperis o per qualsevol altres béns e drets que çænrere han possehit, detengut, (possehexen o detenen) o quasi, e que hauran d'ací avant, possehiran, detendran o quasi, per qualsevol títol o causa de vós, senyor, predecessors vostres o de qualsevol

altres persones, ne los furs, privilegis, loacions, confirmacions, concessions, donacions, provisions e juraments, en cars que's facen, amplament e general, segons dessus és dit, e acceptació de aquells en prejuhí del dit braç militar e singulars de aquell en e per los dits béns, rendes, feus, terç de delme e morabatí, jurisdiccions, justícies de sanch e personals o altre mer imperi e altres béns e drets sien en més fets vàlits e confirmats [e] corroborats, mas romanguen al dit braç militar e singulars de aquell lur dret plenerament salvu e il·lès e aytant com los ne pertanya en la convocació e començament de la present cort e abans e/o pertany o pertanyerà en esdevenidor. Més avant protesten que per loacions, confirmacions, donacions e concessions e juraments, en cars que's facen, dels ^{61v} privilegis specialment e singularment atorgats al dit braç reyal e a les universitats e singulars de aquell, no sia feyt prejuhí algú a les libertats, franquees e immunitats e privilegis pertanyents e atorgats per vós, senyor, e predecessors vostres al dit braç militar e singulars de aquell e vassalls lurs ne als usos e costums de aquells, ne per les dites loacions, aprovacions, confirmacions e juraments, en cars que's facen, los dits privilegis specialment e singularment atorgats al dit braç reyal e a qualsevol universitats e singulars de aquell, hajen ni prenguen major efficàcia e valor ne prejuhí del dit braç militar e singulars e vassalls lurs, ans preservats dels damunt dits e de tots altres prejudicis e impugnacions dels dits privilegis specialment e generalment atorgats al dit braç reyal e a les universitats e singulars de aquell. E en tota altra manera romangua segons dit és al dit braç militar e singulars de aquell e a lurs vassalls plenerament tot lur dret salvu e il·lès. Supplicand, humilment, la vostra molt alta senyoria que·ls salvets plenerament tot lur dret en e sobre totes les dites coses dessus protestades, requirent-ne carta pública.

2.4.4 *Protest del braç reial*

Molt alt príncep e molt excel·lent e victoriós senyor,

Lo braç de les vostres ciutats e viles reyal del vostre regne de València, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, contradient expressament al protest per lo braç militar feyt al jurament per vós, senyor, prestat de servir furs e privilegis, libertats, costums e bons usos de la ciutat e regne de València, dien que vós, senyor, no devets admetre lo dit protest ⁶² per ço car los del braç militar consentiren en temps del senyor rey en Jacme, de loable recordació, en los dits furs e aquells foren feyts a supplicació lur e de tot lo regne de València e enaprés consentiren en les addicions, correccions e declaracions dels dits furs fets per lo dit senyor rey en Jacme a instància e requisició dels tres braços del dit regne e per provisió o pacte special e per vigor de jurament per lo dit braç militar feyt e prestat en les corts celebrades en l'any mil CCCLVIII e en les corts celebrades en l'any mil CCC[C]III són tenguts servir e tenir tots los furs antichs e nous del dit regne, a jutjar segons aquell e contra res que en aquells sia contengut no poden ni deuen

protestar. E per ço encara, car al dit braç militar e singulars de aquell, per ço com feren les provisions de servir e tenir furs del dit regne los foren atorgades diverses gràcies e libertats, de les quals aquells huy usen. Per què los del dit braç reyal, preguen e requiren en virtut dels dits pactes e juraments als del dit braç militar que del protest cessen e desisten; e, noresmenys, lo dit braç reyal humilment supplica a la vostra gran senyoria sia vostra mercè de no admetre ne donar loch al dit protest per lo dit braç militar feyt, ans sia vostra mercè repel·lir e foragitar aquell, com axí, senyor, ho dejats fer per justícia. En altra manera, ab la dita humil e subjecta reverència, dien que no consenten en lo dit protest feyt per lo dit braç militar, ans expressament hi contradien, protestant que per aquell o per salvetat alguna per vós, senyor, fahedora, cas que's faça, sobre aquell no sia engendrat prejudí algú als dits furs e privilegis, axí generals com specials, o singulars libertats, costums e bons usos ne als drets del dit braç, universitats o als singulars lurs, ans tot lur dret los romanga salvu e il·lès axí com se era ans del dit protest (per lo dit braç militar feyt. Suplicant que la present resposta sia manada per vós, senyor, insertar al peu del dit protest) e que del hun sens l'als no'n sia donada còpia ni traslat, ^{62v} mas que <de> tot ensemps sia feta carta pública si e quant haver-la'n voldran. Suplicant la vostra senyoria que del dit protest los man donar còpia per ço que mils puxen satisfèr e contradir a aquell.

2.4.5 *Protest del braç militar*

Molt alt e molt poderós senyor,

Com lo molt alt senyor rey en Pere, besavi vostre, après que hagué feyt hun qui's diu statut o privilegi en la església catredal de madona Santa Maria de la Seu de València sots kalendari de *XVIII^a kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XXXVI^o* alienàs e empenyoràs molts dels béns allí nomenats; e enaprés en l'any de la Nativitat de nostre Senyor mil *CCCLIII XXI^a mensis marcii* en la dita església catredal promés a la dita cort general fer e curar ab acabament que'l infant en Johan, fill seu, confirmaria totes cartes, donacions e alienacions fetes, *et cetera*. E enaprés los dits senyors reys en Pere, en Johan e en Martí feren dels béns contenguts en lo dit qui's diu privilegi moltes alienacions e empenyoraments, e són fets molts actes contraris a les coses en lo dit qui's diu privilegi contengudes, de què, senyor, és versemblant que lo dit statut e privilegi fon revocat e aquell abrogat e haüt per nul·le, almenys per les dites alienacions e empenyoraments feyts, majorment com los dits senyors qui eren feels cristians no és versemblant que's oblidassen lo que era salut de les lurs ànimes; e si vós, senyor, sens veure les dites coses e provehir en aquelles, confirmats e jurats lo dit que's diu privilegi porien-ne exir debats e contrasts. Per què, humilment, lo braç militar e los nobles barons, cavallers, generosos qui són justats en les corts que vós, senyor, celebrats en la ciutat ⁶³ de València, per ells

e sos principals e altres generoses, presents e absents, suppliquen vós, senyor, que us plàcia sobresehir en confermar e jurar lo dit que's diu privilegi tro sia plenerament vist e delliberat en lo que dit és dessús. En altra manera si e aytant com fer puxen, segons furs e privilegis del regne, ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, salva lur fe e naturalesa e sens alguna lesió de aquella, dien e protesten que la confirmació e jurament fahedors o que's diu que havets fet del dit qui's diu privilegi fora la present cort no facen prejuhí a aquells ne lo dit privilegi en prejuhí de aquells han ne puxen haver més validat per los dits juraments e confirmacions de aquell, sinó tant quant de primer e ans de les dites corts havia, senyaladament per los béns e drets que los singulars del dit braç poseexen o quasi poseexen, ans los romanga tot lur dret salvu e il·lès. Supplicants, humilment, vós, molt excel·lent senyor, lo dit braç militar que provehint en les dites coses los vullats servir tot lur dret, requirient-ne carta públicha.

2.4.6 *Protest del braç reial*

Senyor molt excel·lent e rey victoriós,

Ab gran desplaer los del vostre braç de ciutats e viles reials de regne de València entren en debat ab los del braç militar sobre lo protest fet e presentat a la vostra senyoria per ells. E jatsia per paraules generals e ambigües contra lo jurament feyt per vós, senyor, del privilegi del senyor rey en Pere, besavi vostre, donat en la Seu de València, en cort general, a XVIII kalendes d'octubre del any mil CCCXXXVI, parlant de no alienar certes ciutats, viles e lochs, drets, rendes, jurisdiccions e emoluments del dit regne allí expressats, per ço, com sab Déu, senyor, que·ls ¶^{63v} del dit braç reyal voldrien tota concòrdia de la present cort e tot profit e bé, axí del <dit> braç militar e dels singulars de aquell com de si mateix; e si la tenor del dit privilegi no constrengués la naturalesa, fe, homenatge, lealtat e jurament per los quals los del dit braç real són astrets a vós, senyor, a no obeir e contrastar e resistir a qualsevol ordinació feta en contrari del dit privilegi, los del dit braç reyal dissimularien de bon grat lo dit protest, emperò, senyor molt excel·lent, considerant que per virtut del dit privilegi los del dit braç reyal són tenguts contrastar a aquell e a tota altra ordinació que contra aquell vinga, per ço los del dit braç reyal, per si e per sos oficials, ab humil e subjecta reverència de la vostra molt excel·lent senyoria e ab honor, pau e benivolència dels del dit braç militar, dissentent¹³ e contradien expressament al dit protest, e humilment e ab subjecta reverència de la vostra molt excel·lent senyoria suppliquen e requiren a vós, senyor, que aquell no admetats, ans lo repel·liscats e deneguets expressament, havent aquell per nul·le e per no posat o fet. E ab les dites reverència e honor de la vostra senyoria e honor,

¶¹³ C *desisten*.

pau e benivolència dels del dit braç militar, los del dit vostre braç de ciutats e viles reyls requiren tots los richshòmens, cavallers e hòmens de paratge dels del dit braç militar, per virtut del dit privilegi e dels vincles contenguts en aquell, que dissenten del dit protest e ajen aquell per no posat, nul·le, cars e va. Supplicant a la vostra excel·lent senyoria que, per sa mercè, de les dites coses los man donar carta pública e que del dit protest sens la resposta present no'n sia donada carta o acte públich, manant-los donar translat del dit protest per ço que, vist aquell, hi puxen pus largament contradir e satisfer, protestant que tro que hajan haüt lo dit translat temps algú no'ls percorrega. Supplicant la vostra gran senyoria que sobre les coses en lo dit protest contengudes algun salvament, acte o enanta-⁶⁴ment no sia feyt en prejudí del dit privilegi e de les coses en aquell contengudes ne dels drets del dit braç reyal, protestant que per alguna salvetat o enantament per vós, senyor, fahedor en les coses <en lo> protest del dit braç militar contengudes, cas que algú ne façats, no sia feyt prejudí al dit privilegi o dret del dit braç reyal, com en la dita salvetat e acte tant quant sia prejudicial al dit privilegi e drets del dit braç reyal expressament hi dissenten e y contradien.

2.4.7 *Protests del braç militar*

[1]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com en la vila de Exèrica e lochs de la tinença de aquella, qui són del alt infant don Johan, car frare vostre, sia per tots temps usat e són de fur de Aragó, per ço lo dit don Johan, ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que hajats fet de furs, privilegis, usos, costums e stils de la governació e altres del regne de València, ni en furs fets e fahedors tant com se puxen estendre e entendre del dit don Johan e de la dita vila e lochs de la dita tinença, ans protesta que en aquells sien servats e salvus tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li sia admés, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirint de les dites coses carta pública.

[2]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com en la baronia d'Arenós e viles e lochs de aquella, situats en ^{64v} regne de València, qui són del egregi don Alfonso, duch de Gandia, sia per tots temps (usat) e són de fur d'Aragó, per ço lo dit don Alfonso, ab humil e subjecta reverència, diu que no consent (en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que havets fet de furs e privilegis, usos e costums e stils de la governació o altres del regne de València ni en furs feyts e fahedors per la dita baronia e lochs de aquella, ans proteste que a aquells sien servats e sàuls tots furs e privilegis d'Aragó. Sopllicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li sia admés, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirint de les dites coses carta pública).

[3]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com en los lochs de Paterna, Benaguazir e la Pobla, situats en regne de València, qui són del egregi don Fredrich, sia per tots temps usat e són de fur d'Aragó, per ço lo dit don Fredrich, ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que hajats fet de furs, privilegis, usos, costums e stils de la governació o altres de regne de València, ni en furs fets e fahedors tant com se puxe estendre o entendre del dit don Fredrich e dels dits lochs de Paterna, Benaguazir e Pobla, ans protesten que en aquells sien servats e salvus tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, ¶⁶⁵ que'l dit protest li admetats, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirent-ne carta pública.

[4]. E axí matex, senyor, en la ciutat de Sogorb e terme de aquella, qui és del dit don Fredrich, sien solament servats furs de València vells, fets per lo alt rey en Jacme, de bona memòria, ne en altres furs no és stat consentit per senyors de la dita ciutat. Per què, senyor, parlant ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en jurament, loació e confirmació fahedors de e per altres furs fets ni fahedors en sguart de la dita ciutat de Sogorb, protestant que per lo vostre jurament e loació fahedors no·ls sia feyt prejudí algú. Suplicant, humilment, vostra gran senyoria que sia de vostra mercè salvar plenerament lo dret a la dita ciutat, requirent-ne carta pública.

[5]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com en la vila e riu de Chelva e lochs de aquella, situats en regne de València, qui són del noble en Pere Lladró, vezcomte de Vilanova, sia tots temps usat e són de fur d'Aragó, per ço, lo dit vezcomte, ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que havets fet de furs, privilegis, usos, costums e stils de la governació e regne de València ni en furs feyts ni fahedors tant com se puxen extendre a ell e a la dita vall e riu e lochs de aquell, ans protesten que en aquells sien servats sàuls tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li admetats, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirent carta pública).¹⁴ ¶^{65v}

[6]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com en la tinença d'Alcalatén e lochs de aquella, situats en regne de València, qui són del noble don Pedro Eximénez d'Urrea, sia per tots temps usat e són de fur d'Aragó, per ço lo dit noble, (ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenet(s) e volets fer e que havets fet de furs, privilegis, usos e costums e stils de la governació e altres

¶¹⁴ ab humil e subjecta... pública] omm. C.

de regne de València ni en furs feyts ni fahedors tant com se puxen estendre e entendre al dit noble e tinença e lochs de aquella, ans protest que en aquells sie(n) servats e salvats tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li admetats, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirient carta pública).¹⁵

[7]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com la baronia de Chiva e lochs de aquella, situats en regne de València, qui són del noble n'Ot de Muncada, sien per tots temps stats de fur d'Aragó e en aquells usat lo dit fur, per ço lo dit noble, (ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que havets¹⁶ fet de furs e privilegis del regne de València, usos, costums e stils de la governació o altres del dit regne de València ni en furs feyts ni fahedors tant com se puxen estendre o entendre a ell o a la dita baronia e lochs de aquella, ans protest que en aquells sien servats e sàvuls tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li admetats, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirient-ne carta pública). [¶]⁶⁶

[8]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com los lochs de Castellmontan, Montanejos e Aranyol, situats en regne de València, qui són d'en Johan de Vallterra, cavaller, sien de fur d'Aragó e per tots temps usat en aquells del dit fur d'Aragó, per ço lo dit en Johan de Vallterra, (ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que havets fet de furs e privilegis, usos, costums e stils de la governació e altres del regne de València ni en furs feyts ni fahedors tant com se puxen estendre e entendre del dit en Johan de Vallterra e per los dits lochs e dels dits lochs, ans proteste que aquells sien servats e sàvuls tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li sia admés salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirient de les dites coses carta pública).

[9]. Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com en lo loch de Argelita situat en regne de València, qui és d'en Pere Çabata, sia stat per tots temps e és de fur d'Aragó, per ço lo dit Pere Çabata, (ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que havets fet de furs e privilegis, usos, costums e stils de la dita governació e altres del regne de València ni en furs feyts ni fahedors tant com se puxen estendre e entendre del dit Pere Çabata e del dit loch, ans proteste que en aquells sien servats e sàvuls tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li sia admés, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requirient de les dites coses carta pública). [¶]^{66v}

¶¹⁵ Comença de nou el manuscrit B. ¶¹⁶ B *hajats*.

[10]. Molt alt (e molt) excel·lent príncep e senyor,

Com en Johan Roïz de Moros, cavaller, haja tenguda e possehida en lo loch de Altura, dins regne de València situat, certa heretat de cases e altres possessions en les quals per tots temps sia usat e són de fur d'Aragó, per ço lo dit en Johan Roïz, ab humil e subjecta reverència, diu que no consent en la confirmació e jurament que vós, senyor, entenets e volets fer e que hajats fet de furs, privilegis, usos e costums e stils de la governació e altres del regne de València tant com se puxen estendre o entendre al dit en Johan e heretat de aquell, ans protesta que en aquells sien servats e salvus tots furs e privilegis d'Aragó. Suplicant-vos, senyor, humilment, que'l dit protest li admetats, salvant-los plenerament tot lur dret de furs e privilegis d'Aragó, requerint carta pública.

2.4.8 *Protests del braç reial*

[1]. Molt alt príncep e victoriós senyor,

Lo braç reyal de les vostres ciutats e viles del regne de València, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, contradient al protest feyt sobre la observança de furs d'Aragó en alguns lochs de regne de València, dién que lo senyor rey en Jacme, conqueridor del dit regne, ab voler e consentiment de tots los braços —eclesiàstich, militar e de ciutats e viles reyal de regne de València—, (statuhí e ordenà que en tot lo regne de València) fos servat fur de València e que altre fur no y fos servat. E jatsia alguns per si mateix e no degudament, parlant ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, en alguns lochs del dit regne servassen fur d'Aragó, emperò per lo senyor rey n'Amfós, besavi vostre, fon declarat e determinat que no contrastant lo dit ús en tot lo dit regne de València devia ésser servat fur de València e devia ésser foragitat fur d'Aragó. E enaprés, tenint corts lo senyor rey en Pere, de loable recordació, per part del reverent bisbe e capítol de la Seu de Tortosa e del egregi comte d'Urgell e del noble ^{¶67} don Pedro de Exèrica e del noble don Lop, comte de Luna, e del noble don Johan Eximénez d'Urrea e per alguns, fon promés, ordenat, statuhit e jurat que en tots los lochs de regne de València fos servat fur de València. Per què los del dit braç de les dites ciutats e viles reyal supliquen a la vostra gran senyoria sia vostra mercè de no admetre lo dit protest fet per observança del dit fur d'Aragó, en altra manera, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, dien que no y consenten, ans expressament hi dissenten e y contradien, protestant que tot lur dret los romanga salvu e il·lès en totes coses e per totes e que per lo dit protest no·ls sia engendrat algun prejudí, supplicant que la present resposta sia manada insertar al peu del dit protest e que del hun sens l'àls no·n sia donada còpia ni translat, mas que de tot ensemps sia feta carta pública, si e quant haver-la'n volran. Suplicant la vostra senyoria que del dit protest los man donar translat perquè pus largament puxen contradir e impugnar aquell.

[2]. Molt alt príncep, poderós e victoriós senyor,

Lo braç de les vostres ciutats e viles reyal del regne de València, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, contradient expressament al protest per lo braç eclesiàstich feyt al jurament per vós, senyor, prestat de furs, privilegis, libertats, costums e bons usos de la ciutat e regne de València, dien que vós, senyor, no devets admetre lo dit protest per ço car los del dit braç eclesiàstich consentiren en temps del senyor rey en Jacme, conqueridor del dit regne, en los dits furs e aquells foren fets a supplicació lur e de tot lo regne de València, e enaprés consentiren en les addicions e correccions dels dits furs feyts per lo dit senyor rey en Jacme a instància e requisició dels dits tres braços del dit regne e per promissió e pacte special e per vigor de jurament per lo dit braç eclesiàstich feyt e prestat en les corts celebrades (en la ciutat de València en l'any mil CCC XXIX, e en les corts celebrades en l'any mil CCC XXXXII, e en les corts celebrades en l'any mil CCC XLVIII e en corts celebrades) en l'any mil CCC LVIII, e en les corts celebrades en la ciutat de València en l'any mil CCCC III, són tenguts servir e tenir tots los furs antichs e nous del dit regne e jutgar segons aquells e contra res que en aquells sia contengut no poden ^{67v} ni deuen protestar. E per açò encara, car al dit braç eclesiàstich e singulars de aquell per ço com fetes les dites promissions de servir e tenir furs del dit regne los foren atorgades diverses gràcies e libertats de les quals aquells huy usen. Per què los del dit braç reyal pregunen e requiren en virtut dels dits pactes e juraments als del dit braç eclesiàstich que del dit protest cessen e dissenten. E noresmenys lo dit braç reyal humilment supplica vostra molt gran senyoria sia sa mercè de no admetre ne donar loch al dit protest per lo dit braç eclesiàstich feyt, ans sia vostra mercè repel·lir e foragitar aquell, com axí, senyor, ho dejats fer per justícia, en altra manera, ab la dessus dita humil (e subjecta) reverència, dien que no consenten en lo dit protest feyt per lo dit braç eclesiàstich, ans expressament hi contradien, protestant que per aquell o per salvetat alguna per vós, senyor, fahedora sobre aquells no sia engendrat prejuhí alcú als dits furs e privilegis axí generals com specials o singulars libertats, costums e bons usos ne als drets del dit braç, universitats o als singulars lurs, ans tot lur dret los romanga salvu e il·lès, axí com se era ans del dit protest per lo dit braç eclesiàstich feyt, supplicant que la present resposta sia manada per vós, senyor, insertar al peu del dit protest e que del hun sens l'als no sia donada còpia ni traslat, mas que de tot ensemps sia feta carta pública si e quant haver-la'n volrran, supplicant la vostra senyoria que del dit protest los man dar traslat per ço que haüt aquell hi puxen pus largament contradir, protestant que tro hajen haüt lo dit traslat temps algú no·ls percorrega.

[3]. Molt alt e molt excel·lent príncep, rey e senyor,

Los síndichs de la ciutat de València contradients a qualsevol protests feyts axí per los del braç eclesiàstich com per los del braç militar com encara per qualsevol universitats o síndichs de aquells o per qualsevol d'ells o per singulars persones

contra los amprius, inhibicions, franquees e libertats e altres qualsevol drets e pre-heminències de la dita ¶⁶⁸ ciutat e dels singulars de aquells, dien que no y consenten, ans expressament hi dissenten e y contradien, supplicant vostra gran senyoria que los dits protests no admeta ans foragit e repel·lescha aquells o qualsevol d'ells manant que'n sia donat trelat als dits síndichs per ço que aquells puxen satisfer a les dites coses en los dits protests contengudes. En altra manera si los dits protests per la vostra senyoria no eren repel·lits, ço que no creen, protesten que per aquells ne per alguna salvetat per vós, senyor, fahedora no sia engendrat algun prejudí a la dita ciutat ni als drets de aquella, supplicant vostra senyoria que al peu dels dits protests o de qualsevol de aquells sia inserta la present resposta e (que) del hun sens l'als no sia donada còpia ni traslat a deguna de les dites parts.

2.5

DISSENTIMENTS DELS BRAÇOS I RESPOSTA REIAL

Respostes i dissentiments de cadascun dels braços respecte als protests de la resta dels braços, i resposta del rei assegurant els drets particulars dels dits estaments.

E lo dit braç eclesiàstich e singulars de aquell dissenten e expressament contradien a la resposta e protests fet(s) per lo braç de les ciutats e viles reyal tant com toqua prejudí del dit braç eclesiàstich e singulars de aquell e perseveren en los protests damunt fets per lo dit braç eclesiàstich e singulars de aquell.

E lo dit braç eclesiàstich e singulars de aquell dissenten e expressament contradien a la resposta e protests fets per lo braç militar tant com toqua prejudí del dit braç eclesiàstich e singulars de aquell e perseveren en los protests damunt fets per lo dit braç eclesiàstich e singulars de aquell.

Lo braç militar e singulars de aquell, ab humil e subjecta reverència que dessús, parlant, perseverant en les suplicacions e protestacions a vós, senyor, feytes e offeretes e dien e repetexen a vós, senyor, alló mateix, no consentints en los dits actes en e per les coses en les dites suplicacions explicades e segons allí és contengut e tant quant sien prejudicials a aquells, ni consenten en respostes e protestacions feytes per lo braç reyal e singulars de aquell ni per lo braç eclesiàstich contraris e deviants a les coses dites e protestades per lo dit braç militar e segons allí és contengut. ¶^{68v} Supplicant, humilment, vos, senyor, que sia vostra mercè salvar-los lurs drets, segons és contengut en les cèdoles a vostra senyoria presentades e donades, requerint-ne carta pública.

E lo senyor rey, vistes les protestacions e respostes fetes per cascadu dels dits tres braços, dix que salvava e salva a cascadu dels dits braços e singulars de aquells

sobre les coses contengudes en les dites protestacions e respostes tot lur dret, si e en quant a ells ne pertanga, justícia migança.

E encontinent los dits braços eclesiàstich e militar e singulars de aquells en la present cort congregats dixeren que acceptaven la dita provisió e salvament per lo dit senyor rey feyts, si e en quant eren concordades a lurs supplicacions e protestacions dessús insertes. E a major declaració e cautela de les dites coses lo dit braç militar offerí legir e publicar una cèdola de la tenor següent:

Lo braç militar e los qui són justats per aquell en la present cort, per ells e per los singulars del dit braç, aytant com la resposta de vós, senyor, és concordant, competent e bastant a les dites supplicacions e protests en salvar-los plenerament tot lur dret que havien ans del començament de la present cort, ab aquella humil reverència que poden e deuen, accepten la dita resposta; e aytant com no sia competent e bastant a conservar lo dit <dret> de aquells, ab la dita humil e subjecta reverència parlant, no accepten aquella, ans estan e perseveran en les coses supplicades e protestades e aytantpoch consenten en les cèdoles donades per lo braç reyal, tant com sien contràries a les dites lurs supplicacions e protests, e perseveran tota vegada en aquells, requerint-ne carta pública.

E lo dit braç de universitats no consentints, ans, dissentints en ¶⁶⁹ les coses dessús dites, offerí una cèdola del tenor següent:

Senyor molt excel·lent, molt alt e molt poderós,

A la resposta per vostra excel·lent senyoria als protests e scriptures proposats e proposades per los braços eclesiàstich e militar, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, dien los del braç vostre de ciutats e viles reyal que no consenten en aquella o aquelles en quant poguessen perjudicar als del dit braç reyal, universitats o singulars de aquell o a furs, privilegis e libertats del regne o del dit braç, universitats o singulars de aquell, ans hi dissenten e contradien expressament. Suplicant humilment vostra molt gran senyoria que de la dita scriptura los manets donar carta pública, acceptant ab refferiment de gràcies los juraments e concessions per vós, senyor, en lo dia de huy de furs e privilegis e bons usos en general e dels privilegis «De la moneda» e «Del uniment de vostres regnes e terres», e «De no alienar certes ciutats e viles reyal del dit regne», feyts e prestats e atorgats en la present cort e la dita resposta aytant quant la dita resposta faça per lo dit braç e no en pus.

Molt alt e molt excel·lent príncep e senyor,

Com per los del braç eclesiàstich e per los del braç militar e encara per los singulars dels dits braços, sien stats posats diversos protests e scriptures davant vostra senyoria en la present cort, dels quals lo braç reyal de les vostres ciutats e viles reyal de regne de València no han haüt translat ni saben que's conté en les dites scriptures e protests per los dits braços e singulars de aquells posats, per tal los síndichs del dit braç reyal, ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, contradient

a qualsevol coses ¶^{69v} que en les dites scriptures e protests sien contengudes aytant com aquelles o alguna de aquelles sien vistes ésser prejudicials a furs, privilegis e bons usos del dit regne de València e als drets de les dites universitats reials e a qualsevol de aquelles dien que no y consenten, ans expressament hi dissenten e y contradien, supplicant la vostra senyoria que·ls dits protests e scriptures per los dits braços eclesiàstich e militar o singulars de aquells posades o posats no admetats, ans aquells expressament repel·lischa o foragite. En altra manera, si los dits protests e scriptures per la vostra senyoria no eren repulses e foragitats, protesten que per aquells o algú de aquells ne per alguna salvetat per vós, senyor, feyta o fahedora no sia engendrat algun prejuhí a les dites universitats reials ni a alguna de aquelles ni als furs (e) privilegis del dit regne, supplicant vostra senyoria que al peu dels dits protests e de qualsevol de aquells sia inserta la present scriptura e que del hun sens l'als no sia donada còpia ni trellat a alguna persona, mas que de tot ensemps sia feyta carta pública.

E lo dit senyor rey dix que stava e perseverava en la resposta dessús ja per ell feta a les protestacions e respostes fetes per qualsevol dels braços dessús dits.

E enaprés, per part del braç de les universitats de ciutats e viles reials fon oferta e requesta legir una cèdola de la tenor següent:

Molt alt e molt excel·lent senyor,

A la vostra reyal majestat humilment supplica lo braç reyal dient, senyor, que com la elecció que devia ésser feta de jurats en la ciutat de Xàtiva la vespra de Cinquagesima proppassada sia stada per part vostra inhibida e per causa de la dita inhibició aquella sia stada prorrogada per diverses prorrogacions (tro en lo dia de disapte propvinent; e durant la última de les dites prorrogacions lo vostre batle general, ab grans manaments penals, haja costret e forçat los jurats de la dita ciutat, qui per causa de les dites prorrogacions devien regir lurs officis tro a tant haguessen fet la dita elecció de jurats, que pus no·s nomenassen jurats ne exercissen alguns actes pertanyents als dits lurs officis de jurats, metent e creant novellament quatre regents los dits officis de jurats e creant certs regents la conselleria de la dita ciutat, la qual cosa evidentment és en gran lesió e prejuí de furs, privilegis e libertats del regne. E per tant, soplca lo dit braç sia mercè vostra, senyor, que, tolent lo dit gran prejuhí del dit braç e encara de tot lo regne, declarets nul·les e en quant de fet ha procehit revocar los actes fets per lo dit batle en la dita ciutat e donar tota facultat als dits jurats, qui ensemps ab lurs consellers e altres als quals pertanga, puxen fer libertament e franca, segons forma de furs, privilegis, libertats del regne, usos e bones costumes de la dita ciutat, la dita elecció de jurats, de consellers e altres oficials, segons antigament han acostumat. E jatsia les dites coses prochesquen de justícia, emperò lo dit braç o reputarà a singular gràcia de la vostra molt alta senyoria, e per ço com, segons forma de la dita última prorrogació, la jornada designada a fer la dita elecció pervé en lo dia de dissapte propvinent, soplquen sia mercè vostra,

senyor, donar facultat que en lo dit dia puxa ésser feta la dita elecció, servada forma de furs, privilegis, usos e bones costumes, segons dit és, tolent tot empediment de aquella *alia*, parlant ab humil e subjecta reverència de la molt alta senyoria, protesta lo dit braç que per trespassament del dit dia *et vel alia* no puxa ésser engendrat prejuhí algú a furs, privilegis e libertats del dit regne ne als usos e bones costumes de la dita ciutat com no stiga per los dits jurats fer la dita elecció si per vós, senyor, los serà permés e tolt lo empediment donat en aquella. Requirent la present suplicació sia inserta en lo procés de les corts per conservació de lur dret). ¶^{70v}

E fetes les dites coses lo dit senyor rey proposà e dix a la dita cort que per ço que ls dits afers de la present cort prenguen breu fi a honor de Déu e servir seu e profit de la cosa pública e del regne, entenia diputar certes persones, les quals per ell tractassen del negoci de la cort ab les persones diputadores per la cort, per què prega e amonesta la dita cort que per semblantment elegissen certes persones per la sua part, poques en nombre, les quals, ensemps ab les persones per lo dit senyor nominadores, tractassen del negoci de la dita cort.¹⁷

E lo dit reverent senyor bisbe de València, en nom e per part de tota la cort, <responent> a les <dites> coses de paraula, dix que la cort sobre les coses novellament proposades per lo dit senyor, haüda matura delliberació, respondria al dit senyor en tal manera que a la majestat divina, honor e glòria, e al dit senyor, servir, e la cosa públich a del dit regne, profit e utilitat, Déu migançant, se'n seguiria.

Enaprés, lo dit senyor rey continuà la dita cort a dilluns primer vinent, que serà v^{EN} dia del present mes, en lo capítol del monestir dels frares Preyçadors de la ciutat de València.¹⁸

E la dita cort e tres braços de aquella dixeren que protestaven de tot dret a ells pertanyent enaxí que per la continuació o mutació de loch no fos fet prejuhí o engendrada lesió alguna a la dita cort ne als tres braços de aquella.

E lo dit senyor rey dix que perseverava en les dites comutació e continuació de cort. ¶⁷¹

1417, juliol 1. Seu de València.

Reunió dels tres braços a la sala capitular del monestir de Predicadors, nova seu de les Corts fixada pel rei.

Eadem die iovis, post prandium, prima iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los dits tres braços de la present cort ajustats en lo monestir de Preyçadors, hon la dita cort fon per lo dit senyor rey, en lo matí, continuada, e cascun

¶¹⁷ Al marge: *Hic dominus rex deprecavit et monet curiam eligat tractatores, et cetera.*

¶¹⁸ Al marge: *Mutato loci, ço és de la Seu a Preyçadors.*

braç, apartat en son apartament, fon rahonat lo punct que·l senyor rey havia dit per lo matí en la Seu, ço és que per ço que la cort prengué pus breu conclusió que elegissen de cascun braç tractadors, poch en nombre, que tractassen los negocis de la cort. E com alguns dels braços no haguessen bé hoýdes les dites paraules e altres diguessen que açò era novella manera, que les volien saber aquestes paraules com eren dites. E fon acordat que les sabessen dels consellers del senyor rey e acordaren que demà per lo matí fossen (en) lo loch mateix per la dita rahó.

1417, juliol 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i comunicació dels consellers reials Guerau Alemany de Cervelló, governador de Catalunya, i Berenguer de Bardaxí de la intenció del rei de continuar les Corts amb un nombre reduït de representants de cada braç, i pròrroga per després de dinar.

Enaprés, lo divendres tantost següent, *secunda iulii dicti anni M CCCC XVII^a*, foren congregats los dits tres braços en lo monestir de Preýcadors dins la casa del capítol, e vengueren los nobles e honorables mossèn Guerau de Cervelló, governador de Catalunya, e mossèn Berenguer de Bardaxí, consellers del senyor rey, los quals digueren les paraules que·l senyor rey havia dites en via de declaració, ço és, que la intenció del dit senyor rey era que, per utilitat de la cosa pública e expedició de la dita cort, que·ls tres braços elegissen certes persones, poques en nombre, ab les quals los de part sua poguessen comunicar de la manera dels dits negocis de la cort e del finament de aquella, que fos¹⁹ a honor de Déu e servir de la sua senyoria e utilitat de tot lo regne. Les quals coses dites, los dits tres braços respogueren que ells delliberarien sobre les dites coses e·ls farien resposta.

Die veneris secunda iulii anni predicti XVII^a, frater Iohannes de Josa, comendador del Puig, procurator generalis reverendi domini magistri de la Mercè, ¶^{71v} habens potestatem substituendi substituhit procuratores suos ad interviniendi in presenti curia discretos Rodericum de Rius, presentem, et fratrem Raymundum Torralba, eiusdem ordinis, absentem, et cetera.

Testes Petrus Rives, clericus, et Bernardus Bonshoms, porterius Valencie.

1417, juliol 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat per deliberar sobre la proposta del rei.

Eadem die veneris, post prandium, foren los tres braços ajustats dins lo monestir de Preýcadors e cascun braç apartat en son apartament [e], haüts diversos col·loquis e parlaments, fon concordat que fos feta resposta al dit senyor rey per part dels dits tres

¶ ¹⁹ vós a l'original.

braços que sobre ço que'ls havia proposat de elegir certes persones, *et cetera*, que fos sa mercè que no volgués trobar novella manera a les corts, mas que volgués procehir en los actes de la cort axí com ses predessors reys havien acostumat, ço és a saber, assignant terme a proposar greuges e a fer examinadors sobre aquells per cascun braç. E enaprés, als altres actes segons és stat praticat en altres corts passades e a fer la dita resposta foren elegides certes persones de cascun braç, als quals donaren poder a enprendre hora per parlar ab lo senyor rey e per metre en orde la dita resposta. ¶⁷²

Per lo braç eclesiàstich

Micer Johan Gastó, procurador del bisbe de València; frare Anthoni de Tholosana, procurador del mestre de Montesa; mossèn Ramon de Centelles, procurador del Capítol de València; frare Ramon de Moncada, comanador de Torrent.

Per lo braç militar

Mossèn Pere Ladró, vezcomte de Vilanova; mossèn Bernat de Vilarig, procurador del duch de Gandia; mossèn Pere Pardo; mossèn Guillem Crespi.

Per lo braç de ciutats e viles reyal

Micer Johan Ferrando, en Daniel Mascarós, de València; en Bernat Costejà, d'Algezira; micer Francesch Feliu, de Castelló.

Los quals, ajustats après dinar en lo dit monestir, acordaren la resposta fahedora al senyor rey, la qual manaren redigir en scrits, e és de la tenor següent:

Molt excel·lent senyor,

Per part de vostra reyal majestat és stat proposat a la cort per vós, senyor, e enaprés per mossèn Guerau de Cervelló e per don Berenguer de Bardaxí, que la cort volgués elegir certes persones, poques en nombre, les quals, ensemps ab altres per vostra gran senyoria elegidores, tractassen e apuntassen la present cort perquè pogués pendre breu conclusió en manera que ¶^{72v} fos servir de vós, senyor, e bé avenir de tot lo regne. A les quals coses, ab humil e subjecta reverència, respon la cort que per tal, senyor, com açò seria cosa nova e no usitada, supplica vostra reyal celsitud li plàcia servir la pràtica e orde per vostres predecessors, de gloriosa memòria, en semblants fets observada.

1417, juliol 3. Palau reial de València.

Resposta al rei dels dotze apuntadors representats dels braços.

Enaprés, disapte, hora de vespres, les dites XII persones, en virtut del poder a elles atribuït e donat, anaren al Reyal del senyor rey e feren la resposta, dessus scrita, al dit senyor rey.

E lo dit senyor rey, hoÿda la dita resposta, dix que ell havia demanat les dites persones, poques en nombre, que fossen eletes per la cort per intenció que·ls affers de la present cort prenguessen breu conclusió e que no sabia que altra practiqua hagués en contrari, però que·ll volia seguir la carrera e manera de sos predecessors e servir aquella.

3. SESSIONS I DEBATS

3.1

NOVA PROPOSICIÓ REIAL

1417, juliol 5. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals i nova proposició reial.

Die lune, ante prandium, quinta mensis iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o, en la casa del capítol del dit monestir dels Preÿcadors foren justats los tres braços de la cort.

E lo senyor rey, justats los tres braços de la cort, segons dejús són contenguts, dix les paraules següents o quasi semblants:

Nós, axí com vos és stat ja dit per nós, som venguts en aquest regne per celebrar la present cort (e en aquella provehir, entre altres coses, que·l dit regne sia posat en tal stament que tranquilat, pau e concòrdia romanga entre vosaltres), e que si per nostres predecessors o per nós o per nostres o lurs oficials són stats fets alguns greuges provehescam en aquells per justícia; e més avant, com en nostre novell regiment hajam trobat que totes les rendes del dit regne quasi són alie-⁷³nades en tant que nós bonament no podem provehir a sostenir nostre reyal stat ni altres coses fer a què som tenguts per nostra real dignitat, en les quals va molt (a nostra honor e al bé e profit de nostres regnes e terres), per què us pregam que per quitar e reembre nostre patrimoni reyal e per sostenir nostre stat e de nostra casa, nos façats tal ajuda, que, migañant aquella, puxam, a llahor e glòria de nostre senyor Déu, honor nostra e proffit de vosaltres, nostre reyal stat sostenir e a nostres sotsmeses justícia ministrar e aquells en pau conservar, segons se pertany. E que per spatxament de totes les coses que·s han a fer e tractar en la dita cort, (segons que altra vegada nós havíem ja dit), elegiscats tractadors per donar fi a aquelles e nós oferim-vos aparellats de provehir en los dits greuges per justícia, si e quant per la dita cort e singulars de aquella nos seran donats e offertes.

3.2

RESPOSTA DELS BRAÇOS A LA PROPOSICIÓ REIAL

E feta per lo dit senyor rey la dita proposició lo molt reverent senyor n'Uch, bisbe de València, en nom e per part de tots los tres braços de la cort, responnent aquella, feu sa solempne resposta prenent son tema *Iustitia regis, pax populorum*.²⁰

Enaprés explicà lo senyor rey com devia fer justícia e los vassalls com devien ésser obedients, car per justícia e obediència se regien los regnes, al·legants sobre açò moltes auctoritats de la *Sacra scriptura, et cetera*.

A la fi dix que, la cort, hoÿt ço que per lo dit senyor rey era stat proposat, hauria sa delliberació e que enaprés respondria en tal manera que Déu e lo dit senyor ne serien ben servits e lo regne ne reportaria honor e proffit, regraciant molt al dit senyor la bona profferta que per ell era stada feta de reduhir los greuges a justícia e rahó.

E fetes les dites coses lo dit senyor rey dix que continuava la present cort a dijous primervinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

E noresmenys, a supplicació de la cort, lo dit senyor rey donà licència ^{||73v} que per ço que los tres braços de la present cort sabessen la ora que s'aguessen a justar a la cort per entendre en los affers de aquella que fos toquada o sonada una campana o seny en lo campanar de la Seu, tota vegada que a la cort fos vist fahedor e a coneguda de la dita cort.

Foren en la present jornada los següents:

Per lo braç de la Sglésia

Lo senyor bisbe de València; lo senyor mestre de Montesa; lo reverent frare Pere de Sent Johan, abbat de Valldigna; lo reverent abbat de Sent Bernat; mossèn Francesch Martorell; mossèn Gil Sánxez Munyoz; mossèn Ramon de Centelles; mossèn lo claver de Montesa; mossèn lo comanador de Torrent; mossèn Jacme Roqua; frare Francesch Torralba, procurador de la Mercè.

¶²⁰ El tema procedeix del tractat, falsament atribuït indistintament a sant Ciprià, sant Agustí d'Hipona, sant Patrici o a altres autors, *De duodecim abusivibus saeculi tractatus*. Hug de Llupià basà el seu discurs en el novè abús «Rex iniquus», «el rei injust», tema molt popular a l'Edat Mitjana, que es difongué en principi a través de la

Collectio canonum Hibernensis. L'anònim autor del tractat, un irlandès del segle VII, pren com a fonts la Bíblia, els Evangelis i diversos textos patristics. Siegmund HELLMANN (ed.), *Pseudo-Cyprianus. De XII abusivis saeculi*, Leipzig, J. C. Hinrichs. *Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur*, vol. 34, 1909, p. 53.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan; lo senyor duch de Gandia; lo senyor don Friedrich, comte de Luna; mossèn Vidal de Vilanova; mossèn Ramon de Vilargut; mossèn Berenguer de Vilargut; mossèn Loís de Vilanova; don Pero Maça; mossèn Jacme Scrivà; mossèn Eximén Pérez de Calatayú; mossèn Johan de Vilanova; mossèn lo vezcomte de Vilanova; mossèn Manuel Díez; mossèn Olfó de Pròxida; mossèn Pedro d'Urrea; mossèn Francesch de Vilanova; mossèn Pere de Montagut; en Manuel de Vilanova; mossèn Francesch Maça; en Pere Lladró; mossèn Francesch de Bellvís; mossèn Loís d'Abella; en Manuel de Montagut; ⁷⁴ mossèn Aymerich Centelles; mossèn Eximén Pérez de Corella; en Ramon Boýll; mossèn Johan Castellà; mossèn Vidal de Blanes; mossèn Johan de Vilarasa; mossèn Johan Fabra; mossèn Francesch d'Esplugues; mossèn Bernat de Vilarig; mossèn Johan Lançol; mossèn Pere Mascó; mossèn Galceran de Castellví, per si e com a procurador de mossèn Sanxo Roïz d'Alifori; mossèn Johan Martínez d'Ezlava; mossèn Berenguer de Montpalau; mossèn Johan de Sentfeliu; mossèn Johan Munyoz; mossèn Joffre de Vilarig; mossèn Johan Gostantí; mossèn Francesch Vives; mossèn Pere Siscar; mossèn Jacme d'Artés; mossèn Berenguer Dalmau; mossèn Matheu Lançol; mossèn Pere Maresme; mossèn Johan de Castellví; mossèn Francesch Marrades; mossèn Jacme Lançol; mossèn Loís Carbonell; mossèn Bernat de Monsoriu; mossèn Johan Roïz de Moros; mossèn Guillem Crespí; mossèn Jacme Joffre; mossèn Pere Pardo; mossèn Corveran d'Alet; mossèn Jacme Dezuig; mossèn Loís de Castellví; mossèn Nicholau Joffre; mossèn Johan Tolsà; mossèn Gracià d'Artés; mossèn Johan de Castellvert; mossèn Pere Miró; mossèn Bernat Català; mossèn Rigo de Quintavall; mossèn Andreu Aguiló; mossèn Loís de Vilarasa; mossèn Pere d'Esplugues; mossèn Loís Vidal; mossèn Johan Ferrández d'Eredia; mossèn Matheu Pugada; mossèn Johan d'Esplugues; en Pere Çabata, major; en Francesch d'Esplugues; en Gizbert d'Olms, en Francesch de Vilarasa; n'Ausiàs March; en Bernat Dezcallar; en Bernat de Bonastre; en Manuel de Montagut; en Johan Roqua; en Rodrigo Lançol; n'Anthoni de Vich; en Bernat de Vilarnau; en Johan de Natera. ^{74v}

Per lo braç de les ciutats e vile reyls

Per València en Daniel Mascarós, micer Johan Ferrando, en Johan Suau, micer Guillem Çaera, en Bernat Johan, micer Bernat Abrí e'n Joan Pugada; per Morella en Johan Palma e en Berthomeu Rovira; per Alzeira en [Bernat] Costejà; per Oriola en Ginís Silvestre; per Castelló micer Francesch Feliu; per Borriana en Bernat Muntanyés; per Vila-real en Johan Calaceyt; per Alaquant en Pere Burgunyó; per Liria en Jacme Gaçol; per Alpont en Sanxo Domínguez; per Castellfabib en Garcia del Porto; per Ontinyent en Jacme Olzina; per Biar micer Thomàs de Copliure; per Ademuç en Domingo Spelt; per Bocayrent en Berthomeu Bodí; per Sexona en Matheu Blanch.

1417, juliol 6. Monestir de Predicadors.

Reunió de certs membres de les Corts i proposta de Guillem Saera, diputat del General, que s'elegisquen apuntadors per resoldre la qüestió dels diners gastats en els parlaments fets per resoldre la successió del rei Martí, i substituïts per cobrir les vacants de la Diputació del General.

Die martis, ante prandium, VI^a mensis iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la present cort *per sonum simboli pulsati*, e, estants tots justats en lo capítol del monestir de Preycadors, l'onorable micer Guillem Çaera, per part dels diputats del regne de València proposà dues coses, la primera que per aquella peccúnia que fon presa per lo noble n'Arnau Guillem de Bellera del General, e axí mateix per les despeses que foren fetes per abdosos los parlaments en temps que no havíem rey, de les quals lo dit General pagava les pensions dels censals, que volguessen que certes persones hi fossen eletes per cascun braç e que ensemps ab los diputats apunctassen què era de fer; la segona, com alguns oficials falguessen en la Diputació per mort de aquells, consultaven-ne la cort si'n elegirien jatsia que·ls n'aguessen poder de elegir o què'n farien. Les quals coses proposades, cascun braç se apartà e fon parlat de les dites coses. En tant que, après dinar, foren ajustats ^{¶75} los dits tres braços en lo dit monestir e cascun braç parlant en son apartament fon concordat per cascun braç que quatre persones fossen eletes per cascun braç, les quals ensemps ab los dits diputats haguessen poder de regonèxer e apunctar totes les coses rechahents en les dites coses axí com fon acordat en temps passat en una cèdola donada en les corts del rey don Ferrando. Sobre l'altra cosa del elegir los oficials que deffallien en la Diputació fon acordat que fos jaquit a conexença e covinea dels diputats que y fossen ço que·ls seria vigares.

1417, juliol 7. Monestir de Predicadors.

Reunió per separat dels tres braços i acord per elegir examinadors dels greuges.

Die mercurii, ante prandium, VII^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la present cort en lo monestir de Preycadors *per sonum simboli pulsati*, e, stant cascun braç justat en son apartament, lo molt reverent archebisbe de Tarragona, mossèn Guerau de Cervelló, governador de Catalunya, mossèn Berenguer de Bardaxí, e d'altres del consell del senyor rey, proposaren a cascun braç que·l senyor rey los pregava que volguessen elegir tractadors en la cort, per ço que tractassen e apunctassen los negocis de la cort e que aquella prengué breu conclusió, sobre lo qual material cascun braç, parlant entre si, fon rahonat que encara no era hora de parlar dels dits tractadors, car primer devien tractar dels greuges e aquells offerits que bé parlarien après dels tractadors. En tant que fon acordat que fossen elegides certes persones per veure e regonèxer los greuges en manera que açò anàs primer; enaprès, que fossen

elegides certes persones de cascun braç, les quals ensemps ab los diputats del regne regonessen e apunctassen les despeses fetes per los parlaments en temps que no y havia rey e les peccúnies preses del General en lo temps d'en Bellera e sobre la restitució de aquelles. ¶^{75v}

3.3

ELECCIÓ D'EXAMINADORS DELS GREUGES

1417, juliol 7. Monestir de Predicadors.

Acord dels braços, prèvia reunió per separat, per elegir quatre examinadors per cada braç per estudiar els greuges i altres assumptes de la cort.

Enaprés lo dit dia de dimecres après dinar.

Foren justats los dits tres braços de la cort en lo monestir de frares Preycadors damunt dit, e, cascun braç justat en son apartament, après molts rahonaments, fon concordat entre ells de tres coses: de la primera que no's parlàs dels tractadors que lo senyor rey havia demanat, mas que la resposta se differís tant com pogués ab bona manera; de la segona cosa fon concordat que quatre persones de cascun braç fossen eletes per apunctar e regonèixer los greuges comuns e particulars; la tercera cosa fon concordat que quatre persones fossen eletes per cascun braç les quals haguessen poder que'n ensemps ab los diputats per veure e apunctar, regonèixer e determenar lo fet de la restitució de les peccúnies del General del temps d'en Bellera e de les despeses fetes per los parlaments dins e deffora fetes en lo temps que no y havia rey. E aquestes coses foren concordades per los dits tres braços en aquesta setiada o jornada. ¶⁷⁶

1417, juliol 8. Monestir de Predicadors.

Reunió separadament dels braços per elegir examinadors dels greuges. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, octava iulii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o, dia de continuació de cort, foren ajustats en lo monestir de Preycadors los següents:

Per lo braç de la Sglésia

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, lo reverent abbat de Valldigna, lo reverent abbat de Sent Bernat, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa, frare Francesch Çabater per Quart, mossèn Jacme Roqua e'n Pere Vives.

Los quals del dit braç eclesiàstich, ajustats en lur apartament, parlaren de la elecció dels quatre per als greuges apunctar e veure ab los altres braços quals greuges

són comuns e quals particulars de braç o quals de singulars de braç, e concordantment elegiren los següents:

Lo senyor mestre de Montesa; micer Johan Gastó com a procurador del senyor bisbe de València; mossèn lo claver com a procurador del comanador de Montalbà; mossèn Ramon Centelles, procurador del capítol de València. ¶^{76v}

Foren nomenats per lo braç militar los següents:

Mossèn Eximén Pérez de Calatayú, mossèn Francesch de Vilanova, mossèn Jacme d'Artés, mossèn Joan de Vallterra.

Foren, axí mateix, nomenats per lo braç de ciutats e viles reyal:

Micer Guillem Çuera; micer Johan Ferrando; en Joan Palma, de Morella; micer Francesch Feliu, de Castelló.

Als quals fon donat lo poder següent.²¹

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, presents los dits tres braços ajustats en la casa del dit capítol, continuà la dita cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Fuit protestatum ut sequitur.

E los dits tres braços, és a saber eclesiàstich, militar e de ciutats e viles reyal, protesten que per la continuació de cort feta per vós, honorable vicicanceller del senyor rey, en la jornada present, no sia fet o engendrat prejuhí alcú als furs, privilegis e libertats del dit regne de València ne a dret algú pertanyent als dits braços o qualsevol de aquells, axí en general com en particular, com la dita continuació de cort entenen que deja fer lo senyor rey personalment e no vicicanceller o regent cancelleria. Requirit *de premissis* carta pública.²² ¶⁷⁷

1417, juliol 8. Monestir de Predicadors.

Reunió dels examinadors elegits pels braços per estudiar els greuges i pròrroga per al dia següent.

Eadem die iovis, après dinar, VIII^a iulii anni predicti M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los XII eletes per cascun braç damunt dits ensemps ab los advocats de cascun braç en hun loch e començaren de legir e de apuntrar los greuges e primerament començaren als comuns de tots los tres braços.

¶²¹ Espai en blanc equivalent a un quart de pàgina destinat a copiar posteriorment el dit

document. ¶²² Al marge: *Protestació per la cort feta per la continuació que fa lo vicicanceller.*

1417, juliol 9. Monestir de Predicadors.

Nomenament per part d'Amalric, abat de Sant Bernat de València, de Rodrigo de Rius, notari, com a procurador seu en les presents Corts.

Die veneris intitulata IX^a iulii dicti anni Mⁱ CCCCⁱ XVIIⁱ reverendus dominus Amalricus, abbas monasterii Sancti Bernardi extramuros Valencie, constituhit procuratorem eum honorabilem Rodericum de Rius, notarium, presentem, ad interessendum in curiis presentibus, et cetera, pro eodem et ad tractandum et concordandum cum aliis de actibus presentis. Promissit habere ratum quitquid factum fuerit pro eodem Roderico.

Testes Petrus Vives, clericus, et Petrus Beçó, scriptor Valencie.

1417, juliol 9. Monestir de Predicadors.

Reunió dels examinadors dels greuges i deliberació sobre l'elecció de sis tractadors per cada braç.

Die veneris, ante prandium, nona iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats en lo monestir de Preÿcadors damunt dit los dits tres braços.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn l'abat de Sent Bernat, mossèn Gil Sánxez Munyoz, micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, ¶^{77v} frare Jacme Masasal per Quart e n Pere Vives per l'abat de Benifaça.

En aquesta sitiada fon proposat al dit braç eclesiàstich per part del braç militar que com en la elecció fahedora de les quatre persones concordades per los tres braços sobre lo fet de la peccúnia del General hagués lo dit braç militar elegits XII, ço és VI barons o nobles hòmens e VI cavallers, los quals haguessen a [e]legir les dites persones, e per ço que los electors e lo dit braç militar poguessen mils avenir-se de les persones elegidores, havien acordat entre ells que, axí com havien a ésser quatre per cascun braç, que fossen VI. Per què ho notificaven e pregaven al braç eclesiàstich que volguessen mudar lo nombre de quatre en sis, e semblant digueren al braç reyal, a la qual cosa fon respost per lo braç eclesiàstich que y delliberarien e ls ne tornarien resposta, mas no y podien delliberar ans de dinar, com fos ja gran dia.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la dita cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Les paraules que lo dit vicicanceller diu en la continuació de la cort, diu en aquesta manera: «Lo senyor rey continuà la present cort a tal dia, *et cetera*».

1417, juliol 9. Monestir de Predicadors.

Reunió dels examinadors dels greuges i acord dels tres braços per elegir sis tractadors per cada braç.

Enaprés, lo dit dia de divendres, après menjar, ajustats los dits tres braços en lo dit monestir de Preycadors e appartat cascun braç en son appartament, fon sol·licitat lo braç eclesiàstich per part del braç militar que·ls volguessen tornar la resposta e lur deliberació sobre lo nombre de les dites VI persones *et cetera*. E lo braç eclesiàstich fon de acord e deliberació que·ls plahia, haüts rasonaments molts entre si, e haüt sentiment del braç reyal que fossen les persones elegidores VI en nombre per cascun braç. E ab aquesta deliberació partiren aquesta setiada.

3.4

ELECCIÓ DELS TRACTADORS DEL BRAÇ MILITAR

1417, juliol 10. Monestir de Predicadors.

Reunió dels braços separadament i comunicació dels tractadors elegits pel braç militar. Pròrroga per al dia 12 de juliol.

Die sabbati, ans de dinar, X^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços de la cort en lo dit monestir de Preycadors e, cascun braç ajustat en son appartament, per lo braç eclesiàstich fon deliberat après molts rasonaments que·ls plahia que·l nombre de les persones elegidores al dit fet del General e de les peccúnies *et cetera* fos de sis, e tal resposta fon feta al dit braç militar, lo qual de present los intimà lur elecció de les persones, la qual és la següent:

Mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Aymerich Centelles, mossèn Galceran de Castellví, mossèn Johan Roiz de Moros, e·n Pere Çabata, menor de dies.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la dita cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present jornada per lo braç eclesiàstich lo mestre de Montesa, micer Johan Gastó, ^{78v} mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, en Rodrigo de Rius, en Pere Vives, mossèn Jacme Roqua, mossèn l'abat de Valldigna, [e] mossèn lo claver de Montesa.

1417, juliol 12. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XII^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.
Foren los tres braços justats en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn Gil Sánchez Munyoç, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, frare Jacme de Falch per Quart, mossèn Jacme Roqua, en Pere Vives e'n Rodrigo de Rius.

E lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la dita cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix. ¶⁷⁹

Tota la cort protestà *ut supra*.

1417, juliol 13. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XIII^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.
Foren justats los dits tres braços en lo monestir sobredit de Prehicadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn Gil Sánchez Munyoç, mossèn Jacme Roqua, frare Jacme de Falch e'n Pere Vives.

E l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la dita cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

1417, juliol 14. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XIII^a mensis iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.
Foren justats los dits tres braços en lo dit monestir de Preycadors. ¶^{79v}

E, per tal com elets a apuntar los greuges eren appartats e entenien en lo apuntament dels greuges, foren en la present continuació solament per lo braç eclesiàstich mossèn lo comanador de Torrent [e] mossèn Jacme Roqua.

E lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicancellor del senyor rey, continuà la dita cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

1417, juliol 15. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i acord que els tractadors cobren salari. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XV^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los dits tres braços en lo dit monestir de Preycadors e, congregats en la casa del dit capítol acostumada, lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicancellor del senyor rey, continuà la dita cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

E la cort protestà *ut supra*.

Foren presents en lo dit dia per lo braç eclesiàstich micer Johan Gastó, procurador del senyor bisbe de València; frare Gilabert de Monsoriu, procurador del senyor mestre de Montesa; mossèn Gil Sánxez Munyoz, procurador del senyor bisbe de Tortosa; mossèn Ramon Centelles; ¶⁸⁰ frare Johan de Josa per lo mestre de la Mercè; mossèn Jacme Roqua per Bexix; frare Jacme Çabater per Quart; en Rodrigo de Rius per Valldigna e n Pere Vives per Beniffaçà.

En aquesta sitiada, com entre los braços eclesiàstich e reyal fos aturada delliberació sobre lo punct que'l braç militar los havia proposat que eren de intenció que les VI persones elegidores ab los diputats sobre les peccúnies del General, *et cetera*, no haguessen salari, après molts rahonaments, fon delliberat que les dites persones devien haver salari e de feyt fon tornada tal resposta per lo braç eclesiàstich e reyal al dit braç militar, lo qual, axí mateix, fon d'aquest acord que haguessen salari o remuneració no guardada excepció de persones, mas que totes anassen per hun equal.

1417, juliol 16. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XVI^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los dits tres braços en la casa del capítol del dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor del senyor rey, continuà la dita cort a demà dissapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la dita continuació micer Johan Gastó, mossèn Jacme Roqua, mossèn lo comanador de Torrent e frare Gilabert²³ de Monsoriu, com los altres del dit braç fossen justats en la capella acostumada, parlant dels affers de la cort, ço és ¶^{80v} lo mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánxez Munyoç, mossèn Ramon de Centelles, frare Jacme Çabater, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives.

1417, juliol 17. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 20 de juliol.

Die sabbati, ante prandium, XVII^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los dits tres braços en lo monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller del senyor rey, continuà la present cort a dimarts primer vinent en lo loch mateix, ans de dinar.

Foren en la dita continuació per lo braç eclesiàstich mossèn Johan Gastó, mossèn lo comanador de Torrent, frare Gilabert de Monsoriu e'n Pere Vives, com los altres fossen en la apartament acostumat, ço és lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, frare Jacme Çabater, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives. ¶⁸¹

1417, juliol 20. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i acord de donar suficient poder als elegits com a tractadors perquè puguen examinar i taxar les despeses ocasionades en la investigació de la successió de la Corona d'Aragó. Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XX^a mensis iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats en lo dit monestir de Preycadors los dits tres braços e l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller del senyor rey, continuà la present cort a demà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich, com los altres fossen en la capella de lur apartament acostumada, parlants d'altres affers de la cort, ço és mossèn Jacme Roqua e en Pere Vives.

Foren justats en la dita capella en la present jornada lo <senyor> mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, micer Guillem Strader, procurador del

¶²³ Galceran a l'original.

prior de Valldecrist, mossèn Jacme Roqua, frare Gilabert de Monsoriu, substituït per lo claver²⁴ per Montalbà, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives.

Los quals parlaren entre ells sobre hun punct que'l braç militar los havia dit, ço és que fos ordenat per alguns ab los advocats de cascun braç lo poder que hauran les VI persones elegidores per lo fet del General, ço és de les monedes preses²⁵ per n'Arnau Guillem de Bellera e les despeses fetes per cascun dels parlaments en temps que no havíem rey, del qual punct foren de acord [¶]^{81v} què's devia ordenar. E de fet en aquella jornada fon ordenat en una cèdola, de la qual cascun braç hac son traslat per ço que fos vist e regonegut per cascun braç, la qual cèdola és de la tenor següent:

Los tres braços del regne de València, eclesiàstich e militar e reyal, proveeixen que'ls diputats del dit regne e les VI persones eletes per cascun dels dit tres braços donen fi als debats e contrasts que són stats e són per rahó e causa de les peccúnies preses del General per n'Arnau Guillem de Bellera, governador *quondam* del dit regne, e altres, e de les despeses segons se diu fetes per investigar e saber a qui pertanyia la successió dels regnes e terres de la Corona d'Aragó, axí per los qui eren justats fora la dita ciutat per semblant dels dits tres staments hoc encara per moltes universitats del dit regne e singulars de aquell. E com per utilitat del dit regne e per conservar bona amistat, pau e repòs en aquell sia molt necessari e expedient que totes les dites coses sien examinades e liquidades a bona fe, cessant tota rigor, primor e subtilitat de dret, atesa la veritat e considerada la qualitat del negoci per los dits diputats e VI persones de cascun dels dits braços eletes. Per tal, los dits tres braços, eclesiàstich, militar e reyal, de comuna concòrdia, donen als dits diputats e a lurs subrogats per absència o malaltia de aquells e de algun de aquells e a la major part de aquells, ab que n'i haja hun de cascun braç, e a les VI persones de cascun dels dits staments eletes e a la major part de aquelles, ab que n'i haja quatre de cascun braç, ple e bastant poder de examinar, veure, regonèxer e tatxar les messions e despeses, dampnatges e tots interesses que segons disposició de justícia o segons ben vist los serà de equitat o expedient los apparrà que dejen ésser pagades per les rahons dessus dites de les peccúnies del dit General o dels béns de aquell qui'ls serà vist dejen contribuir o pagar en les dites coses. E axí mateix donen ple e bastant poder als dessus dits que declaren, determe-[¶]⁸²nen, proveesquen e requiren execució contra aquells qui'ls serà vist per reintegrar lo dit General de les quantitats que dels béns e peccúnies de aquell trobaran que sien stades preses de ço que'ls aparega, les quals quantitats munten a suma de IX en XM lliures. E totes les dites VI persones de cascun braç eletes hagen a jurar en poder dels dits diputats que'n les dites coses se hauran bé e lealment e a bo e sa enteniment, foragitats tots oys, amistat e

[¶]²⁴ El claver de Montesa, procurador habitual del comanador de Montalbà.

[¶]²⁵ C presents.

parentesch, e que hauran provehit, tant com en ells serà, totes les dites coses d'ací a dos meses primer vinents e requesta execució de aquelles. Emperò que, ultra les dites quantitats de IX en XM lliures dessús dites, ço que tatxaran no puxa muntar de XXV fins en XXXM florins.

1417, juliol 21. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 23 de juliol.

Die mercurii, ante prandium, XXI^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los dits tres braços en lo monestir de Preycadors en la casa acostumada del capítol [e] l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la present cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

En la present continuació foren per lo braç eclesiàstich micer Johan Gastó, frare Gilibert de Monsoriu, mossèn lo comanador de Torrent, en Pere Vives e n Rodrigo de Rius.

3.5.

PROPOSTA DE SUBVENCIÓ AL REI

1417, juliol 21. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i proposta per part dels consellers reials de concedir una subvenció en diners al rei per atendre la seua casa.

Enaprés, lo dit dia après dinar, los consellers del senyor rey proposaren a tots los tres braços, justats en la casa del capítol del monestir de ^{82v}Preycadors, que com lo senyor rey hagués de necessitat mester diners per a son viure, que a la cort plagués de subvenir-li de alcuna quantitat de moneda per a obs de son viure e en tant com tot lo patrimoni tenia alienat *et cetera*. A la qual cosa per resposta fon aturada delli-beració havedora per cascun braç a son depart.

1417, juliol 23. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XXIII^a iulii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats en la dita casa del capítol acostumada los tres braços de la cort e l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller dessús dit del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dissapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich mossèn lo claver de Montesa [e] mossèn lo comanador de Torrent, com los altres fossen en lo apartament eclesiàstich. ¶⁸³

1417, juliol 24. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 26 de juliol.

Die sabbati, ante prandium, XXIII^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços dins la casa acostumada del capítol del monestir de frares Preycadors e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria del senyor rey, continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich mossèn lo clavari de Montesa e mossèn lo comanador de Torrent, com los altres foren justats en lo apartament acostumat.

1417, juliol 24. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat per a tractar la petició del rei de subvenció a compte del donatiu de les Corts.

Enaprés, lo dit dia mateix, après dinar, foren ajustats los dits tres braços en lo monestir de Preycadors, e estant cascun braç en son apartament parlant de la subvenció que'l senyor rey havia demanada, de la qual tots los tres braços eren concordes que's devia fer, atenent que la havia demanada per a son viure, però que la cort ne devia reportar algun profit just, ço és que alguns greuges fets durant la cort que de fet fossen tornats a loch e a justícia. E axí mateix que los fets fischals cessassen d'ací avant durant la cort, e pus que eren d'aquest acord que delliberassen del nombre de la quantitat. Sobre lo qual nombre, parlant cascun braç, après molts rahonaments, fon tramesa missatgeria per lo braç militar al braç eclesiàstich que si havien delliberat sobre lo nombre de la dita subvenció que'ls ho diguessen, com ells haguessen delliberat que'l senyor rey devia ésser subvengut esta vegada de IIM florins. A la qual cosa respòs lo braç eclesiàstich que y delliberaria e que'ls ne retrien resposta. E sobre açò lo braç eclesiàstich acordà de haver sentiment de quin acord era lo braç reyal sobre açò e que'n sabessen lur acord ¶^{83v} per ço que mils poguessen delliberar sobre lo material. E après molts rahonaments los dits dos braços, ço és eclesiàstich e real, foren d'acord que'l senyor rey devia ésser subvengut solament de IIM florins a present per son viure e que aquests fossen a obs del seu comprador, en manera que servissen a la provisió sua e que'n reportassen les dites

coses, ço és tornar los greuges fets pendent la cort e que·ls fets fischals cessassen. E aquesta delliberació fon reportada al braç militar per missatgeria dels dits braços eclesiàstich e militar, e hoÿda per lo braç militar fon-los replicat que·lls eren de intenció dels IIIIM florins, attenant la necessitat del senyor rey, e que y volguessen delliberar. Los dits missatgers digueren que u reportarien a lurs braços e que dilluns acordarien, com fos ja vespre a les llums enceses.

Foren per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Jacme Roqua e n Pere Vives. ¶⁸⁴

1417, juliol 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i deliberació del braç eclesiàstic sobre la quantitat de la subvenció i sobre les condicions exigibles al rei. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXVI^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la present cort en lo dit monestir e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, com los altres fossen en lo lur apartament parlants dels affers de la cort, ço és lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Johan Gastó, mossèn Gil Sánxer Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, frare Jacme Çabater per Quart, micer Guillem Strader per Valldecris, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives.

Los quals, tots dessus nomenats, parlaren del material dels IIIIM florins per la sobvenció del senyor rey, e après molts rahonaments e dient cascú sa oppinió, e haüt sentiment del braç reyal que passaven al nombre dels IIIIM florins axí com lo braç militar ab les condicions dessus specificades, los dits del braç eclesiàstich foren de oppinió que fos subvengut lo senyor rey dels dits IIIIM florins per obs de son comprador ab ¶^{84v} les condicions següents, ço és que·ls greuges fets pendent la present cort fossen reduhits de fet a justícia e que los fets fischals cessassen durant la present cort. La qual delliberació fon notificada al braç reyal e los dits braços eclesiàstich e reyal, en concòrdia, notificaren-la al braç militar, enaxí que tots los dits tres braços feren lo dit acord. E per dur a degut effecte les dites coses, ans que la oferta o la resposta fos feta al senyor rey, fon acordat per los dits tres braços que certes persones de cascun braç fossen eletes per parlar ab lo consell del senyor rey sobre la purificació de les dites condicions, per ço que n fossen en segur. E la nominació de les dites persones fos remesa après dinar, com fos ja gran dia.

3.6

ACORD DE SUBVENCIÓ AL REI

1417, juliol 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels braços per separat i acord de donar al rei una subvenció de 3.000 florins, amb certes condicions, a càrrec del donatiu, i elecció d'una comissió per explicar-les al monarca.

Enaprés, lo dit dia de dilluns, après dinar, foren los dits tres braços ajustats per *sonum simboli pulsati* en lo dit monestir de Preycadors, e cascun braç elegí quatre persones per rahonar e apuntrar les dites condicions, ço és dels greuges fets durant la present cort e que·ls fets fischals cessen durant la cort.

Per lo braç eclesiàstich

Micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, micer Pere Català e en Rodrigo de Rius, procurador del abbat de <Sent> Bernat.

Per lo braç militar

Mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Pere de Centelles, mossèn Bernat de Vilarig e mossèn Pere Pardo.

Per lo braç reyal

Micer Guillem Çuera, micer Johan Ferrando, en Pere Feliu, de Xàtiva, en Johan de Calaceyt, de Vila-real.

Los quals en e per part de tota la cort hagueren càrrech de apun-⁸⁵tar e concordar les dites condicions ab lo consell del senyor rey.

1417, juliol 27. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XXVII^a iulii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la cort en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicescancer del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la dita continuació per lo braç de la Església mossèn Gil Sánchez Muñoz e mossèn Jacme Roqua, com los altres del dit braç fossen en lur apartament parlant del material dessus dit, ço és de la subvenció dels IIIIM florins ab les condicions dessus dites, la qual als del consell del senyor rey, per part de tota la cort, los dessus dits elets digueren, e los quals, après menjar, feren relació segons se seguex.

1417, juliol 27. Monestir de Predicadors.

Reunió dels braços per separat per escoltar dels seus elets el resultat de la proposta feta al rei sobre la resolució dels greuges. Pròrroga per al dia següent.

E après dinar del dit dia de dimarts los dits elets per la cort feren relació cascú a son braç com tots eren stats ab los del consell del senyor rey, e com sobre lo fet dels greuges fets pendent la cort eren en bon apunctament, però que n lo fet de cessar los fets fischals lo senyor rey no y daria loch, dient que si hun fet s'i sdevenia²⁶ e fos greu, e tal que la execució no degués cessar, el senyor rey no's ligaria les mans. E fon rahonat que lo senyor rey faria cessar los fets fischals peccuniaris, ço és aquests qui fischalejen per X, XX, L, C, CC florins e si no que, a conexença de certes persones elegidores per la cort, que vessen quins fets fischals deuen cessar, car tals fets s'i porien sdevenir que la cort instaria la execució e si no que fos lexat a conexença del consell del senyor rey que lls s'i haurien en bona manera. En tant que lo dit braç, parlant d'aquest material, fo-¶^{85v}ren rahonats tres partits: lo primer si's podia obtenir destinctament que los fets fischals cessasen del tot e aquest fos demanat si's podia obtenir; lo segon que certes persones de cascun braç fossen eletes per apunctar ab los del consell del senyor rey qui ns fets fischals deuen cessar e si'l primer no's podia obtenir que aquest segon se demanàs; lo tercer que fos lexat a conexença del dit consell e aquest tercer que no'n fos curat de demanar-lo. E d'aquest acord foren los del dit braç.

E acordat açò los dits elets anaren al consell del senyor rey per rahonar los partits. E aquella nit no clogueren res.

1417, juliol 28. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i nova deliberació sobre les condicions per a fer el donatiu al rei i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XXVIII iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços ajustats en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, regent la cancelleria del senyor rey, continuà la present cort, <ans de> dinar del <dia de dijous> en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó [e] mossèn lo claver de Montesa.

En aquesta jornada, après molts rahonaments fets de braç a braç sobre lo dit material de cessar los fets fischals, e axí mateix ab los del consell del senyor rey, fon apunctat que los fets fischals, ço és los peccuniaris e aquests que's fan per traure

¶²⁶ Lectura dubtosa.

diners, faria cessar lo senyor rey per tot lo mes d'agost, car dels qui's meresqués mort no·ls ligaria les mans, e pus àls no s'hic poch obtenir aquest partit, delliberà la cort de pendre e concordar ⁸⁶ aquest partit, ço és que lo senyor rey faria cessar los dits fets fischals per tot lo mes d'agost primer vinent. Los dits elets feren resposta que la cort era presta de prestar e subvenir al senyor rey dels dits IIIM florins. E ab aquesta conclusió se'n partiren aquesta jornada los dits tres braços.

Foren en les dites coses per lo braç eclesiàstich los sobredits mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn l'abat de Valldigna, frare Jacme Çabater, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius, en Pere Vives e micer Guillem Strader.

1417, juliol 29. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per després de dinar.

Die iovis, ante prandium, XXIX^a mensis iulii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços de la cort justats en lo monestir de Preycadors en la casa acostumada e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria del senyor rey, continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent [e] mossèn Jacme Roqua.

1417, juliol 29. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre la presentació dels greuges. Pròrroga per al dia següent.

E après dinar del dia de dijous, en la qual hora era continuada la cort, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la cort a demà que serà divendres en lo loch mateix.

En aquesta jornada se parlà de la oferta dels greuges fahedora al senyor rey, axí dels comuns com dels particulars de cascun braç. E per ço com lo braç militar fahia difficultat en dos greuges posats en los comuns de tots los braços, ço és de la audiència del senyor infant ^{86v} e de la evocació que fa de les causes, los dos braços, eclesiàstich e reyal, foren d'acord que per part lur fossen offerits los dits greuges comuns e los particulars de cascun braç. E de present fon feta missatgeria per part dels dits dos braços al senyor rey, dient que·l·ls eren prests de offerir los dits greuges, e axí que plagués a la sua senyoria que demà volgués seure en la cort, lo qual respòs que li plahia.

3.7

PRESENTACIÓ DELS GREUGES DEL BRAÇ ECLESIASTIC I DEL BRAÇ REIAL

1417, juliol 30. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i presentació dels greuges comuns dels braços eclesiàstic i reial. Protesta del braç militar.

Die veneris, ante prandium, XXX^a mensis iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la cort dins la casa del capítol del dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, mossèn Francesch Çabater per Quart, en Rodrigo de Rius, micer Guillem Strader e'n Pere Vives.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan; lo senyor duch de Gandia; lo senyor don Fredrich, comte de Luna; mossèn lo vezcomte de Vilanova; mossèn Pere de Moncada; ^{¶87} don Pero Maça; don Pedro d'Urrea; mossèn Pere de Centelles; mossèn Berenguer de Vilargut; mossèn Olfo de Pròxida; mossèn Jacme Centelles; mossèn Galvany de Villena; mossèn Vidal de Vilanova; mossèn Francesch de Vilanova; en Pere de Montagut; mossèn Eximén Pérez de Calatayú; mossèn Manuel Díez; mossèn Eximén Pérez de Corella; mossèn Johan de Vilanova; en Ramon Boyll; mossèn Jacme Scrivà; mossèn Johan de Pròxida; mossèn Joffre de Thous; mossèn Johan Castellà; mossèn Loís de Vilanova; mossèn Francesch de Bellví; mossèn Johan de Vilarasa; mossèn Johan Fabra; mossèn Johan Gastó; mossèn Johan Martínez d'Ezllava; mossèn Loís Carbonell; mossèn Johan Roiz de Moros; mossèn Berenguer Dalmau; mossèn Bernat Johan; mossèn Pere Siscar; mossèn Nicholau Joffre; mossèn Ramon Gostantí; mossèn Manuel de Codinachs; mossèn Pere Pardo; mossèn Andreu Aguiló; mossèn Francesch Marrades; mossèn Bernat de Monsoriu; mossèn Pere de Codinachs; mossèn Corveran d'Alet; mossèn Jacme Joffre; mossèn Johan de Sentfeliu; mossèn Francesch d'Espugues; mossèn Galceran de Sentfeliu; mossèn Galceran de Castellví; mossèn Pere Maresme; mossèn Loís de Castellví; mossèn Johan de Castellví; mossèn Loís de Vilarasa; mossèn Manuel Lançol; mossèn Guillem Pujada; mossèn Alfonso Suàriç; mossèn Guillem Crespí; mossèn Johan de Castellvert; mossèn Berenguer de Montpalau; mossèn

Pere Maschó; en Pere Çabata, major; en Manuel de Montagut; en Gizbert d'Olms; en Loís Aguiló; en Johan Pardo; en Jacme de Romaní; en Francesch de Vilarasa e'n Pere Çabata, síndich. ¶^{87v}

Per lo braç de ciutats e viles reyal

Per València en Daniel Mascarós, en Bernat Johan, micer Guillem Çaera, micer Johan Ferrando, en Johan Pujada, micer Bernat Abrí e'n Jacme Dezplà; per Xàtiva en Pere Feliu e en Pere Bixes; per Morella [en Johan Palma]; en Bernat Costejà per Algezira; en Ginís Silvestre per Oriola e Alaquant; per Castelló micer Francesch Feliu; per Borriana maestre Francesch Palau e en Bernat Muntanyés; per Vila-real en Johan de Calacey; per Liria en Jacme Gaçol; per Ontinyent en Bernat Cirera;²⁷ per Cullera en Johan Bou; per Biar en Johan Ribera; per Ademuç e Castellfabib en Domingo Spelt; per Bocayrent en Guillem Cerdà; per Sexona en Matheu Blanch.

Los quals, estants tots justats en la casa del capítol del dit monestir de Prey-cadors e lo senyor rey sehent en sa cadira o siti reyal, axí com és acostumat, per orde e manera acostumades, ço és lo braç eclesiàstich a la part dreta, lo braç militar a la part sinestra e lo braç reyal al davant o enfront lo senyor rey, lo molt reverent senyor n'Uch, bisbe de València, offerí al senyor rey per part dels braços eclesiàstich e de ciutats e viles reyal hun cuern de paper scrit de greuges comuns entre los dits dos braços, supplicant lo senyor rey que aquells volgués provehir axí com en aquells era e és supplicat per part dels dits dos braços. La tenor dels quals greuges és dejús en lo present procés contenguda.

Et offerts los dits greuges lo senyor infant don Johan, en nom e per part del braç militar, offerí al dit senyor rey una cèdola de paper scrit de la tenor següent: ¶⁸⁸

Molt excel·lent senyor,

Per la present oblació de greuges comuns donats per los braços eclesiàstich e reyal no entén lo braç militar lo segon, onzé, vint-nové, XXXXIII, XXXXVI, ne alguns greuges parlants ne toquants a inhibicions, e protesta que per la present oblació de greuges no sia fet ni engendrat prejudí a les libertats dels barons e cavallers (ne sia fet prejudí als magnats, barons, cavallers) e gentils hòmens e vassalls de aquells qui han lo fur d'Aragó, e sens prejudí de ço que dessús, han per donats los altres greuges comuns qui per la Església e braç reyal són donats. E generalment protesta lo dit braç militar que en sdevenidor puxa donar qualsevol altres greuges que per lo dit braç facen e/o per qualsevol (singular) de aquells.

Enaprés, lo dit senyor bisbe de València, per part del braç eclesiàstich e militar, offerí al dit senyor rey hun cuern de paper scrit contenenent greuges comuns

¶²⁷ C Çaera.

dels dits dos braços eclesiàstich e militar, supplicant lo senyor rey per part dels dits dos braços que aquells volgués provehir per justícia segons en aquells és supplicat, la tenor dels quals greuges és dejús en lo present procés contenguda.

E de present lo dit senyor bisbe de València, per part del braç eclesiàstich, offerí al dit senyor rey un quuern de paper scrit, en lo qual eren contenguts greuges del braç eclesiàstich e de singulars de aquell, suplicant lo senyor rey que aquells volgués pro-^{88v}vehir per justícia segons per lo dit braç eclesiàstich és en aquells supplicat, la tenor dels quals greuges és avant en lo present libre contenguda.

Enaprés per lo braç militar foren offerts lurs greuges contenguts en hun cuern de paper scrit.

Enaprés per part del braç reyal foren offerts lurs greuges.

Enaprés alguns síndichs de universitats reyal offeriren alguns greuges o cèdules particulars.

Enaprés per lo dit senyor bisbe de València fon offerida e requesta legir una cèdola *tenoris sequentis*:

Molt alt [e molt] excel·lent príncep e senyor,

Com lo braç militar d'aquest regne haja offerts alguns greuges a la vostra senyoria en la present cort, e lo braç eclesiàstich e singulars de aquell se dupten que els dits greuges o capítols offerts en via de greuges no haja algunes coses prejudicials a lurs jurisdiccions o vassalls o als privilegis, libertats e immunitats, franquees, o qualsevol altres drets del dit braç eclesiàstich e singulars de aquell, per tal lo damunt dit braç eclesiàstich e singulars de aquell per lur interès dien que no consenten en los dits greuges o capítols en via de greuges per lo dit braç militar a la vostra senyoria offerts, en ço que aquells o qualsevol de aquells fossen ésser vists prejudicials als dits privilegis, libertats e immunitats, franquees, jurisdiccions e vassalls o qualsevol ⁸⁹ altres drets del dit braç eclesiàstich e singulars de aquell, supplicant la vostra gran senyoria que de les dites coses los man donar carta pública per conservació de lur dret.

Enaprés lo dit senyor bisbe de València en e per part del braç eclesiàstich offerí e legir requerí altra cèdula *tenoris sequentis*:

Molt alt [e molt] excel·lent príncep e senyor,

Com lo braç de les ciutats e viles reyal d'aquest regne haja offerts alguns greuges a la vostra senyoria en la present cort, e lo braç eclesiàstich, e singulars de aquell, se dubte que n los dits greuges o capítols offerts en via de greuges no haja algunes coses prejudicials a lurs jurisdiccions e vassalls o als privilegis, libertats e immunitats, franquees o qualsevol altres drets del dit braç eclesiàstich e singulars de aquell, per tal lo damunt dit braç eclesiàstich e singulars de aquell per lur interès dien que no consenten en los dits greuges o capítols en via de greuges per lo

dit braç reyal a la vostra senyoria offerts en ço que aquells o qualsevol de aquells fossen ésser vists prejudicials als dits privilegis, libertats, immunitats, franquees, jurisdiccions e vassalls o qualsevol altres drets del dit braç eclesiàstich e singulars de aquell, supplicant la vostra gran senyoria que de les dites coses los man donar carta públich a per conservació de son dret.

Enaprés lo dit senyor infant don Johan, en nom e per part del braç militar dessús dit, offerí e legir requerí una cèdola *tenoris sequentis*:

Molt alt e molt excel·lent senyor,

Lo braç militar, ab humil e subjecta reverència parlant, no consent en capítols alguns que's donen per lo braç eclesiàstich ni per les ciutats e viles reyal, en universal ni en singular, tant com sia o puxen ésser prejudicials al dit braç militar e singulars de aquell, ne tant com puxen fer prejuhí als lochs qui són de fur d'Aragó e pobladors de aquells. ¶^{89v} Supplicant humilment vós, senyor, que per vostra mercè los vullats salvar tot lur dret.

3.8

PROTESTS PARTICULARS DE LES CIUTATS I VILES REIALS

Enaprés per lo dit micer Guillem Çaera, per part del dit braç de ciutats e viles reyal, offerí e publicar requerí una cèdola *tenoris sequentis*:

[1]. Molt alt e molt excel·lent senyor,

A la vostra gran senyoria són stats offerts alguns greuges axí per lo braç eclesiàstich com per lo braç militar, ensemps com departi(da)ment, en los quals greuges lo braç reyal de vostres ciutats e viles reyal de regne de València (se dupte que no y haja alcunes coses prejudicials a furs, privilegis e libertats e bons usos e costums de regne de València) e encara als drets de les (dites) universitats en general o en singular. Per tal los del dit braç reyal, per lur interès, dien que no consenten en los dits greuges per los dits braç eclesiàstich e militar a la vostra senyoria, ensemps o departi(da)ment offerts, en ço que los dits greuges o qualsevol de aquells fossen o sien vists ésser prejudicials als dits furs, privilegis, libertats, bons usos e bones costums del dit regne e als drets de les dites universitats reyal e (de) qualsevol de aquelles e de lurs singulars, ans expressament hi dissenten e y contradien e protesten que per la dita oblació algun prejuhí no sia engendrat als dits furs, privilegis, libertats e bons usos del dit regne ne als drets de les dites universitats e singulars de aquelles. Supplicant que la present supplicació sia inserta en lo procés de la cort e que sia feta carta públich a per conservació de lur dret e per haver memòria en sdevenidor.

(Axí mateix no consenten, ans expressament contradien a qualsevol protests feyts per los braços eclesiàstich e militar e per qualsevol de aquells, specialment

als que han protestat de fur de Aragó, com en lo regne de València no puxa ésser fur de Aragó).²⁸

Fon encara offerta per lo dit micer Guillem Çuera, en nom e per part de la universitat de la dita ciutat de València, una altra cèdola *tenoris sequentis*:

[2]. Molt excel·lent senyor,

Com a la vostra senyoria sien stats offerts alguns greuges axí per ¶⁹⁰ lo braç eclesiàstich com per lo braç militar com encara per la ciutat de Xàtiva e viles reyal del regne de València, per tots comunament e per algun dels dits braços eclesiàstich e militar e universitats e/o singulars de aquells, singularment o departida, en los quals greuges la universitat de València se dupte que no haja algunes coses perjudicials a furs, privilegis, libertats e bons usos del dit regne o als drets de la dita ciutat de València. Per tal los síndichs de la dita ciutat dien que no consenten ni consentir entenen en alguna manera en los dits greuges o en algú de aquells en tant quant aquells sien o puxen ésser vists perjudicials o dampnosos als dits furs, privilegis, libertats e bons usos del dit regne e als drets, libertats e preheminències de la dita ciutat de València, ans expressament hi dissenten e y contradien, protestant que per la oblació dels dits greuges, ara, per los dessús dits o per qualsevol de aquells offerts o per altres que en sdevenidor se offerran, no sia fet prejuhí alcú a la dita ciutat ne als drets de aquella. Supplicant vostra senyoria que a provisió dels dits greuges offerts o offeridors per los dessús dits o qualsevol de aquells no proceheschats, mas que de aquells manets dar translat a la dita ciutat de València e hojats aquella en son dret: (en altra manera dissenten e contradien *ut supra*, protestant de nul·litat), supplicant sia vostra mercè que la present supplicació manets insertar en lo procés de la cort e manar-ne donar carta pública a la dita ciutat per conservació de son dret.

Més avant, per part dels síndichs de les viles reyal del dit regne, fon offerta una cèdola *tenoris sequentis*:

[3]. Molt alt príncep e poderós senyor,

Com lo braç eclesiàstich e lo braç militar del regne de València, o algun singular de aquells e lo braç reyal del dit regne o alguna o algunes universitats del dit braç o algú o alguns singular o singulars de aquelles, haja o hajen offerts e/o offerran d'aquí avant algun greuge o greuges de la vostra senyoria en la present cort per rahó del qual o los quals se ensequiria alguna provisió o acte per vós, ¶^{90v} senyor, en la present cort fahedor, e les viles reyal se dupten que en los dits greuges o provisions o actes de la cort fahedors haja alguna cosa perjudicial als furs, privilegis, libertats, costums e bons usos per vós, senyor, e vostres antecessors atorgats a les dites viles *et alia* al dret de aquelles. Per tal los dits síndichs de les dites viles reyal, per interès de aquelles, dien que no consenten, ans expressament contradien en los

¶²⁸ El paràgraf entre parèntesis procedeix d'A.

dits greuges offerats e/o que d'aquí avant se offeran a la vostra senyoria e a les provisions e actes de cort sobre aquells o qualsevol dels dits greuges, actes e provisions [que] fossen vists prejudicials als dits furs, privilegis, libertats, costums (e bons usos) e als drets de les dites universitats, supplicant la vostra senyoria que de les dites coses los man donar carta pública per conservació dels drets de aquelles.

Enaprés fon offerata per lo síndich de la ciutat de Xàtiva una cèdola *tenoris sequentis*:

[4]. Molt alt e molt excel·lent senyor,

A la vostra gran senyoria és stat offert hun greuge per part de la ciutat de València e de algunes viles e universitats del regne sobre la inhibició de les correnties dels arroços e stàncies que's fan en lo dit regne de València, axí en los arroços com altres splets que són acostumats fer en lo dit regne; e com la ciutat de Xàtiva haja obtengut diverses sentències donades per lo senyor rey don Martí que los de la dita ciutat de Xàtiva e terme de aquella puxen fer correnties e stàncies en los dits arroços e splets, per tant los síndichs de la dita ciutat de Xàtiva e lo síndich de la universitat de Vila-real no consenten en lo dit greuge, ans expressament hi dissenten e y contradien e protesten que per la oblació del dit greuge o provisió alguna de aquell no sia engendrat algun prejuhí a la dita ciutat de Xàtiva e a la vostra universitat de Vila-real ne als singulars de aquelles ne als drets e libertats de aquelles, ans los romangua tot lur dret salvu e il·lès e conservat en totes coses e per totes. Suplicant que la present supplicació sia inser-⁹¹ta en lo procés de la cort e que'n sia feta carta pública per conservació de lur dret e per haver memòria en l'esdevenidor.

Encara per lo síndich de Morella fon oferta una cèdola de la tenor següent:

[5]. Molt alt, excel·lent príncep e victoriós senyor,

A la vostra gran senyoria humilment exposen los missatgers e síndichs de la vostra vila de Morella que com los braços eclesiàstich e militar del regne de València (e braç reyal del dit regne) o alguna universitat o universitats del dit braç sia o sien offerats o offeran d'aquí avant alcun greuge o greuges o capítols a vostra gran senyoria en la present cort, e la dita vila de Morella o síndichs de aquella se dupten que'n los dits greuges o capítols ja offerats o que d'aquí avant se offeran haja alguna cosa prejudicial als furs, privilegis, libertats, costums e bons usos per vós, senyor, e per vostres antecessors atorgats a la dita vila e aldees de aquella o aquelles. Per tal, senyor, Johan Palma, síndich e missatger de la dita vila, per interès de aquella, diu que no y consent en res que sia vist ésser contra les dites coses, ans expressament hi dissent e y contradien en los dits greuges e capítols offerats e que d'aquí avant se offeran a la vostra senyoria en ço que aquells o qualsevol dels dits greuges o capítols sien o fossen vists ésser prejudicials als dits furs, privilegis, libertats e bons usos e als drets de la dita vila e aldees de aquella. Supplicant vostra senyoria los dits greuges a les dita vila e aldees de aquella no vullats provehir, o provehits sien o

vajen (per) provehits sens prejudí dels dits furs, privilegis, libertats, costums e bons usos e immunitats de la dita vila, e no voler provehir aquells sens hojr aquella. E que de les dites coses los man donar carta públich a per conservació del dret de les dites vila e aldees e jatsia les dites coses sien de justícia emperò lo dit suplicant ho haurà a gràcia e mercè.

Enaprés fon offerta per lo síndich de Oriola una cèdola *tenoris sequentis*: ¶^{91v}

[6]. Molt alt senyor,

Com lo braç eclesiàstich e lo braç militar del regne de València, o algun singular de aquells, e lo braç reyal del dit regne, o alguna o algunes universitats del dit braç, o tots los tres braços, hajen offerts o offerran d'aquí avant algú o alguns greuge o greuges o capítols a vostra gran senyoria en la present cort, dels quals o per los quals supliquen per vós, senyor, ésser fets furs o provisions, e la vila de Oriola se dubta que los dits greuges o capítols ja offerts o que d'aquí avant se offerran haja alguna cosa prejudicial als furs, privilegis, libertats, costums e bons usos per vós, senyor, o per vostres antecessors atorgats a la dita vila e als singulars e als drets de aquella, per tal Genís Silvestre, síndich de la dita vila, per lo interès de aquella diu que no y consent, ans expressament hi disent e contradiu en los dits greuges o capítols e en ço e en qualsevol cosa que aquells o qualsevol de aquells fossen o poguessen ésser vists prejudicials als dits furs, privilegis e libertats e bons usos e bones costums de la dita vila, en special en ço que per aquells o qualsevol de aquells és dit, narrat o suplicat o que d'aquí avant serà dit, narrat e suplicat que inibicions de forments e civades e altres blats puxen ésser fetes enaxí que alguns dels dits blats no puxen o poguesen exir o per alguns ésser trets del dit regne de València. Ne aytampoch consent lo dit síndich en ço que és suplicat o d'aquí avant se suplicarà que enbotigaments de forments e civades e altres blats no puxen ésser fets en degunes viles e lochs del dit regne. Ne axí mateix consent lo dit síndich en res que toque de fet de amprius de la ciutat de València ne pastures ne de bestiar de aquella en qualsevol manera que sia posat o suplicat o que d'aquí avant se posarà o suplicarà. (Ne consent lo dit síndich en ço qui és suplicat o de ací avant se soplicarà), que enquestes en deguna manera puxen ésser fetes, almenys en la dita vila. Encara diu lo dit síndich que no consent en neguna manera en ço que és suplicat o d'aquí avant se suplicarà toquan o sonan que la governació o alcaidia del castell de la dita vila <de Oriola puxa ésser separat la hu de l'altre, ço és l'alcaidia del castell de la dita vila> de la governació de aquella, com la dita alcaidia sia affixa ¶⁹² e annexa e unida a la dita governació. E encara diu lo dit síndich que no consent en res que sia suplicat que la dita alcaidia puxa ésser donada a deguna persona sens la dita governació e que la dita alcaidia no puxa ésser donada bé axí a català o aragonés com a valencià, com depuis que la dita vila és de la corona reyal d'Aragó, vós, senyor, e vostres predecessors havets acostumat de dar e/o comanar la dita governació e alcaidia a hun noble o cavaller nadiu e natural de la vostra senyoria

no fahent triança més de català, valencià que de aragonés, no contrastant, senyor, ço que a vós és supplicat que la dita alcaydía vós, senyor, no poriets dar o comanar sinó a nadiu o natural del regne de València, la qual cosa vós, senyor, no devets fer ne complir com sia contra los furs e privilegis e libertats de la dita vila e ús e costum dessús allegat. E més diu lo dit síndich que no consent en ço que és supplicat que lo governador no puxa traure de son domicili o dellà hon tendrà casa o habitació hon haurà fet lo contracte lo vehí de qualsevol ciutat, vila o loch del dit regne, com lo governador de la dita vila specialment haja acostumat de traure e tirar a la vila de Oriola tots pleyts civils e criminals de vídues, pobils e miserables persones, hoc encara de altres a son offici pertanyents. E més avant diu lo dit síndich e missatger que no consent en qualsevol fur, provisió, privilegi o ordenació qui en o per rahó de qualsevol greuge o capítols a vós, senyor, offerts o d'ací avant offeridors són o seran provehits e ordenats sobre totes les dessús dites coses e altres en tant quant puxen e poguessen o fossen vists o vistes ésser prejudicials als dits furs, privilegis, libertats e bons usos e costums de la dita vila e dels vehins e habitants de aquella, axí en general com special, ans expressament hi dissent e contradiu. Protestant, molt alt senyor rey, que si alguna de les dites coses era provehida contra les dites libertats de la dita vila e aquella no hoÿda en son dret que en res no puxa perjudicar als drets de la dita vila e libertats de aquella ne puxa ésser tret a ús ni a conseqüència. Supplicat a vós, senyor, lo dit síndich que per vostra acostumada mercè (salvets a la dita vila e singulars de aquella tots sos drets en e sobre les dites coses e altres; e més, senyor, suplica lo dit síndich que per vostra mercè) manets continuar la present supplicació o protest en lo libre de la dita cort per guarda e conservació de la dita vila, requirint al notari que de totes les dites coses e de la resposta per vós, senyor, a quells feta li'n faça carta pública per conservació dels drets de la dita vila. ||^{92v}

Més avant fon offerta per lo síndich de Castelló de la Plana una cèdola *tenoris sequentis*:

[7]. Ítem, senyor, com per los braços eclesiàstich e militar del dit regne de València o alcun singular de aquells e lo braç reyal del dit regne o alcuna universitat o universitats del dit braç sia o sien offerts (o offerran de aquí avant) alguns greuge o greuges o capítol o capítols a vostra gran senyoria e n la present cort la vostra vila de Castelló e lo síndich de aquella se dupte que n los dits greuges o capítols ja offerts o que d'aquí avant se offerran haja alguna cosa prejudicial als furs, privilegis, libertats, costums e bons usos per vós, senyor, e vostres antecessors atorgats a la dita vila e als drets de aquella. Per tal, senyor, Francesch Feliu, síndich e missatger de la dita vila de Castelló, per interès de aquella diu que no y consent ans expressament hi dissent e y contradiu en los dits greuges o capítols offerts o que d'aquí avant se offerran a la vostra senyoria en ço que aquells o qualsevol dels dits greuges o capítols sien o fossen vists ésser prejudicials als dits furs, privilegis, libertats e bons usos o als drets de la dita vila. Supplicat la vostra reyal senyoria los dits greuges

a la dita vila de Castelló prejudicials no vullats provehir o provehits sien e vagen per no provehits sens prejuhi dels dits furs e privilegis e libertats e costums e usos e immunitats de la dita vila e no voler provehir aquells sens hoïr la dita vila en sa justícia, e que de les dites coses los man dar carta pública per conservació de la vila damunt dita.

Encara per en Bernat Muntanyès, síndich de la vila de Borriana, fon offerta una cèdola de la tenor següent:

[8]. Molt excel·lent príncep e poderós senyor,

Com molts e diverses greuges sien stats posats davant vostra senyoria per los braços o staments del regne de València, dels quals greuges hich ha alguns qui són prejudicials a la vila de Borriana, (per tal en Bernat Muntanyès, síndich e missatger de la dita vila de Burriana), protesta que no consent ni consentir entén *tacite vel expresse*, ans hi dissent e contradiu als dits greuges davant vostra senyoria posats e d'ací avant ⁹³ posadors en tant quant fan e són vists fer contra la dita vila de Borriana drets, privilegis, franquees e libertats de aquella, enaxí que la presència del dit suplicant e sciència sua algun prejuhi no faça ni engendre a la dita vila drets, franquees e libertats de aquella. Suplicant vostra senyoria que per vós, senyor, sia salvat a la dita vila e preservat tot dret axí com era ans de la posició dels dits greuges davant vostra senyoria posats e d'ací avant possadors, suplicant *de omnibus premissis* ésser-li feta carta pública a conservació del bon dret de la dita vila e per ço que memòria ne sia haüda en l'esdevenidor.

E per part de la vila d'Alaquant fon offerta semblant cèdola de la [tenor] següent:

[9]. Molt alt senyor,

Com per lo braç eclesiàstich e lo braç militar de regne de València o algun singular de aquell, e lo braç reyal del dit regne o alguna o algunes universitats del dit braç o tots los tres braços en una, haja o hajen offerts o offerran d'aquí avant algun greuge o greuges o capítols a vostra gran senyoria en la present cort, dels quals o per los quals suppliquen per vós, senyor, ésser feyts furs o provisions, e la vila de Alaquant se dubte que en los dits greuges o capítols ja offerts o que d'aquí avant se offerran haja alguna cosa prejudicial als furs, privilegis e libertats, costums e bons usos per vós, senyor, e vostres predecessors atorgats a la dita vila e als singulars e als drets de aquella. Per tal Genís Silvestre, síndich substituhit de Pere Burgunyó, síndich de la dita vila d'Alaquant, per lo interés de aquella diu que no y consent, ans expressament hi dissent e hi contradiu en ço e qualsevol dels dits greuges o capítols sien o fossen vists ésser prejudicials als dits furs e privilegis e libertats e bons usos e bons costums de la dita vila, en special en ço que per aquells és dit e narrat e suplicat e d'ací avant se suplicarà e narrarà que inhibicions no puxen ésser ^{93v} fetes sinó a requesta dels jurats de València, ne axí mateix de (*en blanc*) sens volentat de

aquells. Ne aytampoch consent lo dit Genís en los dits noms en ço que's supplicat e d'aquí avant se supplicarà que enbotigament de forment e civades e alguns blats e vitualles no puxen ésser fets en degunes viles e lochs del dit regne. E més avant no consent lo dit síndich en ço que's supplicat, toquants e en nenguna manera sonants en fet de pastures e de bestiar e de amprius de la ciutat de València, haver en los térmens pastures, pasos, aygües e terres dins los térmens de la dita vila. Ne encara consent lo dit síndich en ço que és supplicat que enquestes puxen ésser fetes en les ciutats e viles reials contra los oficials e altres de aquells, ans lo dit Genís en los dits noms dissent e expressament hi contradiu a totes les dites coses e altres en la dita cort per vós, senyor, provehides e d'ací avant provehidores, en tant quant és e pot ésser vist fet o toquar o sonar contra furs, privilegis e libertats, usos e bons costums de la dita vila d'Alaquant e singulars e drets de aquella axí, en special com en general. Supplicant a vós, molt alt senyor, que per vostra mercè salvets tots sos drets en e sobre les dites coses e altres a la dita vila e als singulars e vehins de aquella, e que per vostra mercè manets continuar les dites coses en lo procés de la cort e requir al notari de la dita cort que lo procés de aquella té e retgla que de les dites coses li faça carta pública per guarda e conservació dels drets de la dita vila d'Alaquant.

Enaprés, per part de les viles de Ontinyent e de Bocayrent²⁹ e de Biar fon offerta una cèdula de la tenor següent:

[10]. Molt alt príncep e poderós senyor,

Com lo braç eclesiàstich e lo braç militar del regne de València, o alcun singular de aquells, e lo braç reyal del dit regne, o algunes universitats del dit braç, haja o hajan offersts o offerran d'aquí avant algun greuge o greuges a vostra senyoria en la present cort, e les viles de Ontinyent e de Bocayrent e de Biar se dubten que en los dits greuges e capítols ja offersts e que d'aquí avant se offerran haja alguna cosa prejudicial als furs, privilegis, libertats, costums e bons usos per vós, senyor, e vostres antecessors atorgats a les dites viles ¶⁹⁴ *et alia* als drets de aquelles. Per tal, Bernat Cirera, síndich de la dita vila de Ontinyent³⁰ e Guillem Cerdà, síndich de la dita vila de Bocayrén, e Miquel Ribera, síndich de la dita vila de Biar, per interès de aquelles dien que no consenten, ans expressament hi contradien en los dits greuges o capítols ja offersts e que d'aquí avant se offerran a la vostra senyoria en ço que aquells o qualsevol dels dits greuges o capítols sien o fossen vists ésser prejudicials als dits furs e privilegis e libertats e bons usos e als drets de les dites viles. Supplicant la vostra senyoria los dits greuges o capítols a les dites viles ésser prejudicials no vullats provehir sens hojr aquelles e que de les dites coses los man donar carta pública per conservació de aquelles.

¶²⁹ C Banyeres.

¶³⁰ C Bocayrent.

Més encara foren offertes per lo síndich de Cullera dues cèdules de la tenor següent:

Molt alt príncep e poderós senyor,

Com (per) lo braç eclesiàtich o lo braç militar de regne de València, o algun singular de aquells, e lo braç reyal del dit regne, o alguna o algunes universitats del dit braç, sia o sien offerats e offerran d'aquí avant alguns greuge o greuges o capítols a vostra gran senyoria en la present cort, la vila de Cullera se dupta que'n los dits greuges o capítols ja offerats e que d'aquí avant se offerran haja alguna cosa prejudicial als furs, privilegis, libertats, costums (e) bons usos per vós, senyor, o vostres antecessors atorgats a la dita vila *et alia* als drets de aquella. Per tal, senyor, Johan Bou, síndich e missatger de la dita vila, per interès de aquella, diu que no consent, ans expressament contradiu en los dits greuges o capítols offerats o que d'aquí avant se offerran a la vostra senyoria, en ço que aquells o qualsevol dels dits (greuges o) capítols (si)en o fossen vists ésser prejudicials als dits furs, privilegis e libertats e bons usos e als drets de la dita vila. Supplicant la vostra senyoria los dits greuges a la dita vila de Cullera prejudicials no vullats provehir sens hoir aquella e que de les dites coses los manets donar carta públich a per conservació de la vila damunt dita.

[11]. Senyor molt excel·lent,

Per part del braç reyal és posat per greuge lo capítol següent: ^{94v}

Ítem, senyor, com per exprés privilegi del senyor rey en Pere, de digna memòria, besavi de vós, senyor, en corts generals de València *XVIII^a kalendas octobris anno Domini M^o CCC^o XXXVI^o* sia expressament statuhit e ordenat e promés, en virtut de jurament e en sa (bona) fe reyal per si e per sos successors perpetualment, que no daria, atorgaria, vendria, enfeudaria, empenyoraria, cambiaria, assignaria, obligaria, en tot o en part, per qualsevol dret, manera o títol, alienaria, transportaria o per qualsevol manera dividiria, abdicaria o separaria per ell o per qualsevol altre dret, domini o propietat sues de la (sua) corona reyal a cert temps violari, beneplàcit o perpetualment, certs castells, viles e lochs en lo dit privilegi nomenadament e expressa declarats e contenguts, ne rendes, exides, proveniments e mers e mixts imperis e jurisdicció civil e criminal, alta o baixa, regalies, questes, cenes, osts e cavalcades, morabatí e altres qualsevol drets per qualsevol nom apel·lats dels dits castells, viles o alqueries o de qualsevol de aquells o de aquelles, declarant per lo dit privilegi ésser irrat e va e no haver alguna eficàcia tot ço e quant contra les dites coses fos feyt o atemptat per ell o per qualsevol succehidor seu, ignorantment o de certa sciència, enaxí que pogués per lo dit senyor rey o per qualsevol succehidor seu, sens alguna cognició o citació de part o d'altre obstacle, ésser irrat, revocat e del tot anul·lat de feyt. E com, senyor molt poderós, contra la expressa prohibició del dit privilegi sien stades fetes moltes vendes, alienacions, transportacions e empenyoraments axí en persones eclesiàstiques com en braç militar, de moltes de les dites viles, castells e lochs expressament en lo dit privilegi contenguts e contengu-

des de molts sdeveniments, emoluments e rendes de aquells e aquelles, sia per ço mercè de vós, senyor, de feyt cassar³¹ e anul·lar e a mans vostres pendre tot ço e quant trobarets contra ordinació e prohibició del dit privilegi ésser donat, venut, alienat, empenyorat e transportat axí en persones eclesiàstiques com del braç militar com de altres qualsevol singulars persones com axí ho hajats jurat servir novellament e n siats obligat segons tenor del dit privilegi.

On, com la universitat de la vostra vila reyal de Cullera tinga e possehescha les rendes reyal de la dita vila per certs títols alienades e transportades en la dita universitat, ço és per préstech de XIM florins, los quals se carregaren sobre la dita universitat (e singulars) de aquella per obs de la remença ¶⁹⁵ e quitament que'l dit senyor rey en Martí féu de la dita vila de poder de mossèn Loís Carbonell o de mossèn Pere Marrades, cavallers, lladonchs senyors de la dita vila, per vigor del qual préstech de la dita universitat paga vuy cascun any cent lliures més que no són les dites rendes de lur pròpia substància. Per què en Johan Bou, síndich de la dita vila de Cullera, ab aquella humil e subjecta reverència que's pertany, protesta que no consent ne consentir entén, tàcitament o expressa, ans ab la present disent al dit greuge dessus insert tant quant aquell fa o és vist fer contra la transportació e alienació de les dites rendes feytes en la dita universitat e singulars de aquella per rahó del dit préstech, offerint-se lo dit síndich restituhir e tornar totes les dites rendes a vós, senyor molt excel·lent, e al vostre reyal patrimoni tota hora que vós, senyor, los haurets delliuats de la dita obligació en la qual són per rahó dels dits XIM florins.

3.9

PROTEST PARTICULAR DEL BRAÇ ECLESIASTIC

E fetes e seguides les dites coses, lo dit senyor bisbe de València, per part del dit braç eclesiàstich, dix que stava e perseverava en les cèdoles o scriptures de les protestacions per part del dit braç dessus offeretes, les quals havia e volia haver per de nou repetides e offeretes.

3.10

PROTEST PARTICULAR DEL BRAÇ MILITAR

E en aquell instant mateix, per part del braç militar, perseverant en tot ço e quant per part de aquell dessus és stat dit, offert, supplicat e protestat de nou offerí una cèdola de la tenor següent:

¶³¹ C *cessar*.

Molt alt e molt excel·lent senyor,

Com per los braços eclesiàstich e reyal e per algunes ciutats e viles reyal e per alguns del braç eclesiàstich sien donats greuges o capítols a la vostra senyoria e dupte's lo braç militar que no y haja alcunes coses que fossen prejudicials al dit braç militar e singulars de aquell e a les universitats e vassalls de aquells, per què, senyor, ab humil reverència parlant, dien lo dit braç militar e singulars de aquell que no y consenten, ans protesten que no·ls ¶^{95v} puxen fer prejuhí algú, supplicant humilment la vostra senyoria que sia vostra mercè salvar tot dret al dit braç e singulars de aquell e a lurs universitats e que no·n vulla fer provisió sens que lo dit braç no y sia hoÿt.

E fetes les dites coses lo dit senyor rey dix que sobre los greuges offersts faria la provisió que trobaria ésser fahedora per justícia. Dix, encara, que no volia ne permetria que de les cèdules dessus per los dits tres braços o qualsevol de aquells offerstes e protestacions en aquelles expressades e contengudes fossen fetes carta o cartes públiques com no fos acostumat fer, mas mana totes les dites cèdoles, dissentiments e protestacions insertar e continuar en lo procés de la cort.

Enaprés lo dit senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix. ¶⁹⁶

3.11

GREUGES COMUNS DELS TRES BRAÇOS

[Greuges] comuns dels tres braços

Molt excel·lent príncep e senyor,

Los capítols dejús scrits ab gran e humil reverència offiren a la vostra reyal senyoria³² vostres devots e humils vassalls e sotsmeses los tres braços, ço és lo eclesiàstich, militar e reyal del vostre regne de València, en les corts que a present celebrats als valencians en la ciutat, los capítols e greuges següents:

1. Primerament, senyor, com per privilegi los regnes d'Aragó, de València e lo principat de Cathalunya sien units e no puxen ésser separats de la corona reyal, segons en lo dit privilegi appar, e lo senyor rey, vostre pare, e vós, senyor, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, en gran prejuhí del dit regne de València, hajats en vostre títol mes lo títol del rey de Sicília preposant aquell al dit regne de València, ço que, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, fer no devíets, atesa la forma del dit privilegi. Per ço los dits dos braços

¶³² N i D *celsitud*.

supliquen vostra senyoria sia mercè de aquella que'n vostre títol tantost après lo regne d'Aragó metats lo regne de València.

2. Ítem, senyor, com per diversitats de juhís se seguesquen grans dans e turbacions e greuges a les gents, e en temps passat sia stat que'l senyor rey e son primogènit estants ensemps en una ciutat, vila o loch se tenien dues audiències, ço és de cascun d'ells, e d'acò's seguexen turbacions, dispensis e inconvenients e vexació e dan de les gents, la qual cosa vós, senyor, devets squivar.³³ Per ço sia vostra mercè provehir e atorgar perpetualment que'l senyor rey e son primogènit stants ensemps en una ciutat, vila o loch, sia tenguda una audiència tan solament (e no més), ço és la del senyor rey. E si lo contrari serà fet que no haja valor, ans ço que en altra audiència se proceýs e fes sia nul·le, irrit, cars e va. ¶^{96v}

3. Ítem, senyor, com per lo senyor rey en Jacme segon, en la cort general de regne de València, a supplicació de prelats, religiosos, richs hòmens, cavallers, ciutadans e hòmens de viles del dit regne, per tal que justícia fos mils tenguda e observada en lo dit regne, fos stablit e ordenat per tots temps que'l procurador e'l batle general del dit regne e encara batles particulars e los justícies de les ciutats e de les viles e lurs assessors e els quartoners e tot altre jutge ordinarii e official que ús de jurisdicció e lurs lochtinents sien tenguts tenir taula de dos en dos anys, e per trenta dies, e en la fi de lur administració, si abans eren remoguts del offici, dins los quals sia feta inquisició contra ells e lurs excesses e forces e violènces que hauran fetes als vostres sotmeses, la qual inquisició sia determenada dins sexanta dies contínuament comptadors e que penjant la dita inquisició sien sospeses del offici tro que la inquisició sia determenada, enaxí que'l inquisidor puxa inquirir contra l'official sens clamador o accusador, pus li sia denunciat del excés del official per alcú, lo qual se puxa appel·lar una vegada tant solament, segons les dites e altres coses són pus largament notades en lo dit privilegi, lo qual vós, senyor, havets jurat servir e aquell havets confermat, (atorgat) e donat de nou, e en temps passat vostres predecessors no hajen volgut seguir lo tenor del dit privilegi jatsia hi sien stats obligats. Per tal sia mercè de vós, senyor, manar fer la dita enquesta contra los dits governadors e batles generals e particulars e contra lurs assessors e scrivans e lochtinents d'ells e cascun d'ells, com en los altres officials hi sia ja provehit per altres provisions reyls, per tal, senyor, que segons és contengut en lo dit privilegi justícia sia mils tenguda e observada en lo dit regne e manar executòria del dit privilegi per los temps sdevenidors.

4. Més avant, senyor, com segons exprés fur posat sots rúbrica *De la cort*, lo capítol VIII^e,³⁴ lo batle general e lochtinent o batles particulars o altre qui haja o

¶³³ C *scusar*. ¶³⁴ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre I, rúbrica III: *De la cort*, capítol VIII, que co-

mença: «La cort en sa pròpia persona...», Barcelona, Editorial Barcino, 1970, vol. I, pp. 154-155.

tinga administració de batlia no deja ni puxa oyr, ¶⁹⁷ determenar, jutgar ne diffinir alguns pleyts criminals o civils, sinó tan solament los pleyts e les demandes que seran sobre los censals o altres rendes de vós, senyor, los quals pleyts e demandes tant solament hoja e diffenescha. E per privilegis, enaprés a la ciutat e al regne atorgats, lo dit batle haja jurisdicció e poder en los fets tant solament dejús declarats, ço és en los moros de realench e de la Església, en certs casses en privilegi contenguts, e en les inhibicions de la treyta de les coses vedades del regne, e en l'espaxament de les armades, dels lenys e d'altres fustes; e lo dit batle contra lo dit fur s'esforç d'entrametre's de hoyr, conèxer, jutgar e determenar molts e diverses altres pleyts criminals e civils e exercir jurisdicció e entrametre's de molts altres affers ultra los contenguts en los dits fur e privilegis, e açò sia expressament contra aquells e en gran prejuhi de les altres jurisdiccions del dit regne. Per tal sia mercè de vós, senyor, provehir e manar sots certa pena al dit batle qui és e per temps serà e al lochtinent de aquell e batles particulars que observen a la letra los dits fur e privilegis [e] no facen ne vinguen contra forma e tenor de aquells per alguna manera. E que ara per lladonchs, tot ço que sia o serà fet en contrari, vós, senyor, ab aquella mateixa provisió, revoquets e hajats per revocat e per nul·le, revocant e per revocades havent qualsevol provisions reyalis en contrari fetes e fahedores, e qualsevol stils e pràtiques que sien en contrari. E si'l contrari de les dites coses per los dits batles o lochtinents [són] atemptades sien nul·les e que alcun no sia tengut obeyr aquelles e per no obeyr e obtemperar aquelles no sia encorregut en alcuna pena, ans en lo dit acte los dits batle general e particular o lochtinent de aquells sia e sien haüts per persones privades.

5. Ítem, com segons exprés fur o privilegi per lo senyor rey en Pere, d'alta recordació, tritavi vostre, atorgat a la ciutat e al regne, algun batle no puxa posar calònia o ban sobre les gents, ab crida o sens crida, e lo dit batle e los lochtinents seus e batles particulars reals s'esforcen fer e fan lo contrari del dit fur o privilegi, sia mercè de vós, senyor, provehir e manar segons en lo *proxime* dit capítol és contengut. ¶^{97v}

6. Ítem, com lo dit batle pretena que ell no ha sobirà sinó tant solament vós, senyor, e que'n à privilegi o concessió vostra, e de açò seguescha e puscha seguir gran perjudici e dan e calúmnia a les gents, almenys en dos cassos, lo hu en cars de contrast de jurisdicció del dit batle ab altres oficials, e l'altre en cars que'll dit batle passàs térmens de sa jurisdicció. Per tal sia mercè de vós, senyor, provehir e atorgar perpetualment que almenys en los dits dos casses, e en qualsevol de aquells, si e quant recors ne serà haüt al governador, o lochtinent seu qui per temps serà, aquell hi puxa fer dret e justícia entre lo dit batle e aquell o aquells de qui serà interès, no contrastant la pretensa concessió al dit batle o altre feta e fahedora. E axí mateix en los dits cassos lo dit batle haja (a) conèxer del dit governador o lochtinent seu en cars que entre lo dit governador o algun altre jutge fos contrast a qui pertanyeria la jurisdicció, o lo dit governador o sos lochtinents (excedien los térmens de lur jurisdicció).

7. Ítem, com per fur exprés del alt rey en Jacme, conqueridor de la ciutat e regne de València, e per privilegi, los caçadors e els paradors e els brelladors d'alcunes bèsties o aus o ocells o caces o volateries, los quals prenen o fan pendre per alcuna art o per alcun enginy en l'aer o en la terra o en la mar³⁵ o en aygües dolces o estanys o albufera, no deuen donar alcuna cosa a vós, senyor, ne als vostres successors ne alcun altre, per nengun temps, ans hajen totes aquelles bèsties, aus o ocells, caces o volateries franques e liures per fer totes lurs voluntats en qualque guisa se volran, e que per rahó ne per ocasió dels lochs en los quals alguna de les damunt dites coses seran preses no sia demanada ne presa alcuna cosa en neguna manera, segons per lo dit fur, lo qual per vós, senyor, és estat jurat (e) appar. E lo vostre batle general, lo qual per semblant ha jurat servir lo dit fur, contra expressa tenor de aquell, novellament, per sa pròpia auctoritat e contra lo dit fur e privilegi, de feyt haja fet o atemptat lo contrari, parlant ab la reverència que's merex, ¶⁹⁸ prenent e demanant de les fotges que's prenen en l'Albufera, de trenta fotges una, ço que per lo dit fur expressament és vedat. Per ço, senyor, sia vostra mercè manar al dit batle, sots grans penes, que servant lo dit fur e privilegi no prena alcuna cosa o dret alcú per caça de les dites fotges o altres ocells, ans deja tornar e restituhir tot ço que reebut n'aja, com açò torne en no poch dan dels habitants de la dita ciutat e regne.

8. Ítem, senyor, com per privilegi alcun foraster del dit regne de València que sia provehit del offici de la governació del dit regne o de la assessoria no puxa ni deja usar del dit offici tro a tant, ab bones e sufficients fermances, haja assegurat que ell de pla satisfarà, a tots aquells qui d'ell se clamaran, tots los dampnatges que los dits clamants, per culpa e mala administració del governador, official o lochtinent de aquells, hauran sostengut. Hoc encara, per fur, lo qual és expirat, qualsevol governador, encara que posseescha béns seents en lo dit regne, és tengut de assegurar covinentment que, si alcú durant lo offici o après se clamarà d'ell, que respondrà e farà dret als clamaters en la dita ciutat de València e pagarà la cosa jutgada. E lo noble n'Arnau Guillem de Bellera, venint contra forma del dit privilegi, ans de donar les dites fermances e seguretats,³⁶ usà e exercí lo offici de governació a aquell comanat per lo senyor rey en Martí, jatsia no fos request, axí de paraula com per scrit, que donàs la dita seguretat. E ço que pijor és, lo dit n'Arnau Guillem de Bellera, per satisfer al dit privilegi e altres privilegis e furs parlants de la dita seguretat, féu congregar certs ciutadans e menestrals de la dita ciutat e féu fer certa procuració a aquells que facen la dita fermanceria e seguretat. E lo dit n'Arnau Guillem de Bellera en virtut de la dita procuració *et alia* donà les dites fermances tro en quantitat de cent mília sous, de què's són seguits molts pleyts e moltes qüestions en la dita ciutat e regne de València, les messions dels quals munten a grans summes e quantitats, e ¶^{98v} los dits cent mília sous no basten a satisfer los dits dampnificats.

¶³⁵ C manar. ¶³⁶ C fermetats.

Per ço, senyor, suppliquen los dits braços que sia vostra mercè, per tolre los dits inconvenients e altres, provehir perpetualment que tot e qualsevol governador de regne de València e assessor e lochtinents lurs, axí general com particulars, sien tenguts, ans que comencen administrar los dits officis, donar bones e sufficients fermances que pagaran e satisfaran, de pla en pla, a tot hom qui d'aquells se clamarà, axí durant lur offici com après, tots dampnatges que aquells, per lur colpa o mala administració d'ells o de lurs oficials o lochtinents, hauran donats o fets al clamant o clamants-se de aquells o staran a dret a aquells, ço és lo dit governador, assessor e lochtinent general en la ciutat de València, en poder del justícia civil de la dita ciutat; e lo lochtinent dellà lo riu de Xúquer e son assessor, en poder del justícia major de la ciutat de Xàtiva; e lo lochtinent del riu d'Uxó enllà e son assessor, en poder del justícia de la vila de Castelló de la Plana; e que les dites fermances sien fermances de pagar la cosa jutjada e que la sentència que serà donada contra los dits governador o assessor o lochtinents lurs, sens altre procés e instància, sia menada a execució en los béns de les dites fermances e de qualsevol de aquelles pus no sien trobats béns complents als dits dampnatges dels dits governador, assessor o lochtinent lurs dins regne de València. E si ans de donar les dites fermances, aquells o qualsevol d'ells, usaran dels dits officis, que aquells *ipso iure* sien haüds e sien privats dels dits officis e no·ls sia obehit, ans sien aüts per persones privades e los actes que aquells faran sien *ipso iure* nul·les. La qual fermaça lo dit governador, lochtinent general e assessor sien tenguts donar en poder del batle, justícia civil e jurats de la ciutat de València a conexença de aquella, e si no reebren complents e bones fermances per los dits batle, justícia e jurats hi sien tenguts en lurs noms propis; e lo lochtinent del riu de Xúquer enllà en poder del batle, justícia e jurats de la ciutat de Xàtiva; e lo lochtinent del riu d'Uxó a·nsús en poder del batle, justícia e jurats de la vila de Castelló. E si dels dits lochtinents e assessors ⁹⁹ lurs no seran reebudes sufficients fermances, que·ls dits batle, justícia (e) jurats de la ciutat de Xàtiva e de la vila de Castelló hi sien tenguts en lurs noms propis, ço és cascú per lo lochtinent e assessor del qual deuen reebre les dites fermances, e que los dits governador, assessor e lochtinents lurs que hui són, hajen a fer dret als clamants devant los dits justícies, segons dessús és dit. E en les dites coses, senyor, sia entesa e compresa la governació dellà Sexona, ço és lo portantveus de governador de regne de València do la dita fermaça de XM lliures, e lo assessor de aquell de IIM D lliures, e lo governador dellà Sexona de VM lliures, e los lochtinents de governador dellà lo riu d'Uxó e dellà lo riu de Xúquer cascun en quantitat de IIM DC lliures.

9. Ítem, senyor, com per furs e privilegis e provisions reyls après que les inhibicions són fetes, vós, senyor, ne vostre batle, no dejats donar licència de traure les dites coses inhibides del dit regne, e lo vostre batle general e son lochtinent, venint contra los dits privilegis e provisions reyls, ha donat licències de traure les dites coses inhibides e vedades a diverses persones, ço que fer no pot ne deu, per

ço sia mercè de vós, senyor, provehir e manar al dit batle e lochtinent de aquell, qui ara són o per temps seran, que tals licències d'ací avant no do, sots certa e gran pena, e si lo contrari faÿa que als jurats de la dita ciutat de València sia lícit e permès de pendre les dites coses e vedar que aquelles no isquen de la dita ciutat e son terme e açò matex pusquen fer cascuns jurats en les dites ciutats e viles e lochs reyls e en los altres lochs del dit regne los senyors de aquells.

10. Ítem, senyor, com per vostres predecessors sien atorgades franquees a moltes universitats e habitants del dit regne que no sien tenguts pagar peatge, portatge, mesuratge, pes, usatge, moxeriffat, duana, ancoratge, (travetatge), pasatge e qualsevol altre dret que ^{99v} dir e nomenar se puxa, e per rahó de les dites franquees los havent aquelles sien stats per totstemp franchs de no pagar almodinatge e astoratge en l'almodí de la ciutat de València ni en altres almodins de les ciutats e viles reyls del dit regne. E ara novellament lo dit vostre batle general, contra forma dels dits privilegis e franquees e en gran dan dels habitants del dit regne, fa pagar als havents les dites franquees lo dit que's diu dret de almodinatge e astoratge. Per ço, sia mercè de vós, senyor, provehir e manar al dit batle e altres qualsevol oficials del dit regne, que'l que's diu dret de almodinatge e astoratge no leve ne exhguescha dels havents les dites franquees. E sia per vós, senyor, manat servir les dites franquees a tots aquells qui les han, e si lo contrari farà que sia encorregut lo contrafahent en pena de IIM florins pagadors de sos béns propis, la mitat a vós, senyor, e l'altra mitat a la part.

11. Ítem, jatsia que, segons fur e diverses privilegis e provisions reyls, lo governador del dit regne e lochtinents de aquell no's puxen ni dejen entrametre dels pleyts o feyts pertanyents als ordinaris de les ciutats, viles e lochs reyls del dit regne, sinó tant solament en hu de dos cassos, ço és de appel·lació en certs casos per fur ordenats e de fadiga, emperò lo dit governador e lochtinents s'esforcen fer tots jorns lo contrari en moltes maneres. Per tal, sia mercè de vós, senyor, provehir e, sots certa e gran pena, manar als dits governador o portantveus, lochtinents e assessor de aquells e cascun d'ells que de alcun pleyt o feyt pertanyent als ordinaris per alguna via o manera, directa o indirecta, no's entrameten, sinó solament en los dits cassos de appel·lació e de fadiga causada e al·legada en aquells ordinaris. E no-resmenys, que si lo contrari faran que no ¹⁰⁰ haja valor, ne algun dels dits ordinaris sia tengut obtemperar a contraris manaments penals o altres del dit governador o portantveus o lochtinents ne per no observar aquells encorrega alguna pena, ans acaben lur procés, e lladonchs, si justament no hauran procehit, ya y ha remey de appel·lacions, segons fur, e, si cas de fadiga hi havia, porà hi ésser per lo dit governador o portantveus o lochtinents, migançant justícia, provehit; e que lo dit governador ni lochtinent no puxa assí evocar alcuna causa per fadiga, mas solament manar als ordinaris que reduhesquen lo fet a justícia de ço en què seran atrobats en fadiga, declarant lo cars de la dita fadiga ésser com lo justícia expressament denega

fer justícia o tàcitament dilatant aquella. Mas, si'l justícia proveheix en los fets he y proceheix, que no puxa ésser dit atrobat en fadiga ne'n puxa ésser recorregut, com sobre aytals enantaments hi sia ja provehit per fur, que la part que's té per agreujada pot demanar correcció ans de sentència definitiva e après de aquella pot interposar apel·lació.

12. Ítem, senyor, com cascun habitador del regne segons furs e privilegis puxa carregar e traure per mar pega, alquitrà, fusta e altres coses per portar dins vostra senyoria e alguns batles locals reyls de les dites coses facen pagar certs drets als habitants del dit regne, ço que és contra los dits furs e privilegis, sia per ço mercè de vós, senyor, de provehir que de les dites mercaderies e coses que seran carregades per portar dins vostra senyoria no sia pres alcun dret per alcun batle general o local reyls, e açò sots certa e gran pena, e que restituhesquen tot ço que hauran haüt contra forma dels dits furs e privilegis.

13. Ítem, com per special e exprés privilegi del molt alt senyor rey ^{100v} en Jacme, quatravi vostre, de bona memòria, la ciutat de València e tots e sengles ciutadans, vehins e habitants de aquella e de son terme e contribució sien e ésser dejen franchs e immunes de tota leuda, peatge, portatge, mesuratge, pes, usatge, moxerifat, duana, ancoratge, travetatge, passatge e gabella, e tot altre victigal o impositió, costums noves e velles, statuïdes e statuhidores que dir, nomenar o cogitar se puxen, exceptades solament e nomenada les gabelles de la sal del dit regne de València; e per semblant, la ciutat de Xàtiva e les viles reyls del dit regne e los ciutadans, vehins e habitants de aquelles hajen franquea de la dita leuda e de molts altres drets continguts en los privilegis de la dita franquea, atorgats per los gloriosos reys, de bona memòria, predecessors vostres, e jurats, donats e atorgats per vós, senyor —e semblants franquees han los de la Església e del braç militar e los batles, leuders e altres oficials reyls, senyaladament de Tortosa, Cobliure e de aquelles partides de Rosselló e de Quadaqués—, e los oficials d'Albarrazí e de Terol e aldees de aquelles, recusen observar als dits de la Església e braç militar e als ciutadans, vehins e habitants de les dites ciutats e viles les dites franquees e immunitats. Per tal, sia mercè de vós, senyor, atorgar executòria dels dits privilegis manant als batles, leuders e altres oficials vostres, senyaladament de Tortosa, Cobliure e Quadaqués e d'altres parts, axí de Rosselló e d'Ampurdà com d'Aragó, que les dites franquees e libertats observen als de la dita Església e braç militar e als dits ciutadans de València, de Xàtiva e les viles reyls del dit regne e als ciutadans e vehins e habitants del dit regne havent les dites franquees, sens alcuna difficultat, e que restituhesquen tot ço que'n hauran levat contra forma dels dits privilegis.

14. Ítem, com lo senyor rey en Martí, predecessor vostre, en cort general ¹⁰¹ del regne de València hagués constituït e tornat lo mestre e orde de Montesa en possessió del fur e al fur de València en los lochs de la tinença de Culla del

maestrat de Montesa, en la qual possessió era stat prejudicat per lo senyor rey don Johan, de bona memòria, segons que les dites coses e altres en lo acte de cort per lo dit senyor rey don Martí sobre açò fet són contengudes, a les quals se reffiren, e lo qual acte de cort fon enaprés deduhit a execució, e puis, senyor, se sia seguit que per ocasió de unes enquestes que per manament del lochtinent general del dit mestre de Montesa se feyen, axí com per fur del regne de València era e és legut, contra alguns oficials dels lochs de Benaçal e d'Atzaneta qui són de la dita tinença, o per altra ocasió procehí de la cort del senyor rey, pare vostre, una letra per empatxar les dites enquestes prenent fundament en lo fur d'Aragó, per lo qual se aferma que són vedades fer enquestes segons en la dita letra reyal és contengut, e noresmenys foren, contra fur del dit regne de València e acte de cort damunt dits, interposades alcunes apel·lacions al dit senyor per les universitats e alguns singulars dels dits lochs pretenents ésser-los legut apel·lar de lur senyor o oficials seus al dit senyor per lo fur d'Aragó o per lurs poblacions, per ocasió de les quals apel·lacions sortiren letres citatòries e inibitòries al mestre e orde e lochtinents e oficials de aquells damunt dits e als jutges de les dites enquestes; e jatsia davant lo dit senyor rey, pare vostre, e son consell, per part dels dits mestre e orde fos suplicat e request que no's entrametesen de les dites apel·lacions, car fer lo contrari fora, quant en lo dit senyor fos, privar los dits mestre e orde de la possessió o quasi que havien del fur de València e de les apel·lacions, segons lo acte de cort del dit senyor rey en Martí damunt dit, protestant, noresmenys, de greuge contra fur e contra lo dit acte de cort segons que les dites coses són contengudes en diverses supplicacions davant lo dit senyor offertes per part dels dits mestre e orde, emperò lo dit senyor no volgué foragitar de sa cort les dites apel·lacions ne per consegüent observar lo dit acte de cort, ||^{101v} ans, ultra lo que dit és, donà audiència a la part del fisch e de les dites universitats en ço que al·leguen e dién que'l fur del rey n'Anfós qui comença: «Ordenam que tots los lochs *et cetera*» no liga ne comprén les dites universitats ni singulars de aquelles ni perjudica als pactes contenguts en lurs poblacions, les quals coses, ab humil reverència de vós, senyor, parlant, redunden en gran greuge de fet del acte de cort, fur e furs, mestre e orde damunt dits. Per què a la vostra molt gran excel·lència humilment sopliquen los dits braços que, servant los dits furs e acte de cort, per pacte de cort foragitets e hajats per foragitades e repulses de vostra cort e audiència les dites apel·lacions ne sobre aquelles donets o façats dar alguna audiència e provehiscats e ordenets que no sia donada audiència al vostre fisch ne a les dites universitats ne a altra persona en la damunt dita al·legació o altra qualsevol per la qual volguessen dir o concloure que'l dit fur del rey n'Amfós no liga o comprén les dites universitats o singulars de aquelles o altres lochs e singulars de la dita tinença de Culla, e declarets que'l dit fur liga e comprén la dita tinença de Culla e lochs e universitats e singulars de aquella e de aquelles, com sien dins los límits del regne de València.

15. Ítem, senyor, ultra los damunt dits greuges, ab la dita reverència parlant, lo dit senyor rey pare vostre agreujà contra furs del regne, e en altra manera los maestre e orde de Montesa assignant a la lur part que dins cert temps comparegués en la sua cort o audiència en la vila de Montblanch per enantar en les dites causes, car si e en cars que al dit senyor pertangués conèixer de les dites coses debat e qüestió que lo fisch e universitats damunt dites pretenen haver contra los dits maestre e orde sobre les appellacions. Emperò, ab la dita reverència parlant, la dita assignació fora contra molts furs del regne e per los quals és vedat que·ls habitants de aquell sien trets per pledejar fora lo dit regne, sinó en certs casses, entre los quals aquest no és comprés. Per què a la vostra molt gran³⁷ excel·lència supliquen los dits braços que servant los dits furs per acte de cort revoquets la dita as-¹⁰²signació e declarets aquella no poder ésser feta e provehir³⁸ que semblant greuge en lo sdevenidor no sia fet.

16. Ítem, senyor, no contrastant que per acte de cort del senyor rey don Martí fos provehit que·ls jurats de la vila d'Onda no juren en poder de algun official del senyor rey per rahó de lur offici de juraderia, com hajan a jurar en poder del maestre o de sos officials, emperò lo lochtinent de batle vostre de la dita vila, contra la dita provisió e acte de cort, ha forçat a jurar en son poder los jurats de la dita vila per lur offici de juraderia. Ítem, senyor, no obstant que per provisió e declaració reyal e per acte de cort del senyor rey en Martí *et alia* per justícia vós, senyor, no puxats haver en la dita vila mustaçaf, lo vostre lochtinent de batle, feta primerament per lo consell del vostre justícia nominació de certes persones del dit offici, fa elecció de pretés mustaçaf e·l fa jurar en son poder per lo dit pretés offici. Per què, molt excel·lent senyor, a la vostra molt gran senyoria humilment supliquen los dits braços que per vostra mercè, per acte de cort, revoquets los dits greuges e proveeschats que semblants ni altres no sien fets en l'esdevenidor e que·l dit orde romangua en tranquil·tat e repòs e quiti de greuges e vexacions en e sobre sos drets e justícia en los dits castell, vila e térmens d'Onda.

17. Ítem, senyor, no obstant que per fur del rey n'Amfós tota la jurisdicció e disposició de cent açots e de cent enjús en los moros dels lochs on los senyors de aquells no han mer imperi, del dit fur pertanga als dits senyors e per consegüent vinga en facultat dels dits senyors de remetre los dits açots o composar per aquells ab lo condempnat, lo vostre batle general, quant en ell és, empatxa e contrasta als prelats e persones eclesiàstiques, barons, nobles, cavallers e hòmens de paratge e ciutadans e hòmens de viles reyal havents la dita jurisdicció en fer la dita remissió o composició en los dits moros, pretenent que no u poden fer, esforçant-se e volent que·ls dits açots sien executats. Per què, a la vostra molt gran excel·lència, humilment supliquen los dits braços, que per sa mercè, per acte de cort, revoque los dits

¶ ³⁷ N i D *alta*. ¶ ³⁸ N i D *proveïscats*.

empaigs fets per lo dit batle sobre les dites coses e proveescha que'n l'esdevenidor no faça semblant. ¶^{102v}

18. Ítem, senyor, com lo dit batle general haja ordenat e manat novellament que moro algú, de qualsevol part o loch sia, no gos o presumescha dins la ciutat de València beure vi sinó en e dins³⁹ la taverna de la moreria, sots pena de vint açots, e açò s'esforce fer, tenir e servir rigorosament en dan e prejudí dels dits moros e prejudí dels senyors de aquells e contra costum antiqua e bona rahó, e de fet haja executada la dita pena en les persones de dos moros del loch de Pedralba, qui és del noble mossèn Pere Sánxiz de Calatayú. Per ço suppliquen los dits braços que, revocades e anul·lades e a raó reduhides les dites coses, sia manat e inhibít al dit batle que d'aquí avant no's entrameta de aquelles e que satisfaga la injúria al dit noble.

19. Ítem, senyor, com los moros dels barons, cavallers e senyors dels lochs del regne de València no havents franquea per costum antiga, practicada de tant de temps ençà que memòria de hòmens no és en contrari, portants a vendre xeretes o cordes primes o trenyelles d'espert dins la ciutat de València, no sien tenguts ne hajen acostumat pagar per la venda de les dites coses al alfondeguer sinó mealla per centenar, e de poch temps ençà lo dit batle general, parlant ab la honor que's pertany, contra rahó e justícia, infringint la dita costum antiga, compel·liescha e compel·lir faça los dits moros e extorque haver de aquelles quatre diners per centenar, los quals se pren lo dit alfondeguer, la qual cosa és molt prejudicial als dits moros e als senyors de aquells. Per tal supliquen los dits braços que sia manat al dit batle e alfondeguer que cessen d'ací avant demanar e exhigir los dits quatre diners e que aquells o altres no atempten o presumesquen haver, pendre e exhigir dels dits moros sinó mealla per centenar segons dessús és declarat, e que mane restituhir ço que'n és stat pres.

20. Ítem, senyor, com segons fur e enteniment de aquell, quant lo moro se'n ¶¹⁰³ va de alcun loch sens comptar ab son senyor, aquell li pot pendre tots sos béns mobles qui li troba en son terme e los sehents són e romanen en domini e senyoria del dit senyor del loch. E lo lochtinent de governador de Xàtiva ha feyts alguns enantaments e procehiments contra lo dit fur e enteniment de aquell, lo que no pot fer. Per què, senyor, supliquen los dits braços que sia de vostra mercè provehir que lo dit lochtinent ne altre official no faça contra lo dit fur e enteniment de aquell desús dit, e si lo contrari se fahia sie nul·le e, ultra açò, encorrega en pena de cent morabatins, applicadors la meytat a la part de qui serà interès e l'altra mitat al vostre fisch.

21. Ítem, senyor, lo dit batle ha fet fer crida que tot hom que haja o pretena haver títol alcú dins lurs viles, castells, lochs, alqueries o heretats del morabatí, que

¶³⁹ C devés.

aquell títol o títols haguessen mostrats al dit batle dins cert temps; en altra manera los certifficava que ell faria scriure e collir lo dit morabatí generalment per tot lo regne, les quals coses són contra fur, com alcú no sia tengut mostrar títol de les sues possessions, e contra altres privilegis e libertats del braç militar e altres. Per tal los dits braços supliquen que sia mercè de vós, senyor, revocar e haver per revocada e nul·la la dita crida, e si scripcions, penyores e empires són fetes aquelles manets tornar (e les empires cancel·lar enaxí que tot sia tornat) al primer stament e provehir que d'ací avant semblants crides no's facen.

22. Ítem, senyor, com lo dit batle e lo lochtinent de governador tinguen alguazirs en les lurs corts contra costum antiga, los quals alguazirs fan moltes extorsions e injúries als habitants del dit regne, supliquen per ço los dits braços que sia mercè de vós, senyor, manar als dits batle e lochtinent de governador que no tinguen en los dits officis los dits alguazirs e axí mateix com lo alguazir del governador⁴⁰ no haja acostumat portar bastó sinó de poch temps ençà, sia vostra mercè manar al dit alguazir del governador que d'ací avant no porte lo dit bastó e que no faça presó alcuna sinó per manament del governador o de son lochtinent. ¶^{103v}

23. Ítem, senyor, com lo noble don Pero Ladró, vezcompte de Vilanova, en temps passat hagués comprat del egregi don Pedro, fill del comte d'Ampúries o tudor o actor de aquell dit don Pedro, la vall de Xelva, per cert preu, del qual preu hac forçadament per manaments e altres cohercions a depositar en poder⁴¹ de la cort de la governació de regne de València XMCC florins d'or d'Aragó per fer pagar al dit don Pedro, segons appar per actes de la dita cort feyts a XVIII dies del mes de maig del any de la Nativitat de nostre Senyor mil CCC LXXXVI, lo qual depòsit lo senyor rey en Pere, besavi vostre, féu haver devés si e reebé per en Gabriel Çapila, de la sua tresoreria, e de manament feyt al dit governador ab letra del dit senyor, dada en Barcelona a XII dies de abril del dit any; emperò, senyor, com lo dit depòsit lo governador que lladonchs era no'l volgués donar sens fermaça de tornador, per ço lo dit senyor manà a'n Pere Marrades, lladonchs batle general de regne de València, que ell, dit en Pere, com a batle general e obligant-hi tots los béns de la batlia general per lo dit senyor, fes fermaça de tornador al dit depòsit, lo qual huy encara no és restituhit (ne tornat a la dita cort ne a la comptessa d'Ampúries), qui's diu hereva del dit don Pedro, ne altres, en gran greuge e dampnatge, no solament dels dessus dits, mas encara del vezcomte en lo qual cau e pot recaure gran interès per moltes vexacions que li són fetes e li's poden fer per rahó del dit preu, lo qual no és pagat al dit don Pedro ne als dessus dits, ans per rahó dels dits deu mília dohents florins al dit vezcomte ha convengut sostenir diverses pleyts. Per ço los

¶⁴⁰ *que no tinguen... governador] omm. D.*

¶⁴¹ *en poder] C emperò.*

dits braços e lo vezcomte supliquen vostra excel·lència que, reparant e reformant lo dit greuge, vullats tornar lo dit depòsit en la dita cort de la governació, per ço que de aquell sia feta paga a aquell o a aquells a qui's pertanga en tal manera que'l dit vezcomte sia delliurat de tota obligació e restitució del dit preu.

24. Ítem, senyor, com los governador e batle general de regne de València en lo començament de lur offici e ultra lo jurament general que deuen e són tenguts fer e fan de servir furs e privilegis <sien tenguts e dejen jurar certs furs e privilegis> en special, e com los dits governador e batle que vuy són, jatsia requests, ||¹⁰⁴ no hajen volgut jurar en special los dits furs e privilegis segons deuen fer per lur continència e tenor, e senyaladament lo privilegi de la concessió de la jurisdicció e contribució de la vila de Murvedre feta a la ciutat de València per lo senyor rey en Pere, de memòria molt digna, besavi vostre. Per ço supliquen los dits tres braços sia mercè vostra manar als dits governador e batle que juren los dits furs e privilegis que ultra lo dit jurament general requeren special jurament e senyaladament lo dit privilegi de Murvedre.

25. Ítem, senyor, com vós, en loch del senyor rey don Ferrando, pare vostre, de gloriosa memòria, en l'any mil CCCC XV a vint dies del mes d'agost tinguessets la cort general del dit regne de València e contra forma no acostumada, vós, senyor, fàyetes continuació de la dita cort de hora en hora, fahent estar los de la dita cort de nit sens que no'ls permetrets partir-se de la dita cort en tant que aquí stiguessen tota la nit tro a l'endemà, la qual cosa, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, era més vexació e oppressió que no tractament de cort. Per ço, senyor, supliquen los dits braços de la dita cort que sia vostra mercè provehir que semblants coses d'ací avant no sien fetes e que si de fet eren fetes que tots los actes que se'n seguiran, sien e romanguen de si nul·les.

26. Ítem, senyor, com (a XX dies del mes d'agost any mil CCCC XV, en) la dita nit, per los del braç eclesiàstich o del braç militar e per alcunes universitats reials fos feta proferta a vós, senyor, en nom del senyor rey, pare vostre, de vint mília florins, sots certes condicions e maneres, en la qual proferta no consentí la ciutat de València ne les viles de Oriola, Castelló e de Alaquant, e vós, senyor, no contrastant que les dites ciutat e viles no consentissen en la dita proferta e no purificades les condicions en la dita proferta apposades declaràs que la dita proferta valia e ligava tots los del dit regne, ço que, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, no podiets ni deviets fer, senyaladament per tres rahons, la primera per ço car la major part ||^{104v} de la dita cort, ço és la major part de cascun braç, no consentí en la dita proferta car la ciutat de València e les dites viles de Oriola, Castelló e Alaquant són e eren la major part del braç reyal, per ço justament no's podia declarar que la dita proferta valgués; la segona per ço car la dita proferta era acte voluntari e en actes voluntaris la major part no liga la menor, ans

contradient-hi la menor no pot ésser donada alguna cosa de aquella universitat; la terça per ço car ans que vós, senyor, fessets la dita declaració los dels dits braços eclesiàstich e militar, vehents que vós, senyor, no servavets les condicions e coses ab que la dita proferta fon feta, revocaren la dita proferta e dixeren que no volien que aquella hagués loch si donchs tota la cort no y consentia. Per què, senyor, los dits tres braços suppliquen la vostra senyoria sia sa mercè provehir e declarar que la dita proferta e la declaració per vós feta foren nul·les e en quant de feyt procehiren sia vostra mercè revocar, anul·lar e haver per no fetes aquelles.

27. Ítem, senyor, com per acte de cort feyt per lo senyor rey en Martí en les corts per aquell celebrades e finides en la ciutat de València en l'any mil CCCC tres sia ordenat que les peccúnies del General qui's leva en regne de València fossen distribuïdes e convertides en certs usos per los diputats del General del dit regne, enaxí que vós, senyor, ni vostre primogènit ni governador ni altre official, per gran poder que hagués, no's pogués entrametre dels fets del dit General, (e) lo vostre governador e lochtinent seu, de feyt e contra justícia, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, han feta execució en los béns del dit General e han exhigits e haüts aquells dits vint mília florins contra tot orde de dret e de justícia, no contrastant moltes apel·lacions e contradiccions davant aquells proposades. Per ço, senyor, sia vostra mercè de provehir (e declarar) los dits actes ésser nul·les e fer tornar al dit General los dits XXM florins. ||¹⁰⁵

28. Ítem, senyor, com per lo senyor rey don Ferrando, de gloriosa memòria, (pare vostre, a les dites apel·lacions) fos assignat en jutge micer Jacme Garcia, licenciat en leys, e per lo dit senyor, contra forma de diverses furs de regne de València, sia stat manat al dit jutge que en lo dit fet no pronunciàs, per ço, senyor, tornant lo dit greuge a loch, sia vostra mercè declarar lo dit manament ésser nul·le e provehir que d'ací avant tals manaments no sien fets, e en cars que de feyt fossen feyts que lo jutge a qui seran fets no sia tengut servir aquells, encara que sien simples o penals o fets ab altres cominacions o abdicaments de poder.

29. Ítem, senyor, com segons furs e privilegis de regne de València totes les causes civils e criminals de qualsevol ciutats, viles e lochs reynals del dit regne e térmens lurs deuen ésser determenades per los justícies de les dites ciutats, viles e lochs per cascuns dins lur jurisdicció enaxí que aquelles han ésser determenades per los dits justícies e no per altres e lo governador general de tots vostres regnes e terres e lo portantveus de aquell en lo dit regne e lochtinents lurs e alcun altre lochtinent de vós, senyor, no's poden ni deuen entrametre de les dites causes sinó en fadiga atrobada en los ordinaris o per via de apel·lació en certs casses; e lo molt alt senyor don Johan, frare vostre, governador general en tots vostres regnes e terres, e son vicecanceller, faent contra los dits furs e privilegis e sana pensa de aquells se han evocades moltes causes principals pertanyents als dits justícies per sola e simple

querella e han procehit inhibint als dits justícies⁴² e determenant los dits fets, e com, senyor, evocació de les dites causes se pertanga en les ciutats e viles reals solament a vós, senyor, o a vostre primogènit, lo qual deja regnar. Per ço, senyor, suppliquen sia vostra mercè declarar que alcun lochtinent vostre o los dits governador general e son vicecanceller o portantveus de aquell e lochtinents (lurs) no poder-se evocar les dites causes dels dits ordinaris ne poder inhibir a aquells sinó en cars de fadiga e apel·lació⁴³ en los cassos per fur ordenats. ¶^{105v} E la evocació de les dites coses en les dites ciutats e viles reials no poder ésser feta sinó per vós, senyor, o per vostre primogènit qui deja regnar, stant vós o ell dins lo dit regne de València segons forma de furs e privilegis.

30. De la alcaidia de Oriola

Ítem, senyor, com per furs e actes de cort sia ordenat que·ls officis de batlies, alcaidies, lochtinències (dels dits officis) de les governacions e altres qualsevol officis de regne de València, exceptats tant solament de officis de governador del dit regne e batle general de la ciutat e regne de València, no puxen ésser donats, atorgats e comanats perpetualment (o a vida o a temps o a beneplàcit) a algunes persones, sinó als nadius o habitants e heretats sens frau dins lo dit regne; e com per lo senyor rey en Ferrando, de bona memòria, e per vós, senyor, contra tenor dels dits furs, sia stada donada l'alcaidia de la vila d'Oriola a mossèn Antich Almugàver, lo qual no és nadiu ne habitador ne heretat en lo dit regne. Per ço suppliquen los dits braços sia mercè de vós, senyor, anul·lar la dita concessió feta al dit mossèn Antich e donar aquella a algú nadiu o habitador del dit regne, car jatsia alguns diguen que l'alcaidia del castell d'Oriola seria unida a la governació (dellà Saxona) e que la governació axí com a major se atrauria la dita alcaidia, emperò açò no proceex per ço car los dits officis són separats ne han majoritat la hun a l'altre ne connexió ne unió per privilegi ni en altra manera, e al·legar les dites coses seria glosar⁴⁴ e descriure⁴⁵ totalment lo dit fur car ab aquesta manera tots los officis del dit regne se porien tirar los dits governadors, e vós, senyor, sots obligat ab sagrament [e] lo dit fur, en tot cars, devets servir. ¶¹⁰⁶

31. Ítem, senyor, com los scrivans de la cort de la governació e dels justícies de la ciutat de València facen pagar a les gents contra costum e extorquint de les gents indebitament dos diners per portar cascun procés a acordar a casa del assessor e altres dos diners per tornar aquell de casa del dit assessor acordat a la cort; e açò, senyor, no degen fer com sia càrrech dels dits scrivans, per ço suppliquen los dits braços que sia vostra mercè manar als dits scrivans que les dites coses no facen, ans porten e tornen los dits processos de la cort a casa dels dits assessors e de casa

¶⁴² *per sola e simpla... justícies*] omm. D. ¶⁴³ *en cas de fadiga e apel·lació*] omm. N.

¶⁴⁴ A, N i D *al·legar*. ¶⁴⁵ A *destrahir*; N i D *destróvir*.

de aquells a la dita cort franchs sens algun salari, e si lo contrari fajen que cascuna vegada que contrafaran sien encorreguts en pena de vint morabatins pagadors la terça part a vós, senyor, l'altra terça al acusador e l'altra terça part al comú de la dita ciutat, e que d'açò puxa ésser feta inquisició a instància del procurador fischal de vós, senyor.

32. Ítem, com per lo molt alt senyor rey en Martí, de loable memòria, fos stada feta venda a la senyora reyna dona Maria, muller de aquell, ans que pervenguessen a dignitat reyal, de la serra d'Esllida e de la vall d'Uxó, dels quals lochs la dita senyora reyna per si e per sos procuradors entrà en real e pacífica possessió e reebé lo sagrament de feultat dels habitants de les dites serra e vall e los homenatges dels alcajts dels castells de aquelles, la qual dita senyora reyna en son darrer testament féu hereu universal seu lo senyor rey en Martí, rey de Sicília e primogènit d'Aragó. E lo dit rey de Sicília en son darrer testament ha lexats tots los béns de la herència de la dita senyora reyna al egregi don Fredrich, comte de Luna; e après, mossèn Johan de Sentfeliu, axí com a procurador del tudor del dit don Fredrich, per algun temps regí e administrà los dits lochs, e après mort del dit senyor rey en Martí, mossèn Arnau Guillem de Bellera, governador de regne de València, e en Jacme Dezpont, dient-se regent la batlia general del dit regne, ab exquisides e no lícites maneres, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, despullant e privant lo dit don Fredrich de la possessió de les dites serra e vall e lochs ^{106v} de aquelles, no permeteren que'l dit don Fredrich ne los dits tudor e procurador de aquell regissen les dites serra e vall. E axí matex lo senyor rey en Ferrando, de gloriosa memòria, pare vostre, e vós, senyor, e micer Johan Mercader, batle general del dit regne, tenint despullat lo dit don Fredrich de les dites <serra> (e) vall e lochs de aquelles, no havets volgut restituhir les dites serra e vall e lochs de aquelles al dit don Fredrich, jatsia ells e vós, senyor, diverses vegades ne siats stats supplicats. E com, senyor, segons fur, privilegis e disposició de rahó natural escrita les dites serra e vall e lochs de aquelles dejen ésser restituhides al dit don Fredrich, per ço suppliquen sia vostra mercè restituhir les dites serra e vall e lochs de aquelles al dit don Fredrich.

33. Ítem, senyor, com per (lo molt) alt senyor rey don Ferrando, de gloriosa memòria, pare vostre, fossen trameses letres a alguns comissaris que fessen publicar per la ciutat de València la substracció per lo dit senyor feta del sant pare Benet XIII. E contra les dites crides per conservació de lur dret foren fets alguns protests per lo bisbe e capítol de la Seu de València e per lo síndich del braç militar e per lo síndich de la dita ciutat, e los vostres governador, batle general e los dits comissaris feren applegar en lo dit capítol de la Seu de València lo dit bisbe e canonges de la dita Seu de València, e lo braç militar en la confraria de Sent Jacme, e los jurats e prohòmens de la dita ciutat en la sala de la dita ciutat, e aquí, ab menaces de presons e ab manaments penals, no lexant exir los dessús dits dels lochs hon

eren ajustats, constrengueren a aquells que renunciassen als dits protests. E com, senyor, les dites coses sien contra furs e privilegis e dret e justícia e bones costumes del dit regne, per los quals és lícit a cascú protestar de lur dret, encara davant vostra senyoria, ab humil supplicació, per ço, senyor, suppliquen sia mercè vostra declarar los dits governador, batle e comissaris no haver pogudes fer les dites compulsions e les renun-¹⁰⁷ciacions dels dits protests ésser nul·les, axí com aquelles que són fetes per força, e provehir que d'ací avant semblants coses no sien fetes ne asagades fer per los dits governador, batle o altres comissaris, ans permeten protestar a cascú de lur dret.

34. Ítem, senyor, com lo senyor rey en Martí, de bona memòria, novellament hagués crehat e construït l'ofici del guardianatge del carbó en lo mercat de València e aquell hagués establert ab los drets de aquell ofici en Miquel Burguera, ciutadà de la dita ciutat, e als seus perpetualment per dret emphiteòtic de certa pensió al dit senyor e als successors seus per cascun any donadora per lo dit en Miquel e per los seus successors; en lo qual dit ofici o dret de aquell lo dit en Miquel lonch temps ha e és stat en possessió plenera, segons que del dit establiment consta per concessió reyal de mà pròpia del dit senyor signada e ab son segell en pendent segellada, donada en Barcelona a XX dies del mes de juny del any de la Nativitat de nostre Senyor M^o CCCC cinch. Emperò, senyor, micer Johan Mercader, batle general, segons se diu de manament vostre, parlant ab (aquella) humil reverència (que pot de vostra alta senyoria), sens alguna justa causa, mas contra justícia, ha fet novell establiment e donat per dret emphiteòtic lo dit ofici a'n Garcia Muntanyès, de la dita munteria, segons se mostra per carta pública feta en Tortosa a XV de febrer del any mil CCCC deeset en poder d'en Guillem Mir, notari de casa del dit batle, en gran damnatge e prejudi del dit en Miquel e del dit seu establiment, del qual, segons és dit, era en possessió lonch temps havia, en virtut del qual segon establiment ha privat lo dit en Miquel de la possessió del dit ofici e ha donada aquella al dit en Garcia, tollent aquella al dit en Miquel sens juhí e sens sentència alguna precedent, (axí mateix) contra furs, privilegis e libertats de la ciutat e regne de València. Per ço, senyor, los dits braços suppliquen que, reparant lo dit greuge, sia vostra mercè cessar e revocar, e cars e nul·le declarar lo dit segon establiment fet al dit en Garcia Muntanyès e restituir aquell dit en Miquel en sa possessió. ^{107v}

35. Ítem, senyor, com lo vostre prothonotari s'enporte los processos de les corts que vós tenits en regne de València, en Catalunya e en altres parts, (e encara los scrivans de manament e altres scrivans de la vostra cort los procesos que fan no lexen los registres en los lochs que's fan tals procesos, les quals coses són contra furs), ço que redunda en gran dan de la cosa pública del dit regne e dels habitants de aquell, per ço suppliquen sia mercè de vós, senyor, provehir e manar al dit prothonotari, secretaris e scrivans de manament, que tots los processos de la cort e qualsevol altres actes fets en l'audiència vostra o davant jutge toquants lo regne de

València e los habitants de aquell leixen los registres en lo archiu vostre, lo qual tenits en la dita ciutat, (e que de les provisions, letres, actes o cartes axí de justícia com de gràcia o altres qualsevol tocants fets del dit regne o dels habitants de aquell sien feyt[s] registres e llibres expresos, en los quals les dites coses sien scrites e registrades, los quals registres e llibres, feyta differència de feyts a feyts, segons és acostumat, sien intitulats registres de regne de València, enaxí com és dit *Comune primum Valencie, Gratiarum primum Valencie* e axí dels altres, axí en feyt com en nombre dels dits registres, e que, advenint lo cas que los dits registres dejen ésser posats en archiu, aquells sien meses e conservats perpetualment en lo dit archiu del vostre Real de València e que nengun temps no sie[n] de aquí treyts, en manera que axí vós, senyor, com vostres oficials com enca[ra] los habitants del dit regne pus fàcilment puguen haver ço que hauran mester de les dites coses e actes).⁴⁶

XXXVI. Ítem, com per fur e acte de cort per lo senyor rey en Martí, de digna memòria, oncle vostre, sia statuhit e ordenat que offici alcú de la ciutat e regne de València, exceptat de governació e batlia general, no sia o puxa ésser donat ne a aquell posat persona alguna estrangera del dit regne; e com per vós, senyor, mogut per una ordenació feta per l'alt rey de Castella sia stat donat lo offici del consolat de la ciutat e regne de València a'n Francisco Martínez de Angulo, natural (de regne) de Castella, ço que és contra los dits furs e privilegis⁴⁷ (e acte de cort e altres furs e privilegis) del dit regne e és cosa inusitada e insòlita, parlant ab humil reverència de vós, senyor, supliquen per ço tota la dita cort, a vós, senyor, sia mercè vostra revocar e haver per no feta la dita concessió del dit offici e (declarar) aquella no ésser stada poguda fer, e provehir que semblants concessions d'aquí avant no sien fetes, e si de feyt eren feytes que romanguen e sien de si nul·les e sens alcuna efficàcia e valor.

37. Ítem, senyor, com al dit Francischo Martínez d'Angulo per lo dit senyor rey don Ferrando, pare vostre, sia feta concessió que aquell puxa eregir e tenir hun ostal dins la dita ciutat ¶¹⁰⁸ de València e en lo Grau de la mar de aquella, en lo qual posen e sien tenguts posar castellans, a⁴⁸ e per reffeció e construcció del qual ostal e sustentació del dit hostaler li ha atorgat que fos exhigit certs drets dels vexells e fustes de mar de castellans venints a la dita ciutat, segons que's mostra per la dita provisió, la qual, senyor molt excel·lent, és contra expressa disposició de fur posat sots rúbrica «De (leuda e) hostalatge»,⁴⁹ per lo qual és dispost que cascun strany o privat, de qualsevol condició o stament sia, pot posar en aquell hostall e allí on volrà e li plaurà, majorment car fer tal concessió sia, ab vostra humil reverència

¶ ⁴⁶ 35. *Ítem, senyor... e actes*] omm. N i D.
¶ ⁴⁷ *privilegis*] omm. N i D. ¶ ⁴⁸ C ha. ¶ ⁴⁹ Germà
COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*,

llibre IX, rúbrica XXXIV: *De leuda e hostalatge e altres drets reals*, Barcelona, Editorial Barcino, 1999, vol. VIII, pp. 142 i ss.

parlant, agabellar hostal e permetre ajust de gent stranya, (ço que) és cosa perillosa. Per ço la dita cort supplicha sia mercè de vós, senyor, revocar e haver per revocada la dita provisió e declarar⁵⁰ tal cosa no poder ne deure ésser feta per null temps.

38. Ítem, senyor, com en les corts celebrades als regnícoles⁵¹ del regne de València per lo senyor rey en Martí, de loable memòria, fon fet hun fur nou en lo qual provehí e ordenà que n la ciutat de València e ravales de aquella no posqués haver sinó dohents corredors tan solament, axí mascles com fembres, (e que) la elecció e recepció dels quals corredors fos feta per lo justícia civil de la dita ciutat ab e de consell dels jurats de la dita ciutat e no sens aquells, los quals justícia e jurats e quant deuran haver (o) començar la dita elecció o recepció juren, en poder del scrivà de la cort, que en aquella elecció se hauran lealment e bé a profit de la cosa públicha, tota parcialitat e totes pregàries, oy e favor apart posades, e que hauran sguart que persona majorment jove e de edat covinent a treball corporal que haja o sàpia altre ofici, art o mester de què puxa viure o que no sia persona diffamada de alcun crim o públich adultre e concupinari, ne alcunes persones ^{108v} velles, no reebbran al dit ofici de corredor encara que fos o sia abte o sufficient, ans hi preferan persones bones, leals, verdaderes e de bona fama e no podents viure de altra art, ofici o mester dementre sien sufficientes e abtes al dit ofici, volent expressament que alcú qui no fos elet e reebut al dit ofici de corredor, segons forma dels furs dessús dits, no posqués usar de aquell ofici sots pena de açots. Enaprés lo dit senyor rey en Martí, per tal com en lo temps de la edició del dit fur e encara en lo temps de la prachmàtica sancció, davall commemorada, lo nombre dels corredors en gran multitud excehia e sobrepujava lo nombre de dohents corredors, al qual per lo dit fur eren reduhits ab prachmàtica sancció per aquell feta, entrevenint en aquella la voluntat e exprés consentiment dels jurats de la dita ciutat, per certs e justs sguarts⁵² en la dita prachmàtica expressats, provehí e ordenà que tots e sengles corredors habitants en la dita ciutat, qui del dit ofici posquessen usar sinó serien per sos demèrits privats per lo dit justícia civil, fossen admeses e posquessen usar del dit ofici no contrastant en alguna cosa lo dit fur nou, volent expressament que d'ací avant alguns altres corredors en lo dit ofici en alguna manera no posquessen ésser admeses tro que aquells per mort o en altra manera fossen tornats de tot en tot al comte de dohents corredors, e que si en algun temps vendrien al dit comte de dohents corredors, en aytal cars volch lo dit senyor lo dit fur nou en totes maneres e per tots temps ésser observat, (segons) totes les dites coses en los dits furs nous e prachmàtica sancció són contengudes. E com, senyor molt excel·lent, lo vostre batle general de la vostra ciutat de València, jatsia los dits corredors no sien stats encara reduhits al dit compte de dohents, ans en molt excedeix lo nombre de

¶⁵⁰ C prohibir. ¶⁵¹ N habitants. ¶⁵² C assignats.

dohents corredors antichs, haja pres e reebut bé quaranta ^{||109} o cinquanta persones en corredors e al dit offici de corredoria, ço que no podia ni devia fer ni pertany a son offici, e on a son offici pertangués, ço que no fa, contra forma dels al·legats furs, lo que seria e és cosa de mal exemple que aquell se empatxe de cosa no pertanyent a aquell ne a son offici, e que aquell axí proeescha e enante en la dita recepció de corredors contra expressa determinació dels dits furs e provisions. Per tal los dits braços supliquen vós, molt alt senyor, que haüdes per revocades totes e qualsevol persones al dit offici per lo dit batle e contra forma dels dits furs e pramàtica sanció preses e reebudes, proveeschats e manets al dit batle que d'aquí avant semblants coses no actempte fer, e, si'l contrari serà fet per aquell, que no haja efficàcia ni virtut ne los corredors per aquell reebuts ja, e d'aquí avant, si alguns de fet ne reebia, no puxen ni dejen del dit offici usar en alguna manera, sots les penes d'açots e altres en lo dit fur del dit senyor rey en Martí contengudes.

39. Ítem, senyor, com per fur del senyor rey en Martí sia ordenat que moros alguns no se'n puxen passar en terra de moros ne en altres parts fora vostra senyoria, encara que haguessen licència de vós, senyor, o official vostre, e si'l contrari era fet que aquells fossen *ipso facto* catius, segons en los dits furs és contengut e manat al batle general del dit regne, lochtinent e altres officials vostres que serven aquell e que fessen sacrament en poder vostre e del governador que no donen licències a moros que se'n puxen <anar>, e si u feyen, ultra transgressió del jurament, fossen encorreguts en pena de cinquanta morabatins per cascun cap, partidors segons que'n los dits furs és contengut. E, senyor, lo vostre batle general, jatsia request per lo síndich del dit braç militar, no haja volgut fer lo dit jurament e aquell ha donades licències a moros de anar-se'n, (ço qu'és) contra lo dit fur. Per què, senyor, sia vostra mercè provehir a tal e a tan ^{||109v} gran greuge en manera condecant, e, per tal com en lo dit fur no y són enteses mercaders moros e mariners moros que naveguen pot ésser donat forat indirectament als dits furs, sia vostra mercè⁵³ entendre los dits furs generalment, e que moros no se'n puxen passar e anar en Barberia, Granada e altres parts de terra de moros per quinsevol cars, ne de qualsevol lochs sien,⁵⁴ si's vol sien de ciutats, viles e lochs reals o de qualsevol lochs qui sien de furs de València vells tan solament, e altres encara que sien de fur d'Aragó, e encara que los senyors dels dits lochs de hon seran hi consentissen que se'n anasen.

40. Ítem, senyor, com per fur sia ordenat que alguns moros de qualsevol linatge, sia de Barberia o de Granada o d'altra part fora lo regne de València, que sia atallat o rescatat de son senyor, no gos o presumescha aaptar lo rescat dins lo dit regne, no contrastant qualsevol licència obtenguda de vós o de qualsevol official

¶ ⁵³ per tal com en... mercè] omm. N i D.

¶ ⁵⁴ per quinsevol... sien] omm. N i D.

vostre, sots certes e grans penes. E, senyor, lo vostre batle general dóne e ha donat a molts moros forasters licències de acaptar e fa servir les dites licències directament o indirecta (en gran perjudí dels dits furs. Per què, senyor, sopliquen que y sia provehit condecement en manera que directament o indirecta) moros stranys per algun cars o manera no puxen acaptar ab licència ni sens licència, enaxí que, si hi són atrobats, los senyors dels lochs on acaptaran los puxen pendre e vendre per catius, e del que se'n haurà lo senyor del loch qui'l vendrà haja a donar a vós, senyor, la meytat, com la pena que y era posada per lo fur del senyor rey en Johan e rey en Martí no y sia sofficient. E si lo batle o altre official vostre hi contradirà o y contravindrà directament o indirecta que encontinent (que u atemptaran) sien haüts per privades persones e no'ls sia obehit en alcuna manera.

41. Ítem, senyor, jatsia per lo senyor rey en Ferrando, pare vostre, de gloriosa memòria, fos e sia stat ab provisió sua ordenat e stablit per utilitat de les rendes, regalies e drets reys e per conservació e profit de la cosa pública del regne de València que tots e sengles comptes dels batles, axí generals com locals, justícies, officials e altres persones qualsevol que administraran en regne de València monedes, peccúnies, rendes e altres drets o coses a vostra cort pertanyents per qualsevol títol o causa, sien reetuts, hoÿts e reebuts e diffinitos en la dita ciutat de València o dins lo regne de aquella e sia stat diputat e assignat a hoÿr e diffinir los dits comtes en Berenguer Minguet, ciudatà de la dita ciutat, volent lo dit senyor e provehint que los comptes dessus dits perpetualment sien conservats en lo archiu del vostre Reyal de la dita ciutat axí com ja per privilegi era stat provehit e ordenat als del dit regne per vostres predecessors, per tal que pus promptament e ab menys affany e despeses per vós e vostres officials de les dites coses se poguessen haver certificacions e altres avisos necessaris, e jatsia encara per vostra excel·lència enaprés la dita ordenació o statut sia stat loat e confermat, enaxí que vós, senyor, havets reebut lo dit en Berenguer Minguet en conseller vostre e hoÿdor per vos dels dits comptes en lo dit regne. Emperò, senyor, per tal que los dits statut e ordinació sien de major stabilitat e valor, insignits a utilitat de vostres rendes, regalies e drets e a honor e profit del dit regne e que'n sdevenidor los dits comtes no pusquen ésser trets de aquell, ço que fàcilment se poria ensequir si als dits statut e ordinació era derogat en alguna manera, ço que seria no poch perjudici a la cosa pública, per ço la cort general del dit regne supplica humilment la vostra clemència que per sguart de les coses dessus dites e per ço encara que axí com lo dit regne és fundat sots certes e specials leys, furs, costums e privilegis, axí en aquest cap haja special provisió e prerogativa, plàcia a vostra senyoria ab e per acte de cort novellament fer statut, ordinació e provisió, perpetualment duradora, que tots los dits comptes, ara e per tots temps sien e hagen ésser retuts, hoÿts, reebuts e diffinitos en e dins la ciutat e regne de València e aquells sien costuhits e conservats en lo dit archiu, segons dit és. E per la dita rahó plàcia ^{110v} a vós, senyor, atorgar, provehir e assignar una

persona idònea que exercescha les dites coses e sia dit e nomenat mestre racional de vostra cort en regne de València, enaxí que perpetualment en la dita ciutat e regne sia o dure lo dit offici exercidor per aquella persona a qui per vós, senyor, e vostres successors, serà comanat ara o per avant, qui haja aquelles preheminències e prerogatives que los mestres racionals passats han acostumat haver.

42. Ítem, senyor, com per fur los habitants del regne de València no poden ésser treyts per pledejar fora lo loch de son domicili, e lo vostre vicecanceller, a supplicació de la universitat de Murvedre, per la causa que demanava contra la ciutat de València, e micer Johan Navarro, per la causa que havia ab los nobles mossèn Ramon e mossèn Berenguer de Vilaragut, cità fora lo regne lo síndich de la ciutat de València e los dits mossèn Ramon e mossèn Berenguer de Vilargut, pretenent que per utilitat pública se podia fer, ço és car podia ésser perill(ós) per la potència dels adversaris o per altra qualsevol rahó, de què ha convengut a la dita ciutat e al braç militar fer missatgers e grans despeses. Per què, senyor, suppliquen los dits braços (a la vostra real dignitat, que, tollent los dits greuges), provehiscats que semblants coses no's facen e que alcú per les causes sobredites ni per qualsevol altra causa o cars, axí per via de pragmàtica sancció, pretenent procehir per ocasió de la cosa pública com *alia* no puxa ésser treyt per pledejar fora son domicili ni la causa puxa ésser evocada encara per propri motiu del príncep ni de altre official, declarant la sentència e qualsevol actes feyts fora lo dit regne en les causes sobredites ésser nul·les.

43. Ítem, senyor, com los moros de regne de València mercadejen e tinguen companyies en terra de moros, ço que redunda en gran dan de vostres sotsmeses e encara de vostres regalies, per ço, car (per) los dits moros són descuberts los secrets de vostres regnes e terres, hoc encara, ¶¹¹¹ los dits moros, ab lur franquea, passen e s'escussen dels drets les mercaderies dels moros qui són en terra de moros e encara los moros de vostra senyoria qui mercadejen en terra de moros han majors franquees en terra de moros qui no han los cristians sotsmeses vostres, en tant que per les franquees que aquells han los cristians no y poden axí liurament mercadejar, com los dits moros per la franquea que han que no han⁵⁵ los dits cristians. E com, senyor, los dits moros segons ley divinal e humanal no dejen ésser sostenguts en vostra senyoria sinó perquè aquells cultiven les terres, e no per mercadejar, specialment en terra de moros, per ço suppliquen los dits braços que sia vostra mercè provehir perpetualment que alguns moros de vostra senyoria no puxen mercadejar per trametre mercaderies en alguna terra de moros ne aver companyies ab aquells, e per ço serà provehit als dits inconvenients e altres que's seguesquen e's pusquen en seguir.

¶⁵⁵ C. fan.

44. Ítem, senyor, com les universitats de la ciutat de Sogorb e de les viles e lochs de Liria, d'Exèrica, de Altura e de les Alcubles, de Benaguazir, de la Pobla e de Paterna e de altres universitats de don Fredrich situades en regne de València, per augmentació de la reyal corona d'Aragó, a pregàries dels senyors reys don Martí, reyna dona Maria, e don Martí, rey de Sicília, de recordacions molt dignes, carregaren e veneren certs censals migançant carta de gràcia, los preus dels quals munten a suma de XXVM florins, de certes persones de la ciutat de Barcelona, (los quals serviren en lo retornament del dit *tunc* senyor rey) de Sicília, per conservació del dit regne e encara en la conquesta de Cerdenya, per rahó dels quals carregaments foren fetes e fermades per los dits senyors cartes de indemnitat a la dita ciutat, viles e lochs, universitats e singulars de aquelles e de aquells prometents los dits senyors guardar de dan a aquelles universitats e singulars de aquelles e béns lurs, obligants hic certes rendes, emoluments e fruyts e les rendes de Mallorques e lo morabatí de tot lo regne de València e generalment tots lurs béns e drets, segons per les dites cartes de indemnitat *et alia* és clar veure, e les ^{111v} pensions dels dits censals, mentres visqué lo dit rey en Martí, se pagaren de les dites rendes (de Mallorques, e après la mort del dit senyor, les dites rendes) per vostres oficials foren levades a les dites universitats e síndichs lurs e lo dit senyor rey en Martí se pres e ocupà lo dit morabatí, e com les dites universitats hajen sostengut e sostinguen molts dampnatges de les dites obligacions, com hajen pagades les pensions dels dits censals des que morí lo dit senyor rey en Martí e hajen stat pus de cinch anys en les dites obligacions e pasats los dits cinch anys los dits senyors devien e eren tenguts de justícia, fur e rahó traure les dites universitats de les dites obligacions e com vós, senyor, hajats succehit als dits senyors en los dits regnes de Sicília e Cerdenya per utilitat dels quals (los dits censals se carregaren). Per ço, supliquen humilment la vostra excel·lent senyoria que sia mercè de aquella vulla pagar e satisfer a les dites universitats totes les pensions e messions que aquelles ha convengut pagar als dits creadors, ab les messions (que enaprès a aquelles ha covengut fer e sostenir), e no-resmenys reembre, luhir e quitar los dits censals e traure les dites universitats de les dites obligacions e carregaments de censals e encara pagar e satisfer entretant als dits creadors lurs pensions sdevenidores.

45. Ítem, senyor, com les universitats de la ciutat de Sogorb e de les viles e lochs de Liria, de Exèrica e Altura e de les Alcubles, de Benaguazir, de la Pobla e de Paterna e de altres universitats de don Fredrich situades en regne de València a pregàries dels senyors rey don Martí e reyna dona Maria, de recordacions molt dignes, carregaren e veneren certs censals migançant cartes de gràcia, los preus de les quals munten a suma de XLVM florins, los quals preus se convertiren en la conquesta del regne de Sicília, per rahó dels quals carregaments foren fetes e fermades per los dits senyors cartes de indemnitat a la dita ciutat, viles e lochs, universitats e singulars de aquelles e de aquells prometents los ¹¹² dits senyors guardar-ne

de dan a aquelles dites universitats e singulars de aquelles e béns lurs, obligants hic certes rendes, emoluments e fruyts e generalment tots lurs béns e drets, segons per les dites cartes de indemnitat *et alia* appar; e (com) les dites universitats hajen stat pus de cinch anys en les dites obligacions, segons és clar veure per los kalendaris de aquelles, e lo dit don Fredrich e les dites universitats per les dites rahons hajen sostenguts e sostinguen molts damnatges e per consegüent passats cinch anys los dits senyors deguessen traure e dessobligar a les dites universitats de les dites obligacions segons forma de fur en deute de justícia hi fossen contenguts, e com vós, senyor, hajats succehit als dits senyors en lo dit regne de Sicília e per consegüent seriets tengut pagar les dites pensions e quitar los dits censals, per tal supliquen humilment vostra excel·lent senyor(ia) que sia mercè de aquella vulla pagar e satisfacer al dit don Fredrich les dites pensions, les quals són stades pagades als senyors dels dits censals de les rendes del dit don Fredrich, e noresmenys reebre, luhir e quitar los dits censals e traure les dites universitats de les dites obligacions e carregaments de censals, e encara pagar e satisfacer entretant als dits creedors lurs pensions sdevenidores.

46. Ítem, senyor, com los censals e violaris sien en regne de València total sosteniment del dit regne e habitants de aquell e moltes persones del dit regne qui fan censals e violaris recusen aquells pagar e menacen los execudors de la cort de la governació e altres oficials de vós, senyor, [e] del dit regne, e ço que pijor és recusen pagar les pensions dels dits censals e violaris e fan lur poder de fer perdre aquells per diverses e xquisides maneres. Per ço supliquen los dits dos braços que sia mercè de vós, senyor, provehir perpetualment que tota persona de qualsevol condició o stament sia que embargue les execucions dels dits censals e violaris o execudors, porters o saigs ^{112v} o altres qui per la dita rahó hic sien trameses per qualsevol jutge a qui's pertanga (o en altra manera recusen pagar los dits censals e violaris que aytal e aytals persones sien preses e tengudes a presó per aquell jutge a qui's pertanga), tant e tan longament tro que realment e de fet haja pagat les pensions dels dits censals e violaris e les messions per la dita rahó fetes. E si alcú era atrobat culpable en les coses dessús dites e se absentava, que aquell aytal fos bandejat del regne, tant e tan longament fins haja satisfet plenerament de tot ço que per aquell sie e fos degut, axí de pensions com de messions dels dits censals e violaris e restituïts e esmenats los dans e injúries fetes per la dita rahó, romanint en sa força e valor lo capítol de Catalunya que és vuy fur en regne de València, en lo fur final, rúbrica *De coses que seran donades a cens*,⁵⁶ en los furs del senyor rey don Martí. E totes les dites coses sien contengudes e observades e fetes sens gràcia, remissió e perdó, [e que] per vós, senyor, o vostre primogènit o altre qualsevol oficial no li'n puxa o puxen ésser fetes e en cars que fossen fetes que no's puxen alegrar de aquelles.

¶ ⁵⁶ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre IV, rúbrica XXIII: *De dret de*

cosa que serà donada a cens, Barcelona, Editorial Barcino, 1983, vol. IV, pp. 219 i ss.

47. Ítem, senyor, com per ocasió dels saltejaments, presons, morts e roberies que's frequentaven de les parts de Xúquer enllà per moros de Granada e altres, fossen, per consentiment e concòrdia de les universitats de cristians, posats certs drets per tenir talayes e scoltes per guardar los camins e descobrir los mals que's feyen en les dites parts e de alcun temps ençà los dits drets sien stats donats e transportats a alcunes persones per vós, senyor, de què s'és seguit que les dites talayes e scoltes no's tenen per la forma acostumada ni és necessari tenir com cessen guerres e los dits drets se leven, salva la dita reverència, molt injustament e per ocasió de no tenir les (dites) scoltes per la forma acostumada, se són feyts e frequentats en temps passat molts saltejaments axí com se solia ans de tenir les dites talayes e scoltes. Per ço sia mercè de vós, senyor, cassar, revocar e anul·lar les dites donacions, concessions e transportacions e manar que los dits drets no sien collits ni llevats d'aquí avant. ||¹¹³

48. Ítem, senyor, com alguns notaris de la ciutat e regne de València hajan comés crim de fals en l'art de notaria e aquells sien stats condemnats en certa forma e privats de no poder reebre o fer cartes públiques e usen a públich de advocació e procuració, axí en juhí com fora juhí, on és versemblant que tals notaris⁵⁷ poden prevaricar o en altra manera cometre fals.⁵⁸ Per tal suppliquen los dits braços que sia mercè de vós, senyor, fer provissió perpetual per acte de cort que algun notari o altre qui haja comés crim de fals, encara que de aquell haja remissió e'n sia condemnat per aquell jutge a qui's pertany, no puxa procurar ni advocar en alguna de les corts de les ciutats, viles e lochs (del dit regne),⁵⁹ sots pena de fals, e que sia exellat perpetualmet de la ciutat e regne de València.

49. Ítem, senyor, com per lo senyor rey en Martí, de gloriosa memòria, a suplicació dels tres braços del regne de València sia stat provehit e ordenat per acte de cort que com per les correnties que feyen e stàncies en los arroços qui's fahien en lo regne de València se'n generaven moltes infeccions, malalties e corrupcions de què's seguien morts de moltes persones, e per squivar les dites coses sia stat per lo dit senyor provehit e ordenat que null hom no gosàs fer correnties de arroç ni estàncies ni encara altres correnties e stàncies en qualsevol possessions dins lo dit regne, e si ho fahien que a pròpria messió de la correntia fos arranquat lo dit arroç e encorregués lo contrafehent en pena de vint sous per cascuna fanecada, la qual punició no s'és enseguida en càrrech de alguns oficials vostres, senyor, e de alguns senyors dels lochs situats dins lo dit regne, e per ço indifferentment molts fan correnties e stàncies axí en los arroços com en los forments e lins, de què's seguexen molt grans infeccions, corrupcions, malalties e morts de moltes persones e de bèsties bevents de les correnties de les dites aygües. Per tal suppliquen que plàcia a vós, senyor, provehir per públich utilitat del dit regne que, servant lo dit acte de

¶⁵⁷ tals notaris] omm. N i D. ¶⁵⁸ N falsa. ¶⁵⁹ del dit regne] omm. N i D.

cort e provisió de fur, que tots aquells qui d'ací avant faran correnties e stàncies en qualsevol possessió dins lo regne de València on haja arroços, forments o lins, o no n'i haja, ¶^{113v} que encorreguen o sien encorreguts en la dita pena (de XX sous) per cascuna fanecada e de arrancar a lur pròpia messió los dits arroços, forments e lins, pagadora la terça part a vós, senyor, e la terça part al comú de tal loch on les dites correnties e stàncies se faran e l'altra terça al acusador, de la qual pena o calònia no puxa ésser feta alcuna gràcia o perdó o remissió; (e, si u faran qualsevol oficials vostres, senyor, e senyors) o oficials de qualsevol senyors dels lochs on les dites correnties e stàncies se faran, que u paguen del seu propi, e que en lo dit cars la execució puxa ésser feta per qualsevol altre jutge del regne de València qui request ne serà, no contrastant qualsevol protestacions e desentiments fets e fahedors per qualsevol universitats e persones, com açò (redunde) en comuna utilitat e proffit de totes les gents del dit regne per cessar⁶⁰ les dites infeccions, corrupcions, malalties e morts.

50. Més avant, senyor, en l'any de la Nativitat de nostre Senyor M CCCC XIII don Jacme, *olim* comte d'Urgell, tenint e possehint axí com a senyor e com a cosa sua pròpia los castells e lochs de Bunyol, Macastre, Yàtova,⁶¹ Alboraig, VII Aygües, e mont entorn, situats en regne de València, ab tota jurisdicció alta e baixa, mer e mixt imperi, ab tots lurs térmens e pertinències en fin franch alou, ço és en lo mes de març del dit any lo noble mossèn Vidal de Vilanova⁶² comprà los dits castells e lochs en fin franch alou ab tots los dits lurs térmens e pertinències e ab tota jurisdicció civil e criminal, alta e baixa, mer e mixt imperi e ab tots altres drets, del honrat n'Andreu Serra del loch de Agramunt del principat de Catalunya, procurador del dit don Jayme e de la senyora infanta dona Ysabel, muller de aquell, havent plen poder de aquells a vendre los dits castells, lochs e altres drets dessus dits per preu de XLI^M florins d'or d'Aragó, dels quals se havien a deduhir e levar e quitar los càrrechs axí de censals⁶³ com altres, los quals eren stats venuts e carregats sobre los dits castells e lochs e qualsevol de aquells. La qual venda en lo mes de abril après següent per lo dit don Jayme fon loada, ratificada e aprovada, e enans que alcun procés per lo senyor ¶¹¹⁴ rey, vostre pare, se fahés contra lo dit don Jacme e per disposició de fur *et alia*, la senyoria e possessió dels dits castells e lochs, de mantinent que la dita venda fon feta, sien stades guanyades e adquisides al dit noble comprador, jatsia la dita cosa venuda no li sia stada corporalment liurada, bé que no sia stat per los dits venedors e comprador de liurar la cosa e pagar lo preu, ne ara stigua per lo dit comprador de pagar lo preu a qui's pertanga axí e segons fon convengut, ans lladonchs stech per alguns impediments dels vostres governador e batle general injustament feyts, parlant ab humil e subjecta reverència, car deyen que los dits castells e lochs eren tenguts a feu, lo que no és ver, parlant segons que

¶⁶⁰ C causa. ¶⁶¹ C Xatena.

¶⁶² Al marge: *Buñol fue del conde de Urgel y lo compró mosén Vidal de Vilanova.* ¶⁶³ C castells.

dessús, e per consegüent lo dit noble comprador no pogués ni degués de justícia ésser privat de les dites senyoria e possessió sens precedent conexença e aquell legítimament hoït en son dret. Emperò lo dit molt alt senyor rey don Ferrando, pare vostre, de loable recordació, segons se diu, sabent les dites coses, féu donació e concessió dels dits castells e lochs al noble mossèn Álvaro Dávila,⁶⁴ en virtut de les quals concessió e donació lo dit senyor rey, pare vostre, manà liurar e donar e féu donar e liurar al dit mossèn Álvaro la possessió dels dits castells e lochs, la qual cosa, parlant ab humil e subjecta reverència, de justícia fer no's devia, majorment obstant oposicions fetes per lo dit noble comprador axí en lo temps que lo dit senyor rey, pare vostre, los manà ocupar com en lo temps de la dita donació, e fahent les dites coses era voler levar la dita senyoria al dit noble comprador e voler revocar la dita venda sens alcuna conexença, e com vós, senyor, dejats los greuges fets tornar a degut stament, la dita cort e lo dit noble mossèn Vidal de Vilanova supliquen humilment que plàcia a vostra senyoria manar ésser revocades e revocar, cassar e irritar totes e qualsevol provisions, concessions e donacions dels dits castell e lochs fetes e atorgades axí per lo dit senyor rey, vostre pare, com per vós en qualsevol manera, manant ésser tornat al primer e degut [¶]114v stament tot ço e quant en virtut de aquelles és stat fet e enantat.

Etiam supliquen que sia mercè vostra, tollent qualsevol empachs donats per lo dit batle general com no proceesquen segons dit és, provehir e manar que los dits castells e lochs en fi franch alou ab tots lurs térmens e pertenençies, jurisdicció e drets dessús recitats sien liurats corporalment al dit mossèn Vidal, al qual pertanyen, segons dit és en virtut del dit contracte, com aquell dit mossèn Vidal sia prest e's offira aparellat de liurar e pagar lo dit preu a qui's pertanga, axí e segons fon convengut. E en açò, senyor, farets justícia.⁶⁵

51. Ítem, senyor, com lo vostre batle general del regne de València deçà Sexona jatsia per furs e privilegis atorgats als vehins e habitants del regne de València cascun d'aquells poden portar o fer portar per terra per tot lo dit regne qualsevol de les VIII coses vedades e totes les dites coses, prestant, emperò, sacrament lo portant aquelles en poder del batle, axí general com local, lo qual serà atrobat en aquella ciutat, vila o loch d'on les dites coses traure volran, que aquelles dites coses no trauran fora lo dit regne, per les quals coses haja (a) pendre albarà del dit batle e per aquell pagar tres diners e no pus. Emperò lo dit batle general, no curant lo dit fur servir e privilegis qui dessús, ara novellament introduheix una pràtica o costum contra los vehins e habitants del dit regne, e senyaladament dels que habiten e stan en la vila de Oriola, e en les altres viles e lochs dellà Sexona: que quant alcú o alguns dels sobredits volen portar o fer portar alcuna de les dites nou coses a qualsevol

¶ ⁶⁴ Mariscal de Castilla, participà en el setge comte d'Urgell. ¶ ⁶⁵ e en açò... justícia] omm. de Balaguer i en l'empresonament de Jaume, N i D.

part del dit regne, ultra lo sacrament que·ls pren segons fur, sí·ls fa obligar e dar fermances a ciutadans de València ¶¹¹⁵ que dins dia e terme cert li hauran portat albarà responsiu del batle de la ciutat, vila e loch on les dites coses haurà o hauran levades o portades per terra, e açò sots certes e grans penes. Les quals coses, senyor, tornen en gran dan de la cosa pública, car molt més valdria pagar drets com a castellans o strangers de vostra senyoria que no consentir les dites opressions e novitats, car prop tant costa o més lo que despenen en les dites fermances e en los albarans responsius e en cancel·lar les dites coses e ab les messions que fan en tornar ab la dita responsió⁶⁶ que no costarien los dits drets. Per tal suppliquen a vós, senyor, que per acte de cort manets e provehiscats que tals opressions no sien fetes ne tals contrafurs no sien atemptats per lo dit batle ne per altre, e si ho faran que sien encorreguts en certes e grans penes, de les quals sia executor lo governador e de aquelles haja la meytat lo vostre fisch e l'altra meytat la part contra qui serà feyt lo dit contrafur.

Ítem, senyor, com ultra los greuges damunt dits e expressats los dits tres braços hajen molts altres greuges dels quals speren ésser informats, protesten per ço que temps alcú no·ls puxa percòrrer a donar e proposar aquells tota hora que·ls plaurà, supplicants que per vós, senyor, los sia salvat dret. ¶¹¹⁶

3.12

GREUGES DELS BRAÇOS ECLESIASTIC I MILITAR⁶⁷

Molt excel·lent príncep e victoriós senyor,

A la vostra molt gran senyoria los braços eclesiàstich e militar del vostre regne de València offeren los greuges dejús contenguts, supplicant a aquella sia de sa mercè voler aquells proveir per justícia, protestants que en offerre e donar-ne més temps no·ls precòrrega, ans tot lur dret los sia salvat com ne entenguen més

¶⁶⁶ N i D *resposta*. ¶⁶⁷ El manuscrit *R* va precedit per: «In Dei nomine. Cunctis pateat evidenter quod cum in curia generali quam illustrissimus et magnificus princeps et dominus dominus Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie, ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie incolis regni Valencie pro bono statu regni eiusdem et utilitatis eius rey publice incremento celebrandam indixit et celebrare incepit in civitate Valencie die vicesimaseptima mensis aprilis preteriti proxime fuissent dicto domino regi per brachia ecclesiasticum et militare regni predicti oblata in viam gravaminis

inter alia capitula subinserta dictus dominus rex ad supplicacionem brachiorum predictorum in suo consilio matura delliberacione prehabita fecit provisiones et responsiones ad dicta capitula prout continetur in fine cuiuslibet eorumdem quasquidem provisiones dominus rex predictus per me Petrum Ram, in legibus licenciatum, eius prothonotarium, de benignitate sua ad supplicacionem brachiorum predictorum die subscripta qua curiam licenciavit predictam mandavit et fecit in eadem curia publicari quorumquidem capitulorum ac responsionum et provisionum factarum ad ea ut superius est expressum tenores inferius per ordinem subsequuntur. Vidit de Funes, vicecancellarius».

a donar. E jatsia les dites coses, senyor, procehesquen de justícia los dits braços ho hauran a gràcia e mercè.

(*Vidit de Funes, vicecancellarius*).⁶⁸

[1]. (Provisió de certs greuges fets al orde de Muntesa sobre la jurisdicció d'Onda e exercici de aquella)

Primo, senyor, jatsia que·ls castell e vila d'Onda ab tots sos tèrmens atermenats sien del orde de Montesa ab plenera senyoria e ab jurisdicció e mixt imperi segons que largament és contengut en lo títol de camby per lo qual passaren en l'orde del Spital de Sent Johan, lo qual enaprés fon loat, aprovat e confermat per lo senyor rey en Jacme, de bona memòria, al dit orde del Spital, (segons que largament és contengut en lo dit loament, aprovació e confirmació, al qual orde del Spital) enaprés succehí l'orde de Montesa ab la jurisdicció e mixt imperi atorgada per lo fur del rey n'Amfós sots rúbrica *De jurisdicció*, atorgada a aquells qui no han mer imperi, e ab la jurisdicció del fur antich posat en rúbrica *De jurisdicció de tots jutges*,⁶⁹ e per declaració e sentència del senyor rey en Johan, de bona memòria, al dit orde sien stades ajutgades les dites vila e jurisdicció, e lo dit orde fos restituhit per lo senyor rey en Martí per acte de cort fet en cort general del regne en la possessió o quasi del mer e mixt⁷⁰ imperi (e tota jurisdicció dels dits castells e vila e terme, exceptats los casos del mer imperi) expressats en lo dit fur del dit rey n'Amfós, en la qual possessió era stat prejudicat lo dit orde per lo senyor rey don Johan, de bona memòria, lo qual acte de cort fon menat a execució. Emperò contra los dits títols, furs e acte de cort e la dita declaració e sentència vós, senyor, e los vostres oficials han agreugat e agreujen los maestre e orde de Montesa, ab la dita humil reverència parlant, occupant quant en vós o en ells és los damunt dits jurisdicció e drets pertanyents al dit orde. Per què vostra molt gran senyoria supliquen los dits braços que servant los dits [¶]^{116v} cambi, títols, furs, acte de cort e declaració, proveescats per acte de cort que·ls dits greuges no sien fets als dits maestre e orde en la dita lur jurisdicció e possessió que han de aquella, ans en la dita possessió los mantengats e mantenir fçats e que los maestre e orde romanguen en tranquilat e repòs e quitis de greuges e vexacions en e sobre sos drets e justícia que han en los dits castell, vila e tèrmens de Onda e en la dita jurisdicció.

(Lo senyor rey, vist l'acte de cort mencionat en lo present capítol, mana aquell ésser observat, revocant qualsevulla cosa que en contrari del dit acte per lo senyor rey, son pare, de gloriosa memòria, o per ell o lurs oficials sia estada feta, e redueix lo dit maestre e orde, quant al mixt imperi e alta jurisdicció, exceptat lo

¶ ⁶⁸ Tots els afegits entre parèntesis procedeixen del manuscrit R, excepte les rúbriques o títols dels greuges que procedeixen del manuscrit G. ¶ ⁶⁹ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre III, rú-

brica V: *De jurisdicció, ço és de poder de tots jutges, e de for covinent, ço és de cort covinent*, capítol LXXXVI, Barcelona, Editorial Barcino, 1978, vol. III, pp. 139-140. ¶ ⁷⁰ E *mixt* omm. R.

mer imperi, entés segons lo fur del rey n'Anfós, en aquell stat que era fet lo dit acte de cort e liurada la possessió al dit maestre per manament del senyor rey en Martí.
Vidit de Funes, vicecancellarius).

[2]. (Com a l'orde de Montesa se pertany confermar los establiments que's fan per los de la vila d'Onda)

Ítem, senyor, no contrastant als maestre e orde de Montesa pertanga la jurisdicció de confermar los statuts e stabliments que's ordenen en lo consell⁷¹ de la vila d'Onda per als officis de justícia e de mustaçaff e altres officials exercints la jurisdicció del dit orde en la dita vila. Emperò lo vostre lochtinent de batle de la dita vila s'és esforçat de fer fer la dita confirmació dels dits statuts e stabliments privant quant en ell és stat lo dit orde de la possessió o quasi, en la qual és (de) fer les dites confirmacions de tant temps ençà que memòria de hòmens no és en contrari. Per què supliquen los dits braços manets al dit lochtinent de batle no's entrameta de la dita confirmació, e si u atemta fer que *ipso facto* sia haüda per privada persona.

(La intenció del senyor rey és que'l maestre de Muntesa e lo comanador de la dita vila o sos officials en les coses pertanyents a la jurisdicció que'l dit maestre e son orde han en la dita vila han facultat de statuir e confermar statuts e que'l batle o lochtinent de batle, qui és en la dita vila per lo dit senyor, no's deu entrametre de les dites coses ne empatxar aquelles, axí emperò que'l dit maestre, comanador e officials en l'estatuir o fermar salven que no sia fet prejudí al dit senyor en lo mer imperi, entés segons lo fur del rey n'Alfons, ne en ses regalies. E axí mana ésser observat.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[3]. (Del mer imperi de Montroy)

Ítem, senyor, jatsia lo loch de Montroy en temps de la conquesta del regne fos donat per lo rey en Jacme Conqueridor a don Rodrigo de Liçana, ab tota jurisdicció e mer imperi e dret de monedatge e morabatí, e lo dit don Rodrigo enaprés lo donàs e transportàs en l'orde del Spital de Sent Johan, ab tots los dits drets, al qual orde, enaprés, per títol de ordinació de papa Johan,⁷² succehí l'orde de Montesa, segons que'n cartes autèntiques se mostra dels dits títols als quals ho reffer, emperò los vostres batle general e altres officials, ab la dita humil re-¹¹⁷verència parlant, se han ocupats los dits mer imperi, entés segons lo fur del rey n'Amfós, e monedatge e morabatí. Per què la vostra molt gran excel·lència supliquen humilment los dits braços que per sa mercè per acte de cort torne e restituescha al dit orde de Montesa los dits mer imperi, monedatge e morabatí.

(Lo senyor rey comana lo present negoci a mossèn Domingo Mascó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera, los quals, oyt lo procurador fiscal del dit senyor e la part del dit orde, hi facen justícia spatchada.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶ ⁷¹ C castell.

¶ ⁷² El papa Joan XXII donà la seua aprovació a l'orde de Montesa el 10 de juny de 1317.

[4]. (De la jurisdicció de Bell-loch, del bisbe de Tortosa)

Ítem, senyor, jatsia que lo loch de Bell-loch sia de la església de Tortosa ab tota jurisdicció, mer e mixt imperi, emperò, no contrastant açò, en Francesch d'Esplugues, lochtinent de governador de la Plana de Borriana, en evident greuge e prejudí de la dita església liurà a mort corporal en lo terme del dit loch hun hom vehí de Vilafamez penjant a aquell per hun homey que havia perpetrat dins lo dit terme, com la provació⁷³ del dit homey pertangués a la dita església e son justícia e comissari e no al dit lochtinent, majorment dins lo dit terme. Per què a la vostra gran excel·lència humilment suppliquen los dits braços que per acte de cort declare açò que fet fon per lo dit lochtinent ésser stat fet contra justícia e provehir que en sdevenidor no sia feyt semblant greuge.

(Lo senyor rey mana e li plau que en perjudici de la jurisdicció e dret del bisbe no sia atemptada cosa alguna, e que per lo dit acte no sia fet en res prejudí a la jurisdicció, dret e possessió del dit bisbe e que no sia tret a ús ne a conseqüència en l'esdevenidor. Mas que per la present provisió no sia fet prejudí al senyor rey ne al dit bisbe.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[5].⁷⁴ Ítem, senyor, los governador e lochtinents de governadors del dit regne se occupen fer inquisicions e processos en les viles e lochs dels prelats, Església e persones eclesiàstiques, e barons, cavallers e hòmens de paratge, e contra hòmens e vassalls lurs, per embotigaments de blats e per vendre bestiar fora'l dit regne, e'n cara apresonant aquells dins les dites viles e lochs e diverses vegades, fahent anar aquells en diverses parts per proseguir los dits processos e forçants e induhints aquells ab les dites o altres fatigacions a fer rescats o composicions de peccúnies, les quals coses redunden en gran greuge e prejudí dels vassalls damunt dits e molt més dels [¶]^{117v} senyors de les dites viles e lochs, com a ells e no als dits governador o lochtinent pertanga la jurisdicció dels dits casos. Per què la vostra molt gran excel·lència humilment suppliquen los dits braços que per sa mercè, per acte de cort, declare les dites inquisicions, processos e enantaments no deure ni poder ésser fets per los dits oficials e provehir que en lo sdevenidor semblants no sien fets.

[6]. (Greuge posat per lo claver contra en Johan Periç, arrendador de Cilla)

Ítem, senyor, com lo claver de Montesa haja arrendat les rendes del loch de Cilla, que és del orde de Montesa, a'n Johan Pérez, mercader ciutadà de València, per cert preu, segons consta per contracte, en lo qual lo dit en Johan Pérez per pacte special se obligà que si no pagava en los terminis allí contenguts e mencionats fos encorregut en certes penes, renunciant a son propri for, sotsmetent-se a for e

¶ ⁷³ R. *punicció*. ¶ ⁷⁴ Aquest greuge no està ni en R ni en G, ni porta la resolució reial.

Degué, per tant, ser desestimat com a greuge.

jurisdicció de qualsevol jutge setglar dins regne de València, elegidor per lo dit claver, segons que aquestes coses e altres pus largament consten en lo dit contracte al qual se reffir. E com, senyor, lo dit en Johan Pérez no li haja servats los pactes del dit contracte, ans li recuse pagar algunes quantitats al dit claver degudes, per ço seria e és encorregut en les penes del dit contracte. E per aquesta rahó, per ésser pagat de ço que degut li és per justícia, li haja convengut davant lo justícia del loch de Çuequa, qui és del maestre de Montesa ab tota jurisdicció civil e criminal, ús e exercici de aquella e ab totes penes civils e criminals, exceptat cars de mort e de mutilació de membres. E vós, senyor, havets tirat e evocat la dita causa a vostra sacra audiència inhibint e manant al dit justícia del dit loch de Çuequa que no's entrameta de la causa, ans vos remeta los processos o enantaments, la qual cosa, parlant ab humil reverència de la vostra alta senyoria, vós fer no ¹¹⁸ podets, com sia contra furs per la renunciació e submissió de for e axí mateix en gran greuge, lesió e prejudí evident de la jurisdicció que'l maestre de Montesa e son orde han en lo dit loch, com vós, senyor, de justícia, fur e rahó no us puxats ni us dejats entre-metre, tirar e evocar causa alcuna, pleyt o qüestió de lochs de la Església, barons ni cavallers ni de ciutadans havents aquella jurisdicció. Per què supliquen los dits braços que mercè sia de vós, senyor, manar revocar la dita letra inhibitòria, evocació e manament, tornant la dita causa en poder del dit justícia de Çuequa, per ço que faça justícia a les parts damunt dites o en tal manera o forma que la jurisdicció del dit orde de Montesa sia e romanga il·lesa e sens greuge o prejudí alcú.

(Les coses en lo present capítol contengudes toquen interés del senyor rey e de la part, e per ço lo dit senyor comana a mossèn Domingo Mascó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera que, oÿts los sobredits, ministren justícia sobre les dites coses.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[7]. (Revoqació de certa crida o manament fet per lo balle general, que'ls moros qui venien en València no gosessin posar sinó al alfóndech real)

Ítem, senyor, com per privilegis dels senyors reys *et alia* a cascun hom de qualsevol ley o loch, sia privat o strany, sia lícit e permés posar en qualsevol loch, casa o hostal que's volrà, axí dins la ciutat com de fora, e lo batle general del regne de València, ab veu de crida públich e sots certes penes, haja manat e s'esforce indifferment compellir e destrenga,⁷⁵ quant en ell és, axí per exacció de les dites penes com en altra manera, tots los moros dels barons, cavallers e altres senyors de lochs en regne de València que posen en l'alfóndech de vós, senyor, dins la dita ciutat, e no en casa altra, la qual cosa és vista fer en dan e greuge dels dits braços eclesiàstich e militar e en derogació dels dits privilegis. Per ço humilment supliquen los dits braços que la dita crida sia ab veu de crida contrària revocada e que sia

¶ ⁷⁵ Per *constrenga*.

manat al dit batle que d'ací avant no actemte en alcuna manera fer les coses dessus dites ne semblants.

(Plau al senyor rey.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[8]. (De la fermansa dels moros que·ls sia servada com venen al alfóndech de València)

Ítem, senyor, com per costum antiga los moros venints a posar ¶^{118v} al alfóndech vostre en la ciutat de València no pagassen ne acostumassen pagar sinó mealla per bèstia, e ara, lo dit batle e alfondeguer los compellescha e faça pagar hun diner, och encara que no posen en lo dit alfóndech, exegesquen e extorquen de aquells hun diner per bèstia. E per semblant los moros havents e portants franquea no acostumassen ni hajen acostumat pagar peatge, e ara, per lo dit batle o ministres per ell a açò diputats, són compellits pagar peatge. E, axí mateix, los moros no havents franquea no acostumassen ne hajen acostumat pagar sinó mealla per peatge, e ara per los dessus dits sien compellits pagar hun diner. E les dites coses sien fetes en gran dan e greuge dels dits moros e dels senyors de aquells, los quals són stats contínuament de e per tant de temps que memòria de hòmens no és en contrari en possessió o quasi, pacífica e quieta, de viure e negociejar no pagant sinó tant solament los dits drets antichs e acostumats. Per ço suppliquen los dits braços que sia manat e inhibit al dit batle, alfondeguer e altres dessus dits que no perturban en alcuna manera los dessus dits en la dita sua possessió o quasi, ans los deffenen e mantinguen en aquella, no exhigint o levant sinó los dits drets antichs e acostumats, e que aquells observen, guarden e tinguen les dites franquees segons sèrie de aquelles *et alia*, segons mils és stat acostumat.

(Mana lo senyor rey que·ls dits drets sien exhigits e levats segons és acostumat. E si sobre la dita costum és altercació lo dit senyor comana a mossèn Domingo Mascó e micer Pere Català que coneguen e y proveexquen de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[9]. (Greuge sobre certes crides fetes o emanades per lo balle general sobre les inhibicions en los lochs dels barons)

Ítem, senyor, com inhibicions generals se facen rahonablement e per aquells a qui's pertany fer aquelles en aquest regne són publicades per veu de crida pública per la ciutat de València e lochs acostumats de aquella, e'naprès, per letres requisitòries e subsidiàries és scrit a les altres universitats reyalis e altres viles e lochs axí de la Església com del braç militar que tals ¶¹¹⁹ inhibicions publiquen dins los lochs de lur jurisdicció. Ara, senyor, de poch dies ençà lo batle general de vostre regne de València ha temptat e de fet volgut fer, axí en la vila de Gandia, de Dénia, com altres, per alguazir e oficial de aquell dit batle, crida pública de les dites inhibicions, ço que jamés, senyor, no fon fet sinó per la forma acostumada e dessus recitada. E fer l'als, senyor, és voler tolre jurisdicció a·quells qui la han e·ls és permés usar de

aquella, axí per donacions antigues com per furs e libertats de aquest regne. Per què, senyor, humilment supliquen la vostra senyoria los braços eclesiàstich e militar provehir e manar que tals novitats e prejudís no's facen.

(Lo senyor rey mana que sobre açò sia servat ço qu'és acostumat.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[10].⁷⁶ Ítem, senyor, lo dit batle, fetes les dites inhibicions, no content del greuge dessús explicat, atorgà e ha atorgat a diverses persones, axí de aquest regne com [d]'altres, licència e facultat de traure les dites coses prohibides e vedades, ne, però, senyor, a degun vassall dels dits dos braços o dels singulars de aquells, de què, senyor, se seguex que los vassalls han a vendre e atorgar les coses prohibites e vedades a aquells qui lo dit vostre batle ha atorgada la dita licència, per aquells preus que aquells dits compradors, havents licència, volen. De què, senyor, se seguex que los senyors ne los vassalls no han de lurs splets e fruyts sinó tant com lo dit vostre batle vol, ço que, senyor, torna en evident dan dels dits braços e és contra furs e libertats d'aquest regne. E parria, senyor, consonan a rahó que en tal cars on tals prohibicions sien fetes, e, enaprés, licències dades, sien vistes, senyor, ésser atorgades generalment axí a aquells de qui són les vitualles com als stranys, puis aquells aquelles vullen traure e navegar, e lo contrari fer és destrucció de les viles e lochs on són los havers. Per què, humilment, ¶^{119v} la vostra senyoria supliquen los dits braços eclesiàstich e militar voler-hi provehir en manera que los dits prejudís sien tolt e llevats.

[11]. (Greuge de la jurisdicció de Sot, de mossèn Pedro de Vallterra)

Ítem, senyor, com a'n Pedro de Vallterra, cavaller, del qual és lo loch de Sot, situat en regne de València, lo molt alt senyor rey en Martí, de gloriosa memòria, oncle e predecessor vostre, fes venda a ell, dit exponent, de tota jurisdicció criminal e mer imperi, ús e exercici de aquella, la qual, ell dit senyor, havia e haver devia e per qualsevol dret o títol li pertangués en lo dit loch de Sot e terme de aquell, e açò per preu de cinch-cents florins migañant carta de gràcia o pacte de poder rembre aquella, la qual venda lo dit senyor prometé ab ferma e solemniaal stipulació fer, haver, tenir e possehir en pau e [a]segurament al dit comprador contra totes persones e ésser-li tengut de ferma e legal evicció e legítima deffensió e encara de tot impediment de dret e de fet que al dit comprador o als seus fos o pogués ésser fet, segons totes les dites coses e altres en la carta o instrument públich de la dita venda, ab grans e amples promissions e pactes e stipulacions roborat e vallat, e ab lo segell pendent del dit senyor comunit, fet e dat en lo vostre Reyal de València a XXI d'abril any mil CCCC VII, són pus largament contengudes, e de la dita jurisdicció e mer imperi per manament del dit senyor fos liurada possessió o quasi,

¶⁷⁶ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

corporal e de feyt, al dit comprador per mossèn Johan d'Abella, cavaller, algutzir del dit senyor, segons appar de la dita possessió o quasi per carta pública feta en lo dit loch de Sot a dos dies de maig del dit any mil CCCC VII, closa per en Johan Andreu, notari públich, e del manament del dit algutzir, consta per letra del dit senyor patent dada en València a XXI d'abril del dit any. E enaprés per pacte entre lo dit senyor e el dit comprador, inhit el dit exponent, ultra lo dit preu, ajustàs o affegís e reyalment e de fet pagàs al dit senyor altres cinch-cents florins d'or que'n summa ab los primers D florins ¹²⁰ tots mil fossen e són preu de la dita venda, segons consta largament per altra carta o instrument públich fet e dat en lo vostre Reyat a XVI de maig del dit any e ab lo segell pendent del dit senyor roborat. E la dita jurisdicció criminal e mer imperi se pertangués al dit senyor, no solament com a rey mas encara per títol de donació que de la dita jurisdicció e mer imperi li era stada feta per lo molt alt senyor rey en Pere, besavi⁷⁷ vostre, ab carta sua e ab son segell apendici roborada, dada en Barcelona a XXIII de octubre any mil CCC LXXVII, de les quals cartes, instruments e letres a vostra senyoria, lo dit exponent, a ull, fa prompta fe, e de les dites coses lo dit en Pere de Vallterra és stat en possessió e era en lo temps dejús scrit. E, tot açò no contrastant, lo vostre governador de regne València, o lochtinent de aquell, haja presa e ocupada de feyt la jurisdicció e mer imperi en gran dan e prejuhí notori e evident d'ell, dit exponent, qui de aquella e de aquell és stat e és *de facto* despullat, contra furs e libertats de la terra e contra lo dit contracte e bona rahó, ab reverència parlant. Supliquen per ço, molt humilment, a vostra magnificència los dits braços eclesiàstich e militar e lo dit en Pere de Vallterra, expoliat, que lo dit greuge tan manifest e tan evident, li dejats reduhir e tornar a justícia, restituint e tornant aquell en la possessió de la dita jurisdicció e mer imperi, segons per lo dit senyor li fon liurada e aquella li façats haver, tenir e possehir segons per lo dit senyor oncle e predecessor vostre li és stat promés e la fe promesa en lo dit contracte e exhuberant li façats servir segons de vostra acostumada justícia e dignitat reyal se pertany. E en açò farets als dits supplicants justícia, la qual vos hauran a singular gràcia e mercè.

(Lo senyor rey vol que per quitament de la dita jurisdicció en lo dit mossèn Pedro de Valterra, alienada del loch de Sot, li sien pagats mil florins de les peccúnies de la proferta al dit senyor faedora per la cort, però proveex que la dita jurisdicció exercesca lo governador del regne de València tro que sie declarat si pertany al dit senyor rey o a don Frederich. E si serà declarat la dita jurisdicció pertànyer al dit senyor rey que en lo dit cas la dita jurisdicció no puxa d'allí avant ésser alienada ne separada de la corona reyal.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶ ⁷⁷ C *avi*.

[12]. (Greuge de la jurisdicció de Mizlata e de Benilloba, del alfèric de Navarra)

Ítem, senyor, com lo egregi e molt noble baró mossèn Xarles de Beumont, alfèric del regne de Navarra, axí com a pare e legítim administrador, tudor e curador testamentari del noble en Xarlot, fill ^{||120v} seu e de la noble dona Maria Eximénez de Boýll, *quondam* muller sua, senyor dels lochs de Mizlata e de Benilloba, tinga e possehesca los dits lochs ab tota jurisdicció civil e criminal segons fur del rey n'Amfós, e los justícia e mustaçaff de València vullen usar de la dita jurisdicció en lo dit loch de Mizlata, la qual cosa, senyor molt excel·lent, los dits justícia e mustaçaff fer no deuen ne poden obstant los dits furs e sia molt prejudicial e evident greuge al senyor dels dits lochs e lesió de furs e privilegis del dit regne. Per tal los dits braços eclesiàstich e militar e en Dionís d'Olit, notari, procurador del dit noble, en los dits noms, supliquen vostra reyal senyoria que sia mercè de vós, senyor, provehir en lo dit feyt de remey de justícia, segons furs e privilegis del dit regne, manant als dits justícia e mustaçaff que ells e lurs successors semblants coses no intempten fer, e en açò, senyor, farets als dits supplicants justícia, la qual reputaran a singular gràcia e mercè.

(Plau al senyor rey que mossèn Domingo Mascó e micer Francesch Blanch reeben informació sobre les coses en lo present capítol contengudes, e après serà-hi provehit per lo dit senyor.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[13]. (Greuge de mossèn Francesch Marrades sobre mil sous que avia sobre la moreria de Morvedre)

Ítem, senyor, com mossèn Francesch Marrades e los predecessors seus hajen e possehesquen e hajen haüt e possehit o quasi, de molt gran temps ençà, mil sous censals sobre la juheria de Murvedre, e lo vostre batle general, e encara lo batle de la dita vila, sens conexença alguna hajen inhibit e manat que los dits M sous no sien pagats al dit mossèn Francesch, e li són retenguts depuis ençà que micer Johan Mercader és batle, lo que, senyor, és contra fur general del regne, lo qual dispon que alcú sens conexença no sia privat de sa possessió. Per què, senyor, humilment supliquen los dits braços eclesiàstich e militar e lo dit en Francesch Marrades que sia de vostra mercè, reparant lo dit greuge, restituhir e fer restituhir lo dit mossèn Francesch en la possessió o quasi dels dits mil sous censals e manar a qualsevol oficials que no'l perturben en aquella, e a la dita aljama que'ls hi paguen axí per lo temps passat com sdevenidor. E ja de les dites coses, senyor, lo vostre consell, stant vós en la vila de Morella hauria feta justa provisió, que, manant restituhir lo dit mossèn Francesch en sa possessió, inhibí e ha manat pagar lo dit censal, e los dits vostres batles, contradiant, no'n han res fet.

(Clarament consta del privilegi prohibitiu de alienacions de algunes ciutats e viles reyal del regne rendes e drets d'aquelles, sobre observança del qual és stat posat greuge per lo braç reyal e lo dit senyor és parellat sobre açò fer breu justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ^{||121}

[14]. (Greuge de mossèn Jofre de Tous contra lo balle)

Ítem, senyor, com lo noble mossèn Joffre de Thous fahent procès, segons per furs e privilegis li és permés, a hun moro d'Eslida, terratinent de la vall d'Artana, ço és que venés la possessió o que fes residència personal en la dita vall, la qual és poblada a residència personal, lo dit batle, sens altre procehiment, feu pendre hòmens cristians de Sollana e altres moros vassalls del dit mossèn Joffre e aquells jamés no volch soltar tro a tant lo dit mossèn Joffre hac donat e pagat al moro d'Eslida tot ço que'l moro d'Eslida volgué per preu de la terra que possehia dins la dita vall de Artana. E les dites coses, senyor, sien molt prejudicials e gravatòries fetes per lo dit batle de que lo dit noble ha sofert grans damnatges. Per ço humilment supliquen los dits braços eclesiàstichs e militar que sia de vostra mercè reparar per justícia los dits prejuhís e greuges e manar-li satisfèr los damnatges.

(Lo senyor rey comana a mossèn Domingo Mascó e micer Francesch Blanch que, hoÿts los dits batle e mossèn Jofre sobre les dites coses, facen justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[15]. (Greuge de mossèn Jofre de Tous)

Ítem, senyor, per ço com lo alcayt e batle de Artana feu pagar per justícia a hun moro d'Eslida la tala que havia feta en moltes figueres de hun moro de Artana situades en lo terme de la dita vall de Artana, lo dit batle, sense altre procehiment, feu pendre en València certs moros vassalls del dit mossèn Joffre e aquells jamés no volch soltar tro que'l dit mossèn Joffre pagà al dit moro d'Eslida tot ço que havia pagat per la dita tala e les messions. Suppliquen per tal los dits braços eclesiàstich e militar e lo dit noble que sia mercè de vós, senyor, tornar les dites coses al primer stament e inhibir e manar al dit batle que tals fets no atempte fer e los dans donats per aquell li faça pagar.

(Lo senyor rey comana a mossèn Domingo Mascó e a micer Francesch Blanch que, oÿts los dits batle e mossèn Joffre sobre les dites coses, facen justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[16]. (Greuge de mossèn Pero Pardo contra lo balle general de certa crida per aquest feta en lo terme de Corbera de cert taments d'arbres)

Ítem, senyor, com mossèn Pere Pardo tinga e possehescha ab tota jurisdicció civil e criminal la baronia de Corbera ab térmens e pertinències de aquella, e lo vostre batle general haja feta crida dins la dita baronia, manant ab grans penes als vassalls de aquella que tallen e de fet haja fet tallar molts dels arbres de la dita baronia que són prop lo riu de Xúquer, sens con-^{121v}sentiment e voler del dit mossèn Pere e vassalls de aquell e sens conexença alcuna e privant aquell e vassalls de la sua possessó e greument⁷⁸ damnejant aquells e fahent manifestament greuge e evident

¶ ⁷⁸ C *agreugant*.

prejuhí de la dita baronia e vassalls de aquella. Per tal humilment supliquen los braços eclesiàstich e militar, e lo dit Pero Pardo, vós, senyor, que provehint per justícia revoquets los dits manaments e façats pagar tot lo dan donat per rahó del dit tallament de arbres a justa stimació e provehir que d'ací avant lo dit batle tals greuges no actemte fer.

(Lo senyor rey comana a micer Guillem Çuera que, oyt lo dit batle e la part sobre les dites coses, proveexca e administre justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[17]. (Greuge de mossèn Pere de Codinachs contra lo balle general sobre lo morabatí que ls levava lo balle en lurs lochs)

Ítem, senyor, com mossèn Pere de Codinachs e sos frares hajen tengut e possehexen los lochs d'Albalat e de Benimàmet, situats dins lo terme de València, ab tot dret de monedatge e morabatí e col·lecta e recepció de aquell, e de aquells drets són en quieta e pacífica possessió ell e sos predecessors de collir e fer collir e reebre aquells, no solament per spay de dos, tres, quatre, cinch anys, *set etiam* de XX, XXX, e XXXX anys. E ara, de poch temps ençà, de manament de micer Johan Mercader, batle general del dit regne, és vengut als dits lochs hun porter o comisari ab son scrivà, e de fet sens altra coneguda de dret ha fet scriure, inventariar e notar totes e sengles cases dels majors dels dits lochs, axí com són batles, justícies e altres oficials per rahó del dit monedatge o morabatí, manant a aquells, sots certes e grans penes, que de aquell morabatí no responguen a lurs senyors, ans lo tinguesen per lo molt alt senyor rey, segons les dites coses per actes públichs se apparen. E après, feta clamor del dit greuge per lo braç militar a vós, senyor, fon per lo senyor vostre pare provehit que les dites coses fossen tornades a degut stament, ço que lo dit batle no ha volgut fer com solament haja manat restituhir les penyores als penyorants, sens revocació dels manaments e altres enantaments de que los sobredits de qui són los dits lochs no poden fer collir lo dit monedatge o morabatí obstant los manaments e altres enantaments dessus dits. Supliquen, senyor, humilment los braços eclesiàstich e militar que sia de vostra mercè provehir-hi per justícia e que lo dit batle torne les dites coses al primer stament ^{||¹²²} e provehir que d'ací avant no's facen semblants greuges.

(Lo senyor [rey], haüda informació de les coses en lo present capítol contengudes, mana que en Pere de Codinats no sia perturbat en la possessió de la recepció del morabatí dels dits lochs e que sien tolts tots los empachaments que fets sien sobre açò.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[18]. (Greuge de mossèn n'Arnau Saranyó contra lo balle general del morabatí *ut supra*)

Ítem, senyor, com n'Arnau Saranyó, cavaller, haja tengut e possehit e sia en quieta e pacífica possessió ell e los predecessors de aquell de reebre lo morabatí

en los térmens acostumats e lo terç del delme de Alboraya. E ara, per lo batle general, official vostre, sien stats penyorats e emparats los hòmens de Alboraya manant a aquells que no paguen lo dit morabatí, ans tinguen aquell per emparat. E açò, excel·lent senyor, sia contra justícia, com degú no deja ésser despullat de sa possessió ne pertubat en aquella sens sentència precedent. Per tal, los dits braços eclesiàstich e militar, e lo dit n'Arnau, supliquen que per vós, senyor, sien toltes e levades totes empires e permetre usar sens algun embarch al dit n'Arnau de reebre lo dit monedatge e terç de delme, inhibint al batle general que no torbe o inquiete en alguna manera al dit n'Arnau en reebre lo dit monedatge.

(Lo senyor rey, haüda informació de les coses en lo present capítol contingudes, mana que n'Arnau Saranyó no sia pertubat en la possessió de la recepció del morabatí del dit loch e que sien tolts empachaments que fets sien sobre açò.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[19]. (Greuge d'en Jacme Serra contra lo balle general sobre les algoleges del riu de Xúquer)

Ítem, com en Jacme Serra tingués e possehís en lo riu de Xúquer una alcolega on havia e ha molts arbres e lo vostre batle general, no hoït ne volent hoir aquell en sa justícia haja tallat pus de cinch-cents dels dits arbres e lançats al riu e destróvit la dita alcolega, e molta de la dita fusta, los qui tallaven, han lançada en lo riu damunt dit. E, senyor molt excel·lent, fahent lo dit batle les dites coses sien en gran damnatge del regne com de aquell riu hon havia molts o quasi infinits àlbe[r]s se'n servien per (a galeres) fer o emboscar, e en altra manera levant e tolent la possessió al dit en Jacme sens voler hoir aquell en sa justícia e sens conexença haja fet greuge e és tengut als dampnatges del dit en Jacme. Supliquen humilment los dits braços eclesiàstich e militar, e lo dit en Jacme, vós, senyor, que provehint en lo dit greuge per justícia fa-^{122v}çats pagar al dit en Jacme Serra tots los dampnatges que ha soferts a extimació rahonable e provehir que lo dit batle semblants greuges no actempte fer en sdevenidor e d'açò, senyor, farets justícia, la qual *et cetera*.

(Lo senyor rey comana a micer Guillem Çahera que, hoït lo dit batle e la part sobre les dites coses, proveexca e administre justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[20]. (Greuge del monestir de Vall de Jesucrist sobre tallaments d'arbres)

Ítem, senyor, com lo senyor rey en Martí en favor del monestir de Vall de Jesucrist atorgàs privilegi al loch de Altura e de les Alcubles e altres lochs del dit monestir que's alegrassen de les franquees e libertats de la dita ciutat, e per la dita ciutat són stades donades cartes de franquees als habitants dels dits lochs ab les quals han fet grans damnatges a les viles e lochs del regne pexents ab sos bestiar los térmens de aquells e talant los arbres e fahent carbó e lenya en los lochs e munts, la qual cosa lo dit senyor rey, ab humil e subjecta reverència parlant, no poch fer majorment en prejuhi dels hòmens de paratge, ciutat, viles e lochs de la Església

ne en prejudí de algunes viles reyal. Per què los dits braços eclesiàstich e militar suppliquen (humilment) la vostra gran senyoria que revocant lo dit greuge provehiscats que lo dit privilegi fet per lo dit senyor rey en Martí sia haüt per nul·le e que de e per causa de aquell ne en altra manera la dita ciutat no puxa atorgar les dites franquees e que penes e dampnatges que han sostenguts los façats pagar. E d'açò, senyor, farets justícia, la qual *et cetera*.

(Diu-se que·ls hòmens dels lochs d'Altura e de les Alcubles han renunciat al privilegi mencionat en lo dit capítol, e on no y hagen renunciat lo senyor rey és aparellat ministrar justícia sobre les coses en lo dit capítol contengudes.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[21]. (Greuge d'en Axemén Péreç de Toló contra los hereus d'en Niqolau Pujada, de mil sous)

Ítem, senyor, com lo molt alt senyor en Johan, de gloriosa memòria, oncle e predecessor vostre, ab carta o provisió sua, en remuneració e satisfacció de serveys per n'Eximén López de Toló en lo temps de la guerra fets al senyor rey en Pere, de alta recordació, besavi vostre, en lo qual servir lo dit n'Eximén López⁷⁹ perdé la persona e béns, confermant una concessió e gràcia per lo dit senyor rey en Pere feta a·n Johan de Toló, fill del dit n'Eximén López, de M sous de ànnua pensió cascun any sobre les rendes e sdeveniments de la batlia general del regne de València, ab justs títols novellament haja [¶]¹²³ donat e atorgat al dit Johan de Toló los dits M sous annualment. E en Nicholau Pujada, batle general qui solia ésser del dit regne, haja retengut vers si moltes de les dites annuals pensions. Suppliquen per ço los dits braços e lo dit Johan de Toló que sia de vostra mercè manar al vostre batle general que pague e li faça pagar les pensions a aquell degudes, les quals li són levades sens conexença alcuna.

(Lo senyor rey comana la present causa a mossèn Domingo Mascó, lo qual, hojts los hereus d'en Nicholau Pujades e lo dit en Johan de Toló, faça e administre compliment de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[22].⁸⁰ Ítem, senyor, la cort de la governació de regne de València, sots color que és stíl, lo qual, parlant ab deguda reverència, és contra fur e dret, s'esforça conèxer de les causes que són de universitats a universitats de hun mateix senyor. Per tal sia de vostra mercè provehir per acte de cort la dita conexença no pertànyer al dit governador, ans als senyors de les dites universitats.

[23].⁸¹ (Ítem, senyor, com fos qüestió devant lo maestre de Muntesa e de Sent Jordi entre lo síndich de la universitat de la vila d'Onda, de la una part, e los

¶ ⁷⁹ C Pérez. ¶ ⁸⁰ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

¶ ⁸¹ Aquest greuge no està ni en C ni en G. Únicament està inclòs al manuscrit R.

síndichs de les universitats de les alqueries de Tales e Artesa, de la part altra, sobre e per causa de certa taxa e exacció de peytes e imposicions, les quals universitats són del dit maestre e de sa religió, lo síndich de la dita vila, jaquint de fet lo juhí del dit maestre, al qual pertany la jurisdicció del dit cas, fermà de dret en poder del governador del dit regne sobre la dita qüestió, lo qual de fet inhibí e manà al dit maestre que no's entrametés del dir debat. E lo dit maestre, axí matex, inhibí al dit governador que de la dita qüestió no's entrametés. Per tal, vostra senyoria, los dits braços ecclesiàstich e militar supliquen que sia vostra mercè revocar e haver per revocada la dita ferma de dret e los dits manament e inhibició et ço que d'aquèn s'és seguit, proveïnt que en l'esdevenidor semblant no sia fet, en altra manera que sia cas, nul·le, irrit e va.

Lo senyor rey, vists los processos de les dites fermes de dret, l'un actitat davant lo dit maestre e iniciat a vint-tres dies del mes d'agost del any de la Nativitat de nostre Senyor mil quatre-cens dotze, e l'altre davant lo dit governador, iniciat a setze dies de març del any mil quatre-cens quatorze, remet les dites fermes al dit maestre e mana al dit governador que no s'entrameta d'aquelles, revocant qualsevol inhibicions fetes per lo dit governador o lochtinent d'aquell al dit maestre o son lochtinent per la dita rahó.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[24]. (Greuge del abat de Valldigna per raó de un moro que se'n era anat sens comtar, per lo qual lo senyor rey mana servir lo fur parlant de la matèria e revoca tot ço que'n contrari sia stat fet)

Ítem, senyor, com per furs de regne de València e costum antiga alcun moro de alcun senyor de loch no se'n puxa anar sens que primerament no haja comptat ab lo dit son senyor, e hun moro de la vall d'Alfàndech, qui és del abbat e monestir appellat de Valldigna, per ocasió de sos delictes, los quals havia perpetrats en la dita vall, en la qual los dits abbat e monestir han tota jurisdicció mer (e mixt) imperi, se'n anàs de la dita vall sens comptar e's fes vehí de la vila vostra d'Alzezira, n'Anthoni Martorell, qui és batle de la dita vila, vench e entrà en la dita vall e, de fet, no sens perill de gran scàndel, ab bèsties⁸² se'n portà la roba del dit moro, lo qual no havia comtat, dient e cominant qui li gosaria contrastar en fer les dites coses. E com, senyor, los dits actes sien contra furs e vinguen en gran derogació de la jurisdicció dels dits abbat e monestir, hoc encara donen via a scàndels, per tal supliquen los dits braços vostra gran senyoria que manant servir lo dit fur proveescats per acte de cort que semblants coses no sien fetes, e si són attemtades per alcun vostre official aquell sia haüt *ipso facto* privat de son offici e per privada persona, e li puxa ésser contrastat ab tot remey de dret e de fet. E noresmenys manets que la (dita) roba sia tornada ||^{123v} en mà e poder del dit abbat, e tot ço que és stat fet sia tornat al primer stament.

¶ ⁸² C bestiers.

(Lo senyor rey mana servir lo fur parlant de la matèria en lo present capítol contenguda e revoca si alguna cosa és estada feta contra furs del regne.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[25]. (Declaració sobre una interpretació de una provisió de cort per la qual lo governador trahia dels lochs dels barons e de la Església alguns hòmens sots color de crim a ell pertanyent)

Ítem, senyor, com lo senyor rey en Martí atorgàs al braç eclesiàstich e militar hun capítol o greuge de cort donat per los braços eclesiàstich e militar que comença: «Ítem, senyor, com lo governador general e son lochtinent moltes vegades asagen traure alcun habitador de viles e lochs de prelats e de persones eclesiàstiques, barons e hòmens de paratge del braç militar», dient «Plau al senyor rey». Lo qual capítol se donà sens derogació e revocació dels privilegis e libertats que lo dit braç militar havia. E lo governador del regne o assessor seu haja dit que per lo dit capítol és revocat hun privilegi del braç militar atorgat per lo senyor rey en Pere donat en València *XVII^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCC^o LXVIII^o*, començant: «Nos, Petrus, Dei gracia, et cetera, ibi quia in quodam ex capitulis gravaminum coram nobis per brachium militare regni Valencie oblatorum vidimus de subscriptis querelam quod gubernator (ipsius regni Valencie qui nunch est, et cetera), en lo qual és contengut «quod si comune crimen est tale per quod delatus debeat gubernatori remitti, ipse gubernator) eundem delatum remittet per manum domini dicti loci, et non alia», la qual cosa, parlant ab humil reverència, no fon intenció dels proposants lo dit capítol o greuge de derogar al primer privilegi ni del senyor rey en Martí qui'u atorgà. Per què, senyor, humilment supliquen los dits braços eclesiàstich e militar que sia de vostra mercè provehir e manar que'l dit privilegi atorgat per lo dit senyor rey en Pere sia servat, no contrastant lo dit capítol donat per los dits braços eclesiàstich e militar e proveït per lo dit senyor rey en Martí, e que'n aquell sia comprés lo braç eclesiàstich.

(Vists los dits privilegi e acte de cort, respon lo senyor rey que'l dit acte de cort no perjudica ne és sa intenció que perjudique al dit privilegi.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[26]. (Greuge de les franqueses dels vassalls que sien servades segons era acostumat)

Ítem, senyor, com lo vostre batle general e altres batles del regne, de poch temps ençà, no volen servir les franquees als vassalls dels hòmens eclesiàstichs e de paratge, los quals han de vostres predecessors reys en les ciutats e viles reials. Per què, senyor, supliquen humilment los dits braços que sia de vostra mercè proveir que les dites franquees sien servades als vassalls dels singulars dels dits braços eclesiàstich e militar sens contrast alcú.

(Plau al senyor rey que sien servades les franqueses dels dits hòmens, aquelles, emperò, en la manera que són acostumades servir ans de sis anys proppassats.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ||¹²⁴

[27]. (Greuge del fer pagar peatge als bestiaris que entren en lo stiu en lo Port⁸³ e ixen)

Ítem, senyor, axí mateix lo dit batle fa pagar peatge als vassalls dels hòmens de la Església e de paratge que entren e hixen del regne per exivernar, lo que jamés no's feu e és contra tota bona rahó. Per què los dits braços suppliquen humilment que semblants coses no facen e lo dit peatge d'ací avant no sia levat dels vassalls dels dits braços eclesiàstich e militar.

(Lo senyor rey mana servir les franquees als dits hòmens, aquelles, emperò, e en la manera que són acostumades servir ans de sis anys proppassats.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[28]. (Lo senyor rey mana e provehix que sia servat lo acte de cort del rey en Martí sobre les herències dels moros)

Ítem, senyor, per costum antiga, de tant de temps ençà que memòria de hòmens no és en contrari, e és haüda per ley en regne de València *et alia*, pertany als senyors dels lochs pendre e ocupar-se los béns dels moros qui moren sens hereu dins lur loch. E, ara, micer Johan Mercader, vostre batle general, de poch temps ençà de fet contrasta fer les dites adjudicacions e ocupacions al·legant que, puix a tal moro mort són trobats hereus o succehidors fora lo loch, que la dita ocupació no deu haver loch, per la qual rahó ne tolgué de fet de la successió de Mahomat Arrahiç, moro de la moreria de la vila d'Onda, deffunct, CCCC LXXX sous. Per què supliquen los dits braços eclesiàstich e militar sia manat al dit micer Johan Mercader, (batle general), e a tots altres vostres oficials no facen les dites perturbacions e proveir per acte de cort les dites successions haver loch segons és stat acostumat.

(Mana lo senyor rey que sia servat l'acte de cort fet sobre açò per lo rey en Martí.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[29].⁸⁴ Ítem, senyor, lo dit micer Johan Mercader, batle general, s'és sforçat e s'esforça pendre la meytat dels béns dels moros qui moren sens hereus, los quals són vehins e habitants de la moreria e lochs del terme de la vila d'Onda, dient que la meytat és sua e l'altra meytat pertany al mestre e orde de Santa Maria de Montesa, la qual divisió e prenimt de béns no's deu fer, parlant ab vostra honor, com tot pertanga als dits mestre e orde, e axí és stat acostumat per tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari. Per què, vostra alta senyoria, suppliquen los dits braços eclesiàstich e militar que manets e constrengats lo dit micer Johan Mercader, batle general, restituesca tot ço que de les dites herències ha pres e proveeschats per acte de cort que per ell ne altre oficial vostre no sien fetes les dites ocupacions e prenimts de herències. ¶^{124v}

¶ ⁸³ *Port*, lectura dubtosa. Podria fer referència a Port de Mingalbo.

¶ ⁸⁴ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

1417, agost 9. [Monestir de Predicadors].

Continuació de la presentació dels greuges dels braços eclesiàstic i militar.

Foren offerts los greuges següents per part dels dits dos braços eclesiàstich e militar die lune IX^a augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

[30]. (Greuge que negun moro no puxa ésser receptat de altra senyoria en frau al senyor de qui era)

Molt excel·lent e poderós senyor,

Com segons fur, si algun serrahí que serà stadant de alcun loch e haurà heretat de cristià se mudarà en altre loch, lo senyor de aquella heretat li pot tolre tot quant li trobarà que haja, si dins los térmens de aquell castell o loch on serà aquella heretat lo trobarà, (e) que'n leix anar (la persona) del serrahí, lo qual fur és stat entés totstamps que puis se'n vagen ans de comptar ab son senyor o procuradors de aquell e ans de pagar aquells ço que'ls devien, lo dit lur senyor los pot prendre e ocupar tots los béns mobles e seents atrobats dins los térmens dels seus lochs o alqueries. E lo batle d'Alzezira, contra enteniment del dit fur, reeb moros de la vall d'Alfandech, que és del abbat de Valldigna e d'altres senyors de lochs, per vassalls, sens que aquells no y tinguen⁸⁵ domicili mas solament paguen a aquell besant o certa quantitat per cascun any, e fan-li sagrament e homenatge e aquell promet-los deffendre contra lurs senyors. E semblantment ha fet lo batle general en moros de Artana, qui eren del noble mossèn Joffre de Thous, e u assagen fer altres officials, les quals coses, senyor, són de mal exemple e encara per la potència dels officials e en altra manera és donar matèria que los vassalls se rebelen contra lurs senyors. Per què, senyor, los braços eclesiàstich e militar suppliquen humilment vostra senyoria que sia de vostra mercè provehir que semblants coses no's facen ni's attemten fer.

(Lo senyor rey respon que segons fur de València algú no pot ni deu pendre vassalls d'altri si donchs no's muden en son loch, ni per consegüent besants d'aquells, ells stants en loch d'altri. Per què lo senyor rey mana que semblants besants no sien preses per alguns officials seus ne per los senyors dels lochs o altres officials o habitants en regne de València, de qualsevol stament o condició sien.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[31]. (Greuge del abbat de Valldigna contra lo balle d'Alzezira)

Ítem, senyor, com n'Anthoni Martorell, batle d'Alzezira, haja tramés letra al justícia de la dita vall continent effectualment que com sia comparegut davant ell Azmet Xichmell, vassall del senyor rey, affermant que los officials de la dita vall, sabents que lo dit moro s'era fet vassall del senyor rey, xaquiant lo dit moro per una ¹²⁵ resistència qui's diu ésser feta al saig de la dita vall li haurà executat los seus

¶ ⁸⁵ R. *muden.*

béns, lo que no hauria pogut fer, com no hagués feta resistència, e hauria-l request que axí com a vassall del senyor rey lo mantingués e-l deffenés en sa justícia. E per ço que lo dit batle veje la justícia ha request los officials de la dita vall que li vullen trametre translat del procés que ha feyt contra lo dit moro e béns de aquell, per ço que vist aquell puxa procehir o cessar de procehir en lo dit fet. E jatsia, senyor, lo dit justícia no deja fer lo <de> que és stat request, per tal com aquell exerceix tota jurisdicció per lo abbat de Valldigna en la dita vall, la qual ha ab mer e mixt imperi e ha jurisdicció entre los seus e encara en los stranys, delinqüents e (contractants) en la dita vall, e lo dit batle de Algezira ni altre official no y ha què veure o regonèxer, però, per sguart que lo dit Anthoni Martorell és official reyal e sovent lo vexe prenent-li moros de la dita vall, e bestiars, e en altra manera li té hun moro pres, sens alguna justa rahó, gran temps ha, e li fa entrar en la vall los moros de la moreria d'Algezira per pescar en les pexqueres del abbat, inhibides e contra lur voler, e encara ha dit moltes vegades en diverses lochs que ell destruirà lo dit abbat e la dita vayll, e que, si no's tinguessen ara les corts, que ell faria contra lo dit abbat e vassalls de aquell tals coses, per què ell lo aterraria, e és hom qui ha acostumat dur les menaces a execució, [per ço] lo dit abbat està ab gran temor. E, senyor molt excel·lent, com a vostre offici pertanga als axí apreses donar remey condecet⁸⁶ de repòs e lo dit abbat no starà ab repòs estant aquell vostre official, per tal, humilment, supliquen los braços eclesiàstich e militar, e lo dit abbat, que sia de vostra mercè provehir en les dites coses de remey condecet, e enaxí que lo dit n'Anthoni Martorell no haja res que veure ni conèxer en alguns fets que sien de la dita vall, ni del dit abbat ni convent ne vassalls de aquell, en la dita batlia d'Algezira ni en altra part, ans sia haüt per privada persona, provehint-hi vostra senyoria de altra persona condecet que no haja en oy ni malvoler lo dit abbat, monestir e frares e vassalls de aquells.

(Sia appellat lo batle d'Algezira davant mossèn Domingo Mascó e micer Pere Català, los quals hojen lo dit abbat e lo dit batle sobre les coses en lo dit capítol contengudes e facen-ne relació, e lo dit senyor provehir hi ha de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ¶^{125v}

[32].⁸⁷ Molt excel·lent senyor,

Com l'orde de la cavalleria de Sent Yago haja, tinga e posseescha e haja tengut e possehit lo terç delme de alcunes terres e possessions, les quals són tengudes sots directa senyoria del dit orde, situades prop lo abeurador del camí de Quart, de conquesta a'nçà e de tant de temps que memòria de gents no és en contrari, sens contrast ne embarch que null temps li'n és stat feyt per alguns batles ne altres officials reyal, e ara, de poch temps ençà, micer Johan Mercader, batle general, ha dit

¶⁸⁶ C *condecet*. ¶⁸⁷ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

e manat als arrendadors del terç delme de vós, senyor, que cullen e prenen los dits terç delmes que fan e han costumats fer los dits emphiteotes al dit orde, e de fet los se à preses e ocupats lo dit arrendador, privant e gitant de possessió lo dit orde sens altra coneguda de dret, la qual cosa, senyor, és contrafur e redunda en gran dan, lessió e prejudí del dit orde e és cosa de molt mal exempli. Per què supplica vostra gran senyoria lo braç eclesiàstich manets lo dit orde e cavalleria sien restituhits en sa primitiva possessió, com les coses fetes contra fur de fet dejen ésser retornades al primer stament, e que sia restituhit tot ço que'n és stat pres e provehir per acte de cort que semblants coses en l'esdevenidor no sien fetes.

(Sia feta fe del manament que's diu fet per lo batle e lo senyor rey vist aquell provehir hi ha de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).⁸⁸

[33].⁸⁹ Ítem, senyor, com algunes persones habitants en los lochs propinchs a la vostra Albuffera de València, sovint se sdevenga que pescant o parant a ocells o prenent cranchs o llagostins, anant-se deportant per la ora de la dita Albuffera o en altra manera, cometrien algunes penes o calònies ordenades per los officials de la dita Albuffera en certs capítols entre si concordats, e si cometen les dites penes tantost lo batle de la Albuffera tramet porters o saigs als lochs d'on aquells cometents són habitants e domiciliats, e, sens notifficar-ho o intimar-ho al senyor batle o justícia del dit loch, los dits porters o saigs fan penyores de les cases de aquells e les venen e les se'n porten per la dita calònia e messions, la qual cosa se fa en gran derogació, dan e prejudí de la jurisdicció que'ls senyors han en los dits lochs e vexació e dan dels vassalls e singulars de aquells. ¶¹²⁶ Per què supplica lo dit braç que vostra senyoria declare per acte de cort les dites coses nullament ésser fetes e reduhir al primer stament e proveir que d'ací avant no sien actemptades fer sots grans penes.

(Lo vicecanceller, fora cort, ne farà comissió.

Vidit de Funes, vicecancellarius).⁹⁰

[34].⁹¹ Ítem, senyor, com en l'any pus proppassat lo justícia de la ciutat de València en lo criminal fes comissió al honorable mossèn Nicholau Joffre, cavaller, que anàs per los lochs circumvehins de la dita ciutat e menàs tots los alcavots e vagabunts e hòmens mundaris que y trobà tenint fembres en los bordells, entre los quals lochs fon al loch de Çuequa, lo qual és del orde de Montesa, e menassen tres macips a la dita ciutat que eren vagabunts e alcavots, la qual cosa fon feta de feyt en gran dan, lesió e prejudí de la senyoria e jurisdicció que'l reverent maestre de Montesa e orde seu han en lo dit loch. E com per lo claver de Montesa e altres procuradors del dit orde fos feta instància al governador que'ls dits tres hòmens remetessen e tornassen al dit loch, car, si punidors eren, allí devien ésser punits, no'n

¶ ⁸⁸ El text entre parèntesis procedeix de P.

¶ ⁸⁹ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

¶ ⁹⁰ El text entre parèntesis procedeix de P.

¶ ⁹¹ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

volch res fer, ans soltaren los dos sots color que eren coronats e retengueren-se en la presó gran temps la hun, de la qual cosa lo dit claver ne recorrech al governador e posan davant ell certa scriptura, la qual fou remesa a son assessor, mossèn Domingo Maschó, que y provehís de justícia, lo qual dit assessor ha tengut la dita scriptura pus de VIII meses que jamés no la ha volguda provehir tant lo dit claver e altres procuradors del dit orde no'l n'an tengut a prop, ans dix e respòs quant molt lo'n agueren infestat que no la sabia provehir. Per què suplica lo dit braç que sia mercè de vós, senyor, provehir e manar per acte de cort que semblants actes ne forces per vostres officials ne altres havents comissions de aquells no facen ne intempten e que ço que feyt <és> sia reparat e tornat a loch, e que no puxa ésser treyt a ús ne a consequència.

(Lo senyor rey mana al governador e al dit mossèn Domingo Mascó que spatchen lo dit fet per justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).⁹²

[35].⁹³ Ítem, senyor, com lo vostre governador haja tramés lo seu alguatzir en Soriano ab comissió sua al loch de Çuequa a instància d'en (*en blanc*), de Sollana, dient que li havien sposada per força una neboda sua, la qual ell hi hauria tramesa per tenir festes ab sa tia. E com lo dit en Soriano stigués en lo dit loch per alguns jorns cercant e scorcollant si trobaria la dita fadrina, per cor e volentat de menar-la a la ciutat de València davant lo dit governador, la qual cosa era molt prejudicial e damnosa a la jurisdicció ¶^{126v} del reverent maestre e orde de Muntesa. E com no la poch trobar manà fer penyores de la casa de la tia de la dita fadrina e vené-les tantost a l'encant, sens dia ne hora, en quantitat de cent VIII sous, per rahó de son salari e diornals, la qual cosa senyor, parlant ab humil e subjecta reverència, fon feta forçívoltment e contra tota justícia e rahó e molt prejudicial a la jurisdicció dels maestre e orde de Montesa. Per què suplica lo dit braç que sia mercè de vós, senyor, squivar e foragitar tan grans forces e prejuhís e provehir e manar a vostres officials que's abstinguen de fer semblants comissions axí injustes e desafurades, com sien de molt mal exempli, e proveir e manar axí mateix al dit Soriano que restituesca e torne la dita quantitat de cent VIII sous axí injustament executats, parlant ab la dita humil reverència, e punir e castigar lo dit en Soriano de les dites coses, per ço que a ell sia càstich e als altres redunde en exempli.

(Lo senyor rey comana a mossèn Domingo Mascó que, apellat lo dit (*en blanc*) Soriano, faça justícia sobre les coses en lo dit capítol contengudes.

Vidit de Funes, vicecancellarius).⁹⁴

[36].⁹⁵ Ítem, senyor, com en l'any pus proppassat hun home del loch de Torrent, terme de València, se clamàs davant lo justícia del dit loch de hun moratell de

¶⁹² El text entre parèntesis procedeix de P.

¶⁹³ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

¶⁹⁴ El text entre parèntesis procedeix de P.

¶⁹⁵ Aquest greuge no està ni en R ni en G.

Montroy que li hauria levats de la bossa VI diners, e lo dit justícia de Torrent, jatsia en gran lesió, dan e prejuhí de la jurisdicció que ell exercia en lo dit loch per son senyor, pres lo dit moratell e aquell remés a València, no volent-ne conèixer. E lo vostre batle general, hoÿt lo clam del dit hom de Torrent, qui dehia e afirmava que lo dit moratell li havia furtats de la bossa los VI diners, feu reebre confessió d'aquell a mossèn Domingo Mascó, instant lo procurador fischal del senyor rey; e com no trobassen per confessió del dit moratell ne per testimonis la cosa ésser vera ne poder-se provar, per fur lo batle general feu venir lo alcadí e dix-li si podien ésser donats açots de turment per çuna e exara al dit moratell, per saber-ne la veritat, e l'alcadí, axí com aquell qui no y gosa àls dir, respòs que bé's podia fer. De continent feren traure lo dit moratell de la presó (e despullaren-lo) e donaren-li o feren-li donar LXXV açots, de XXV en XXV, pus prop de açots de mort que de turment ne de càstich. E com no atorgàs ço que ells volien, feren-lo tornar en la presó. E en l'altre jorn lo dit batle ach del pare del dit moratell XXVI florins encamarats. Per què supplica lo dit braç que sia mercè de vós, senyor, ¶¹²⁷ provehir e manar (tornar) los dits XXVI florins e que semblants coses no sien fetes en l'esdevenidor, com no proceesquen de fur, rahó ni de justícia, car procés que's comença per fur se deu finir, axí mateix que batle no pot ni deu per privilegis conèixer de quèstió de cristià a juheu ne de cristià a moro. E açò, senyor, vos tendran a gràcia e mercè.

(Sia feta fe dels actes mencionats en lo dit capítol, e lo senyor rey hi provehirà de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).⁹⁶ ¶¹²⁸

¶⁹⁶ El text entre parèntesis procedeix de P. Els manuscrits R i G acaben amb aquest paràgraf: «Quequidem capitula responsiones et provisiones eorum ego, Petrus Ram, prothonotarius memoratus, qui fui notarius processus curie supradicte, de mandato domini regis predicti feci describi et reponi in pergameneo sisterno presenti sive volumine, ad habendam inde memoriam in futurum. Et ad validationem eorum de mandato ipsius domini regis eius bulla plumbea fuit hic apposita inpendenti. Que omnia et singula supradicta fuerunt acta et per dictum dominum regem publicari mandata intus domum capituli monasterii fratrum Predicatorum civitatis Valencie, ubi celebratur curia supradicta, die martis intitulata vicesimasecunda marcii paulo post tactum hore decime, noctis incepto, numero ab hora meridiei anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo octavo, regnique ipsius domini regis tercio. Qua die dictus dominus rex curiam licenciavit predictam, presentibus ad hec pro testibus reverendo in Christo patre domino Dalmacio, episcopo Gerundensi, ac

nobili Geraldo Alamani de Cervilione et Iohanne de Luna, militibus, ac Iohanne Mercaderii, legum doctore, baiulo generali regni Valencie, consiliariis domini regis predicti, et aliis in numero copioso. Vidit de Funes, vicecancellarius.

Sig-(*signe notarial*)num mei Francisci d'Arinyo, secretarii domini regis predicti, qui loco honorabilis viri domini Petri Ram, prothonotarii supradicti, fui scribe curie antedictae et unacum eo predictis interfui eaque in presenti quaterno sive volumine a parte posteriori, novem pecias ab rasis integreque scriptas, preter presentem peciam continente, de mandato dicti domini regis ut predicatur per eundem prothonotarium scribi facta; ipso aliis occupato negociis, clausi. Corrigitur autem in lineis octava et nova, secunde plane primi folii, "e per declaració e sentència del senyor rey en Johan al dit orde, sien estades adjudjades les dites vila e jurisdicció e lo dit orde fos restituït per lo senyor rey en Martí per acte de cort fet en cort general del regne en la possessió o quasi del mer imperi"; et in ultima, prime plane secundi folii "greuge"; et in antepenulti-

3.13

GREUGES DEL BRAÇ ECLESIASTIC⁹⁷

Molt excel·lent príncep e poderós senyor,

A la vostra gran senyoria lo braç eclesiàstich del vostre regne de València of-
fir lo[s] greuges dejús contenguts, supplicant a aquella sia de sa mercè voler aquells
provehir per justícia, protestant que en offerre e donar-ne més temps no·ls percór-
rega, ans tot lur dret los sia salvat, com ne entena més donar. E jatsia les dites coses,
senyor, procesquen de justícia lo dit braç ho haurà a gràcia e mercè.

(*Vidit de Funes, vicecancellarius*).⁹⁸

[1]. (De les demandes e donatius)

Primo, senyor, jatsia que per privilegis per l'alt rey en Jacme, de bona me-
mòria, lo conqueridor, e après confirmats per sos successors (e predecessors) de
vós, senyor, reys, e per altres títols e donacions atorgats e donats als bisbes de Va-
lència e de Tortosa, mestre e órden de Montesa, de Sanct Jordi, de Calatrava,
del Spital de Sant Johan, abbats e monestirs de Poblet e Valldigna, de Benifaça,
de Sent Bernat, de la Mercè e altres del dit braç, aquells e lurs vassalls sien e dejen
ésser franchs e exempts de totes questes, demandes e exaccions que·s facen per los
senyors reys que dir e nomenar se puxen, segons en los dits privilegis és contengut,
emperò per los senyors reys don Johan e don Martí e don Ferrando, de bona

ma capituli incipientis “Ítem, senyor, com per costum”; in prima plana tercii folii “e si”; et in nona et decima, prime plane quarti folii “ab ferma e solemnia stipulació per haver, tenir e possehir en pau e segurament al dit comprador contra totes persones e ésser-li tengut de ferma e legal evicció e legítima deffensió e encara de tot impediment de dret e de fet que al dit comprador o als seus fos o pogués”; et in penultima, capituli incipientis “Ítem, senyor, com mossèn Pere”, in sexto folio “possessió de la recepció”; et in quarta conclusionis, in prima plana decimi folii “sive volumini”.

Dominus rex mandavit mihi, Petro Ram, in cuius posse firmavit et iuravit.

In exercitum et curiarum primo». ¶ ⁹⁷ Els manuscrits P i F estan encapçalats pel següent text: «In Dei nomine. Cunctis pateat evidenter, quod cum in curia generali, quam illustrissimus et magnificus princeps et dominus dominus Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie, ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie, incolis

regni Valencie pro bono statu regni eiusdem et utilitatis rei publice incremento celebrandam indixit et celebrare incepit in civitate Valencie die vicesimaseptima mensis aprilis preteriti proxime, fuissent dicto domino regi per brachium ecclesiasticum regni predicti oblata in viam gravaminis inter alia capitula subinserta, dictus dominus rex, ad supplicacionem brachii prelibati, in suo concilio, matura delliberacione prehabita, fecit provisiones et responsiones ad dicta capitula prout continetur in fine cuiuslibet eorumdem, quasquidem provisiones dominus rex predictus per me Petrum Ram, in legibus licenciatum, eius prothonotarium, de benignitate sua ad supplicacionem brachii supradicti, die subscripta qua curiam licenciavit, predictam mandavit et fecit in eadem curia publicari quorumquidem capitulorum et responsionum et provisionum factarum ad ea ut superius est expressum, tenores inferius per ordinem subsequuntur». ¶ ⁹⁸ Els afegits entre parèntesis procedeixen del manuscrit P, excepte les rúbriques o títols dels greuges, que procedeixen del manuscrit F.

memòria, oncles e pare, predecessors vostres, o per lurs oficials o comissaris, són stades fetes moltes demandes (e) exaccions e demanats molts subsidis e subvencions als dits prelats e persones ecclesiàstiques en persona de lurs vassalls, e per força fetes moltes execucions als dits vassalls, muntants a grans quantitats de diners, per novell adveniment o regiment, coronacions de rey o reyna, novella cavalleria, matrimoni de fills, filles o germans, passatge o guerra de Cerdenya, o per altres occasions. E enaprés, vós, senyor, e vostre batle e oficials o comissaris, havets fet semblant, fahent demandes, exaccions (e exequcions) e ajustant greuge a greuges, los oficials o comissaris vostres han fet exacció e execució en los dits vassalls per lurs diornals o salaris, ço és per cascun jorn lochtinent de governador II florins, algutzir hun florí, porter VII sous. Per tal, a la vostra gran senyoria⁹⁹ ¶^{128v} humilment suplica lo dit braç que per acte de cort revoque los dits greuges, restituint e fahent restitució¹⁰⁰ als dits vassalls tot ço que contra los dits privilegis *et alia* no degudament los és stat exegit, executat e levat, e proveescha que en l'esdevenidor tals greuges (e) exaccions no sien fets, ans sien observats los dits privilegis, majorment com (en) e per vigor dels dits privilegis, títols e donacions lo dit senyor rey en Johan declaràs les dites demandes, subvencions e subsidis, per si e successors seus e per part e nom seu e d'aquells, no poguessen ésser fetes ne executades per alcuna necessitat o causa e que ço que'n contrari se trobaria ésser fet no pogués ésser tret a ús ne a consequència en l'esdevenidor, e encara sobre açò haja sentència en contradictori juhí obtenguda contra vostres fisch e oficials.

(Per part del procurador fischal del senyor rey és stat al·legat que al dit senyor pertany dret de fer e exigir demandes en los vassalls, axí de la Església com seus, e és en possessió, o quasi, de fer les dites demandes. Per què lo dit senyor és prest remetre-ho a justícia breument desempachadora e comana-ho a mossèn Domingo Mascó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera. E vol lo senyor rey que en lo fet de les dites demandes no sia feta vexació indeguda, mas que sien servades bones pràtiques, segons que antigament és stat acostumat. E encara vol lo dit senyor que per la present provisió no sia fet prejudí al dit senyor ne al dit braç e singulars d'aquell, (mas que'l dit senyor e'l dit braç e singulars d'aquell) romanguen en aquell dret en què eren ans de la present provisió.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[2]. (De demandes e donatius)

Ítem, senyor, com lo molt alt senyor rey en Jacme, de bona memòria, en l'any mil CCLXXXVII *idus marcii* provehís ésser fet lo monestir de Valldigna, a sustentació del qual donà e atorgà a aquells empertots temps per franch e liure alou tota la vall de primer nomenada Alfandech e ara Valldigna, ab los castells de

¶⁹⁹ P i F *excel·lència*. ¶¹⁰⁰ P i F *restituhir*.

Merinyén e de Alcalà e viles o alqueries situades e posades en la dita vall e ab tots sos térmens e pertinències e mer e mixt imperi e tota jurisdicció civil e criminal e ab plenera senyoria, e generalment ab totes e sengles coses que dir e cogitar se poguessen e que pertanguessen o pertànyer poguessen al senyor rey axí com a rey e senyor per rahó de regalia o per altra qualsevol rahó, no retinint-s'i lo dit senyor alcuna cosa segons les dites coses e altres ab carta e beneffici del senyor rey sots lo dit kalendari pus largament apparen, als quals se reffer. E, senyor molt excel·lent, lo vostre batle general, parlant ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, ha exhigit e levat als vassalls del dit monestir les quantitats següents:

Primerament, per lo novell regiment del senyor rey en Ferrando, pare vostre, CCL florins. Ítem, per la coronació del dit senyor CCCC florins. Ítem, per la coronació de la senyora reyna, mare vostra, CCL florins. Ítem, per la covinença del fet de Cerdenya (*en blanc*). ¶¹²⁹ Ítem, per lo novell regiment de vós, senyor, CCL florins.

E les exaccions de les dites quantitats foren fetes contra voluntat dels dits abbat e covent de Valldigna e ultra les dites coses, senyor, lo dit vostre batle per les demandes de la ajuda de Cerdenya scriví letra al batle d'Alzezira manant-li que anàs a la dita vall (e) que ajustàs los vassalls del dit monestir e manàs a aquells, sots pena de doents açots, que dins dos o tres jorns fossen ab ell per finir de la dita demanda, la qual letra, parlant humilment, segons dessús se demostra, és de molt gran e insoportable greuge. E noresmenys lo dit batle d'Alzezira, de manament del dit batle general, pres XII bèsties¹⁰¹ de vassalls del dit monestir, les quals vené e executà per CCL florins e aquells tramés al dit batle general. E com, senyor, les dites coses, parlant ab la dita reverència, sien de gran oppressió e greuge, supplica lo braç ecclesiàstich <molt> humilment la vostra molt excel·lent senyoria, que per sa mercè, per acte de cort, repare los dits greuges e tornets e restituhiscats (o façats), senyor, tornar e restituhir les quantitats dessús comemorades ab les messions e dampnatges que lo dit monestir e vassalls de aquell han sostenguts per les dites rahons, e proveixca que, d'ací avant, dels vassalls del dit monestir no sia res exhigit per demandes que's facen per les rahons dessús dites ne altres semblants de aquelles per lo vostre batle ni altres oficials vostres.

(Idem ut ad proximum.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[3]. (De demandes e donatius)

Ítem, senyor, semblants greuges són stats fets per lo dit batle general als ve-hins del loch de Quart qui és del abbat e monestir de Poblet. Per què suplica lo dit braç los dits greuges ésser reduhits a justícia.

(Idem ut ad predicta.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶¹⁰¹ C bestiers.

[4]. (Del mercat d'Onda)

Ítem, senyor, jatsia que lo castell e vila d'Onda, ab tots sos térmens atermenats, sien del orde de Santa Maria de Montesa ab plena senyoria e ab jurisdicció e mixt imperi, segons que largament és contengut en lo títol de cambi per lo qual passaren en l'orde ^{¶129v} del Spital de Sent Johan, lo qual, enaprés, fon loat, aprovat e confermat per lo senyor rey en Jacme, de bona memòria, al dit orde del Spital, segons que largament és contengut en lo dit loament, aprovació e confirmació, al qual orde del Spital enaprés succehí lo dit orde de Montesa e ab la jurisdicció e mer imperi atorgada per lo fur del rey n'Amfós sots rúbrica: *De jurisdicció*, atorgada a aquells qui no han mer imperi e ab la jurisdicció del fur antich, posat en rúbrica: *De jurisdicció de tots jutges*.¹⁰² E per declaració e sentència del senyor rey en Johan, de memòria loable, (al dit orde) sien stades adjudgades les dites vila e jurisdicció, e lo dit orde fos restituhit per lo senyor rey en Martí per acte de cort fet en cort general del regne en la possessió o quasi del mer e mixt imperi e tota jurisdicció dels dits castell e vila e terme, exceptats los cassos del mer imperi expressats en lo dit fur del dit rey n'Amfós, en la qual possessió era stat prejudicat lo dit orde per lo senyor rey don Johan, de bona memòria, lo qual acte de cort fon menat a execució. Emperò contra los dits títols, furs e acte de cort e la dita declaració e sentència lo senyor rey, pare vostre, e vós senyor e los seus e vostres oficials han agreujat (e agreujen) los mestre e orde de Montesa, ab la dita humil reverència parlant, ocupant en quant és en vós e en ells los damunt dits jurisdicció e drets pertanyents al dit orde, segons que dejús se conté. Primerament, senyor, jatsia per stabliments de la dita vila confermats per lo mestre o comanador o per costum antich, lo mercat se deja tenir e fer dins la dita vila en cert loch, no solament quant als vehins de aquella mas encara quant als estrangers. Emperò, per manament de vostre batle general, en Pere Arnau d'Esparça, a cert lochtinent seu ha fet e fa tenir lo dit mercat fora la dita vila quant als strangers, e ha forçat lo mustaçaff qui és per l'orde en la dita vila restituhir les penyores a molts strangers, los quals havia penyorats per les calònies o bans contenguts en los dits stabliments.

(Plau al senyor rey que sie servat ço que se's acostumat servir abans de sis anys, revocant qualsevulla provisions e enantaments fets en contrarii per oficials del dit senyor e altres qualsevol, per ço, emperò, no sia fet prejuhí algú al dit senyor ne al dit orde, mas que romanguen en aquell dret que eren après que per lo rey en Martí fon fet l'acte de cort e lliurada la possessió al dit orde.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶ ¹⁰² Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre III, rúbrica V: *De jurisdicció, ço és de poder de tots jutges, e de for co-*

vinent, ço és de cort covinent, capítol LXXXVI, Barcelonal Editorial Barcino, 1978, vol. III, pp. 139-140.

[5]. (De les calònies de la devesa de Onda)

Ítem, senyor, los dits batle general e lochtinent, quant en ells és, tollen al dit orde e occupen a si lo dret de carnejament o lo ¶¹³⁰ ban o calònia que encorren los strangers qui, sens erbejar, meten bestians en la devesa del dit orde que és en terme de la dita vila, e ha manat als comanador e batle del dit orde en aquella que no s'entremeten dels dits carnejaments quant als dits strangers e ha forçats los dits comanador e batle del orde a restituir alguns carnejaments que havien levats de strangers, no obstant que'l dit cars de carnejament, encara quant als strangers, no cau en vós, senyor, ni en vostra jurisdicció, ab la dita humil reverència parlant, ans cau en jurisdicció del dit orde, majorment com sia possehit de tant e per tant temps a-nçà que memòria de hòmens no és en contrari, axí ans del fur del dit senyor rey n'Amfós com après edició de aquell.

(Lo senyor rey redueix los dits maestre e orde sobre les dites coses a aquell stament en què eren après del dit acte de cort e liurament de possessió fet per vigor d'aquell, revocant tot ço que sie fet en contrari del dit acte e exeució d'aquell.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[6]. (De les armes e de les penes de la lum e de la guayta [d']Onda)

Ítem, senyor, jatsia que en la dita vila, o sos tèrmens, dret e poder <de> fer guayta, de levar armes vedades¹⁰³ e los bans e (les) calònies provenints per portament de les dites armes e los bans, penes o calònies provenints per anar de nit sens lum pertanguen al dit orde o al justícia qui per lo dit orde regeix en la dita vila, e axí per part del dit orde fon declarat per lo senyor rey en Jacme, de bona memòria, ab provisió sua *datum Barchinone VI^o kalendas augusti anno a Nativitate Domini M^oCCC^oXXIII^o*, emperò lo lochtinent de governador en la Plana de Borriana, actemptant, quant en ell és, privar l'orde del dit dret e poder, ha manat de fet sots grans penes al justícia del orde en la dita vila que no exercescha los damunt dits drets de fer guayta, de llevar armes e penes, bans o calònies provenints per portament d'armes o per anar de nit sens llum. E semblant manament en part han fet al dit justícia del orde los vostres justícia e son lochtinent en la dita vila qui exercexen los casos del mer imperi per lo fur del rey n'Amfós pertanyents a aquells qui han lo mer imperi, manants encara als saigs sots pena de perdre lo peu que no acompanyen al dit justícia del orde en fer la dita guayta. E noresmenys lo dit vostre justícia de fet exerceix les dites coses, no solament fahent guayta, ans encara levant e applicant a si armes vedades e les penes, bans e calònies provenints per portament de les dites armes e per anar sens lum de nit, e faent gràcia, remissió o composició de e per les dites penes, bans o calònies, e ha manat ab crides públiques que negú no port armes vedades sots¹⁰⁴ certa pena.

¶ ¹⁰³ C *vegades*. ¶ ¹⁰⁴ C *sens*.

(Plau al senyor rey que·ls dits mestre e orde, sobre les dites coses, sien reduhits a aquell stament en què eren après del dit acte de cort e liurament de possessió fet per vigor d'aquell, revocant tot ço que sie fet en contrari del dit acte e exequició d'aquell.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ^{||130v}

[7]. (Del convocar consell per lo justícia reyal de Onda)

Ítem, senyor, no obstant que·l justícia o mustaçaff del dit orde e jurats e consellers de la dita vila tinguen lurs officis per lo dit orde e en poder de aquell o de son oficial juren e hagen a jurar per los dits officis e no en poder de vós, senyor, ni de vostre oficial, ab la dita reverència parlant, lo dit lochtinent de governador, ab letra sua, de fet ha manat als dits justícia, mustaçaff e jurats, sots grans penes, que totes hores e quant per lo dit justícia vostre serà convocat consell, personalment vagen a aquell e·s ajusten en aquell ab los altres oficials.

(Plau al senyor rey que·l justícia real en la vila d'Onda no constrenga lo justícia del orde e los altres oficials del dit mestre e orde de Montesa a anar al consell per ell convocador si ja no era per casos tocants lo mer imperi pertanyent al dit senyor, entés mer imperi segons lo fur del rey n'Alfons, [e sia] hagut per revocat qualsevulla manament en contrari fet.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[8]. (De la casa de la cort d'Onda, que cascun justícia tinga sa casa per a sos juhins)

Ítem, senyor, lo vostre justícia en la dita vila de fet se ha ocupat e·s ocupa, contra voluntat del dit orde, tenir juhí e usar e exercir lo dit ofici en la casa de la cort, lo qual ocupament torna en gran greuge del dit orde, com la dita cort sia de senyoria (e) propietat del dit orde, majorment com per lo regiment o exercici del dit justiciat vostre en la dita cort se seguexen los inconvenients e prejuhís següents al justícia del orde, ço és, disminució de honor, car tenint juhí e exercint, axí com ho fan, en una hora mateixa abdosos los justícies per la presència del vostre justícia, qui·s reputat per pus preheminent, es faça menys honor al justícia del orde, e lo vostre justícia seu en la seylla pus honorable e lo del orde seu en la seylla menys honorable. Ítem, destorp als actes que·s fan e als que·s pertanyen fer al dit justícia del orde, lo qual destorp ve axí per la concurrència dels clamors, veus e crits que són en abdosos los juhís, com per los vostres oficials qui, volent quant en ells és disminuir e conculcar la jurisdicció del dit orde, induexen encara ab menaces e en altres males maneres los venints a la dita cort a tractar lurs fets o negocis en lo juhí o for del vostre justícia, encara aquells fets o negocis que no poden venir en aquell for o juhí. Ítem, senyor, tenir juhí o exercir dos justícies en una hora e en una casa mateixa és contra ús de les ciutats e viles del regne en les quals ha molts justícies, e axí mateix és contra ús e costum que en los lochs on lo mer imperi, entés segons lo fur del rey n'Amfós, no és dels senyors dels lochs, lo dit mer imperi sia regit en la cort

o casa on se regeix la jurisdicció del senyor del loch, com lo vostre justícia no haja exercir sinó los cassos del mer imperi contenguts en lo dit fur del dit rey n'Amfós.

(Proveex lo senyor rey e mana que cascú dels dits justícia haja casa separada on tinga la cort.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ¶¹³¹

[9]. (Del consell criminal)

Ítem, senyor, lo justícia vostre en la dita vila ha format per si un altre consell en la dita vila, lo qual apellen lo consell del mer imperi, lo qual consell se atreueix e actempta fer sindicats, ordinacions, stabliments e altres actes qui no pertanyen res al mer imperi.

(No és intenció del senyor rey que·ls dits justícia e consell facen cosa alguna en prejuhí del dit orde e de la jurisdicció pertanyent a aquell, e si res se atempta fer en contrari, lo dit senyor vol que sia nul·le.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[10]. (De les calònies dels carnicers strangers e dels strangers intrans en les possessions dels vehins d'Onda)

Ítem, senyor, lo justícia qui és per vós en la dita vila se ocupa les penes, bans e calònies, los quals per entraments dels bestiar en les heretats dels vehins de la dita vila o per altra rahó o manera cometen los carnicers arrendadors de les carneries de la dita vila qui en altra manera són strangers de aquella o altres strangers, e axí mateix se ocupa qualsevol penes, bans, calònies que·s cometen per los strangers de la dita vila, e per ço ha manat sots certa pena al justícia del dit orde qui li done traslat de les dites penes, bans e calònies.

(Plau al senyor rey que·ls dits mestre e orde sobre les dites coses sien reduhits a aquell stament en què eren après del dit acte de cort e liurament de possessió fet per vigor d'aquell, revocant tot ço que sia fet en contrari del dit acte e exequió d'aquell.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[11]. (De les calònies dels vehins d'Onda intrans e les possessions dels terratinents)

Ítem, senyor, lo dit justícia se ocupa les penes, bans o calònies que cometen los (vehins) de la dita vila o terme per entrar ells o lurs bestiar en les possessions que dins terme de la dita vila són de strangers, los quals vulgarment se apellen terratinents. E axí mateix se ocupa qualsevol penes, bans o calònies que·s cometen per vehins de la dita vila per fets que s'esguarden injúries d'estrangers.

(Plau al senyor rey que sien servats los furs: «Si·l ciudadà»¹⁰⁵ e lo fur «Tots los habitants»,¹⁰⁶ ab sa addició, posats sots rúbrica: *De jurisdicció de tots jutges*, e la

¶¹⁰⁵ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre III, rúbrica V: *De jurisdicció, ço és de poder de tots jutges, e de for covinent, ço és de cort covinent*, capítol LXX,

que comença: «Si·l ciudadà se clamarà d'om d'altre loch...», Barcelona, Editorial Barcino, 1978, vol. III, pp. 120-121. ¶¹⁰⁶ *Ibidem*, pp. 121-122.

declaració sobre la jurisdicció feta per lo fur del senyor rey n'Alfons posat sots rúbrica: *De jurisdicció*, atorgada a aquells que no han mer imperi.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[12]. (De les calònies comeses per vehins en possessions dels terratinents)

Ítem, senyor, lo dit justícia se ocupa la jurisdicció o conexença de qualsevol clams o qüestions que·ls terratinents en terme de la dita vila e altres strangers facen contra vehins de la dita vila.

(Iddem ut ad proximum.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[13]. (De la conexença dels familiars del orde)

Ítem, senyor, no contrastant per acte de cort del senyor rey don Martí sia provehit que·l justícia vostre d'Onda no puxa conèixer dels familiars dels dits maestre e orde sinó ab consell del assessor del governador de València en los cassos de la jurisdicció del mer imperi, entés segons lo fur del rey n'Amfós. Emperò lo dit justícia, contra lo dit acte de cort *et alia*, s'esforça de fet conèixer dels dits familiars, sens consell del dit assessor o son lochtinent, de què venen moltes fatigacions, dans, messions e injustícies als dits familiars.

(Mana lo senyor rey que sia servat l'acte de cort mencionat en lo dit capítol.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[14]. (De qüestió contra strangers per vehins de la dita vila mogudes)

Ítem, senyor, lo dit justícia se ocupa la jurisdicció e conexença de qual-^{131v}sevol qüestions que dins la dita vila o son terme puxen ésser fetes contra strangers a instància de vehins de la dita vila o en altra manera.

(Plau al senyor rey que·ls dits maestre e orde sobre les dites coses sien reduhits a aquell stament en què eren après del dit acte de cort e liurament de possessió fet per vigor d'aquell, revocant tot ço que sie fet en contrari del dit acte e exequció d'aquell.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[15].¹⁰⁷ Ítem, senyor, lo dit justícia ha constret los saigs de la dita vila e los guardians del terme de aquella, qui són oficials del orde, jurar en son poder com a oficials seus per los drets qui pretén ésser vostres.

[16]. (Del joch de daus)

Ítem, senyor, lo dit justícia de fet dona licència de jugar a joch de daus per les quals licències ha exhigides diverses peccúnies e·s ocupa les penes, dans o calònies que·s cometen per jugar al dit joch sens sa licència.

¶ ¹⁰⁷ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

(Plau al dit senyor rey que·ls dits maestre e orde sobre les dites coses sien reduhits a aquell stament en què eren après del dit acte de cort e liurament de possessió fet per vigor d'aquell, revocant tot ço que sie fet en contrari del dit acte e exequció d'aquell.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[17]. (De les peccúnies d'en Piquer)

Ítem, senyor, lo dit justícia o son lochtinent ha fet manaments penals als jurats de la dita vila que donen e ministren peccúnies a·n Miquel Piquer, notari, e alguns altres vehins de la dita vila per a proseguir les qüestions que a lur gran culpa se menen entre aquells de una part e lo síndich del dit orde de la part altra, los quals manaments ha fets lo dit justícia prenent color que per deffensió de vostres drets los damunt dits han les dites qüestions.¹⁰⁸

[18]. (Dels abusos del mostaçaff)

Ítem, senyor, lo dit pretés mustaçaff fa les ocupacions e abusos següents en prejuhí e greuge del dit orde:

Fa jurar en son poder los corredors per lur offici.

Ítem, prenent que·l seu <pretés> offici ha efficàcia en los strangers, affora les carns que tallen carnicers strangers e affora lo peix que venen los peixcadors, dona pesals als dits carnicers e peixcateres, exegeix les penes o calònies que aquells encorren per falses pesades, entramet-se en los fets del almodí, ço és assignant loch on cascú vena sos blats, partint los dits blats entre los compradors e determenant les qüestions que·s mouen entre·ls venedors o compradors. E, finalment, quant fa redunda en greuge del dit orde.

(Lo senyor rey atorga exequatória de la provisió de cort feta per lo rey en Martí sobre les coses en lo present capítol contengudes, revocant tot ço que sie fet en contrari del dit acte.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[19]. (Que·ls vehins d'Onda que sien oficials reials sien convenguts en la jurisdicció del orde)

Ítem, senyor, si·ls batle, justícia o altres oficials vostres cometen algun delict e excés fora lur offici o encorren o deuen encórrer algunes penes, e lo cars és aytal lo qual àls pertanga a jurisdicció del orde o de sos oficials, no permeten que de ells sia feta justícia per lo dit orde o oficials seus, ans, de fet e per violència, se trahen e són trets de poder e jurisdicció del dit orde e de sos oficials.

¶¹⁰⁸ Tant a P com a F aquest greuge no porta la resposta reial.
Al manuscrit F, a més, ha estat ratllat.

(No és intenció del senyor rey que·ls justícia e altres oficials del dit senyor en la dita vila sien exempts per les coses que per fur la jurisdicció pertany al maestre e orde de Montesa.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ||¹³²

[20]. (De les vexacions dels oficials del orde fetes per oficials reys)

Ítem, senyor, si·ls oficials del dit orde, per scrits o de paraula, exercint sa jurisdicció o offici, deffensen los drets del orde contra los damunt dits o altres fahents ocupacions, vexacions o greuges, los dits vostres oficials procehexen contra los dits oficials del orde per manaments penals, presons de persones, ocupacions e execucions de béns e per altres males e scandaloses maneres.

(Lo senyor rey no vol que·ls que defenen los drets del orde sien maltractats per sos oficials, prohibint e manant que d'ací avant no sia fet lo contrari.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[21]. (Del maltractar per declinar lo for del rey)

Ítem, senyor, si alcú declina lo for de vostres oficials, en lo cars que no són de lur for, ans són de for del orde o de sos oficials, los dits vostres oficials aprensen, multen, condemnen e en altres males maneres maltracten aquell, d'on se segueix que molts, per temor, no gosen declinar lur for en lo cars que·l deurien o porien declinar.

(Lo senyor rey no vol que alcú sia maltractat per semblant cosa.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[22]. (De aquells qui foren de la seqüela d'en Bellera que són enemichs del orde)

Ítem, senyor, ab la dita humil reverència parlant, havets agreujat lo dit orde car havets o sostenits en oficials vostres en la dita vila hòmens malvats e que foren de la mala seqüela d'en Guillem de Bellera e feren lur esforç fer perdre al orde los castell e vila d'Onda e de metre aquells en poder del dit en Guillem de Bellera (e de les gents d'armes dels gascons qui a giny del dit en Guillem de Bellera) eren en la dita vila de Castelló, e entre·ls altres és en Miquel Piquer, lo qual en vostre advocat fischal, e en Jacme Çaffont, lo qual en vostre procurador fischal, havets reebuts e sostenguts, contra los quals les dites coses se mostren per procés e sentència donada contra aquells per lo lochtinent de governador de la Plana de Borriana. E per consegüent és cert e clar aquells ésser enemichs capitals dels dits maestre e orde e versemblant sperar-se de ells molts greuges e vexacions als dits maestre e orde e als lurs drets, dels quals procés e sentència és stada feta fe devant lo senyor rey, vostre pare, e son consell.

Per què, molt excel·lent senyor, a la vostra molt gran senyoria humilment supplica lo dit braç que per sa mercè, per acte de cort, revoque los dits greuges e proveescha que semblants ni altres no sien fets en l'esdevenidor, e que lo dit orde

romanga en tranquil·litat e repòs e quiti de greuges e vexacions, en e sobre sos drets, e justícia en los dits castell, vila e térmens d'Onda.¹⁰⁹

(No és greuge de cort.

De Funes, vicecancellarius).

[23]. (De la ost de Sant Matheu e de Onda)

Ítem, senyor molt excel·lent, jatsia les viles de Sent Matheu e Onda sien del orde de Santa Maria de Montesa, ab host e cavalcada e reemçó de ^{132v} aquella, e noresmenys per privilegi atorgat per lo rey en Jacme e enaprés confermat per sos successors e predecessors de vós, senyor, reys, al dit orde *et alia* los vassalls de aquells sien franchs e immunes de tota host e cavalcada e reemçó de aquells que per los senyors reys los poguessen ésser demanades, emperò, lo senyor rey pare vostre, tenint lo siti sobre Balaguer contra don Jacme, ab letres sues manà a les universitats de les dites viles que li trametessen certs hòmens ballesters e lancers en servir del dit siti, a cert temps o tanta quantitat com muntaria lo sou dels dits hòmens per al dit temps, les quals letres, ab la dita reverència parlant, redundaren en gran greuge e prejudi del dit orde e de les dites viles e universitats e en mal exemple en l'esdevenidor. Per què a la dita molt gran excel·lència humilment suplica lo dit braç que per sa mercè, per acte de cort, revoque les dites letres e proveescha que'n l'esdevenidor semblant greuge no sia fet.

(Vista la tenor de les dites letres lo senyor rey revoca aquelles, per açò, emperò, no entén a derogar el dret al dit senyor e al dit mestre e universitats pertanyent, ans aquells romanguen en aquell punt e dret en que eren ans del acte de les dites letres.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[24]. (De la cena de Puçol)

Ítem, senyor, jatsia lo loch de Puçol situat dins terme de la vostra ciutat de València, havent terme e territori atermenat, sia per lo senyor rey en Jacme lo conqueridor, sia per títol de donació transportat ab tota jurisdicció, rendes, drets e pertinències del dit loch als bisbe e capítol de la Seu de València e al monestir de monges de Roncesvalls, alcuna cosa no retenguda al dit senyor rey ne als seus, exceptat lo mer imperi, lo qual vuy és entés segons lo fur del senyor rey n'Amfós, segons en lo dit títol és contengut, e no sia memòria de persones que'l dit loch o universitat de aquell haja pagada alcuna cena als reys passats, predecessors del senyor rey en Ferrando, de gloriosa memòria, pare vostre, e de vós, senyor. Ans, per aquells és stat haüt e tengut per franch e exempt de pagar qualsevol cena de e per de tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari, ans lo senyor rey en Martí, de loable memòria, predecessor del dit senyor pare vostre, passant

¶ ¹⁰⁹ Per què, molt... d'Onda] omm. P.

per lo dit loch o son terme, com per sos officials fos attemptat levar cena del dit loch manà a aquells desistir de açò, però lo dit senyor rey en Ferrando, passant per lo dit loch de Puçol dues vegades, una per mar, altra per terra, e vós, senyor, stant primogènit e príncep, una vegada, e ara per vós, senyor, en aquesta vostra venguda e per lo molt alt senyor infant don Johan, ¶¹³³ frare vostre, o lurs o vostres majordom o officials, ab la damunt dita humil reverència parlant, han inquietat e molestat la dita universitat e loch de Puçol exigints de fet de aquella cena de presència, la qual cosa torna en gran greuge e prejudí, no solament del dit loch, ans encara de la Església de València. Per què a la vostra gran excel·lència suplica lo dit braç eclesiàstich que declare e proveesca per acte de cort que la dita o altra cena no sia demanada ni exhigida en l'esdevenidor a la dita universitat per vós, senyor, o vostres successors, ni per lo dit senyor infant don Johan, ni per vostres o lurs officials, ans tot ço que per lo dit senyor en Ferrando o per vós, senyor, e per lo dit senyor infant n'és stat pres e exhigit sia tornat e restituhit a la dita universitat e loch de Puçol, com axí per justícia deja ésser feyt, lo qual tendran a gràcia e mercè.

(Lo senyor rey comana la conexença de la propietat e possessió sobre les coses en lo dit capítol contengudes a mossèn Domingo Mascó, micer Guillem Çaera e micer Pere Català. E, si atrobaran lo dit bisbe e universitat del loch de Puçol ésser en possessió o quasi de no pagar cena, que sien mantenguts en aquella e que no sia fet prejudí a la dita possessió per actes alguns fets del temps del senyor rey don Ferrando ençà inclusive.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[25].¹¹⁰ Ítem, senyor, dins lo terme de la dita ciutat de València á molts fochs qui són de la Església, en los quals los senyors eclesiàstichs han e possehexen tota jurisdicció, axí en vigor de legítims títols com per fur del senyor rey n'Amfós après fet, exceptat lo mer imperi entés segons lo dit fur, lo exercici del qual se diu pertany al justícia en lo criminal de la ciutat de València. Enaxí, senyor, que per vigor dels dits títols e fur e rahó pertany als senyors dels dits lochs o a lurs officials, justícies en nom de aquells hon són en possessió llevar les armes vedades per furs e privilegis del regne, e les penes, bans e calònies provinents per portar aquelles. Emperò, senyor, lo dit justícia en lo criminal, venint als dits lochs de la Església, ha de fet pres armes en aquells a molts, esforçant-se applicar aquelles a si e portar ab si a la dita ciutat, la qual cosa és molt prejudicial a la jurisdicció e drets de la dita Església, per ço que dit és e àls. Per què a la vostra molt gran senyoria humilment suplica lo dit braç eclesiàstich que per sa mercè, per acte de cort, revoque lo dit greuge fent tornar al dit justícia les dites armes e mane a qualsevol justícia que per temps serà en lo criminal de la dita ciutat e a altres officials vostres que les dites armes no leven ni a si applicuen.

¶¹¹⁰ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

[26].¹¹¹ Ítem, senyor, com algunes vegades s'esdevinga que, per deffensió de la jurisdicció, libertats o drets dels eclesiàstichs, lo jutge eclesiàstich declara la constitució de Tarragona feta contra los invasors, ocupadors o violadors de les persones e béns eclesiàstichs e executa les penes en aquella contengudes e usa ¶^{133v} dels remeys de la censura eclesiàstica, e per vós, senyor, o vostres oficials, és proceït a occupació de les temporalitats de la Església que ha e exerceix la jurisdicció. Per què a la vostra molt gran excel·lència humilment supplica lo dit braç que per actes de cort proveesca en lo dit greuge, manant e provehint que les dites ocupacions de temporalitats no sien d'ací avant fetes per vós, senyor, o per vostres oficials qui actemtaran fer lo contrari.

[27]. (Del raure del cap a clergues simples tonsurats e conjugats)

Ítem, senyor, diverses vegades los dits vostres oficials reyal, quant en ells és, de fet prenen e retenen en lurs presons molts clergues, simples tonsurats e conjugats, trobats en àbit o tonsura clericals, de fet los rahen lo cap en manera que aquells, al·legant lur privilegi, no puxen ésser trobats en la possessió del seu clericat. E diverses vegades, quant lo jutge eclesiàstich va a les presons dels dits vostres oficials a veure alguns clergues aquí presos, conjugats o altres o lur clericat o àbit, és tenguda per los dits vostres oficials manera que los dits clergues no sien exhibits o mostrats al dit jutge eclesiàstich, la qual cosa és molt prejudicial a la jurisdicció eclesiàstica. Per què a la vostra gran senyoria supplica lo dit braç eclesiàstich que sia de vostra mercè provehir e manar per acte de cort, ab imposició de grans penes, que·ls dits greuges o semblants no sien fets ni actemtats per los dits vostres oficials.

(Plau al senyor rey que als clergues que són presos e atrobats ab corona e hàbit clerical no·ls sia ras lo cap en la dita presó. E, sobre la exhibició en lo dit capítol demanada, plau al senyor rey que mossèn Domingo Mascó, micer Johan Mercader e micer Pere Català e micer Guillem Çaera regoneguen què s'i deu fer per justícia e que y sia provehit.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[28]. (De les vexacions que·s fan als clergues per cercar bandejats en lurs cases)

Ítem, senyor, vostres oficials de la ciutat de València e de les vostres ciutats, viles e lochs reyal, en gran prejuhi, dan e scàndel de alguns preveres o religiosos e en gran diffamació de aquells, actemten per força e contra voler de aquells entrar de nit a hores il·lícites en lurs casses, sots color de cerquar bandejats o altres crimiñosos o semblants persones, d'on se seguex que als dits preveres e religiosos són fetes diverses roberies e exhigides e extorquides per força e il·lícitament diverses composicions e rescats. Per què suplica lo dit braç eclesiàstich vostra gran clemència hi proveesca per acte de cort per tal remey que les dites persones sien servades indemnes de les dites coses, majorment com stiguen sots protecció de la vostra alta senyoria.

¶¹¹¹ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

(Lo senyor rey mana als seus oficials que, si's convendrà que aquells hagen entrar en casa d'algun prevere o clergue en sacres constituït que y entren honestament e que no vexen los dits preveres e clergues, e si en casa d'algun prevere trobaran alguna dona no facen allí composar lo dit prevere o clergue e dona, ne traguen aquella dita dona de la casa del dit prevere o clergue si donchs no era a instància de marit, pare o mare, germà o fill de la dita dona, ne se'n porten ab si alguna roba del dit prevere o dona. E si lo contrari faran sien correguts cascuna vegada en pena de cent morabatins, applicadors les dues parts a nós e la tercera al acusador.

Vidit de Funes, vicescancellarius).

[29]. (Dels lochs que comprà l'Almoyna d'en Conesa de mossèn Quintavall que paguen en donatius o no. És comés a les amortitzacions dels lochs que comprà l'Almoyna d'en Quintavall si deuen pagar en demandes o no)

Ítem, senyor, com lo capítol de la Seu de València, axí com a administrador ¶¹³⁴ de la Almoyna vullgarment appellada d'en Conesa, haja comprat de mossèn Johan de Quintavall, e altres, certs lochs ab tota jurisdicció per a obs de la dita Almoyna, los quals, ans de la dita compra, eren exem[pt]s de totes demandes de coronació, novell adveniment e altres qualsevol demandes e exaccions reyal e vehinals (com sien de terme e contribució de la vila de Gandia). E ara, micer Johan Mercader, vostre batle general de regne de València, de manament vostre, segons afferma, s'és esforçat de fet, com de dret fer no u pusqua, parlant ab humil reverència, fer contribuir los hòmens e vassalls dels dits lochs en les demandes que són fetes e's fan (per) causa de la avinença per lo fet de Cerdenya que vós, senyor, havets fet ab lo vezcomte de Narbona, (e per causa del matrimoni de vós, senyor, estant príncep e primogènit, e après per lo vostre novell regiment), no obstant que no sia memòria de hòmens que alguns lochs de la dita Almoyna hagen contribuït o pagat en les dites o semblants demandes a vós, senyor, o a vostres predecessors.¹¹² Per tal a la vostra molt gran excel·lència humilment suplica lo dit braç que per acte de cort hi proveesca que en l'esdevenidor los dits o semblants greuges no sien fets a la dita almoyna, lochs o vassalls de aquella, (manant al dit batle que restituexca tot ço e quant n'à pres e exigit per rahó de les dites demandes).

(Lo senyor rey comana a mossèn Domingo Mascó, micer Guillem Çahera e micer Pere Català, licenciat en leys, que sobre les coses en lo present capítol contengudes, appellats los batle general o procurador fiscal del dit senyor e la part, e aquells hoÿts, administren justícia.

Vidit de Funes, vicescancellarius).

[30]. (De les forces que's fan per los cavallers als delmes del bisbe)

Ítem, senyor, com alguns barons, cavallers e altres senyors temporals e lurs batles, alcayts e altres oficials, s'esforcen tots jorns de ocupar, pendre e reebre

¶¹¹² C *officials*.

per força e contra voluntat de la Església o persona eclesiàstica a qui pertanyen los delmes, primícies e fruyts eclesiàstichs (en lurs lochs) e territoris e menaçar e maltractar e rescatar los compradors dels dits delmes o rendes eclesiàstiques, substrahen-los pa, vi, carn e altres coses necessàries a lur viure, manants encara a lurs vassalls qui no·ls acullen en lurs cases e hostals ni·ls loguen cases, graners e cellers per recollir los dits delmes o rendes, manants encara a lurs dits vassalls que no delmen los blats o altres fruyts sinó en presència de lurs batles, e açò per vexar los arrendadors dels delmes en manera que axí congoxats d'esperar als dits batles se'n hagen a anar e llavors los vassalls dels senyors sobredits cometen molts frauds, delmant en absència dels dits arrendadors, d'on se seguex moltes vegades que als dits arrendadors cové jaquir los dits delmes, primícies e rendes, e àls dita Església o persona eclesiàstica no és satisfet del preu de lur arrendament, los quals greuges e maltractaments fan los dits senyors de lochs o lurs oficials a fi que los dits delmes o rendes eclesiàstiques no sien ^{134v} arrendades sinó a ells e per lo preu que·s voldran. Per què, senyor, suplica lo dit braç eclesiàstich que plàcia a la vostra gran senyoria provehir per acte de cort sobre les dites coses e manar ab grans penes a tots e qualsevol barons, cavallers e senyors de lochs e a lurs oficials que d'ací avant se stiguen e cessen de les dites e consemblants molèsties, vexacions e greuges, e que no puxen o gosen pendre o ocupar directament o indirecta delmes o rendes eclesiàstiques ni aquelles per si o per interposades persones arrendar o comprar en lurs lochs o territoris, encara que y consenten lurs arrendadors o compradors de aquells, si donchs aquells no compraven o arrendaven dels principals senyors o venedors dels dits delmes o rendes eclesiàstiques.

(Plau al senyor rey dar-los una proveció exequatòria dels dits drets, però si lo braç de la Església especificadament se querella d'algunes singulars persones, lo dit senyor hi farà justícia spatchada.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[31]. (De la jurisdicció del loch de Fredrell, prop Castelló de Borriana)

Ítem, senyor, com lo comanador del loch de Fadrell del orde de Sent Jacme d'Uclés sia stat, de tant de temps ençà que memòria de hòmens no és en contrari, en pacífica possessió o quasi o teneó o quasi de la jurisdicció civil del dit loch e terme de aquell als predecessors de aquell per los reys passats predecessors vostres, senyor, atorgada e del ús e exercici de aquella, e ara, novellament, lo lochtinent de governador de la Plana dellà lo riu d'Uxó, a instància e requesta del vostre batle general, haja privat lo dit comanador, sens coneguda de dret e sens sentència, de la possessió de la dita jurisdicció civil o quasi, la qual cosa per justícia fer no pot ne deu. Per tal lo dit braç eclesiàstich supplica humilment la vostra excel·lència que, per acte de cort, revocant totes les novitats al dit comanador per los (dits lochtinent de governador e batle fetes, manets a aquells, ab deguts) remeys de dret, restituesquen lo dit comanador en sa pacífica e quieta possessió o quasi de la dita

jurisdicció, segons aquella tenia e possehia ans de la dita privació, e manant aquells qui semblants coses d'ací avant no facen.

(Mana lo senyor rey que en lo temps que'n lo loch de Fradrell haurà compliment de casats segons lo fur del rey n'Alfons, que li sia servada la jurisdicció per lo dit fur atorgada, e si no sia-li servada la jurisdicció atorgada per lo fur antich «Si'l ciutadà» posat sots rúbrica *De jurisdicció de tots jutges*,¹¹³ puys haja un casat en lo dit loch.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[32]. (Greuge del bisbe de Tortosa, dels veïns de Almagora contra lo lochtinent de governador)

Ítem, senyor, com per fur *et alia* pertanga al justícia del loch d'Almagora, qui és del bisbe de Tortosa, la conexença de les tales, bans¹¹⁴ o calònies que són fetes (e's cometen en lo terme del dit loch, specialment de les tales que són fetes) en arbres, parres, canyes o en altres coses que són en lo quexer de la cèquia qui discorre del dit loch d'Almagora, o son terme, a la vila vostra de Castelló [e] ara sien comeses ¶¹³⁵ per vehins del dit loch o per altres qui no sien vehins e lo lochtinent de governador de la dita vila haja de fet inhibit al dit justícia e a altres oficials del dit bisbe de Tortosa que no's entrameten de la conexença de les dites tales, bans e calònies comeses en lo quexer de la dita cèquia dins terme del dit loch d'Almagora per los vehins de la dita vila de Castelló, per la qual inhibició és prejudicada la jurisdicció del dit bisbe que ha en lo dit loch ab mer e mixt imperi. Per què supplica lo dit braç vostra excel·lent senyoria que revoque la dita inhibició e proveescha per acte de cort que semblants inhibicions no sien fetes per lo dit lochtinent de governador per la dita rahó als dits justícia e altres oficials del dit bisbe, e provehir que semblants prejuhís no sien fets en la dita jurisdicció del dit bisbe en sdevenidor.

(Com per part de la vila de Castelló sie stada feta oposició al dit greuge, lo senyor rey proveex e comana a micer Johan Mercader e micer Pere Català que, oÿdes les parts, hi facen justícia spatchada.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[33]. (Greuge de la jurisdicció de la tinença de Miravet del bisbe de Tortosa)

Ítem, senyor, no obstant per lo senyor rey en Jacme, de alta recordació, conqueridor de regne de València, sia donat lo castell e tinença de Miravet e de (Çufer),¹¹⁵ constituïts dins regne de València, ab tota jurisdicció, mer e mixt imperi per als bisbe, església e capítol de Tortosa, fahent, ab altres privilegis los habitants dels dits castells, lochs e tinença vassalls dels dits bisbe e capítol, franchs

¶ ¹¹³ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre III, rúbrica V: *De jurisdicció, ço és de poder de tots jutges, e de for covinent, ço és de cort covinent*, capítol LXX, que

comença: «Si'l ciutadà se clamarà d'om d'altre loch...», Barcelona, Editorial Barcino, 1978 vol. III, pp. 120-121. ¶ ¹¹⁴ C *dans*. ¶ ¹¹⁵ C (en blanc); P *Tufer*.

de cenes, osts e cavalcades, servís e reemçó de aquells e aquelles, emperò lo governador de regne de València e lochtinent de aquell de fet han vexat los dits vassalls fent ost entrant dins la dita jurisdicció, e manant ab manaments penals e per altres constrenyiments anar aquells dits vassalls a Castelló e metent-los aquí en presons justícies e jurats e altres dels dits lochs per ço com al·legaven lur dret recussant fer la dita ost, los quals restrenyiments e vexacions redunden en gran prejudí de la dita jurisdicció e dans e messions e destrichs dels dits vassalls. Per què suplica vostra senyoria lo dit braç que per sa mercè proveesca per acte de cort que, servant la dita donació e tots privilegis sobre les dites coses per vostres predecessors atorgats als dits bisbe e capítol e a lurs vassalls, declarets les dites coses no deure ésser fetes ne d'ací avant se puxen fer per los ¶^{135v} dits governador e sos lochtinents e altres vostres oficials reyls, e manar als dits governador o lochtinent satisfer o restituhir als dits vassalls tots los dans e messions que han sostenguts e fets per la dita rahó.

(Lo senyor rey, fora cort e no per acte de cort, atorgarà exequòria del dit privilegi, e sobre açò que's al·lega ésser fet contra'l dit privilegi e sobre los dans que's dien donats, mossèn Domingo Mascó hoje lo procurador fiscal del dit senyor e la part e faça-y justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[34].¹¹⁶ Ítem, senyor, com per fur de regne de València és ordenat que alcuna universitat de la Església no puxa carregar censals ne violaris sens licència e auctoritat de lur senyor, e si u farà tal carregament sia nul·le, si donchs no era per drets pertanyents a vós, senyor, en tal universitat, e lladonchs puxa carregar ab licència e auctoritat del senyor de la dita universitat, e alguns, fahent frau al dit fur e ley, tenen manera que tals carregaments sien fets sobre singulars persones de la universitat o altres, e lo síndich havent poder de aquella confessa lo dit carregament ésser fet a obs de la vostra universitat e obliga's a pagar lo preu e les pensions de aquell dit carregament fahent carta de guardar de dan als dits singulars, e axí que per via indirecta lo carregament roman en la dita universitat, o menyspreant lo dit fur carreguen sobre les universitats dels lochs de la Església, en tant que lo dit fur profita poch a restrènyer los effrenats venedors, carregadors e dissipadors de les dites universitats. Per què, senyor, suplica lo dit braç que sia de vostra mercè, per observança de la dita ley, declarar per acte de cort los dits contractes de carregaments e cartes de guardar de dan e altres contractes fets e fahedors contra e en frau del dit fur ésser nul·les, cases e vanes e ésser aüts axí com si fets no fossen notoris, reebents los dits contractes contra lo dit fur encórreguen *ipso facto* [en] privació de llur offici e en pena de cent florins, applicadors als senyors dels lochs.

¶¹¹⁶ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

[35]. (Dels amprius que pretenen haver los de Xàtiva e de Canals dins terme de Montesa. Fon-ne feta comissió a miser Guillem Çaera)

Ítem, senyor, com la ciutat de Xàtiva pretena haver amprius e servituts en lo terme de la vila de Montesa e en molts altres térmens de lochs circunvehins de aquella, segons que vana per specials privilegis antichs a la dita ciutat atorgats a si e als de son terme e contribuents, e per aquesta rahó lo terme de la dita vila de Montesa, per los habitants de la dita ciutat e de son terme, sia molt barre-^{||136j}at, destròvit e damnificat, axí en pastures de bestiers e bèsties, de jorn e de nit amalladant, e en lenyes, cenres, fornilles, pedres, guix e calç, com en altres coses, en tant que lo dit terme de Montesa n'és molt guastat e l'orde e vassalls allí habitants ne són molt molestats e agreugats. E, no contents de açò que ells e los de sa contribució fan e s'esforcen de fer, encara donen loch e permeten e deffenen que los hòmens de Canals e de la Torre e de la Alcúdia, que són fora de lur contribució, facen semblant ampriu en totes les sobredites coses en lo dit terme de Montesa, e axí, de fet, se sforcen contra tota bona justícia e rahó, e si són penyorats, ells, de continent e de fet, repenyoren, e no és justícia que se'n puxa aconseguir, la qual cosa vós, senyor, no deveu consentir, com sia gran dan e despoblació de la dita vila, majorment com la dita ciutat no haja ni deja haver en prejuhí d'altre privilegis de amprius semblants en los térmens de altres senyors. Per què vostra gran clemència suplica lo dit braç declare los dits privilegis en prejuhí del senyor de la dita vila de Montesa no poder ésser atorgats e los dits amprius los damunt dits no poder haver en lo terme de la dita vila.

(Lo senyor rey de voluntat de les parts comana la determenació de les coses en lo dit capítol contengudes a micer Guillem Çaera, licenciat en leys.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[36]. (De aquells qui talen vinyes ab lurs bestiers)

Ítem, senyor, com alguns lochs e alqueries del terme e contribució de la ciutat de València, e altres, facen cots, estatuts e ordinacions entre si, que les lurs bèsties e bestiers no gosen pasturar ni entrar en blats, vinyes, plantats, restolls ne guarets, lurs ni de vehins, sots certes penes per ells en lurs ordinacions appossades, per la qual rahó los és vedat e inhibít revera, que no gosen entrar ne pasturar en tot lo lur terme on són heretats e domiciliats, en tant que com hixen per lo matí de lurs cases, camí caminant, se hixen de tot lur terme tro que són en lo terme d'altre senyor de loch que és fora de contribució, e lladonchs pasturen per vinyes, blats, guarets, restolls e per tot arreu, com vejen que per molt de dan que facen no són tenguts a pena alcuna sinó a la smena. E no és de equitat ni de rahó que nengú puxa ni deja haver major servitut, prerogativa ne ampriu en terme o terres d'altres senyors que ha en lo seu propi ni dels vehins de son terme. ^{||136v} Per què suppliquen que plàcia a vós, senyor, statuhir e ordenar ço que entre si és inhibít e vedat en lurs térmens, e ab aquelles penes e calònies de lurs ordinacions vagen en

los térmens d'altres senyors fora de contribució, car de tales ni mals,¹¹⁷ per molts que'n facen, tart ne paguen res, com les persones pobres, vídues e miserables no hagen ab què puxen prosequir ne obtenir lur justícia de semblants taladors, e per aquesta raó són talats molts blats e scalivats guarets e menjats los fruyts que cahen dels arbres e alertades e destrovides les vinyes, e romanen ermes, que no han cor de conrear-les, e en açò, senyor, farets justícia.

(No és greuge de cort mas lo senyor rey ne farà comissió a alguna persona que y faça justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[37]. (Greuge de mossèn Jachme Romeu del loch d'Alcàcer)

Ítem, senyor, com mossèn Jacme Romeu, de qui és lo loch de Alcàcer, hon habiten e stan moros, no sia stat null temps de contribució de la ciutat de València, ans fos cavalleria antiga, e de poch de temps a ençà, entrevenint e cabent lo dit mossèn Jacme en lo regiment de la sala de la ciutat, ginyà e tench manera que lo dit seu loch, poblat de moros, fos de contribució de la dita ciutat e per certa quantitat de diners que'ls dits moros paguen cascuns anys als regidors de la ciutat o síndich o clavari de aquella, e'ls, per aquesta rahó, pexen e pasturen, e gasten¹¹⁸ o talen, sens alcuna consciència, axí com aquells qui són infeels, los béns dels cristians, ab lo poder e franquea de la ciutat axí comprada e obtenguda, la qual cosa de justícia fer no's deu. Per què supplica lo dit braç que sia mercè vostra, senyor, fer declarar per acte de cort les dites coses no poder ésser fetes e que d'ací avant semblant no sia fet.

(No és greuge de cort.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[38]. (Que sien servats los furs que los fiscals no calumpnien ningú)

Ítem, senyor, vostres procuradors fischals, per via de denunciacions,¹¹⁹ clams o demandes, *et alia*, enanten contra alguns coronats e altres vassalls dels dits bisbes e prelats e persones eclesiàstiques. E, obtenguda per los dits coronats e vassalls sentència contra vostres procuradors fischals, ab condemnació de messions, és al·legat que aquells dits fischals vostres no han res, e axí's troba, och encara, que hauran donat loch a lurs béns o al·legat miserabilitat, de què's seguexen moltes¹³⁷ fatigacions, dans, messions e injustícies als dits coronats e vassalls de la Església. Per què a la vostra gran clemència supplica lo dit braç que per vostra mercè sia provehit, per acte de cort, que los vostres advocats e procuradors fischals qui són o d'ací avant seran en les vostres ciutats e viles reyls e usen de lur offici en altres viles e lochs del regne, ans que usen de lur offici donen fermança legítima e bastant de pagar les dites condemnacions de messions e satisfer tots dans, prejudís e injúries que facen contra los dits coronats e vassalls dels dits prelats e persones eclesiàstiques, e

¶¹¹⁷ C molls. ¶¹¹⁸ C gosen. ¶¹¹⁹ C donacions.

noresmenys, en lo principi dels plets se obliguen a pena de talió o a pena extraordinària e de pagar les messions en cars que sia trobat calumniosament convenir los dits coronats e vassalls dels dits prelats e persones eclesiàstiques, (e cayguen del plet, com los procuradors fiscals dels dits bisbe e persones eclesiàstiques) en los juhís lurs facen semblant en cars que sien trobats convenir calumniosament alcú.

(Ja contra los fiscals calumpnians hi ha provisions per fur del regne, e plau al senyor rey que aquelles sien servades.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[39]. (De pendre bestiaris o moltons per a València)

Ítem, senyor, a instància de la ciutat de València, lo governador ha tramés per los lochs de la Església porters ab sa comissió, prenent los moltons que atroba ésser grassos e bons, e aquells amena a la dita ciutat de València per a tallar, dient en la dita comissió que açò fa perquè la dita ciutat és freturosa de carns; e lo que pijor és, que no prenen los moltons de vehins de València que n ha en los térmens dels dits lochs sinó tan solament dels dits vehins dels lochs de la Església, la qual cosa és molt prejudicial e damnosa al dit braç. Per què supliquen los dits agreujats, que per vostra mercè, proveescats sobre los dits greujes en manera que aquells sien rellevats, majorment com los dits moltons, advenint la necessitat vanada, los dits vehins sien prests aquells vendre per just preu a coneguda de bons hòmens entenents lo fet.

(Lo senyor rey no vol que lo governador, contra justícia, faça algunes comissions o exequcions a instància de la ciutat e si algunes n'è fetes, segons se conté en lo dit capítol, hoÿts lo governador e la ciutat, ofer-se fer-hi justícia spachada.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[40]. (De les demandes del novell regiment)

Ítem, senyor, com lo batle general demanàs al Maestrat de Montesa per lo novell regiment de vós, senyor, certa quantitat de diners, e fos stat sens prejuhí avengut per part del mestre de Montesa ab lo batle general per certa quantitat, e feta la dita avinença les VI setenes del dit Maestrat no volgueren que passàs la dita avinença sinó la setena de Çuequa, que acceptà e volch la dita composició. E llavors, lo dit batle tramés en Francesch d'Esplugues, governador de la Plana de Borriana, a la vila de Sent Matheu, on stech per molts dies per fer execució en les setenes que no volien la dita avinença; e feta la dita execució lo dit en Francesch d'Esplugues demanà a la setena de Çuequa la part de ¶^{137v} les messions e salaris que a ell eren degudes¹²⁰ per lo star que fet havia en lo dit Maestrat en fer la dita execució, la qual execució la universitat del loch de Çuequa no donà causa ne colpa, com volgués la dita avinença, segons dit és. Emperò lo dit governador, fahent

¶¹²⁰ C *hagudes*.

alcunes cominacions, exegí XX florins per força de la dita universitat de Çuequa, sots color que participassen en les messions e diornals que fetes e fets havia en la dita execució, anant, stant e tornant de la dita vila de Sant Matheu. Per què supplicha lo dit braç que los dits XX florins sien tornats pus la dita setena de Çuequa havia ja donat l'och a la dita composició ab lo dit batle e a aquell obligà pagar la quantitat que'n pertanya en lo dit do a la dita setena e no fos en alcuna culpa de la dita execució que feu en la dita vila de Sent Matheu, segons dit és.

(Lo senyor rey mana que sien restituhits los dits vint florins.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[41]. (Dels bovalars)

Ítem, senyor, los vehins de València meten los bestiars en lo boalar e meten hun hom en talaya, e quant veu venir los que van a fer la degolla trahen lo dit bestiar del boalar e puis és fora del boalar no's pot fer la dita degolla, per la qual rahó devoren e destroxen los boalars. Per què supplicha a vós, senyor, que en açò sia provehit que pus los guardians los ne veen exir que, per bé que sien fora lo dit boalar, que puxe ésser feta la dita degolla.

(Lo senyor rey mana appellar lo síndich de la ciutat de València del qual se diu ésser interès e, aquell oyt, provehir hi ha per justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[42]. (Dels alamins d'Onda)

Ítem, senyor, com per actes de cort fets per lo dit senyor rey en Martí sia provehit que'n la vila d'Onda e sos térmens no sien creats alamins per vós, senyor, o vostres oficials, e los dits vostres oficials, specialment lo pretés batle o lochtinent de batle vostre de la dita vila, se sforce de fet contra los dits actes de cort metre e posar en la dita vila o sos térmens los dits officis de alamins. Per tal supplicha vostra excel·lent senyoria lo dit braç eclesiàstich que manant servir los dits actes de cort, segons lurs continències e tenors, proveescats ab grans manaments penals e altres leguts remeys que lo dit pretés batle o lo lochtinent e alguns altres oficials no tempten crear e posar los dits officis de alamins en la dita vila e sos térmens, e si o atemptaven fer que alcú no sia tengut obeir a aquells dits oficials, e tot ço que procehiran sia nul·le e per no obeir alcú no puscha encórrer alcuna pena e tornar al primer stament tot ço que és stat fet contra los dits actes de cort.

(Plau al senyor rey que la provisió per acte de cort per lo rey en Martí sobre açò feta sie servada e revoca tot ço que sia fet en contrari.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ^{||138}

[43]. (Del loch d'Espiocha)

Ítem, senyor, com lo loch d'Espiocha e altres lochs de la abadia de Sent Bernat, axí per disposició <de furs> e privilegis del regne de València com per altres privilegis al dit orde per dret *et alia* atorgats, sien franchs de cenes e sien en possessió de no pagar aquelles, e vós, senyor, stant primogènit, hajats fet de fet

paguar cena al dit loch d'Espiocha, ço que, parlant ab humil e deguda reverència de vostra senyoria, fer no's devia. Per tal lo dit braç eclesiàtic e lo abbat del dit monestir supliquen vostra senyoria declarets per acte de cort lo dit monestir e loch d'Espiocha no ésser tenguts a la dita cena, e manets servir los dits furs e privilegis e manar ésser mantenguts en lur possessió e manar tornar ço que'n és stat exigit.

(La intenció del senyor rey e de son primogènit és fundada per fur e rahó, per què, si la part ha exempció, faça fe d'aquella e serà-y provehit de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[44].¹²¹ Ítem, senyor, com lo abbat e <monges del> monestir de Santa Maria de Valldigna e los vassalls e habitants en los lochs del dit monestir sien franchs e quitis e no sien tenguts pagar alcuna cena de presència ni de absència a vós, senyor, ni ha primogènit ni a alcuna altra persona, segons clarament appar per privilegi e concessió reyal per lo molt alt príncep e victoriós senyor, lo senyor rey en Jacme de gloriosa recordació, en la conquesta de aquest regne¹²² als monges del dit monestir feta, del qual, a ull, fan fe. E jamés, senyor, los dits abbat, monges e vassalls del dit monestir no pagaren ni acostumaren pagar cena alcuna de presència als antecessors de vós, senyor. E com, senyor, poch dies són passats alguns oficials vostres, stant vós primogènit, hajan fetes penyores e preses diverses bèsties dels vassalls del dit monestir de Valldigna, e aquelles de fet han venudes en públich encant per cent florins, que demanen al dit monestir per raó de cena de la vostra primogènita e XX florins de messions, segons per actes públichs *et alia* clarament appar. Supplica per tal humilment lo dit braç eclesiàtic que plàcia a la vostra reyal magestat cassar e revocar lo dit greuge e tornar aquell a degut stament, manant als dits oficials que encontinent e de fet restituesquen e tornen al dit convent los dits CXX florins per aquells dits oficials reebuts, e que d'ací avant, sots certes e grans penes, no facen ne presumesquen fer semblants coses. E en açò senyor farets justícia.

[45]. (De la cena de Torrent)

Ítem, senyor, per vostres majordom e scrivà de ració, no contrastant, los sia stat al·legat e provat que vós, senyor, ne vostres predecessors per entrar en la ^{138v} ciutat de València no devets haver ho us pertanga la cena de presència, dels lochs de Torrent, de Cilla e de Çuequa, los quals tots paguen una cena de presència si ja vós, senyor, no passats per los dits lochs o alguns de aquells. E los sobredits vostres oficials hajan attemtat per sol vós entrar en València, demanar e exigir la dita cena, fahent penyores als habitants dels dits lochs, messions e greuges, ço que redunda en gran càrrech de ànima de vós, senyor, e no poch dan dels dits lochs e senyors de aquells. Per tal sia de vostra mercè declarar que per vós, senyor, entrar en la dita

¶ ¹²¹ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

¶ ¹²² En aquest greuge el braç eclesiàtic confon Jaume II amb Jaume I. Jaume el Just és qui en

1298 va dotar els monjos de Santes Creus amb terres a la vall d'Alfandec per fundar un nou monestir, i no Jaume el Conqueridor.

ciutat de València no us pertany la dita cena de presència, majorment com per lo senyor rey en Martí, per acte de cort, açò sia stat ja declarat.

(Sobre les coses en lo present capítol contengudes, davant lo senyor rey e en son consell, és stada suscitada qüestió entre lo majordom e scrivà de ració del dit senyor, d'una part, e lo maestre de Muntesa de l'altra. E plau al dit senyor que sia servat ço que en temps passat s'és costumad sobre açò.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[46]. (Que'l infant no puxa haver cena)

Ítem, senyor, com per furs del regne de València *et alia* al molt alt infant don Johan, germà vostre, no pertanga en los lochs de la Església, senyors ne vassalls de aquells, cena alcuna de presència, e a manament del dit molt alt infant en la vila de Sent Matheu e contribució de aquella e en lo loch de Torrent, Puçol, Cilla e Çuequa, Vilafamez, Cabanes, Quart e altres lochs de la Església, haja manat a son majordom e altres oficials demanar e exhigir de fet la dita cena e aquella haja executat de fet lo dit son majordom. Per tal lo dit braç eclesiàstich suplica vostra molt gran senyoria declarets, per acte de cort, lo dit senyor infant no poder haver, demanar e exhigir la dita cena de presència, e noresmenys manets de fet restituhir tot ço que de fet ne ha pres e exhigit e que la dita cena per infant alcú o general governador no puxa ésser demanada ne exhigida.

(Lo senyor rey, vist lo dit privilegi e hun acte de cort fet per lo senyor rey en Pere en les corts de Monçó en l'any mil treents sixanta-tres, per lo qual és ordenat que cenes no sien preses sinó per lo senyor rey o son primogènit, declara lo dit infant don Johan no poder haver rebudes les dites cenes, ans, que ço que ha reebut restituexca a les universitats e lochs d'on les ha exhigides.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[47]. (De la cena de Torrent)

Ítem, senyor, no contrastant per lo loch de Torrent sia pagada cena a vostra molt alta senyoria, encara los dits vostres majordom e scrivà de ració de fet han demanat e penyorat lo comanador del dit loch de Torrent per ço que'ls pach cena per les cases que l'orde del Spital ha e posseheix dins la ciutat de València en les quals lo dit comanador habita. E al dit comanador ne a son orde per rahó de les dites cases no pertanga pagar cena alcuna ne jamés aquella haja pagada, majorment com, per acte de cort, per lo senyor ¹³⁹rey en Martí sia stat declarat no deure ésser pagada cena per les dites cases. Per tal, vostra molt alta senyoria, supplica lo dit braç eclesiàstich manar als dits majordom e scrivà de ració desistesquen de la dita petició e restituhir al dit comanador les penyores per la dita rahó a ell fetes e declarar per acte de cort lo dit comanador qui és o per temps serà no ésser tengut pagar la dita cena per rahó de les dites cases.

(Plau al senyor rey que sie servat l'acte de cort del rey en Martí.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[48]. (De la leuda de Paníscola en lo Grau)

Ítem, senyor, com per cambi fet de la ciutat de Tortosa, qui era del orde del Temple, la vila de Paníscola e altres lochs per lo rey en Jacme, de gloriosa memòria, sien stats transportats en lo dit orde e, après, per legítims títols sien passats en l'orde e cavalleria de Santa Maria de Montesa, ab tota senyoria, mer e mixt imperi, e, specialment ab leudes, peatges de mar e de terra e usatges e ab tot altre dret, sens alcuna retenció que lo dit senyor rey en Jacme no feu en los dits lochs o alcú de aquells, trahent de tot son poder e domini la dita jurisdicció e drets, e aquella transportant o passant en los dits orde e cavalleria. Per la qual rahó los dits orde del Temple, e après de Santa Maria de Montesa, han demanat e exhigit, en nom de leuda e de peatge o de passatge, en lo Grau de la ciutat de València, los dits drets de leuda, passatge e usatge, en e per la forma que lo dit senyor rey en Jacme, o sos leuders, en nom de aquell, demanaven e exhigien. E en demanar e exhigir los dits drets l'orde de Montesa sia stat e sia en pacífica possessió, de tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari. (E) ara, lo vostre batle general micer Johan Mercader, de poch de temps a'nçà, ha temptat de fet e manat al leuder e plegador dels dits drets per lo dit orde de Santa Maria de Montesa que aquells no exegescha en lo dit Grau, la qual cosa és contra lo dit cambi, fur e bona rahó, majorment com vós, senyor, per rahó del títol que havets en via de cambi de la dita ciutat de Tortosa aquell mateix dret vos fon transportat e aquell exhigits e demanats en lo dit Grau de València. Per què vostra reyal excel·lència humilment supplica lo dit braç eclesiàstich manets al dit batle general e a tots altres vostres oficials no perturben l'orde de Montesa en demanar e exigir los dits drets en lo dit Grau de València, segons és acostumat, ans lo dit orde mantinguen en sa pacífica possessió e ls donen consell, fàvor e ajuda ^{139v} com vós, senyor, per lo dit cambi siats tengut de evicció en fer, haver e tenir los dits drets de leuda, peatge, passatge e usatge e altres (drets) en lo dit cambi specificats, majorment com no sia de equitat de justícia que vós, senyor, cullats lo dit dret que us és pervengut per lo dit cambi e pertanyia als dits Templers e que l'orde de Montesa no cullís ço que vós cullits e deviets cullir en lo dit Grau ans del dit cambi per sguart de la vila e marítima de Paníscola.

(Plau al senyor rey que sie servat ço que's stat acostumat sobre açò.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[49]. (Greuge de les franqueses dels vassalls del orde de Montesa)

Ítem, senyor, com lo mestre, comanadors e frares del orde e cavalleria de Santa Maria de Montesa e de Sent Jordi e lurs vassalls sien franchs per tota vostra terra e senyoria de pagar qualsevol tolta, força, questa, ost, cavalcada, appellit e reemçó de aquells e de tot servi, demanda, bovatge, monedatge, erbatge, carnatge e qualsevol cens, usatge e de tota leuda e portatge e de tota consuetut de nova e vella constitució e per constituhir, e de tota exacció regal e vicinal e altre que dir e nomenar se pugués, segons consta per privilegis e concessions per vostres loables

predecessors e per vós, senyor, confermats e jurats tenir e servir als dits mestre e orde e cavalleria de Santa Maria de Montesa, e lo vostre batle general micer Johan Mercader, contra les dites concessions, se sforça constrènyer e fer pagar leuda en la ciutat de València als dits vassalls de les coses e mercaderies que compren dels vehins e habitants de la dita ciutat, interpretant¹²³ los dits privilegis e dient (que) los dits vassalls no són franchs en comprar, la qual interpretació és contra bona rahó, majorment com los dits mestre e vassalls sien stats e sien en pacífica possessió de no pagar alcuna leuda, peatge o portatge en vendre o comprar lurs mercaderies puis fossen a lurs propis usos. Per tal supplica lo dit braç que servant los dits privilegis manets al dit batle general e a tots vostres oficials no atempten ne permeten demanar ne demanen ne exhegesquen la dita leuda, ans, liberament, jaquisquen contractar en comprar e vendre los dits vassalls, segons han acostumat en vigor dels dits privilegis, e si alcuna cosa ne hauran exhigida aquella façats tornar (e) restituhir com axí de justícia fer-se deja.

(Lo senyor rey mana ésser servat ço que és stat sobre açò acostumat ans de sis anys proppassats.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ¶¹⁴⁰

[50]. (Del morabatí del loch d'Algar de la Mercè)

Ítem, senyor, com lo mestre e orde de la Mercè de regne de València haja o possehescha lo loch de Algar ab tota jurisdicció, exceptat lo mer imperi segons lo fur del rey n'Amfós, e sien stats en possessió pacífica, e sien de tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari, en demanar, exhigir e levar dels hòmens vehins e habitants del dit loch lo morabatí o monedatge de VII en VII anys. E lo vostre batle general micer Johan Mercader e lo batle de la vila vostra de Murvedre hajen actemtat de fet perturbar los dits orde e mestre en la dita lur possessió, esforçant-se pendre e exhigir lo dit morabatí en via de execució dels dits hòmens, vehins e habitants, dels quals los dits mestre e orde són en possessió. E com lo dit orde veés la (dita) força, per foragitar treballs e messions dels dits vassalls e tement la gran rigor del dit micer Johan Mercader, la qual usa en majors hòmens que no lo dit orde, per part de aquell lo dit morabatí fon pagat al dit batle de Murvedre, ab protestació special a la qual se reffer. Per tal supplica lo dit braç vostra molt gran senyoria provehir e manar per acte de cort e declarar los dits mestre e orde ésser en pacífica possessió de demanar, exhigir e levar lo dit morabatí e manar als dits oficials no atempten fer semblants coses e fer restituhir la quantitat del dit morabatí als dits mestre e orde.

(Lo senyor rey comana a mossèn Domingo Mascó e micer Pere Català que, oýdes les parts, facen justícia sobre les dites coses.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶ ¹²³ C *impetrant*.

[51]. (Del bisbe de Tortosa. Dels dans que li donaren los castellans en Almagora)

Ítem, senyor, com lo senyor rey don Ferrando, pare vostre, de gloriosa memòria, per deffensió de la justícia que havia en los regnes e terres de la corona d'Aragó tingués molta gent d'armes en la vila d'Almagora les quals guerrejaven ab los vehins e habitants de la vila vostra de Castelló, la dita gent d'armes e encara lurs contraris de la dita vila de Castelló, e altres, feren e donaren molts dans e damnatges als vehins e habitants del dit loch d'Almagora, lo qual és del bisbe e capítol de la Seu de Tortosa. E los quals damnatges per lo adelantado major de Castella,¹²⁴ qui presidia la dita vostra gent d'armes, feu stimar per alguns bons hòmens e los dits dans muntaren a suma de XXXXIM sous, los quals prometé lo dit adelantado (fer pagar) per lo dit senyor rey vostre pare, lo qual, passant enaprés per la dita vila d'Almagora promés en la capella de Santa Anna de la església de la dita vila que satisfaria la dita quantitat stimada. E com per mort del dit senyor ¶^{140v} rey no pusqué ésser stada complida sa prometença, per tant, notificant¹²⁵ a vostra molt alta senyoria les coses promeses per lo dit senyor rey pare vostre, les quals són de restituhició de càrrech d'ànima, suplica lo dit braç que la dita quantitat dels dits dans donats manets pagar e satisfacer als dits damnificats com sia per justícia faedor.

(No és greuge de cort.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[52]. (Del loch d'Espiocha; de la cena)

Ítem, senyor, com lo loch d'Espiocha, vehins e habitants de aquell, lo qual és del abbat e monestir de Sent Bernat de València, sien (stats e sien) en possessió, de tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari, de no pagar cena alcuna, e per vós, senyor, stant primogènit, o vostre majordom, contra la dita possessió sia stada exhigida cena de presència del dit loch d'Espiocha e de altres lochs dels dits abbat e monestir. Per tal suplica lo dit braç eclesiàstich que per vostra mercè per acte de cort declarets la dita cena no deure ésser demanada ne exhigida e manets tornar ço que de fet ne és stat exhigit.

(La intenció del senyor rey és fundada de justícia, e si l'abbat de Sent Bernat o'ls hòmens del dit loch han exempció mostren-la, e lo senyor rey provehir hi ha justament.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[53]. (Del monestir de Valldigna; per sa jurisdicció)

Ítem, senyor, com lo abbat e monestir de Valldigna hagen tota jurisdicció civil e criminal, mer e mixt imperi en la dita vall e lo vostre portantveus de governador en regne de València, o son comissari, en prejuhí de la dita jurisdicció haja tret de la dita vall n'Anthoni Miralles, lo qual se diu ésser criminós, ço que no ha

¶¹²⁴ Diego Gómez de Sandoval y Rojas. ¶¹²⁵ C *supplicat*.

pogut fer, parlant ab deguda reverència e honor. Per tal supplica lo dit braç eclesiàstich que manets al dit governador torne lo dit en Miralles dins la jurisdicció e en mà e poder del dit abbat o ministres de aquell, los quals són prests fer justícia del dit criminós segons per furs de regne de València serà atrobat fahedor.

(Plau al senyor rey que per l'acte de la dita presó no sia fet perjudici a la jurisdicció del dit abbat pertanyent, enaxí emperò que'l dit senyor e lo dit abbat romanguen en lo dret que eren ans del dit acte.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[54].¹²⁶ Ítem, senyor, com los lochs de Cabanes e de Bell-loch e altres constituïts sots lo terme del castell de Miravet, qui és del bisbe de Tortosa, sien franchs de morabatí, e lo vostre batle general haja de fet executat en los dits lochs de aquell, per tal suplica vostra gran senyoria lo dit braç eclesiàstich manets tornar lo dit morabatí e provehir per acte de cort que semblants exaccions no sien fetes, majorment com en contradictori juhí, per part del dit bisbe de Tortosa, ne sien stades obtingudes sentències sobre lo dit fet.

[55].¹²⁷ Ítem, senyor, no contrastant los dits lochs de Cabanes e de Bell-loch sien [¶]¹⁴¹ franchs de cenes, novell regiment, coronació e altres demandes, segons consta per privilegis sobre los quals han obtingudes sentències contra lo fisch reyal, emperò, senyor, en Berthomeu Miralles, dient-se execudor del testament del senyor rey don Ferrando, pare vostre, de gloriosa memòria, demanà los dits novell regiment, coronació e cenes per e en nom del dit senyor rey en Ferrando, ço que no deu. Per tal supplica vostra gran senyoria lo dit braç eclesiàstich manets al dit en Berthomeu Miralles no deman les dites coses e proveeschats per acte de cort los dits privilegis e sentències ésser servades.

[56]. (Del abat de Poblet, franqueses)

Ítem, senyor, com per la vostra gran senyoria sia stat atorgat privilegi al abbat e monestir del convent de Poblet que de tota vostra vida lurs hòmens, vassalls e lochs sien franchs, liures, immunes e exempts de tots fogatges, impositions, (questes, peytes, toltes, demandes, subsidis e de qualsevol) exaccions gracioses e forçades, ordinàries e extraordinàries, indites o d'ací avant indihidores o posadores, specialment per rahan de coronació de vós, senyor, e de la senyora reyna o altres reynes, ço que no plàcia a Déu, o per rahó de maridatge de filles e germanes o fills vostres engenradores, o per matrimoni vostre o de aquells, o per rahó de cavalleria de fills vostres, e encara, de novell regiment, e per rahó de guerres fetes o fahedores, per terra o per mar, o per qualsevol altra causa, cars, manera, rahó o occasió, quant que fos àrdua, expedient e necessària. E vostre batle general micer

¶ ¹²⁶ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

¶ ¹²⁷ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

Johan Mercader, no obstant lo dit privilegi li sia stat mostrat, contra aquell de fet ha executat los hòmens e vassalls del loch de Quart, qui és dels dits abbat e monestir de Poblet, en quantitat de LX florins ultra les messions per ocasió o causa del novell regiment. E com la dita exacció sia expressament contra la dita vostra concessió reyal e altres per vostres predecessors als dits abbat e monestir atorgades, per tal, vostra (gran) excel·lència, supplica lo dit braç manets tornar de fet los dits LX florins als dits hòmens (de Quart) ensemps ab les messions fetes o dans sostenguts per la dita rahó e provehir per acte de cort que los dits vostre e altres privilegis sien servats. E com lo dit micer Johan Mercader, venint contra vostre privilegi e concessió, sia encorregut en pena de mil florins, suplica lo dit braç aquells ésser executats e a vostres còffrens applicats, com axí sia de justícia fahedor.

(Plau al senyor rey que la exempció atorgada al dit abbat sia servada e que sia restituit ço que és stat exigit.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[57].¹²⁸ Ítem, senyor, com n'Arnau Çamorera, rector del loch de Canet, vullgarment ^{||}^{141v} appellat de Murvedre, en nom e loch de rector haja tengut, <tin-ga> e posseesca en pacífich en l'orta de València, prop la Roqueta appellada de Sent Vicent, certs censals ab terç de delme sobre certes possessions en lo dit loch constituïdes, per tant de temps que memòria d'òmens no és en contrari. E lo vostre batle general micer Johan Mercader, sens coneguda de dret, ara novament, se sia sforçat privar de possessió lo dit rector del dit terç de delme, la qual cosa és contra furs e privilegis del regne. Per tal, a vostra molt gran senyoria supplica lo dit braç eclesiàstich que per vostra mercè manets lo dit rector ésser restituhit en la dita sua pacífica possessió e que li sia restituhit tot ço que lo dit batle general ha de fet pres, e sia provehit per acte de cort que semblant en lo sdevenidor no sia fet.

[58]. (Dels processos que fa lo governador de la Plana per ço com recorren al sant Pare los vassalls del orde)

Ítem, senyor, com lo governador de la Plana, dient haver comissió special vostra, haja fet e faça processos contra algunes universitats o singulars del Maestrat de Montesa per ço com se diu que han fet recors al sanct Pare contra lo mestre, comanadors e frares del orde e cavalleria de Santa Maria de Montesa sobre lurs privilegis, furs e libertats que les dites universitats pretenen haver, los quals processos són fets contra la libertat eclesiàstica. Per tal vostra molt gran senyoria supplica lo dit braç eclesiàstich manets al dit governador cesse dels dits procehiments e proveïscats, per acte de cort, que semblants, ne altres processos, contra la libertat eclesiàstica no sien fets.

(Appellades e oÿdes les parts serà-hi feta justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶ ¹²⁸ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

[59].¹²⁹ Ítem, senyor, com en sustentació de la casa e spital de Sent Vicent de la ciutat de València, qui és del abbat e monestir de Poblet, sien stats consignats nou mille e cinch-cents sous reyls de València per vostres predecessors, annuals, perpetuals e rendals sobre los drets de la taula del pes real e altres dits de la batlia general de regne de València, segons en les concessions dels dits vostres predecessors és pus largament contengut. E en l'any mil CCCC XI la dita annual ab consignació e terces de aquella, muntants a suma dels dits nou mille cinch-cents sous, hajan cessat pagar al majoral appellat de Quart, qui regeix les dites casa e spital de Sent Vicent en nom e loch dels dits abbat e monestir, e lo batle general o son lochtinent, request moltes vegades, no haja volgut pagar la dita [¶]¹⁴² pensió, per la qual rahó són stats molt agreujats los dits abbat e monestir, ço que redunda en gran càrrech d'ànima de aquells qui contrasten e dilaten pagar la dita pensió. Per tal vostra senyoria humilment supplica manets e strengats¹³⁰ lo dit batle en pagar la dita quantitat al dit majoral, ço que redundarà en salut de la vostra ànima e de tots vostres predecessors.

[60]. (Dels moros que se'n van d'alcun senyor sens comtar. Provehix lo senyor rey que'l fur sia servat a la letra e revoqa tot ço que y sie fet en contrari).

Ítem, senyor, com per furs de regne de València e costum antiga alcun moro de alcun senyor de loch no se'n puxa anar sens que primerament no haja comptat ab lo dit son senyor, e hun moro de la vall d'Alfandech, qui és del monestir e abbat appellat de Valldigna, per ocasió de sos delictes, los quals havia perpetrats en la dita vall, en la qual los dits abbat e monestir han tota jurisdicció, mer e mixt imperi, se'n anàs de la dita vall sens comptar e's fes vehí de la vila vostra d'Alzezira. N'Anthoni Martorell, batle qui's diu de la dita vila, vench e entrà en la dita vall e de fet, no sens perill de gran scàndel, ab bèsties se'n portà tota la roba del dit moro, dient e cominant qui li gosaria contrastar en fer les dites coses. E com, senyor, los dits actes sien contra fur e vinguen en gran derogació de la jurisdicció dels abbat e covent, och encara donen via a scàndels, per tal, supplica lo dit braç vostra gran senyoria, que, manant servir lo dit fur, proveïscats, per acte de cort, que semblants coses no sien fetes, e si són actemptades per alcun vostre official li puga ésser contrastat ab tots remeys de dret e de fet, e noresmenys manets que la dita roba sia tornada en mà e poder del dit abbat e tot ço qui és stat fet sia tornat al primer stament.

(Mana lo senyor rey que sia servat lo fur e revoca si alguna cosa és stada feta contra lo dit fur.

Vidit de Funes, vicescancellarius).

[61]. (Revoqació de una crida feta en Onda per lo justícia real que no's pertanga a sa jurisdicció)

Ítem, senyor, jatsia en la vila d'Onda e sos térmens axí en vigor del cambi e confirmació de aquell dels quals dessús és feta larga menció com en vigor del

¶¹²⁹ Aquest greuge no està ni en P ni en F. ¶¹³⁰ Per *constrengats*.

fur del rey n'Amfós pertanga als maestre e orde de Montesa tota jurisdicció civil e criminal e mixt imperi, exceptat mort e mutilació de membre, segons lo dit fur del rey n'Amfós. Emperò en Jacme Uguet, dient-se justícia reyal de la dita vila, en prejudí de la jurisdicció del dit orde e contra aquella, de fet feu fer una crida efectualment contenenent que alcú no gosàs o presumís acullir ne recaptar en lurs cases dins la dita vila d'Onda e habitacions de aquella hòmens strangers ¶^{142v} o privats que vinguessen armats e desonestament. La qual crida o semblants, senyor, (són e) pertanyen a la jurisdicció dels (dit) maestre e orde en la dita vila e sos tèrmens. Per què supplica lo dit braç eclesiàstich que per vostra mercè declarets la dita crida no poder ésser feta e tot ço que de aquella enaprés és stat enseguit ésser nul·le, cars e va, e proveir, per acte de cort, que semblant en l'esdevenidor no sia fet.

(Lo senyor rey no vol que per la dita crida sia fet prejudí al dit maestre e orde, mas lo dit senyor e los dits maestre e orde romanguen en lo dret en què eren ans que fos feta la dita crida.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[62]. (De Onda, per les qüestions de les imposicions)

Ítem, senyor, com qüestió fos entre en Guillem Roqua, vehí de la vila d'Onda, collidor de la peyta de la dita vila, de una part, e en Miquel Avellà e en Domingo Çabater, vehins de la dita vila, compradors de les imposicions de aquella, sobre e per causa de certs comtes provenints de les dites peyta e imposicions, lo justícia reyal qui és de la dita vila d'Onda e encara lo dit lochtinent de governador de la Plana, no contrastant per lo justícia del orde de la dita vila los sia stat inhibit, se són sforçats e s'esforcen conèixer de la dita qüestió dels dits comptes, la qual cosa no·ls pertany, parlant ab humil e subjecta reverència, ans pertany al dit justícia del dit orde. Per què vostra molt (alta) excel·lència supplica lo dit braç eclesiàstich que, declarant los actes per lo dit governador e pretés justícia reyal fets ésser nul·les, proveïscats per acte de cort que los dits vostres oficials ne altres (semblant no atempten fer contra la jurisdicció dels) dits maestre e orde en la manera sobredita ne altra semblant.

*(Non fuit provisum sed per sententiam postea per V iudices fuit declaratum XXV ianuarii anni a Nativitate Domini MCCCC XXI.*¹³¹

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[63]. (Dels governadors que sots color de crims pertanyents al senyor rey trahen los vassalls dels senyors de llur jurisdicció)

Ítem, senyor, los vostres governadors general de regne de València e del riu d'Uxó a·nllà, prenent ocasió o causa de crims de lesa majestat, de falsadors de moneda o altres crims que pretenen pertànyer a sa jurisdicció, prenen, vexen e trahen

¶ ¹³¹ La resposta reial d'aquest greuge no està en P. El text procedeix de F.

los vassalls dels lochs de la Església de lurs habitacions, en tant que cascun jorn s'esforcen per vies directes e indirectes prejudicar la jurisdicció dels prelats e persones eclesiàstiques e vexar lurs vassalls, per ocasió de les quals vexacions se han a rescatar als dits governadors. Per què vostra gran clemència supplica lo dit braç eclesiàstich proveïscats per acte de cort sobre los dits prejuhís en tal forma que semblant en l'esdevenidor no sia fet.

(Plau al senyor rey que sia servat l'acte de cort sobre açò ja fet per lo rey en Martí.

Vidit de Funes, vicescancellarius).

[64]. (De les franqueses del mig peatge d'Albarrazí e de les aldees de Terol)

Ítem, senyor, los vassalls dels maestre e orde de Montesa són fets ¶¹⁴³ franchs per vostres predecessors del mig peatge d'Albarrazí e del erbatge de Terol e de tots altres victigals segons en les concessions d'aquèn fetes és pus largament contengut. E com los oficials vostres d'Albarrazí e de Terol se sforcen fer pagar lo dit mig peatge e lo dit erbatge als vassalls del dit maestre e orde, agreujant aquells en los dits privilegis, ço que no poden ne deuen. Per tal suplica lo dit braz que per vostra mercè reparets los dits greuges e manets ab grans manaments penals servir les dites concessions per los dits vostres oficials.

(No és greuge de cort però lo senyor rey manarà e atorgarà provisions oportunes sobre les coses en lo present capítol contengudes.

Vidit de Funes, vicescancellarius).

[65]. (Del arrancar los arroços de les scorrenties que's fan per los oficials sens que primerament ne són jutgats si són scorrenties o no)

Ítem, senyor, com los justícies en lo criminal, cascú en son any, de la ciutat de València van per los lochs del terme de la dita ciutat ab lo vostre procurador fischal e ab scrivà e saigs per regonèxer si los arroços són de correnties e ab hòmens sperts per la dita conexença, que si atrobaran aquells ésser de correnties requiren lo senyor o lo justícia del dit loch que dins cert dia o temps hajen fet arrancar aquells sots certa pena, segons que per fur d'aquèn feyt e privilegis del dit regne és ordenat. E si aquells (qui) són de senyoriu no u faran, en fadiga o contumàcia lur, lo governador fa arrancar los dits arroços e exhegeix les penes d'aquèn per furs e privilegis statuhides. E com en l'any MCCCC nou en Jacme Dezpont, justícia en lo criminal de la dita ciutat, fos en lo loch de Quart, del abbat e orde de Poblet, e fes, en gran prejuhí de la jurisdicció del dit abbat e orde de aquell, arrancar certs arroços sens que aquells legítimament no foren ajutgats ésser de correntia e sens fadiga atrobada en lo majoral de Quart, que és granger¹³² per lo dit abbat en lo dit loch, ne en los oficials de aquells, e ço que pijor és trencaren¹³³ portes de alguns

¶¹³² C *estranger*. ¶¹³³ P i F *cremaren*.

habitadors o vehins del dit loch de Quart e prengueren robes e béns, los quals, lo dit en Jacme Dezpont ensemps ab en Pere d'Anglesola, procurador fischal de vós, senyor, (se'n portaren a la ciutat de València), e d'altra part vint florins per rescat dels arroços que no's arrencaren del tot, los quals foren deposats en poder d'en Ponç Dezpont com a lochtinent del dit justícia, ço que redunda en gran lesió de la jurisdicció del dit abbat e orde de Poblet (e) contra furs e privilegis del dit regne. Per què suplica lo dit braç eclesiàstich que sia mercè de vós, senyor, fer restituir les dites coses preses per la rahó dessús dita als dits abbat, majoral e ^{143v} hòmens del dit loch de Quart, e manar per acte de cort al dit justícia en criminal e procurador fischal que serven lo dit fur e privilegi parlants e disponents de les stàncies e correnties dels arroços e contra aquells no vinguen o fer actempen, sots certes e grans penes.

(Lo senyor rey atorgarà provisió exequatòria del dit fur e sobre la restitució dels dans demanada sien appellats los procurador fischal del dit senyor e los hereus d'en Jacme Dezpont, justícia lladonchs de València, e serà-y ministrada justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[66]. (Del prejuhí fet al loch de Quart per lo justícia civil en la jurisdicció del abbat)

Ítem, senyor, com sia stada qüestió en lo loch de Quart per rahó de una heretat que era d'en Vicent Lobregat, vehí d'Aldaya, terme del dit loch de Quart, situats dins terme de la ciutat de València, de e sots senyoria del abbat de Poblet e per aquell del majoral de Quart, entre los pretenents-se hereus per diverses testaments de la dita heretat, e lo justícia civil de la dita ciutat de València, contra furs e privilegis del regne haja feytes alcunes inhibicions e trameses letres penals axí al majoral de Quart com al justícia del dit loch, volent-se entrametre de jurisdicció que no li pertany, en gran dan e lesió de la jurisdicció del abbat de Poblet e orde de aquell, en los quals lo dit justícia no ha alcuna superioritat. Per què lo dit braç eclesiàstich, suplica a la vostra excel·lent senyoria que sia mercè de vós, senyor, manar al dit justícia que revoque les dites letres inhibitòries e penals e per vigor de aquelles (de res) no s'entrameta de enantar per rahó de la dita heretat e béns que són dins lo districte e territori del dit loch de Quart situats, ne perturbe en sa jurisdicció e/o justícia seu del dit loch de Quart, com axí per justícia e fur del regne sia fahedor.

(Les coses en lo present capítol contengudes toquen interès del fisch e del justícia de la ciutat de València, per què lo senyor rey mana al governador que, hoÿdes les parts, hi faça justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[67]. Ítem, senyor, no contrastant lo monestir de Poblet, en lo principat de Catalunya constituhit, haja e posseescha en lo regne de València la església, casa e spital del gloriós monsènyer Sent Vicent ab lo loch de Quart e de Aldaya, que

primerament era appellada alcarea Ladera,¹³⁴ dins lo terme del dit loch de Quart constituïda, ab hòmens e fembres, per alou franch ab tota jurisdicció alta e baixa, exceptat solament lo mer imperi en los cassos compreses per lo fur del senyor rey n'Amfós, per concambi fet per lo excel·lent príncep lo senyor rey en Jacme, de bona memòria, de la vila de Castelló de Borriana e feu de Montornés en regne de València e per la vila de Piera, camí de Barcelona prop Santa Maria de Montserrat, qui llavors eren del monestir ¶¹⁴⁴ de Poblet, e depuis que lo dit loch o alqueria d'Aldaya és stada del dit monestir de Poblet alguns ciutadans e vehins de València han haüdes cases (e) vinyes en lo dit loch e fahien lur vi en aquelles, e com los playà¹³⁵ aquell vi metien en la ciutat. E après, aquelles cases, que són quatre o cinch en nombre, e vinyes, són pervengudes a altres persones agrícoles que no eren ciutadans ne vehins de València [e] han fet lur domicili e habitació contínuament en lo dit loch ab tota lur casada; e han prestat sagrament e homenatge de feultat a tots los abbats qui successivament són stats en lo monestir de Poblet, axí com tots los altres habitants de aquell loch, qui són XXX casats *vel quasi*; e han fet juhí e fan de present davant lo justícia de Quart, *active et passive*, axí com los altres vehins habitants de aquell loch de Aldaya; e tots aquells quatre o cinch casats [e] totes lurs possessions fan censos ab loïsm e fadiga a la casa de Sent Vicent, axí com los altres habitants e vehins de aquell dit loch de Aldaya e axí com lo dit loch de Quart. Los quals, tots, axí los de Quart com los del dit loch d'Aldaya, com l'abat e covent ne lançà los moros e los poblà de cristians, (ans), per augmentar la fe catòlica, los poblà a residència personal, e que haguessen ésser hòmens sòlius e vassalls del dit abbat e covent, e altres condicions contengudes en la carta de la població. Emperò, senyor, aquells quatre o cinch casats que tenen e possehexen aquelles cases que eren de aquells ciutadans e vehins de València, volents-se alegrar de la libertat dels dits ciutadans que havien de metre lur vi en València per lur propri barat, parlant ab deguda reverència de la vostra majestat, han causat de fet e introduhit que ns diguen ésser de realench e vehins de València, e han volgut pagar voluntàriament ab la dita ciutat sises, segons aquells qui són de contribució de València, fraudulentment, parlant ab la dita honor, per tal que sots¹³⁶ la dita color poguessen metre e vendre lur vi en València, en molt gran dan e prejuhí dels dits abbats e covent. De què, molt alt príncep e senyor, és insurgit que com los jurats del dit loch de Quart, sots terme e territori e contribució del qual són los dits cinch casats, los tatxen en alcunes peytes e comuns càrrechs vehinals, e per pagar ¶^{144v} aquells los és feta alguna consulació, de continent aquells IIII^e o V cassats an recors al síndich de València e aquell síndich, abraçant de fet aquells com a vehins de València e deffensant de fet per la dita rahó de que són stades moltes cases fetes o proposicions e violències a magorals regents

¶¹³⁴ Al Repartiment apareix registrada la donació: «Sanctus Vincentius, castrum et villa de Quart et alqueriam de Ladea...» (7 de gener de 1244), Anto-

ni FERRANDO FRANCÉS (dir.), *Llibre del Repartiment de València*, València, Vicent Garcia editores, 1978, assentament n° 1.472. ¶¹³⁵ C *plàcia*. ¶¹³⁶ C *tots*.

los dits lochs per los officials reyalz vostres e altres persones exercints offici reyal en la dita ciutat de València, penyorants e marcants bèsties dels habitants e altres dels dits lochs fins que·ns havien per força tornades e restituhides les penyores que per justícia a aquells eren stades fetes per rahó de la contribució de les dites peytes e càrrechs vehinals, e açò en gran dan e prejudí dels dits abat e covent e dels habitants de aquell loch de Quart, com vós, molt excel·lent príncep, siats tengut per expressa evicció al dit monestir he y tingats obligats la caldereria de Leyda e lo loch o vila appellada Bell-loch, prop de la dita ciutat de Leyda, per rahó dels dits concambis e evicció de fer, tenir e haver contra totes persones la dita església e casa de Sent Vicent e los lochs damunt expressats. Per tal supplica lo dit braç eclesiàstich vostra gran excel·lència que, servant los dits abbat e monestir de Poblet e lo dit majoral de Quart en nom e veu de aquell indemnes de la dita evicció, fahent-los haver, tenir e possehir en pau los dits lochs de Quart ab sos térmens e pertinences, proveescats per acte de cort e inhibiscats als justícies de la ciutat de València en lo civil e altres vostres officials que no facen les dites penyores, marques e manaments al dit majoral, justícia e jurats e habitants del dit loch de Quart, ans permeten aquells e cascun de aquells, en son cars, usar de lurs jurisdicció e preheminències en los dits quatre e cinch casats de la dita alqueria d'Aldaya, sots lo dit territori de Quart situada, e a residència personal poblada, segons dit és, majorment com de açò sien los dits majoral, justícia e jurats de Quart en possessió.

(No és greuge de cort, mas lo senyor rey mana al governador que, appellats aquells de qui és interès, hi faça justícia.

Vidit de Funes, vicedancellarius).

[68]. (De la clamor del prior de Vall de Jesucrist que la ballia no volia pagar ço que·ls era donat per lo rey en Martí)

Ítem, com lo prior e monestir de la Vall de Jesucrist per gràcia e donació per lo senyor rey en Martí, de bona memòria, a ells ator-¹⁴⁵gada, a la qual se reffir, fos en possessió de reebre cascun any mil sous de aquells dos mília sous que eren acostumats pagar al alcayt per retinença del castell de Penàguila e des que micer Johan Mercader és batle general lo dit monestir no·ls ha reebuts com lo dit batle los haja emparats.

Ítem més, com lo dit monestir ha e possehex IIIIM sous sobre lo pes reyal de València, los quals lo batle general de València paga e deu pagar cascun any per causa del priorat de Magüella, e com al dit monestir sien deguts IIMDC LXVI sous e VIII diners del temps que·n Jacme Dezpont, *quondam*, regia la dita batlia, lo qual deute lo dit micer Johan recuse e ha recusat pagar, de aquell possada clamor per lo dit monestir davant lo dit senyor rey, lo dit senyor ne feu comisió a micer Guillem Çuera, lo qual en virtut de la dita comisió pronuncià que·l batle general, ço és lo dit micer Johan Mercader, pagàs al dit monestir los dits IIMDC LXVI sous VIII diners deguts del temps passat, e feta la dita pronunciació lo dit batle no ha

volgut pagar la dita quantitat al dit monestir, ans aquella reté contra la dita sentència e pronunciació. Més avant, com lo dit batle no vulla pagar o permeta ésser pagat al dit monestir trenta florins, los quals són en poder dels hereus de mossèn Simó Miró, *quondam* batle general, affermant alcunes rahons no justes, ab humil e subjecta reverència parlant. Per què supplica lo dit braç que sia mercè vostra, senyor, provehir e manar inconmutablement (los dits mil sous annuals, ço és per lo temps que són cessats pagar), e axí mateix per tots temps en l'esdevenidor, e los dos milia DCLXVI sous VIII diners e XXX florins damunt dits sien pagats al dit monestir sens dilació o triga.

(Quant al fet dels mil sous de Penàguila, lo senyor rey se reserva la proveisió fahedora en la fi de la cort. A l'altre cap sia feyta fe de la sentència, e serà-y provehit. Al fet dels trenta florins deguts per mossèn Simó Miró, sia manat als hereus d'aquell que paguen aquells, e si feta discussió aquells no seran trobats pagadors, mana lo dit senyor al batle general que pague los dits trenta florins.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[69]. (Del privament de possessió fet per lo balle general al monestir de Vall de Jesucrist del dret del italians)

Ítem, com lo dit monestir de la Vall de Jesucrist fos en possessió *vel quasi* de reebre cascun any mil florins del dret de III diners imposat als italians e aquells haja reebuts per alguns anys, e açò per concessió reyal feta al dit monestir per lo dit molt alt senyor rey don Martí, durador per XV anys après mort del dit senyor. E lo vostre batle general micer Johan Mercader, sens alcuna causa justa o legítima, ha privat en quant en aquell és stat lo dit monestir de la sua dita possessió, no volent o permetent, ans denegant pagar al dit monestir los dits mil florins, e alcú sens coneixença no deja ésser privat de ^{145v} sa possessió segons fur e rahó. Per tal lo dit braç eclesiàstich suplica que sia mercè de vós, senyor, restituhir e tornar los dits monestir e covent en l'estament que eren ans de la dita denegació, fahent pagar tot ço que li pertanyia o és degut per lo temps passat e/o que havia acostumat reebre, e manar al dit batle e lochtinent de aquell e altres qualsevol oficials als quals pertanga que de aquí avant donen e paguen sens contrast, embarch e dilació alcuna, cascun any, los dits mil florins al dit monestir, segons forma de la dita provisió reyal.

(Plau al senyor rey que si eren en possessió e d'aquella són stats spoliats sien restituïts en la possessió en què eren en lo temps de la que's diu spoliació.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[70]. (De la satisfacció demanada per lo prior de Vall de Jesucrist de XXM florins per lo rey en Martí consignats sobre les rendes de Xàtiva a la obra del dit monestir)

Ítem, com los molts alts reys en Pere e don Martí, fill de aquell, de loable memòria, fossen venguts a composició e avinença, com a hereu[s] de la senyora reyna muller del dit senyor rey en Pere e mare del dit senyor rey don Martí,

axí per la dot de la dita senyora com per algunes quantitats bestretes per la dita senyora en luïment e quitament de algunes viles e lochs del regne, los quals *tunc* serien e foren tornats a la corona reyal, e encara, per ço com lo dit senyor rey don Martí demanàs al dit pare seu que'l heretàs ab què pogués viure e sostenir stat reyal, segons per dret de natura era tengut e astret, fon convengut e paccionat entre aquells que'l dit senyor rey en Pere donàs certes viles, lochs e castells situats dins lo dit regne al dit fill seu, e per ço com entre'ls altres eren los lochs de Alcoy, Seta, Travadell e altres castells e lochs, los quals eren stats jaquits a la corona reyal per la comptessa de Terranova, sots vincl e condició que aquells no fossen alienats ne separats de la dita corona, e si ho eren, que aquells lexava a la cambra apostolical. E per ço lo dit senyor hac haver licència del *tunch* sanct pare papa Clement, lo qual confirmà e auctoritzà la dita alienació sots condició que en satisfacció del monestir que la dita comtesa volia fos fet dels dits lochs, en cars que la dita alienació o separació fos feta, fossen donats vint mília florins a la obra del monestir de la Vall de Jesucrist. E lo dit senyor rey don Martí volent complir la dita condició e descarregar-se del ¹⁴⁶ càrrech per lo dit sanct Pare imposat en la dita loació, aprovació e confirmació, ajustant hic deu mília florins per certes causes, donà e consignà al dit monestir los dits trenta mília florins sobre les rendes e fruyts de Xàtiva après mort de la reyna de Chipre, de les quals rendes fossen pagats cascun any mil florins al dit monestir fins que los dits trenta mília florins fossen pagats *ab integro* a aquell dit monestir, segons totes les dites coses se mostren per scriptures publiques e autèntiques, als quals ho reffer. E sia seguit que après mort de la dita reyna de Chipre lo ycònum, síndich e procurador del dit monestir hauria presentada la dita provisió¹³⁷ reyal als batle general, lochtinent e col·lector de les dites rendes, volent pendre possessió segons li era atorgat per la dita gràcia, requirint encara aquells qui d'aquí avant responguesen dels dits mil florins de les dites rendes als dits monestir e covent, los quals no ho han volgut fer ne ho volen fer de present. Per tal lo dit braç suplica vostra excel·lent senyoria que si, en cars que a la dita assignació obste lo privilegi del senyor rey en Pere de alta recordació, sia vostra mercè mudar la dita consignació en altres lochs, rendes e fruyts segurs¹³⁸ o en altra manera satisfer als dits monestir e covent de totes les dites quantitats, com hic siats tengut per justícia.

(Clarament consta del privilegi prohibitiu d'alienacions d'algunes ciutats e viles reyal del regne, rendes e drets d'aquells sobre observança del qual és stat posat greuge per lo braç real, e lo dit senyor és aparellat sobre açò fer breu justícia. E quant a la esmena demanada en la fi, no és greuge de cort.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

¶ ¹³⁷ C *promissió*.

¶ ¹³⁸ C *segons*.

[71]. (De les obligacions de les universitats de Liria, de Exèricha, de Altura e de les Alcubles per lo passatge de Sicília)

Ítem, com les dites universitats de Liria, Exèrica, Altura e de les Alcubles, ab altres universitats del regne, a pregàries dels senyors don Martí d'Aragó e don Martí de Sicília, reys de loable memòria, a obs del dit senyor rey don Martí, rey de Sicília, ço és per necessitats sues sguardants-se als regnes de Sicília [e] de Cerdenya, manlevaren XXVM florins de certes persones de Barcelona, per los quals aquelles carregaren certs censals migançants cartes de gràcies, per los quals carregaments foren fetes certes indemnitats per los dits senyors a les dites universitats, al·legants hic certes rendes, emoluments e fruyts e generalment tots lurs béns e drets, e encara, en sguard dels quals dits senyors, les dites universitats feren¹³⁹ dites fermances en sguard dels dits senyors reys, segons vostra dicisió de justícia, los quals dits XXVM florins haurien servit en lo retornament del dit senyor en Sicília e conquesta de Cer-¹⁴⁰denya. E les dites universitats de Altura e de les Alcubles, vassalls del monestir de Vall de Jesucrist, hajan encorregudes per les dites coses diverses execucions, messions, interesses e damnatges molt sostenguts, los quals per vós, senyor, los deuen ésser satisfets e desigen ésser delliurats e trets de les dites obligacions. Per tal *et alia* lo dit braç supplica a vós, senyor, que sia vostra mercè traure e delliurar les propdites universitats de les dites obligacions e satisfer-los tot ço que per ocasió de aquelles han pagat e de les messions, interesses e damnatges que han encorregut (e) sostengut, offerint-se aparellats dar-ne prompta fe tal com mester hi sia.

(No és greuge de cort, mas lo senyor rey és parellat provehir a la indemnitat de les universitats en lo dit capítol contengudes, tant com fer se deja per justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[72].¹⁴⁰ Ítem, senyor, com al molt il·lustre senyor rey en Martí, de bona memòria, oncle e predecessor vostre, haja prestats mossèn Francesch Martorell, canonge de València, sis mília cinquanta sous a obs de armament de una galea, la qual lo dit senyor feu armar en la ciutat de València per deffensió o guarda de les mars de <aquest> regne de València per preservar los navegants en aquelles e los lochs marítims de dans e presons que no·ls fessen fustes de sarrahins, del armament de la qual galea se seguí gran bé e profit com entre les altres coses la dita galea, lladonchs patronejada per mossèn Johan Martínez d'Ezllava, cavaller, prengué dues galeres de moros, segons se mostra del propdit préstech per cautela debitòria dada en Barcelona a XVIII dies de març del any de la Nativitat de nostre Senyor mil CCCC VIII, lo qual propdit deute encara és tot degut. E, senyor molt dreturer, sia rahonable que·l dit deute paguets e axí proceescha de justícia e pagant sia induhir e reposar vostres vassalls liberalment contractar ab vós, senyor, e del contrari seria reprimir lurs coratges. Per tal lo braç de la Església humilment suplica vostra reyal magestat

¶¹³⁹ C *serien*. ¶¹⁴⁰ Aquest greuge no està ni en P ni en F.

que sia mercè de vós, senyor, pagar sens tarda al dit mossèn Francesch Martorell, e [en] açò senyor farets justícia, o almenys lo dit braz vós supplica que u paguets en via de gràcia. *Altissimus*. ¶¹⁴⁷

[73]. (De les lexes pies. Greuge posat per lo bisbe)

Ítem, senyor, com segons constitucions¹⁴¹ de la Seu de València, jurades e per auctoritat apostolical roborades, les vagants (de les) dignitats, pebordries, canongies e altres beneficis eclesiàstichs, axí de la dita Seu com de la diòcesi de València, se reeben e són acostumades reebre, ço és la primera anyada reeb la Cambra apostolical, e la segona anyada reeb la fàbrica de la dita Seu, e la terça anyada de les dites dignitats e pebordries e canongies dispon lo defunct qui aquella obtenia a coses pies a sa volentat, e llà hon aquell no haurà disposat, ve la dita anyada a disposició del bisbe e capítol de la dita Seu, segons dit és. E, no contrastant les dites constitucions e costumes antiquades, los comissaris de vós, senyor, residents en la ciutat de València, prenen e s ocupen e han ocupat de fet e contra les dites constitucions e costumes les rendes de les dites dignitats, prepositures e altres beneficis eclesiàstichs, ço és les annades segona e terça degudes, com dit és, a la fàbrica e als defuncts qui aquelles possehien, en gran e evident prejuhí e greuge de la dita Seu e de tot lo braç eclesiàstich. Per què, senyor, suplica lo dit braz que sia vostra mercè reformar lo dit greuge e manar als dits comissaris que restituesquen tot ço e quant de les dites vaguants hajen pres e reebut, e manar aquells que d'aquí avant no actempton reebre ne ocupar aquelles.

(No és greuge de cort.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[74]. (De la cena de Borriana)

Ítem, senyor, per lo senyor rey en Pere, de loable recordació, besavi vostre, fon alienada la cena de absència de la vostra vila de Borriana en satisfacció de alguns béns que de son manament eren en lo temps de la Unió ocupats de alcunes persones. E de aquí avant, la dita cena, de uns en altres, és stada transportada per títol de compra e pervenguda últimament a la Almoyna de la Seu de València, la qual ha tengut e possehit per lonch temps ab just títol e sens contrast de alcuna persona. E ara, senyor, micer Johan Mercader, batle general del vostre regne de València, sens coneguda de dret ha privat la dita almoyna de la Seu axí de la possessió de la dita cena com de la propietat de aquella, posant en la Taula d'en Siurana, cambiador de ¶^{147v} València, VIIM sous reys de València per preu de la dita cena, e açò en gran prejuhí de la dita Almoyna e del braç eclesiàstich. Per què supplica lo dit braç que sia mercè de vós, senyor, manar al dit batle general que permeta respondre de la dita cena a la dita Almoyna de la dita Seu sens turbació alcuna, segons que li'n era

¶¹⁴¹ P *costumes*.

respost ça enrere, restituhint la dita almoyna en la dita possessió o quasi que havia de la dita cena, e manar aquell que restituescha tot ço que'n ha reebut e que tals o semblants coses en l'esdevenidor no faça.

(Com se al·legue per lo procurador fiscal que la dita cena pot ésser reemuda per lo preu que fon venuda, e lo preu de aquella sia stat depositat per lo batle general per luició d'aquella, mana lo senyor rey al dit batle que sobre açò pronuncie e declare ço que fer se'n deja per justícia e alló sia enseguit.

Vidit de Funes, vicecancellarius).

[75]. (De la cena de Quart de Poblet)

Ítem, senyor, com los abbat e monestir de Poblet sien en possessió e los hòmens del loch de Quart conjunctament e divisa sien en la dita possessió de no pagar cena alcuna a vós, senyor, primogènit vostre, fills e germans vostres, ne alcuna altra persona per preheminent que sia, e la dita possessió de no pagar la dita cena sia stada mostrada per los libres cappatrons e registres dels scrivans de ració de la cort de vostres predecessors. E vostre majordom e l'escrivà de ració hajen, contra la dita possessió, de fet, ab regida execució, extorsida cena de presència, stant vós, senyor, primogènit, en quantitat de cent florins ultra les messions e dans en los vassalls del dit loch de Quart, qui són dels dits abbat e monestir. Per tal, vostra gran excel·lència supplica lo dit braç que manets tornar la dita quantitat ab les messions e dans als dits hòmens de Quart e provehir per acte de cort que la dita cena no sia demanada, ans los dits abbat e monestir e hòmens de Quart sien mantenguts en la dita lur possessió de no pagar la dita cena.

(La intenció del senyor rey e de son primogènit en exigir la dita cena és fundada per justícia, e si al·leguen exempció mostren-la, e lo senyor rey fer hi ha prompta justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius). ¶¹⁴⁸

[76]. (Greuge del quint de la barcha de l'Albufera donat a Portaceli)

Ítem, senyor, com lo senyor rey don Johan, de loable memòria, e reyna dona Yolant, hajen feta gràcia al monestir de Portaceli, del orde de Cartoxa, del quint e tot altre dret que'ls dits senyors haguesen en una barcha de les que pesquen en l'Albuffera de la ciutat de València elegidora per lo dit monestir, elegidor encara lo dit quint e/o dret en peccúnia o peix, segons al dit monestir plagués, de la qual gràcia e mercè se mostra ab cartes públiques ab segells pendents dels dits senyors, a les quals se reffer, en vigor de la qual gràcia lo dit monestir ha reebut doents florins per certs anys dels arrendadors qui adonchs eren, e, lo qual arrendament finit, lo dit monestir volent usar de la dita gràcia, segons li és permés e és en possessió o quasi de pendre e reebre lo dit dret, havia¹⁴² request lo batle qui's appella de la dita

¶ ¹⁴² P *hauria*.

Albuffera en Loís Domínguez que li permetés pendre, arrendar o collir lo dit dret de una barcha, la qual lo dit monestir eligiria de les que *tunch* pescaven en la dita Albuffera. Axí mateix, per ço com se dehia que lo vostre batle general hauria mesa la mà en lo dret de la dita Albufera e no permetia que alcú prengués alcun dret en la dita Albufera, lo ycònum, síndich e procurador del dit monestir hauria *verbo* presentada e mostrada la dita gràcia al dit batle general micer Johan Mercader, requirint e pregant-lo que li plagués permetre e voler que'l dit monestir usàs de la dita gràcia e prengués lo quint o dret del qual era ja en possessió o quasi, la qual dit batle general hauria respost que no u faria, de què convench al dit monestir recòrrer a vostra senyoria supplicant a aquella que fos de sa mercè manar al dit batle general que permetés usar al dit monestir de les dites gràcia e possessió o quasi, la qual gràcia haüda fon mostrada al dit batle, lo qual respòs que no era prou bastant e que per aquella no'n faria res. Per tal lo dit braç eclesiàstich supplica vostra excellent senyoria que sia mercè de aquella manar al dit batle general e altres officials e ab acabament provehir que'l dit monestir use de la dita gràcia e puxa pendre sens alcun contrast o embarch lo dit quint e dret segons li és permés per les dites gràcia, (e concessió), possessió (o quasi) de la qual alcú no deu ésser privat sens coneguda de dret. E jatsia proeescha de justícia, de la qual senyor sots deutor, encara los dits braç e monestir ho hauran ^{148v} a singular gràcia e mercè e pregaran per vós axí com de donador de la dita gràcia.

(Lo senyor rey, ab protestació que per ço no sie fet algun prejudí a son dret, mana ésser tolt qualsevol impediment fet per lo batle general sobre les dites coses, lo dit senyor, emperò, e la part del dit monestir romanints en aquell dret en què eren ans del dit empaxament e com lo procurador de la reyna Yolant hi faça oppòssit tant com toca l'interès d'aquella, lo dit senyor mana al dit batle que y faça justícia.

*Vidit de Funes, vicecancellarius).*¹⁴³ ¹⁴⁹

¶ ¹⁴³ El manuscrit P acaba amb el següent text: «Quequidem capitula responsiones et provisiones eorum ego Petrus Ram, prothonotarius memoratus, qui fui notarius processus curie supradicte, de mandato domini regis predicti feci describi et reponi in presenti pergameneo volumine ad habendam inde memoriam in futurum. Et ad validacionem eorum de mandato ipsius domini regis eius bulla plumbea fuit hic apposita inpendenti. Que omnia et singula supradicta fuerunt acta et per dictum dominum regem publicari mandata intus domum capituli monasterii fratrum Predicatorum civitatis Valencie ubi celebratur curia supradicta die martis intitulata vicesimasecunda marci paulo post tactum hore decime noctis incepto numero ab hora meridiei anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimooctavo,

regnique ipsius domini regis tercio. Qua die dictus dominus rex curiam licenciavit predictam, presentibus ad hec pro testibus reverendo in Christo patre domino Dalmacio, episcopo Gerundensi, ac nobilis Geraldo Alamani de Cervilione et Iohanne de Luna, militibus, ac Iohanne Mercaderii, legum doctore, baiulo generali regni Valencie, consiliariis domini regis predicti, et aliis in numero copioso. Vidit de Funes, vicecancellarius.

Sig-(*signe notarial*)num mei Francisci d'Ariño, secretarii domini regis predicti, auctoritateque regia notarii publici per totam ipsius dominacionem et terram, qui loco honorabilis viri domini Petri Ram, prothonotarii supradicti, fui scribe curie antedicte et unacum eo predictis interfui eaque in presentibus quaternis sive volumine a parte posteriori vigintitres

PRÉSTEC AL REI A CÀRREC DEL GENERAL

1417, juliol 30. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i nomenament d'un assistent a Joan Mercader, batle general, i als seus lloctinents, presentació dels greuges comuns i proferta de 3.000 florins.

Eadem die veneris, post prandium, XXX iulii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços de la cort dins la casa del capítol dels frares Preycadors de València *per sonum simboli assuetu pulsati*.

pecias ab rasas integreque scriptas preter presentem peciam continente de mandato domini regis predicti ut predicatur per eundem prothonotarium scribi facta; ipso aliis occupato negociis, clausi. Corrigitur autem in lineis vicesimaprima, captuli incipientis “Ítem, senyor, com” in prima plana secundi folii “florins. Ítem, per la covinença del fet de Cerdenya. Ítem, per lo novell regiment de vós, senyor, doents cinquanta florins. E les exaccions de les dites quantitats foren fetes contra”; et in prima, secunde plane dicti folii “de la”; et in nona eiusdem a diccione “greuges” usque ad dicciones “e tornets” virgula in raso producta; et in nona et decima, capituli incipientis “Ítem, senyor, jatsia” in eadem plana “orde de Montesa e ab la jurisdicció e mer imperi atorgada per lo fur del rey n’Alfons sots rúbrica *De jurisdicció* atorgada a aquells qui no han mer imperi e ab la jurisdicció del fur antich posat en rúbrica *De jurisdicció de tots jutges*, e per decla”; et in decimanona, prime plane tercii folii in diccione “servar”; et in vicesima eiusdem plane in diccione “enamentaments”; et in tercia, capituli incipientis “Ítem, senyor, jatsia” in secunda plana eiusdem folii “portament de les dites armes”; et in quintadecima eiusdem a diccione “vostres” usque ad diccionem “justícia” virgulis in raso productis; et in ultima, prime plane quarti folii “del rey n’Alfons”; et in penultima, secunde plane sexti folii “infant don Johan”; et in quinta, capituli incipientis “Ítem, senyor, com” in secunda plana septimi folii “compra, eren exempts de totes demandes de coronació, novell adveniment e altres qualsevol demandes e exaccions reyls”; et in dictionibus geminatis punctisque signatis in capitulo “Ítem,

senyor, com per fur” in secunda plana octavii folii “specialment de les tales, bans o calònies que són fetes e’s cometen en lo terme del dit loch”; et in quarta, capituli incipientis “Ítem, senyor, com lo loch” in prima plana quartidecimi folii “cena”; et in penultima, capituli incipientis “Ítem, senyor, com per furs” in prima plana quintidecimi folii “fet sia tornat”; et in antepenultima, primi capituli positi in secunda plana dicti folii “ésser”; et in sexta, capituli incipientis “Ítem, senyor, no” in secunda plana sextidecimi folii a diccione “hòmens” usque ad dicciones “e fembres” virgula in raso producta; et in quinta, secunde plane decimiseptimi folii “de que són estades moltes coses fetes”; et in septima eiusdem “vostra”; et in quartadecima eiusdem “e hi tingats obligats la caldereria de Leyda e lo loch apellat Bell-loch, prop la dita ciutat de Leyda, per rahó dels dits”; et in nona, prime plane decimioctavi folii “lo dit micer”; et in septima et octava, capituli incipientis “Ítem, senyor, com lo dit” in eadem plana “algun causa justa ha privat en quant en ell és estat lo dit monestir de la dita sua possessió, no volent o permetent ans denegant pagar al”; et tribus lineis ultimis, in fine secunde plane dicti folii superdditis; et in sexta, prime plane deciminoni folii “los quals no”; et in sexta, secunde plane eiusdem folii “mas lo”; et in sexta, secunde plane vicesimitercii folii “Elionor”; et in vicesimaquinta eiusdem “processes començats”; et in tricesimasecunda eiusdem “jutges”. Corrigitur etiam in XXVIII linea huius plane mee clausure in diccione “causa”.

Dominus rex mandavit mihi Petro Ram in cuius posse firmavit et iuravit.

In exercitum et curiarum primo».

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa per Muntalbà, mossèn Jacme Roqua e'n Rodrigo de Rius per Sent Bernat.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan, lo senyor duch de Gandia, mossèn lo vezcomte de Vilanova, don Pero Maça, don Pedro d'Urrea, mossèn Olfó de Pròxida, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Galvany de Villena, en Pere de Montagut, mossèn Eximén Pérez de Calatayú, mossèn Pere de Moncada, mossèn Manuel Díez, mossèn Johan de Pròxida, mossèn Joffre de Thous, mossèn Pere Centelles, mossèn Johan Castellà, mossèn Johan de Vilanova, mossèn Francesch de Bellví, mossèn Johan Fabra, mossèn Pere Pardo, mossèn Johan de Vilarasa, mossèn Corveran d'Alet, mossèn Francesch Marrades, mossèn Andreu Aguiló, mossèn Johan Martínez d'Ezllava, ^{||149v} mossèn Loís Carbonell, mossèn Johan Roiz de Moros, mossèn Nicholau Joffre, mossèn Pere Siscar, mossèn Manuel de Codinachs, mossèn Bernat Johan, mossèn Francesch d'Esplugues, mossèn Johan de Sentfeliu, mossèn Loís de Castellví, mossèn Loís de Vilarasa, mossèn Galceran de Castellví, mossèn Johan de Ripoll, en Manuel de Montagut, en Gizbert d'Olms, en Francesch de Vilarasa, en Pere Çabata, síndich, e'n Loís Aguiló.

Per lo braç reyal

Per València en Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Bernat Johan, micer Guillem Çuera, micer Johan Ferrando, e'n Johan Pugada; per Xàtiva en Pere Feliu e'n Pere Bixes; per Morella en Johan Palma; per Alzezira en Bernat Costegà; per Oriola en Ginís Silvestre; per Alaquant lo dit en Ginís; per Castelló micer Francesch Feliu; per Borriana mestre Francesch Palau; per Vila-real en Johan de Calaceyt; per Liria en Jacme Gaçol; per Ontinyent en Bernat Cirera; per Biar en Johan Ribera; per Ademuç en Domingo Spelt; per Castellfabib lo dit Domingo; per Bocayrent en Guillem Cerdà; per Sexona en Matheu Blanch.

E stants tots los dessus dits justats, per ço com lo tresorer del senyor rey demanava los IIIM florins que la cort havia proferts prestar al senyor rey, fon publicat per los scrivans de la dita cort, ço és de cascun braç, lo acte següent: ^{||150}

Quia illustrissimo domino regi per brachium Ecclesie, baronum, militum et hominum de paratico ac civitatum, villarum et locorum regalium curie presentis die mercurii XXVIII^a presentis mensis iulii fuerat promissum tres mille florenos mutare de peccuniis Generalis regni cum certis adiectis condicionibus in processibus dicte curie cuiuslibet brachii expressatis. Ideo, supradicti, pulsato cimbulo assueto, presente die, post prandium, congregati in dicto capitulo monasterii Predicatorum

brachia predicta representantes ad effectum promissum deducentes, nemine discrepante, concordarunt ut quantitas prefata de peccuniis iamdictis et per diputatos dicti Generalis, ut fuit concordatum, solveretur et rogarunt reverendum fratrem Romeum de Corbaria, magistrum Montesie, et honorabiles Petrum Pardo et Guillelmum Çaera, tres ex deputatis dicti Generalis, ibidem presentes, ut unacum cum suis condeputatis quibus ex parte dictorum brachiorum vellent prefata refferre traderent dicto domino regi dictos tres mille florenos de peccuniis iamdicti Generalis dum tamen dominus rex debiticium faceret instrumentum dicte curie seu Generali dicti regni in forma in similibus fieri assueta, de quibus omnibus tam supradicti huiusmodi brachia representantes quod dicti tres deputati pro eorum interesse ac diputatorum suorum recipi atque fieri requisiverunt publicum instrumentum per scribas dictorum brachiorum.

Testes qui fuerunt presentes ad dictum actum sunt honorabiles Petrus Català, in decretis, et Clemens de Vilanova, in legibus, doctores, et Ludovicus Guerau, notarius Valencie. ¹⁵¹

1417, juliol 31. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i debat del braç eclesiàstic sobre l'elecció dels seus representants.

Die sabbati, ante prandium, XXXI^a iulii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços de la cort en la casa del capítol del monestir de Preycadors acostumada e'l honorable micer Johan de Funes, vicicancellor del senyor rey, continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació, per lo braç eclesiàstich, micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, frare Francesch Çabater, [e] mossèn Jacme Roqua.

E après dinar del dit dia de disapte lo braç eclesiàstich fon congregat en son appartement dins lo monestir de Preycadors, e stants justats, per lo braç militar fon tramesa missatgeria al braç de la Església contenent que lo braç militar havia elet dues persones, les quals, ensemps ab los advocats, veessen lo poder que és stat ordenat per lo fet de la peccúnia del General, com sia stat concordat que de cascun braç sien eletes dues persones, les quals, ensemps ab los advocats de cascun braç, veessen e apunctassen lo dit poder e que ells havien elets ja les dues persones, ço és mossèn Galceran de Castellví e en Pere Çabata, e que volguessen ells elegir les dites dues persones. Als quals fon respost qu'ells hi entendrien. E parlant del dit material los dits ajustats del braç eclesiàstich digueren entre ells que encara no havien eletes les VI persones principals, que no podien entendre en la elecció de

les dues persones com se haguessen a elegir de les VI persones eletes, axí com ^{||151v} és stat fet per los braços militar e reyal. E per què ells acordaren a differir la dita elecció, axí de les VI persones com de les dues, a dilluns primer vinent. E com hi fossen allí poch del dit braç, que fos notificat als que no y eren que dilluns hi fossen per fer la dita elecció.

1417, agost 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços separadament i elecció de representants per a tractar sobre la cèdula de les generalitats. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, secunda mensis augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC XVII.

Foren ajustats los tres braços de la present cort en lo monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Mossèn l'abat de Valldigna, mossèn lo comanador major per lo senyor mestre, mossèn Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo majoral de Quart, mossèn Jacme Roqua, en Pere Vives e'n Rodrigo de Rius.

Los quals foren ajustats en lur apartament acostumat e començaren a parlar de la elecció fahedora de les VI persones, fahedora per lo dit ^{||152} braç, sobre la cèdula de les generalitats. E per ço com en lo dit rahonament fon rahonat per alguns que romanguessen los III^e ja nomenats en la cort del senyor rey don Ferrando e dels II restants fos feta elecció, e altres dehien que no devien curar dels III^e elets en temps del rey en Ferrando mas que ara novellament devia ésser feta novella elecció de totes les VI persones, per ço com aquesta era altra cort e devia ésser feta elecció de les VI persones. En tant que les dites dues opinions corregueren per los sobredits del braç e com tots hagueren dit son vot requeriren a mi, Pere Lorenç, com a scrivà del dit braç que les oppinions sobredites scrivís ab los vots de cascú. E de present foren scrits los dits vots en la forma dejús contenguda.

E lo honorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*. ^{||152v}

Die lune, ante prandium, secunda augusti, foren ajustats en lo monestir de Preycadors l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn lo comanador major de Montesa, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, frare Francesch Çabater, mossèn Jacme Roqua e'n Pere Vives.

Fon rahonat de la elecció de les VI persones, e com fossen de dues opinions, ço és, la una que·ls IIII^e nomenats en la cort del rey en Ferrando anassen per nomenats e los dos restants fossen elegits novellament a compliment de les VI. De aquesta oppinió foren: bisbe de València, abbat de Valldigna, capítol de València, comanador de Montalbà, comanador de Torrent, lo majoral de Quart, ço és lo dit frare Francesch, abbat de Beniffaçà [e] micer Pere Çabata, advocat.

Los contraris són de la dita oppinió, aquests dien que·s deu fer elecció nova, lo maestre de Montesa, bisbe de Tortosa, comanador de Bexix, lo prior de Vall de Jesucrist e·n Rodrigo de Rius per Sent Bernat. ¶¹⁵³

1417, agost 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels braços separadament per elegir sis persones per tractar sobre la qüestió de les despeses fetes durant la investigació sobre a qui pertanyia la successió de la Corona.

Enaprés, lo dit dia de dilluns, après menjar, foren ajustats los següents per lo braç eclesiàstich en lo dit monestir de Preycadors, en lo apartament acostumat, lo senyor maestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius e·n Pere Vives.

E stants justats e rahonant-se del material fon tramesa missatgeria per los braços militar e reyal que·ls plagués fer la elecció de les VI persones sobre lo fet de la peccúnia del General e, axí mateix, elegir les dues persones ab lo advocat lur per apuntrar e regonèxer la cèdula del poder que hauran les dites VI persones de cascun braç ab los diputats, segons dessús és ja rahonat. E, partits del dit braç eclesiàstich los missatgers dels dits braços militar e reyal, lo braç de la Església, vehent que·n la dita elecció de les dites VI persones lo matí ans de dinar era de dues oppinions, e per tal que pus fàcilment poguessen entendre en apuntrar lo dit poder, fon rahonat aquí e mogut per lo senyor maestre que elegissen les dites persones de present e per ço com havien a ésser de les VI elegidores, com axí fos stat concordat. E los dos braços, ço és militar e reyal, havien ja elegit de les VI persones eletes dues per cascun braç, e com no fos dupte que dues persones no deguen cabre en los dits affers, ço és bisbe de València e maestre de Montesa, que fossen nomenades e elegides a apuntrar ¶^{153v} e regonèxer lo dit poder de la cèdola ensemps ab l'advocat del braç. E de present concordantment foren eletes les dites persones, ço és lo senyor bisbe de València e lo senyor maestre de Montesa, o per ell lo comanador major. E de present fon intimada la dita elecció als dits dos braços militar e reyal offerints-los de entendre de present en lo negoci.

Són les dues persones de cascun braç per entendre en lo poder donador a les VI persones de cascun braç, les quals, ensemps ab los diputats del regne, hauran poder del fet de les peccúnies del General preses en lo temps d'en Bellera e de les despeses dels parlaments *et cetera*.

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València o per ell micer Johan Gastó, lo senyor mestre de Montesa o per ell lo comanador major, lo advocat micer Pere Català.

Per lo braç militar

Mossèn Galceran de Castellví, en Pere Çabata, síndich, lo advocat micer Francesch Blanch.

Per lo braç reyal

Micer Johan Ferrando e'n Pere Feliu. ¶¹⁵⁴

3.15

ELECCIÓ D'EXAMINADORS DELS GREUGES

1417, agost 3. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals presidides pel rei i publicació dels noms dels examinadors dels greuges.

Die martis,¹⁴⁴ ante prandium, tercia die augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en la casa del capítol del monestir de Preycadors en València, casa acostumada de celebrar la present cort.

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València; lo senyor mestre de Montesa; mossèn Gil Sánxez Munyoz; mossèn Ramon de Centelles; mossèn lo comanador de Torrent; mossèn lo claver de Montesa; frare Francesch Çabater, majoral de Quart; micer Guillem Strader, per lo prior de Valdecris; en Rodrigo de Rius; en Pere Vives [e] mossèn Jacme Roqua.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan, don Fredrich, lo vezcomte de Vilanova, mossèn Johan de Vilanova, mossèn Pere de Monchada, mossèn Olfó de Pròxida, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Vidal de ¶^{154v} Vilanova, mossèn Loís de Vilanova, mossèn Francesch de Vilanova, don Pero Maça, en Pere de Montagut, mossèn Galvany de Villena, mossèn Jacme Scrivà, mossèn Joffre de Vilarig per lo senyor duch e per si, don Pedro d'Urrea, en Ramon Bojll, mossèn Johan de Pròxida, mossèn Pere Centelles, mossèn Jacme Centelles, mossèn Francesch de Bellví, mossèn

¶¹⁴⁴ C lune.

Corveran d'Alet, mossèn Bernat Dezpuig, mossèn Pere Maresme, mossèn Johan de Ripoll, mossèn Pere Pardo, mossèn Johan Tolsà, mossèn Johan de Vallterra, mossèn Johan Gastó, mossèn Jacme d'Artés, mossèn Loís de Castellví, mossèn Johan Roïz de Moros, mossèn Loís Carbonell, mossèn Galceran de Borja, mossèn Johan Cervató, mossèn Johan de Sentfeliu, mossèn Andreu Aguiló, mossèn Bernat Català, mossèn Bernat Johan, mossèn Nicholau Joffre, mossèn Bernat de Monsoriu, mossèn Francesch Corts, mossèn Johan Valleriola, mossèn Johan de Castellví, en Gizbert d'Olms, en Guillem de Copons, en Manuel de Montagut e n Pere Çabata.

Per lo braç reyal

Per València en Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Bernat Johan, micer Guillem Çuera, en Johan Pujada, micer Bernat Abrí; per Xàtiva en Pere Feliu e en Pere Bixes; per Morella en Johan Palma; per Oriola e Alaquant en Ginís Silvestre; per Castelló micer Francesch Feliu; per Borriana mestre Francesch Palau; per Liria en Jacme Gaçol; per Alpont en Sanxo Domínguez; per Castellfabib en Garcia del Porto; per Ontinyent en Bernat Cirera; per Cullera en Johan Bou; per Biar en Miquel Ribera; per Ademuç en Domingo ||¹⁵⁵ Spelt; per Bocayrén en Guillem Cerdà; per Sexona en Matheu Blanch.

Los quals, tots estants justats dins la casa acostumada del capítol del dit monestir, lo senyor rey vench personalment a la dita cort e, sehent en sa cadira e siti reyal, feu publicar los examinadors dels greuges de la present cort en la manera següent continguda en una cèdola *tenoris sequentis*:

Lo senyor rey ordena e elegeix les persones següents qui contínuament han a ésser per regonèxer e apunclar los greuges de la cort, però si alguna de les dites persones no y porà ésser, que'l dit senyor n'i puxa nomenar altre en loch de aquell, e són los següents:

Arquebisbe de Tarragona
lo vicicanceller
mossèn Guerau Alamany de Cervelló
lo tresorer
don Johan de Luna
mossèn Domingo Maschó
don Johan d'Íxer
lo batle general de regne de València
mossèn Johan Ferràndez d'Eredia
micer Pere Basset
don Berenguer de Bardaxí
scrivà de ració

E noresmenys demana lo dit senyor a la dita cort que per sa part sien elegides certes persones a regonèxer e rumiar los dits greuges.

E de present fon offerda una cèdola en la qual eren contenguts los elets per als greuges dessus dits per part del braç eclesiàstich, la qual cèdola fon lesta per lo dit honorable micer Pere Ram, prothonotari del senyor rey, e és de la tenor següent: ¶^{155v}

Los examinadors dels greuges del braç de la Església

Lo bisbe de València o per ell micer Johan Gastó, lo mestre de Montesa o per ell lo comanador major de Montesa, mossèn Ramon de Centelles [e] frare Anthoni de Tolosana per lo comanador de Montalbà.

Enaprés, per part del braç reyal foren offerds los examinadors del dit greuge, segons eren continguts en una cèdola *tenoris sequentis*, la qual fon lesta per lo dit prothonotari.

Per lo braz reyal

Micer Guillem Çaera, micer Johan Ferrando, micer Johan Palma [e] micer Francesch Feliu.

E fetes les dites coses lo molt excel·lent senyor, lo senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix. ¶¹⁵⁶

1417, agost 4. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i publicació dels noms dels examinadors dels greuges. Pròrroga per al dia 7.

Die mercurii, ante prandium, quarta augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la cort dins la casa del capítol acostumada del monestir de Preycadors.

Per lo braz de la Església

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abbat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, frare Nicholau Puig per Quart, micer Guillem Strader, en Rodri-go de Rius, en Pere Vives, mossèn lo claver de Montesa [e] mossèn Jacme Roqua.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan, don Fredrich, mossèn lo vezcomte, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Johan de Pròxida, mossèn Pere Cen-¶^{156v}telles, don Pero Maça, mossèn Loís de Vilanova, mossèn Galvany de Villena, en Pere de Montagut, mossèn Francesch de Vilanova, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Johan de Vilanova, mossèn Manuel Díez, mossèn Olfo de Pròxida, mossèn Fran-

cesch Maça, don Pedro d'Urrea, mossèn Pere de Moncada, mossèn Francesch de Bellvís, mossèn Eximén Pérez de Corella, en Pere Boýll, mossèn Pero Pardo, mossèn Loís de Vilarasa, mossèn Johan Tolsà, mossèn Francesch Marrades, mossèn Johan de Castellví, mossèn Galceran de Castellví per si e per mossèn Sanxo Roïz d'Alifori, mossèn Pere Siscar, mossèn Jacme d'Artés, mossèn Francesch Soler, mossèn Loís de Castellví, mossèn Johan de Sentfeliu, mossèn Joffre de Vilarig per si e per lo senyor duch de Gandia, mossèn Johan Roïz de Moros, mossèn Galceran de Borja, mossèn Matheu Lançol, mossèn Bernat de Monsoriu, mossèn Bernat de Vallterra, mossèn Pere de Codinachs, mossèn Bernat Johan, mossèn Jacme de Malferit, mossèn Manuel de Codinachs, mossèn Bernat Català, mossèn <Pere> Miró, mossèn Loís Çabata, mossèn Johan Martínez d'Ezllava, en Gizbert d'Olms, en Pere Çabata, en Manuel de Montagut, n'Alfonso Roïz de Corella, en Berenguer de Monrós, en Johan de Roda, e'n Pere Çabata, síndich.

Per lo braç reyal

Per València en Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Bernat Johan, micer Guillem Çuera, micer Johan Ferrando, en Johan Pujada, micer Bernat Abrí, en Jacme Dezplà; per Xàtiva en Pere Feliu e en Pere Bixes; per Morella en Johan Palma; per Alzezira e Castelló micer Francesch Feliu; per Oriola e Alaquant en Ginís Silvestre; per Borriana maestre Francesch Palau; per Vila-real en Johan de Calaceyt; per Liria en Jacme Gaçol; per Castellfabib e Ademuç en Domingo Spelt; per Ontinyent en Bernat Cirera; per Cullera en Johan Bou; per Biar en ¹⁵⁷Miquel Ribera; per Bocayrent en Guillem Cerdà; per Sexona en Matheu Blanch.

E stants tots justats lo senyor rey, sehent en sa cadira o siti reyal, feu publicar los examinadors dels greuges per part del braç militar offerts en una cèdola, la qual fon lesta per lo dit prothonotari.

Los examinadors dels greuges per part del braz militar, mossèn Galceran de Vilanova, mossèn Eximén Pérez de Calatayú, nobles; mossèn Jacme d'Artés, mossèn Johan de Vallterra, cavallers.

E publicats los dits elets, lo senyor rey continuà la present cort a disapte primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix. ^{157v}

1417, agost 7. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i deliberació, a instància dels consellers del rei, sobre el donatiu.

Die sabbati, ante prandium, septima augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la cort en lo monestir de Preycadors dessús dit.

Per lo braz de la Església

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Jacme Roqua, frare Francesch Çabater per Quart, en Pere Vives [e] micer Guillem Strader.

Los quals, ajustats en son appartement, vingueren los reverent noble e honorables monssenyer de Tarrago[na], mossèn Guerau de Cervelló, don Berenguer de Bardaxí e d'altres consellers del senyor rey e propossaren al dit braç que'l senyor rey los pregava que per dar spatxament a la present cort volguessen elegir tractadors qui, ensemps ab los altres elegidors per cascun braç e ab los del senyor rey, tornassen e apunctassen lo donatiu per al senyor rey. E de present los fon respost que lo braç hi delliberaria e farien resposta ||¹⁵⁸ après lur delliberació. E parlant de aquest material per los braços militar e reyal fon tramesa missatgeria al braç eclesiàstich dient que semblants tractadors devia demanar lo senyor rey personalmente a tots los tres braços justats, e lladonchs tots acordarien què era fahedor e fer-li en lur resposta. E d'aquest acord foren los dits tres braços, los quals cascú elegí sos missatgers e tots ensemps feren la resposta als dits consellers del senyor rey, los quals digueren que si ells haguessen sabut que axí's devia fer que axí fora fet e axí qu'ells ho dirien al senyor rey.

E fetes les dites coses l'onorable micer Johan de Funes continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*. ||^{158v}

1417, agost 9. Monestir de Predicadors.

Reunió dels braços per separat i súplica al rei que el batle general no intervinga en l'examen dels greuges per ell perpetrats i que habilite la cort.

Die lune, ante prandium, nona augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços en lo monestir de Preycadors en la casa acostumada del capítol.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua [e] mossèn Pere Vives.

E lo senyor rey vench a la dita cort e, sehent en sa cadira e siti reyal, proposà a la cort que ell los pregava que volguessen elegir tractadors per a la cort en la manera acostumada. A la qual proposició fon respost per lo senyor mestre de Montesa:

Senyor molt excel·lent, lo braz de la Església delliberarà sobre ço que vós havets proposat e fer-vos han resposta.

E semblant resposta feren los altres braços.

E de present lo dit senyor continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix. ¶¹⁵⁹

En aquesta jornada, estant lo dit braz eclesiàstich en son apartament, fon tramesa missatgeria per lo braç reyal e per lo braz militar d'altra part, sobre quatre punts: lo hun que la cort sia abilitada per lo senyor rey, lo segon que lo senyor rey sia supplicat que lo batle¹⁴⁵ sia remogut del offici, lo tercer que lo dit batle no sia present ni entrevinga en la examinació dels greuges que·ll ha fets, lo quart que hun greuge posat «que·ls moros de aquesta terra no fàcen mercaderies en terra de moros *et cetera*», dient·los que·lls volguessen dir lur acort, com los dits dos braços, militar e reyal, sobre los dos dels dits quatre punts fossen d'acort, ço és que·l batle no deu cabre en la examinació dels greuges per ell fets e que la cort fos abilitada. Lo dit braç eclesiàstich respòs que y delliberaria e après molts rasonaments fon d'aquest acort sobre los dits punts, ço és de la abilitació de la cort e que·l batle no entrevinga en la examinació dels greuges per ell fets. Sobre los altres dos punts volgueren haver major delliberació. Fon intimada als dits dos braços, militar e reyal, per lo dit braç eclesiàstich.

3.16

GREUGES DELS BRAÇOS ECLESIÀSTIC I MILITAR

En aquesta jornada foren offerits al senyor rey, sehent en sa cadira o siti reyal, en la dita casa acostumada, presents los tres braços de la cort, los dos greuges següents, los quals lo dit senyor mestre offerix per los braços eclesiàstich e militar. ¶^{159v}

Molt excel·lent príncep e senyor,

Com segons fur si alcun serrahí, que serà stadant de alcun loch e haurà heretat de cristià, se mudarà en altre loch, lo senyor de aquella heretat li pot tolre tot quant li trobarà que haja, si dins los térmens de aquell castell o loch hon serà aquell heretat lo trobarà, e que·n leix anar la persona del serrahí. Lo qual fur és stat entès per tots temps que, puix¹⁴⁶ se'n vagen abans de comptar ab son senyor o procuradors de aquell e ans de pagar aquells ço que·ls devien, lo dit lur senyor los pot pendre e ocupar tots los béns mobles e seents atrobats dins los térmens dels seus lochs o alqueries. E lo batle d'Alzezira, contra enteniment del dit fur, reb moros de la

¶¹⁴⁵ Joan Mercader. ¶¹⁴⁶ C *pus*.

Vall d'Alfàndech, que és del abbat de Valldigna, e d'altres senyors de lochs per vassalls, sens que aquells no y muden domicili, mas solament paguen a aquell besant o certa quantitat per cascun any e fan-li sagrament e homenatge, e aquell promet-los deffendre contra lurs senyors. E semblantment ha fet lo batle general en moros de Artana, qui eren del noble mossèn Joffre de Thous e u assagen fer altres oficials. Les quals coses, senyor, són de mal exemple e encara per la potència dels oficials, e en altra manera és donar matèria que los vassalls se rebel·len contra lurs senyors. Per què, senyor, los braços eclesiàstich e militar supliquen humilment vostra senyoria que sia de vostra mercè proveir que semblants coses no's facen ni's actemten fer.

(Lo senyor rey respon que, segons fur de València, algú no pot ni deu pendre vassalls d'altri, si donchs no's muden en son loch, ni per consegüent besants d'aquells, ells stants en loch d'altri. Per què lo senyor rey mana que semblants no sien preses per alguns oficials seus ne per los senyors dels lochs o altres oficials o habitants en regne de València de qualsevol stament o condició sien.

De Funes, vicecancellarius).¹⁴⁷

Ítem, senyor, com n'Anthoni Martorell, batle d'Alzezira, ha tramés letra al justícia de la dita vall continent efectualment que com sia comparegut davant ell Azmet Xichmel, vassall del senyor rey, affermant que·ls oficials de la dita vall, sabents que lo dit moro se seria feyt vassall del senyor (rey), xaquiand lo dit moro per una resistència qui's diu ésser feta ¶¹⁶⁰ al saig de la dita vall li hauria executat los seus béns, lo que no hauria pogut fer, com no hagués¹⁴⁸ feta resistència, e hauria·l request que axí com a vassall del senyor rey lo mantingués e deffenés en sa justícia. E per ço que lo dit batle veja la justícia ha request los oficials de la dita vall que li vullen trametre translat del procés que ha fet contra lo dit moro e béns de aquell, per ço que, vist aquell, puxa procehir o cessar de procehir en lo dit fet. E jatsia, senyor, lo dit justícia no deja fer lo de que és stat request, per tal com aquell exerceix tota jurisdicció per lo abbat de Valldigna en la dita vall, la qual ha ab mer e mixt imperi e ha jurisdicció entre los seus e encara en los estranys¹⁴⁹ e contractants en la dita vall, e los dits batle d'Alzezira ne altre official no y hauran què veure o regonèxer. Però per sguard que el dit n'Anthoni Martorell és official reyal e sovint lo vexa prenent-li moros de la dita vall, e bèsties, e li té hun moro pres de la dita vall sens alguna justa causa e rahó gran temps ha, e en altra manera li fa entrar en la vall los moros de la moreria d'Alzezira per pesquar en les pesqueres del abbat inhibides e contra lur voler. E encara ha dit moltes vegades e en diversos lochs que·ll destruirà lo dit abbat e la dita vall, e que, si no's tinguessen ara les corts, que ell faria contra lo dit abbat e vassalls de aquell tals coses, perquè ell lo aterraria, e és hom que ha acostumat dur les menaces a execució. Lo dit abbat stà ab gran temor,

¶¹⁴⁷ La resposta reial procedeix del manuscrit G.

¶¹⁴⁸ C hauria. ¶¹⁴⁹ C senyors delinqüents.

e, senyor molt excel·lent, a vostre offici se pertanga als axí opreses donar remey condecet de repòs, e lo dit abbat no starà ab repòs stant aquell vostre official. Per què humilment supliquen los braços eclesiàstich e militar e lo dit abbat que sia de vostra mercè provehir en les dites coses de remey condecet, enaxí que lo dit n'Anthoni Martorell no haja res que veure ni conèxer en alguns fets que sien de la dita vall ni del dit abbat ni convent ne vassalls de aquell en la dita batlia d'Algezira ni en altra part, ans sia haüt per privada persona, provehint-hi vostra senyoria de altra persona condecet e que no haja en oy ne en mal voler lo dit abbat, monestir, frares e vassalls de aquells. ¶^{160v}

(Sia appellat lo batle d'Algezira davant mossèn Domingo Mascó e micer Pere Català, los quals hojen lo dit abbat e lo dit batle sobre les coses en lo dit capítol contengudes e facen-ne relació e lo dit senyor provehir hi ha de justícia.

Vidit de Funes, viceregentarius).¹⁵⁰

1417, agost 11. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XI^a augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la present cort en la casa acostumada de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, viceregent del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació, per lo braç eclesiàstich micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent.

1417, agost 12. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XII^a augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la dita cort en la casa acostumada del monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, viceregent del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la <present> continuació, del braç eclesiàstich micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, [e] mossèn lo comanador de Torrent. ¶¹⁶¹

¶¹⁵⁰ La resposta procedeix del manuscrit R.

1417, agost 13. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i deliberació per part del braç eclesiàstic sobre la necessitat de separar Joan Mercader del seu càrrec de batle general, ja que és causant de molts dels greuges presentats.

Die veneris, ante prandium, XIII^a mensis augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren aplegats los tres braços del dit regne en lo monestir acostumat de Preyçadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comandador de Torrent, mossèn Jacme Roqua e n Pere Vives.

Los quals, justats en lur apartament e rahonant-se dels affers de la cort, en special d'un punct que fon romàs en delliberació, ço és que lo braç militar havia mogut que lo senyor rey fos supplicat que micer Johan Mercader fos remogut de la batlia, car ell era causa dels greuges de la cort, e que poch valria la provisió que s'i faria a greuges si lo dit micer Johan romania en la batlia. E com lo dit braz eclesiàstich ne hagués ja diverses vegades parlat e ab delliberació era stat acordat que la oppinió del dit braz militar era bona, fon allí delliberat de fer resposta al dit braz mili-^{161v}tar com sobre lo dit punct eren de lur acord. Per la qual delliberació a dir al dit braç militar foren elets los honorables mossèn Gil Sánxez Munyoz e mossèn lo claver de Montesa, los quals anaren per part del dit braz eclesiàstich al braz militar e feren la resposta segons la dita delliberació.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà per part del dit senyor rey la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

1417, agost 14. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimecres següent.

Die sabbati, ante prandium, XIII^a mensis augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en la casa acostumada del monestir de Preyçadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich mossèn lo claver de Montesa. ^{||162}

1417, agost 18. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XVIII^a augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preyçadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicancellor dessús dit, de part del senyor rey continuà la cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç de la Església lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó [e] mossèn lo claver de Montesa.

1417, agost 19. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços per separat i deliberació del braç eclesiàstic sobre la qüestió presentada pel braç militar de no permetre als moros mercadejar fora del regne de València.

Die iovis, ante prandium, XIX^a augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo monestir sobredit de Preyçadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Ramon de Centelles, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua, en Pere Vives, frare [Jacme] de Falç e'n Rodrigo de Rius.

Los quals, justats en son apartament, fon rahonat de dos punts que eren stats sol·licitats per lo braç militar, lo primer sobre lo mercadejar dels moros mercaders fora lo regne, lo segon de la elecció dels tractadors, e'n cara d'un altre ^{||162v} punct, ço és que los moros vagen senyalats entre los cristians. Dels quals punts rahonats los del dit braç eclesiàstich foren de concòrdia que lo punct de mercadejar los moros en Barberia e fora lo regne, que ja era stat diverses vegades entre ells apunçat e que'n era donat greuge al senyor rey, per què perseverants en lo dit greuge, de lliberants que sobre aquest punct, ells eren de intenció que los moros no devien mercadejar fora lo regne; e prosseguir-ne lo greuge donat sobre l'altre punct de elegir tractadors poch en nombre, e ab condició que no tractassen del donatiu ne res tro a tant los greuges fossen provehits, o en altre apunçament que la cort se'n

tingués per contenta. E d'aquest acord foren los sobredits, exceptant micer Guillem Strader, procurador del prior de Valldecris, que dix que no's devien encara elegir. Sobre l'altre punct del senyal dels moros alguns votaren que devien anar senyalats, altres se'n aturaren delliberació perquè sobre aquest punct no y hac res concordat, mas sobre los altres dos puncts concordats delliberaren que'n fos feta resposta al braç militar. E de fet elegiren per missatgers los honorables mossèn Gil Sánxez Munyoz e lo comanador major de Montesa, los quals anaren al dit braç militar e'ls intimaren l'acort sobre los dits dos puncts primers.

Enaprés l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per los braç eclesiàstich micer Johan Gastó, lo comanador de Torrent, lo claver de Montesa. ||¹⁶³

1417, agost 20. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i acord de tractar amb els advocats el fet de les pecúnies del General i posposar l'examinació dels greuges.

Die veneris, ante prandium, XX^a augusti anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los dits tres braços en lo monestir de Preycadors en la casa acostumada e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dissapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich mossèn Jacme Roqua e'n Rodrigo de Rius.

En aquests dies s'entenia en la examinació dels greuges, però per los tres braços fon concordat en lo dit dia que, demà dissapte per lo matí, entenguessen ab los advocats en concordar lo poder de la cèdola del fet de les peccúnies del General e fos sobrehehit en lo fet de la examinació dels greuges.

1417, agost 21. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XXI^a augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^oXVII^o.

Foren justats los dits tres braços del regne en lo monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, de part del dit senyor rey continuà la present [cort] a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

En la present continuació foren per part de la Església lo comanador de Torrent, com los altres fossen en lo apuntament de la cèdola sobredita del fet de les peccúnies del General ab los altres elets per los dits braços. ||^{163v}

1417, agost 23. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimecres següent.

Die lune, ante prandium, XXIII^a augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, en la casa acostumada, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per part de la Església micer Johan Gastó e mossèn lo claver de Montesa.

1417, agost 25. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i examen per part del braç eclesiàstic de les qüestions plantejades pel braç militar. Pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XXV^a augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços de la cort dins lo monestir de Preycadors e per part del braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Vall digna, micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo claver de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, frare Jacme de Fals per Quart, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives.

Los quals, justats en lo apartament acostumat, fon rahonat que lo braç militar en dies passats los havien per lur missatgeria sol·licitat de quatre puncts, lo primer que com ells haguessen delliberat ja de perseverar en la oppinió que·ls moros de la terra no mercadejassen fora lo regne ne ultramar en terra de moros, que·ls los pregaven que considerant en lo dit fet volguessen ||¹⁶⁴ millorar lur oppinió, ço és de mudar que poguessen mercadejar per tot. Lo segon punct que, com lo braç de les ciutats e viles reyal haguessen posat en los greuges supplicant lo senyor rey que los moros portassen senyal distint dels cristians per ço que fossen ben coneguts, que sobre açò no volguessen tenir ab lo dit braç reyal, com seria cosa que tornaria en dan dels senyors de lochs que tenen vassalls moros. Lo tercer punct com ells, lo braç militar e lo braç eclesiàstich, fossen en delliberació ja entre ells comunicada que lo senyor rey devia ésser supplicat que micer Johan Mercader isqués

fora del offici de la batlia, e no restava en la cort sinó haver-ne la oppinió del braç reyal, que·l·ls los pregaven volguessen ab ells ensemps sol·licitar lo braç reyal que fes resposta sobre aquest punct del batle. Lo quart punct que com ells, ço és lo braç militar, fos delliberat que tractadors fossen elets en la cort per tractar del donatiu e dels altres affers de la cort que fossen XII per cascun braç. Sobre los quals puncts fon acordat per lo dit braç, discutints los dits puncts, per vots. E tots, concordantment, foren de acort sobre lo primer punct del mercadejar dels moros que estant e perseverant en la oppinió ja dita que devia ésser proseguit lo greuge posat en manera que·ls dits moros no mercadejen per les rahons en lo dit greuge apposades. Sobre lo segon punct fon delliberat que los moros devien anar senyalats, e açò per los grans inconvenients que se·n seguexen, e sobre aquest fet fer gran instància ab lo braç reyal. Sobre lo tercer punct del batle foren d'acort que·ls plahia de sol·licitar e instar lo braç reyal ensemps ab lo braç militar que volguessen fer resposta e dir-ne lur oppinió. Sobre lo quart punct delliberaren que tractadors devien ésser elets, pus no tractassen a present de res tro los greuges toquants justícia fossen provehits, però que fossen poch en nombre, car vigares los era que prou devia bastar que fossen quatre per cascun braç o almenys VI, però fon dit que la resposta sobre açò fos feta de poch en nombre e que no haguesen poder alcú. Sobre les ¶^{164v} quals coses axí acordades delliberaren per sos missatgers que fossen intimades al dit braç militar qui·ls ne havia sol·licitats. E de present foren elets per missatgers los honorables mossèn Ramon de Centelles e mossèn lo comanador major de Montesa, los quals de present intimaren les dites coses acordades al dit braç militar.

Enaprés, com los elets per examinar e rumiar los greuges fossen anats al loch acostumat per entendre en los greuges, e fort poch fossen romasos en lo apartament eclesiàstich, per lo braç reyal fon tramés a dir per missatgeria al dit braç eclesiàstich que lo senyor rey faÿa gran contrafur permetent usar en la ciutat tants algutzirs com tenia, car per fur no devien usar sinó dos, per que·ls pregàven que·l·ls d'açò, ensemps ab lo dit braç reyal, volguessen supplicar lo senyor rey que volgués fer servir lo dit fur, en altra manera que no enantassen pus avant de la cort, tro açò fos provehit. Sobre lo qual fet fon respost que·n lo braç eclesiàstich hi eren poch, e que era hora ja de dinar, e que après menjar serien justats e acordarien sobre lo fet e·ls farien resposta. ¶¹⁶⁵

Enaprés, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

E après dinar del dit dia de dimecres foren ajustats los dits tres braços en lo dit monestir de Preÿcadors, cascú parlant dels affers de la cort.

E per lo braç eclesiàstich foren micer Johan Gastó, mossèn lo comanador major de Montesa, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles,

mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa, micer Guillem Strader, frare Jacme de Fals e'n Pere Vives.

Los quals, justats en lo apartament acostumat, e parlant del material dels alguazirs que'n lo matí los era stat proposat per lo braz reyal, fon concordat que aquest fet devia ésser proseguit ensemps ab lo braz reyal, car era contra fur, tro encara a cessar-ne la cort tro fos provehit per lo senyor rey. E aquesta delliberació fon intimada per resposta al dit braz reyal. ¶^{165v}

1417, agost 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XXVI^a augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicanceller sobredit, prorogà la present cort per part del senyor rey a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Fon en la present continuació per part de la Església micer Guillem Strader, procurador de Vall de Jesucrist.

1417, agost 27. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i deliberació pel braç eclesiàstic, a instància del braç militar, sobre el greuge sofert per Lluís de Vilanova, privat de les seues heretats i rendes a Sardenya. Pròrroga per al dilluns següent.

Die veneris, ante prandium, XXVII^a augusti anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

En la dita continuació fon mossèn lo claver de Montesa per lo braz eclesiàstich.

Enaprés, en lo dit dia après dinar, ajustats los tres braços del dit regne en lo monestir de Preycadors per *sonum cimboli pulsati*, e lo braz eclesiàstich stant en lo lur apartament, per lo braz militar los fon tramés a dir que'ls plagués de supplicar lo senyor rey ensemps ab ells per hun greuge del noble mossèn Loís de Vilanova per rahó de certa heretat o rendes que li havien levades en Sicília. Sobre lo qual punct fon aturada ¶¹⁶⁶ delliberació per lo braç eclesiàstich, e parlant d'aquest material entre

ells fon deliberat concordantment que·ls plahia de supplicar-ne lo senyor rey ensemps ab lo braz militar en favor del dit noble. E tal resposta fon feta a aquells qui lo dit braz militar los havia trameses.

Foren en la present delliberació mossèn (*en blanc*), mossèn Gil Sánxez Mu-nyoz, mossèn lo comanador major de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua e·n Pere Vives.

1417, agost 30. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXX^a augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Fon en la present continuació per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa [e] mossèn Ramon de Centelles. ^{166v}

1417, agost 31. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i deliberació per part del braç eclesiàstic sobre la llibertat de mercadejar dels moros.

Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XXXI^a et ultima augusti anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços justats en lo monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua, frare Jacme de Fals, en Bernat Jornet per Tortosa e·n Pere Vives.

Los quals, justats en lo apartament acostumat, començaren a parlar del material dels moros, ço és del mercadejar e del portar del senyal, sobre lo qual lo braz militar los havia dit que·ls plagués elegir dues persones e ells elegirien-ne dues, [e] axí mateix ne amprarien lo braç reyal que·n elegissen dues, e tots que rahonassen e apunctassen aquest fet qual seria pus profitós de les dites coses en manera que se'n

prengués lo pus expedient e pus profitós. E fon rahonat aquest fet del elegir dites persones e que no haguessen poder sinó *ad refferendum*.

Foren d'acort que's elegissen, si e en quas que'l braz reyal ne elegissen, lo senyor maestre de Montesa, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, l'abbat de Valldigna. ||¹⁶⁷

De la oppinió que no's deuen elegir en Pere Vives, frare Jacme de Fals, en Bernat Jornet, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua, micer Johan Gastó.

Enaprés fon rahonat que per servir bona amistat ab lo braz militar e que no'ls fos axí donada resposta exuta de no voler-los hoyr, que seria bo que per tot[s], braç eclesiàstich ensemps ab lo braz reyal, fossen hoÿts dos o tres, o tants com se volguessen.

Enaprés, per lo braç reyal fon proposat si havien delliberat sobre lo fet dels tractadors, si havien delliberat e si staven en aquell mateix acord que fossen IIII^e per cascun braz o si augmentarien lo nombre. Sobre lo qual material fon delliberat que lo nombre dels tractadors fos de quatre, axí com era stat acordat ja per lo dit braç, però que eren de oppinió que si acréxer havien que seria vigares a ells que fossen VI per cascun braç. E la dita delliberació sobre los dits dos caps fon tramesa al dit braz reyal.

Enaprés, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, de part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*. ||^{167v}

1417, setembre 1. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, prima septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preÿcadors, en la casa acostumada, e l'onorable micer Johan de Funes, vicecanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Fon en la dita continuació per lo braç eclesiàstich mossèn lo comanador major de Montesa e'n Pere Vives.

1417, setembre 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i elecció de tractadors per part del braç eclesiàstic. Pròrroga per al dia següent.

Die jovis, ante prandium, secunda septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, micer Guillem Strader, frare Jacme de Fals, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives. ¶¹⁶⁸

Los quals, estants justats en la cel·la acostumada de lur apartament, vingueren mossèn Olfo de Pròxida e mossèn Johan Fabra per part del braç militar, los quals per part del dit braç militar digueren que'l dit braç los pregava que volguesen entendre en fer la elecció de les VI persones per lo fet de la cèdola de les pecúnies preses del General en temps d'en Bellera. E de les despeses fetes per los parlaments, axí de dins com de fora la ciutat de València, en temps que no havíem rey, com en aquest fet anàs molt al benavenir de aquest regne e a cessar¹⁵¹ molts scàndels e inconvenihents que se'n poden ensequir si lo fet no's acorda. A la qual cosa fon respost per lo braç eclesiàstich que·l·ls hi entendrien de fet.

E de continent, partits d'aquí los dits missatgers del braç militar, lo dit braç eclesiàstich, parlant d'aquesta elecció per tal com en dies passats n'era stat molt debatut en lo dit braç e com fossen alguns d'un acord e altres d'altre, fon delliberat que la dita elecció fahedora fos lexada a coneixença dels senyors bisbe de València e mestre de Montesa e mossèn Gil Sánchez Munyoz, e tots tres fessen la elecció de les tres persones.

E tantost, apartats los dits senyors bisbe e mestre e mossèn Gil Sánchez Munyoz, elegiren les dites VI persones per lo braç eclesiàstich e per a obs de la dita cèdola e nomenaren aquelles e per mi, Pere Lorenç, scrivà del dit braç, scriure feren aquelles en la manera següent:

Lo bisbe de València o son procurador; lo abat de Valldigna; mossèn Ramon Centelles, procurador del capítol de València; lo comanador major de Montesa com a procurador del mestre de Montesa entrevenint en corts; micer Pere Català per lo bisbe de Tortosa e n Pere Vives, procurador del abat de Benifaça. ¶^{168v}

E feta la dita elecció de les dites VI persones per los dits tres electors fon lo braç tot dessus scrit ajustat com fossen per aquesta rahó dins la dita cel·la e fon

¶ ¹⁵¹ C cedar.

publicada la dita elecció e nomenades les dites VI persones segons dessús són elegides e scrites.

Enaprés, stants tots justats, lo senyor rey tramés hun cavaller al dit braz eclesiàstich que com ell fos en lo apartament de mossènyer de Tarragona, lo qual era dins lo monestir, que·ls pregava anassen parlar ab ell. E de fet hi anaren. E com foren ab lo dit senyor rey, dix-los lo dit senyor que·ls pregava per lo bon spatxament de la cort volguessen entendre en elegir tractadors sobre lo fet del donatiu, e, com los cavallers volguessen que fos en nombre de XII per cascun braç, que ells se volguessen concordar sobre aquest nombre o altre, en manera que lo fet prengué bon spatxament. A la qual cosa fon respost per lo dit braç que·lls hi acordarien e y farien tot aquell bé que poguessen en manera que la cort prengue bo e breu spatxament e que·lls li'n tornarien resposta.

E departits del dit senyor rey e tornats en lo dit apartament e començant a parlar del material dels tractadors, per part del braç de les ciutats e viles reyalz fon tramesa missatgeria al dit braç eclesiàstich, contenant, en effecte, que·l braz reyal, parlant del material dels tractadors, que havia delliberat que los tractadors fossen XII en nombre per cascun braç, axí com havia proposat lo braç militar, per què·ls ho intimarien. E de fet lo braz eclesiàstich dix que y delliberaria.

E departits los dits missatgers del braç reyal, lo dit braç eclesiàstich, parlant de aquest material, digueren que pus axí era que lo braç reyal havia haüda delliberació dels XII e lo braç ¹⁶⁹ militar axí mateix, que·lls hi devien passar; per què acordarien que los tractadors fossen XII, per ço que tots los tres barços fossen de bon acord e'n poguessen fer bona resposta al senyor rey. Per què de present elegiren que lo senyor bisbe e lo senyor mestre anassen al senyor rey per fer-li resposta a açò que havia proposat al dit braç, com lo dit braz havia acordat que fossen XII. E axí mateix elegiren que dos del dit braz, ço és mossèn Jacme Roqua e frare Jacme Fals que anassen al braz reyal per notifficar-los e fer-los resposta com havien eletes les VI persones per a la dita cèdola del General e de les despeses dessús contengudes. E més elegiren micer Johan Gastó e lo comanador de Torrent que anassen al braç militar per notifficar-los l'acort dels XII tractadors, axí com havien delliberat, e de fet cascuns anaren llà hon eren elets que anassen e feren lurs respostes segons és dessús contengut.

Enaprés lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la continuació mossèn lo comanador major de Montesa e lo comanador de Torrent. ^{169v}

1417, setembre 3. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, tercio septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, de part del senyor rey continuà la present cort a demà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Fon en la present continuació per lo braz eclesiàstich lo comanador major de Montesa e en Pere Vives.

3.17

ELECCIÓ DE TRACTADORS DEL BRAÇ ECLESIÀSTIC

1417, setembre 4. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços per separat i elecció pel braç eclesiàstich dels seus dotze tractadors.

Die sabbati, ante prandium, III^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives. ¶¹⁷⁰

Los quals, stants justats en lo apartament acostumat, vengueren los nobles e honorables mossèn Guerau de Cervelló, en Ramon Civaller,¹⁵² tresorer, e n'Anthoni Gras, tresorer de la senyora reyna, consellers del senyor rey, e proposaren al dit braç que'l senyor rey los pregava que volguessen entendre en fer la elecció dels XII tractadors, e açò per bon spatxament de la cort, a la qual cosa respòs lo dit braç que'ls hi entendrien e se'n desempaxarien breument.

E departits los dits consellers del senyor rey del dit braz fon entès per lo dit braç en nomenar e elegir los XII per tractadors del dit braz eclesiàstich, e concor-

¶ ¹⁵² Ramon Fiveller, tresorer del Magnànim des de 1416.

dantment elegiren, e per mi, Pere Lorenç, scrivà del dit braz, publicar feren les XII persones següents per tractadors del dit braz eclesiàstich, ço és:

Lo bisbe de València o en sa absència micer Johan Gastó, son procurador; bisbe de Tortosa o en sa absència mossèn Gil Sánxez Munyoz, son procurador; mestre de Montesa o en sa absència lo comanador major de Montesa, son procurador; mossèn Ramon de Centelles, procurador del capítol de València; abbat de Valldigna o en sa absència frare Ramon Macià, son procurador; abbat de Sent Bernat o en sa absència en Rodrigo de Rius, son procurador; abbat de Poblet o en sa absència frare Jacme de Fals, son procurador; abbat de Benifaça o en sa absència en Pere Vives, son procurador; comanador de Montalbà o en sa absència lo claver de Montesa, son procurador; comanador de Torrent; comanador de Bexix o en sa absència en Jacme Roqua, son procurador; lo prior de Vall de Jesucrist o en sa absència micer Guillem Strader, son procurador.

La qual elecció, feta e publicada per lo dit braç, fon delliberat que fos intimada als dos braços, ço és militar e reyal, e de fet elegiren los nobles e honorables mossèn Gil Sánxez Munyoz e lo comanador de Torrent, los quals anaren als dits braços militar e reyal e intimaren-los la dita elecció per lo dit braz eclesiàstich feta segons dessús és contenguda. ¶^{170v}

Enaprés, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a ora de vespres, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la dita continuació per lo braç eclesiàstich lo comandor major de Montesa e lo comanador de Torrent.

1417, setembre 4. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Eadem die sabbati, après dinar, III^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó e mossèn Ramon de Centelles.

1417, setembre 6. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i acord per part del braç eclesiàstic de no portar endavant els afers de la cort mentre no obtinguen alguna satisfacció respecte als greuges per ells presentats. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, VI^a septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç eclesiàstich

Mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo comanador major de Montesa, mossèn Jacme Roqua, micer Guillem Strader, en Pere Vives e-n Rodrigo de Rius. ^{||171}

Los quals, justats en lo apartament acostumat e parlant dels negocis de la cort, fon rahonat que lo braç eclesiàstich no estava bé dels afers, ço és que durant la cort foren fets alguns greuges, ço és al abbat de Valldigna e al bisbe de Tortosa, dels quals n'eren ja fetes una, dues e tres e moltes clamors al consell del senyor rey, e que y fàyen provisió per tornar-los a loch e no-n executaven res; per què-ls era vigares que ells no devien res enantar en los negocis e afers de la cort tro a tant los dits greuges fossen tornats a loch e justícia. E sobre açò fon votat per lo dit braç, e tots foren d'aquest acord, e delliberaren que per ço com alguns greuges toquaven al braç militar, que lo y intimassen, e que si volien ésser d'aquest acord que no enantassen en res de la cort tro sus los dits greuges haguessets provehits de justícia que-ls ho diguessen. La qual cosa fon intimada al braç militar per los honorables micer Johan Gastó e mossèn Gil Sánxez Munyoz, los quals anaren e intimaren la dita delliberació al dit braç militar, lo qual fon d'acord ab lo dit braç eclesiàstich.

Enaprés sobrevingueren en lo dit braç lo senyor mestre de Montesa e mossèn Ramon de Centelles.

E los quals, ab los dessus nomenats, stants justats, foren trameses per part del braç militar los nobles e honorables don Pero Maça, mossèn Galceran de Vilanova, mossèn Bernat de Vilarig e mossèn Johan de Castellví, los quals proposaren que com lo braç militar hagués acordat dies ha que-l senyor rey fos suplicat que micer Johan Mercader fos revocat del offici de la batlia per los grans greuges que fàya als del regne e per altres coses dessus ja specificades, e lo braç eclesiàstich fos d'aquest acord e lo braç reyal se hagués aturada delliberació, en special los síndichs de la ciutat, los quals no havien poder sinó a refferir al consell de la ciutat. E com vuy se tingués consell cridat ab crida, que-lls eren elets per anar ensemps ab tants elegidors per lo braç eclesiàstich per anar al consell de la ciutat e intimar-los lo dit fet per saber-ne lur intenció, per què-ls pregaven que y volguessen elegir sos missatgers. A la qual cosa fon ^{||171v} respost per lo braç eclesiàstich que y deliberarien e-ls ne farien resposta tantost. E, departits los dits missatgers del braç militar, lo dit braç eclesiàstich hac son rahonament sobre lo dit material, e votant per vots, tots foren de opinió

que quatre missatgers devien ésser elets per lo dit braz eclesiàstich que nsemps ab los III^e del braz militar anassen a la Sala per saber la oppinió del dit consell sobre lo dit fet del batle, exceptat mossèn Ramon de Centelles, que dix que y volia deliberar. E no contrastant açò lo dit braz elegí per a les dites coses los honorables micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánhez Munyoz, mossèn lo comanador major de Montesa e mossèn Jacme Roqua, los quals, ensemps ab los quatre elets per lo dit braz militar, anaren a la sala de la ciutat per intimar al consell, lo qual en lo dit dia se celebrava, les dites coses per part dels dits dos braços, ço és eclesiàstich e militar.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la dita continuació per lo braz eclesiàstich micer Johan Gastó [e] mossèn lo comanador major de Montesa.

1417, setembre 6. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

En lo dit dia après dinar, que era dilluns¹⁵³ a VI de setembre, lo honorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimarts¹⁵⁴ en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braz eclesiàstich los aprop dits. ¶¹⁷²

1417, setembre 7. Monestir de Predicadors.

Reunió del tres braços i pròrroga per al dia 9.

Die martis, ¹⁵⁵ans de dinar, VII^a septembris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren ajustats los tres braços del regne dins lo monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dijous primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braz eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánhez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles e n Pere Vives.

¶ ¹⁵³ C divendres. ¶ ¹⁵⁴ C disapte. ¶ ¹⁵⁵ C sabbati.

1417, setembre 9. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, VIII^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa. ||^{172v}

1417, setembre 10. Monestir de Predicadors.
*Reunió dels tres braços per separat i deliberació sobre les despeses fetes pels parlaments durant l'interregne.
Pròrroga per al dia següent.*

Die veneris, ante prandium, X^a septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per part de la Església mossèn lo abbat de Valldigna [e] micer Guillem Strader.

Eadem die veneris, après dinar, X^a septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors en la casa acostumada.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abbat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Ramon de Centelles. ||¹⁷³

Per lo braz militar

Lo senyor infant, lo senyor duch, mossèn lo vezcomte de Vilanova, mossèn Bernat Centelles, mossèn Pere de Moncada, mossèn Johan de Pròxida, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Francesch de Vilanova, don Pero Maça, mossèn Johan de Vilanova, en Ramon de Vilanova, mossèn Olfó de Pròxida, mossèn Manuel Díez, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Aymerich Centelles, mossèn Joffre de Thous,

mossèn Jacme Centelles, en Johan de Bellví, mossèn Eximén Pérez de Corella, en Manuel de Vilanova, en Ladró de Vilanova, mossèn Loís Carbonell, mossèn Johan de Ripoll, mossèn Johan de Sentfeliu, mossèn Johan de Vallterra, mossèn Loís de Castellví, mossèn Guillem Galceran de la Serra, mossèn Johan Ferrández de los Archos, mossèn Johan de Castellví, mossèn Pere de Siscar, mossèn Pere de Codinachs, mossèn Bernat de Vilarig, mossèn Francesch Martorell, mossèn Johan Fabra, mossèn Jacme Joffre, mossèn Bernat Català, mossèn Pere Pardo, mossèn Joffre de Vilarig, mossèn Nicholau Joffre, mossèn Johan Scorna, mossèn Francesch Corts, mossèn Bernat Dezpuig, mossèn Berenguer de Montpalau, mossèn Pere Mascó, mossèn Johan d'Esplugues, mossèn Andreu Aguiló, mossèn Loís Çabata, mossèn Jacme Romeu, en Pere Çabata, n'Alfonso Roïz, mossèn Jacme d'Artés, mossèn Manuel de Codinachs, mossèn Johan Stanya, en Manuel de Montagut, en Francesch de Vilarsa, en Johan Pardo, en Berenguer de Monrós, mossèn Loís d'Aragó.

Per lo braç de les ciutats e viles reyal

En Daniel Mascarós.¹⁵⁶ ¶^{173v}

Los quals dessús continguts dels dits tres braços del regne, estants justats e congregats en la casa del capítol de Preÿcadors, loch acostumat a congregar <tots> los dits tres braços, après alguns raonaments per apunctament de la cèdola ordenada sobre les peccúnies del General preses en temps d'en Bellera e de les despeses fetes per los parlaments dins e deffora la ciutat en temps que no havíem rey e senyor, fon concordat aquí que la dita cèdola fos fermada, e de present, tots los dessús dits la fermaren e la loaren e la manaren als scrivans de cascun dels dits braços los quals allí eren presents, que'n reebessen acte de la dita concòrdia e ferma per validament de les coses en aquella contengudes, però los síndichs de Xàtiva digueren que y fermaven ab la protestació dejús contenguda, la qual cèdola és de la tenor següent:

Los tres braços del regne de València —eclesiàtich, militar e reyal— proveeixen que'ls mestre de Montesa, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Eximén Pérez d'Arenós, mossèn Pere Pardo, micer Guillem Çaera e en Guillem Ledós, diputats del dit regne, o lurs subdelegats per absència o malaltia de aquells o de algun de aquells, e les VI persones eletes per cascun dels dits tres braços, ço és per lo braz eclesiàstich bisbe de València o per ell micer Johan Gastó, son procurador; bisbe de Tortosa o per ell micer Pere Català, advocat del dit braç; abbat de Vallidigna o per ell frare Ramon Macià; frare Berenguer Domenge, comanador major, com a procurador del mestre de Montesa en les presents corts; mossèn Ramon Centelles, procurador del capítol de València; en Pere Vives, ¶¹⁷⁴ procurador del abbat de Benifaça. Per lo braç militar mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Aymerich

¶¹⁵⁶ Espai en blanc equivalent a un terç de pàgina per anotar els assistents del braç reial.

Centelles, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Galceran de Castellví, mossèn Johan Roïz de Moros e n Pere Çabata, menor. Per lo braz reyal en Pere Bou, en Johan Pugada, micer Johan Ferrando, síndichs de València; en Berthomeu Rovira, síndich de Morella; micer Francesch Feliu, síndich de Castelló; en Jacme Gaçol, síndich de Liria. Donant fi als debats e contrasts que són stats e són per rahó e causa de les peccúnies preses del General per n'Arnau Guillem de Bellera, governador *quondam* del dit regne, e altres, e de les despeses segons se diu fetes per investigar e saber a qui pertanyia la successió dels regnes e terres de la Corona d'Aragó, axí per los qui eren justats en la ciutat de València dels tres staments del regne de aquella com per los qui eren justats fora la dita ciutat per semblant dels dits tres staments, och encara per moltes universitats del dit regne e singulars de aquell. E com per utilitat del dit regne e per conservar bona amistat, pau e repòs en aquell sia molt necessari e xpedient que totes les dites coses sien examinades e liquidades a bona fe, cessant tota rigor, primor e subtilitat de dret, atesa la veritat e considerada la qualitat del negoci per los dessus nomenats diputats e VI persones de cascun dels dits braços eletes. Per tal los dits tres braços eclesiàstich e militar e reyal, de comuna concòrdia donen, als sobredits diputats e a lurs subdelegats per absència o malaltia de aquells o de algun de aquells e a la major part de aquells ab què n'i haja un de cascun braz, e a les VI persones de cascun dels dits braços eletes e a la major part de aquelles ab que n'i haja IIII de cascun braz, ple e bastant poder de examinar, veure, regonèxer e tatxar e pagar les messions e despeses, damnatges e tots interesses que segons disposició de justícia, o si ben vist los serà de equitat, o expedient los apparrà que dejen ésser pagades per les rahons dessus dites de les peccúnies del General. E axí mateix donen ple e bastant poder als dessus dits que declaren, determinen e proveesquen totes les dites coses e que requiren execució contra aquells qui ls serà vist per reintegrar lo General de les quantitats que dels béns e peccúnies de aquell trobaran que sien stades preses e de ço que ls aparega, les quals quantitats munten a summa de X en XIM lliures, poch més o menys, e de absolve aquell o aquells que ben vist los serà. E totes les dites VI persones de cascun braz eletes hajan a jurar en poder dels sobredits diputats que n les dites coses se hauran bé e lealment e a bo e sa enteniment, foragitats tots oys, amistat e parentesch, e que hauran provehit tant com en ells serà totes les dites coses d'ací a dos meses primer vinents e requesta execució de aquelles; emperò que, ultra les dites quantitats de X en XIM lliures dessus dites, ço que tatxaran no puxa muntar de XXV fins en XXXM florins ensús.

E los dits en Pere Feliu e en Pere Bixes, síndichs e missatgers de la ciutat de Xàtiva, instats que donassen resposta a la sobredita cèdola ja concordada per los dits staments —eclesiàstich e militar— e per los síndichs de la ciutat de València, de les viles de Morella, Alzezira, Castelló e altres del dit regne, sobre la qual resposta se havien ^{||174v} aturat acord e delliberació tro fossen certificats de hun acte de consell ja celebrat en la dita ciutat de Xàtiva, per la dita raó del qual acte són stats certificats per lo discret en Miquel Cerdà, notari, scrivà del dit consell, e per tant

responen que·l·ls consenten en la cèdola precisament tant com aquella conté que sien pagades despeses e missions fetes justament per encerquar e investigar qual era nostre rey e senyor e instar la benaventurada declaració de aquell. E tant com la dita cèdola toqua que sien satisfets damnatges e interesses e sien fetes satisfaccions, no y consenten ans expressament hi dissenten, contradien e protesten de tot lo dret de la universitat de Xàtiva, e que aquell romanga salvu e il·lès e conservat en totes coses e per totes, requirents que sia feta carta públich a de la present resposta e que sia continuada en lo procés de les corts.

1417, setembre 11. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat per tractar sobre el préstec fet durant l'interregne a la reina vídua Margarida de Prades. Pròrroga per al dia següent.

Die sabbati, ante prandium, XI^a septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braz eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, per si e com a procurador del comanador de Montalbà; mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Ramon Centelles, mossèn Jacme Roqua e'n Pere Vives.

Los quals, justats en lo apartament acostumat, fon a ells tramesa missatgeria per part del braz militar sobre lo fet del préstec dels IIIII florins fet a la senyora reyna dona Margarita en lo parlament tengut en Sent Narcís en temps que no havíem rey ne senyor, que lo braz militar entenia que devien ésser incorporats e ajustats en la cèdola de les despeses del General, la qual per los dits tres braços anit fon concordada per ço que de tot fos parlat e haüt acte del senyor rey, sobre la qual cosa fon aturada delliberació per lo dit braz eclesiàstich. E departits los ¹⁷⁵ dits missatgers del braz militar, sobre aquest punct fon delliberat e votat per lo dit braz eclesiàstich que·ls paria que·ls dits IIIII florins, ab los interesses e despeses de o per aquells fetes, deguessen ésser incorporats en la dita cèdola en manera que les dites VI persones eletes per cascun braz ensemps ab los diputats haguessen poder axí sobre açò com sobre les altres coses contingudes en la dita cèdola.

Enaprès, *dicta die sabbati*, estants justats los sobredits del braz eclesiàstich, los honorables mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Jacme Roqua e'n Pere Vives fermaren en l'acte de la cèdola fermada anit en la dita cort, com ells no y fossen stats presents, per què, ara per lladonchs, hi fermaven e y prestaven son consentiment.

Fetes les dites coses l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç de la Església lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn lo claver e en Pere Vives.

E après dinar del dit disapte foren ajustats los tres braços en lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç eclesiàtic

Mossèn l'abat de Valldigna; micer Johan Gastó; mossèn Gil Sánxez Munyoz; mossèn lo comanador major de Montesa; en Pere Vives; mossèn Johan Sist, procurador del prior de Portaceli e de Valdecris. ¶^{175v}

Los quals, estants justats en lo apartament acostumat, vengueren los reverent noble e honorables lo senyor archebisbe de Tarragona, mossèn Guerau de Cervelló e don Berenguer de Bardaxí e los tresorers dels senyors rey e reyna, e proposaren al braç com lo senyor rey era en [tan] gran necessitat de son viure que'l seu comprador ja no trobava qui li fiàs e axí mateix la senyora reyna. Per quèls pregaven que volguessen subvenir e fer préstech de altra mesada axí com fet havien, car lo senyor rey los ho grahiria molt. A la qual proposició per lo dit braç fon respost que y delliberarien e-ls ne farien resposta.

1417, setembre 13. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 15.

Die lune, ante prandium, XIII^a septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preyçadors e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació, per lo braç eclesiàtic, micer Joan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo comanador major de Montesa e n Pere Vives. ¶¹⁷⁶

1417, setembre 15. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XV^a septembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preyçadors en la casa acostumada, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per

part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació per lo braç eclesiàstich micer Joan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo claver de Montesa, mossèn Jacme Roqua, en Pere Vives, mossèn Johan Sist.

1417, setembre 16. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XVI^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren-hi per lo braç eclesiàstich micer Johan Gastó.

1417, setembre 17. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XVII^a septembris anno a Nativitate Domini M^a CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Fon-hi per part del braç eclesiàstich mossèn lo comanador major de Montesa. ^{||176v}

1417, setembre 18. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XVIII^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preycadors sobre dit e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

En la present continuació foren per part del braç eclesiàstich mossèn lo claver de Montesa [e] mossèn Jacme Roqua.

1417, setembre 20. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimecres següent.

Die lune, ante prandium, XX^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo monestir dels Preycadós dessús dit, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Foren en la present continuació, per lo braç eclesiàstich, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo comanador major e mossèn lo claver de Montesa.

Eadem die lune, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, <vicicanceller dessús dit>, continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*. ^{||177}

1417, setembre 22. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al divendres següent.

Die mercurii, ante prandium, XXII^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preycadors, en la casa del capítol acostumada, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, post prandium, foren los dits tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preycadors dessús dit, en la casa acostumada, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, setembre 24. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XXIII^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços ajustats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*. ||^{177v}

1417, setembre 25. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XXV^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a hora de vespres, après dinar del dit dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, foren justats los dits tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey, prorogà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, setembre 27. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i elecció de quatre missatgers del braç eclesiàstic per parlamentar amb el rei. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXVII^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los dits tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar, a vespres del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, post prandium, foren justats los dits tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada, per tal com lo senyor rey volia parlar del fet del debat gran en lo braç militar per la elecció dels tractadors ab lo braç eclesiàstich e ab lo braç reyal, foren eletes per part del braç quatre persones per anar al senyor rey ensemps ab les quatre del braç reyal eletes, ço és lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna e mossèn Gil Sánxez Munyoz. Foren ajustats en aquesta jornada los sobredits e mossèn lo comanador de Torrent e mossèn lo claver de Montesa e mossèn Ramon Centelles e en Pere Vives e mossèn Jacme Roqua. ||¹⁷⁸

1417, setembre 28. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al divendres següent.

Die martis, ante prandium, XXVIII^a septembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, a ora de vespres, après menjar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 1. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, prima octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor [rey], continuà la present cort, après menjar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Tota la cort protestà *ut supra*. ||^{178v}

1417, octubre 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimarts següent.

Die sabbati, ante prandium, secunda octobris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après menjar del present dia, en lo loch mateix.

Eadem die sabbati, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dimarts primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 5. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, V^a157 octobris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^oXVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après menjar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, en lo loch mateix, ans de dinar.

La cort protestà *ut supra*. ¶¹⁷⁹

1417, octubre 6. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat entre les dues faccions del braç militar sobre l'elecció dels seus tractadors.

Presentació dels tractadors del braç eclesiàstic i reial. Pròrroga per al dia següent.

Die mercurii,¹⁵⁸ ante prandium, VI^a octobris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^oXVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

¶¹⁵⁷ C III^a. ¶¹⁵⁸ C martis.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, post prandium, foren justats los tres braços de la present cort en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa e n Rodrigo de Rius.

E stants tots justats e parlant del material que'l senyor rey los havia parlat, ço és que per la discòrdia que era en lo braç militar sobre la elecció dels XII tractadors fahedora per lo dit braç, la una oppinió, ço és la del senyor duch de Gandia, havia mes en poder del senyor rey lo fet de la dita elecció, e l'altra oppinió, ço és la d'en Pero Maça e de mossèn Vidal de Vilanova, no havia volguda metre en poder del senyor rey lo dit fet. Lo dit senyor rey havia dites a certes persones eletes per los dos braços, ço és eclesiàstich e militar, que'll, ab son consell, havia delliberat que de-^{179v} mà ell digués per justícia en la cort sobre lo fet dels dits tractadors e ls nomenàs aquí, que'll los demanava consell als dits dos braços que sobre aquesta delliberació e acord li diguessen lur intenció. Los quals elets per los dits braços, reportat açò als dits dos braços, fon acordat e delliberat en la manera dejús especificada. E parlant del dit material fon rahonat en lo dit braç eclesiàstich que ço que era stat proposat per lo senyor rey era mortal prejuhí a la cort, car la elecció de semblants tractadors devia venir e recaure en cascun braç e no pas que lo senyor rey ni son consell ho fes. Mas per tal com hi havien prestat consell per la requesta que'l senyor rey los havia feta, que lur intenció era que'l senyor rey devia tenir aquesta manera: que demà se sigués en la cort e que demanàs a tots los tres braços los tractadors, e los braços eclesiàstich e reyal presentar-li-hi-en ses tractadors, los quals havien ja elets. E que per ço com lo braç militar no ls havia elets ne se'n podien concordar que tingués tal manera que lo senyor infant don Johan e lo senyor duch, ab l'escrivà del braç militar, apartat però lo dit senyor rey, prenguessen de cascun braç, singularment del dit braç, la oppinió d'ells hi haurien per bons en tractadors, e que per via d'escrutini fos feta la elecció, que fahent-ho per tal manera no seria prejuhí a la cort, car seria feta per lo dit braç mateix, e lo fet vendria bé. E rahonat lo dit partit fon comunicat entre los dits dos braços, ço és eclesiàstich e reyal, e fon acordat e delliberat de rahonar-lo e dir-lo per resposta al senyor rey en tant que acordades les dites coses lo senyor rey convoca los dits dos braços per haver la dita resposta.

E de present anaren per lo braç de la Església lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna [e] mossèn Ramon de Centelles. ¹⁸⁰

Per lo braç reyal en Daniel Mascarós, micer Guillem Çaera, síndichs de València; en Pere Bixes [e] micer Francesch Feliu.

Los quals anaren al senyor rey e li respongueren al consell que la sua senyoria los havia demanat per la forma dessus concordada.

Enaprés, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 7. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i acord per elegir dos tractadors més per part de cada braç. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, VII^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa, en Rodrigo de Rius, micer Guillem Strader e'n Pere Vives. ¶^{180v}

Los quals, justats en lo apartament acostumat e parlant del material sobredit, sperants que'l senyor rey sigués en la cadira per fer l'acte dessus dit, vingueren per part del senyor rey mossèn Guerau de Cervelló e don Berenguer de Bardaxí,¹⁵⁹ consellers del dit senyor rey, e proposaren al dit braç que lo senyor rey era de intenció de concordar la discòrdia que era en lo braç militar, si fer se podia, per què'ls pregava que al cars que necessari fos augmentar lo nombre de XII tractadors que'l volguessen augmentar de dos ultra los XII, axí que fossen XIII tractadors per cascun braç. Sobre la qual cosa los fon respost que'l dit braç hi acordaria e de la deliberació los farien resposta.

E de present lo dit braz eclesiàstic, parlant d'aquesta proposició feta de la dita augmentació, après molts rahonaments, considerants que, si benefici era de la cort e per concòrdia de les dites coses, que seria tollerable, e per fer-ne servir al senyor rey, delliberaren que'ls plahia de augmentar lo nombre tro en XIII. Emperò que'ls offerissen los XII ja nomenats e elets e los dos restants que'ls nomenarien com fos hora e com fos necessari e no en altra manera. E de present feren resposta als dits consellers del senyor rey en la dita manera delliberada.

¶¹⁵⁹ C Cervelló.

Enaprés, tots los tres braços anaren a la casa del capítol acostumada, e stants aquí justats vench lo senyor rey e sehent en sa cadira e siti reyal dix de paraula que com ell hagués ja demanat, dies ha, tractadors a la cort que·ll los pregava que·ls hi donassen.

E de present lo molt reverent senyor n'Uch, bisbe de València, en nom e per part del braç eclesiàstich, offerí los XII tractadors per lo dit braç elets contenguts en una cèdola de la tenor següent, però dix que al braç plahia que fossen XIII, al cas que fos necessari, e per benefici de la cort e expedició dels negocis de aquella.

Los tractadors per lo braç eclesiàstich

Lo bisbe de València o en sa absència micer Johan Gastó, son procurador; lo mestre de Montesa o en sa absència lo comanador major de Montesa, son procurador; lo bisbe de Tortosa o en sa absència mossèn Gil Sánxez Munyoz, son procurador; ^{||181} l'abat de Valldigna o en sa absència frare Macià Ramon, son procurador; abbat de Beniffaçà o en sa absència en Pere Vives, son procurador; abbat de Poblet o en sa absència frare Jacme de Fals, son procurador; abbat de Sent Bernat o en sa absència en Rodrigo de Rius, son procurador; mossèn Ramon de Centelles, procurador del capítol de València; lo comanador de Torrent; lo comanador de Montalbà o en sa absència lo claver de Montesa, son procurador; lo comanador de Bexix o en sa absència en Jacme Roqua, son procurador; lo prior de Valldecris o en sa absència micer Guillem Strader, son procurador.

E, offerta la dita cèdola dels dits tractadors per lo senyor mestre de Montesa en nom e per part del braç eclesiàstich, foren dites les paraules següents, les quals depuix foren donades en scrits en una cèdola de la tenor següent:

Molt excel·lent príncep e senyor,

Los XII tractadors elets a la vostra reyal majestat offerits e donats per lo braç eclesiàstich, e la offerta de dos, ultra los dits XII, cars que per benefici de la cort hic sien necessaris, entén lo dit braç haver offerits e donats, ab protestació que ara ni en l'esdevenidor no li sia engendrat prejuhí alcú ni li sia o puxa ésser tret a ús ni a conseqüència de donar tants tractadors en nombre sinó aquells qui per lo dit braç e ab concòrdia li serà vist dels altres braços volran offerir e donar.

Enaprés, per l'onorable micer Guillem Çaera, síndich de la ciutat de València, per part del braç reyal, offerí los tractadors en una cèdola de la tenor següent:

Tractadors del braç reyal

En Daniel Mascarós, en Johan Suau, en Bernat Johan, micer Guillem Çaera, micer Johan Ferrando, micer Bernat Abrí, síndichs de València; ^{||181v} en Pere Feliu, en Pere Bixes, síndichs de Xàtiva; en Johan Palma, síndich de Morella; en Bernat Costegà, síndich d'Alzezira; en Ginís Silvestre, síndich d'Oriola; en Bernat Muntanyés, síndich de Borriana.

Enaprés lo senyor duch dix tals o semblants paraules:

Senyor molt excel·lent, lo braç militar fins al present no ha concordat sobre la elecció e nominació dels tractadors, emperò, prestament, haüt acord, hi proveirà en tal manera que la expedició e ben avenir dels affers de la cort ne serán procurats.

Enaprés lo noble mossèn Vidal de Vilanova dix tals o semblants paraules:

Senyor, vós havets demanat al braç militar tractadors e deuen ésser XII, e com lo dit braç sia de dues oppinions, abdues les oppinions són concordades dels dos, ço és del senyor infant don Johan e del senyor duch, e com ne resten deu, los de la una oppinió, de la qual yo só, vos offerir aquests V tractadors per lur part, segons són contenguts en aquesta cèdola.

La qual offerí al senyor rey, ço és de la tenor següent:

Per los nobles mossèn Vidal de Vilanova, don Pero Maça de Liçana; per los cavallers mossèn Pere Siscar, mossèn Johan de Ripoll, mossèn Jacme Lançol, àlias Romeu.

E per lo braç eclesiàstich fon offert hun greuge al senyor rey de la tenor següent:

Molt alt excel·lent príncep e senyor,

Com lo molt alt rey en Jacme, de loable memòria, hagués donat e atorgat per heretament e concambi a'n Rodrigo Eximénez de Lúzia una barcha per pescar en l'Albufera de València, axí de dia com de nit, sens algun servey, lezda e tots altres drets, francha e liura, a ell e als seus, e la qual en Lop Eximénez de Lúzia, fill e hereu del dit en Rodrigo, per ànima sua e del dit pare seu, auria donat a nostre senyor Déu e a la casa del Spital de Sent Johan de Jerusalem. Enaprés frare Bernat de Miravalls, comanador de la dita casa e tinentloch de castellà d'Amposta, e, de voluntat e consentiment de altres molts comanadors e frares del dit orde, donà, atorgà e stablí la dita barcha a'n Pere Johan de Malbosc a cens de cinquanta sous ab dret emphiteòtich pagadors cascun any en cert termini. Enaprés se seguís que lo lochtinent de batle general qui lladonchs era perturbàs lo dit emphiteota ^{||182} e no permetés aquell elegir una de les barques qui pescaven en la dita Albufera e per part del dit orde fon suplicat lo senyor rey en Pere, de loable memòria, que aquell degués manar ab letra sua als batle general e lochtinent de aquell que no perturbassen lo dit (emphiteota) en la dita elecció e ús e axí mateix permetés pagar lo dit cens al dit comanador, e axí fon fet, les quals dites cartes foren presentades al dit *tunch* lochtinent de batle, qui era micer Giner Rabaça, lo qual, vistes les dites cartes e scriptures públiques, convocat e appellat e hoÿt en Guillem Oliver, *tunch* arrendador del quint de la dita Albufera, reebuda informació de les dites coses, ús e possessió o quasi de elegir una de les barques que pescaven en la dita Albufera, la que més volrà lo dit emphiteota, manà al dit en Guillem Oliver, arrendador (del quint de la dita Albufera), e altre qualsevol qui per temps serà, que no perturbassen ni perturbar fessen

al dit emphiteota en los dits drets, elecció e ús, segons se mostren totes les dessús dites coses per scriptures públiques a les quals se reffer e de les quals fa fe a ull. Enaprés, senyor, lo dit emphiteota hauria arrendat lo dit dret a cert temps per cert preu cascun any, lo qual temps del dit arrendament finit e passat, lo dit emphiteota no ha volgut ne vol arrendar lo dit dret de la dita barca, mas collir e pendre aquell segons li és permés per les dites provisions *et alia* usar de aquelles e de sa possessió o quasi. E vostre batle general e altres oficials no permeten usar de les dites possessió o quasi, ús e dret de elegir e pendre e collir lo dit dret, ans diguen al dit emphiteota que aquell arrendarà lo dit dret al arrendador e collidor del quint de la dita Albufera a cert preu, lo que és contra justícia e dret dessús dit e en gran dan dels dits emphiteota e senyor directe. Per tal, humilment supplica lo braç eclesiàstich a vostra excel·lent senyoria que sia sa mercè provehir per acte de cort sobre les dites coses en manera que ls dits batle, lochtinent e altres oficials no perturben en les dites possessió o quasi dels dits dret e ús al dit emphiteota e successors de aquell, e que'l emphiteota puxa arrendar o fer per si collir a sa voluntat lo dit dret de barcha, com sia de justícia, la qual lo dit braç haurà en singular gràcia e mercè.

(No és feta fe de la perturbació al·legada. Es ver que consta per relació del batle general que a instància de la part d'en Guaxart fon proposada querella davant lo dit batle contra'n Loís Domínguez, procurador de la reyna dona Yolant, que té la dita Albufera per cambra, davant lo qual batle foren algunes altercacions verbals entre les dites parts. Per què lo senyor rey manà al dit batle que en la dita controversia faça breu e desempachada justícia e no faça perturbació alguna de fet al dit en Guaxart en la possessió que atroparà que sia. E si alguna turbació de fet hi és stada feta vol lo senyor rey que sia tolt.

Vidit de Funes, vicecancellarius).¹⁶⁰

Per lo senyor bisbe de València, en nom e per part del braç eclesiàstich, per lo senyor duch de Gandia en nom e per part del braç militar, e per micer Guillem Çuera, en nom e per part del braç reyal, foren dites tals paraules o semblants que cascú d'ells en los dits noms no consentien en los greuges offerts *ad invicem*, en tant com fossen ésser vists prejudicials als braços per qui ho dehien ans hi contrastaven e perseveraven en lurs protestacions.

Enaprés foren donats per los altres braços alguns greuges, als quals fon protestat per lo braç eclesiàstich que no y consentia lo dit braç, en tant com fossen ésser vists contra les libertats, privilegis e immunitats del braç eclesiàstich e singulars de aquell, segons era ja estat protestat en una cèdola per lo dit braç eclesiàstich en altra jornada a la qual se refferia. ^{182v}

E, fetes e dites les dites coses, lo senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

¶ ¹⁶⁰ La resposta reial procedeix del manuscrit P.

Eadem die iovis, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preycadors sobredit, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres en lo loch mateix, ans de dinar.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 8. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i debat entre les dues faccions del braç militar sobre l'elecció dels seus tractadors. Pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, VIII^a octobris anno a Nativitatis Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn lo claver de Montesa [e] mossèn Jacme Roqua. ||¹⁸³

Per lo braç militar

Lo senyor infant, lo senyor duch, don Fredrich, mossèn lo vezcomte de Vilanova, mossèn Bernat de Centelles, don Pero Maça, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Olfo de Pròxida, mossèn Berenguer de Vilargut [e] mossèn Pere de Moncada.

Per lo braç reyal

En Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Johan Suau, micer Guillem Çaera, en Johan Pugada, micer Johan Ferrando, en Bernat Johan, micer Bernat Abrí, síndichs de València; en Pere Bixes, síndich de Xàtiva; en Johan Palma e-n Berthomeu Rovira, síndichs de Morella.

E, stants tots justats dins la casa del capítol acostumada, vench lo senyor rey e, sehent en sa cadira reyal, lo senyor duch de Gandia dix tals o semblants paraules:

Senyor, lo nostre braç vos offerí aquests XII tractadors contenguts en aquesta cèdola.

La qual offerí al senyor rey e és del tenor següent: ||^{183v}

Molt alt e molt excel·lent senyor,

A la vostra senyoria offir lo braç militar de regne de València los tractadors per ell elets e nominats ab poder de tractar e menegar los affers de la cort ab vós, senyor, e ab los de vostre consell e ab los altres staments; emperò, no·ls dona ne·ls entén a donar poder alcú de cloure ne de finir aquells ab vós, senyor, ne ab altri ne de prometre quantitat o quantitats alcunes per subvenció o en altra manera a vostra senyoria sens licència voler e consentiment del dit braç militar, ne hajen poder alcú de tractar de sos affers ab vós, senyor, per rahó de la dita cort.

E són los tractadors los següents:

Nobles

Primo, lo senyor infant, lo senyor duch, lo vezcomte de Vilanova, don Pedro d'Urrea, mossèn Olfo de Pròxida [e] mossèn Loís d'Abella.

Cavallers

Mossèn Loís de Castellví, mossèn Joffre de Vilarig, mossèn Loís Carbonell, mossèn Johan de Vilarasa, mossèn Johan de Sentfeliu e'n Galceran de Lòriç.

E feta la dita oferta encontinent per los de la altra opinió, ço és per don Pero Maça, mossèn Vidal de Vilanova e mossèn Berenguer de Vilargut, e los altres de lur opinió, fon contradit a les coses dites per lo dit senyor duch, dient que no eren braç, mas part de braç axí com ells mateixs, e los altres digueren que ans eren braç. En tant que, stants en aquesta contradicció, lo senyor infant dix al senyor rey:

Senyor, entre yo e don Fredrich havem treballat de concordar-los e no u havem pogut concordar. Plàcia-us, senyor, de fer-hi justícia.

E lo senyor rey dix que ell volia d'açò parlar e haver consell ab los dos braços, ço és ab lo eclesiàstich e reyal, per què manà que'l braç militar se isquès de la dita casa. E de present, quant se'n foren exits, lo senyor rey dix e proposà als dos braços —eclesiàstich e reyal— com sobre aquestes coses, ço és si los huns eren braç o no, o part de braç, per la oferta que les dites opinions havien dada de tractadors, quala devia ésser acceptada que ell ne volia haver consell d'ells. Per què·ls pregava que li'n diguesen lur intenció. E dites les dites coses abdosos los dits braços se apartaren e digueren ¹⁸⁴ que era vespre e que açò havia mester delliberació e que suplicasen lo senyor rey que açò volgués prorogar a altra jornada. E aquesta delliberació digueren per resposta al senyor rey. E lo senyor rey manà que entrasen los del braç militar, e com foren tots los dits tres braços davant ell, lo dit senyor rey assignà lo dia de demà que serà disapte, après dinar, a hojr la dita delliberació sobre lo dit debat de les dites dues opinions del braç militar, e que la hora mateixa continuà la present cort en lo loch mateix.

1417, octubre 9. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i debat entre els consellers del rei i els braços reial i eclesiàstic a propòsit de la discòrdia al si del braç militar. Pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, après dinar, VIII^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador de Torrent [e] mossèn lo claver de Montesa.

E com per los consellers del senyor rey fos a ells proposat que·ls plagués ésser ab ells e ab lo braz reyal sobre la delliberació dessús retenguda per lo senyor rey e per acordar e apunçar e per lo consell donador al senyor rey sobre aquella, per tal, per lo braz eclesiàstich anaren en la delliberació havedora lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa e mossèn Ramon Centelles. ||^{184v}

Per part del braç reyal anaren micer Guillem Çuera, micer Johan Ferrando, síndichs de València; en Pere Bixes, síndich de Xàtiva; e·n Johan Palma, síndich de Morella.

E justats los sobredits dels dits dos braços, ço és eclesiàstich e reyal, ab los del consell del senyor rey, rahonaren totes les coses dessús seguides per les dites dues opinions del dit braç militar. E havent sguart que la oferta dessús feta per mossèn Vidal de Vilanova e lur oppinió dels v tractadors era feta fora la casa del capítol de Preyçadors, la qual és loch diputat al braç militar a fer e concordar los actes de aquell, e era stada oferta en nom de oppinió del dit braç; e la oferta feta per lo senyor duch e de lur oppinió de XII tractadors era stada feta en la casa sobredita del capítol acostumada e a aytals coses diputada, e fon oferta en nom de braç al dit senyor rey. Delliberaren que la oferta feta dels dits XII tractadors per lo senyor duch, e de sa partida, era valedora, e la oferta feta per mossèn Vidal de Vilanova, e de sa partida, era repel·lidora e devia ésser repel·lida.

E acordades e apunçades les dites coses e ajustats los tres braços del regne vench lo senyor rey e sehent en sa cadira o siti reyal, presents los dits tres braços, lo noble mossèn Berenguer de Vilargut offerí al senyor rey una cèdola, en paper escrita, de la tenor següent: ||¹⁸⁵

Dominus rex, visa nominacione tractatorum sibi oblata per nobiles Vitalem de Vilanova, Petrum Maça de Liçana et Petrum de Montecatheno qui dixerunt eam dare per se et aliis sue oppinionis nobilibus, militibus et generosis die iovis VII^a mensis presentis. Et visa nominacione tractatorum sibi oblata per egregium consanguineum suum Alfonsum, ducem Gandie, pro parte, ut asseruit, brachii militaris regni Valencie die veneris VIII^a mensis predicti. Visa etiam dicta nominacione

et eleccione que facta fuit in capitulo Predicatorum, qui est locus ubi brachium militare consuevit per ipsum in curia expediendis cum segregatur ab aliis congregati, vocata curia ad sonum campane ad hoc destinate et solite. Visa cedula ultimo oblata attentisque aliis attendendis prehabita super hiis delliberacione et habito consilio cum brachiis ecclesiastico et regali dicte curie generalis regni Valencie. Declarat primam oblacionem sibi factam per dictos nobiles Vitalem de Vilanova et alios sue oppinionis non procedere sed nullam esse eamque reicit et expellit, aliam vero oblata per dictum ducem ¶^{185v} nomine brachii militaris predicti declarat fore legitimam et in ea nominatos esse dicti brachii legitimos tractatores et mandat cum eis et aliis tractatoribus brachiorum ecclesiastici et militaris ad ulteriora procedi.

E de present lo dit mossèn Berenguer de Vilargut [e] don Pero Maça, per ells e per los altres de sa oppinió digueren que no consentien en les dites coses.

E de present lo senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

1417, octubre 11. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i prec per part dels consellers reials que la cort acorde, davant la gran necessitat en què es troba el rei, un préstec per a la seua sustentació. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XI^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo monestir de Preyçadors desús dit, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En lo present dia fon proposat al braç eclesiàstich per los nobles mossèn Guerau de Cervelló, don Berenguer de Bardaxí, e'n Ramon Civaller, tresorer e consellers del senyor rey, com lo dit senyor rey era en gran necessitat que'l seu comprador no havia què dispondre. Per què pregava als del dit braç li volguessen prestar alguna quantitat de moneda per sa sustentació *et cetera*. Als quals fon respost que'l braç hi delliberaria e'ls ne faria resposta. ¶¹⁸⁶

Enaprés, stants justats lo braç eclesiàstich dins son apartament acostumat, ço és en la cel·la de frare Johan Frexes,¹⁶¹ on lo dit braç se acostumava ajustar per parlar e tractar dels negocis del dit braç e de la cort, foren-hi los següents:

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn lo comanador de Montalbà, micer Johan Gastó [e] mossèn lo comanador de Torrent.

¶¹⁶¹ C *Fixes*.

E vingueren los nobles don Pero Maça, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Berenguer de Vilargut e mossèn Jacme Romeu, menor de dies, e legir e requerir feren una cèdola de la qual requeriren los notaris dejús scrits que'n fessen carta pública, la qual és de la tenor següent, *ut infra*, llà on comence «Maravellen-se, e no poch,», *si quia requisiverunt instrumentum publicum est notatum large ut sequitur*:

In Dei nomine, amen. Noverint universi quod anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o, die lune, ante prandium, intitulata XI^a mensis octobris, in presencia reverendi domini fratris Romeu de Corbaria, magistri Montesie ac Sancti Georgii, et honorabilium Iohannis Gastonis, <officialis et procuratoris reverendi domini episcopi Valencie, Petri Ferrández d'Íxer, comendatoris de Montalbano>, et fratris Raymundi de Montecateno, comendatoris de Torrent, congregatorum in monasterio ordinis fratrum predicatorum civitatis Valencie ubi curie generales regni Valencie pro nunch celebrantur per dominum regem regnicolis ipsius regni intus cellam videlicet sive cameram religiosi fratris Johannis Frexes, eiusdem ordinis, in qua brachium ecclesiasticum regni pretacti consuetum est congregari pro negociis iamdictarum curiarum pertractandis brachium ecclesiasticum in curiis pretactis representantium et faciencium, necnon Petri Laurencii, secretarii dicti domini episcopi, et Anthonii López, scribe dicti domini magistri, scriptorum brachii ecclesiastici memorati, et Petri Clariana, notariorum ad hec electorum et vocatorum, constituti personaliter nobiles Petrus Maça de Liçana, Petrus de Monthecateno, Vitalis de Vilanova, Berengarius de Vilaracuto et honorabilis Iacobus Romeu, minor dierum, milites, et prelibatis brachium ecclesiasticum dictarum curiarum representantibus, in scriptis presentarunt et per notarios predictos legi et publicari requisiverunt quandam papiri cedulam tenoris sequentis:

Maravellen-se, e no poch, de tanta prudència vostra, los nobles mossèn Pere de Moncada, mossèn Vidal de Vilanova, don Pero Maça de Liçana, mossèn Berenguer de Vilargut e altres nobles e cavallers e gentils hòmens del braç militar de regne de València contenguts en una cèdola següent: mossèn Sanxo Roïz, vescomte de Gallano, mossèn n'Ot de Moncada, mossèn Pere de Moncada, mossèn Guillem Ramon de Moncada, mossèn Vidal de Vilanova, ^{||186v} mossèn Johan de Vilanova, mossèn Loís de Vilanova, en Vidal de Vilanova, mossèn Pere de Vilargut, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Johan de Vilargut, n'Anthoni de Vilargut, en Jacme de Vilargut, en Johan de Vilargut, mossèn Galvany de Villena, mossèn Joffre de Thous, mossèn Eximén Pérez de Calatayú, mossèn Eximén Pérez de Corella, en Ramon Boýll, en Felip Boýl, mossèn Francesch Maça, en Loís Cornell, en Johan de Moncada, en Matheu de Moncada, don Pero Maça de Liçana, mossèn Loís Vidal, mossèn Johan Valleriola, mossèn Bernat Vives, en Loís Vives, mossèn Johan Gastó, mossèn Johan Martínez d'Ezllava, en Martí Ényeguez d'Ezllava, en Johan Martínez d'Ezllava, en Johan Çabata, senyor d'Argelita, en Manuel Çabata, mossèn Loís Çabata, en Johan Çabata, mossèn Johan de Ripoll, mossèn Galceran de Castellví, mossèn

Johan de Castellví, mossèn Pere de Codinachs, mossèn Loís de Codinachs, mossèn Manuel de Codinachs, mossèn Ausiàs de Codinachs, mossèn Gilabert de Rexach, Johannes Vives, Jacme de Romaní, n'Arnau de Romaní, en Francesch de Romaní, mossèn Guillem Crespí, mossèn Francesch Marrades, mossèn Francesch de Soler, mossèn Guerau de Castellvert, mossèn Johan de Castellvert, mossèn Pere Miró, mossèn Guillem Pugades, mossèn Matheu Pujades, mossèn Berenguer Dalmau, mossèn Ferrando Munyoz, mossèn Johan Lançol, mossèn Jacme Romeu, major, mossèn Jacme Romeu, menor, mossèn Manuel Lançol, mossèn Matheu Lançol, en Rodrigo Lançol, en Matheu Lançol, major, en Matheu Lançol, menor, en Guillem Lançol, en Francesch Lançol, en Jacme Lançol, en Johan Álvarez d'Espejo, mossèn Johan de Quintavall, mossèn Rigo de Quintavall, mossèn Johan Cervató, mossèn Berenguer Salelles, mossèn Arnau Saranyó, en Guillem Jáfer, en Jacme Aguiló, en Loís Aguiló, mossèn Pere Siscar, en Pere Siscar, en Francesch de Siscar, en Galceran de Castellví, en Rodrigo de Castellví, mossèn Johan Ferràndez de los Arquos, en Pere Ferràndez de los Arquos, en Diego Ferràndez de los Arquos, en Pere Morera, en Jacme de Celma, en Jacme Joffre, fill de mossèn Ramon Joffre, en Johan d'Oriç, mossèn Guillem Galceran de la Serra, mossèn Guido de Vintimilla, en Johan Roïç de Castellblanch, mossèn Pere Cabanyelles, en Francesch de Thous, en Bernat de Thous, en Gilabert Argenter, en Johan de Smoes, en Jacme Dezpont, en Johan Dezpont, en Pero Eximénez de Lomberri, en Loís de Soler, en Francesch de Soler, en Jacme de Soler, n'Anthoni de Gualbert, en Remir Álvarez d'Espejo, Paulo Alavanya, Jordi Alavanya, en Johan de Natera, en Vilarnau, en Miquel Sanç, mossèn Bernat Sanç, en Francesch Sanç, en Pere Sanç, en Bernat Sanç, en Guillem Sanç, en Johan Sanç, mossèn Corveran d'Alet, en Johan Corveran d'Alet, mossèn Loís de Pertusa, mossèn Jacme de Malferit, mossèn Bernat Dezpuig, menor, mossèn Jacme Dezpuig, en Francesch Dezpuig, en Guerau Domènech,¹⁶² mossèn Bernat d'Esplugues, en Johan de Morera, mossèn Berenguer Venrell, en Matheu Serra, en Pere Canyell, mossèn Alfonso Rodríguez, mossèn Francesch Munyoz,¹⁸⁷ en Guillem de Copons e'n Thomàs Carbonell.

Et vix credere sufficiunt que vostra saviesa haja prestat consell e assentiment a una provisió per lo senyor rey publicada disapte proppassat *in vesperis et inter cetera*, per la qual lo senyor rey [a]par vulla haver per tractadors deu persones nomenades per lo egregi duch de Gandia e alguns altres de sa oppinió, com sàpia bé vostra saviesa que la nominació de les dites deu persones no [és] stada feta en forma deguda e stilada *tum quia secreto et occulto modo, hora captata, expretis et neglectis supradictis, protestantibus minusque vocatis non facta maiori et sanciori parte, non precedenti tractatu nec convocato consilio ad hoc per omnes de brachio militari et alia petat multipliciter singulariter atento quod in actibus curiarum et in actibus concernentibus ipsos anus curiarum delet procedi ex bono et equo, secundum Deum bonam rationem et conscienciam rectam, comuni*

¶¹⁶² C Doméneç.

concordio comuniquè voluntate. Quare requeren los damunts dits protestants e mossèn Berenguer de Vilargut e mossèn Jacme Romeu, cavaller, menor de dies, en lurs noms propis e axí com a procuradors dels contenguts en la dita cèdola, ab carta pública reebuda per lo discret en Pere de Clariana, notari, que per vosaltres les dites X persones per si ne per adjunctes, los alt senyor infant e lo egregi duch de Gandia hajats per tractadors dels actes de les corts, ans aquells hajen per no tractadors, e si lo contrari faÿen, la qual cosa no creen, no y consenten, ans expressament hi dissenten, protestant que no·ls sia fet prejuhí alcú e de dans e messions e de tot lur plen dret requerint a vos, notari, que·n reebats carta pública.

Et lecta et publicata dicta cedula, incontinenti, prelibatus reverendus dominus magister Montesie, nomine et pro parte brachi ecclesiastici iamdicti, respondens dixit quod habita delliberacione cum aliis absentibus de brachio prelibato brachium predictum responderet contentis et prelibata cedula requirendo notarios predictos quatenus de predicta cedula presentata et lecta non clauderent instrumentum publicum absque responsione predictum brachium et predictis facienda presentibus honorabilibus Manuele de Vilarasa, comendatore d'Ares, fratre Gilaberto de Monsoriu, militibus ordinis de Montesia, et Bernardo Bonshoms, porterio, testibus ad premissa vocatis specialiterque electis.

Postmodum, vero die iovis intitulata XXI^a mensis octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o, prelibati reverendus dominus magister Montesie et honorabiles Iohannes Gastonis, Egidius Sancii Munionis, Raymundus de Centillis et Iacobus Roqua, existentes in cella iamdicta ubi brachium ecclesiasticum assuetum est congregarii in dictis curiis, requisiverunt notarios prelibatos coram ipsis presentibus quatenus responsionem per eos factam protestacioni desuper contente publicarent et de predictis protestacionem et responsionem facerent publicum instrumentum cuiusquidem responsionis tenor sequitur sub his verbis:

Contradient a una cèdola o protestació feta al braç eclesiàstich del regne de València en lo dia de dilluns qui's comptava XI del present mes d'octubre per lo noble mossèn Berenguer de Vilargut e mossèn Jacme Romeu, cavallers, menor ^{187v} de dies, en lurs noms propis e axí com a procurador dels contenguts en la dita cèdola ab carta pública reebuda segons que digueren per lo discret en Pere Clariana, notari, tant com aquella prejudique o sia vista perjudicar al dit braç eclesiàstich o dret de aquell, responent diu lo braç eclesiàstich que segons lo cars proposat, sobre lo qual lo dit braç devia prestar consell al molt alt senyor rey aconsellat segons Déu e lur sana e bona consciència, sens excepció de persones, e la present resposta fa e dona lo dit braç a la dita cèdola e protestació, requirents los scrivans de la present causa que la present resposta continuen al peu de la dita cèdola e que de la una sens l'altra no·n sia donada còpia ne mesa en forma pública, requirent-ne carta pública.

Presentibus venerabilibus Ginesio Silvestre, vicino Oriole, et Bernardo Bonshoms, porterio domini regis, testibus ad hec vocatis specialiterque lectis. ¹⁸⁸

1417, octubre 12. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat, debat per part del braç eclesiàstic a propòsit del greuge sofert pel paborde d'Albal i acord sobre el préstec al rei. Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XII^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors.

Per lo braç de la Església

Mossèn l'abat de Valldigna; mossèn Johan Gastó; mossèn Gil Sánxez Munyoz; mossèn lo comanador major de Montesa; mossèn Pere Ferrández d'Íxer, comanador de Montalbà; mossèn lo comanador de Torrent; mossèn Jacme Roqua e'n Pere Vives.

Los quals, justats en lo apartament eclesiàstich, parlaren d'un greuge fet a mossèn Barutell, pebordre d'Albal en la Seu de València, sobre un arrendador de ses rendes, lo qual, per fugir al juhí del jutge dels delmans, era recorregut a la audiència del senyor rey, com açò fos gran prejudí a les persones de la Església que'n fos parlat al vicicanceller, per la qual cosa elegiren quatre del braç a fer instància sobre aquest fet al dit vicicanceller del senyor rey, ço és los honorables micer Johan Gastó, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador major de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent. Los quals anaren per part del dit braç al dit vicicanceller rahonant-li lo prejudí e com per privilegi reyal la Església e los eclesiàstichs sobre ses rendes tenien jutge appellat «dels delmans», ab son assesor, e axí aquell no se'n devia entremetre, lo qual respòs que li mostrassen lo privilegi e que ell era prest de observar lo privilegi e reduhir lo fet a justícia.

Enaprés lo dit honorable micer Johan de Funes, vicicanceller del senyor rey, per part del dit senyor rey continuà la cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{188v}

Eadem die martis, post prandium, XII^a octobris anno predicto, foren justats lo braç eclesiàstich en lo apartament acostumat, ço és mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador major de Montesa, mossèn lo comanador de Torrent e'n Pere Vives.

Los quals parlaren del fet del préstech o ampre fet per lo senyor rey per sa subvenció e, aprés molts rahonaments, si farien la dita subvenció e préstech o no, e discutit lo dit material, per vots fon concordat per tots que'l préstech se fes, emperò, ab aquestes modificacions: que tots los altres braços se concordassen concordablement en manera que's fes axí com se feu lo préstech primer dels IIIM florins, l'altra modificació que tots los greuges fets per lo senyor rey e sos oficials

pendent o durant la present cort, ans de dir l'och del dit préstech, fossen reduhits a justícia e degut stament. Lo qual acord fon delliberat que·l comunicassen al braç reyal sabent d'ells si havien concordat. Per la qual cosa foren elets mossèn Gil Sánxez Munyoz [e] mossèn lo comanador de Montesa. Los quals anaren al dit braç reyal propositant-los per part del braç eclesiàstich si havien res delliberat sobre la subvenció demanada per lo senyor rey, los quals respongueren que no·n havien res delliberat per ço com molts hi fallien de lur braç, però pregaren los dits missatgers que·ls diguessen si lo braç de la Església havia res delliberat e de present los dits missatgers explicaren la delliberació dessus acordada per lo dit braç eclesiàstich al dit braç reyal. ¶¹⁸⁹

1417, octubre 13. Monestir de Predicadors.

*Reunió dels tres braços i debat del braç eclesiàstic sobre certs greuges soferts per alguns dels seus membres.
Pròrroga per al dia següent.*

Die mercurii, ante prandium, XIII^a die octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.
Foren ajustats los dits braços del regne en lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa; mossèn l'abat de Valldigna; micer Johan Gastó, <per lo bisbe de València>; mossèn lo comanador de Montalbà; mossèn Ramon Centelles, <per lo capítol>; mossèn lo comanador de Torrent; mossèn Jacme Roqua; micer Guillem Strader e·n Pere Vives.

Los quals, stants en lo apartament eclesiàstich, hagueren rahonament que los comissaris del senyor rey en los fets de la cambra apostolical feyen de grans greuges com alcun rector o beneficiat se moria que tantost se ocupaven tots los béns, sots color que era familiar de papa o de cardenal, e per la vacant que pertany a la cambra apostolical en tant que en la casa de tal prevere mort no lexaven res que per ells no fos ocupat, per què de açò devia ésser supplicat lo senyor rey e fer-hi gran instància que ço que injustament era pres de tals morts preveres fos restituhit e inhibir als dits comissaris que tals coses no fessen d'ací avant. Axí mateix, d'un greuge que era fet al bisbe de Tortosa per rahó d'un criminós que s'era receptat en la església d'Onda per la immunitat, la qual, no contrastant lo justícia, l'avia afferat dins la església, e lo rey pretenia que la conexença si la dita immunitat li valia o no devia conèixer lo rey. E axí mateix de tots altres greuges fets pendent la present cort los quals fossen mesos en memorial e sobre aquells fer bona justícia ab lo senyor rey que de fet fossen tornats e reduhits a justícia. ¶^{189v}

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç eclesiàstich

Mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munnyoz, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador major de Montesa e-n Pere Vives.

Los quals, stants justats en lo appartement acostumat, los nobles e honorables mossèn Guerau de Cervelló, micer Johan de Funes, vicicancellor, e en Ramon Civaller, tresorer, consellers del senyor rey, proposants al dit braç que'l senyor rey los pregava que li fessen resposta sobre lo fet del ampre que'ls havia fet de la subvenció. Als quals fon respost que'l braç hi delliberaria e'ls ne farien resposta. E departits del dit braç los dits consellers del senyor rey concordablement delliberaren que pus lo vot e acord d'ells era ja notificat al braç reyal, ço és que eren d'acord de fer la dita subvenció, ab les qualitats dessús expressades, que fos feta la resposta al senyor rey. Per què, retornats los dits consellers per lo dit braç eclesiàstich, los fon tornada resposta que'l braç era d'acord de fer la subvenció ab les qualitats dessús specificades en la damunt dita delliberació, però de la quantitat, que serà acordada ab los altres braços. ¶¹⁹⁰

Enaprès l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 14. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre la subvenció al rei. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XIII^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa [e] micer Johan Gastó.

Los quals, justats en lo appartement acostumat, per hun frare preyçador misatger de Càller, del regne de Cerdanya, fon proposat al dit braç que, com lo senyor rey hagués donada la governació de Càller a mossèn Álvaro Camarero, qui és castellà, e certes heretats a mossèn Garcia de Ferrera, castellà, contra libertats e

privilegis del dit regne, com los officis e beneficis del dit regne devien recaure en catalans o valencians o aragoneses, qui y havien scampada lur sanch, que·ls plagués de fer-hi instància ab lo senyor rey, com lo braç reyal li havia ja proffert que la y faria. Al qual fon respost que lo dit braç hi havia ja delliberat e que eren de acort de fer-hi instància, lo ^{190v} qual acord fon intimat al braç reyal, qui ja havia feta semblant intimació al dit braç eclesiàstich.

Enaprés fon tramesa missatgeria per lo braç reyal al dit braç eclesiàstich, ço és micer Guillem Çuera e en Jacme Olzina, síndich d'Ontinyent, los quals explicaren com lo braç reyal los intimava que era d'acort que lo senyor rey fos subvengut, però que per ço com lo braç eclesiàstich los havia en lo dia passat ja comunicada la llur delliberació ab les qualitats, ço és ab concòrdia dels altres braços, que aquesta concòrdia entrevenien ells, ço és lo braç reyal ab aquells ab qui lo senyor rey havia declarats ésser braç defferint-ho al braç dels cavallers. E axí mateix los plahia lo fet dels greuges que fossen tornats a loch, e los fets fischals cessasen [e] aquella quantitat de que devia ésser subvengut lo senyor rey los dona vigares que degués ésser de IIM florins. A la qual cosa fon respost per lo dit braç eclesiàstich que sobre lo fet de la quantitat nomenada de IIM florins hi delliberarien e·ls ho intimarien quant hi haguessen delliberat.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, prorogà per part del senyor rey la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¹⁹¹

En lo dit dia de dijous, après menjar, foren los tres braços ajustats en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Micer Johan Gastó, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador major de Montesa e n Pere Vives.

Los quals, stants justats en lo dit apartament eclesiàstich, fon entre ells rahonat com lo braç reyal en lo matí, ans de dinar, los havia intimada lur intenció sobre lo fet de la subvenció fahedora al senyor rey e per ell demanada, com los era de vigares degués ésser de IIM florins, e ells s'avien aturat acord per delliberar sobre lo nombre o quantitat dessus dita, los quals, cascuns, dit son vot, foren de oppinió e de acort que la dita subvenció fos d'aquesta quantitat, per lo dit braç reyal, ço és de IIM florins. Per què de present intimaren al dit braç reyal la dita delliberació concorda ab lo dit braç reyal per los honorables micer Johan Gastó e mossèn Ramon Centelles.

1417, octubre 15. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i sol·licitud als braços eclesiàstic i reial de consell de part del rei sobre la discòrdia al braç militar. Pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XV^a octobris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua e n Pere Vives. ^{||191v}

Los quals, justats en lo apartament acostumat, elegiren dos del dit braç, los quals anassen ab los elets per lo braç reyal per fer instància sobre lo greuge de Cerdanya, ço és los honorables mossèn lo comanador major de Montesa e mossèn Jacme Roqua.

Enaprés, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Enaprés, los consellers del senyor rey vingueren en lo apartament eclesiàstich e proposaren que lls volien parlar ab ells e ab lo braç reyal, e de present anaren ab ells al apartament del braç reyal, ço és lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador de Torrent, e micer Pere Català, advocat del dit braç. E stants justats los dits dos braços ab lo consell del senyor rey, per don Berenguer de Bardaxí fon proposat que per la partida de don Pero Maça e de mossèn Vidal de Vilanova, e dels de lur oppinió, és stada donada una supplicació al senyor rey sobre la qual lo senyor rey volia e demanava consell dels dits dos braços sobre la provisió fahedora en aquella. Per què feu legir la dita supplicació, la qual, lesta per lo senyor mestre de Montesa, fon respost per part dels dits dos braços que la dita cèdola era de tal matèria que requeria que juristes la apunctassen. Per què fon delliberat que de fet los juristes del consell del senyor rey e dels dits dos braços se apartassen e apunctassen la resposta faedora per lo senyor rey. Concloent que la dita supplicació no procehia de justícia. ^{||192}

1417, octubre 16. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i presentació d'una cèdula per part d'una de les faccions del braç militar. Pròrroga per al dimarts següent.

Eadem die sabbati, après dinar, XVI^a octobris.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor maestre de Montesa; mossèn Gil Sánchez Munyoz, <procurador del bisbe de Tortosa>; mossèn Ramon de Centelles, <procurador del capítol>; mossèn lo comanador de Montalbà; [e] mossèn Jacme Roqua.

E lo senyor rey, sehent en sa cadira e siti reyal, continuant les presents corts, e [per] l'onorable mossèn Jacme Romeu, menor de dies, foren dites les paraules o quasi semblants en substància:

Senyor molt excel·lent, l'altre jorn vos fon donada una supplicació per la una partida de aquest braç, la qual senyor vos presentem ara, supplicant la vostra senyoria que sobre aquella vullats hojr los nostres advocats.

A la qual cosa respòs lo vicicancellor del senyor rey dient les paraules <o quasi> semblants en substància:

Lo senyor rey ha vista la dita ^{¶192v} supplicació e à aquella per lesta, e no és acostumat en corts de hojr los advocats, mas haüt acord e delliberació ab los braços eclesiàstich e reyal e ha delliberat en aquella e de present mana publicar la dita delliberació, la qual és de la tenor següent:

Dominus rex, visa supplicacione per dictos nobiles Berengarium de Vilarcuto et Iacobum Romeu, certis nominibus oblata, prout in ea continetur, visaque declaracione per eum pridie facta, consideransque aliis circa hec considerandis, prehabita delliberacione et consilio cum brachiis ecclesiastico et regali, pronunciat et declarat, supplicata per predictos, de iusticia non procedere nech fieri debere, mandando his non obstantibus ad ulteriora procedi.

La qual delliberació publicada, lo noble mossèn Johan de Vilanova, per part dels de sa oppinió, dix semblants o tals paraules en substància:

Senyor, sia vostra mercè que la dita cèdola façats insertar en lo procés de la cort e que'n façats fer carta pública, car nosaltres dients dels de sa oppinió no consentim, parlant ab humil reverència, en la dita delliberació.

E per lo vicicancellor fon respost que'l senyor rey manaria fer carta pública.

Enaprés lo senyor rey continuà la present cort a dimarts primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix. ^{¶193}

1417, octubre 19. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, i presentació de les provisions als greuges. Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XIX^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó [e] mossèn lo comanador de Montalbà.

Per lo braç militar¹⁶³

Per lo braç reyal

En Johan Suau, micer Çuera.¹⁶⁴ ¶^{193v}

E lo senyor rey, sehent en sa cadira e siti reyal, presents los dits tres braços de la cort, dix tals paraules o quasi semblants en substància:

Nós som venguts ací per publicar e donar-vos los tractadors per nostra part, axí mateix per publicar les provisions que havem fetes als greuges per vosaltres oferts. Per què manam al nostre prothonotari que ne done translats.

E haüdes per publicades les dites provisions encontinent lo reverent mestre de Montesa dix tals o semblants paraules en substància:

Senyor molt excel·lent, lo braç eclesiàstich, hoÿda la publicació de les dites provisions, en tant com aquelles sien vistes contra libertats e drets del dit braç ne en tant com perjudiquen ne sien vistes perjudicar al dit braç, no les accepta. E en tant com aquelles sien concordades a la supplicació o coses per lo dit braç supplicades en los dits greuges, ab humil acció de gràcies, accepten segons que'n aquestes cèdoles és contengut.

Les quals foren per lo dit <reverend> mestre exhibides e presentades e són de la tenor següent:

Molt excel·lent príncep e senyor,

Los del braç eclesiàstich de regne de València, enteses les provisions e respostes per vós, senyor, fetes als greuges a la vostra molt gran senyoria oferts per los braços eclesiàstich e militar e de ciutats e viles ¶¹⁹⁴ reyal e per qualsevol de aquells *coniunctim vel divisim*, och encara per singulars del dit regne, e la publicació de aquelles en la present jornada en plenera cort feta, ab aquella pus humil e subjecta reverència que's pertany, responen e dien que'n ço e quant les dites provisions, responsions e publicació sien vistes contra furs e privilegis atorgats en general o en special al dit braç eclesiàstich o singulars de aquell, o sien vistes en alcuna cosa prejudicials o derogatòries al dit braç eclesiàstich, o repugnar o contradir a les coses per aquell dit braç supplicades en la oblació dels dits lurs greuges, no accepten aquelles ne y consenten, tàcitament o expressa, ans ab les dites reverències hi contradien e dissenten expressament. En ço, emperò e quant les dites provisions, respostes e

¶¹⁶³ Espai en blanc equivalent a un terç de pàgina destinat a escriure els assistents del braç militar.

¶¹⁶⁴ Espai en blanc equivalent a un terç de pàgina destinat a anotar la resta d'assistents del braç reial.

publicació són o sien vistes atorgar les coses supplicades per lo dit braç eclesiàstich, o sien conformes a les dites lurs supplicacions, o segons los dits furs o privilegis, ab humil acció de gràcies, accepten e reeben en e per acte de la present cort les dites provisions e respostes, protestants que particularment, haüda còpia de les dites respostes, provisions e publicació a cascuna, lo dit braç puxa fer special resposta de acceptació o contradicció en tot o en part e que temps alcú no·ls percòrrega, supplicant que de la present resposta man que·ls sia feta carta pública. ¶^{194v}

Enaprés per lo senyor mestre de Montesa foren per part del dit braç eclesiàstich offerits los greuges següents, supplicant lo senyor rey que fos de sa mercè provehir aquells segons és supplicat en la fi de cascú de aquells.¹⁶⁵ ¶^{195v}

E encontinent lo dit senyor rey, <sehent en sa cadira real>, mana ésser publicats los tractadors per la senyoria elets [e] publicar segons se contenien en una cèdola de la tenor següent:

L'archebisbe de Tarragona, mossèn Guerau de Cervelló, don Johan de Luna, don Johan d'Íxer, mossèn Johan Ferrández d'Eredia, don Berenguer de Bardaxí, lo vic canceller, lo tesorer, mossèn Domingo Maschó, micer Johan Mercader, micer Pero Baset, scrivà de ració.

Quibusquidem tractatoribus tractandi et concordandi cum aliis de dicta curia et referendi eidem domino regi plenariam contulit potestatem.

E de present lo noble mossèn Vidal de Vilanova per si e per los altres de sa opinió dix que no y consentia en les dites coses e que ab humil reverència donava una cèdola de la tenor següent. ¶¹⁹⁶

E après, per mossèn Vidal de Vilanova fon dit:

Senyor, nosaltres de aquesta partida no consentim en res que facen los X tractadors elets per l'altra partida, ans hi dissentim.

E per mossèn Johan de Vilanova fon enadit:

Senyor, com nosaltres no y consentim, plàcia-us de manar-nos-ne fer carta pública e que sia mes en lo libre de la cort, requerint los notaris de la present cort que'n fessen carta pública.

E lo senyor rey, denegant-ne fer carta pública, manà als notaris de la present cort que no fessen carta pública.

Enaprés, lo senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix. ¶¹⁹⁷

¶¹⁶⁵ Precedint el text dels dos greuges que han estat eliminats del procés eclesiàstic amb una nota marginal de *vacat*, una advertència que «Jam est superius sub tali signo (creu) in numero de LXXXI cartes». En efecte, al foli LXXXIV, 125v

de la nova foliació, estan els dos greuges, el primer sobre la possessió del terç delme de l'orde de Sant Jaume i el segon sobre l'explotació de l'Albufera per part dels habitants de la seua ribera, i per aquesta raó no es transcriuen novament ací.

PROVISIONS REIALS ALS GREUGES DEL BRAÇ ECLESIASTIC

Respostes o provisions

[1]. Per part del procurador fischal del senyor rey és stat al·legat que al dit senyor pertany dret de fer e exhigir demandes en los vassalls, axí de la Església com seus, e és en possessió o quasi de fer les dites demandes. Per què lo dit senyor és prest remetre-ho a justícia breument desempatxada e'n farà comissió a persones fidedignes.

[2]. Lo senyor rey, no en via de greuge mas en altra manera, provehirà que puix lo justícia del dit senyor haja saig, lo justícia o oficials del orde hagen los saigs que hauran necessaris. Lo joch és prohibit per fur e no és permesa facultat al dit justícia de donar licència del dit joch. ¶^{197v}

[3]. Sia feta fe del manament e serà-hi provehit per justícia.

[4]. Lo senyor rey atorgarà executòria de la provisió de cort feta per lo rey en Martí sobre les coses en lo present capítol contengudes.

[5]. Lo senyor rey no vol que los que deffenen los drets del orde sien maltractats per sos oficials, provehint¹⁶⁶ e manant que d'ací avant no sia fet lo contrari.

[6]. Sia specificat qui ha fet los maltractaments tocants lo present capítol, car lo senyor rey lo punirà segons li pertanga.

[7]. Lo senyor rey se informarà de les persones en lo present capítol mencionades e après hi provehirà degudament.

[8]. Clar és que al senyor rey pertany dret de cena en los lochs de la Església per hon passa, si no que'l loch mostre exempció legítima. Per què la part offerint lo greuge mostre la dita exempció si la ha, e lo senyor rey provehirà de continent per justícia; e açò tant quant toqua a la cena reyal. En quant lo capítol fa menció del ínclit infant don Johan, governador general, com se al·legue per part del dit senyor infant que ell pot exhigir per ús e costum cena de governador general, lo dit senyor és aparellat, hoit aquell, fer-hi justícia. ¶¹⁹⁸

[9]. La prohibició de les armes o licenciar aquelles pertany al senyor rey, e si alcú en la dita ciutat o en la orta de aquella porta armes vedades lo justícia de València pot e deu pendre e trencar aquelles vedades. E, si lo dit justícia ha en res abusat, mostren-ho al dit senyor e castigar-ho ha, e d'açò farà comissió a persones fidedignes.

¶¹⁶⁶ C *prohibint*.

[10]. Plau al senyor rey que la convenció ja feta sobre contenció de jurisdiccions per la reyna, sa besàvia, e lo legat del Papa e aprovada per lo Papa, e per son besavi lo rey en Pere, sia observada.

[11]. Plau al senyor rey que als clergues que són preses e trobats ab corona e àbit clerical nos·ls sia ras lo cap en la dita presó. E sobre la exhibició en lo dit capítol demanada, plau al senyor rey star-ne a la justícia si·s deu fer o no.

[12]. Lo senyor rey e sos oficials en cases lícits poden libertament entrar en les cases dels preveres e prendre scorcoll de aquelles; emperò, si sobre açò és stat abusat per algú, lo senyor rey hi és apparellat fer-hi justícia.

[13]. Plau al senyor rey sia vist per justícia si lo loch qui era de cavallers [e] és passat en la Església deu contribuir en les coses en què los altres lochs de la Església contribuexen, e que se'n seguesqua ço que justícia dictarà. ¶^{198v}

[14]. Plau al senyor rey dar-los una provisió executòria dels dits drets; per si lo dit braç de la Església [és] específicament quereller de alcunes singulars persones,¹⁶⁷ lo dit senyor hi farà justícia spatxada.

[15]. Si lo comanador ha altre títol de la jurisdicció, ultra lo fur del rey n'Amfós, mostre-ho e sera-y administrada justícia.

[16]. Com per part de la vila de Castelló sia stada feta oposició al dit greuge és prest lo senyor rey provehir-hi per justícia, hoïda la part de la dita vila de Castelló.

[17]. Plau al senyor rey que lo dit lochtinent de governador use de aquella jurisdicció que li pertany, e que no faça perjudici al bisbe e sos oficials en aquells drets que li·s pertanguen. E, si alguna vexació hi és stada feta. mostren-la e lo senyor rey castigar-ho ha per justícia.

[18]. Al senyor rey pertany dret de host e de cavalcada en los lochs de la Església, emperò, si se'n mostra exempció, lo dit senyor és prest provehir-hi de justícia.

[19]. Sia feta fe de la exempció, e lo senyor rey hi provehirà de justícia.

[20]. Lo senyor rey vol que lo dit fur sia servat, e si per alcú serà feta cosa alcuna en frau del dit fur mostren-ho, car lo dit senyor hi provehirà de justícia. ¶¹⁹⁹

[21]. Appellats los vassalls dels quals és interès e aquells hoÿts, e vists los furs e los privilegis parlants de la pena de la treta del castell, lo senyor rey hi provehirà per justícia.

[22]. Plau al senyor rey de fer la dita provisió si tota la cort s'i acorda, e hon la cort no y concorde és appellat fer-hi la provisió que·s pertany.

¶¹⁶⁷ La frase está incompleta al procés.

[23]. Appellats e hoÿts aquells de qui és interès, lo senyor rey hi farà justícia.

[24]. Ja contra los calumniants hi ha provisions per fur del regne, e plau al senyor rey que aquelles sien servades.

[25]. Lo senyor rey no vol que lo governador contra justícia faça alcunes comissions e execucions a instància de la ciutat, e si alcunes ne ha fetes, segons se conté en lo dit capítol, hoÿts los governador e la ciutat, offer fer-hi justícia spatxada.

[26]. Sia appellat lo lochtinent de governador, e aquell oÿt, serà-y feta justícia.

[27]. Lo senyor rey mana appellar lo síndich de la ciutat de València del qual se diu ésser interès, e aquell oÿt, provehir ha per justícia.

[28]. Plau al senyor rey que si tal provisió per acte de cort se conté en lo dit capítol se mostra, que sia servada. ¶^{199v}

[29]. La intenció del senyor rey e de son primogènit és fundada per fur e rahó, per què si la part ha exempció faça fe de aquella e serà-y provehit per justícia.

[30]. *Idem ut ad proximum.*

[31]. Sobre les coses en lo dit capítol contengudes, davant lo senyor rey e en son consell és stada suscitada qüestió entre lo majordom e scrivà de ració del dit senyor de una part e lo mestre de Montesa de l'altra, e plau al dit senyor que sia haüda informació de ço que en temps passat s'és acostumat e de tots altres drets fahedors per cascuna de les parts, e que s'i farà breu justícia.

[32]. Com se al·legue per part del dit senyor infant don Johan, governador general, que per ús e costum ell pot exhigir cena de governador general, lo senyor rey, hoÿt aquell, hi farà justícia spatxada.

[33]. Faça fe del acte de la cort del rey en Martí al·legat en lo present capítol e lo senyor rey, vist aquell, provehir hi ha per justícia.

[34]. Lo mestre de Montesa afferma que'l arrendador ha acostumat collir lo dit dret en la ciutat de València e lo batle general diu que no, sinó en Paníscola. Per què faça fe dels títols e vist com és stat acostumat fer, lo senyor rey hi provehirà de justícia.

[35]. Faça's fe dels títols e serà-y provehit de justícia.

[36]. La intenció del senyor rey és fundada de justícia, e si el ¶²⁰⁰ mestre ha algun dret sobre'l dit morabatí mostre-ho, e lo dit senyor hi procehirà per justícia.

[37]. No és greuge de cort, mas si alguna acció los pertany, usen contra aquells qui's pertanga.

[38]. La intenció del senyor rey és fundada de justícia, e si l'abat de Sent Bernat o'ls hòmens del dit loch han exempció, mostren-lla, e lo senyor rey provehir-hi ha justament.

[39]. Appellat lo governador, lo senyor rey hi farà justícia.

[40]. Lo senyor rey ha fundada sa intenció de justícia, e si los hòmens de Cabanes mostren haver exempció del dret de morabatí lo senyor rey hi provehirà per justícia.

[41]. Sia feta fe del privilegi que's diu de la exempció e de la sentència donada per mossèn Giner Rabaça e, appellats los procuradors del bisbe e lo batle general e procurador fischal del senyor rey, serà-y feta justícia.

[42]. Plau al senyor rey que la exempció atorgada al dit abat sia servada.

[43]. Appellades e hoÿdes les parts, serà-y feta justícia. ¶^{200v}

[44]. Com en lo temps damunt dit hajen regida la batlia primerament mossèn Simó Miró e après en Jacme Dezpont, sien appellats los hereus de aquells, los quals hoÿts, lo senyor rey hi provehirà de justícia.

[45]. Appellat e hoÿt lo batle d'Alzezira, si no haurà procehit justament, lo senyor rey hi farà justícia.

[46]. Expliquen qui'ls ha injustament vexats e en què, e lo senyor rey fer-hi ha justícia breu.

[47]. No és greuge de cort, però lo senyor rey manarà e atorgarà provisions oportunes sobre les coses en lo present capítol contengudes.

[48]. Lo senyor rey atorgarà provisió executòria del dit fur, e sobre la restitució dels dans demanada sien appellats los procurador fischal del dit senyor e los hereus d'en Jacme Dezpont, justícia lladonchs de València, e serà-hi ministrada justícia.

[49]. Les coses en lo present capítol contengudes toquen interès del fisch e del justícia e de la ciutat de València, los quals appellats, lo senyor rey hi provehirà de justícia. ¶²⁰¹

[50]. No és greuge de cort, mas lo senyor rey, appellats aquells de qui és interès, hi farà justícia.

[51]. Quant al fet dels mil sous de Penàguila, lo senyor rey se reserva la provisió fahedora en la fi de la cort. Al altre cap sia feta [fe] de la sentència e serà-y proveït. Al fet dels XXX florins deguts per mossèn Simó Miró sia manat als hereus de aquell que paguen aquells. E quant als IIIIM sous annuals, lo senyor rey mana ésser respost al dit monestir de aquells entregament cascuns anys en sdevenidor.

[52]. Plau al senyor rey que, si eren en possessió e de aquella són stats spoliats, sien restituhits en la possessió en què eren en lo temps de la que's diu spoliació.

[53]. Clarament consta del privilegi prohibitiu de alienacions de alcunes ciutats e viles reials del regne, e rendes e drets de aquelles, sobre observança del qual és stat posat greuge per lo braç reyal e lo dit senyor és aparellat sobre açò fer breu justícia. E quant a la smena demanada en la fi, no és greuge de cort.

[54]. No és greuge de cort, mas lo senyor rey és aparellat provehir a la indemnitat de les universitats en lo dit capítol contengudes, tant com fer-se deja per justícia.

[55]. No és greuge de cort.

[56]. No és greuge de cort. ¶^{201v}

[57]. Façats fe dels títols e lo senyor rey provehirà de justícia.

[58]. La intenció del senyor rey e de son primogènit en exhigir la dita cena és fundada per justícia, e si al·leguen exempció, mostren-la, e lo senyor rey fer-hi ha prompta justícia.

[59]. Lo senyor rey mana a mossèn Domingo Maschó e micer Guillem Çaera que's informen de les coses en lo present capítol contengudes e facen-ne relació, e lo dit senyor hi provehirà de justícia.

3.19

PROVISIONS REIALS ALS GREUGES DELS BRAÇOS ECLESIASTIC I MILITAR

Respostes o provisions als capítols dels greuges dels braços eclesiàstich e militar

[1]. Les coses contengudes en lo present capítol concernexen interés del senyor rey e del orde de Montesa e encara de la universitat de la vila d'Onda, la qual afferma que pot fer cots¹⁶⁸ e statuts sens confirmació del dit senyor ne del dit orde. Per què lo dit senyor comanarà lo dit negoci a mossèn Domingo Mascó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera, los quals, hoÿts lo procurador fischal del dit senyor e les parts dessús dites, aministren justícia sobre les dites coses. ¶²⁰²

[2]. Lo senyor rey comana lo present negoci als dessús dits mossèn Domingo Mascó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera, los quals, hoÿts lo procurador fischal del dit senyor e la part del dit orde, hi facen justícia spatchada.

¶¹⁶⁸ C *corts*.

[3]. Sia mostrat lo privilegi en virtut del qual se diu que lo bisbe de Tortosa ha lo mer imperi en lo loch de Bell-loch, o, si'n al·lega possessió e vol provar aquella, serà'n feta comissió e après serà-y provehit per justícia. És ver, emperò, que, segons se afferma, l'om fon pres e condemnat fora lo territori del dit loch, mas per ço que dins los térmens de aquell, en lo camí Reyat, havia perpetrat lo homicidi, fon penjat, segons se diu, en lo loch del delict.

[4]. Plau al senyor rey que sien vists los processos dels embotigaments si són stats fets a instància de part o per offici e, vista la consuetut sobre los abusos que's diu, lo senyor rey manarà fer la provisió que's pertanga.

[5]. Les coses en lo present capítol contengudes toquen interès del senyor rey e de la part, e per ço lo dit senyor comana a mossèn Domingo Maschó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera que, oÿts los sobredits, aministren justícia sobre les dites coses.

[6]. Segons és cert al senyor rey ja és revocada la dita crida, e com ^{||202v} sobre açò haja provisions antigues, plau al senyor rey que sien servades.

[7]. Plau al senyor rey que micer Domingo Maschó [e] micer Pere Català reeben informació de la costum antiga sobre les coses en lo present capítol contengudes, e après lo dit senyor hi provehirà.

[8]. Lo batle general ha mostrat que los arrendaments del alfóndech e dels drets en lo dit capítol contenguts són stats fets per lo batle general ab los capítols antichs e en la forma acostumada e que'ls dits drets són stats acostumats collir per los arrendadors, e si contra o ultra la forma dels dits capítols serà feta alcuna exacció, plau al senyor rey reparar o punir los exactors ultra o contra la dita forma.

[9]. Plau al senyor rey que sia servada la forma antiga.

[10]. Lo senyor rey mana que sia servat ço que és stat acostumat fer en tal cars.

[11]. Plau al senyor rey que sia servat lo fur parlant de les inibicions fahedores e que sia vist lo interès del dit senyor sobre les licències particulars per lo batle atorgades durant la inibició. ^{||203}

[12]. Per part de la ciutat de València és stat fet o posat aquest greuge, per què lo senyor rey, oÿdes les parts, és apparellat fer en açò breu justícia.

[13]. Per part del braç reyal és stat dat en contrari greuge fundat en lo privilegi general prohibitiu de alienacions de certes viles reyal, rendes e drets de aquelles. E lo senyor rey sobre açò és apparellat fer breu justícia.

[14]. Responén als dos capítols *proxime* precedents vol lo senyor rey que sia haüda informació si los batles generals han acostumat fer semblants procehiments e haüda aquella és apparellat fer espatxada justícia.

[15]. Respon lo senyor rey que la crida pogué ésser feta per lo batle general majorment en la riba del flum, com lo flum e la riba de aquell sien del dit senyor. Axí mateix dar camí e passatge deliure als sirgadors e ductors de les barques e velles per lo dit riu e n les ribes de aquell se pertany al dit batle, e pogué tallar los arbres empaxants los duhiments de les dites barques. E si en la incisió dels dits arbres és mostrat que lo dit batle haja fet excés, en greuge de la part, lo senyor rey hi farà justícia spatxada.

[16]. Lo senyor rey, haüda¹⁶⁹ informació de les coses en lo present capítol contengudes, mana que en Pere de Codinach no sia perturbat en la possessió de la percepció del morabatí dels dits lochs e que sien tolts tots empaxaments que fets sien sobre açò. ¶^{203v}

[17]. Ja és stada feta en semblant cars resposta dessús en lo XVII¹⁷⁰ capítol sobre lo tallament dels arbres, e¹⁷¹ lo senyor rey stà en aquella.

[18]. Diu-se que ls hòmens del loch d'Altura e de les Alcubles han renunciat al privilegi mencionat en lo dit capítol, e on no hajen renunciat lo senyor rey és apparellat ministrar justícia sobre les coses en lo dit capítol contengudes.

[19]. Lo senyor rey comana la present causa a mossèn Domingo Maschó, lo qual, hoyts los hereus d'en Nicholau Pujades e lo dit en Johan de Toló, face e administre compliment de justícia.

[20]. General és. Com serà mostrat que alcú sia stat privat o agreujat segons que's contengut en lo dit capítol, lo senyor rey hi provehirà segons que's pertanga.

[21]. Sien vistes certes concòrdies que segons se diu foren fetes per lo rey en Martí sobre lo material del dit capítol, e aquelles regonegudes, lo senyor rey provehir hi ha degudament.

[22]. Lo senyor rey vol que sia servat lo fur parlant d'açò e si alcú ha fet lo contrari és apparellat fer-hi justícia. ¶²⁰⁴

[23]. Sien vists los capítols mencionats en lo present capítol, per què sguardat lo fet, de la veritat hi puscha ésser provehit.

[24]. Facen fe de les dite evocacions, e vistes aquelles, lo senyor rey hi provehirà de justícia.

[25]. Plau al senyor rey que sien servades les franquees a aquells qui les han, si e segons que mils en lo passat ne han usat.

¶¹⁶⁹ C ha haüda.

¶¹⁷⁰ Fa referència al capítol 15 de les presents respostes.

¶¹⁷¹ C en.

[26]. Respon lo senyor rey que sobre açò ell ha appellat lo batle general, lo qual ha respost que ell no ha feta ne feta fer la dita exacció. E axí si alcú hi és stat agreugat, specificque-ho, e los senyor rey provehir hi ha de justícia.

[27]. Respon lo senyor rey que ell ha interrogat lo dit batle general sobre les coses contengudes en lo dit capítol lo qual ha respost que no ha feta fer la dita exacció, per què si alcú vol mostrar lo contrari, mostre-ho davant lo dit senyor, e ell provehir hi ha de justícia.

[28]. Sobre açò és stat fet fur per lo rey en Martí, e vol lo senyor rey que'l dit fur sia servat.

[29]. Per part del procurador fischal del senyor rey és stat al·legat que la dita ocupació pertany al dit senyor, e de aquest dret usen los barons po-^{||204v}sehints mer imperi en los lochs de aquells que no han mer imperi dins lurs térmens; per part del orde és replicat lo contrari. Per què lo senyor rey comana lo present feyt a mossèn Domingo Maschó, micer Johan Mercader e micer Guillem Çaera, los quals, hoÿdes les parts, hi administren justícia.

[30]. La inhibició de no obrar fon feta per lo batle general a instància del procurador del alfèriç de Navarra e per ço, hoÿdes les parts, lo senyor rey hi farà justícia.

[31]. Sia appellat lo batle d'Alzezira, lo qual hoÿt, lo senyor rey hi provehirà justícia.

[32] Appellat lo batle d'Alzezira e aquell hoÿt, lo senyor rey hi farà justícia. ^{||205}

1417, octubre 20. Monestir de Predicadors.

*Reunió dels tres braços i proposta per part dels consellers del rei que es tracte ja sobre el donatiu al rei.
Pròrroga per al dia següent.*

Die mercurii, ante prandium, XX^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà.

Enaprés los tractadors del senyor rey e dels braços eclesiàstich e militar e reyal foren ajustats ensemps dins lo apartament o cel·la del braç reyal, com fos pus gran cel·la o apartament que'ls altres, e aquí proposaren los tractadors del senyor rey que, com lo dit senyor hagués publicades ja les provisions dels greuges offerts en la present cort per tots los braços de aquella, *coniunctim et divisim*, perquè'ls plaqués tractar del donatiu fahedor al senyor rey explicant aquí les grans necessitats

del senyor rey e moltes altres coses, a la qual cosa fon respost per los dits tractadors dels tres braços de la cort que·l·ls ho referrien a lurs braços e veurien les provisions e haurien acort sobre la resposta fahedora del dit donatiu.

Enaprès dinar del present dia de dimecres, los del braç eclesiàstich foren justats en lur apartament acostumat e legiren les provisions fetes per lo senyor rey als greuges, axí comuns dels tres braços com als dels braços eclesiàstich e militar ensemps, com als del braç eclesiàstich singularment, e regonegudes aquelles veheren que no eren provehides segons era demanat ^{205v} e era mester al braç.

3.20

EXAMEN DE LES PROVISIONS REIALS PER PART DELS TRACTADORS

1417, octubre 21. Monestir de Predicadors.

*Reunió dels tres braços i lectura per part dels tractadors de les provisions fetes pel rei als greuges comuns.
Pròrroga per al dia següent.*

Die iovis, ante prandium, XXI^a octobris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los dits tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del seyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada foren justats, ans de dinar e après dinar, los tractadors dels tres braços per legir les provisions fetes per lo senyor rey als greuges comuns, les quals foren per tots ensemps hoÿdes e apunctades.

1417, octubre 22. Monestir de Predicadors.

*Reunió dels tres braços i examen per part del braç eclesiàstic de les provisions fetes pel rei als seus greuges.
Pròrroga per al dia següent.*

Die veneris, ante prandium, XXII^a octobris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preÿcadors e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

En lo dit dia de divendres après dinar foren justats los següents en la cel·la o apartament acostumat: micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives. ²⁰⁶

Los quals entengueren en lo apunctament dels greuges offerats per lo braç eclesiàstich legint les provisions que'l senyor rey hi havia fetes, les quals adabtaren e milloraren, segons que'n los greuges era e és demanat, per ço que aquelles, axí adabtades, poguessen donar al senyor rey.

1417, octubre 23. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i examen per part del braç eclesiàstic de les provisions reials als greuges. Pròrroga per al dia següent.

Die sabbati, ante prandium, XXIII^a octobris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors justats e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Axí mateix lo braç eclesiàstich, apartat en son apartament, entengué en lo apunctament de les provisions dels greuges.

Eadem die sabbati, post prandium, foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

E lo braç eclesiàstich, ajustat en son apartament, entengué en lo apunctament de les provisions dels greuges. ^{||206v}

1417, octubre 25. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i examen per part dels braços eclesiàstic i militar de les provisions reials als greuges oferts conjuntament. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXV^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren ajustats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor del senyor rey, continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

Los tractadors dels braços eclesiàstich e militar foren ensemps en aquesta jornada ans e après dinar per apunctar les provisions dels greuges offerats per los dits dos braços.

1417, octubre 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i sol·licitud per part dels tractadors reials del donatiu. Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XXVI^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços ajustats dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

En aquesta jornada foren los tres tractadors dels tres braços justats en la cel·la acostumada e vengueren los tractadors del senyor rey e proposaren que, com lo senyor rey los hagués donades les provisions dels greuges, que volguessen tractar del do fahedor al senyor rey. A la qual cosa fon respost per part dels tractadors de la cort que la manera del tractar del donatiu se devia fer après concordades les provisions dels greuges, car los dits tractadors de la cort les havien regonegudes e segons què trobarien havien mester grans adobs e esmenes. Per la qual rahó fon, après molts rahonaments fets, acordat que·ls tractadors de la cort, ensemps ab los del senyor rey, legissen les provisions fetes als dits greuges e los adobs que y demanaven los de la cort e veuriem si·s porien acordar, la qual cosa fon mesa tantost en execució e començaren a entendre en les dites provisions.

1417, octubre 27. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XXVII^a octobris dicti anni.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||}²⁰⁷

1417, octubre 28. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XXVIII^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne <ajustats> en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, continuà la present cort per part del senyor rey a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 29. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XXVIII^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preyçadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor del senyor rey, per part del dit senyor continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, octubre 30. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimecres següent.

Die sabbati, ante prandium, XXX^a octobris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los dits tres braços del regne en lo dit monestir de Preyçadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||^{207v}}

1417, novembre 3. Monestir de Predicadors.
*Reunió dels tres braços i resposta del braç eclesiàstic a una protesta de certs membres del braç militar.
Pròrroga per al dia següent.*

Die mercurii, ante prandium, tercia novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los dits tres braços del regne en lo dit monestir de Preyçadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada fon donada una resposta per lo braç eclesiàstich a una protestació posada per mossèn Berenguer de Vilargut e mossèn Jacme Romeu.

Eadem die mercurii, post prandium, los dits tres braços del regne foren justats en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, continuà la present cort per part del senyor [rey] a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

3.21 SUBVENCIÓ AL REI

1417, novembre 4. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i acord dels braços eclesiàstic i reial de subvenir al rei amb 3.000 florins. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, III^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn l'oficial del bisbe de Tortosa, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives. ^{||}²⁰⁸

Los quals, justats en lo apartament acostumat, fon rahonat que per los consellers del senyor rey eren molt sol·licitats de tornar la resposta sobre la subvenció que'l dit senyor rey en dies passats havia demanada. E com del dit fet haguessen ja parlat ab los del braç reyal, lo qual era d'acort que la dita subvenció se fes, però de quant no'n havien <tractat ne> parlat. Per què fon acordat que'n fos tramés al dit braç reyal per tractar-ne e acordar-ne del dit fet. E de continent fon concordat que'n parlassen ensemps e ajustats los dos braços, ço és eclesiàstich e reyal. Aprés molts rahonaments fon concordat que al senyor rey fos subvingut de IIIM florins, però que tornàs a loch certs greuges fets pendent la cort e que fermàs la cèdola desús per los tres braços concordada sobre les despeses fetes en temps que no y havia rey e de la peccúnia presa per n'Arnau Guillem de Bellera del General. Per la qual rahó acordaren que aquesta concòrdia fos intimada al braç militar per tal que si eren d'aquest acort fos feta la resposta als consellers del senyor rey. Per la qual intimació foren elets per missatgers, per lo braç eclesiàstic, lo senyor mestre de Montesa [e] micer Johan Gastó; per lo braç reyal, en Daniel Mascarós, jurat de València, [e] en Pere Feliu, síndich de Xàtiva.

Enaprés micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, aprés dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, aprés dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors, e los dits quatre missatgers elets per los dits braços, ço és eclesiàstich e reyal, intimaren e notificaren lo dit acort dels IIIM florins per subvenir lo senyor rey, ab les condicions dels dits greuges, al dit braç militar, lo qual se retench acort dient que'n parlarien e'n retriem resposta. ^{||}^{208v}

E stants congregats ensemps los dits dos braços, eclesiàstich e real, per part del braç militar vengueren mossèn Olfo de Pròxida, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Pero Pardo e mossèn Johan de Ripoll, los quals digueren que'l braç militar era sobre les dites coses de lur acord però que alguns greuges que'ls tenien fossen primerament reduïts a justícia, los quals eren la hu del fet de mossèn Berenguer de Vilargut e l'altre d'en Berenguer Vicent o de mossèn Johan Gastó. E axí mateix lo fet de la cèdola que's fermàs per lo senyor rey. E per ço com ja era vespre, e alcun dels dits dos braços hi fallissen, fon differida tornar la resposta al senyor rey tro al dia de demà.

Enaprés l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 5. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i acord de les condicions a exigir al rei per tal d'aprovar la subvenció. Pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ans de dinar, v^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços justats dins lo dit monestir de Preycadors

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa, mossèn l'abat de Valldigna, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comandador de Montalbà, mossèn Jacme Roqua, micer Guillem Strader, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives. ^{||209}

Los quals, justats en lo apartament acostumat e parlant del material de la subvenció o préstech demanat per lo senyor rey, foren d'acord que'ls dits missatgers elets per los dits braços, eclesiàstich e reyal, anassen al braç militar perquè apunctassen lo dit rahonament per fer la resposta als consellers del senyor rey. La qual fon apunctada en la forma següent: que fos rahonat als dits consellers que la cort havia ja subvengut al senyor rey de IIIM florins ab condició que alguns greuges fets en la cort tornàs de present a degut stament e axí fon promés e res no se'n és fet, ço és lo greuge dels alguazirs, <que> no'n usasen tants com per fur no'n dejen usar sinó dos. E lo greuge d'en Berenguer Vicent o de mossèn Johan Gastó, sobre la qüestió de madona Mallada, com sia la sentència ordenada e lo vicicanceller no la vol dar. E lo greuge de mossèn Berenguer de Vilargut de la citatòria que li fon feta fora lo regne. E lo greuge dels creadors de mossèn n'Ot de Moncada. E que ans e primerament fossen tornats a loch e tantost que'ls fos nomenat lo dit préstech

ab altres condicions de altres greuges entre los quals era lo fet de la cèdola del fet d'en Bellera *et cetera*. E acordades les dites coses foren elets per lo dit braç militar mossèn Berenguer de Vilargut e mossèn Johan Fabra, los quals, ensemps ab los altres dels braços eclesiàstich e reyal, anaren als consellers del senyor rey e intimaren-los lo dit acord. Los quals respongueren que'l senyor rey era prest e aparellat de tornar a loch los dits greuges ab la dita subvenció e sens aquella, car tengut hi era per justícia, però que de present se entendria en fer-ho fer e que de alguns greuges dels sobredits hi era ja proveït e que tantost se metria en execució.

E l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{209v}

Eadem die veneris, post prandium.

Los dos elets dessús per cascun dels dits tres braços foren al dit monestir de Preycadors, e per part dels dits tres braços apunctaren los dits greuges dessús specificats, dels quals foren d'acort e en segur que'ns tornarien a loch e tantost per los dits elets de la cort fon dit als dits consellers del senyor rey que la cort era presta de subvenir o prestar al <dit> senyor rey IIIM florins, ab condició que tornàs a loch alguns greuges, los quals allí foren specificats, e que autorizàs la cèdola concordada per los dits tres braços sobre lo fet de les despeses fetes per los parlaments del regne e d'en Bellera, *et cetera*. A la qual cosa fon respost per los dits consellers del senyor rey que'l senyor rey era prest de tornar a degut stament e loch tots los greuges que foren aquí explicats, mas que la cèdola auctorizaria al finir o cloure de la cort, car ja'l n'avia supplicat lo senyor infant, e axí que no'ls calia fer strabador en lo fet de la cèdola, que'l senyor rey a present no'u passaria a'quells. Fon respost per los de la cort que cascuns d'ells ho reportarien a lurs braços l'endemà, com ja fos vespre, e que y delliberarien e de la delliberació los farien resposta.

1417, novembre 6. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i continuació del debat sobre la subvenció al rei. Pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, VI^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors e com per cascun dels dits elets fos feta relació del parlament del vespre passat haüt ab los consellers del senyor rey, los quals digueren que del fet de la cèdola a present no'ls ne calia parlar, car al finament de la cort passaria. Fon rahonat entre lo braç de la Església si sens la cèdola devien fer lo préstech.

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn Jacme Roqua, en Pere Vives e'n Rodrigo de Rius. ¶²¹⁰

Los quals, rahonants-se del dit material, per lo braç reyal foren tramés dos missatgers notificant-los com lo braç reyal havia delliberat de fer lo dit préstech dels IIIM florins, sens fer strebador de la cèdola, car al cloure de la cort se finaria. Perquè, si lo dit braç eclesiàstich havia acordat sobre açò, que·ls ne diguesen lur opinió. A la qual cosa fon respost que·l·ls no y havien encara delliberat, però que·l·ls ne parlarien e de lur acord los ne avisarien.

E parlant del dit material alguns foren de opinió que·ns devia fer strebador en lo fet de la cèdola per lo gran beneffici que s'esperava de la concòrdia de aquella com hi sabessen més afègir dels IIIM florins; altres foren de opinió que no s'i devia fer strebador, car a la fi de la cort se hauria, majorment com lo braç reyal hi ha-gués ja dit sa intenció que seria càrrech d'ells si empatchaven aquesta subvenció. Per què los altres braços s'i acordaven que·l·ls sí devien acordar, en tant que sens cloure se departiren he u jaquiren per après dinar.

E l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch matex.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, après dinar, foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn lo claver de Montesa e'n Rodrigo de Rius.

Los quals, justats en lo apartament acostumat e parlant del material sobredit, ço és si devien passar a fer lo dit préstech sens lo fet de la dita ^{||210v} cèdola. Après alguns rahonaments fon delliberat que pus los altres braços hi passasen que y devien passar e que fos intimat al braç reyal lo dit acord, per tal que per abdosos los dits braços fos notificat lo dit acord al braç militar. Per la qual rahó foren elets per part de la Església los honorables micer Johan Gastó [e] mossèn lo claver de Montesa, los quals anaren al dit braç reyal per notificar-los lo dit acord. Lo qual notificat, de continent elegiren los honorables micer Johan Ferrando, síndich de València, e en Bernat Costegà, síndich d'Alzezira. Los quals quatre anaren al braç militar e intimaren-los lo acord per part dels dits dos braços, eclesiàstich e reyal, los qual se aturaren delliberació sobre lo dit fet.

Enaprès l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 8. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre cert greuge sofert pel capítol de la Seu de València. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, VIII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa; mossèn l'abbat de Valldigna; micer Johan Gastó; mossèn Gil Sánxez Munyoz; mossèn Ramon Centelles; mossèn lo claver de Montesa, procurador del comanador de Torrent; ||²¹¹ mossèn Jacme Roqua; en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives.

Los quals, justats en lo apartament acostumat, fon rahonat del greuge dessus mencionat, ço és com los comissaris del senyor rey en los fets de la cambra apostolical se ocupaven la anyada dels beneficis vacants, la qual pertanyia a la fàbrica de la Seu, que sobre açò fessen gran instància ab lo senyor rey que y fos provehit axí mateix d'un greuge fet al bisbe de Tortosa sobre la cura de la església de Lucena, la qual lo dit bisbe havia donada a hun son familiar e lo senyor rey la havia acomanada a un altre. E com lo bisbe hagués comanada la cura a hun prevere qui la regís per aquell [a] qui la havia dada lo bisbe, lo senyor rey manà una provisió que lo bisbe revocàs la comisió de la cura. La qual cosa era contra justícia e que'l senyor rey no's devia empatxar d'aquests aytals fets. Per la qual rahó foren elets en missatgers, per explicar aquest greuge de Tortosa a mossènyer de Tarragona, l'official de Tortosa e mossèn Jacme Roqua.

Enaprés foren elets per missatgers als braços militar e reyal per explicar-los lo dit greuge de la fàbrica de la Seu, lo qual feyen los dits comisaris reyls que'ls plagués fer-ne instància ensemps ab lo braç eclesiàstich davant lo senyor rey, ço és los honorables micer Johan Gastó [e] mossèn Ramon de Centelles.

Los quals anaren al braç reyal e, explicat lo fet e retengut acord per lo dit braç reyal, a poch instant après, fon tornada resposta per lo dit braç reyal que'ls plahia de fer-hi aquella instància que lo braç eclesiàstich sabia ordenar a profit e utilitat del dit fet. Del braç militar no se'n poch haver resposta com no fos ajustat.

Enaprés fon rahonat que'l senyor rey fàya hun greuge que comanà les esglésies que vagaven ara durant la substracció, sots color que les qui les posehien eren familiars de papa o de cardenals, e que eren reservades, e que açò era ||^{211v} en prejuhi dels ordinaris de la església e de aquells a qui pertanyia la col·lació d'aytals esglésies vaguants. Per què fon delliberat que los advocats del senyor bisbe de València e del senyor mestre de Montesa e del braç eclesiàstich se'n vesen e que per via de dret apunctassen aquest negoci en tal manera que si per dret era fundat que açò fos greuge, que fos proposat al senyor rey. E fos proseguit e feta gran instància.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Foren los tractadors de la cort, ço és de cascun braç, ajustats en una cel·la del dit monestir e los tractadors del senyor rey proposaren a aquells dues coses, ço és, com lo senyor rey hagués provehits los greuges e hagués desempatxats aquells tant com en ell era e fos de intenció de partir-s'i com pus breu pogués, que·ll los pregava que volguessen tractar del do, en manera que les corts se cloguessen e prenguessen fin deguda e ell se'n pogués partir breument; la segona cosa que·ll los pregava que ells volguessen desempatxar los IIIM florins que li havien promeses prestar per obs de son comprador, pus los greuges que havien dit que's tornassen a loch havien compliment e eren meses en degut apunctament, les quals coses per part del senyor rey proposà lo senyor archebisbe de Tarragona, ^{||212} al qual per los tractadors de la cort fon respost que ells ho referrien a lurs braços e de ço que acordarien los farien resposta.

3.22

DEBAT SOBRE EL DONATIU

1417, novembre 9. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per tractar sobre el donatiu al rei. Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, nona novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada los tractadors de cascun braç foren tots justats ensemps e parlaren del material que·ls havia <request> lo senyor rey, ço és que li responguessen del fet del donatiu. E com per los braços fossen rahonades moltes maneres, los huns dehien que no devien tractar del do tro sus que tots los greuges fossen provehits, si e segons era stat demanat, e que los braços se tinguessen per contents e que lladonchs tractassen del do; altres dehien que cascun braç se appartàs e que

delliberassen la manera com farien la dita resposta; altres dehien que de present li nomenassen lo do, ab condició que·ls provehís los greuges per la forma que seria acordada. En tant que, concorrent aquestes oppinions, departiren-se e delliberaren que cascuns tractadors de cascun braç acordassen per son depart.

Eadem die martis, post prandium, foren los tres braços del regne ajustats dins lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{212v}

1417, novembre 10. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i acord en elegir quatre representants per cada estament per acabar amb els debats entre ells. Pròrroga per al divendres següent.

Die mercurii, ante prandium, X^a novembris anno a Nativitate Domini M^a CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada fon tramés a dir per lo braç militar al braç de la Església que seria bo que certes persones fossen eletes per cascun braç per concordar, tractar e finir alguns debats qui eren de braç a braç, per tal que concordantment poguessen cloure la cort ab bona avinença e concòrdia. La qual cosa fon delliberada per lo braç eclesiàstich e intimada al braç reyal, e los braços eclesiàstich e reyal intimaren-ho al braç militar, en tant que los dits tres braços foren de concòrdia que IIII^e persones fossen eletes per cascun braç per concordar e finir los dits debats qui eren de braç a braç.

Eadem die mercurii, post prandium, foren los tres braços del regne ajustats en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²¹³

1417, novembre 12. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre el donatiu. Pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preyçadors:

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánxex Munyoz, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador de Torrent, en Rodrigo de Rius, micer Guillem Strader e n Pere Vives.

Los quals, estants justats en lo apartament acostumat, vingueren los honorables micer Guillem Çaera e en Pere Feliu, de Xàtiva, missatgers del braç reyal, e proposaren aquí que lo braç reyal era de opinió que lo do devia ésser nomenat tantost al senyor rey per aquesta forma: que fos dit als consellers e tractadors del senyor rey com era de intenció dels tractadors dels tres braços que al senyor rey fos profert tant, nomenant-li lo do que seria concordat entre ells, e que fos tal que no'ls calgués muntar pus e lo senyor rey no'l rebugàs, fahent emperò lo senyor rey dos provisions que serien demanades, e les gràcies e ordinacions, e per aquesta manera la cort pendria fi breument, car si en examinar los greuges se metien, d'aquest hun any no y serien fora; e fahent-ho per aquesta manera, ço és nomenant lo do seria enantament de la cort, en finir de la qual va molt al benavenir de la terra. E de present fon rahonat per lo braç eclesiàstich la present proposició e, après molts rahonaments, per la major partida del braç fon tengut per bo lo dit rahonament del braç reyal, però que la resposta que seria tornada als consellers del senyor rey ^{||213v} fos feta ben cautelosa, en manera que fos condicionada e per lo menar del do no s'i pogués res innovar al cars que les condicions expressadores no fossen complides per lo senyor rey, car era de intenció que solament aquest nomenar del do fos fet per los tractadors de la cort als tractadors del senyor rey. E per rahonar aquest apuntament foren elets lo senyor mestre de Montesa e micer Johan Gastó, los quals anaren al braç reyal e concordat ab lo braç reyal anaren ab altres dos missatgers elets per lo braç reyal als tractadors del braç militar, los quals foren d'aquest acord après molts rahonaments enaxí que tots los tractadors devien ensemps comunicar aquest fet als dos tractadors del senyor rey.

Enaprès, sobre lo fet del material de elegir certes persones per tractar de concòrdia dels debats que eren de braç a braç fon tractat e rahonat, en tant que lo dit braç eclesiàstich, sol·licitat per los altres braços, procehí en nombre de IIII^e, com axí fos acordat per los braços. E de fet elegiren lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó per lo senyor bisbe de València, mossèn Gil Sánxex Munyoz per lo senyor bisbe de Tortosa [e] mossèn lo comanador de Montalbà.

La elecció en la present jornada fon intimada als altres braços e foren elets per los altres braços, ço és, per lo braç militar, mossèn Olfó de Pròxida, mossèn Francesch de Vilanova, mossèn Pere Pardo e mossèn Loís Carbonell; ^{||214} per lo braç reyal en Daniel Mascarós, jurat, [e] micer Guillem Çaera, síndichs de València.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 13. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre el donatiu. Pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ans de dinar, XIII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços justats en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, prorogà la cort per part del senyor rey a dilluns primer vinent, ans de dinars, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

E aquesta jornada foren los tractadors dels tres braços de la cort justats ensemps per tractar e començar de nomenar lo do per fer resposta al senyor rey qui·ls havia dit que pus ell los havia provehit los greuges en la manera que per justícia entenia que devien ésser provehits, e que encara hi milloraria ço que rahó fos e·ls faria gràcies alcunes, e que ells li volguessen subvenir de donatiu graciós. E parlant d'aquest material, cascú dels tractadors estava qui començaria, en tant que com aquí fossen lo senyor infant, lo senyor bisbe de València, lo senyor duch de Gandia, lo senyor mestre de Montesa, e d'altres del stament reyal, fon donada la veu al senyor mestre de Montesa que ell començàs a dir sa intenció sobre lo material de nomenar lo do. E de present lo dit senyor mestre ^{||214v} de Montesa dix quasi semblants paraules: que·ll parlava com a mestre de Montesa e no per braç ne com a tractador, e que li era vigares que·l senyor rey devia ésser servit e socorregut, com ell fos vengut novellament com a rey en aquest regne, e que havia provehit ja los greuges, no axí com als de la cort paria que devia provehir, però que encara havia profert de millorar les provisions, perquè ell, fent les provisons que·s acordarien que degués fer, ab alcunes gràcies e bones ordinacions que faria a profit de la cosa públichha de son regne, que era de intenció que li devien ésser proferts LM florins.

Enaprés lo senyor duch parlà e dix que era de la oppinió del senyor mestre, car pus lo senyor rey fes ço que la cort li suplicaria, bé y porien afegir.

Enaprés micer Guillem Çuera dix que no·u dehia en nom de braç ni de tractador del braç reyal, mas per si mateix. Mas que sa intenció era que tantost devien ésser proferts al senyor rey CCM florins, lo senyor rey concordant·se de les provisions dels greuges e de altres gràcies ab la cort, e que aquests CCM florins servisen per quitar lo patrimoni reyal.

Fon dit al senyor bisbe de València que digués sa oppinió, lo qual dix que sa intenció era que'l senyor rey fos subvengut en la manera que fon lo senyor rey en Martí, ell fent a la cort ço que'l dit rey feu en la dita cort, en manera que la cort ne fos contenta e tots ne romanguessen contents.

Enaprés, parlant del dit material, vehent aquí que si cascú havia a dir sa oppinió que seria cosa confusa o laguiosa, acordaren que sobre aquest material cascuns tractadors de cascun braç se apartassen en lurs apartaments e que delliberassen sobre aquest fet e que's comunicassen les delliberacions, en manera que'n fos triada la millor per fer resposta al senyor rey o a ses tractadors.

E apartats los dits tractadors per los tractadors dels braços eclesiàtich fon comunicat lo dit negoci entre tot lo braç e deferida la concòrdia a altre dia. ^{||215}

1417, novembre 16. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XVI^a novembris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren los tres braços del regne justats dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Los III^e elets per los dits tractadors de cascun braç foren ensemps continuants la concòrdia dels dits debats de braç a braç e encara parlants de les coses que's devien ordenar en la cort a utilitat de la cosa pública, segons era posat e escrit en certs memorials.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 17. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i debat sobre el donatiu. Pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XVII^a novembris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||215v}

Eadem die mercurii, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

E, stants los tractadors del braç eclesiàstich, vengueren lo reverent e nobles e honorables archebisbe de Tarragona, mossèn Guerau de Cervelló, don Berenguer de Bardaxí e los altres tractadors del senyor rey sol·licitant e pregant los dits tractadors del braç eclesiàstich que volguessen fer la resposta al senyor rey sobre lo fet del donatiu, als quals fon respost que·l·ls parlarien del material e·ls ne farien resposta. E, stants los dits tractadors del braç eclesiàstich parlant del material, fon recitada la opinió en què eren romasos los tractadors dels tres braços, ço és que fos respost al senyor rey en la forma següent: que per part dels tractadors dels tres braços concordantment fos respost al senyor rey que, pus lo senyor rey se concordàs ab la cort de les provisions dels greuges e de ço que·l·ls suplicarien d'algunes gràcies per profit e utilitat del regne, que·l·ls farien lur poder ab la cort que·l senyor rey fos subvengut per donatiu de CM florins, ab les condicions següents concordes per los braços eclesiàstich e reyal: que·ls dits CM florins fossen convertits en quitament del patrimoni reyal e ab condició concordada per los braços eclesiàstich e reyal que·l senyor rey gitàs de la batlia lo batle general, ço és micer Johan Mercader, lo qual havia fets los més greuges de la cort. Per què fon acordat de comunicar-la ab los altres tractadors dels altres braços, los quals foren d'aquesta opinió axí concordada. E, per tal que mils la poguessen concordar, los tractadors dels dos braços, eclesiàstich e militar, foren justats ensemps e stants justats vingueren los tractadors del senyor rey, los quals proposaren als dits tractants que com lo senyor rey hagués ²¹⁶ entés que·l·ls fessen strebador entre ells que·l batle fos gitat de la batlia, que·l senyor los certificava que no·n faria res, com no fos honesta cosa gitar l'official del ofici sens que informació no·n fos reebuda, car si ell merexia càstich ell lo castigaria en altra manera que no·ls ne calia parlar. E departits de aquí, après molts rahonaments, fon differida la resposta [a] fer al senyor rey a demà per lo matí, com fossen mogudes algunes opinions sobre lo fet del batle per la oferta que·ls tractadors del senyor rey havien feta sobre lo fet de la informació del batle.

1417, novembre 18. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i sol·licitud de nova subvenció. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XVIII^a novembris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los tractadors dels tres braços ensemps e parlant del material de la resposta fahedora al senyor rey e parlant del fet de micer Johan Mercader, per

ço com los tractadors del senyor rey havien profert que'l senyor rey ne reebria informació que y provehiria segons veuria que hagués delinquit, acordaren que'n lo fet del batle fos dit de part dels dits dos braços —eclesiàtic e militar— que'l senyor rey ne reebés informació bona e ben escrita, e que'ntretant provehís al offici de bona persona o de remey que lo regne stigués en asosech e los greuges no's fessen, e sobre l'als que fos feta la resposta al senyor rey, axí com dessús era stada concordada. E de present foren aquí venguts los tractadors del senyor rey e per part de tots los tractadors dels tres braços fon feta la resposta damunt acordada per lo senyor mestre de Montesa per bé e largament dient-hi moltes coses redudants en gran profit e tranquilat de la cosa pública del regne, a la qual cosa fon respost per los tractadors del senyor rey que'ls ho reportarien al senyor rey e de la sua resposta ne farien a ells relació aprés dinar.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, aprés dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||216v}

Eadem die iovis, post prandium, foren los tractadors dels tres braços ajustats en una [cel·la] en lo dit monestir de Preycadors, en lo loch acostumat, on vingueren los dits tractadors del senyor rey, los quals digueren que'ls havien reportades les coses per ells dites al senyor rey, ço és la proferta dels CM florins ab les condicions dessús expressades, e que'l senyor rey entenia haver ben provehits los greuges, però que encara, si mester hi havia adob, que era prest de fer-ho tant com per justícia ho pogués fer e encara de gràcia, e fer aquelles grans e bones provisions que pogués a profit de la cort. E sobre lo fet del batle e dels altres officials de reebre'n informació e de castigar-los per forma que'l regne n'estigués he y romanqués bé, però que'ls sabien bé les despeses que havia fetes lo senyor rey, que bé havia VIII meses que y era que no li havien subvengut sinó IIIM florins. Per què ell los pregava que volguessen millorar lo dit do, e que fon respost que, pus axí era, per sguart de la bona proferta del senyor rey en adobar les provisions, que de present hi entenguesen, e que axí com pasegarien axí venrien en lo millorament del do. Per què, de present, començaren en les provisions dels greuges comuns e concordaren que les matinades fossen per als greuges de les corts e no entenguesen en als, e los aprés dinar fossen per concordar los debats de braç a braç, segons havien començat ja los quatre elets per cascun braç.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||217}

1417, novembre 19. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i examen dels greuges per part dels tractadors. Pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XIX^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a després dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

E los tractadors de la cort entenien en lo apunctament de les provisions dels greuges.

Eadem die veneris, post prandium, los tres braços del regne foren justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||^{217v}}

1417, novembre 20. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XX^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, los tres braços del regne foren justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 22. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a després dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús <dit>, continuà la present cort per part del senyor rey a demà que serà dimarts en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²¹⁸

1417, novembre 23. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XXIII^a novembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a després dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 24. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al divendres següent.

Die mercurii, ante prandium, XXIII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{218v}

1417, novembre 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XXVI^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 27. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XXVII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, novembre 29. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimecres següent.

Die lune, ante prandium, XXVIII^a novembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar dels present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²¹⁹

Eadem die lune, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 1. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, prima decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present <cort> a demà que serà dijous en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

3.23

ELECCIÓ DE TRACTADORS

1417, desembre 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i elecció de tractadors per examinar les provisions reials als greuges. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, II^a decembris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada fon acordat per los tractadors dels tres braços [¶]^{219v} que, per abreujar los negocis de les corts, devien ésser elets dels dits tractadors dos de cascun braç, ço és dels dits tractadors, los quals apunctassen¹⁷² les provisions dels greuges ab los tractadors del senyor rey per ço que pus spatxament se fes e per ço que depuix ne pogués ésser feta relació plenària als braços refferint aquells ço que haurien adaptat. E foren elets per los tractadors dessus dits los següents:

Per l'Església, lo senyor mestre de Montesa [e] micer Johan Gastó.

Per los del militar, don Pedro d'Urrea [e] mossèn Joan de Sentfeliu.

Per los del reyal, micer Guillem Çaera, síndich de València, [e] en Pere Feliu, síndich de Xàtiva.

Los quals, après dinar del present dia, tots ensemps justats, entengueren en lo adaptament de les provisions dels greuges comuns e puix particulars ab lo senyor archebisbe de Tarragona, don Berenguer de Bardaxí e mossèn Domingo Mascó, tractadors per lo senyor rey.

1417, desembre 3. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, III^a decembris anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de [¶]²²⁰ Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present [cort] a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

¶ ¹⁷² C apurassen.

1417, desembre 4. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dimarts següent.

Die sabbati, ante prandium, III^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dimarts primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 7. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dijous següent.

Die martis, ante prandium, VII^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dijous primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{220v}

1417, desembre 9. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, nona decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 10. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, X^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 11. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XI^a decembris anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||²²¹

1417, desembre 13. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune XIII^a decembris, ante prandium, anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 14. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XIII^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 15. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XV^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||^{221v}

1417, desembre 16. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XVI^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, [vicicanceller] dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, desembre 17. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die veneris, ante prandium, XVII^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors justats, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

3.24

NOVA SUBVENCIÓ AL REI

1417, desembre 20. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i acord d'una subvenció al rei de 6.000 florins com a prorrata del donatiu. Pròrroga per al dimecres següent.

Die lune, ante prandium, XX^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.^{||222}

Eadem die lune, ans de dinar, foren justats los dits tres braços en lo dit monestir de Preycadors.

Per lo braç de la Església

Lo senyor mestre de Montesa; micer Johan Gastó; micer Anthoni Poblet, official e procurador del senyor bisbe de Tortosa; mossèn Ramon de Centelles; mossèn Jacme Roqua; mossèn lo comanador de Torrent; en Pere Vives e'n Rodrigo Vives.

Los quals, justats en lo apartament acostumat e parlant dels affers de la cort, ço és del apunctament de les provisions dels greuges, vingueren los tractadors del senyor rey e proposaren-los que com lo senyor rey hagués stat ací en la cort per VII o VIII meses e no fos stat subvengut per la cort sinó de IIIM florins, e festes de Nadal fossen prop e ell bonament no hagués per tenir-les si donchs no manllevava deçà o dellà, e ells sabien bé que lo dit senyor no havia curat dels fets fischals, ans, fort graciosament los havia tractats, per quèls pregava que li volguessen subvenir de alguna quantitat ab la qual ell se pogués socórrer per les festes. A la qual proposició fon per lo braç respost que·l·ls hi acordarien e·ls ne farien resposta.

E parlant del dit material entre lo braç eclesiàstich, fon rahonat com ço que havien proposat los tractadors del senyor rey era ver, ço és de la stada del temps e de la subvenció dels dits IIIM florins e dels fets fischals e que·l·ls era de vigares prima faç que provehit a dos greuges, ço és a hun del bisbe de Tortosa per lo pres de la església de la vila d'Onda e hun d'en Berenguer Vicent, que lo senyor rey devia ésser subvengut de IIII en VM florins; e de present fon tramesa ^{||222v} missatgeria al braç reyal per saber lur oppinió de la dita subvenció fahedora, los quals respongueren que eren de la oppinió del dit braç eclesiàstich, en tant que com fos gran dia differiren la conclusió après dinar.

Eadem die lune, après dinar, foren justats los dits tres braços dins lo dit monestir de Preycadors e lo braç eclesiàstich, estant justat dins lo dit apartament, ço és los dessus nomenats que foren per lo matí, e acordaren que de part lur fos tramés a dir al braç reyal que si ells continuaven la delliberació del matí, ço és de la subvenció fahedora al senyor rey, que ntre abdosos braços per lurs missatgers sol·licitassen lo braç militar per saber-ne lur intenció. E axí fon acordat per los dits dos braços. E stant en aquest propòsit vench missatgeria al dit braç eclesiàstich per part del braç militar continent en effecte que com los tractadors del senyor rey lo haguessen proposat lo fet de la subvenció, que·l·ls eren d'acort que lo senyor rey fos subvengut, però que n aquesta subvenció fos fet strebador que fermàs la cèdula de les despeses del General dels parlaments, *et cetera*. E per lo braç eclesiàstich fon respost que y delliberarien e·ls ne farien resposta.

E, partits de aquí los dits missatgers del braç militar, los dits dos braços continuaren per lurs missatgers del dit material mogut per lo braç militar, ço és del strebador de la dita cèdola, e acordaren que·l·ls fos respost que bé n suplicarien lo senyor rey que la fermàs mas ateses les festes que eren prop e la necessitat del senyor rey, que no farien strebador, però que fos dit als tractadors que de present provehissen en lo greuge de Tortosa, ço és del pres d'Onda, e en lo greuge d'en Berenguer Vicent, lo qual acort intimat al braç militar per part dels dits dos braços acordaren que tots los tres braços fossen en una per concordar lo dit fet, e axí fon fet que tots los dits tres braços foren justats, e après molts rahanaments e haüt sentiment ab los tractadors del senyor rey com no fermaria a present la dita cèdola tro en la

conclusió de la cort, acordaren que lo senyor rey fos subvengut de VIM florins per a les festes, la qual delliberació fon dita e offerta als tractadors del senyor rey per los tres braços, en los quals foren los següents: ¶²²³

Per lo braç de la Església, lo senyor maestre de Montesa, micer Johan Gastó [e] mossèn Jacme Roqua.

Per lo braç militar, lo senyor duch de Gandia.¹⁷³

Per lo braç reyal, en Daniel Mascarós, en Pere Bou, jurats, en Johan Suau, en Bernat Johan, micer Guillem Çuera, micer Jacme Ferrando, en Johan Pugada, micer Bernat Abrí, síndichs de València; en Pere Feliu, en Pere Bixes, síndichs de Xàtiva; en Berthomeu Rovira per Morella; en Bernat Costegà per Alzezira; micer Francesch Feliu per Castelló; en Bernat Muntanyans¹⁷⁴ per Borriana; ¶^{223v} en Johan de Calaceyt per Vila-real; en Berenguer d'Artés per Alaquant; en Bernat Cirera per Ontinyent; en Johan Bou per Cullera; e'n Berthomeu Bodí per Biar e per Bocayrent.

Los quals, concordés que al senyor rey fossen prestats VIM florins, manaren e intimaren als diputats del General del regne, que aquí eren presents, que los dits VIM florins liurassen al dit senyor rey, los quals digueren que·ls plahia, ço és al senyor maestre de Montesa, mossèn Pero Pardo e micer Guillem Çuera, diputats del General del dit regne, e que dels dits VIM florins se fessen fer carta debitòria en la forma acostumada, e que lo senyor rey los prengué en via de préstech e que·ls prengué en comte en lo donatiu fahedor per la present cort. ¶²²⁴

1417, desembre 22. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ans de dinar, XXII^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicenceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar, del present dia.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, après dinar, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicenceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

¶¹⁷³ A continuació, un espai en blanc, equivalent a mitja pàgina, destinat a anotar la resta d'assistents del braç militar. ¶¹⁷⁴ A partir d'ara

el cognom del síndic de Borriana apareix com Muntanyans; a totes les sessions anteriors havia estat Muntanyès.

1417, desembre 23. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia 3 de gener de 1418.

Die iovis, ans de dinar, XXIII^a decembris anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a tres dies del mes de gener primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{224v}

1418, gener 3. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

*Die lune tertia mensis ianuarii, ante prandium, anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*¹⁷⁵

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts en lo loch mateix, ans de dinar.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 4. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, IIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los dits tres braços del regne en lo monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la

¶¹⁷⁵ Al marge esquerre: *anno Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*
Hauria de dir: *anno Domini M^o CCCC^o XVII^o.*

cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²²⁵

1418, gener 5. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al divendres següent.

Die mercurii, ante prandium, V^a mensis ianuarii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del regne justats dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 7. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, VII^a mensis ianuarii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

1418, gener 8. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, debat sobre la confirmació del privilegi de Pere el Cerimoniós sobre el terme i jurisdicció de la vila de Morvedre i presentació de dos greuges per part del braç eclesiàstic. Pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati VIII^a ianuarii, ante prandium, anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, ço és en la casa del capítol, en la qual lo senyor rey acostuma celebrar la present cort, ço és ¶^{225v}

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor bisbe de València; lo senyor mestre de Montesa; mossèn lo comanador de Montalbà; micer Anthoni Poblet, <official e> procurador del bisbe de Tortosa; mossèn Ramon Centelles; mossèn lo comanador de Torrent; micer Guillem Strader; mossèn Jacme Roqua; en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan.¹⁷⁶ ¶²²⁶

Per lo braç de ciutats e vile reyal.¹⁷⁷

E stants lo senyor rey en sa cadira o siti reyal celebrant la present cort, l'onorable micer Guillem Çaera, síndich de València, levà's e dix tals o semblants paraules:

Molt alt, excel·lent príncep e poderós senyor,

En dies passats per la vostra senyoria fon e és stat anul·lat e declarat ésser nul·le hun privilegi per lo senyor rey don Ferrando, pare vostre, de loable memòria, atorgat a la vila de Murvedre, lo qual fon donat en la vila de Conqua, e havets confermat a la ciutat de València lo privilegi e concessió atorgat a aquella e fet per lo senyor rey en Pere, besavi vostre, sobre ¶^{226v} la contribució, jurisdicció e terme de la dita vila de Murvedre ab¹⁷⁸ la dita ciutat. [Per tal] suplica a la vostra molt excel·lent senyoria que, per corroboració de les dites coses, plàcia a la vostra senyoria, per acte de la present cort, confirmar les dites coses, e prega, noresmenys, als braços eclesiàstich e militar e als síndichs de les ciutats e viles reyal del dit regne, qui són presents en la dita cort, que a les dites coses presten e donen lur asentiment.

E de present lo senyor rey manà legir e publicar una cèdola de la tenor següent:

Nós, don Alfonso, per la gràcia de Déu rey d'Aragó *et cetera*. Com hajam anul·lat, (revocat) e declarat ésser nul·le hun privilegi per lo senyor rey don Ferrando, de gloriosa memòria, pare nostre, atorgat a la vila de Murvedre, dat en la ciutat de Conqua a V dies de juliol del any de la Nativitat de nostre Senyor MCCCC XII, per lo qual lo dit senyor exemia e enfranquia la dita vila de les coses per lo senyor rey en Pere, besavi nostre, de loable recordació, atorgat a la ciutat de València e al justícia de aquella, sobre lo terme e jurisdicció e contribució de la dita vila, ab privilegi e concessió feta a la ciutat damunt dita per lo dit senyor rey en Pere dat en València a VIII^o dies de maig del any de la Nativitat de nostre Senyor MCCC LXIII, per major corroboració de la dita anul·lació, revocació e declaració ab lo present acte de cort confirmam la dita anul·lació, revocació e declaració, e encara confermam ab lo present acte de cort lo dit privilegi e concessió per lo dit senyor rey en Pere atorgat e fet a la dita ciutat. E ab lo present acte de cort manam e volem la dita anul·lació, revocació, declaració e confirmació ésser servades per acte de cort, fur e ley del dit regne.

¶¹⁷⁶ A continuació, un espai en blanc equivalent a un terç de pàgina destinat a escriure la resta d'assistents del braç militar. ¶¹⁷⁷ A con-

tinuació, un espai en blanc equivalent a dos terços de pàgina destinat a escriure els assistents del braç reial. ¶¹⁷⁸ C ara.

E lesta la dita cèdola, la cort dessus dita prestà son consentiment a aquella e concordà ab lo present acte axí com a just e rahonable e y presta són consentiment. E lo dit senyor rey, ab consentiment e concòrdia de la present cort, mana que de les dites coses fos fet acte de cort per en Francischo d'Arinyo, scrivà seu. ¶²²⁷

E fetes les dites coses lo dit reverent bisbe de València offerí al senyor rey, de e per part del braç eclesiàstich, dos greuges de la tenor següent:

Molt excel·lent senyor,

Com per rahó de alguns contrasts qui eren entre lo senyor rey en Pere, de loable recordació, besavi vostre, e son vicicancellor e altres oficials del dit senyor de una part, e lo reverent arquebisbe de Tarragona e los prelats e clero de la província de Tarragona de la part altra, per lo sant Pare e per lo dit senyor rey fos comanat a la senyora reyna dona Elionor, besàvia vostra, e al reverent pare en Crist lo senyor don Bertran, de la santa Església de Roma prevere cardenal, vulgarment appellat de Comenge, e del dit sant Pare legat, que decessissen e declarassen¹⁷⁹ los dits duptes e contrasts la dita senyora e lo dit cardenal, per lo poder a-quells donat concordaren e determenaren <los dits contrasts, e entre les altres coses determenaren>, concordaren e declararen que quant se sdevingués que fos contrast entre la jurisdicció real e eclesiàsticha e no aparegués notòriament que de dret e de consuetut la jurisdicció pertangués al senyor rey o a la Església, que en tal cars persones comunes fossen eletes, una per part del senyor rey e altra per part de la Església, les quals abduy concordantment haguessen a determenar lo dit dupte sots virtut de sagrament dins tres meses a bona fe, tot dol e frau cessants, les quals persones, si dins los dits tres meses lo dupte dessus dit no havien pogut o volgut determenar, que en tal cars fossen tengudes de elegir altra tercera persona, la qual abduy o ab la una de les dues persones, dins hun mes, lo dit dupte determenàs, sots pena de cinch-cents morabatins e que durant los dits temps qualsevol processs començats sobre tal dupte cessassen e fossen suspesos,¹⁸⁰ sens prejudí de les jurisdiccions, e si no eren començats que no's començassen tro lo dit dupte fos determenat segons les dites coses e altres en la dita concòrdia són pus largament contengudes, a la qual se refferen los suplicants; la qual concòrdia fon acceptada e per pacte promesa servir per lo dit senyor rey. E com, senyor, lo vostre vicicancellor sobre alguns debats de jurisdicció que són stats suscitats entre ell e/o oficials e jutges vostres de una part e lo bisbe de ¶^{227v} València e/o sos oficials de part altra, sia stat request que servàs la dita concòrdia e aquell no·u haja volgut fer, pretenent que la dita concòrdia no deu servir quant als debats que's susciten e's mouen entre vós, senyor, o vostra sacra audiència o altres oficials vostres, quant vós o la dita audiència sots ací presents de una part e lo dit bisbe e oficials seus de la part altra, ans entén que's han

¶¹⁷⁹ *decessissen e declarassen*] P *decidissen e determenassen*.

¶¹⁸⁰ C *sospitosos*.

a decidir en la dita audiència o vostre consell, ço que, parlant ab aquella humil reverència que's pertany, redunda en gran e evident greuge de la Església. Per ço *et alia*, senyor, suplica lo dit bisbe, e encara lo braç eclesiàstich de regne de València, que tornant lo dit greuge a justícia sia vostra mercè manar al dit vicicanceller que serve la dita concòrdia e totes les coses en aquella contengudes e provehir per acte de cort que vós, senyor, e vostre vicicanceller e qualsevol officials e jutges vostres siats e sien tenguts a servir la dita concòrdia e totes les coses en aquella contengudes axí stant vós, senyor, e la vostra sacra audiència en la ciutat o loch on sien o seran tals debats com en altre qualsevol cars, tota vegada que per part de la Església sia request.

(No és greuge de cort, mes sia feta fe de la convenció ja feta sobre la contenció de jurisdicció per la reyna sa besàvia e lo legat del Papa, la qual se diu que fon aprovada per lo Papa e per son besavi lo rey en Pere. E plau al senyor rey atorgar letra que sia servada la dita convenció, axí per son vicicanceller com per altres officials axí eclesiàstichs com seglars.

Vidit de Funes, vicecancellarius).¹⁸¹

Ítem, senyor, com n'Andreu Ferrer, prevere, beneficiat en la església parroquial de Sent Andreu de la ciutat de València del benefici instituhit en la dita església sots invocació de les benaventurades santa Lúcia, santa Bàrbera e santa Agnès, vèrgens, per en Guillem Pasqual, carnicer *quondam* de la dita ciutat, axí com a beneficiat dessús dit sie directe senyor de la Barraqua appellada de na Sanxa, ab certes terres contigües a aquelles, confrontades ab la Albufera de la dita ciutat e ab la Devesa que vós, senyor, allí havets. E axí com a directe senyor, segons expreses disposicions de furs, a aquell pertanga tota vegada que de la dita barraqua o terres e per rahó de aquelles axí com a censaters serà qüestió conèxer de les dites qüestions e/o cometre aquelles a qui ben vist li serà. E micer Johan Mercader, batle general vostre, de fet com per justícia, ab humil reverència de la vostra senyoria parlant, fer no·u pogués, haja inhibit a·n Anthoni Pasqual, notari, jutge per lo dit beneficiat assignat, ab una qüestió que's menava entre lo dit beneficiat, de una part demanant lo cens ¶²²⁸ que la dita barraqua e terres, de la part altra deffènt que no·s entrameta de conèxer del dit censal tro per ell sia conegut si aquell ha pogut ésser carregat sobre la dita barraqua, sots pena de la feeltat que és tengut a vós, senyor, la qual cosa és molt prejudicial e injusta. Per ço lo dit braç eclesiàstich supplica humilment que per vós, senyor, sia revocada la dita inhibició e manat al dit batle que d'aquí avant no atemte fer semblants inhibicions.

Enaprés, fetes les dites coses, lo senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

¶¹⁸¹ El text entre parèntesis procedeix de P.

1418, gener 10. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, X^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 11. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XI^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||^{228v}

1418, gener 12. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ans de dinar, XII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 13. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 14. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, continuà la present cort per part del senyor rey, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||²²⁹}

Eadem die veneris, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 15. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati XV^a ianuarii, ante prandium, anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, continuà les presents corts per part del senyor rey, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 17. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XVII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats en lo dit monestir de Preycadors los tres braços del regne, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, a després dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{229v}

Eadem die lune, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 18. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XVIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Joffre d'Artigues, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

1418, gener 19. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços per a exigir al rei el compliment de la sentència sobre la qüestió entre Berenguer Vicent i madona Mallada. Pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XVIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, par part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²³⁰

En aquesta jornada foren justats lo braç de la Església, ço és lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez Munyoz e mossèn l'official de

Tortosa, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador de Torrent, en Rodrigo de Rius, mossèn Jacme Roqua e'n Pere Vives.

Als quals, per missatgeria del braç dels cavallers, fon proposat que, com diverses vegades per part dels tres braços de la cort fos stat supplicat lo senyor rey que fes pronunciar al vicicanceller seu una sentència que era ordenada e votada en la sua audiència sobre la qüestió qu'és entre en Berenguer Vicent e madona Mallada, e no se à pogut obtenir, que tota la cort se'n ajustàs en manera que aquest greuge tan gran fos reparat e les gents no fossen axí calumniades, e que si trobàs qualque via com se faria. A la qual cosa fon aturada delliberació, e parlant entre lo braç del dit material fon rahonat que més valia que certes persones se elegissen per cascun braç e que aquelles apuntassen lo negoci com se faria, e que ço que aquells ordenarien tots los tres braços servasen e haguessen per fet. E aquesta via fon comunicada migançant missatgers entre los tres braços, la qual per tots fon aprovada e acceptada, e foren d'acort que cascun braç elegissen III^e persones, enaxí que ntre totes fossen XII^e.

E de present lo braç eclesiàstich elegí micer Johan Gastó; mossèn lo comanador major de Montesa; micer Pere Català, advocat del dit braç [e] mossèn Jacme Roqua. ^{||230v}

Los quals, ensemps ab los altres IIII^e de cascun braç, se apartaren en lo capítol del dit monestir e acordaren que fos dit als consellers del senyor rey que la cort no passaria avant si no's donava remey que la dita sentència se pronunciàs per lo vicicanceller, la qual <cosa> fon mesa en execució, e los dits consellers del senyor rey hi provehiren apuntant lo negoci en manera que la cort se'n tench per contenta.

Eadem die mercurii, post prandium, foren los tres braços <del regne> justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

1418, gener 20. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XX^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||231}

1418, gener 21. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i sol·licitud al braç militar per part dels braços reial i eclesiàstic d'arribar a un acord respecte a les provisions reials i altres assumptes de la cort. Pròrroga per al dilluns següent.

Die veneris, ante prandium, XXI^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

E aquest dia fon tramesa missatgeria al braç militar per part dels dos braços, ço és eclesiàstich e reyal, com ja en dies passats los n'aguessen sollicitat, ço és a saber com los dits dos braços eren en concòrdia de tractar ab los del senyor rey axí sobre lo apunctament dels greuges, ço és de les provisions com dels altres affers de la cort, e com açò duràs ja massa e ells estasen axí embasats que ells los volguessen dir si staven en punct de concordar-se ab ells, en manera que tots tres braços ensemps poguessen entendre en los affers de la cort, car en altra manera ells los certifficaven que los dits dos braços enantarien a fer lurs affers per ço que lo senyor rey los donàs càrrech del laguiar ne dilatar. A què fon respost per lo dit braç militar que·l·ls los farien resposta del dit fet, la qual resposta fon que·l·ls los pregaven que·ls sperasen tro après dinar, e lladonchs los farien la resposta, car ells continuament entenien en los affers.

Eadem die veneris, post prandium, foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{231v}

En aquesta sitiada de divendres après dinar los dits dos braços eclesiàstich e reyal per sos missatgers tornaren a sollicitar lo braç dels cavallers, los quals respongueren que aquell vespre ells farien per manera que lo dilluns primer vinent, ans de dinar, ells los farien la resposta, que ja era massa vespre per aturar tota la cort, com fossen ja les lums enceses per més de una hora.

1418, gener 24. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços per separat i acord d'elegir representants dels braços per a tractar els afers pendents de la cort. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ans de dinar, XXIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços justats dins lo dit monestir de Preycadors, e per lo braç eclesiàstich lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez

Munyoz e micer Anthoni Poblet, mossèn Ramon Centelles, micer Guillem Strader, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives.

Los quals, stants justats dins la cel·la acostumada, vench missatgeria explicant-los com ells eren de acort de tractar dels affers de la cort e que a la bona hora s'aplegassen tots los tres braços ensemps a la casa del capítol e aquí tractassen e vessen què era de fer. ^{||232} E stants los dits missatgers, lo braç eclesiàstich, parlant del dit material, e haüt sguard que tots ensemps justats tractassen del dit fet seria gran confusió e llaguiu, mogueren e tingueren per bo que més valia que certes persones fossen elegides per cascun braç, les quals tractassen dels dits affers, ço és que totes ensemps vehessen e regoneguessen les provisions dels greuges quines eren, e quants greuges hi romanien a provehir, e los provehits quins adobs e milloraments havien mester, e què era de justícia e què de gràcia, en manera que apunyat açò ells ne fessen relació en general als dits tres braços justats. E lladonchs seria acordat de dir: «Açò·ns deu fer lo senyor rey per justícia e açò per gràcia, pase·ns açò, e la cort servir-l'à d'aytant donatiu», en manera que lo tractar del donatiu anàs ab lo apunyatament dessus dit. La qual manera fon intimada al braç reyal, lo qual l'ach per bona e fon acordat per abdós los braços, ço és eclesiàstich e reyal, que·l dit acord fos intimat e la manera dessus dita ab lo braç militar. E de present, per sos missatgers, los dits dos braços ho intimaren al braç militar, lo qual se retench acord tro après dinar del present dia.

Enaprès l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, après dinar, foren los tres braços justats dins lo dit monestir de Preycadors, e per lo braç de la Església ^{||232v} lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Gil Sánchez Munyoz e micer Anthoni Poblet, mossèn Ramon de Centelles, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua, en Pere Vives e n Rodrigo de Rius.

Los quals, stants justats dins la cel·la acostumada, per part del braç militar los fon intimat com ells eren del acord que·ls havien dit ans de dinar, que certes persones fossen eletes per apunyat los dits affers e ells havien elets per los quatre que foren elegits a la examinació dels greuges en los dies passats. La qual cosa, dita e explicada, e los dits missatgers del braç militar departits de la dita cel·la, lo dit braç eclesiàstich sabé del braç reyal com havien elets quasi los que ja eren stats elets a la dita examinació dels greuges, elegiren aquells quatre que foren elegits a la dita examinació dels greuges en dies passats, ço és lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, mossèn Ramon Centelles [e] mossèn lo comanador de Montalbà.

Per part dels cavallers mossèn Francesch de Vilanova, mossèn Pero Sanxis de Calatayú, mossèn Jacme d'Artés [e] mossèn Johan de Vallterra. ¶²³³

Per lo braç reyal en Johan Suau, en Daniel Mascarós, síndichs de València; en Berthomeu Rovira, síndich de Morella e n Ginís Silvestre, síndich d'Oriola.

Los quals dotze, ensemps ab los advocats e scrivans dels dits braços, foren justats en una cetla e començaren d'entendre en lo apunctament dels dits negocis e començaren als greuges comuns.

Enaprés, l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 25. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XXV^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{233v}

Eadem die martis, post prandium, foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XXVI^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller des-

sús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 27. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i desacord entre els braços sobre la manera de procedir respecte al donatiu. Pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XXVII^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ^{||²³⁴}

Eadem die iovis, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Foren justats los del braç eclesiàstich dins la cel·la acostumada, ço és lo senyor mestre de Montesa, micer Johan Gastó, micer Anthoni Poblet, mossèn Ramon de Centelles, micer Guillem Strader, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives.

Als quals fon tramessa missatgeria per part del braç militar contenent en effecte que, jatsia fos acordat per los tres braços que·ls quatre elets per cascun braç apunctassen los greuges, ço és que vessen quals fajen a provehir e què devia ésser provehit per justícia. E açò haguessen ja fet, e no restava sinó que·n fessen relació a tots los braços justats, per tal que tota la cort veés aquí què devia ésser fet sobre los greuges, e que davant tots venguessen los tractadors del senyor rey dien·los les provisions que la cort demanava. E si les feyen tals, que la cort plahia de començar de tractar del donatiu, segons ja era stat delliberat. Però que·l·ls, ço és lo braç militar, havia delliberat que fos dat poder als dits quatre de cascun braç de parlar ab los dits tractadors del senyor rey per apunctar los greuges, ço és les provisions que eren ja acordades e les que acor-^{||^{234v}}darien. E fet açò ab los del senyor rey, après tractarien del do. A la qual cosa fon respost per lo braç de la Església que açò era novell parut e que la delliberació primera romania en banda, per què ells hi acordarien; e acordant sobre aquest material e vehent que açò era mudar de la delliberació primera fon rahonat que fos sabut ab lo braç reyal de quina oppinió eren sobre açò, los quals digueren que no y passarien, mas que·l·ls era vigares que·l·ls deguessen romanir en la primera delliberació, e que demà per lo matí per part dels dos braços eclesiàstich

e reyal fos dada fadiga al braç militar si volien passar a la primera delliberació, sinó que·l·ls, après dinar, haurien los tractadors del senyor rey e tots ensemps parlarien dels greuges e de les altres coses de la cort, e si ells fahien axí com és acordat que tractarien ab ells del do. E d'aquest acord foren los dits braços eclesiàstich e reyal, lo qual hagueren intimat al dit braç militar sinó com ja se'n eren anats. Per què fon acordat demà per lo matí los fos intimat.

1418, gener 28. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XXVIII^a ianuarii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada fon intimat lo dit acord delliberat per los dos braços en lo dia passat al braç militar, lo qual se retench acord. ||^{235v}

Eadem die veneris, post prandium, foren los tres braços justats dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, gener 29. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i acord entre ells sobre com fer el donatiu. Pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XXIX^a ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XXVIII^o.

Foren los tres braços justats dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada lo braç militar tornà resposta als dits dos braços qu'eren de lur acord, per què ordenaren que après menjar fossen tots ensemps e que explicassen la cort als tractadors del senyor rey, metent aquell en execució.

Eadem die sabbati, post prandium, foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e per l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller

dessús dit, de part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{235v}

En aquesta jornada foren congregats los tres braços del regne dins la casa del capítol acostumada, ço és per lo braç de la Església lo senyor bisbe de València; lo senyor mestre de Montesa; micer Anthoni Poblet, official e procurador del senyor bisbe de Tortosa; mossèn Ramon Centelles; micer Guillem Strader; en Rodrigo de Rius e n Pere Vives.

Los quals, ensemps ab los dos braços militar e reyal, acordaren e apuntaren la delliberació concordada, ço és de offerir al senyor rey donatiu en la forma següent *vel quasi*: que com lo senyor rey hagués fetes provisions als greuges offerts en la cort per los braços e singulars de aquells, les quals provisions algunes eren bones e algunes los parien que's deguessen millorar; e encara hi havia alguns greuges que fahien a provehir, e axí mateix que la cort havia mester algunes gràcies del senyor rey. Per què si lo senyor rey millorava les provisions que millorar fahien, e provehia los greuges que provehits no eren en la forma que la cort demanava, es convendria ab aquella; e posava e fermava la cèdola concordada sobre les peccúnies del General preses en lo temps d'en Bellera e de les despeses fetes en lo temps de la investigació de la Corona d'Aragó e feya les gràcies que la cort demanava, que la cort lo sovendria de CM florins. La qual cosa, apuntada e concordada, feren venir aquí los tractadors del senyor rey e offeriren los dits CM florins per part de la cort ab les condicions dessús dites. ¶²³⁶

1418, gener 31. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre com pagar el donatiu del rei. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXXI^a et ultima ianuarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, en la casa del capítol, ço és:

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València, lo senyor mestre de Montesa, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn Ramon de Centelles, mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua e n Rodrigo de Rius.

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan, lo senyor duch de Gandia, don Pedro d'Urrea, mossèn Bernat Centelles, mossèn Pero Sánxez de Calatayú, mossèn Francesch

de Vilanova, en Pere de Montagut, en Pere Ladró de Vilanova, mossèn Joan de Vallterra, mossèn Johan Fabra, mossèn Johan de Sentfeliu, en Galceran de Lòriç, mossèn Johan de Vilarasa, mossèn Johan de Ripoll, mossèn Loís de Castellví, mossèn Jacme d'Artés, mossèn Nicholau Joffre, mossèn Pere de Moncada, mossèn Loís Carbonell, mossèn Pero Pardo, mossèn Pere Siscar, en Manuel de Montagut, mossèn Jacme Romeu, en Pere Çabata, mossèn Manuel Díez, mossèn Joffre de Vilarig, mossèn Vidal de Vilanova, don Pero Maça, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Olfo de Pròxida [e] mossèn Aymerich Centelles. ¶^{236v}

Per lo braç de les ciutat e de les viles reyal

En Johan Pujada, en Pere Bou, en Johan Suau, en Bernat Johan, en Daniel Mascarós, micer Guillem Çaera, micer Johan Ferrando, síndichs de València; en Pere Feliu, en Pere Bixes, síndichs de Xàtiva; en Bernat Costejà, síndich d'Algezira; en Ginís Silvestre, síndich d'Oriola; micer Francesch Feliu, síndich de Castelló; en Bernat Muntanyans, síndich de Borriana; en Johan Calaceyt, síndich de Vila-reyal; en Berenguer d'Artés, síndich d'Alacant; en Jacme Gaçol, síndich de Líria; en Jacme Olzina, síndich d'Ontinyent; en Johan Centonge, síndich de Biar; n'Anthoni Mascarós, síndich de Cullera; en Domingo Spelt, síndich d'Ademuç e de Catellfabib; en Berthomeu Bodí, síndich de Bocayrent, e en Matheu Blanch, síndich de Sexona.

Los quals, tots justats e parlant com se pagaria lo donatiu fahedor al senyor rey, o per general o per compartiment, com fos alterch entre los braços eclesiàstich e militar e de les universitats de la ciutat de Xàtiva e viles reyal de la una part, volents e demanants que's pagàs per generalitats, e la ciutat de València, de la part altra e volent que's pagàs per generalitats e compartiment, acordaren e deliberaren que aquest debat fos mes en poder del senyor [rey], que y pronunciàs e determenàs lo dit debat. E de present ne fermaren compromés en la forma següent en poder del honorable en Francischo d'Arinyo, scrivà del senyor rey e de la present cort, per lo dit senyor rey. ¶²³⁷

Et omnes predicti nominati, habito aliquali colloquio de et super negociis curie antedictae quare certa¹⁸² fuerit materia questionis inter brachia ecclesiasticum et militare ac syndicos sive nuncios civitatis Xative et villarum regalium regni Valencie in curia residencium supradicta parte ex una, et syndicos universitatis Valencie parte ex altera, de et super modo exhigendi et habendi peccunias oportunas pro subvencione sive dono fiendo domino regi et salariis laborancium in negociis curie eiusdem et aliis sumptibus et oneribus persolvendis altercabatur etenim an per compartimentum sive fogaticum vel per viam generalitatis aut aliter dicte pecunie haberentur, ne per disceptationum anfractus ulteriora dispendia pararentur

¶ ¹⁸² C *quia orta*.

negociis dicte curie que utilitatem rei publice dicti regni concernunt, volentes altercacioni huiusmodi finem imponere partes predictae dicta brachia et universitates representantes in curia antedicta, de certa sciencia et consulte, ut dixerunt, gratis, bonis animis et spontaneis voluntatibus compromisserunt firmiterque, verum, plenum et validum compromissum fecerunt, concesserunt utique et firmarunt in excellentissimum et potentissimum dominum dominum Alfonsum, Dei gracia regem Aragonum, tanquam in arbitrum arbitratores et amicabilem compositorem a dictis partibus simul assumptum concorditer et electum de et super questione et altercacione iamdictis et de et super omnibus et singulis incidentibus, deppendentibus et emergentibus ex eisdem. Promittentes partes ipse iamdicto domino regi arbitro arbitratori qui supra et sibi invicem michique notario infrascripto ut publice persone hec ab eisdem partibus pro omnibus quatenus intersit vel interesse posit stipulanti et recipienti legitime quod quicquid dominus rex predictus inter eas dixerit, sentenciaverit, pronunciaverit, arbitratus fuerit ac voluerit, mandaverit, ordinaverit aut declaraverit de iure, foro, usu, laudo vel amicali compositione ipsis ^{237v} partibus presentibus vel absentibus, aut una presente et altera per contumaciam aut alia absente, citatis vel non citatis, diebus feriatis vel non, de die vel de nocte ubique stando, sedendo vel gradiendo, iuris vel fori ordine observato aut penitus vel in parte omisso aut alia quomodocumque voluerit et ei fuerit bene visum, totum id ratum, gratum et firmum habebunt, tenebunt, observabunt et complebunt cum effectu observareque tenere et efficaciter adimplere promisserunt et teneri voluerunt iuris et facti exceptione cavillatione, deffensione ac ficcione cessantibus quibuscumque, volentes quod dictam sentenciam, dictum laudum, arbitrium, amicabilem compositionem et pronunciacionem ipse partes nequeant modo aliquo neque possint redarguere, revocare, annullare sive aliquatenus impugnare nec contra eam aliquas raciones, excepciones, diffugia, malicias vel excusaciones iustas vel iniustas proponere sive proponi facere, verbo vel scriptis, sed potius dicte sentencie, laudo, arbitrio, amicali compositioni et eius pronunciacioni promisserunt et teneri voluerunt stare, obedire pariter et parere sub pena decem mille florenorum auri de Aragonia de bonis partis venientis contra dictam sentenciam, dictum arbitrium, laudum, amicabilem compositionem seu pronunciacionem exigendorum et levandorum aplicandorumque alteri parti predicta observanti, nomine pene et pro damno et interesse illius. Ita quod, <dicta pena> soluta vel graciose remissa, nichilominus presens compromissum et contenta in eo ac sentencia, dictum, pronunciacio et arbitrium et alia prenarrata firma remaneant et effectui deducantur, omni solemnitate cessante super, quibus voluerunt partes predictae quod requirent recurrere vel supplicare modo aliquo sive causa iuste vel iniuste, de iure vel de facto, etiam si in modico, minimo vel multo aliquam earum contingeret agravari, renunciantes expresse per pactum omni supplicacioni, arbitrio boni viri ac oppinioni, asserencium arbitrio boni viri renunciari non posse. Renunciantes etiam omnibus et singulis racionibus, excepcionibus et deffensionibus, tam iuris quam

fori et seu facti, quibus possent quomodolibet se deffendere vel tueri ac iuri etiam dicenti generalem renunciacionem non valere, scientes cuilibet esse licitum renunciari proprio iurii ¶²³⁸ suo et pro premissis attendendis firmiter et complendis, obligarunt omnia bona et iura brachiorum et universitatum superius expressatis.

Testes fuerunt ad predicta presentes venerabiles et discreti Franciscus Scolà, Petrus Laurencii, Franciscus Ferri et Anthonius López, notarii, cives Valencie.

Et illico, partes predictae in domo eadem concorditer eligerunt et nominarunt videlicet: pro brachio ecclesiastico reverendissimos dominos Huguonem, episcopum, et fratrem Romeum de Corbaria, magistrum Montesie, supradictos, necnon nobiles Petrum Ferdinandi d'Íxer, comendatorem Montisalbaní, ac Raymundum de Centelles, sindicum capituli sedis Valencie; pro brachio militari inclitum dominum infantem Iohannem, dominum Alfonsum, ducem Gandie, Iacobum Romeu et Nicholaum Joffre, milites; pro dictis civitate Xative et villis regalibus Petrum Bixes et Ginesium Silvestre, predictos, pro civitate Valencie Iohannem Pugada, Danielelem Mascarós, Petrum Bou, Iohannem Suau, Bernardum Iohannis, Guillelmum Çaera, Iohannem Ferdinandi, quibus concesserunt et potestatem contulerunt plenariam presentandi domino regi predicto compromissum predictum et exponendi negocium antedictum audiendique sententiam, arbitrium, laudum vel amicabilem compositionem aut pronounciacionem vel declaracionem per dictum dominum regem ferendam super altercacione predicta, liberam et generalem administracionem eis super his plenarie comitentes.

Presentibus testibus quibus supra.

Et statim domini electi sive nominati predicti accedentes personaliter ad quandam cellam constructam in angulo claustrí minoris monasterii prelibati, in quo ospitabatur dominus archiepiscopus Terraconensis, ubi tunch dominus rex predictus erat personaliter constitutus, et comparentes in eius conspectu presentarunt eidem domino ¶^{238v} regi compromissum predictum, supplicantes eidem ut super his dignaretur ad altercacionem sumovendam predictam congrue providere.

Et eodem instanti dominus rex predictus super iamdictis presentibus superius nominatis pronounciavit in modum sequentem:

Dominus rex pronounciat et declarat arbitratur et mandat peccunias doni vel subvencionis eidem fiendi per curiam regni predicti et aliorum sumptum et expensarum eiusdem ista vice haberi, fieri et persolvi ex peccuniis per viam iuris generalitatis habendis, salvo partibus antedictis iure quocumque pertinenti eisdem, sich quod per actum huiusmodi non preiudicetur nech deroguetur iuri eorum nec valeat trahi ad consequenciam in futurum.

Testes sunt qui ad predicta fuerunt presentes nobiles Geraldus Alamani de Cervillione, miles, et Iohannes Ferdinandi d'Íxer ac Berengarius de Bardaxino, consiliarii domini regis predicti, et alii in multitudine cupiosa.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||²³⁹

Eadem die lune, après dinar, *XXXI^a et ultima ianuarii predicti*, foren los tres braços del regne justats dins lo dit monestir de Preycadors e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 1. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dijous següent.

Die martis, ante prandium, prima febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après menjar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dijous primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||^{239v}

1418, febrer 3. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dijous següent.

Die iovis, ante prandium, tercia febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren los tres braços del <regne> justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die trino, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 4. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre les provisions reials als greuges. Pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, III^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquests dies la cort delliberà que los greuges offerts que ja eren provehits, segons parer de la cort bé, que de aquells no'n calgués parlar pus; dels altres, qui a parer de la cort no eren ben provehits o havien mester adobs o milloraments en les provisions, que fossen mencionats en hun paper, ço és los comuns a una part, e cascu braç los particulars de aquell braç, e que fossen dats als tractadors del senyor rey, dient-los com ¶²⁴⁰ la cort havia haüda tal delliberació e que·ls daven en certs papers scrits los greuges que farien a provehir o havien mester adobs e milloraments en les provisions, e que si ells se acordaven ab la cort de les dites provisions que a la bona hora tractassen de la conclusió de la cort, en manera que açò no stigués axí embassat e la cort prengués breu conclusió. La qual cosa, rahonada als dits tractadors del senyor rey, fon aquí acordat que·ls dits tractadors ab los juristes de la cort passassen los dits greuges que restaven per provisions e per adobs e que cascu ab sana consciència hi digués son parer a la justícia e que fos mes en execució. E axí fon fet e de present començaren als comuns.

Eadem die veneris, après dinar, III^a febroarii, foren justats los dits tres braços del regne en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{240v}

1418, febrer 5. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, quinta febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús

dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 7. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, VII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴¹

Eadem die lune, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, par part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 8. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, VIII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.
Carnestoltes.

Foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, après dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 9. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii VIII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{241v}

1418, febrer 10. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ans de dinar, X^a mensis febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar, del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 11. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XI^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴²

Eadem die veneris, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 12. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i debat sobre la duració del càrrec de diputat i sobre les provisons reials als greuges.
Pròrroga per al dia següent.

Die sabbati, ante prandium, XII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, ço és per lo braç de la Església lo senyor n'Ot, bisbe de Tortosa, micer Johan Gastó, mossèn Ramon Centelles, mossèn lo comanador major de Montesa, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives. ¶^{242v}

Los quals, estants justats en lo apartament acostumat e parlants dels affers de la present cort, fon-los tramesa missatgeria per part del braç militar contenent en efecte que'l dit braç militar havia delliberat que los diputats del General, per rathon del donatiu fahedor per la present cort, se devien mudar e que's mudassen de III en III anys; axí mateix que'ls paria que deguessen entendre en apunctar les gràcies e ordinacions que havien mester del senyor rey en manera que la cort anàs avant. A les quals coses proposades lo dit braç eclesiàstich se retench delliberació.

E de present, partits del dit braç los missatgers del braç militar, foren rahnades les dites coses entre lo dit braç e, parlants per vots, fon apunctat e concordat que eren del acort dels cavallers, ço és que'ls diputats se mudassen, però que a l'altre cap que de III en III anys se mudassen, ne volien haver major delliberació. Sobre lo fet d'entendre en les gràcies e ordinacions que mester havien, que'ls plahia d'entendre-hi, e de fet digueren que y fossen los qui ja hi eren elegits, ço és lo senyor bisbe de València, lo senyor bisbe de Tortosa, lo senyor mestre de Montesa e mossèn lo comanador de Montalbà. E de present intimaren les dites coses al braç reyal, lo qual fon d'aquest acord mateix.

Enaprés l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴³

1418, febrer 14. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XIII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 15. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XV^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Eadem die martis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e lo dit honorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{243v}

1418, febrer 16. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XVI^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 17. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XVII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, après dinar, lo dit honorable micer Johan de Funes, vic canceller, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴⁴

1418, febrer 18. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XVIII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 19. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die sabbati, ante prandium, XVIII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, foren justats los tres braços *ut supra*, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor, continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{244v}

3.25

ELECCIÓ D'APUNTADORS

1418, febrer 21. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i elecció de dotze apuntadors per tractar la qüestió del batle general Joan Mercader i acordar el donatiu. Nomenament de procurador fet per Ramon de Montcada, comanador de Torrent, a favor de fra Manuel de Vilarasa, comanador d'Ares. Pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXI^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

En aquesta jornada los tres braços elegiren certes persones, ço és quatre de cascun braç, per apunçar la cèdola ordenada en temps del senyor rey en Ferrando sobre lo fet de micer Johan Mercader e per veure la manera de la Diputació fahedora per lo do de la present cort.

Procuració

Die lune XXI^a febroarii dicti anni MⁱCCCCⁱXVIIIⁱ nobilis frater Raymundus de Muncada, comendator de Torrent, constituit procuratorem suum venerabilem fratrem Manuelem de Vilarasa, comendatorem d'Ares, ordinis Montesie, presentem in curiis, [et] dedit potestatem omnimodam sicut ipse facere posset et cetera. Promisit et cetera. Testes Rodericus de Rius, notarius, et Bernardus Bonshoms, porterius.

Eadem die lune, après dinar, foren los tres braços del regne justats en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller desús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 22. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i nomenament de procurador fet per l'abat del monestir de Santa Maria de Poblet a favor de Jaume Roca, canonge d'Esglésies, a Sardanya. Pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XXII^a febroarii, anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴⁵

Die martis predicta XXII^a febroarii reverendus dominus abbas Populeti, ratificando quitquit fuit nomine eius in curiis regni Valencie predictis procuratum et gestum, constituhit procuratorem suum venerabilem Iacobum Roqua, canonicum Sulcitanensis,¹⁸³ presentem, ad omnia, et cetera, cum potestate petendi et recipiendi quascumque quantitates, pro gravaminibus tamen dicto abbati pertinentes, curia¹⁸⁴ per dominum regem quam per eius officiales et de receptis apoquas faciendi, et cetera. Ordinetur large. Promisit, et cetera. Obligavit et cetera.

¶ ¹⁸³ C *Silcitanensis*.

¶ ¹⁸⁴ Sembla que manca una part del text.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, febrer 23. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al divendres següent.

Die mercurii, ante prandium, XXIII^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, post prandium, foren los tres braços del regne justats dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a divendres primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{245v}

1418, febrer 25. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XXV^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

Eadem die veneris, intitulata XXV^a febroarii, venerabilis Egidius Sancii Munionis, ut procurator honorabilis capituli Valencie, substituhit in curiis predictis Bernardum Jornet. Testes venerabilis Petrus Catalani et Guillelmus Strader, iurisperitus, ut procurator venerabilis prioris Vallischristi, substituit in dictis curiis procuratorem suum Petrus Vives. Testes predictus Petrus Catalani et venerabilis Egidius Sancii Munionis.

1418, febrer 26. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ante prandium, XXVI^a febroarii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴⁶

Eadem die sabbati, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, [vicicanceller dessus dit], per part del senyor rey continuà la present cort dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, febrer 28. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XXVIII^a et ultima febroarii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 1. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, prima marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços *ut supra*, e lo dit honorable vicicanceller continuà la present cort après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{246v}

Eadem die martis, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1417, març 2. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, secunda marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴⁷

1418, març 3. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, III^a marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres ans de dinar en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 4. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, III^a marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, post prandium, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{276v}

1418, març 5. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die sabbati, ante prandium, quinta marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present [cort] a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 7. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ans de dinar, VII^a marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preycadors, e l'onorable vicicanceller dessus dit continuà la present cort per part del senyor rey après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁴⁸

1418, març 8. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ans de dinar, *VIII^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir dels Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

1418, març 9. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ans de dinar, *nona marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*

Foren justats los tres braços del regne de València dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

Eadem die mercurii, après de dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dijous primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{248v}

1418, març 10. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, *X^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, per part del senyor rey continuà la present cort, a demà que serà divendres, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 11. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ans de dinar, *XI^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e lo dit honorable vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||²⁴⁹

1418, març 12. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ans de dinar, *XII^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.*

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller, per part del senyor rey continuà la present cort a dilluns primer vinent, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 14. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die lune, ante prandium, XIII^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die lune, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ||^{249v}

1418, març 15. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die martis, ante prandium, XV^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan Navarro, regent la cancelleria, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a dimecres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 16. Monestir de Predicadors.
Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die mercurii, ante prandium, XVI^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vic canceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die mercurii, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà dijous, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶²⁵⁰

1418, març 17. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die iovis, ante prandium, XVII^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die iovis, après dinar, foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort a demà que serà divendres, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

1418, març 18. Monestir de Predicadors.

Reunió dels tres braços i pròrroga per al dia següent.

Die veneris, ante prandium, XVIII^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die veneris, après dinar, foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preÿcadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, continuà la present cort per part del senyor rey a demà que serà disapte, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*. ¶^{250v}

1418, març 19. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, presidides pel rei, qui proveeix que la cort pugua continuar vàlidament el seus treballs els propers dilluns i dimarts, malgrat ser dies fèriats. Pròrroga per al dilluns següent.

Die sabbati, ans de dinar, XVIII^a marcii anno a Nativitate Domini M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren justats los tres braços del regne en lo dit monestir de Preyçadors, e l'onorable micer Johan de Funes, vicicanceller dessus dit, per part del senyor rey continuà la present cort, après dinar del present dia, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die sabbati, post prandium, XVIII^a marcii dicti anni Mⁱ CCCCⁱ XVIIIⁱ.

Foren justats los tres braços del regne dins lo dit monestir de Preyçadors, ço és:

Per lo braç de la Església

Lo senyor bisbe de València; lo senyor bisbe de Tortosa; lo senyor mestre de Montesa; mossèn lo comanador de Montalbà; mossèn Gil Sánxez Munyoz, procurador del capítol de València; mossèn lo comanador de Torrent; mossèn Jacme Roqua, micer Guillem Strader, en Rodrigo de Rius e'n Pere Vives, *dictis nominibus*. ||²⁵¹

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan, lo senyor duch de Gandia, en Pere Boyl Ladró per lo vezcomte de Vilanova, don Pedro d'Urrea, mossèn Bernat Centelles, mossèn Olfó de Pròxida, don Pero Maça, mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Berenguer de Vilargut, mossèn Pere de Moncada, mossèn Loís d'Abella, mossèn Manuel Díez, en Pere de Montagut, mossèn Pero Sánxez de Calatayú, mossèn Francesch de Vilanova, mossèn Aymerich Centelles, mossèn Loís de Castellví, mossèn Johan Fabra, mossèn Johan de Vilarasa, mossèn Johan de Sentfeliu, mossèn Johan de Vallterra, mossèn Jacme Romeu, mossèn Johan de Ripoll, mossèn Pere Pardo, mossèn Loís Carbonell, mossèn Jacme d'Artés, mossèn Nicholau Joffre, mossèn Joffre de Vilarig, mossèn Pere Siscar, mossèn Manuel de Montagut, en Galceran de Lòriç, en Pere Çabata, major, e'n Pere Çabata, menor.

Per lo braç de ciutats e viles reials

En Johan Pugada, en Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Johan Suau, en Bernat Johan, micer Guillem Çaera, micer Johan Ferrando, micer Bernat Abrí, síndichs de València; en Pere Feliu e'n Pere Bixes, síndichs de Xàtiva; en Johan Pallma e'n Berthomeu Rovira, síndichs de Morella; en Bernat Costegà, síndich d'Alzezira; ||^{251v} en Ginís Silvestre, síndich d'Oriola; en Francesch Feliu, síndich de

Castelló; en Bernat Muntanyans, síndich de Borriana; en Berenguer d'Artés, síndich d'Alacant; en Jacme Gaçol, síndich de Liria; en Jacme Olzina, síndich d'Ontinyent; en Johan Bou, síndich de Cullera; en Domingo Spelt, síndich d'Ademuç; en Miquel Ribera, síndich de Biar; en Berthomeu Bodí, síndich de Bocayrent e'n Matheu Blanch, síndich de Sexona.

Los quals tres braços, congregats en lo loch acostumat, ço és en lo capítol del dit monestir de Preycadors, lo senyor rey vench al dit loch, e estant axí congregada tota la dita cort, lo dit senyor rey, de voluntat, acort e consell de la dita cort, manà legir e publicar per lo seu prothonotari dessús dit, en presència de tota la dita cort, la cèdula següent:

Lo senyor rey, de voler e consentiment de la cort, ordena e proveheix que dilluns e dimarts primers vinents, tro en ora de miganyit, no contrastant sien dies feriat,¹⁸⁵ se puxa tenir, celebrar e continuar la present cort, e que tots los actes que en los dits dies se faran en la dita cort sien vàlits e fermes e hajen tanta efficàcia, fermetat e valor com si eren fets en dies que àls no fossen feriat.

E continuà la present cort ¶²⁵² per al dit dia de dilluns, ans de dinar, en lo present loch mateix.

E lesta e publicada la cèdola o scriptura dessús inserta, la dita cort concordà al dit acte son consentiment e asentiment prestà.

Present foren a les dites coses los nobles mossèn Guerau Alamany de Cervelló, en Johan de Luna, cavallers e camarlenchs, e en Berenguer de Bardaxí, consellers del senyor rey, e altres en multitut copiosa.

E après, fetes les dites coses, los del braç eclesiàstich dessús dits, apartats en lur apartament e cel·la dessús dita, parlants entre si dels affers e conclusió de la cort, axí sobre alguns apunctaments de les provisions en lurs greuges, les quals a lur parer se devien millorar e adaptar, com dels officis de la Diputació e de moltes altres coses, e parlants d'un material que·ra stat mogut per los altres braços, ço és que aquells qui han treballat en les presents corts si deuen ésser pagats del General o particularment per lo braç del qual seran los dits treballats. E per apunctar e rahonar lo dit material ab los altres braços elegiren les persones següents, les quals no poguessen res cloure sens tot lo braç, ans haguessen a refferir tot lo rahonament e apunctament al dit braç.

Mossèn lo comanador de Torrent, micer Guillem Strader, mossèn Jacme Roqua e'n Rodrigo de Rius. ¶^{252v}

¶¹⁸⁵ Dilluns i dimarts sant.

1418, març 21. Monestir de Predicadors.

Reunió del braç eclesiàstic per a elegir diputat del dit braç. Pròrroga per al dia següent.

Eadem die lune, post prandium, XXI^a marci anno predicto M^o CCCC^o XVIII^o.

Foren ajustats e congregats en la dita cetla o apartament dessús dit en lo monestir de Preycadors los següents del braç eclesiàstich: lo senyor bisbe de València, lo senyor bisbe de Tortosa, lo senyor mestre de Montesa, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, micer Guillem Strader, en Rodrigo de Rius e n Pere Vives, *dictis nominibus*.

Los quals, retornants a parlar dels materials dessús dits, dels quals havien parlat en lo abans de dinar del present dia, acordaren que's apartassen los dits honorables micer Johan Gastó e micer Guillem Strader, ensemps ab l'onorable don Berenguer de Bardaxí, presents los reverents senyors, lo senyor bisbe de València e lo senyor bisbe de Tortosa, e axí fon fet de continent. E com lo dit micer Johan Gastó fundàs e fos de intenció que lo dit ofici de diputat devia e deu recaure en lo senyor bisbe de València, e lo dit micer Guillem Strader tengués lo contrari, dient que devia recaure en lo dit senyor bisbe de Tortosa, lo dit honorable don ²⁵³ Berenguer de Bardaxí dix que ell no podia entendre en lo dit fet ne dir-hi res com fos fangat e ocupat dels affers de la present cort per part del senyor rey e de la cort, però que ells eren tals que bonament se'n podien avenir. E dites les dites respostes, de present lo dit senyor bisbe de Tortosa dix que no curava que y diguessen res los sobredits àrbitres, car ell, per reverència del senyor bisbe de València, donà loch e ses veus al dit senyor bisbe de València, jatsia ell entengués haver dret en lo dit ofici de Diputació, però que açò fahia e deya sens prejudi seu e de sa dignitat e que açò no fos tret a ús ne a conseqüència en sdevenidor. E axí mateix lo dit senyor bisbe de València dix que per totes les dites coses ne per lo dit rahonament fet e dit per lo dit senyor bisbe de Tortosa no fos engendrat a si ne a sa dignitat prejudi alcú en sdevenidor, com lo dit ofici de Diputació deu recaure en bisbe de València principalment, e que les dites coses no puxen ésser tretes a ús ni a conseqüència en sdevenidor.

E fetes les dites coses, com tots fossen de concòrdia que'l senyor bisbe de València fos hun dels diputats, tots los exemps, ço és mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Jacme Roqua, procurador de Bexí e del abbat de Poblet, micer Guillem Strader per lo prior de Valdecrist, en Rodrigo de Rius per lo abbat de Valldigna, en Pere Vives per lo abbat de Benifaça, nomenaren lo altre diputat, ço és, lo senyor mestre de Montesa, per aquest trienni primer vinent, sens prejudi de lurs principals, e axí ho digueren que fos scrit per mi, Pere Lorenç, scrivà del dit braç.

Enaprés, com los senyors bisbe de València e bisbe de Tortosa e mossèn Gil Sánxez Munyoz, procurador del honorable capítol de València, ¶^{253v} de una part, e los exemps, de la part altra, rahonassen e debatessen sobre los officis altres de la Diputació, com ja fossen elegits per tots ells lo senyor bisbe de València e los senyor mestre de Montesa, lo comanador de Montalbà e lo comanador de Torrent e mossèn Jacme Roqua, que aquí eren presents, com los altres se'n fossen anats o no fossen en la cetla, elegiren en àrbitres e electors a nomenar e elegir en los altres officis de la Diputació lo senyor mestre de Montesa e mossèn Gil Sánxez Munyoz.

E fetes les dites coses l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort a l'endemà que serà dimarts, ans de dinar, en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

4. CLAUSURA DE LES CORTS

1418, març 22. Monestir de Predicadors.

Reunió de les Corts generals, elecció de nous diputats i càrrecs de la Diputació del General, publicació de les provisions reials als greuges i acte de clausura de les Corts.

Die martis, ante prandium, XXII^a marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o.

Foren congregats los dessús prop scrits del braç eclesiàstich en lo dit apartament o cetla del dit monestir de Preycadors, los quals parlaren, tractaren e menegaren dels milloraments e adobs que demanaven en les provisions de lurs greuges, axí mateix dels materials de les scoltes e torres fahedores en la marina ¶²⁵⁴ del regne e de les monedes [e] comunicar-ne ab los altres braços. E, com fos gran dia¹⁸⁶ e hora de dinar, differiren tro après dinar la conclusió dels dits materials.

E l'onorable micer Johan de Funes, vicicancellor dessús dit, per part del senyor rey continuà la present cort après dinar del present dia en lo loch mateix.

La cort protestà *ut supra*.

Eadem die martis, post prandium, XXII^a marcii anno a Nativitate Domini M^oCCCC^oXVIII^o, foren ajustats e congregats en la cetla o apartament del dit monestir de Preycadors los següents del braç eclesiàstich: lo senyor bisbe de València, lo senyor bisbe de Tortosa, lo senyor mestre de Montesa, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo comanador de Torrent, mossèn Gil Sánxez Munyoz, mossèn Jacme Roqua, en Rodrigo de Rius, micer Guillem Strader e'n Pere Vives. ¶^{254v}

¶¹⁸⁶ Dimarts sant.

Los quals, parlants dels materials de les scoltes e de les torres e de la mone-
da, fon-los intimada la elecció de les persones per lo braç militar feta, per tractar
e concordar los dits materials, la qual fon de les persones següents: mossèn Olfo
de Pròxida, mossèn Vidal de Vilanova, don Pero Maça, mossèn Loís de Castellví,
mossèn Johan Fabra, mossèn Bernat de Centelles, mossèn Johan de Sentfeliu e n
Manuel de Montagut.

E de present, per a les dites coses, lo braç eclesiàstich elegí les persones se-
güents, VIII en nombre, e tants com lo braç militar: lo senyor bisbe de Tortosa, lo
senyor mestre de Montesa, mossèn lo comanador de Montalbà, mossèn lo coma-
nador de Torrent, mossèn lo comanador major de Montesa e n Pere Vives.

Enaprés, com per los altres braços fos rahonat e comunicat ab lo braç ecle-
siàstich que si per lo senyor rey o sos oficials era fet alcun contra fur o libertats o
bons usos del regne que degué ésser defés per los diputats del General, lo dit braç
eclesiàstich feu lo acte següent:

Lo braç de la Església, stant en la present cort ajustat en son apartament,
ordena e li plau e vol que, si per lo senyor rey o per qualsevol oficial reyal serà fet
contra fur o furs, libertats e bons usos del regne de València, que sia deffés per los
diputats del dit regne a despeses del General del dit regne. E per ço que la present
ordinació sia concorde ab la del braç reyal, que sia vista aquella e sia concordada.

*Testes honorabilis Petrus Catalani, decretorum doctor, et Bernardus Jornet, presbiter
Valencie.* ||²⁵⁵

Enaprés, com tractassen dels officis de la Diputació e fossen ja concordes
e apuntats dels diputats, segons dessús és mencionat, e fossen apartats lo senyor
maestre de Montesa e mossèn Gil Sánxez Munyoz per fer la elecció dels sobre-
dits restants officis, segons dessús és rahonat, lo senyor bisbe de València nomenà
en clavari de la dita Diputació mossèn Gil Sánxez Munyoz, a la qual nominació
adherí lo senyor bisbe de Tortosa, e la loà axí mateix, lo dit mossèn Gil Sánxez
Munyoz adherí a la dita nominació. Enaprés lo senyor bisbe de Tortosa nomenà
en comptador de la dita Diputació en Jacme Roqua, com a prevere, no pas com
a procurador dels dits exempts; a la qual nominació adheriren lo senyor bisbe de
València e lo dit mossèn Gil Sánxez Munyoz.

Enaprés los dits senyor maestre de Montesa e mossèn Gil Sánxez Munyoz,
en lur apartament, nomenaren en los officis de la dita Diputació les persones se-
güents, ço és, en clavari de la dita Diputació mossèn Pero Ferrández d'Íxer, coma-
nador de Montalbà; per comptador en Jacme Roqua; per administrador mossèn
Gil Sánxez Munyoz.

Enaixí que fon feta la elecció de la Diputació, ço és, lo senyor bisbe de
València [e] lo senyor maestre de Montesa, diputats; don Pero Ferrández d'Íxer,

comanador de Montalbà, clavari; mossèn Gil Sànxez Munyoz e frare Berenguer Domenge, comanador major de Montesa, comptadors. ¶^{255v}

E fetes les dites coses e comunicades les dites eleccions ab los altres braços, per ço que fos ordenat en general de part de tota la cort, segons avant és contengut, vench lo senyor rey al dit loch acostumat, ço és en la casa del capítol del dit monestir de Preyçadors e asech-se en son siti o cadira reyal per cloure e finir la present cort, presents los tres braços del regne de València, ço és:

Per lo braç eclesiàstich

Lo senyor bisbe de València; lo senyor bisbe de Tortosa; lo senyor mestre de Montesa; mossèn lo comanador de Montalbà; mossèn Gil Sànxez Munyoz, procurador del honorable capítol de València; mossèn lo comanador de Torrent; en Rodrigo de Rius, procurador del abbat de Valldigna; mossèn Jacme Roqua, prevere, procurador del abbat de Poblet e del comanador de Bexís; en Pere Vives, prevere, procurador del abbat de Benifaça [e] micer Guillem Strader, procurador del prior de Valldecris. ¶²⁵⁶

Per lo braç militar

Lo senyor infant don Johan, lo senyor duch de Gandia, en Pero Boyl Ladró per lo vezcomte de Vilanova, don Pedro d'Urrea, mossèn Bernat Centelles, mossèn Olfo de Pròxida, don Pero Maça, mossèn Vidal de Vilanova.¹⁸⁷ ¶^{256v}

Per lo braç de les ciutats e viles reyal

En Johan Pugada, en Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Johan Suau, en Bernat Johan, micer Guillem Çaera, micer Johan Ferrando, micer Bernat Abrí, síndichs de València; en Pere Feliu e'n Pere Bixes, síndichs de Xàtiva; en Johan Palma e'n Berthomeu Rovira, síndichs de Morella; en Bernat Costegà, síndich d'Algezira; en Francesch Feliu, síndich de Castelló; en Bernat Muntanyans, síndich de Borriana; en Berenguer d'Artés, síndich d'Alaquant; en Jacme Gaçol, síndich de Líria; en Jacme Olzina, síndich d'Ontinyent; en Johan Bou, síndich de Cullera; en Domingo Spelt, síndich d'Ademuç; en Miquel Ribera, síndich de Biar; en Berthomeu Bodí, síndich de Bocayrent, e'n Matheu Blanch, síndich de Sexona.

E com tots los dits tres braços del regne de València fossen congregats davant lo dit senyor rey, sehent en la cadira reyal, lo senyor rey manà legir e publicar per son prothonotari les provisions dels greuges donats en la present cort,

¶¹⁸⁷ A continuació espai en blanc equivalent a dos terços de pàgina destinat a anotar la resta d'assistents del braç militar.

la oferta de la present cort e lo poder donat als diputats novellament elegits e los protests offerits per los dits braços e per alguns singulars de aquells, e moltes altres scriptures concernents actes de la present cort, axí com són furs e ordinacions fetes en la dita cort. ¶²⁵⁷

E de continent lo senyor bisbe de València, per part del dit braç eclesiàstich offerí al senyor rey, present tota la dita cort, certes protestacions de la tenor següent:

Brachium ecclesiasticum presentis curie protestatur¹⁸⁸ quod foris et ordinationibus hodie in presenti curia publicatis consentit in quantum licite postest, salvo iure ecclesiastico et ecclesiastica libertate.

Molt excel·lent príncep e senyor,

Lo braç eclesiàstich de la present cort e singulars de aquell, ab humil e subjecta reverència de la vostra senyoria, protesten que no consenten a les provisions per vós, senyor, fetes e vuy publicades als greuges a la vostra senyoria en la present cort offerits dels braços militar e reyal e singulars de aquells, conjunctament o divisa, ans contradién a aquelles si e en quant les dites provisions sien o puxen ésser prejudicials al braç eclesiàstich, singulars o singular de aquell e vasalls lurs, e que per les dites provisions no sia parat ara o en sdevenidor algun prejuhí al dit braç eclesiàstich o alguns singulars e singular de aquell e vasalls lurs, ab la dita humil e subjecta reverència de la vostra senyoria protesta lo dit braç eclesiàstich e los singulars de aquell que no consent a algunes gràcies o concessions per vós, senyor, fetes e donades en la present cort als dits braços militar e reyal o alguns singulars o singular de aquells, ans contradiu a aquelles si e en quant sien o puxen ésser prejudicials al dit braç eclesiàstich, singulars o singular de aquell e vassalls lurs, e que per aquelles dites gràcies o concessions no sia fet algun prejuhí ara o en sdevenidor al dit braç eclesiàstich, singulars o singular de aquell e vassalls lurs, requirint de les dites coses carta pública. ¶^{257v}

Molt excel·lent senyor príncep e poderós senyor,

Lo braç eclesiàstich ab humil e subjecta reverència de la vostra reyal majestat diu que com en lo present dia de vuy sia feta proferta e donatiu per tota la cort e braços de aquella de CLXXXVIIIIM florins a la vostra molt alta senyoria, lo qual donatiu se deu exhigir e levar per generalitat en lo vostre regne de València, per tal lo dit braç eclesiàstich e singulars de aquell protesten que ells no consenten a obligar ne pagar en lo dit General per sguart de lurs persones, com fer no ho puxen sinó solament per los vassalls del dit braç e singulars de aquell.

¶¹⁸⁸ C *presentantur*.

Molt excel·lent senyor,

Com alguns lechs se sien mesos en lo braç eclesiàstich, com aquell no sia stat abilitat, dient-se procuradors de alguns eclesiàstichs, los quals çà enrere no han acostumat cabre ne entrevenir en lo dit braç ne en la cort, per tal lo dit braç eclesiàstich protesta que no entén loar ne aprovar lo entreveniment de aquells que no y han acostumat entrevenir ne cabre, ans ab la present hi dissent he y contradiu expressament, e supplica que sia mercè de vós, senyor, manar continuar la present cèdola en lo present procés de la present cort a fi que prejudí alcú no sia engendrat al dit braç ne puxa ésser tret en sdevenidor a ús ne a conseqüència.

GREUGES DEL BRAÇ MILITAR

GREUGES DEL BRAÇ MILITAR¹⁸⁹

In Dei nomine. Cunctis pateat evidenter, quod cum in curia generali quam illustrissimus et magnificus princeps et dominus dominus Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie, incolis regni Valencie, pro bono statu regni eiusdem et utilitatis eius rei publice incremento celebrandam indixit et celebrare incepit in civitate Valencie die vicesimaseptima mensis aprilis preteriti, oblata in viam gravaminis inter alia capitula subinserta, dictus dominus rex, ad supplicacionem brachii prelibati in suo consilio matura deliberacione prehabita fecit provisiones et responsiones ad dicta capitula, prout continentur in fine cuiuslibet eorumdem, quasquidem provisiones dominus rex predictus per me Petrum Ram, in legibus licenciatum, eius prothonotarium, de benignitate sua ad supplicacionem brachii supradicti die subscripta qua curiam licenciavit predictam mandavit et fecit in eadem curia publicari, quorumquidem capitulorum ac responsionum et provisionum factarum ad ea, ut superius est expressum, tenores inferius per ordinem subsequuntur:

Molt excel·lent príncep e victoriós senyor,

A la vostra molt gran senyoria lo braç militar del vostre regne de València offir los greuges dejús contenguts, supplicant a aquella sia mercè voler aquells provehir per justícia, protestant que en offerre o donar-ne més temps no'ls percórrega, ans tot son dret los ¶^{102v} sia salvat com ne entenguen més a donar. E jatsia, senyor, les dites coses proceexquen de justícia, lo dit braç ho haurà a gràcia e mercè.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶¹⁸⁹ Real Academia de la Historia (Madrid), Colección Salazar y Castro, *Greuges del braç mi-*

litar de les Corts de 1417-18, sig. 1.120, ff. 102-128. Manuscrit J.

[1]. <Greuge de la reyna Yolant per lo fet de l'Albufera>¹⁹⁰

Primerament, senyor, com la senyora reyna dona Yolant, de trenta anys ençà, contínuament haja tengut e possehit per cambra l'Albufera de la ciutat de València, ab la devesa e salines e lo terç del peix de la mar, ab tota jurisdicció alta e baixa e ab tots drets e emoluments d'aquella, e posant-hi batles e guardians, e removent-ne aquells a sa llibera volentat, los quals batles han tota jurisdicció entre los peixcadors, axí de mar com de l'Albufera, per rahó de peix e coses servints a peixquera del cap del Putg tro al cap de Cullera, e axí u han acostumat per tots temps, e fahent, e ha acostumat fer, arrendaments dels drets d'aquella a son voler sens que'n res no y hac participi lo batle general del regne de València, e axí la ha tenguda e possehida pacíficament e quieta per lo dit temps. E micer Johan Mercader, vostre batle general, privant la dita senyora de la dita sa possessió e teneó pacífica, sens alguna conexença, novellament hi ha mes guardià per vós, senyor, e aquell no'n vol levar si donchs lo guardià de la dita senyora no u arrende a aquell qui lo dit batle vol, e per tant com aquell vol, e exerceix la jurisdicció pertanyent al batle de la dita Albufera, fahent juhís entre los pescadors, axí en la peixcateria, trametent-hi son alguazir, com en altra manera e en altres lochs; e encara s'entremet de fer juhís entre altres contractants e delinqüents, o quasi, en los límits de la dita Albufera e en e [¶]¹⁰³ de les coses que pertanyen al batle de la dita Albufera.

Ítem, no permet qu'algun arrendament se faça dels drets e emoluments de la dita Albufera per la dita senyora e moltes altres novitats, en tant que ara [e]nvídes hi és coneguda la dita senyora. Per què, senyor, la dita senyora ha recorregut a vós moltes vegades e de vós, senyor, ha haüt provisions justes, però lo dit batle no les ha volgudes servir. Per què, senyor, lo dit braç militar e lo procurador de la dita senyora humilment suppliquen vostra senyoria que sia vostra mercè tornar los dits greuges a degut stament, en manera que la dita senyora no sia privada de la possessió, o quasi, ans sie restituïda plenerament en los dits seus drets, segons era acostumat, ans que lo dit micer Johan Mercader fos batle, e que lo dit batle no's entrameta de les coses dessus dites e altres concernents los actes e fets de l'Albufera, devesa e salines e del terç del delme del peix. E si en altra manera aquell dit batle general no u fahie sia haüt per privada persona. E, si los peixcadors o altres recorren al dit batle general per actes pertanyents o que sien acostumats conèixer per batles de la dita Albufera, sien encorreguts en grans penes aplicadores a la dita senyora reyna.

Proveeix lo senyor rey que sia restituïda la dita reyna en la possessió de les dites coses segons tenor dels pactes e provisions fets e fetes per los senyors rey don

¶ ¹⁹⁰ Les rúbriques entre parèntesis angulars no formen part de la redacció original, han estat afegits posteriorment.

Als greuges que no en tenien se'ls ha atribuït un títol o rúbrica entre parèntesis quadrats.

Martí e don Ferrando sobre les coses en lo present capítol contengudes, los quals pactes e provisions mana servir, salvat al dit senyor lo dret de la propietat, volent que sia mantenguda la dita senyora en la possessió, o quasi, en què ere de les dites coses, vivent lo dit senyor rey en Martí, e mana al dit batle general que no la perturbe en aquella.

Vidit de Funes, vicecancellarius. ¶^{103v}

[2]. *Idem ut supra* Albufera

Ítem, senyor, com ab la dita Albufera e sots lo dit nom la dita senyora haja possehit per tot lo dit temps per cambra lo terç del delme del peix de la mar, e axí mateix per les altres senyores reynes qui la possehien per cambra era acostumat fer, e encara de la unió del dit terç del delme ab la dita Albufera hi haja declaracions reyls antigues, specialment se mostra de la dita unió en aquesta manera: lo senyor rey en Pere e la senyora reyna Elienor, besavis vostres, carregaren sobre lo quint del peix de l'Albufera e terç del delme de la mar quatre mil doents sixty sous censals, la qual Albufera, quint del peix e terç del delme de la mar ere de la dita senyora reyna Elienor per cambra, e après mort de la dita senyora reyna lo dit senyor rey ho donà al rey don Johan, ladonchs duch de Gerona, e aquell possehí tots los drets ab lo dit càrrech. E après lo dit senyor rey en Johan o donà a la senyora reyna Yolant, la qual per tots temps après ha possehit la dita Albufera ab lo dit quint del peix e ab lo terç del delme e fa pagar tot lo censal¹⁹¹ a la dita senyora. E aquell cull lo dit terç del delme del peix, e'l faça cullir no contrastant que ab letres li sie manat lo contrari. Per què, senyor, humilment supliquen lo braç militar e lo procurador de la dita senyora reyna que sia mercè vostra restituir e fer restituir lo dit terç del delme e drets d'aquell a la dita senyora, provehint que'l dit batle no la inquiete e que li manets restituir tot quant aquell del dit terç haja pres. E que per vós, senyor, hi sie feta bona provisió per justícia.

Proveeix lo senyor rey que sia restituïda la dita senyora reyna en la possessió, o quasi, de les dites coses segons tenor dels pactes e provisions fets e fetes per los senyors reys don Martí e don Ferrando sobre ¶¹⁰⁴ les coses en lo present capítol contengudes, los quals pactes e provisions mana servir, salvat al dit senyor lo dret de la propietat, e vol que sia mantenguda la dita senyora en la possessió, o quasi, en què era del dit terç del delme, vivent lo dit senyor rey en Martí. Manant al dit batle general que no la perturbe en aquella e que li restituesca ço que'n lo passat ha reebut d'aquell.

De Funes, vicecancellarius.

¶¹⁹¹ J *consell*.

[3] Greuge de la dita senyora contra lo balle general de les rendes de la vila d'Elpont

Ítem, senyor, com la dita senyora tinga per cambra les rendes, drets e emoluments e esdeveniments de la vila d'Alpont e haje tengut e possehit per gran temps e ha preses totes les dites rendes e emoluments e esdeveniments, e lo dit micer Johan Mercader, batle general, de sis anys ençà se haje pres, sens alguna coneixença, cinch-cents sous annuals que la dita senyora hi reebia e ha acostumat de reebre, qui ere dret de cena, privant la dita senyora de sa possessió, o quasi, sens conexença alguna, lo qu'és contra fur. Per què humilment suplica lo braç militar e lo procurador de la dita senyora que sia de vostra mercè restituir e fer restituir los dits cinch-cents sous censals a la dita senyora e que'n collir e haver aquells d'ací avant no li sia fet contrast algú, e fer pagar realment tres mília sous a la dita senyora per les dites sis anyades que li ha pres.

Proveeix lo senyor rey que sia restituïda la dita senyora reyna en la possessió, o quasi, de les dites coses, segons tenor dels pactes e provisions fets e fetes per los senyors reys don Martí e don Ferrando sobre les coses en lo present capítol contengudes, los quals pactes e provisions mana servir e que no li sia fet contrast en l'esdevenidor.

De Funes, vicecancellarius. ¶^{104v}

[4]. Greuge de la dita senyora de les rendes de Morella e de Algezira

Ítem, senyor, la dita senyora ha, té e posseix per cambra les rendes, drets, emoluments e sdeveniments de les viles de Morella e d'Algezira, e lo dit batle general, sens conexença, se haje preses dels dits drets, emoluments e esdeveniments moltes coses e quantitats, segons pot ésser vist per los libres del dit batle, privant-ne la dita senyora. Per què lo dit braç militar e lo procurador de la dita senyora humilment supliquen vostra real celsitud que sie de vostra mercè tornar e fer tornar a la dita senyora totes les dites coses e quantitats e provehir condesceniment que la dita senyora no sie axí privada ne inquietada de sa possessió o quasi.

Sàpie's ço que'n ha pres lo dit batle, e si allò cau en los drets de la dita senyora reyna lo senyor rey mana que li sia pagat e restituit.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[5]. Greuge de la dita senyora, de la juheria de Borriana

Ítem, senyor, la dita senyora reyna ha, té e posseex per cambra e ha acostumat tenir e possehir, o quasi, la juheria de Burriana, la qual fa de peyta cascuns anys cent sous, los quals ha acostumat e ere en possessió, o quasi, de pendre la dita senyora reyna, los quals cent sous annuals lo dit batle privant la dita senyora sens conexença e contra fur ha presos de tres anys ençà que són treents sous. Per què humilment supliquen lo dit braç militar e lo dit procurador de la dita senyora que façats tornar la possessió, o quasi, dels dits cent sous annuals de peyta a la dita

senyora per a d'ací avant e manar-li tornar e pagar los dits treents sous reebuts per lo dit batle general presos.

Proveeix lo senyor rey e mana que, no obstant los impediments ^{||105} fets per lo dit batle, sia respost a la dita senyora reyna de la dita peyta.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[6]. Greuge de la dita senyora de les franquees de Cocentayna, d'Elda e de Planes

Ítem, senyor, com la vila e lochs de Cocentayna, de Planes, Elda e Azp, qui són de la dita senyora reyna, hajen franquees dels senyors reys predecessors vostres e·ls sien stades servades en e per tots temps segons que·n les dites franquees és contengut. E lo dit batle general e altres batles vostres de les ciutats e viles reynals no vullen, de poch temps ençà, servir les dites franqueses als habitants de les dites viles e lochs, ans en algunes viles los fan pagar drets axí com si no haguessen franquees, ço qu'és privar los dessus dits de sa possessió o quasi. Per què lo dit braç militar e lo procurador de la dita senyora reyna humilment suppliquen la vostra senyoria que sie de vostra mercè fer servir les dites franqueses fetes e atorgades per vostres predecessors als vassalls de la dita senyora reyna.

Mana lo senyor rey qu'als dits hòmens sien servades les franqueses que han aquelles, emperò e en la manera que són stades acostumades servir ans de sis anys prop passats.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[7]. Greuge de la dita senyora contra lo dit balle

Ítem, senyor, micer Johan Mercader, continuant los greuges contra la senyora reyna dona Yolant, vostra tia, li'n ha feyt hun, car ha tramés una letra a Cocentayna e a Planes de la tenor següent:

De nós, en Johan Mercader, doctor en leys, conseller del senyor rey e batle general del regne de València, als honrats, universes e sengles justícies, jurats, síndichs e universitats de les baronies de Cocentayna ^{||105v} e de Planes, salut e honor. Com a audiència nostra sia novellament pervengut que algunes persones entenen pendre possessió de les dites baronies per títol de compra e de donació o altres qualsevol, les quals coses redunden en gran dan e evident prejudí del senyor rey. Per tal, de part del dit senyor rey, a vós e a cascun de vós, per la feultat e naturalesa a que sots tengut al dit senyor requerim, e més avant, sots pena de mil marches d'or, manam no consintats ne permetats que per alguns per qualsevol manera, causa o rahó sia presa possessió de les dites baronies o algunes d'aquelles ne d'alguns o alguns lochs d'aquells, ne encara sia manada ne mudat causa o títol de possessió tro a tant que de les dites coses per vosaltres nós siam certificats plenerament, per manera que nós puxam delliberar sobre lo dit feyt per indempnitat de qualsevol interès del dit senyor rey e de sa dignitat, e per nós vos serà respost. *Datum Valencie,*

terciadecima die februaryi anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimoquinto. Johan Mercader, batle general.

La dita letra és contra dret, fur e bona rahó, en tant que poria ésser dit que nengú no ha dret ne pot llibre usar de les sues coses. E per ço que per vós, senyor, qui sots cap de la justícia, deu ésser la dita letra anichilada, cancel·lada e anul·lada. E tan manifest greuge vós, senyor, no devets sostenir, e provehir que d'aquí avant tals semblants coses no sien fetes ni attentades. E d'açò lo dit braç suplica.

Lo senyor rey [mana] que sia revocada la dita letra.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[8]. Greuge del duch de Gandia e dels altres cavallers de certa crida feta per lo balle que cascú hagués a mostrar títol com possehia lo morabatí, la qual fon revocada

Ítem, senyor, en evident prejudi del egregi duch de Gandia e altres del braç militar, lo dit batle ¶¹⁰⁶ ha fet fer crida per la dita ciutat e lochs acostumats d'aquella e manar que tot hom qui's diga haver dret en collir morabatí en aquest regne, dins cert temps per aquell prefingit e donat, hajen mes los títols en poder d'aquell, ço que, senyor, parlant *ut supra*, és contra furs, privilegis e libertats d'aquest regne, com algú no sia tengut mostrar ço que té e posseex. Per què, senyor, suplica lo dit braç e lo dit duch, sia mercè vostra revocar la dita crida e provehir que d'ací avant semblants crides e manaments no sien feyts.

Lo senyor rey no és de intenció que tal crida general se deja fer e per ço revoca aquella.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[9]. Greuge del duch de Gandia per causa dels moros cossaris que a vegades són presos dins sa terra

Ítem, senyor, com los moros de Barberia e altres enemichs vostres sien enemichs del dit egregi duch de Gandia, e de tots vostres vassalls, e si tals moros, senyor, són presos per¹⁹² catius d'aquells qui'ls prenen, segons dret e bona costum del regne, car si un corsari pren semblants moros pagant vostre dret, senyor, no li és fet nengun contrast, ans ha aquells de bona guerra per catius. E com lo dit duch no haja menor jurisdicció, preheminiències e senyoria en sa terra que un corsari en la mar, e per ço, si tals moros enemichs vostres, senyor, són presos en la terra del dit duch e d'altres del dit braç, són e deuen ésser d'aquells, pagant a vós, senyor, lo dret que paga a vós hun cossari. E com sobre semblants persones sien stats fets debats per lo batle general, agreujant lo dit duch e altres, supliquen que lo dit greuge li sia reduhit a justícia, manant al dit batle que de les dites <coses> no s'entrameta, e cessarà lo dit greuge e prejudi.

¶¹⁹² J són.

Respon lo senyor rey que, segons fur, ^{106v} aquelles coses que són preses dels enemichs de la fe cristiana en temps de guerra són d'aquells qui les prenen, e és axí praticat que si algú pren moros que sien enemichs del senyor rey aquells qui·ls prenen los han a presentar davant lo dit batle general e son lochtinent, e lo dit batle e lochtinents jutgen aquells si són de bona guerra o no. E si són de bona guerra jutge aquells per catius, e retengut lo quint pertanyent al senyor rey per son dret, liura aquells als qui·ls han presos. Per què plau al senyor rey que axí sia servat en les coses en lo dit capítol contengudes.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[10]. Del egregi duch de Gandia per los béns dels seus moros qui se'n fugen en Barberia

Ítem, senyor, com alguns moros de la terra del dit egregi duch se passen en Barberia e en altres terres de reys de moros, per la qual rahó los béns d'aquells ayals, encara que comptat hajen, deuen ésser adquisits e confiscats al dit duch. E lo batle general, en dies passats, senyor, haja feyt contrast en semblants coses agreujant lo dit duch. Per què lo dit braç e lo dit duch supplica de vostra mercè provehir e manar que·l dit batle no s'entrameta de semblants béns com se pertanguen al dit duch e altres del dit braç. E fent açò, senyor, farets justícia e cessarà lo dit greuge.

Sien especificades les causes del greuge e los noms dels moros qui són passats en Barberia, e serà-y proveït per justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[11]. Del egregi duch de Gandia per lo acaptar dels moros stranys per lur rescat

Ítem, senyor, com per furs del regne sia inhibit e tolt que moros de Barberia no acapten ne altres moros stranys en lo regne, e lo batle general ¹⁰⁷ contra forma del dit fur haja donada licència d'acaptar, que sia de vostra mercè, senyor, manar e provehir que semblants licències no sien donades e si u eren que no sien servades com se'n seguexca gran dan a tota la terra. E fent açò, senyor, cessarà lo dit dan e perill.

Mana lo senyor [rey] que sien servats los furs dels reys en Johan e en Martí disposants sobre açò, e si en res és estat contrafet offer-se fer-ho reduir a justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[12]. Del egregi duch de Gandia per lo terç delme del peix

Ítem, senyor, com lo dit egregi duch e sos predecessors, de tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari, hajen acostumat haver e reebre lo terç del delme de peix en totes ses terres, e d'açò són en pacífica e quieta possessió, e restants dues parts són del bisbe e capítol e prenen-les llà on se ven lo pex. Ara, senyor, de poch dies ençà, de manament del dit vostre batle general los arrendadors del delme del peix fan cullir lo terç del delme del dit peix de la terra del duch

ací en la ciutat de València, ço qu'és contra les libertats del dit duch e costum antiga. Per què, senyor, supplica lo dit braç militar e lo dit duch, sia de vostra mercè provehir a les dites coses, manant cessar cullir lo dit dret, e provehir que d'aquí avant semblants atemptacions no sien fetes.

Mana lo senyor rey que sia servat lo fur parlant de la matèria en lo present capítol contenguda.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[13]. Dels egregis duch de Gandia e don Frederich d'Aragó, per causa de vendes e alienacions

Ítem, senyor, com segons furs e rahó natural a cascú sia permès de vendre e alienar les sues coses encara que aquelles tinga sots vincl de restitució o substitució ^{||107v} condicional, la qual venda e alienació, pendent lo vincl e condició, no pot ésser inpujada per lo substituït, com no faça a aquell prejudi alcú la dita venda e alienació en son dret. E, senyor, lo vostre batle general, en evident prejudi e dan dels egregis duch de Gandia e don Frederich d'Aragó, haja feta fer crida per les ciutats de València, de Xàtiva, e per les viles reials donant enbarch e impediment a totes e qualsevol vendes e alienacions per aquells e lurs vassalls *in universo* fahedores, sots color e vincles reials en què lurs terres són tengudes, ço que fer no podia ni devia en dan dels sobredits, durant la condició dels dits vincles ni en dan de lurs vassalls, los quals han la dita facultat de vendre e alienar lurs béns *in universo* per fur e rahó, sens contrast alcú. Per què, senyor, lo dit braç e lo dit duch suppliquen vostra molt gran senyoria que man revocar e haja per revocada la dita crida e crides fetes per lo dit batle e cessarà lo dit greuge.

Plau al senyor rey revocar la dita crida, salvu al dit senyor tot dret a aquell pertanyent.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[14]. Greuge dels censals qarregats sobre los drets de la cambra apostolical en temps de papa Benet, que'l rey los prohibia de no pagar *post substraccionem obediencie*

Ítem, senyor, com lo noble en Francesch de Vilanova, cavaller, haja dos mília sous censals sobre la cambra apostolical, los quals havia per gran temps, ans que no fos sostreta la obediència al sant pare Benet, e los comissaris que vós, senyor, tenits a Barcelona per collir e reebre los drets de la dita cambra no vullen pagar al dit noble lo dit censal, ans ho recusen, e li són degudes penssions de dos anys, que són quatre mília sous. E, senyor, censals en tots vostres regnes deuen ésser en gran securitat, ne'ls vostres comissaris deuen ne y poden fer enbarch algú. E per vostres letres los sia stat manat que'l paguen e aquells no'n fan res. Supplique lo dit braç ^{||108} e lo dit noble que sia de vostra mercè, senyor, fer provisions rigoroses e tals que'ls dits comissaris paguen de continent les penssions degudes e devedores d'ací avant en sos tèrmens, e si no u fahien sien de continent exequatats los dits drets.

E, en altra manera, provehir en les dites coses e contra los dits comissaris ab deguts remeys, axí penals com altres.

No és greuge de cort, però lo dit senyor hi ha ja provehit per justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[15]. Greuge de mossèn Pere d'Artés sobre la jurisdicció de Boqayrén

Ítem, senyor, com mossèn Pere d'Artés, cavaller, possehís ab mer imperi [e] tota jurisdicció alta e baxa la vila de Bocayrén, ab diverses títols que'n havia haüts del senyor rey en Johan, axí del temps que era *in minoribus* constituït com après que pervench a la real dignitat, e encara ab títol del senyor rey en Pere, besavi de vós, senyor, e axí mateix possehís lo castell de la dita vila e alqueria d'Alfofara, per compra que havia feta de mossèn Eximén d'Uríz, com tots temps fos stada cavalleria antiga, e lo dit mossèn Pere, de son voler, prometés que quant que quant lo dit senyor rey li donàs cent milia sous per la dita vila de Bocayrén e trenta-cinch milia sous per los dits castell e alqueria d'Alfofara, fos tengut fer venda al dit senyor dels dits castell, vila e alqueria, axí, emperò, que ans que'l dit mossèn Pere, o havents causa d'aquell, haguessen a restituir los dits castell, vila e alqueria, li pagassen tots los milloraments e despeses que serien fetes en los dits castell e alqueria, e lo que li fos degut per los habitants en los dits lochs, sobre'ls quals degué ésser stat a sagrament del dit mossèn Pere o dels successors d'aquell, segons appar pus larch per tenor de la carta d'aquèn feta, a la qual se refer. E axí, tenint lo dit mossèn Pere los dits castell, vila o alqueria, lo vostre batle general haja o d'aquí avant contínuament tengut un seu lochtinent en la dita vila, lo qual ¶^{108v} era malvolgut del dit mossèn Pere e hom de prava condició que no gosava habitar en lo dit loch, e allò fahia lo dit batle contra voler del dit mossèn Pere, ço que jamés no fon fet en la vila o loch on cavaller hagués tota jurisdicció alta e baxa, de que's seguí que com lo dit mossèn Pere volgués en sa vida que Jachme d'Artés, cavaller, fill seu, hagués la possessió de la dita vila e lo homenatge dels habitants d'aquella, e lo procurador per ell constituït a absolve los hòmens del homenatge que fet li havien e manar-los que prestassen al dit Jacme d'Artés los hagués açò intimat, aquells contradigueren fer les dites coses dients haver-ne haüt tal consell del dit batle e manament d'en Johan Rotlà, lochtinent de governador dellà lo riu de Xúquer, e per mantenir lo malfeyt dels dits vassalls contra son senyor, lo vostre procurador fiscal, ab consell del advocat fiscal e del dit batle, posà requesta davant lo governador que no permetessen liurar la possessió dels dits castell e vila al dit Jacme d'Artés, e lo dit governador axí u provehí, en tant que per causa e manament dels dits oficials lo dit Jacme d'Artés no poch haver la possessió del dit castell ne de la dita vila ne les rendes d'aquella en què los dits mossèn Pere e Jacme d'Artés, hereu, *et alia* havent causa d'aquell en los dits castell, vila e alqueria, foren per los dits vostres oficials molt agreujats e privats de la possessió dels dits castell, vila e alqueria e rendes d'aquella. Per los quals greuges e altres, los del braç militar, veents que no se'n podia obtenir dret

en aquesta ciutat, feren missatgeria al molt alt senyor rey en Ferrando, pare vostre, de gloriosa memòria, e encara après alguns dies lo dit Jacme d'Artés per instar e tenir aprop los dits seus fets anà al loch de l'Espluga, on ladonchs residia la vostra senyoria, en què despés molt, axí en advocats e scriptures com *alia* per la anada. E obtingueren los dits missatgers una provisió de la ¹⁰⁹ vostra senyoria continent entre les altres coses que fos liurada la possessió dels dits castell e vila al dit Jacme. E aquella provisió presentada al dit governador e batle, e jatsia aquells trametessen a la dita vila en Johan Scrivà, lochtinent de governador, per fer exequitar la dita provisió, en què covench al dit Jacme fer grans despeses, però ne lo dit governador ne lochtinent ne lo batle ab efficàcia obriren les dites vostres letres, mas coloradament, ab subjecta reverència parlant, passaren en manera que lo dit Jacme d'Artés no cobràs ço del seu, e per moltes requestes que'n fes no valgué res. E vehent que·ls dits governador e batle no·ls volien executar les dites letres, ans se trobava destituït de tot remey, covench-li tornar a la vostra senyoria, que residia ladonchs en la ciutat de Barcelona, en què féu moltes despeses. E estant ell allí demanant justícia dels dits oficials, que axí·l passaven, e privat de ço del seu per lo dit batle e per lo procurador fiscal, fon posada una scriptura davant los procuradors del dit Jacme, qui eren en la ciutat de València, continent en sustància que·ls offerien de una part cent mília sous per quitar e luir la dita vila, e d'altra part trenta-cinch mília sous per preu dels dits castell e alqueria, requerint-los que'n continent fessen la luïció e venda dels dits castell, vila e alqueria a vós, senyor, per los dits preus e que liurassen al dit batle los títols que'n tenien, protestant que, si de continent no's fahia ço que dit és, deposarien les dites quantitats en la taula d'en Siurana. E com los fos respost per los dits procuradors que no's devia fer tro que primerament los milloraments e despeses que·l dit mossèn Pere havia fetes en los dits castell e alqueria fossen al dit Jacme entregament pagats, dels quals devia ésser cregut per son sagrament, segons tenor del pacte dessús memorat, e los milloraments dels dits castell e alqueria són ^{109v} molts e munten a molt més que no costaren, car quant féu la dita compra no y havia en la dita alqueria dotze casats e les cases dels moros destruhides e lo terme herm d'arbres, e de tot bé no valia de renda mil sous. E ara ha en l'alqueria bones cases de moros e [hi ha] més de trenta e y ha bon terme e ben plantat e procurat e, per los treballs e despeses del dit mossèn Pere, vall de renda quatre-cents florins, e l'alcàcer de senyor de la dita alqueria, ladonchs quant comprà, era derrochat¹⁹³ e ara de tot obrat, e axí mateix lo dit castell era derrocat e ara és tot obrat. E lo dit batle respòs que si milloraments hi havia despuys se tacharien, no volent-ho passar en altra manera en què venia contra lo dit pacte. E per ço los dits procuradors vehents les obres que·ren feytes e que si no prenien les dites quantitats e no fahien ço que·l dit batle volia metrien a risch que·l dit Jacme romangués privat de

¶ ¹⁹³ J *derrochada*.

fet dels dits castell, vila e alqueria e de les dites quantitats, pensants que si temps venia de justícia lo fet se revendria, quasi forçats hagueren a fer e feren les dites coses per lo dit batle requestes. E com, senyor, per les dites coses e altres, de les quals appar e per les scriptures d'aquèn fetes e cartes dessús mencionades *et alia* se mostre ubertament, lo dit Jacme agreujat e romanir desseretat per los dits vostres oficials, e no sia cosa rahonable que'l cavaller haja fets tan grans milloraments e per ço del seu axí levat haja anar darrera vostres oficials, e ara que ha fets los milloraments en la dita alqueria e castell axí li sien levats, suppliquen per tal lo dit braç militar e lo dit Jacme d'Artés que sia mercè de vós, senyor, restituir e liurar al dit Jacme la teneó e possessió dels dits castells e alqueria, enaxí que'ls tinga tro a tant sia satisfet dels dits milloraments, los quals après que haja la dita ¶¹¹⁰ possessió declararà ab son sagrament, segons tenor del dit pacte, e tro que li sien pagats los deutes que li són deguts per los moros de la dita alqueria, com ell sia prest restituir les quantitats per ell reebudes per preu de la dita alqueria e castell. E generalment suppliquen que les dites coses e greuges sien tornades a degut stament, e en açò, senyor, fàrets justícia, la qual los dits suplicants hauran a gràcia, *et cetera*.

Lo senyor rey proveeix que'ls terços dels delmes de les viles d'Ontinyén e de Biar sien quitats del hereu del dit mossèn Pere d'Artés, o del havent causa d'aquell, per sexanta-sis mília sous, e ultra-çò li sien donats quatorze mília sous per los milloraments e deutes del castell de la vila de Bocayrén e del loch d'Alfafara, les quals quantitats li sien pagades de continent de la subvenció fahedora al dit senyor per la cort. E vol e mana que'ls privilegis de no alienar, a les dites viles d'Ontinyén, Biar e Bocayrén e al dit braç real e a qualsevol d'ells atorgat, sien servats.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[16]. Greuge posat per los hereus de mossèn Galceran de Vilanova, de certes onzes a aquell consignades en Sicília

Ítem, senyor, com per contemplació dels serveys notables, arduus, actes strenuus e despeses singulars per lo noble mossèn Galceran de Vilanova, menescal de la gent d'armes dels molt alts senyors en Martí [e] dona Maria, reyna de Sicília, fets e sostenguts, feytes e sostengudes en la conquesta o adquisició de la illa de regne de Sicília, en la qual, lo dit noble, acompanyat de condecant nombre de gent d'armes, soldejada de ses peccúnies pròpies, fon conegut singular en obres e en sforç virtuós, los dits senyors ab carta pública e títol de donació ferma e perfeta donaren e atorgaren al dit mossèn Galceran e als seus descendents perpetualment, en retribució e premi, nou-centes onces d'or rendals, annuals e perpetuals. E per ço que aquelles ¶^{110v} pogués haver pus fàcilment assignaren, donaren e atorgaren al dit noble totes les rendes, proveniments, toltes, emoluments e drets de la terra de Randaç,¹⁹⁴

¶¹⁹⁴ Catalanització de Randazzo, municipi sicilià de la província de Catània.

per treentes sexanta-cinch onces d'or de les dites nou-centes onces, que les restants cinch-centes trenta-cinch onces li assignaren en e sobre qualsevol peccúnies que pervenguessen o exissen del port de Bendiquer¹⁹⁵ del dit regne per rahó de tretes e exides e de qualsevol altre dret, enaxí que'l dit mossèn Galceran e fills d'aquell perpetuament, en la forma e manera e sots certes condicions contengudes en la carta de la dita donació, la qual fon *data Panormi, die decima madii quintodecime indicionis anno Dominice Incarnationis millesimo trecentesimo nonagesimo secundo*, e de la qual fa fe a ull, posquessen cullir, replegar, reebre e haver les dites rendes, exides, esdeveniments, toltes, emoluments e drets de la dita terra de Randaç e del dit terme e territori d'aquell o aquells, e aquelles vendre e arrendar; e les dites tretes del dit port tro a la dita quantitat de cinch-centes trenta-cinch onces per virtut de la qual donació lo dit noble de continent hagué la possessió e possehí, collí, hagué e reebé les dites rendes, exides, esdeveniments, toltes e emoluments e drets de la dita terra per les dites treentes sexanta-cinch onces e les restants, fins a compliment de les dites nou-centes onces hagué e reebé de les tretes del port de Bendiquer per molt de temps, e tro a tant que continuant e augmentant cascun dia als dits serveys treballs, actes e despeses lo dit noble, plagat en un conflicte haüt per part dels dits senyors contra'lcuns rebel·les a aquells en lo dit regne, reté l'esperit a son creador.¹⁹⁶ E com al dit mossèn Galceran romangués ladonchs una sola filla e hereva, en menor edat constituïda, ço és, na ||¹¹¹ Vilanova de Vilanova, la qual és muller del noble mossèn Luís de Vilanova, e per la inhabilitat de sa hedat *et alia*, e per ço que fins al present la dita noble dona ha ignorada la dita donació e coses pertanyents a aquella per causa e títol de la dita donació, no demanant aquelles per lo dit senyor rey de Sicília mentres visqué e per lo senyor rey son pare; e après mort d'aquells per vós, senyor, són stades preses, detengudes e collides les dites rendes e emoluments e tretes de la dita terra de Randaç e port de Bendiquer sens pagar les dites nou-centes onces, despullant o privant de les dites rendes, exides e esdeveniments, toltes e emoluments, tretes e altres drets desús dits, sens coneixença, la dita noble a la qual se pertanyien les dites nou-centes onces ab plen dret. La qual cosa, parlant ab la honor e deguda reverència que's pertany, és stada feta injustament e en no poch greuge e prejuhi de la dita noble. Per ço, humilment supliquen lo dit braç militar e la dita noble dona a la dita real celsitud que de fet e sens dilació alcuna restituiscats e restituir e tornar fçats e manets la dita noble en la possessió prístina e primeva, la qual lo dit seu pare havia de les dites rendes, exides, esdeveniments, toltes, emoluments e drets de reebre les dites nou-centes onces rendals e annuals e en e de reebre, collir, exhigir e haver aquelles en e de les dites rendes de la terra sobre dita de Randaç e de les dites tretes del dit port de Bendiquer, segons mils e pus amplament possehia lo dit mossèn Galceran,

¶ ¹⁹⁵ Catalanització de Vendicari, illa pertanyent al municipi de Noto, província de Siracusa.

¶ ¹⁹⁶ Morí en 1407.

e proferen-se los dits nobles en Luís de Vilanova e la dita noble per si e per sos fills passar, ésser e habitar e tenir son domicili en lo dit regne de Sicília, vós, senyor, restituhint e tornant a aquell la dita possessió e coses dessús recontades, protestant que no ha stat, stà ni starà per ella e que per temps entretant no li percórrega. E ¶^{111v} per tal, senyor, com vós no sots en lo dit regne de Sicília, done la dita supplicacio a vós, senyor, no entenent vós ne convenir en alcuna manera, mas solament supplicar la vostra senyoria benignament en tota aquella manera que a ella sia lícit e puxa ésser permès, segons la forma de la dita donació, e no en altra manera.

No és greuge de cort.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[17]. Greuge de mossèn Jofre de Thous contra lo balle general per raó de dos moros de Barberia que aquell tenia presos en Borriol, per ço com acaptaven sens licència llur rescat

Ítem, senyor, lo dit batle general del regne de València, sense conexença alguna, se féu portar e traure per son lochtinent del loch de Burriol, lo qual és de mossèn Jofre de Tous, dos moros de Barberia, los quals lo dit mossèn Jofre tenia presos en lo dit loch, per tal com acaptaven sense licència. E per ço com lo dit noble mossèn Jofre al·legava haver dret en los dits moros e poder retenir aquells, de continent lo dit batle féu oppressions e menaces al dit mossèn Jofre de què, senyor, lo dit noble és perjudicat e ha suffert damnatges. Suppliqua per tal lo dit braç militar e lo dit noble que per vostra mercè, senyor, manets tornar lo dit prejuhi e greuge a degut stament e manar-li pagar tots damnatges e penes e drets d'aquelles que li'n pertanguen.

Lo senyor rey comana lo negoci contengut en lo present capítol a mossèn Domingo Mascó e micer Francesch Blanch, los quals, hoÿt lo batle general e lo dit mossèn Jofre, facen justícia sobre les dites coses.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[18]. Greuge de mossèn Jofre de Tous contra lo balle per raó de sosteniment de un moro d'Eslida per dar coltellada a altre moro

Ítem, senyor, per ço com lo dit noble mossèn Jofre de Tous en la dita vall d'Artana un moro d'Eslida ¶¹¹² qui's dehia haver dat una coltellada a altre moro en Slida, lo dit batle, sense requisició alguna feta al dit mossèn Jofre, dix, menaçant, que si'l dit mossèn Jofre sostenia lo moro e los béns d'aquell que'll iria de continent a derrocar e aplanar lo castell d'Artana e loch qui és del dit noble, en tant que, per les dites menaces, lo dit moro hac a fogir d'Artana e anar-se'n en altres parts, lo que, senyor, és cosa de mal exemple que official vostre, per scalfament del ofici, faça semblants coses. Supliquen vostra dignitat real, senyor, humilment lo dit braç militar e lo dit mossèn Jofre que per vostra mercè vullats provehir en les dites coses e altres semblants vexacions sien toltes e per scalf del offici no faça alcunes oppressions a vostres vassalls.

Lo senyor rey comana lo negoci contengut en lo present capítol a mossèn Domingo Mascó e a micer Francesch Blanch, los quals, hoÿts lo batle general e lo dit mossèn Jofre, facen justícia sobre les dites coses.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[19]. Greuge de mossèn Jofre de Thous de certs moros de Barberia que li eren venguts al castell d'Orpesa, los quals li foren levats per lo balle general

Ítem, senyor, com dos moros de Barberia, fadrins e persones grosseres e quasi ignoscens, exints sens força alcuna de la mar e fustes on eren per sa plana volentat, sens fer dan a algú se'n vinguessen al castell d'Orpesa, qui és del dit noble, dient que per força eren estats meses en mar en lur terra e que volien ésser cristians e's donaven e donaren a aquell o aquells que tenien lo dit castell per lo dit noble, e que amaven més ésser catius de cristians que ésser o romandre moros; e axí fossen preses per aquell o aquells qui segons dit és tenien lo dit castell per lo dit noble. E enaprés lo dit noble, a manament d'en Francesch d'Esplugues, lochtinent de governador dellà lo riu ^{||112v} d'Uxó, metés e liuràs, sots certes protestacions e salvaments del dret e/o drets que lo dit noble havia de e sobre los dits moros, en poder del dit lochtinent de governador aquells dits moros, segons appar per actes de la cort d'aquell; lo dit batle general, no ignorant mas sabent que lo dit noble axí havia meses o liurats los dits moros en poder del dit lochtinent de governador, manà e requerí ab letra sua al dit noble que li liuràs los dits moros, la qual cosa lo dit noble no poch fer com per ésser obedient als manaments del dit lochtinent de governador hagués meses e liurats aquells, segons dit és, en poder del dit lochtinent. E per ço com lo dit noble no liurà al dit batle los dits moros, ço que segons e per la rahó que dessús, fer no podia, aquell dit batle per ses letres manà als batles de les viles reals del dit regne que de continent prenguessen tots e sengles vassalls que del dit noble atrobassen dins les dites viles e aquells tinguessen presos e no desliurassen de presó sens licència e manament del dit batle. Per què, lo dit noble, attés que si vassalls seus fossen presos per los dits batles en les dites viles, lo que, parlant ab humil e subjecta reverència de vostra senyoria, fora contra tota bona rahó e justícia de que no poguera recórrer sinó a vós, senyor, ço que li fora molt carregós e damnós de messions e despeses, hac a fer que·ls dits seus vassalls se hagueren a·bstenir d'entrar en les dites viles per molt temps, de que aquells sosten-gueren grans dans. Supliquen los dits braç militar e lo dit noble que vós, senyor, li façats pagar los dits dans e provehir per justícia en tals e semblants greuges e fets e que no's facen en esdevenidor.

Lo senyor rey comana lo negoci contengut en lo present capítol a mossèn Domingo Mascó e micer Francesch Blanch, los quals, hoÿts lo batle general e lo dit mossèn Joffre, facen justícia sobre les dites coses.

Vidit de Funes, vicecancellarius. ^{||113}

[20]. Greuge de mossèn Jofre de Thous de certs homes de Sollana que li meteren en galera

Ítem, senyor, a la vostra gran senyoria notifica lo noble mossèn Jofre de Thous, senyor de la baronia de Sollana, dient que de manament del senyor rey en Ferrando, pare vostre de gloriosa memòria, feren de feyt venir per força dos hòmens de la dita baronia de Sollana per servir vostra excel·lent senyoria en la galea en la qual aquell havia deliberat personalment anar per unitat de Sancta Mare Esgléya. E, senyor, puys la dita baronia és de cavaller, sia franch de tota servitut fahedora a la real celsitud, per ço lo dit braç militar e lo dit noble supliquen humilment que lo dit greuge vullats reduhir a degut stament, en tal manera que no sie treyt a ús o costum en esdevenidor, ans la dita baronia sia exempta de la dita servitut.

Trobat s'és per los libres del offici de la batlia general e per privilegi donat en València a dotze de febrer any mil tres-cents quaranta-tres, atorgat per lo rey en Pere segon, a supplicació dels peixcadors tenints barques en la Albufera, que·ls dits peixcadors tenints les dites barques no sien forçats d'anar en armades alcunes sinó en què irà lo senyor rey, però tots los altres peixcadors poden ésser costrets d'anar en qualsevol armades, encara que no y sia lo senyor rey, segons que al dit senyor o a sos oficials serà ben vist. Lo qual privilegi és estat confermat per los successors dels dits senyors a supplicació del col·legi dels dits peixcadors. E està en veritat que en la armada que·l dit senyor per veure's ab l'emperador per fets de la unió de la Església manà que los arrays dels dits peixcadors anassen en la sua galea, e perquè los dits hòmens eren dels dits peixcadors de l'Albufera fon-los manat que anassen en la dita galea. E si axí és que fossen dels dits peixcadors no·ls fon fet greuge, però al senyor rey plau que sia reebuda informació si los dits hòmens eren lavors dels peixcadors de la dita Albufera o no. Plau encara al dit senyor que per lo present acte no sia fet prejudí alcú al dit senyor ^{113v} ne al dit mossèn Jofre, ans cascú d'ells romanga en lo dret en què eren ans de la present provisió.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[21]. Greuge del noble mossèn Ramon Boïl de certa asignació que avia sobre certs lochs reals

Ítem, senyor, com lo noble en Ramon Boïl, fill del noble mossèn Ramon Boïl, haja, tenga e posseeixca, havia, tenia e possehia e reebia ab justs títols en la batlia de la ciutat de Xàtiva les rendes del loch de Castelló de Xàtiva, los quals reebia per mans de vostre batle de la dita ciutat, les quals rendes lo dit noble mossèn Ramon Boïl en lo temps que vivia reebia cascuns anys, e lo dit noble en Ramon Boïl e sos curadors e procuradors, après mort del dit pare seu, ha preses e reebudes, axí com a hereu d'aquell, tro ara que micer Johan Mercader, batle general vostre en lo regne de València, ha manat al batle de Xàtiva que les dites rendes no done ne pague al dit noble en Ramon Boïl, gitant aquell e despullant-lo de sa possessió, sens coneguda de dret e sens alcuna justa causa o rahó, ab humil reverència

de vostra senyoria parlant. E com lo dit noble en Ramon Boïl haja e tinga les dites rendes justament e ab justs títols e de la possessió de reebre aquelles no puxa ni deja ésser despullat sens conexença de dret, per tal lo braç militar e lo dit en Ramon Boïl e Bernat de Gallach, curador d'aquell dit en Ramon, suppliquen humilment vostra gran senyoria siats dignat corregir lo dit greuge e tornar lo dit suplicant en la dita sua possessió, manant al batle general que restituesca ço que n'à reebut tro ací e manant al batle de Xàtiva que li respona de les dites rendes, segons havia acostumat, e manant ^{¶114} e inhibint al dit batle general que d'aquí avant no'l perturbe en sa possessió de reebre, e de açò, senyor, farets justícia, la qual los dits supplicants pendran en special gràcia e mercè de vostra magnífica senyoria, la qual nostre senyor Déu *et cetera*.

Per part del braç real és estat dat greuge en contrari, fundat en lo privilegi general prohibint alienacions de certes viles reynals, rendes e drets d'aquelles, e lo senyor rey sobre açò és parellat fer breu justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[22]. Greuge del dit mossèn Ramon Boïl de les cenes de Maçamagrell e altres Ítem, senyor, lo dit en Ramon Boïl en lo dit nom tenia e possehia e té e posseheix, *vel quasi*, les cenes e tots altres drets reals en los lochs de Maçamagrell, Bètera, Chilvella, Alfafar e Maçanaça per títols e privilegis reals. E lo dit micer Johan Mercader, batle general, agreujant lo dit en Ramon Boïl en la dita sua possessió e dret de haver e reebre les dites cenes e drets reals, perturbe lo dit en Ramon en la recepció d'aquelles dites cenes e drets reals. Supplica per tal lo dit braç e lo dit en Ramon Boïl e Bernat de Gallach, curador d'aquell dit en Ramon, que siats dignat per mercè vostra corregir lo dit greuge e manar al dit en Ramon Boïl respondre de les dites cenes e altres drets reals, axí com en los privilegis se conté e havia acostumat, e que sia manat al dit batle general e inhibint que d'aquí avant no'l perturbe. E d'açò, senyor, farets justícia *et cetera*.

Mana lo senyor rey e vol que'l impediment fet al dit en Ramon sia restituhit en la possessió en què era ans que fos fet lo dit empediment, salvu, emperò, al dit senyor tot lo dret a aquell pertanyent sobre les dites cenes. Quant als altres drets faça fe de les coses al·legades e serà y provehit.

Vidit de Funes, vicecancellarius. ^{¶114v}

[23]. Greuge de la viuda de Carbonell contra lo batle general de certs drets que li embargava sobre Énguera

Ítem, senyor, com la dona na Beatriu Carbonell, muller de mossèn Luís Carbonell, cavaller, habitador de la ciutat de València, tinga e posseixca com a cosa pròpria d'aquella, en liure e franch alou, lo mer e mixt imperi en qualsevol jurisdicció criminal e altra, segons és contengut en cartes d'aquèn fetes, dret de monedatge, cena d'absència e de presència, host e cavalgada e reemçó d'aquelles,

feu e postat en lo castell e vila d'Énguera per títol de compra per la dita dona feta del noble don Pero Maça de Liçana, fill e hereu del noble don Pero Maça, al qual per lo molt alt senyor rey don Johan fon feta venda per preu de tres milia florins mijançant carta [de] gràcia, ab carta pública ab segell pendent del dit senyor rey en cera vermella empremtat segellada, de la qual a la vostra senyoria la dita exponent fa a ull prompta fe. E, senyor molt excel·lent, lo vostre batle general del regne de València, en evident dan e prejudí notori de la dita exponent, s'occupe e haja ocupat la cena de cinch anys prop passats e ha pres e ocupat la recepció del morabatí, sens conexença alcuna, la qual cosa és contra tenor de la venda per lo dit senyor rey don Johan al dit noble don Pero Maça feta e contra la possessió, o quasi, en què la dita dona era, privant aquella de sa possessió, o quasi, sens conexença alcuna. E, salvant la reverència de vós, senyor, contra costum, privilegis, egualtat, dret e bona rahó. Supliquen humilment la vostra magnificència lo dit braç e la dita dona na Beatriu, espoliada de la dita cena e morabetí sens coneguda alguna, que'l dit greuge tan manifest e tan evident li degats reduhir e tornar a justícia, manant al dit batle tornar tot ço que ha pres de la dita cena e morabatí, e que d'ací avant no's entrameta de pendre e exhigir aquells dits drets ne perturbe la dita supplicant en la possessió, o quasi, dels dits drets ne dels altres drets a aquella en los dits castell e vila pertanyents, segons tenor del ¹¹⁵ contracte de la dita venda per lo dit senyor rey don Johan al dit noble don Pero Maça feta, e ab diverses provisions, pactes e stipulacions vallada e fermada, e ab sa fe real roborada. E en açò, senyor molt just, fàrets a la dita supplicant justícia, la qual haurà a singular gràcia e mercè.

Lo senyor rey és certificat que la dita dona possehia la cena, morabatí, jurisdicció e altres coses en lo present capítol declarades, per què restitueix aquella en la dita sa possessió de les dites coses e mana ésser mantenguda en aquella, e proveeix que li sia restituhit ço qu'és stat reebut per lo dit batle axí de la dita cena com del dit morabetí.

Vidit de Funes, vicescancellarius.

[24]. Greuge de mossèn Loýs de Castellví contra lo balle general de certs drets que li's ocupaven sobre Carlet

Ítem, senyor, com per lo molt alt senyor rey n'Amfós, tresavi vostre, fos atorgat per causa justa, rahonable e necessària a'n Peregrí de Montagut, senyor qui era ladonchs de Carlet, Benimòdol e Mazalet e Xinquer, en recompensació de les libertats que lo dit Pelegrí e vassalls seus havien per fur d'Aragó e per dar unitat en lo dit regne com, per ço com alguns barons e cavallers volien tenir los furs d'Aragó, e altres no, se seguia gran discòrdia en lo regne, e reputant lo dit senyor la reducció de fur d'Aragó e unir al fur de València ésser gran benefici, per son privilegi donà e atorgà al senyor de Carlet e dels lochs *de supra* nomenats la meytat de les calònies e penes peccuniàries que al senyor rey pertanyien en los vassalls dels dits lochs segons lo fur del dit senyor rey n'Amfós. E més li donà certa jurisdicció e franquea

als dits hòmens e altres drets segons en lo dit privilegi se conté, lo qual fon donat en València *decimo kalendas ianuarii anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo*, al qual se refer. E aquell mateix privilegi fon confermat per lo senyor rey en Pere segons appar per carta d'aquell *data Valencie septimo idus marcii anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo* ^{¶115v} *septimo*. E com, senyor, mossèn Loís de Castellví, senyor qui és dels lochs de Carlet, Benimòdol e Mazalet, sia en possessió de reebre los drets al senyor ladonchs de Carlet e dels altres lochs atorgats usar, de la jurisdicció al dit senyor dels dits lochs en los hòmens e vassalls d'aquells lochs, e los hòmens sien en possessió de usar de la franquea, e lo vostre batle general, senyor, torbe e vulla torbar lo dit mossèn Loís en la sua possessió expressament, dient que no observarà lo dit privilegi e de fet o ha asajat. Supplica per tal lo dit braç que sia mercè de vós, senyor, que a vós sia placent protegir, guardar e mantenir en sa possessió al dit senyor de Carlet, Benimòdol e Mazalet e manar al batle general que serve lo dit privilegi al dit mossèn Loís, senyor dels dits lochs. E noresmenys, senyor, sia mercè vostra de loar e confermar lo dit privilegi. [E] açò, senyor, serà justícia e lo dit braç ho reputarà a gràcia.

Mana lo senyor rey que sia servat lo dit privilegi.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[25]. Greuge *in viam supplicacionis* a'n Berenguer de Montagut

Ítem, senyor, com en lo temps de la concessió feta a'n Peregrí de Montagut aquell possehís loloch de Xinquer, e ara posseexca aquell mossèn Loís de Vilarasa, *alias* de Castellsent, e fos feta axí la concessió d'aquells mateixs drets e jurisdicció e franquea al senyor de Xinquer en los hòmens de Xinquer, segons per lo dessús dit privilegi e confirmació d'aquell appar. Supplica per tal lo dit braç que semblant provisió sia feta al dit mossèn Loís, senyor de Xinquer, que dessús és stada requesta fer a mossèn Loís de Castellví.

Mana lo senyor rey que sia servat lo dit privilegi.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[26]. A mossèn Loís de Vilarasa

Ítem, senyor, com lo molt alt senyor rey en Martí, de gloriosa memòria, predecessor vostre, ab carta o ^{¶116} provisió sua haja provehit mossèn Loís de Vilarasa de l'alcaidia¹⁹⁷ del castell d'Alpont, ab retinença de dos mília sous per cascun any, a mossèn Pere Dezpuig huyt-cents sous e, en, e per pacte e satisfacció d'aquells haja consignat al dit mossèn Loís altres huyt-cents sous sobre les rendes e esdeveniments de la vila de Murvedre, manant al batle de la dita vila que d'aquells respongués per cascun any al dit mossèn Loís de tota sa vida de mossèn Pere Dezpuig, segons que

¶¹⁹⁷ J l'alcúdia.

de totes les dites coses per cartes e provisions públiques, de les quals fa fe, clarament consta. E lo batle de la dita vila, segons diu ab consell e encara ab manament al batle general, contra expressa provisió del dit senyor rey, haja recusat e recuse, depuys ençà qu'és batle de la dita vila, donar e pagar al dit mossèn Loís los dits huyt-cents sous, privant aquell de la possessió, o quasi, de reebre aquells, en gran dan e evident prejudi e greuge del dit mossèn Loís. Per ço supliquen que·ls dits batles, mantenint lo dit mossèn Loís en la dita sua possessió, o quasi, donen e paguen per cascun any a aquell los dits huyt-cents sous annualment e tot ço que tro en lo present dia és degut per la dita rahó, inhibint a aquells que d'ací avant semblants coses no sien atemptades.

Respon lo senyor rey que no deu ésser hoÿt algun alcayt offerint greuge contra lo senyor rey en la cort sobre los drets de l'alcaidia, mas solament deu suplicar al dit senyor que y proveeixca.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[27]. [Greuge de mossèn Guillem Pujada contra el batlle general]

Ítem, senyor, jatsia ab títols legítims mossèn Guillem Pujada haja, tinga e posseeixca lo mer e mixt imperi e qualsevol jurisdicció civil e criminal e altre qualsevulla ab morabetí e monedatge e ab totes e sengles rendes, drets e coses, noresmenys host e cavalcada e reemçó d'aquelles, en los lochs de Vilajoyosa ^{||116v} e d'Orxeta, tèrmens e territoris d'aquells, e en los hòmens e fembres habitants en aquells segons en cartes appar, e del temps ençà que les dites coses foren alienades e venudes los actors e actor del dit mossèn Guillem sien stats e sia lo dit mossèn Guillem en pacífica possessió de totes les dites coses, exercint per si o persones per ells deputades la dita jurisdicció, exhigints e collints les dites rendes e drets e senyaladament lo dit morabetí e monedatge. Emperò lo vostre batle general del regne de València, quant en ell és estat, s'és sforçat e s'esforça perturbar lo dit mossèn Guillem en la dita possessió sua en què és de collir, exhigir e levar lo dit morabatí e monedatge, emparant-li aquell de fet e contra dret e justícia, com segons disposició de fur algú no deja ésser privat de sa possessió sens coneguda de justícia. Per què lo dit mossèn Guillem supplica humilment a vostra clemència que, tollent o levant qualsevol empires o empachaments fets per lo dit batle sobre les dites coses, manets a aquell que d'ací avant no perturbe lo dit mossèn Guillem ne los seus en e sobre la possessió de les coses dessus recitades, ans aquell defena e mantinga en aquella dita possessió e·l permeta usar d'aquella segons que mils á acostumat usar, e tendrà u a gràcia e mercè.

Lo senyor rey tol los impediments si alguns són stats feyts sobre lo dit morabatí, salvant lo dret de abdues les parts.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[28]. [Greuge de Lluís Aguiló contra el batlle general]

Ítem, senyor, com en Luís Aguiló, per lo molt alt e molt excel·lent príncep e senyor rey don Martí, oncle vostre, senyor, fos donada e atorgada l'alcaidia del vostre Reyal de la ciutat de València a vida d'aquell dit suplicant, e per rahó de la dita alcaidia li fossen constituïts per retinència e salari per ^{¶117} cascun any cent lliures moneda reals de València, volent e disposant que la justícia en lo criminal de la dita ciutat dels emoluments cascuns anys pagàs les dites cent lliures, emperò après micer Johan Mercader, batle general vostre, senyor, és estat provehit de la dita batlia. Aquell, jatsia request, ha recusat pagar al dit Luís, ans ha inhibit al dit justícia que no pague al suplicant sobredit, privant aquell de la retinença e percepció sobredita, sens alguna coneixença, ço qu'és expressament contra furs e privilegis. Per què supliquen humilment lo dit braç e lo dit Loís que sia mercè de vós, senyor, fer pagar al dit Loís de les anyades que passades són e manar al dit batle que responga o faça respondre al dit Loís de les dites cent lliures cascun any, e açò, victoriós senyor, jatsia proceexca de justícia, lo dit suplicant agreujat ho reputarà a gràcia e mercè *et cetera*.

No és leguda cosa a algun alcayt offerir greuge contra lo senyor rey en la cort sobre los drets de la alcaidia, mas deu recórrer al dit senyor que y proveeixqua.

Vidit de Funes, vicedancellarius.

[29]. [Greuge de Berenguer de Mont-rós contra el batlle general]

Ítem, senyor, com en Berenguer de Mont-rós haja e posseexca cinch-cents sous censals moneda reals de València a ell per l'alt rey en Martí, oncle e predecessor vostre, assignats de tota la vida d'aquell, ço és doents sous sobre los emoluments e sdeveniments del justícia de la ciutat en lo criminal, e altres doents sous sobre los emoluments e esdeveniments del justícia de treents sous de la dita ciutat, e los restants cent sous a compliment dels dits cinch-cents sous sobre los emoluments del justícia civil de la propdita ciutat, en paga e satisfacció d'aquells nou mil cinquanta-tres sous quatre diners per lo dit senyor rey en Martí deguts a'n Bernat de Mont-rós, pare del ^{¶117v} dit en Berenguer, per certa justa e honesta causa, segons que totes les dites coses apparen clarament e legítima ab pública carta real, la qual fon donada en la casa de Bellesguart¹⁹⁸ de Barcelona a deu dies del mes de deembre del any de la Nativitat de nostre Senyor mil quatre-cents nou, a la qual se refiren e's offer fer a la vostra real magestat occular demostració. E, senyor, lo vostre batle general, no volent servir la dita carta real ne altres provisions per vostra excel·lent senyoria sobre lo dit fet manades, destituhint e privant lo dit en Berenguer de Mont-rós del dret e possessió que ha de haver e reebre los dits cinch-cents sous

¶ ¹⁹⁸ Residència del rei Martí fora la ciutat de Barcelona, al peu de la muntanya de Collserola, hui desapareguda. Els terrenys estan enclavats

actualment en la parròquia de Sant Gervasi i entre 1900 i 1909 Gaudí hi construí una casa d'inspiració gòtica.

de renda en la forma sobredita, haja manat ab grans manaments penals als dits justícies de la dita ciutat ço és criminal, civil e de treents sous que dels dits emoluments, sdeveniments *nec alia* en alguna manera no donen, liuren ne responen al dit en Berenguer de Mont-rós dels dits cinch-cents sous ne alguna part d'aquells, e axí ho fa servir que·ls dits justícies, depuix han haüt lo dit manament, no han respost al dit en Berenguer de Mont-rós dels dits cinch-cents sous, la qual cosa, senyor molt just e victoriós, és contra expressa disposició de furs e privilegis d'aquest regne per vostra real magestat jurats e per consegüent redunde en manifest greuge e prejudí del dit braç, com nengú no puxa ésser tret de sa possessió [per] causa incògnita. Per ço, senyor, lo dit braç militar e Berenguer de Mont-rós suppliquen humilment vostra magnífica senyoria vulla revocar tots manaments per lo dit batle als dits justícies per la dita rahó fets, manant a aquell que d'ací avant tals manaments no face, com, senyor molt alt, sien contra furs e privilegis, manant axí mateix als dits justícies que dels dits emoluments responen dels dits cinch-cents sous ¶¹¹⁸ cascun any al dit en Berenguer de Mont-rós, segons tenor de les dites cartes e provisions reals, qualsevol manaments a aquells en contrari fets, e d'ací avant fahedor no contrastants, manants encara pagar e restituhir tot ço e quant a aquell és degut de temps passat per la dita rahó. E, senyor, farets en lo dit fet justícia, la qual lo dit braç reputarà a gràcia e mercè.

Per part del braç real és estat dat greuge en contrari, per què lo senyor rey és parellat ministrar-hi justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[30]. [Greuge de Berenguer de Mont-rós contra el batle general]

Ítem, senyor, com lo molt alt senyor rey en Martí, de ínclita recordació, oncle vostre, detingués presos en lo castell de la ciutat de Sogorb sis hòmens sicilians appellats vulgarment los xaramuntans,¹⁹⁹ constituïts aquells en custòdia d'en Berenguer de Mont-rós, al qual per lo dit senyor fon donat càrrech de ministrar a aquells dits presos los aliments a aquells necessaris, per administració dels quals volch e manà lo dit senyor ésser donats al dit Berenguer de Mont-rós cascun any cinch-cents e quinze florins d'or, ço és doents cinquanta-set florins e mig dels emoluments de la batlia general de regne de València, e altres doents cinquanta-set florins e mig de les monedes que·n Berthomeu Miralles, ladonchs general rebedor, hauria, segons de les dites coses consta per letra e provisió del dit senyor rey en

¶ ¹⁹⁹ Partidaris d'Andrea Chiamonte, un dels quatre vicaris de Sicília que exercien el poder en nom de la reina Maria. Oposat a les pretensions de Martí el Jove al tron de Sicília, fou l'únic dels vicaris i barons que es negà a retre-li homenatge i es va fer fort al seu palau de Palerm, que va ser assetjat per

les tropes catalanes fins ser capturat i obligat a prestar fidelitat a Martí en maig de 1392. Jutjat per rebel·lió, fou condemnat a mort per decapitació i els seus béns i títols confiscats i repartits entre Guillem Ramon de Montcada, Bernat de Cabrera i els barons sicilians fidels a Martí.

Martí, dada en la casa de Bellsguart a cinch de deembre any MCCCC nou. E com lo dit en Berenguer de Mont-rós haja diverses vegades demanats e requests los dits batle e reebedor vostres generals, axí judicialment com extrajudicial, que en virtut de la dita provisió real li responguessen de les dites quantitats, lo que per aquell és estat diferit fer en tro huy, de què, senyor molt poderós, se seguí ^{118v} que'l dit Berenguer de Mont-rós hac a despendre e bestraure de ço del seu propri noranta florins en la alimentació dels dits presos, qui perien de fam e incessantment cridaven grants crits: fam! segons la vostra senyoria se pot plenerament informar dels ciutadans e habitants de la dita ciutat de Sogorb, com lezar-los perir de fam fos cosa inhumana e insuportable al dit en Berenguer, puys los tenia en sa custòdia. Los quals noranta florins li són deguts per lo dit batle general al qual lo dit senyor rey en Martí los manà de fet pagar ab provisió sua real, dada en la dita torre de Bellsguart a nou de deembre any mil quatre-cents nou. E d'altra part, senyor, li sien deguts e cessats pagar per lo dit batle general huytanta-set florins e mig que restaren de una terça del any mil quatre-cents onze; e d'altra part, senyor, li sien deguts e cessats pagar per lo dit en Berthomeu Miralles, *tunch* reebedor general, ço és de tota l'anyada de mil quatre-cents e deu e de una terça e paga del any mil quatre-cents onze, treents quaranta-cinch florins e cinquanta-set florins que li ha convenguts despendre per convenir, demanar e executar les dites quantitats del dit reebedor e béns d'aquell, e doents trenta florins que ha despeses en proseguir e cobrar los dits presos après foren fugits, e ara, per vós, senyor, recobrats. E solament havia obtingut vint-[i]-set florins, obstant la mort del dit senyor rey en Martí, e puys durant la gloriosa declaració de vostra justícia *et alia*. Per ço, senyor molt excel·lent, supplica humilment lo dit braç sia mercè vostra manar als dits batle general e reebedor vostres damunt dits o a altres qualsevol reebedors de vostres peccúnies que de fet paguen al dit Berenguer de Mont-rós e desliuren totes les dites quantitats, com hi sien tenguts de gran justícia. E jatsia, senyor molt virtuós, fahent açò administrarets justícia, [e] aquella lo dit ¹¹⁹ braç vós haurà a singular gràcia e mercè.

Lo senyor rey diu que no és greuge de cort, però vol e mana que al dit en Berenguer, per satisfacció, sien donats de les peccúnies de la proferta al dit senyor fahedora per la cort cent vint-set florins, e sobre ço que resta és parellat provehir de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[31]. [Greuge dels senyors de Gestalgar, Pedralba, Benaguasil, Vilamarxant i Riba-roja contra la ciutat de València]

Ítem, senyor, com los senyors dels lochs de Gestalgar, de Pedralba, Benaguazir, Vilamarchant e Riba-roja e cascun d'ells antigament pertanga e haja acostumat e degen haver, pendre e exhibir dret cert de la fusta que devalla e passa per lo riu de Gadalaviar, que passa per lur tèmens, en la forma que lo dit dret és estat acostumat levar, es leva e's paga en lo loch o castell de Domenyo de la vall de Xelva. E de la

ciutat de València, justícia, jurats e oficials de aquella, per potència *et alia*, dene-
guen pagar e s'esforcen privar e despullar los dits senyors dels dits drets, e no sola-
ment en sguard d'ells, més encara en utilitat de persones strangeres de la dita ciutat
e terme de aquella, com moltes vegades fictament e fraudulosa, parlant ab aquella
humil reverència qui's pertany, alguns vehins de la dita ciutat a nom d'aquells s'es-
forcen passar e fer devallar per lo dit riu fusta de persones strangeres sens pagar lo
dit dret, les quals coses redunden en gran perjudí e dan dels dits senyors dels dits
lochs e del dret de aquells. Per tal supliquen lo dit braç e los sobredits a vostra ex-
cel·lència que informant-vos, senyor, de la dita costuma e de totes les dites coses,
façats compliment de justícia als dits supplicants, fahent-los pagar e respondre dels
dits drets acostumats segons són stats acostumats levar e pagar e's leven e paguen en
lo dit castell o loch de Domenyo.

Appellat lo síndich de València, lo senyor rey hi farà justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius. ||^{119v}

[32]. [Greuge de Guillem de Copons contra el batlle general]

Ítem, senyor, com Guillem de Copons, donzell, hagués comprat dos mília
sous censals sobre les rendes e emoluments de la batlia de la vila de Morvedre per
preu de vint-quatre mília sous, la qual compra féu dels hereus de madona Frances-
cha de Ribelles, la qual havia comprat del molt alt senyor rey en Pere, segons de
la dita compra appar per carta feta en la vila de Tamarit de Litera a vint-huyt dies
d'abril del any de nostre Senyor mil trehents huytanta-quatre, e lo dit Guillem e los
predecessors en lo dit censal són estats en possessió de collir, reebre, haver e exhigir
les pensions del dit censal dels batles de la dita vila. E per lo vostre batle general és
totalment inhibit que'l dit censal no's pague ni lo batle de Morvedre vol pagar ni
respondre a aquell. Supplica per tal lo dit braç que lo dit Guillem, despullat de la
sua possessió, sia restituhit en aquella, manant al batle de Murvedre que li respona
e'l pach de les pensions passades, presents e esdevenidores.

Mossèn Domingo Mascó regonega los títols e faça'n relació, e serà-y provehit.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[33]. [Greuge dels possessors del morabatí de Toro, de Viver e Novaliches
contra el batlle general]

Ítem, senyor, com de lonch temps ençà los lochs de Toro, de Viver e No-
valiches, antigua cavalleria e poblats a fur d'Aragó fossen possehits per lo alt infant
en Martí, stant infant, e après rey de gloriosa memòria, e depuys *immediate* ab tots
los drets que ell hi havia sia stat contínuament e sia huy possehit per certs cavallers
e habitants de la ciutat de Barcelona, senyaladament ab dret de morabatí. E ara,
lo vostre batle general, sens alguna coneixença, ha emparat lo dit morabatí, esfor-
çant-se de collir aquell e tolre e privar los dits cavallers e habitants de la dita pos-
sessió, jatsia de la dita ||¹²⁰ possessió haja feta fe al dit batle per cartes públiques *et alia*,

ans açò no contrastants lo dit morabatí, ço és la col·lecta d'aquell proppassada, stiga com a deposada en poder de tercer, ço és en poder d'en Berenguer Martí. E açò sia, ab humil reverència parlant, contra fur d'Aragó e contra fur de València. Supplica per tal lo dit braç que sia mercè vostra tornar lo dit greuge a degut stament e revocar totes empares e soltar lo dit depòsit als dits possehidors del dit morabatí e provehir que semblants ne altres impediments ne turbacions no·ls sien feytes en aquell.

Lo senyor rey mana ésser toltes les dites empares salvu al dit senyor, e a la part tot lo dret a aquells pertanyent, enaxí que romanguen en aquell punt en què eren ans del acte de les dites empares.

[34]. [Greuge dels llocs de Toro i de Viver contra el batlle general]

Ítem, senyor, com lo dit vostre batle haja forçats e costrets pagar los dits lochs en les demandes que ha fetes, ço és en la coronació del senyor rey en Ferrando, de digna memòria, pare vostre, setanta florins, e de la senyora reyna mare vostra, quaranta florins, los quals ha pagats lo dit loch del Toro e lo dit loch de Viver entre abdues les coronacions noranta florins. E per la ajuda de Cerdunya a cascú dels dits lochs huytanta florins e per lo vostre novell regiment cent quaranta florins, entre tots treses, los dits lochs, jatsia sien cavalleria antiga, e jamés en demanda ne subvenció fetes als senyors reys predecessors del dit senyor rey pare vostre no hagen pagat, e los dits cavallers e generosos e ciutadans, axí de Barcelona com de València, sien franchs de totes aquestes coses e encara en possessió de no pagar en aquelles. Supplica per tal lo dit braç que les dites quantitats als possehidors manets e façats restituir e los dits greuges a degut stament reduhir.

Com per lo batle general sia stat ¶^{120v} al·legat que al senyor rey pertany dret de fer demandes en los dits lochs, lo dit senyor comana a mossèn Domingo Mascó e micer Guillem Çuera que, appellats e oÿts los dits batle e lo procurador dels que·s dien senyors dels dits lochs, sobre les dites coses facen justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[35]. Que·ls hòmens de paratge per privilegis no són tenguts pagar morabatí

Ítem, senyor, com hòmens de paratge per privilegis e libertats e per bones costumes e antigues del regne sien franchs de morabatí, e lo vostre batle de la vila de Murvedre s'esforce fer pagar a hòmens de paratge morabatí. Per què, senyor, supplica lo dit braç la vostra senyoria que sia de vostra mercè provehir que tal cosa e de tan grant prejuhí cesse, e lo dit morabatí no sia levat e exhigit de hòmens de paratge alguns.

Vol lo senyor rey que sien servats los furs e privilegis pertanyents als hòmens de paratge sobre les coses en lo present capítol contengudes.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[36]. [Greuge de Lluís Esteve contra el batlle general]

Ítem, senyor, com lo molt alt senyor rey en Martí, de gloriosa memòria, oncle e predecessor vostre, en paga e satisfacció de moltes e diverses quantitats per lo dit senyor degudes a n Luís Esteve, vehí de la ciutat de Sogorb, vassall del egregi don Frederich, haja donat e consignat sobre tots los emoluments e esdeveniments al dit senyor pertanyents en regne [de] València al dit en Luís cinquanta florins per cascun any, segons per carta e comissió del dit senyor appar, dada en Çaragoça a onze de setembre del any mil treents noranta-huyt, les quals cinquanta lliures vós, senyor, ab letres vostres havets manat al vostre batle general que don per cascun any al dit en Luís, lo qual dit batle, no contrastant les dites letres, ^{||121} no ha volgut pagar al dit en Luís les dites cinquanta lliures ne part d'aquelles, ço que redunde en gran dan e greuge d'aquell, [e] per ço lo dit egregi don Frederich, de qui és vassall, és agreujat. Supplica vostra gran senyoria que sia mercè de vós, senyor, manar al dit batle que done e pague e donar e pagar faça al dit Luís anualment, d'ací avant, les dites cinquanta lliures e tot ço que a aquell és degut del temps passat, o manar-li donar la quantitat de les cauteles que per la dita rahó lo dit en Luís restituí.

Ell ha recorregut al consell del senyor rey e hi és estat provehit en certa manera e axí recórrega al dit consell e serà-li feta justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[37]. [Greuge de Paterna, Benaguasil, la Pobla, Vilamarxant i Ribaroja contra el governador del regne]

Ítem, senyor, com lo governador del regne de València e portantveus d'aquell e lochtinent d'aquells algunes vegades de fet hajen volgut forçar d'anar als lochs de Paterna, Beniguazir, la Pobla, Vilamarchant, Ribarroja per veure e regonèxer los arroços plants (*sic*) e fets en los tèrmens dels dits lochs, e per manar e fer arrancar aquells en cas que'ls trobassen ésser fets o conreats ab correnties, ço que fer no poden de justícia, com en los dits lochs la total jurisdicció sia dels dits lochs, als quals e vassalls d'aquells habitants en los dits lochs han convengut sostenir dispendis per deffendre e contrastar per justícia a les dites coses. Supplica per tal lo dit braç militar que sia mercè de vós, senyor, provehir ab acte de cort que'l dit governador o son portantveus o lochtinent d'aquell no's puxa o deja entrametre de les dites coses ne per aquelles exercir o usar en los dits lochs o algun d'aquells o lur terme de jurisdicció alcuna, abdicant-li de fet tot poder de fer lo contrari e decernint tots e sengles actes per aquells o qualsevol d'aquells fahedors per les dites coses ésser *ipso iure et facto* nul·les e de nul·la eficàcia e valor. ^{||121v}

A la provisió del present greuge se oposa lo braç de les ciutats e viles reals, per què lo dit senyor, oïdes les parts, és parellat fer-hi justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[38]. [Greuge de Guillem de Copons contra el batlle de Xàtiva]

Ítem, <com lo> senyor rey don Johan hagués venut dos mília sous censals per preu de dos mília florins sobre les rendes e emoluments de la batlia de la ciutat de Xàtiva al dit Guillem, los quals dos mília florins lo dit senyor hagué e en ses necessitats convertí, segons appar per carta feta en Çaragoça a deu d'octubre del any de nostre Senyor mil treents huytanta-huyt, lo qual censal lo batle de Xàtiva jamés no ha volgut pagar. Supplica per tal que sia mercè de vós, senyor, manar al dit batle que pague al dit Guillem e que serve les provisions del dit senyor venedor dels senyors reys don Martí e don Ferrando, de gloriosa memòria, sobre açò fetes e manades.

Mossèn Domingo Mascó regonega los títols e façà'n relació e serà-y provehit.
Vidit de Funes, vicecancellarius.

[39]. [Greuge de Guillem de Copons contra el batlle de Morvedre]

Ítem, senyor, com per lo senyor rey don Johan fos stablit un molí derrocat en lo terme de Murvedre a cens d'un morabatí d'or al dit Guillem, lo qual per virtut del dit stabliment obrà de nou e forní de tots los arreus necessaris, e aquell possehí, faent-ne arrendament diverses anys, e enaprés per lo batle de Murvedre lo dit Guillem és estat privat de sa possessió *indebite et iniuste*. Supplica per tal lo dit braç que sia mercè de vós, senyor, restituhir al dit Guillem en la possessió del dit molí, manant al batle dessús dit que li respongue de les rendes passades segons lo dit Guillem solia arrendar e que li restituesca tots los arreus del dit molí, los quals li foren per lo dit batle levats, reparant ^{||122} lo dit molí segons l'estament en què era com lo y levà. E en açò, senyor, farets justícia.

Appellats los hereus del qui ladonchs era batle de la dita vila e lo batle qui a present se diu que té lo dit molí lo senyor rey hi administrará justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[40]. [Greuge dels mestres i alcaid de la seca de València contra el batlle general]

Ítem, senyor, per la vostra senyoria e vostres antecessors són stats atorgats certs privilegis als de la vostra secca qui baten moneda d'or e d'argent en la ciutat de València, donant jurisdicció civil e criminal als alcaldes de la dita monederia e eximins de la jurisdicció dels ordinaris tots aquells qui són de la dita monederia. E lo vostre batle general en virtut del dit privilegi e concessió per vós atorgat a aquells ha reebut sagrament públicament en la Seu dels dits alcaldes, les quals coses són contra furs e privilegis, per los quals la determenació e decisió de totes e qualsevol causes e qüestions civils e criminals que sien dins la ciutat e terme de València pertany als justícies de la dita ciutat, no a altres. Per ço, senyor, sia vostra mercè declarar los dits privilegis ésser nul·les axí com a fets contra fur e quant de fet són stats fets revocar los dits qui's dien privilegis atorgats als dits alcaldes e moneders,

manant a aquells que de totes les dites qüestions, segons forma dels dits furs e privilegis, responguen e facen dret en poder dels dits justícies, no contrastant los dits qui's dien privilegis.

Appellats los maestre e alcaldes de la secca e aquells hoÿts, lo senyor rey hi provehirà de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[41]. [Greuge contra el batlle general per les imposicions a les vendes d'estores i espardenyas]

Ítem, senyor, com los vassalls axí moros com cristians, dels barons, cavallers e hòmens de paratge del regne de València, axí havents franquea com no ^{122v} havents franquea, per costum antiga [e] pràctica de tant de temps ençà que memòria d'òmens no és en contrari, portants a vendre stores d'espart e spardenyes dins la dita ciutat de València no sien tenguts ne hagen acostumat pagar res per la venda o vendes d'aquelles al alfondeguer de la dita ciutat. E de poch de temps ençà lo batle general del regne, parlant ab la honor qui's pertany, contra rahó e justícia infringint la dita costum antiga *et alia* venint contra les franquees a aquells qui les han, complezca o complir faça los dits vassalls e extorquer e haver d'aquells mealla per cascuna stora, e mealla per dotzena d'espardenyas, los quals se pren lo dit alfondeguer, la qual cosa és molt perjudicial als dits vassalls e senyors d'aquells. Per tal suppliquen lo dit braç que sia manat al dit batle e alfondeguer que cessen d'ací avant de manar les dites coses, e que aquelles o altres no atempten o presumesquen haver, pendre e exhigir dels dits vassalls.

Lo senyor rey comana a mossèn Domingo Mascó e micer Francesch Blanch que's informen de la dita costum e facen servir ço que serà atrobat que sia acostumat.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[42]. [Greuge de Felip Boil, senyor de Manises, contra els oficials de la ciutat de València]

Ítem, senyor, com lo senyor rey n'Amfós, de gloriosa memòria, terç avi vostre, per reduhir a fur de regne de València lo loch de Manises, situat en regne de València, lo qual loch era de fur d'Aragó, per utilitat del dit regne e per altres sguarts per lo dit senyor recitats en diverses privilegis e cartes sues, per si e sos successors regonegués, donàs e atorgàs a n Felip Boil, ladonchs senyor del dit loch, e als seus, lo mer e mixt imperi e tot exercici d'aquells en lo dit loch de Manises e en los tèrmens e pertinències d'aquell e en tots los hòmens, axí cristians com juheus e moros ¹²³ d'aquell, delinqüents dins lo dit loch e sos tèrmens e pertinències, per ço que lo dit en Felip havia adherit al dit fur de València e remogut e foragitat lo dit fur d'Aragó, del qual lo dit en Felip usava e per lo qual a aquell en lo dit loch de Manises, situat en lo dit regne de València, pertanyien moltes libertats. E lo dit

senyor per si e per los seus prometés e juràs al dit en Felip que lo dit mer e mixt imperi e exercici d'aquells servaria e servir faria inviolablement al dit en Felip e als seus en lo dit loch, prometent lo dit senyor encara per ell e per los seus al dit en Felip e als seus dar ab effecte favor e consell e ajuda contra tots los contradients o adversants en la dita concessió al dit en Felip e als seus, e rígidament reprémer los dits contradictors de tot impediment e obstacle, volent per pacte e declarant lo dit senyor que si per alcunes causes legítimes la dita concessió e mer e mixt imperi e altres coses dessus dites no era tenguda e observada, segons dit és, que en lo dit cas la renunciació e rejecció del dit fur d'Aragó feta per lo dit en Felip fos haüda, e volgué e declarà lo dit senyor que fos haüda per no feta, enaxí que per aquella, directament o indirecta, tàcitament o expressa, quant al dit fur d'Aragó, consuetud, privilegis e observàncies del dit regne d'Aragó al dit en Felip e als seus no fos engenrat algun prejuhí, ans atorgà e donà a aquell e als seus plenera facultat e licència que liberament pogués relexar e foragitar los dits furs de València e retornàs-se'n al dit fur d'Aragó, consuetuts, privilegis e observances d'aquell e adherir e usar d'aquells axí com d'abans era stat acostumat, com axí expressament entre lo dit senyor e lo dit senyor e lo dit en Felip en lo temps de la renunciació del dit fur d'Aragó fos stat convengut, condicionat, fet, retengut e salvat. E com, senyor, los officials de la ciutat de València no hajen volgut ^{||123v} ne permés, ans han impedit, que lo dit en Felip Boil e sos predecessors hajen usat en lo dit loch de Manizes del dit mer e mixt imperi, segons los fon atorgat per lo dit senyor rey n'Amfós e permés, per tal lo braç militar del dit regne e lo dit en Felip suppliquen a vostra excel·lència que de fet, donant favor, consell e ajuda al dit en Felip contra los officials de la dita ciutat sobra la observança de les dites concessions e ús d'aquelles, tollats e remogats, tolre e remoure façats de tot los dits impediments, fahent lo dit en Felip haver, tenir e possehir los dits mer e mixt imperi e tot exercici d'aquells, segons forma de les dites concessions, e deure usar del dit fur, consuetuts, observances e privilegis d'Aragó segons abans usava, com axí sia permés fer al dit en Felip. Protesta, emperò, lo dit en Felip que per la present scriptura no sia engenrat algun prejuhí al dret d'aquell, com sia a ell permés en sa pròpia actoritat usar del dit fur d'Aragó, consuetuts, observances e privilegis d'aquell e expel·lir lo dit fur de València, puys no li sien tengudes les dites concessions.

Appellat lo síndich de València e aquell hoÿt, lo senyor rey és parellat ministrar-hi justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[43]. [Greuge d'Andreua de Torres contra el batlle general]

Ítem, senyor, com en l'any mil treents huytanta-cinch matrimoni fos e sia stat tractat, fermat e en faç de Santa Mare Esgléya solempnizat entre mossèn Alfonso Suàriz, cavaller, e n'Andreua de Torres, al qual per en Martí de Torres, savi en dret, pare d'aquella, foren constituïts e donats per sa dot trenta mília sous, e

per lo dit n'Alfonso a aquella e als seus assegurats sobre tots sos béns, segons per cartes d'aquèn fetes, de les quals vós fa prompta fe a ulls, appar. E per alcunes causes de tots los béns al dit mossèn Alfonso per ordinació del molt alt senyor rey, de ¹²⁴ gloriosa memòria, pare vostre, sien estats preses e ocupats e en mans de vostre batle liurats, spoliand la dita dona, parlant ab aquella humil reverència que's pertany, dels dits béns, dels quals, segons disposició de furs e privilegis, la dita dona ha detenció e dels quals fa los fruÿts seus propis fins tan complidament sia pagada de sos dot e creix e altres drets a ella pertanyents. E jatsia, senyor, vostre batle general, qui los dits furs e privilegis no ignora, haja pagats a la dita Andreua, en certa manera davall splicadora, los dits dot e augment, emperò no ha volgut pagar a aquella los fruÿts e drets dels dits béns a aquella pertanyents del dia de la dita ocupació fins a la real solució dels dits dot e augment, ans, ço que pus fort és, tenint lo dit batle tots los dits béns e aquella perint de fam, com no hagués de què pogués sustentar si mateixa e sos fills, pres e reebé en moltes e diverses vegades del dit batle mil nou-cents huytanta sous, los quals lo dit batle liurà en paga e deducció del dot d'aquella, e dels quals la dita Andreua axí com a forçada e àls no y pogués fer, com en altra manera no la volgués socórrer, hac a fermar àpoques e diffinicions al dit batle, fahent menjar a aquella la sua dot e retenint-se los fruÿts e aliments, los quals se sguardaven e pertanyien a aquella. E més avant, senyor, com, gran temps ans de la ocupació dels dits béns, per lo dit mossèn Alfonso e Andreua fossen stats venuts e carregats cent sous censals per preu de sexanta liures a la dona na Cathalina, muller d'en Nicholau Ros, *quondam*, sobre tots los béns d'aquells, e lo dit batle, jatsia request, no haja volgut quitar los dits cent sous censals e pagar les pensions d'aquells, ans la dita Andreua haja a pagar cascuns anys los dits cent sous, les quals pensions munten huy a més de vint liures, e no sia rahonable que la dita dona de ço del seu propi pach los deutes de son marit, puys béns hi ha d'aquell. Supliquen per ço ^{124v} los dits braç militar e Andreua que sia mercè de vós, senyor, pagar e tornar a la dita dona los dits mil nou-cents sous per lo dit batle e a quella liurats en deducció de sa dot, e fer donar a aquella tots los fruÿts e drets que li pertanyen en los dits béns e fer quitar los dits cent sous censals e pagar les dites vint liures o tant quant munten les pensions d'aquells, e li façats compliment de dret e de justícia. E jatsia, senyor, les dites coses proceesquen de justícia, los dits emperò supplicants pendran aquelles a gràcia e mercè de vostra regia celsitud, la qual nostre senyor Déus *et cetera*.

Appellat e hoÿt lo batle general, lo senyor rey hi provehirà de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[44]. [Greuge de Lluís Suárez contra el batle general]

Ítem, senyor, com en l'any de la Nativitat de nostre Senyor M treents no-ranta-nou, en lo dia que era comptat nou d'agost, en Martí de Torres, savi en dret, habitant en la ciutat de València, fes e ordenàs son testament en lo qual legà

al humil e súbdit vassall vostre Luís Suárez, adonchs menor, nét seu, qui ara és cavaller, mil sous censals, rendals e annuals, los quals adonchs la universitat de la vila d'Albayda e singulars d'aquella li fahien cascuns anys, a vint de febrer e d'agost, los quals foren comprats per preu de dotze mília sous, la administració dels quals mil sous censals lexà a la dona n'Andreua de Torres, filla sua, mare del dit Loís, ab e sots condició que mossèn Alfonso Suárez, pare del dit Luís, no pogués pendre ne haver les annuals pensions d'aquelles, ans fossen esmerçades en censals a obs del dit Luís, ne en cas de luició d'aquells lo preu vingués en mans del dit mossèn Alfonso, segons [en] el dit testament, del qual vos fan plenera fe, a ull les dites coses són pus largament contengudes. E jatsia, senyor, lo dit ¹²⁵ en Martí de Torres volgués e ordenàs que les pensions dels dits mil sous censals fossen cascuns anys esmerçades en censals a utilitat del dit Luís, lo dit emperò mossèn Alfonso, ultra voler de la dita administradora, pres e reebé aquelles del dia de la mort del dit testador fins en lo mes d'agost del any mil CCCC quatre, en lo qual temps hac cinch anys poch més o menys, e en lo qual temps los dits mil sous censals foren reemuts e luïts per vigor de carta de gràcia per lo dit preu de dotze mília sous, lo qual preu e porrata de cens degut, muntant a summa de huytanta-hun sous, de voler de la dita Andreua de Torres fon depositat en poder d'en Francesch d'Arqués, ciutadà de València, per ço que d'aquell fos comprat censal a obs del dit Luís; los quals preu e porrata, ultra voler de la dita Andreua, congoxada e forçada per lo dit marit seu, foren preses per aquell e convertits en usos propis d'aquell, en paga dels quals lo dit mossèn Alfonso, en dan e frau del dit Luís, vené al dit en Francesch d'Arqués aquells mil sous censals, los quals havia sobre la universitat d'Orpesa, qui ja en aquell temps no's pagaven ne après són stats pagats, com ja lo dit loch fos e sia ja despoblat, a fi que'l dit en Francesch d'Arqués venés aquells axí com vené a la dita Andreua a obs del dit Luís, la qual no y gosà resistir ne contradir, sens emperò alguna evicció e obligació de sos béns del dit en Francesch, segons per cartes públiques d'aquèn fetes, de les quals vós fa fe, a ull appar. Enaprès, senyor, lo dit Luís, fet major de vint anys, no volent haver per vàlida la dita compra dels dits mil sous censals sobre lo dit loch d'Orpesa, feta per la dita mare sua forçada e ultra voler d'aquella, com fos e sia fraudulosa e dampnosa al dit Luís, *petita venia*, convingué en juhí lo dit pare seu demanant restitució com fos e sia lles e recissió del dit ^{125v} contracte davant lo justícia civil de València, qui condempnà lo dit mossèn Alfonso en dar e restituir al dit Luís los dits dotze mília sous, preu del dit censal reemut, e totes les annuals pensions dels dits mil sous censals del dia de la luició d'aquells, ço és del mes d'agost del any mil CCCC quatre, fins al dia de la restitució e liurament dels dits dotze mília sous fahedors per lo dit mossèn Alfonso al dit Luís, segons per actes fets en la dita cort civil, dels quals vos fa prompta fe, és clar veure. E com, molt alt senyor, tots los béns del dit mossèn Alfonso, per ordinació del molt alt senyor rey pare vostre, d'alta recordació, sien stats preses e ocupats e en poder de vostre batle general de

regne de València venguts, per la qual cosa la dita restitució no és stada feta per lo dit mossèn Alfonso al dit Luís, ço que redunda en gran dan e prejuhi d'aquell, qui, en los dits béns, és *prior et potior*²⁰⁰ que algun altre. Supliquen per ço lo dit braç militar e lo dit en Luís que sia mercè de vós, senyor, provehir e manar que dels dits béns per lo dit batle preses e ocupats, com ne extén huy en poder d'aquell més de tres mil florins, donets e façats dar, restituhir e tornar al dit Luís, qui àls al món no ha, los dits dotze mília sous, preu del dit censal reemut e les pensions reebudes de cinch anys dels dits mil sous censals, ans de luïció d'aquells. E més avant les annuals pensions de mil sous per any del dia de la luïció fins a huy, en què ha tretze anys, les quals se foren haüdes si los dits dotze mília sous fossen stats esmerçats, e li ministrets compliment de dret e de justícia. E jatsia, senyor, les dites coses proceexquen de justícia, los dits emperò braç e suplicant reputaran aquelles a singular gràcia e mercè de vostra gran e magnífica senyoria, la qual nostre senyor Déu *et cetera*.

Sia feta fe de les cartes e ¹²⁶ actes vanats en lo present capítol e regoneguts aquells per mossèn Domingo Mascó, e hoÿts aquells de qui sia interès lo senyor rey hi provehirà de justícia.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[45]. [Greuge contra les advocacions fiscals dels batlles]

Ítem, senyor, com segons disposició de furs, rúbrica *De la cort*, capítol «Lo batle»,²⁰¹ sia statuhit e ordenat que lo batle o aquells qui rendes o censals o alcunes altres exides vostres tendran o reeebran o qui administració de batlia haurà o tendrà no hoje ne determene ne jutge ne defenesca alguns plets criminals o civils, sinó tan solament los plets e les demandes que seran sobre los censals de vós, senyor, e les altres rendes vostres, los quals plets e demandes solament oye, jutge e defenesca. E en lo capítol aquell sia statuhit [que] aquell qui tendrà vostre loch o serà batle o cort no sia advocat ne rahanador per algú ne do ajuda a algú en advocació o rahanant. E com alguns batles de les ciutats e viles reals, contra disposició dels dits furs, advocquen en les corts del governador o lochtinents llurs e dels ordinaris llurs, en casos a ells no permesos per furs, e lo que pijor és, los dits batles són advocats fiscals, per la qual advocació són seguits alguns grans dampnatges als vassalls del dit braç. Per ço supplica lo dit braç militar que sia mercè vostra declarar los dits batles no poder ésser advocats fiscals ne advocats ni jutges en alcuna cort, sinó en les lurs, sots pena de privació de la batlia e pena de doents morabatins, la terça part a vós, senyor, e

¶²⁰⁰ *Prior in tempore, potior in iure*. Principi del Dret pel qual, en cas de conflicte entre parts que al·leguen el mateix dret sobre una cosa, té preferència qui primer haja realitzat un acte eficaç jurídicament. ¶²⁰¹ Germà COLÓN i Arcadi

GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre I, rúbrica III: *De la Cort*, capítol III: *De iuramento baiuli generalis*, que comença «Lo batle general del regne de València...», Barcelona, Editorial Barcino, 1970, vol. I, p. 152.

la terça a la ciutat o vila, e la terça a la part de qui serà interès o al acusador. E que los actes en los quals hauran advocat sien nul·les *ipso facto*.

Ja hi ha bones provisions, axí per fur com ^{126v} per privilegis del regne, les quals mana lo senyor rey que sien servades.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[46]. [Greuge de Vidal de Vilanova per la propietat de la Foia de Bunyol]

Com lo noble en Vidal de Vilanova compràs la Foia de Bunyol e lochs d'aquella de don Jacme d'Urgell e de la infanta dona Ysabel, sa muller, o d'en Arnau Serra, procurador, e havent plen poder d'aquells primer e abans que'l senyor rey don Ferrando, pare vostre, donàs sentència contra lo dit don Jacme de rebel·le, e primer e abans que's ocupàs los béns d'aquell, e primer e abans que lo dit senyor rey hagués donat e atorgat als lochs de la dita Foia e habitants en aquell privilegi o privilegis de no alienar-los, e que no poguessen ésser separats de la corona reyal. E la intenció del dit senyor rey, e vostra, rahonablement devia e deu ésser que los dits privilegis no nohen o perjudiquen a les coses ja primerament fetes. Per què supliquen humilment la vostra senyoria lo braç militar e lo dit noble, que per fer provisió a una supplicació o greuge donat a vós, senyor, en la cort per tots los braços d'aquella per causa de la dita compra, sia vostra mercè declarar per acte de cort que los dits privilegi o privilegis no nohen ni perjudiquen res al dit noble ne a la dita sua compra ne noguen que aquell e los seus no puxen haver e possehir los dits lochs, en cas emperò que aquell obtingué contra lo noble mossèn Álvaro Dávila la dita Foia de Bunyol e lochs d'aquella per virtut de la dita sua compra.

Lo senyor rey declara que'ls dits privilegis atorgats a les universitats dels dits lochs de la Foia de Bunyol no empachen ne poden empachar que pus lo dit noble haje comprat dels dits don Jacme e de la dita infanta, sa muller, o de procurador d'aquell, havent plen poder, los dits lochs abans de la concessió dels dits privilegi o privi-¹²⁷legis no puxa haver, tenir e possehir los dits lochs, lo dit noble obtenint per virtut de la dita compra los dits lochs a ell pertànyer contra mossèn Álvaro Dávila o los havents causa d'aquell.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

Quequidem capitula, responsiones et provisiones eorum ego, Petrus Ram, prothonotarius memoratus, qui fui notarius processus curie supradicte, de mandato domini regis predicti feci describi in presenti volumine pergameneo ad habendam inde memoriam in futurum. Et ad validationem eorum de mandato ipsius domini regis eius bulla plumbea fuit hic apposita inpendenti. Que omnia et singula supradicta fuerunt acta et per dictum dominum regem publicari mandata intus domum capituli monasterii fratrum Predicatorum civitate Valencie, ubi celebrabatur curia, die martis intitulata vicesimasecunda marcii, paulo post tactum hore decime noctis, incepto numero ab hora meridiei, anno a Nativitate Domini millesimo

quadringentesimo decimo octavo regnique ipsius domini regis tercio, qua die dictus dominus rex curiam licenciavit predictam. Presentibus ad hec pro testibus reverendo in Christo patre domino Dalmacio, episcopo Gerundensi, ac nobilibus Geraldo Alamani de Cervilione et Iohanne de Luna, militibus, ac Iohanne Mercaderii, legum doctore, baiulo generali regni Valencie, consiliariis domini regis predicti, et aliis in numero copioso.

Sig(*signe*)num mei, Francisci d'Arinyo, secretarii domini regis predicti auctoritateque regia notarii publici per totam ipsius ^{||127v} dominacionem et terram, qui loco honorabilis viri domini Petri Ram, prothonotarii supradicti, fui scriba curie antedictae et unacum eo predictis interfui eaque in presenti volumine decem septem pecias a parte posteriori ab rasas integreque scriptas preter presentem peciam continente, de mandato dicti domini regis, ut predicatur, per dictum prothonotarium scribi facta; eo aliis occupato negociis, clausi. Corrigitur autem in lineis ultima capituli incipientis: «Ítem, senyor, com», in secundo folio «no li»; et in tercia capituli incipientis «Ítem, senyor, com la vila», in prima plana tercia folii «stades servades»; et in quarta et quinta eiusdem capituli «és contengut e lo dit batle general e altres batles»; et in tercia et quarta capituli incipientis «Ítem, senyor, com lo dit», in prima plana quarti folii «en totes ses terres e d'açò són en pacífica e quieta possessió. E les restants dues parts són del»; et in prima, secunda et tercia capituli incipientis «Ítem, senyor, com segons», in secunda plana dicti quarti folii «segons furs e rahó natural a cascú sia permés de vendre e alienar les sues coses encara que aquelles tinga sots vincle de restitució e substitució condicional, la qual»; et in vicesimaquinta prime plane quinti folii «habitadors»; et in decimonona secunde plane eiusdem folii «volien»; et in antepenultima eiusdem plane «cre»; et in vicesimaoctava et vicesimanona prime plane sexti folii «ria com ell sia prest restituhir les quantitats per ell reebudes per preu de la dita alqueria e castell e generalment suppliquen que les dites coses e greuges sien tornades a degut stament»; et in tricesima prima eiusdem plane «de les»; et in tricesima tercia eiusdem «sis»; et in penultima secunde plane dicti folii «augmentant»; et in quarta capituli incipientis «Ítem, senyor, per ço», in secunda plana septimi folii «dix, menaçant, que si'l dit mossèn Jofre sustenia lo ^{||128} moro e los béns d'aquell que ell iria»; et in septima et octava prime plane octavi folii «en poder del dit lochtinent de governador aquells dits moros segons appar per actes de la cort d'aquell, lo dit batle general»; et in penultima undecimi folii in secunda plana «emoluments de la batlia general de regne de València e altres doents cinquanta»; et in prima prime plane duodecimi folii «d'or»; et in vicesimanona eiusdem plane «en»; et in tricesima eiusdem «per»; et in tercia capituli incipientis «Ítem, senyor, com de», in prima plana tercia decimi folii «stant infant»; et in quarta prime plane quintidecimi folii «dins», et in quartadecima, quintadecima, sextadecima, decimaseptima et decima-octava capituli incipientis «Ítem, senyor, com los», in prima plana predicta «la qual

cosa és molt perjudicial als dits vassalls e senyors d'aquells. Per tal suppliquen lo dit braç que sia manat al dit batle e alfondeguer que cessen d'ací avant demanar les dites coses e que aquelles o altres no atenten o presumesquen haver»; et in quintadecima et sextadecima prime plane decimi septimi folii «hac cinch anys poch més o menys e en lo qual temps los dits mil sous censals foren reemuts e luits per vigor de»; et in octava linea capituli ultimi incipientis «Com lo noble», in prima plana decimiseptimi folii dictionibus «o privilegis» superadditis in fine; et in duodecima eiusdem capituli «fetes. Per què»; et in quartadecima eiusdem «a una supplicació o greuge»; et in prima secunda, tercia, quarta, quinta, sexta et septima conclusionis rasura circa finem linearum facta ex transverso.

Dominus rex mandavit mihi Petro Ram, in cuius posse fir[mavit] et iuravit.
In exercituum et curiarum l^o.

DONATIU

DONATIU²⁰²

En nom de Déu sia e de la homil verge Maria e de tots los sants e santes de paradís. Com lo molt alt senyor rey don Alfonso hagués convocades corts als íncoles del regne de València al vint-e-setén dia del mes de abril del any de la Nativitat de nostre Senyor mil CCCC e deeset, les quals principià en la Seu de la dita ciutat e enaprés aquella dita cort continuàs en lo monestir dels frares Preyçadors de la desús dita ciutat tro al XXII dia del mes de març del any M CCCC e XVIII, en lo qual dia les dites corts foren publicades e finades, e'n lo qual finament per acte de cort foren elets en diputats del General del dit regne, ço és, per lo braç de la Església los molt reverents senyors, los senyors don Uch, per la gràcia de Déu bisbe de València, e frare Romeu de Corbera, mestre del orde de la cavalleria de Senta Maria de Montesa e de Sent Jordi; per lo braç militar lo egregi don Alfonso, duch de Gandia, e lo honorable mossèn Luís Carbonell, cavaller, e per lo braç de les ciutats e viles reyls los honorables en Bernat Johan, major de dies, ciutadà de la dita ciutat, e en Bernat Costejà, vehí de la vila de Algezira; en comptadors, hoýdors e diffinidors dels comptes dels dits diputats e clavaris, ab tot ple e bastant poder, per lo braç ecclesiàstich frare Berenguer Domenge, comanador major de Montesa, e mossèn Jacme Roqua; per lo braç militar lo noble mossèn Jacme Scrivà, menor, e mossèn Johan Pardo de la Casta, e per lo braç de les ciutats e viles reyls lo

¶²⁰² ARV: Generalitat. *Claveria*, 683 ff. 1-12. Editat en M.^a Rosa MUÑOZ POMER, *Orígenes de la*

Generalidad valenciana, València, Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1987, pp. 592-599.

honorable micer Johan Ferrando e lo honorable en Genís Silvestre, e en scrivà de la dita diputació lo honorable e discret en Francesch Scolà, notari, als quals dits diputats e comptadors fon donat per lo dit acte de cort lo poder contengut en los capítols de la proferta infrasegüents: ||^{lv}

In Dei nomine. Pateat universis quod nos Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie, ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie, attendentes per venerabilem in Christo patrem Hugonem, divina providencia episcopum Valencie, nomine et ex parte brachiorum Ecclesie, militaris et universitatum regalium regni Valencie in subscriptis presencium, existencium et consencencium die presenti et subscripta in generali curia quam incolis dicti regni in civitate huiusmodi celebramus, intra domum capituli monasterii fratrum Predicatorum civitatis Valencie, fuisse nobis, existentibus personaliter in eodem sedentibusque ibidem in solio assumpto ac celebrantibus curiam supradictam, oblata reverenter capitula que sequuntur:

Molt excel·lent senyor,

Los tres braços de la cort de regne de València, ço és ecclesiàstich, militar e real, responents a la proposició per vós, senyor, feta als dels dits braços, per la qual fon per vós, senyor, proposat que vós, molt excel·lent senyor, haviets trobat en lo principi de vostre novell regiment gran part del patrimoni real ésser alienat per vostres predecessors, en tant que no haviets de què sostenir vostre real stament, per què pregavets aquells que volguessen subvenir e ajudar a vostra senyoria, en tal manera que vós, senyor, poguessets sostenir vostre stament real sens exaccions carregoses a vostres pobles, dién que jatsia ells no sien tenguts a les dites coses, mas de lur bon grat e ab ||² e sots expresses condicions e salvaments e no sens aquelles que per la present proferta o subvenció no sia o puxa ésser fet prejudí algú a furs, privilegis e libertats del dit regne ne a la dita cort, braços e singulars del dit regne, ne puxa ésser tret en sdevenidor a ús ne consequència e ab expressa condició e protestació si vós, senyor, complirets e atorgarets los presents capítols e coses en aquells expresades e no en altra manera *nec alia* offiren de bon grat, per complaure e servir a vós, senyor, cent huytanta e nou mília florins, en los quals són compresos aquells nou millia florins que per la dita cort són stats prestats a vostra senyoria e los vint millia florins que foren exequatats per lo vostre governador e lochtinent de aquell e los deu mília que vós manàs donar als dampnificats o agreujats, los quals sien pagats a vós, senyor, en florins o en reals de València o en reals d'argent, a coneguda dels diputats del General del dit regne dejús specificats, ço és, de continent noranta mília florins, e los sexanta mília florins serveixquen e hajen servir a quitament de vostre patrimoni de vint en vint mília florins, ço és, per tot l'any MCCCC e denou vint mília florins, e per tot l'any MCCCC e vint altres vint mília florins, e per tot l'any MCCCC XXI altres vint mília florins; la restant quantitat, que són nou mília florins, se retinguen los diputats en paga dels dits VIII^m florins a vós prestats, e d'altra part

se retinguen los vint mília florins exequatats e paguen als dampnificats los deu mília florins per vós ordenat ésser pagats als dits dampnificats o agreujats.

Plau al senyor rey, emperò, com los térmens de les pagues sien molt prolixos en tant que vendrien a pocha utilitat del dit senyor, ^{||2v} per tal lo dit senyor prega a la cort e diputats de aquella que los dits térmens acurten e limitten per manera al dit senyor profitosa e a la dita cort comortable. La qual proferta e subvenció tota la dita cort fa ab e sots expressa protestació, condició e salvament que vós, senyor, atorguets e en cas que atorguets per acte de cort e compliscats les coses en los següents capítols contengudes e segons que en aquells és contengut e expressat *et non alia*.

Plau al senyor rey e n fa acte de cort segons és demanat.

Primerament, que la dita quantitat de la dita proferta, despeses, salaris e pensions de censals, messions (e) interesses que s convindran a fer, sostenir e pagar, sia exhigida e levada per via de generalitats exigidores, levadores e imposadores en lo dit regne en les coses que huy se leven e s exigissen e en altres en la forma e manera que los dipputats davall expressats concordantment o la major part de aquells, ab què n'i haja de cascun braç, elegiran e volran, en les quals generalitats sien tenguts pagar totes e qualsevol persones de qualsevol dignitat, ley o condició sien, axí cristians, moros com juheus, stranys e privats.

[2]. Ítem, que l'ofici de la Dipputació e dels altres oficials de les generalitats, elets per lo senyor rey en Martí e per la cort, cessen e sien elets novellament oficials qui regeixquen axí tots los fets del ^{||3} General antich com los fets de les generalitats de la present proferta. E de present sien elets sis dipputats, és a saber, dos de cascun braç, per los quals sis dipputats, e no per vós, senyor, ne per vostre governador general o portantveus de aquell ne per algun altre official vostre o seu, la present proferta e totes e sengles coses que (a) aquella se pertanyen e poden o poran pertànyer sien administrades, fetes e complides ab acabament. E lo braç de la Sglésia elegeix en dipputats de la present proferta e altres coses dessús dites los reverents n'Uch, bisbe de València, e frare Romeu de Corbera, mestre de Montesa. E lo braç militar lo egegi don Alfonso, duch de Gandia, e mossèn Luís Carbonell. E lo braç de les ciutats e viles reals en Bernat Johan, major de dies, e en Bernat Costejà, notari.

Plau al senyor rey.

[3]. Ítem, que sien elets tres clavaris de la peccúnia de la present proferta e altres coses dessús dites, ço és, un de cascun braç. E de present hi elegeixen, per lo braç ecclesiàstich don Pero Ferrándiz d'Íxer, per l'ordre d'Uclés, e per lo braç militar mossèn Johan de Sentfeliu, e per lo braç de les ciutats e viles reials en Daniel Mascharós. Axí emperò que'l clavari del braç real tinga tota la moneda e regesca

los comptes e libre de la claveria. E que los dits tres clavaris hagen durant la present proferta a fer personal residència en la ciutat de València.

Plau al senyor rey. ¶^{3v}

[4]. Ítem, que sien elets administradors de les dites generalitats, ço és jutges e declaradors dels duptes, qüestions e contrastos provenints d'aquelles e de lurs capítols ab totes incidències, dependències e connexitats d'aquelles, e que puxen fer reyal exequció en tots aquells qui seran deutors del dit General. E legeixen-hi per lo braç ecclesiàstich mossèn Gil Sánxez Munyoç, canonge de la seu de València, e per lo braç militar mossèn Jacme Romeu, e per lo braç de les ciutats e viles reyal micer Bernat Abrí.

Plau al senyor rey.

[5]. Ítem, que sis persones, ço és dues per cascun braç sien eletes en comptadors, hoïdors e diffinidors dels comptes dels dits dipputats e clavaris ab tot ple e bastant poder. E elegeixen-hi per lo braç ecclesiàstich frare Berenguer Domenge, comanador major de Muntesa, e mossèn Jacme Roqua, per l'orde de Calatrava, e per lo braç militar lo noble mossèn Jacme Scrivà, menor, e mossèn Johan Pardo de la Casta, e per lo braç de les ciutats e viles reyal micer Johan Ferrando e en Genís Silvestre.

Plau al senyor rey.

[6]. Ítem, que la dipputació e officis dessus dits duren per tres anys, los quals fenesquen en la festa de Nadal del any MCCCCXXII, e que ladonchs ne sien elets altres, ço és, que los del braç ecclesiàstich sien elets per los dits dipputats del braç ecclesiàstich e los del braç militar per los dits dipputats del braç mili-^{tar} e los del braç reyal elegeixquen los jurats de la ciutat de València, lo depputat, clavari, administrador e comptador qui deuen ésser per la dita ciutat, e de present elegeixen per al dit segon trienni en clavari en Johan Pujada e en dipputat en Pere Bou, e los jurats de la ciutat de Xàtiva o vila real que haurà haver l'offici de la dipputació elegeixquen lo dipputat que y deurà ésser per les dites ciutats de Xàtiva e viles reyal, e la dita ciutat de Xàtiva, o la vila qui deurà haver l'offici de comptador, los jurats d'aquella elegeixquen lo comptador que y deurà ésser per les dites ciutat de Xàtiva o viles reyal. E axí's segueixca de trienni en trienni mentres les dites generalitats duren. E si's sdevendrà que durant algú dels dits triennis algú dels dits oficials morrà o renunciarà al ofici, ladonchs los dipputats qui seran del dit trienni o la major part de aquells, puy's n'i haja de cascun braç, elegeixquen aquell oficial qui deurà ésser elegit ho y haurà renunciat. E com los dits oficials seran elets hagen aquell mateix poder que és donat per los presents capítols als oficials qui de present són stats elets.

Plau al senyor rey.

[7]. Ítem, que·ls dits diputats e no altri puxen elegir e haver a lur coneguda un doctor, licenciado o juriste en e per assessor per conseller lur e advocat e ordenador dels affers de lur offici e de la present proferta a messió del dit General. E semblantment ¶^{4v} puxen elegir e haver procurador, notari, porters e altres persones necessàries e expedients als affers de la present proferta. E los dits dipputats elegeixquen aquell assessor o advocat que·ls serà ben vist, e scrivà de la dita diputació a present elegeixen en Francesch Scolà, notari.

Plau al senyor rey.

[8]. Ítem, que·ls dits diputats hajen per salari e remuneració de lurs treballs e del regiment de lur offici, ço és, cascú mil sous per cascun any e los clavaris dels braços ecclesiàstich e militar cascú d'ells D sous, e lo clavari del braç real, per ço com ha més affany, dos mília e cinchcents sous, e los dits comptadors per hoyr, examinar e diffinir los comptes dels dits diputats e clavaris, com encara per consellar e donar consell als dits dipputats, tota hora que·n seran requests, hajen de salari cascú d'ells per cascun any D sous, e axí mateix los dits administradors hajen de salari per cascú d'ells per cascun any cinchcents sous, e si·s convendrà los dits diputats o algú dels altres diputats, per affers de la dita diputació, exir e anar fora lo terme vell de València dins lo regne, que haja cascú d'ells vint-e-dos sous de reals, e fora lo dit regne trenta sous per lur salari cascun dia, ultra lo dit altre salari, axí emperò, que per estar en València e venir en València algú no haja algun salari o provisió ultra lo seu salari ordinari.

Plau al senyor rey sens diminució de la dita proferta. ¶⁵

[9]. Ítem, que·ls dits dipputats puxen e degen tatxar e pagar salaris als procuradors, notaris, porters, saigs e altres qui per affers de la present proferta han treballat, treballen e treballaran a coneguda lur o de la major part dels dits dipputats, puix n'i haje de cascun braç. E més avant tots los dits diputats concordantment, o la major partida de aquells, puix n'i haje de cascun braç, puxen e dejen tatxar, pagar e remunerar a juristes, notaris, porters e altres persones qualsevol qui hajen treballat per los affers de tota la dita cort e que·ls dits treballs sguarden tots los braços e axí aquells qui tro ací han treballat com aquells qui treballaran en esdevenidor.

Plau al senyor rey que·ls diputats puxen fer les coses contengudes en los dits capítols.

[10]. Ítem, que los dits diputats per complir la dita proferta puxen carregar censals e fer compres de lochs e revendes de aquells ab aquells pactes, penes e obligacions que ab los contrahents ab aquells se poran concordar e avenir.

Plau al senyor rey.

[11]. Ítem, que tots e sengles salaris dels dits dipputats, clavaris, comptador, administradors, assessor, advocat, procuradors, notari, porters, saigs e altres qui per affers de la present proferta han treballat e treballen ¶^{5v} e treballaran, segons dit és, e totes messions de cullir e administrar la quantitat de la present proferta sien pagades e satisfetes entegrament dels béns del dit General, ensemps ab tots los censals e pensions de censals ja pagades e pagadores, penes e tots altres interesos pagats o pagadors e totes pèrdues e menyscapes que·s hagen a fer per rahó de compres, barats o altres qualsevol contractes ultra la quantitat de la present proferta.

Plau al senyor rey que los dits salaris, messions e totes pensions, preus, penes e tots altres interesos pagats e pagadors de censals ja carregats o que·ls dits dipputats hauran o volran carregar encara, los dits menyscapes de compres, barates o altres contractes se paguen e·s satisfacen entegrament dels béns del dit General sens disminució de la dita proferta.

[12]. Ítem, los dits diputats generalment hagen plen poder e auctoritat de ordenar, fer e complir tot ço àls que pertanga o puxa pertànyer o toquar los affers de la present proferta, ab totes e sengles coses d'aquèn incidents, emergents, connexes e deppendents o a aquells toquants en qualsevol manera, alguna cosa d'aquèn no exceptada, segons que mils e pus largament se puxa ésser dictat, scrit e entés.

Plau al senyor rey que·ls dits diputats hagen general e liure poder e auctoritat sobre les dites coses de ordenar, fer complir o fermar tot ço que pertanga o puxa pertànyer a la dita proferta e a la execució de aquella, pagar salaris, ¶⁶ pensions, preus e totes altres coses en los precedents capítols e les respostes dessus contenudes e fer barates, vendes de censals ab cartes de gràcia e fer compres e tots altres contractes ab penes, interesos, juraments e altres qualsevol clàusules e obligacions e per aquells preus que als dits dipputats serà vist, sobre los béns del General e de qualsevol braços o braç per la dita proferta o coses toquants aquella e per totes les altres coses expressas e enteses en los presents precedents e subsegüents capítols e en lurs respostes, axí complidament e plenera com mils puxe ésser dictat, scrit e entés.

[13]. Ítem, hagen los dits diputats plen e bastant poder de compel·lir e astrènyer tots e sengles tenguts e obligats, axí per la present proferta en via de generalitats com per altres drets venedors per los dits diputats, de exigir per aquella via que·ls serà ben vist, foragitats tota apel·lació o recors, justs o injusts, enaxí que vós, senyor, o vostre primogènit o algun official vostre o de vostre primogènit en res que toque la present proferta, capítols o levament o exacció de la dita proferta o de alguna quantitat o part de aquella no us puxats o puxa o puxen entrametre per alguna via o manera, directa o indirecta.

Plau al senyor rey. ¶^{6v}

[14]. Ítem, que·ls dits comptadors tant solament e no altres, hoc encara la major part de aquells, ab que n'i haja de cascun braç, hagen auctoritat e plen po-

der de hoyr, diffinir e determenar en la ciutat de València, e no en altre loch, lo compte de la administració dels dits dipputats e clavari, e lo dit compte impugnar si mester serà, e los dits dipputats e clavari e béns lurs o del dit General absolre e condempnar segons mèrits del fet, e d'aquèn manar e fer carta e cartes de la dita diffinició e tot ço que s'i pertanga ab incidents connexes e dependents.

Plau al senyor rey.

[15]. Ítem, que totes e sengles quantitats pagadores de la present proferta e de salaris e messions, remuneracions, pensions e d'altres coses puxen e hajen ésser e sien pagades per los dits clavaris ab albarans dels dits dipputats qui's endrecen als dits clavaris e per lo dit clavari del braç reyal, de volentat e assentiment dels altres dos companyons seus, los quals albarans sien feyts e registrats per lo scrivà de la dipputació e segellats ab tres sagells, un de cascun braç, los quals sagells sien fets de nou, e aquells albarans tant solament sien e hajen ésser creguts e haüts per bastant cautela dels dits dipputats en lo retiment de lur compte restituhint aquells, emperò a data o quantitat de vint-e-dos sous o de allí enjús no sia necessari fer tal albarà, ans tant solament hi compleixqua una cèdula de mà o part del escrivà de la dita dipputació de manament verbal dels dits dipputats, la qual cèdula semblantment los clavaris hajen a restituhir en lur retiment de compte, e lo dit scrivà sia tengut de fer registre dels dits albarans e cèdules.

Plau al senyor rey. ¶⁷

[16]. Ítem, que ls dits clavaris dins mig any après serà finit lo primer any hajen a donar lur compte als dits comptadors e aquells diffinir e determenar los dits comptes, e lo compte del segon any hajen a donar dins mig any après que serà finit lo dit segon any, e lo compte del terç any hajen a donar dins mig any après que serà finit lo dit mig any, e açò sots pena de perdre lurs salaris.

Plau al senyor rey.

[17]. Ítem, que totes e sengles quantitats de moneda o d'altres coses qui seran d'aquí avant degudes e tengudes a o del dit General o de qualsevol braç de aquell per qualsevol dipputats, clavaris o altres presents o esdevenidors, axí per administració tenguda de qualsevol offici del dit General com per qualsevol altra rahó o manera, sien e puxen e hajen ésser exhigides, cobrades e haüdes axí com a deutes e coses reals o fiscals e'n sia feta contra los deutors e detenedors real execució de lurs béns, tota solempnitat cessant, e encara que sien preses en lurs persones, e sien preses tro a tant que realment e ab acabament hajen pagat e restituhit tot ço que deuen o tenen, dejen o tinguen a e del dit General e braç. E si algú aytal darà loch a sos béns o en alguna manera serà atrobat no pagador, que perda lo cap axí com a cabaler, sens tot remey, en manera que naturalment muyra. E algun alongament, sobreshiment, inhibició o altra provisió no ls puxa ésser fet e feta sobre açò per vós, senyor, o per altri, ¶^{7v} e si de feyt serà feyt o feta que no haja alguna valor, ans

ipso iure et facto sia de si nul·le e nul·la ni puxe ésser receptat ne defés o sostengut en o per alcun loch, quant que sia o fos privilegiat. E per tolre sobre les dites coses e sobre cascuna de aquelles tot oppòsit, algú dels dits deutors e detenedors no puxa tenir e regir algun offici en casa de vós, senyor, o de la senyora reyna, tro a tant haja pagat e restituhit realment e complida tot ço que deu e té, deja o tenga per les dites rahons o per qualsevol de aquelles.

Plau al senyor rey.

[18]. Ítem, que si alguns duptes o contrasts exiran o entrevindran en los presents, axí dessús com dejús scrits, capítols de la present proferta o en alguna cosa toquant la dita proferta, que·ls dits duptes e contrasts sien e hagen ésser declarats, interpretats, corregits e determenats una vegada e moltes, breument e sumària e de nua paraula, per los dits diputats o per la major part de aquells, ab que n'i haja de cascun braç, ab consell del dit assessor lur e no per alguna altra persona, tot recors e tota apel·lació, justa o frívola, cesants e no admeses.

Plau al senyor rey sens derogació e disminució del dit do.

[19]. Ítem, que vós, senyor, ni vostre primogènit ni vostre governador o altre qualsevol official, per gran poder que haja, no us puxats, puxa ^{||⁸} ni puxen entrametre de les coses en la present proferta contengudes ni de les coses toquants a aquella que seran feytes per los dits diputats, clavaris, administradors o comptadors ni per qualsevol d'aquells, ni de les execucions, coses, causes o pleyts incidents, emergents o deppendents de la present proferta o aquelles toquants en qualsevol manera, per via de simple querela o de apel·lació o recors, justs o injusts, ni en altra qualsevol manera.

Plau al senyor rey sens derogació o disminució del dit do.

[20]. Ítem, que a vós, senyor, plàcia de absolve, remetre, perdonar e difinir totes penes civils e criminals e peccuniàries de tot lo temps passat a totes e sengles universitats e singulars del dit regne de València, però que no devallasen de tals crims per los quals pena de mort principalment fos deguda.

Plau al senyor rey.

[21]. Ítem, que sien liurades totes e sengles cartes e provisions fahents per la dita cort e per cascun braç, franques de dret de sagell.

Plau al senyor rey que son prothonotari se avingua ab los dits dipputats favorablement e temprada. ^{||^{8v}}

[22]. Ítem, que vós, molt excel·lent príncep e senyor, jurets en plenera cort de tenir e observar e fer observar e tenir los presents capítols e totes e sengles coses en aquells contengudes.

Plau al senyor rey.

[23]. Ítem, que tots salaris de jutges e altres drets que's hagen a pagar per rahó de les provisions que's fan en les presents corts se paguen de les dites generalitats, e encara lo dret de sagell de la pau o treva pronunciada o feta fer per lo senyor rey en Ferrando e la pau feta entre mossèn Berenguer de Vilaragut e mossèn Pero Pardo.

Plau al senyor rey.

[24]. Ítem, que'ls diputats e clavaris antichs donen lur compte en poder dels comptadors antichs e aquells e no altres defeneixquen los dits comptes.

Plau al senyor rey.

[25]. Ítem, com les rendes de Morella e de Algezira e part de les rendes de Xàtiva e de Castelló sien assignades al dit General per concessions fetes per lo rey en Martí, e sien degudes de diverses anyades, les quals no són pogudes haver tro a huy, per ço la exacció e culliment de les dites rendes romanga a càrrech dels diputats novells e los diputats e clavaris vells ne romanguen desobligats e quitis.

Plau al senyor rey. ¶⁹

[26]. Ítem, que'ls diputats o la major part, ab que n'i haja de cascun braç, puxen carregar censals per descarregar los qui ja són carregats e's carregaran d'ací avant, carregant los novells censals a major preu que no seran carregats aquells qui voldran descarregar, o puxen fer reduhir los ja carregats a menors pensions.

Plau al senyor rey.

Propterea, ad humilem supplicacionem episcopi et brachiorum predictorum nobis facta, tenore presentis publici instrumenti perpetuo valituri, capitula inserta superius quibus responsiones per nos facte existunt prout in fine cuiuslibet eorum continetur firmamus, concedimus, laudamus, aprobamus, ratificamus inde actum curie facientes ac convenimus et promittimus episcopo et brachiis supradictis hiis presentibus et cuilibet eorumdem, in manu et posse prothonotarii nostri subscripti tanquam publice persone hec a nobis pro ipsis et aliis etiam personis omnibus quarum intersit recipientis, paciscentis ac etiam legitime stipulantis. Et etiam iuramus in presencia omnium existencium et congregatorum die subscripta in curia generali predicta per dominum Deum et eius sancta Evangelia, per nos corporaliter tacta, quod predicta capitula et unumquodque eorum iuxta responsiones per nos eis factas et omnia et singula in eis contenta tenebimus et observabimus perpetuo nos et successores nostri, tanquam facta per actum curie ut prefertur, tenerique et observari faciemus irrevocabiliter per quoscumque et contra ea vel aliquod eorumdem non ¶^{9v} faciemus nec veniemus nos vel nostri neque aliquem vel aliquos venire sinemus vel permittemus aliquo iure, causa vel etiam racione, intellecto tamen et declarato quod per preinsertas responsiones quas singulariter facimus in fine cuiuslibet capitulorum predictorum, ut continetur in eis, non fiat nec fieri volumus preiudicium, derogacio aut novacio aliqua dictis capitulis ac contentis in eis nec

responsioni quam fecimus secundo ex dictis capitulis et in ipsius fine continuate, in et cum qua concessimus sicut ex nunc etiam concedimus ipsa capitula et ipsorum quodlibet prout petita sunt et de eis fecimus sicut et facimus actum curie generalis, quoniam responsiones predictas quas fecimus ad dicta capitula fecimus et facere intendimus, non ad derogacionem dictorum capitulorum, sed ad corroboracionem et ad pociorem declaracionem eorum. Mandantes per hanc eandem inclito infanti Iohanni, duci Montisalbi, carissimo fratri nostro gubernatorique generali in omnibus regnis et terris nostris, necnon eius vices gerenti in regno Valencie, iusticie civitatis Valencie ceterisque universis et singulis officialibus nostris et locatenentis eorumdem presentibus et futuris, quatenus tenendo et observando ad unguem omnia et singula contenta et specifica(ta) in capitulis preinsertis et quolibet eorumdem ut prefertur tanquam facta in curia generali et per actum eiusdem, si cum quando (et) quociens et prout per diputatos in capitulis iamdictis contentos aut per eorum portarios seu ministros extiterint requisiti, execuciones fortes et rigidas contra omnes et quascumque personas que ad contribuendum in donativo sive proferta nobis facta modo aliquo teneantur faciant seu fieri faciant et alia contra eos vel alios qui ad predicta ¶¹⁰ vel eorum aliquod teneantur seu tenebuntur quomodo-libet contribuere, procedant eis que prestant etiam manu forti auxilium, consilium et favorem et contra ea non veniant quavis causa. In cuius rei testimonium presentem cartam sive instrumentum publicum fieri iussimus, nostri sigilli pendentis munimine roboratum.

Quod est datum et actum in monasterio fratrum Predicatorum civitatis Valencie intus domum capituli eiusdem, ubi dicta curia est solita celebrari, die XXII^a marcii anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o XVIII^o regnique nostri tercio.

Signum Alfonsi, Dei gracia regis Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitis Barchinone, ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam comitis Rossilionis et Ceritanie qui predicta laudamus, firmamus et iuramus.

Testes sunt qui ad predicta presentes fuerunt reverendus Dalmacius, episcopus Gerundensis, nobiles Geraldus Alamani de Cervilionis, Iohannes de Luna, milites, ac Iohannes Ferdinandi d'Íxer, consilarii domini regis et alii in numero copioso.

(Sig-(*signe notarial*) num mei Petri Ram, prothonotarii predicti regia auctoritate notarii publici per totam terram et dominacionem dicti domini regis, qui de mandato ipsius predictis interfui et hec scribi feci et clausi. Corrigitur tamen in lineis tercia ubi legitur «Valencie» et alibi in eadem eiusdem XXIII^a «du», XXXXVII^a «sien pagades», XXXXVIII^a «ba», L^a «tot ço e àls», LX^a «e asenti», LXXVIII^a «rex», LXXXI^a «donen», LXXXVIII^a «iuxta», et in prima linea «venerabilis in Christo pater».

Dominus rex mandavit mihi Petro Ram, in cuius possi firmavit et iuravit. Registrata in gratiarum IIII^o).²⁰³

¶ ²⁰³ El fragment entre parèntesis procedeix del manuscrit K.

In Dei nomine. Cunctis pateat evidenter, quod cum ad curiam generalem, quam illustrissimus et magnificus princeps et dominus dominus Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie, incolis regni Valencie pro bono statu regni eiusdem et eius utilitatis rei publice incremento, indixerat celebrandam, ipso domino rege presente sedenteque in suo regio solio dictamque curiam celebrante hora, die, anno et loco inferius designatis, ut moris fuerat, convenissent fuissentque congregate et presentes persone inferius memorate, videlicet: pro brachio ecclesiastico ipsumque representantes reverendi domini Hugo, Valencie, et Otho, Dertuse, episcopi; reverendus dominus frater Romeus de Corbera, magister domus Sancte Marie de Muntesa; Egidius Sancii Munionis, prepositus et syndicus ac iconomus capituli sedis Valencie; frater Petrus Ferdinandi d'Íxar, comendator Montisalvani, ordinis Sancti Iacobi d'Espaça; frater Raymundus de Montecateno, comendator de Torrent, ordinis Hospitalis; Rodericus de Rius, notarius, procurator venerabilium fratris Iohannis, Vallisdigne, et fratris Aymerici, monasterii Sancti Bernardi Orte Valencie, abbatum; Petrus Vives, procurator abbatis de Benifaçano, ordinis Cisterciensis; Iacobus Roca, canonicus Sulcitanensis, procurator fratris Martini Pérez del Castellar, comendatoris loci de Bexix, ordinis Calatrave. Et pro brachio militari ipsumque representantes inclitus et magnificus dominus infans Iohannes, serenissimi domini Ferdinandi regis Aragonum clare memorie filius et Dei gracia dux Montisalbi dominusque de Exèrica; egregius dominus Alfonsus, dux Gandie; egregius dominus Fredericus, comes de Luna dominusque civitatis Sugurbicensis ac nobiles Petrus d'Urrea, Bernardus de Centelles, Petrus de Montecateno, Petrus Maça de Liçana, Berengarius de Vilargut, Vitalis de Vilanova, Petrus Sancii de Calataiubio, Aymericus de Centelles, Olfus de Pròxida, Ludovicus d'Abella, Franciscus de Vilanova, Manuel Didaci, milites; Petrus de Montagut; Petrus Boýl Latronis, per se et tanquam procurator Petri Latronis, vicecomitis Villenove; necnon et honorabiles Petrus Pardo de la Casta, Ludovicus de Castellví, Ludovicus Carbonell, Iohannes Fabra, Iohannes de Vilarsa, Petrus Siscar, Iohannes de Sentfeliu, Iaufridus de Vilarig, Iohannes de Castellví, Iohannes Roderici de Moros, Berengarius Mercader, Franciscus Marrades, Arnaldus Saranyó, Iacobus Romeu, Iohannes de Vallterra, Manuel de Ripoll, Nicholas Jofre, Iacobus d'Artés, milites; Petrus Çabata, maior, Manuel de Monteacuto, Galcerandus de Lòriç, Petrus Çabata, iunior, domicelli. Pro brachio autem universitatum, civitatum et villarum regalium, honorabiles Iohannes Pujada, Daniel Mascharós, Petrus Bou, Iohannes Suau, Bernardus Iohannis, maior, cives, Guillermus Çaera, Iohannes Ferdinandi et Bernardus Abrí, in legibus licenciati, syndici universitatis civitatis Valencie; Petrus Feliu, iurisperitus, Petrus Bitches, notarius, syndici universitatis Xative; Iohannes Palma, iurisperitus, et Bartholomeus Rovira, syndici universitatis ville Morelle; Bernardus Costejà, notarius, syndicus universitatis ville Algezire; Genisius Silvestre, syndicus universitatis ville Oriole; Franciscus

Feliu, iurisperitus, syndicus universitatis ville Castilionis Planiciey Burriane; ¶¹¹ Bernardus Muntanyés, syndicus universitatis ville Burriane; Iohannes de Calaceyt, syndicus universitatis Ville Regalis; Berengarius d'Artés, syndicus universitatis ville Alacantis; Iacobus Gaçol, notarius, syndicus universitatis ville de Liria; Garcias del Porto, syndicus ville Castrifabib; Iacobus Olzina, notarius, syndicus universitatis ville d'Ontinyén; Iohannes Bou, syndicus universitatis ville Cullarie; Michael Ribera, syndicus universitatis ville de Biar; Dominicus Spelt, notarius, syndicus universitatis ville d'Ademuz; Bartholomeus Bodí, notarius, syndicus universitatis ville de Bocayrén; Matheus Blanch, notarius, syndicus universitatis ville Saxone, facientes et celebrantes curiam generalem, dominus rex predictus, ad supplicacionem curie memorate ipsaque curia consentiente et aprobante, concessit, ordinavit legique et publicari mandavit quandam scedulam seu scripturam continencie subsequentis:

Provehim que·ls deputats del regne e lo maestre de Montesa, mossèn Gil Sánxez Monyoç, mossèn Eximén Pérez d'Arenós, mossèn Pere Pardo, micer Guillem Çaera, en Guillem Ledós e lo bisbe de València o micer Johan Gastó per aquell, bisbe de Tortosa o per aquell micer Pere Català, abbat de Valldigna, comanador major de Montesa, mossèn Ramon Centelles, en Pere Vives, procurador del abbat de Benifaça, per lo braç ecclesiàstich; mossèn Vidal de Vilanova, mossèn Aymerich Centelles, mossèn Berenguer de Vilaragut, mossèn Galceran de Castellví, mossèn Johan Roïç de Moros, en Pere Çabata, menor de dies, per lo braç militar; en Pere Bou, en Johan Pujada, micer Johan Ferrando, en Berthomeu Rovira, síndich de Morella, micer Francesch Feliu, síndich de Castelló, en Jacme Gaçol, síndich de Liria, per lo braç reyal, donen fi als debats e contrasts que són stats e són per rahó e causa de les pecúnies preses del General per n'Arnau Guillem de Bellera, governador *quondam* del dit regne, e altres, e de les despeses segons se diu fetes per investigar e saber a qui pertanyia la successió dels regnes e terres de la Corona de Aragó, axí per los qui eren justats en la ciutat de València dels dits tres staments del regne de aquella com per los qui eren justats fora la dita ciutat, e per semblant dels dits tres staments, hoc encara per moltes universitats del dit regne e singulars de aquell. E com per la utilitat del dit regne e per observar bona amiatat, pau e repós en aquell sia molt necessari e expedient que totes les dites coses sien examinades e liquidades a bona fe, cessant tota rigor, primor e subtilitat de dret, atesa la veritat e considerada la qualitat del negoci per los deputats e altres e per les sis persones de cascun dels tres braços ja dessus nomenades, per tal atorgam als deputats e a lurs subdelegats per absència o malaltia de aquells o de algun d'aquells e a la major part de aquells, ¶^{11v} ab què n'i haja un de cascun braç, e a les sis persones de cascun dels dits braços eletes o a la major part d'aquelles, ab què n'i haja quatre de cascun braç, ple e bastant poder de examinar, veure, regonèxer, tatxar e pagar les messions e despeses, dampnatges e tots interesos que segons disposició de justícia o si ben vist los serà de equitat o expedient los apparrà que degen ésser pagades per les rahons dessus dites de les pecúnies del General. E axí mateix donam e atorgam ple e bas-

tant poder als dessus dits que declaren, determenen, proveexquen e executen totes les dites coses e que de aquelles facen real execució contra aquells qui·ls serà vist per reintegrar lo General de les quantitats que dels béns e pecúnies d'aquell trobaran que sien stades preses e de ço que·ls aparega, les quals quantitats munten a summa de XM en XIM lliures, poch més o menys, o de absolve aquell o aquells que ben vist los serà. E totes les sis persones per cascun braç eletes hajan a jurar en poder dels diputats que en les dites coses se hauran bé e lealment a bo e sa enteniment, foragitats tots oys, amistat e parentesch, e que hauran proveït tant quant en ells serà totes les dites coses d'ací a quatre meses primer vinents e feta execució de aquelles; emperò, que ultra les dites quantitats de XM en XIM lliures dessus dites, ço que tatxaran no puxa muntar de XXVM en XXXM florins ensús. E axí mateix los sobredits hajan conexença e proveeixquen sobre los IIIM florins que per lo parlament tengut en la confraria de Sent Narcís fon provehit que fossen prestats a la senyora reyna dona Margarida e dels quals fon carregat censal a mossèn Manuel de Rajadell.

Et lecta et publicata scedula preinserta dictus dominus rex, de et cum consensu et concordia curie antedictae, fecit et fieri voluit et mandavit actum curie de predictis, de quibus omnibus et singulis dictus dominus rex mandavit et curia supradicta supplicavit et petiit fieri publicum instrumentum, que fuerunt acta intus monasterium fratrum Predicatorum civitatis Valencie, in domo capituli eiusdem ubi dicta curia celebrabatur et moris fuerat congregari, die vicesimasecunda mensis marcii, post pulsacionem decime hore noctis, incipiendo computum ab hora meridiey, qua die dictus dominus rex curiam licenciavit predictam anno a Nativitate Domini millesimo CCCC^o decimo octavo regnique dicti domini regis tercio. Presentibus pro testibus ad predicta vocatis reverendo in Christo patre domino Dalmacio, episcopo Gerundensi, ac nobilibus Geraldo Alamani de Cervilione et Iohanne de Luna, militibus, ac Berengario de Bardaxino, consiliariis dicti domini regis, et aliis in multitudine numerosa. Et ut premissa maiori firmitate letentur ¶¹² sigillum ipsius domini regis de ipsius mandato fuit hic appositum inpendenti.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

Sig- (*signe*) num mei Francisci d'Arinyo, secretarii domini regis predicti regiaque auctoritate notarii publici per totam ipsius dominacionem et terram, qui predictis interfui eaque de ipsius domini regis mandato scribi feci et clausi.²⁰⁴

Enaprés fon proveït, al peu de un altre acte de la dita cort, sots lo dit kalendar de XXII de març del dit any MCCCCXVIII, e lo qual acte concerneix lo mudament qui·s demanava ésser fet per alguns braços de la dita cort de les monedes e les terres qui semblantment se demanaven deure ésser fetes per la costa de les mars del dit regne, la clausula següent:

¶²⁰⁴ Una altra còpia d'aquesta cèdula en ARV: Generalitat, 2.963, ff. 15v-18.

Ítem, que per los diputats sien pagats del General VIII^m florins, ço és al braç de la Església II^m florins, al braç militar III^m florins e al braç reyal III^m florins, dels quals los de la Església satisfacen a aquells qui han treballat per lur braç e los del braç militar satisfacen a aquells qui han per lo lur braç treballat, e los síndichs del braç reyal, ço és aquells que huy són en la present cort, satisfacen a aquells qui en comú hauran treballat per lo dit braç, e lo restant parteixquen entre ells per fochs e u reben en compte prorata dels salaris que lurs universitats los són tenguts donar.

FURS

FURS²⁰⁵

Comencen los furs ordenats e fets per lo senyor rey n'Alfons lo terç en les corts generals celebrades als habitants del regne en la ciutat de València, les quals foren indites al vint-setén dia d'abril del any de la Nativitat de nostre Senyor mil quatre-cens deeset e foren finides a vint-e-dos de març del any après següent.

En les coses creades e en la diversitat de lur spècie és coneguda la maravellosa potència de Déu creador d'aquelles, e la sua saviesa incomprehensible es manifesta en l'om virtuós, car virtud lo ret a Déu acceptable e-l fa semblar a la sua magestat eternal, qui és vera justícia e plenitut de totes virtuts. E si tots hòmens deuen amar justícia, com sia totes virtuts, emperò los reys e-ls prínceps més que tots altres deuen amar e colre aquella, car per aquella regnen, per aquella resplandexen lurs obres, per aquella són stablides lurs potències e seïlles, e aquella és fundament d'onestat e principi e doctrina de saludable carrera, sens la qual no's pot a felicitat pervenir.

Per què nós, n'Alfonso, per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de Sicília, de València, de Mallorca, de Cerdenya e de Còrcega, comte de Barcelona, duch d'Athenes e de Neopàtria, e encara comte de Roselló e de Cerdanya, considerants atentament que la divinal providència ha-nos proposats a regiment de tants pobles, per ço que, tractants ab dreturer juhí los mèrits de cascuns, als bons donem retribució a lur consolació e premi, e als mals, qui infringexen les vies de justícia, donem càstich a lur pena.

¶ ²⁰⁵ Edició a partir de l'exemplar de l'AMV: dues còpies simples a la Col·lecció Salazar y Furs, caixa 8, n° 5. Ms. S. Es conserven, a més, Castro de l'ARAH, els ms. L i M.

Com a supplicació dels missatgers de la ciutat de València a nós trameses per provehir al bon stament e reformació del regne de València e mantenir en justícia e egualtat los habitants d'aquell, seguits les vies loables dels alts predecessors nostres, de recordació memorable, haguessem manada cort general celebradora en la dita ciutat als prelats, persones ecclesiàstiques, rics hòmens, cavallers, generosos e síndichs de les universitats de les ciutats e viles del dit regne, entre·ls quals foren a la dita cort, és a saber, per lo braç ecclesiàstich, e aquell representans, los reverends pares en Crist n'Uch de València, n'Ot de Tortosa, per la divinal providència bisbes; lo venerable religiós frare Romeu de Corbera, mestre de la Cavalleria de Montesa; Gil Sánchez Munyoz, canonge e pebordre, procurador e yconom del capítol de la Seu de València; en Pere Ferrández d'Íxer, comanador major de Montalbà, del orde de Sant Yago; frare Ramon de Moncada, comanador de Torrent, del orde del Spital; en Rodrigo de Rius, notari, procurador dels abbats de Valldigna e de Sent Bernat de la Orta de València; en Pere Vives, procurador del abbat de Benifaçà, del orde de Cisters; en Jacme Roqua, prevere, procurador de frare Martín Pérez del Castellar, comanador del loch de Bexix, del orde de Calatrava. E per lo braç dels barons, nobles, cavallers e hòmens de paratge, e aquell representants, en Loís Carbonell, procurador de la senyora reyna ||^{lv} dona Yolant, del senyor rey en Johan, de bona memòria, oncle nostre, relictà; l'alt infant don Johan, car frare nostre, duch de Montblanch e senyor de Exèrica; l'egregi don Alfonso, duch de Gandia; l'egregi don Fraderich, comte de Luna; e los nobles en Pedro d'Urrea, donzell, en Bernat Centelles, en Pero Maça, en Pere de Muncada, n'Olfo de Pròxida, en Vidal de Vilanova, en Berenguer de Vilaragut, en Pero Sánchez de Calatayú, n'Aymerich de Centelles, en Luís d'Abella, en Manuel Díez, en Francesch de Vilanova, cavallers; en Pere Boil de Ladró, per si e per lo noble en Pere Ladró, vizcomte de Vilanova, pare seu, e n Pere de Montagut, donzells; e los cavallers e generoses persones que seguxen: en Loýs de Castellví, en Johan de Fabra, en Johan de Sentfeliu, en Johan de Vilarasa, en Pero Pardo de la Casta, en Jacme d'Artés, en Pere Siscar, en Jofre de Vilalig, en Johan de Valterra, en Johan de Castellví, per si e per en Johan de Ripoll, en Nicolau Jofre e en Jacme Romeu, cavallers; en Pere Çabata, major, en Manuel de Montagut, en Galceran de Lòriz e en Pere Çabata, menor, donzells. E per lo braç de les ciutats e viles reals, e aquell representants, en Johan Pujada, en Daniel Mascarós, en Pere Bou, en Johan Suau, en Bernart Johan, ciutadans, en Guillem Çaera, en Johan Ferrando, en Bernart Abrí, licenciats en leys, síndichs de la ciutat de València; en Pere Feliu e n Pere Biches, síndichs de la ciutat de Xàtiva; en Johan Palma e n Berthomeu Rovira, síndichs de la vila de Morella; en Bernart Costejà, síndich de la vila d'Algezira; en Genís Silvestre, síndich de la vila d'Oriola; en Francesch Feliu, síndich de la vila de Castelló de la Plana; en Bernart Montanyés, síndich de la vila de Burriana; en Johan de Calaceyt, síndich de la vila de Vila-real; en Berenguer d'Artés, síndich de la vila d'Alacant; en Jacme Gaçol, notari, síndich de la vila de Líria; en Garcia del Portho, notari, síndich de la vila de Castellfabib;

en Jacme Olçina, notari, síndich de la vila d'Ontinyén; en Johan Bou, síndich de la vila de Cullera; en Miquel Ribera, síndich de la vila de Biar; en Domingo Spelt, notari, síndich de la vila d'Ademuz; en Berthomeu Bodí, síndich de la vila de Bocayrén; en Matheu Blanch, notari, síndich de la vila de Sexona. Ab acort, consell e exprés consentiment de tots los dessús dits e de cascú d'ells, per si e per los noms qui desús faents e celebrants cort general del dit regne e aquell representants, e ab consentiment encara de molts altres a la celebració de la dita cort apellats e presents, per bo e pacífich stament del dit regne de València e dels habitants ara o per avant en aquell, per les rahons damunt dites, fem e ordenam en la present cort general los furs davall scrits intituls e posats sots certes e covinents rúbriques, los quals volem [e] stablim ésser furs e leys generals per tot lo dit regne e manam ésser observats per tots temps en la ciutat de València e ciutats, viles, castells, alqueries, lochs e torres nostres e d'altres hedificats ara o per avant en lo regne de València e en totes e sengles partides d'aquell, ¶ segons dejús en aquells és contengut. Enaxí que en qualsque coses los furs antichs e les addicions d'aquells e nous de València són millorats, corregits o declarats, e ço que és statuït e fet per los presents furs nous les corts e jutges nostres e de nostres successors e dels dits prelats, rics hòmens e altres dessús dits e de tots los altres en los presents furs e general cort compreses, qui ara són o seran, coneguen d'ací avant, enanten, jutgen e determenen segons los presents furs nous en los cases e segons en aquells és contengut, romanints los dits furs antichs, addicions d'aquells e nous en lur força e valor, salvant en quant en los presents furs nous és a aquells millorat, corregit e declarat.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[1]. De restitució dels menors

Declarants lo fur antich e final, posat sots la present rúbrica, lo capítol qui comença: «Si menor de vint anys serà enganat en algun contracte»²⁰⁶ *et cetera*, en lo vers «En aquest fur smenà lo senyor rey que si algú manarà» *et cetera*, volem que sia vist ésser manat al dit menor, puys sagrament entrevinga en lo contracte e no sia necessària altra prova del dit manament.²⁰⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[2]. <En qual manera les universitats deuen implorar la dita restitució>²⁰⁸

La universitat, o persona que no sia menor, a la qual pertanga benefici de restitució, haja demanar o implorar aquell dins dos anys tan solament après que haurà fet lo contracte o acte en què's pretendrà lesa e li'n pertanyerà restitució.²⁰⁹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶ ²⁰⁶ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre II, rúbrica XIII: *De restitució dels menors*, capítol XVI, Barcelona, Editorial Barcino, 1974, vol. II, pp. 222-223.

¶ ²⁰⁷ *Ibidem*, p. 226. ¶ ²⁰⁸ Els títols dels furs entre parèntesis angulars procedeixen del manuscrit L, on foren afegits posteriorment per una altra mà. ¶ ²⁰⁹ *Ibidem*, pp. 215-216.

[3]. De juhís

Per lo present fur revocam lo fur del senyor rey en Martí qui ordena que trenta notaris fossen elets cascun any en la ciutat de València a reebre testimonis.²¹⁰

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[4]. <Dels cablevadós de persones e de béns>²¹¹

Lo caplevador de la persona d'algú, passats dos anys, romanga absolt, mas lo caplevador de béns romanga obligat a restituir aquells dins trenta anys.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[5]. De dilacions²¹²

Provehim que·l temps en fur statuït a posar corroboracions de testimonis córrega tres jorns après que les objeccions seran posades contra los testimonis e seran repetides ab la part.²¹³

Vidit de Funes, vicecancellarius. ¶^{2v}

[6]. <De temps de dar proves fora del regne>

Statuïm que·l temps ordenat per fur del rey n'Amfós a demanar prova de testimonis a parts lunyadanes dins los deu dies de la primera dilació se puxa demanar dins los primers vint jorns per fur statuïts a posar e provar.²¹⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[7]. <De posar e de provar objeccions contra testimonis reebuts>

Enadint e declarant lo fur del rey en Pere, besavi nostre, fet l'any mil treents sexanta-sis, per lo qual són donats quaranta dies a posar e provar objeccions contra testimonis, dehim que si alguna de les parts litigants volrà posar objeccions contra les persones, dits e deposicions dels testimonis donats en les primeres objeccions, que aquelles haja a posar e provar dins vint dies comptadors del terç dia avant que·ls testimonis donats sobre les primeres objeccions e les deposicions d'aquells seran publicats e l'escrivà de la causa se retrà aparellat liurar còpia d'aquelles a la part que voldrà posar tals segons objeccions; e que d'aquí avant pus objeccions no puxen ésser posades contra alguns testimonis que sien produhits.²¹⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[8]. De demandes e obligacions

Declarants lo fur primer del rey en Martí, posat sots rúbrica *De demandes e obligacions*, dehim que axí com l'obligant generalment sos béns, per aquella obligació general són obligats e ypothecats sos béns franchs e censits, emphiteoticaris e

¶ ²¹⁰ *Ibidem*, p. 59. ¶ ²¹¹ Al marge M: *Nota caplevator persone vel bonorum quanto tempore sit obligatus.* ¶ ²¹² Al marge M: *Quod terminus ad*

corroborandum currit ad tercia die post publicacionem testimonium obieccionum. ¶ ²¹³ *Ibidem*, p. 71. ¶ ²¹⁴ *Ibidem*, p. 63. ¶ ²¹⁵ *Ibidem*, capítol XL, p. 71.

feudataris, axí aquell qui dona sos béns generalment per donació vàlida és vist donar sos béns franchs e censits, emphiteotecaris e feudataris. No entenem, emperò, per tals donacions fer prejuhí algú als directes senyors dels dits béns censits, emphiteòtics e feudataris, ans aquells salvam tots lurs drets per fadigues, loismes e altres qualsevol, no contrastant que per obligació general sia en altra manera ordenat en lo dit fur. Per la qual obligació general no entenen res provehir en contrari.²¹⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[9]. De cosa que serà donada a cens

Declaram que·ls censals o recenssos, violaris o qualsevol altres tributs són enteses e compreses e[n] dits béns seents. ¶³

[10]. <En qual manera se deuen demanar penes de cessament de pensions de censals o violaris>

Lo senyor del censal o violari al qual seran pagades les pensions de quatre anys no puixa demanar ne exegir penes algunes de temps passat ans dels dits quatre anys, encara que y agués protestat en temps que reebia les dites solucions o en altre temps.²¹⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[11]. En qual manera l'exovar sia demanat

Ordenam que si alguna dona se partirà de son marit sens licència de la cort, o partida ab licència de la cort no starà a ordinació de la cort, que·l marit en qualsevol dels dits casos no sia tengut dar aliments a la dita dona ne bestraure messions algunes en plet o pleyts que la dita dona menarà o menar volrà contra son marit.²¹⁸

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[12]. <En qual manera deu ésser demanat lo exovar solt lo matrimoni>

Declarants lo fur segon sots rúbrica: *En qual manera sia demanat l'exovar solt lo matrimoni* en la fi de la addició, arromançament e esmena, dehim que si la filla a la qual serà donat l'exovar morrà *ab intestat* e sens fills o altres descendents seus naturals e legítims, la dot e sposalici que axí li serà donat torn entregament al dotador d'aquella o a sos hereus si seran parents del dit dotador. E si no seran parents o morrà *ab intestat* que torne al pus proïsme parent del dotador o als pus proïsmes en un mateix grau al qual o quals pertangués per fur la heretat del dit dotador *ab intestat*.²¹⁹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²¹⁶ *Ibidem*, rúbrica IV: *De demandes e de obligacions*, capítol IV, p. 22. ¶²¹⁷ *Ibidem*, rúbrica XXIII: *De dret de cosa que serà donada a cenç*, capítol XXXIX, p. 246. ¶²¹⁸ *Ibidem*, llibre V, rúbrica II: *Si la mu-*

ller a qui lo marit lexà l'usufruyt pendrà altre marit, capítol V, 1990, vol. V, p. 21. ¶²¹⁹ *Ibidem*, rúbrica V: *En qual manera sia demanat l'exovar quant lo matrimoni serà solt e departit*, capítol III, pp. 40-41.

[13]. De testaments <que fan les filles maridades que no han fills ne filles>

Declarants lo fur qui comença: «La filla», posat sots rúbrica *Quals poden fer testament o no*, provehim que si la filla maridada que no haurà fill ne filla no apellarà o demanarà son pare o sa mare, qui seran presents en la ciutat, vila o loch o terme d'aquells, on aquella farà son testament, segons que'n lo dit fur és conten-gut, tal testament sia nul·le e no haja alguna eficàcia e valor.²²⁰

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[14]. <De testament de persona cega>

Declarants lo fur antich qui comença «Aquell qui volrà fer testament» *et cetera* sots rúbrica: *De testaments*, ordenam que'l dit fur haja loch en tots testaments e codicils de persona cega, encara que y sien instituïdes stranyes persones e no y sia mester major nombre de tres o quatre testimonis ne subscripció ne sigillació d'aquells ne aytanpoch lo sagell del notari, mas sia y son acostumat signe de notari.²²¹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[15]. <Dels testaments nuncupatius>

Per foragitar los fraus que's fan en los testaments nuncupatius, dels quals parla lo fur del senyor rey en Jacme posat sots rúbrica *De testaments*, qui comença: «Si ¶^{3v} testament», e lo fur del rey en Martí posat sots semblant rúbrica, qui comença: «A declaració e millorament»,²²² ordenam que'l testament en los dits furs mencionat no haja valor o eficàcia alguna si donchs no serà fet en presència de cinch testimonis, los quals cinch testimonis dins deu jorns après que tal testament serà fet hagen a venir devant lo justícia de la ciutat, vila o loch on tal testament serà fet, e intimar al dit justícia com ells són testimonis d'aquell testament. E lo dit justícia ab son notari, o davant tres testimonis, de continent reeba en scrits la deposició dels dits testimonis separadament, e reebuts aquells testimonis, si'l testador viurà, tinga secretes aquelles deposicions tro que tal testador sia mort. Los quals testimonis del dit testament, sots pena d'infàmia e de restituir lo dan, dins los dits deu dies, vinguen davant lo dit justícia e facen la dita intimació.²²³

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[16]. <En qual manera los notaris deuen reebre los testaments e codicils>

Los scrivans e notaris públics qui reebren testament, codicil o altra darrera voluntat d'algun en lo dit testament, codicil o altra darrera voluntat hagen a fer menció si ells conexen o no conexen aytal testador, e axí matex hagen a scriure si los testimonis qui seran presents a la confecció del dit testament, codicil o altra

¶ ²²⁰ *Ibidem*, llibre VI, rúbrica III: *Quals poden fer testament o no, o quals lo pusquen tenir o no*, capítol XII, pp. 143-144. ¶ ²²¹ *Ibidem*, rúbri-

ca IV: *De testaments*, capítol XI, pp. 151-152.

¶ ²²² *Ibidem*, capítol XV, p. 155. ¶ ²²³ *Ibidem*, capítol XVI, pp. 155-156.

derrera voluntat conexen lo dit testador o no o si algú dels dits testimonis lo conexen e altres no. E si tots los dits testimonis e notari no'l conexen, en tal cas lo notari qui haurà reebut tal testament, codicil o altra derrera voluntat dins tres jorns ho haja a manifestar al justícia de la ciutat, vila o loch on tal testament, codicil o altra darrera voluntat serà fet. E si'l dit notari no farà la dita manifestació, que sia punit axí com a falsari.²²⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[17]. <Declaració del fur final del rey en Martí parlant de testaments>

Com per les paraules aposades en lo fur final del rey en Martí, sots rúbrica *De testaments*, se sien seguits molts dubtes e debats, per ço declaram que'l dit fur en tota sa continença és declaratiu, e aquell s'estén a tots los fets passats del temps que fon fet lo fur, totes aquelles persones en lo dit fur final mencionat a'nça que no sien per sentència, transacció, arbitració o composició determenats.²²⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[18]. De intestats

Declarans lo fur del rey en Martí posat sots rúbrica *D'aquells qui moren sens que no hauran fet testament*, allí on diu que'ls béns que seran pervenguts al pupil qui morrà dins pupillar edat de linatge paternal o maternal *ab* ¶⁴ *intestat* o ab testament en lo qual no li sia feta substitució, pertanguen e tornen a aquella part o rael de la qual seran pervenguts, volem que's entenga que aquells béns tornen als pus proïsmes parents del dit pupil, puys aquells pus proïsmes sien parents d'aquell, del qual los dits béns pervingueren al dit pupil. E si al dit pupil, morint sots pupillar edat, succehirà altre pupil qui axí matex morrà sots pupillar edat, en tal cas los dits béns tornen als pus proïsmes parents d'aquell qui darrerament morrà en pupillar edat, puys aquells proïsmes parents sien parents d'aquell de qui primerament vingueren los dits béns en lo primer pupil. E en semblant manera se enseguesca d'aquí avant si semblants casos s'esdevendran.²²⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[19]. <Dels qui moren intestats a quals pertany la herència>

Lo fill e altres descendents del fill premort vingan a la successió *ab intestat* de l'avi o àvia o altres ascendents ensemps ab los germans del pare o mare d'aquell, en aquella part que'l pare premort succehiria si visqués. E aquell sia tengut de comunicar e tornar en comú ço que son pare o ell hauran hagut dels béns del dit avi o àvia.²²⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²²⁴ *Ibidem*, capítol XII, p. 152. ¶²²⁵ *Ibidem*, capítol LIII, p. 190. ¶²²⁶ *Ibidem*, rúbrica V: *D'aquells qui moren sens que no hauran fet testament*, capítol XII, pp. 208-209.

¶²²⁷ *Ibidem*, capítol II, pp. 196-197.

[20]. En qual manera sentència sia menada a exequció²²⁸

Ordenam que'l fur del rey en Martí per lo qual és vedat que advocats, notaris, procuradors ne altre qui ús comunament d'offici de procuració en pleyts, per si o per altri, no puxen comprar de la cort o jutge algun deute o acció, lo qual la cort o jutge faça vendre per pagar algun creador no haja loch quant los dits advocats, procuradors o rahanadors de secà faran exequció per lurs propis crèdits en ayals deutes o accions, ans en tal cas volem que puxen comprar los dits deutes o accions per pagar-se de lurs crèdits.²²⁹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[21]. <Que'ls algutzirs en les execucions que fan sien tenguts fer subastar los béns mobles e sitis>

Los nostres alguazirs en les exequcions que faran de nostres sentències o de nostres manaments hagen a fer subastar los béns mobles per deu dies e los seents per quaranta dies, segons que per fur és ordenat; e si no faran venda dels dits béns no hagen los capsous.²³⁰

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[22]. De adulteris ¶^{4v}

La dona maridada que cometrà adulteri e's partirà de casa de son marit perda l'exovar, e aquell tinga lo marit de sa vida, e sia adquisit als fills d'aquell matrimoni; e si fills no y haurà sia adquisit e guanyat al marit, salvu son dret al dotador o aquell a qui los béns sien vinclats.²³¹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[23]. De metges e speciers

Ordenam que cascun metge, axí físich com cirurgià, puxa ordenar les medecines en aquell lenguatge en què l'especier qui les haurà a confegir les pugua bé entendre, no contrastant qualsevol fur o ordenació feta en contrari. Açò declarat, que si lo dit metge serà request, que les dites medecines e pesos d'aquelles deja splanar e declarar, que sia tengut splanar e declarar aquelles ab sos pesos en aquella mellor manera que a ell serà possible.²³²

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶ ²²⁸ Al marge M: *Advocatus et procuratores possint...* (il·legible). ¶ ²²⁹ *Ibidem*, llibre I, rúbrica III: *De la cort*, capítol LXXIX., vol. I, pp. 215-216. ¶ ²³⁰ *Ibidem*, llibre VIII, rúbrica V: *De eviccions, ço és d'aquelles coses que alcú haurà guanyades per dret en juhí*, capítol XIII, vol. VI,

pp. 172-173. ¶ ²³¹ *Ibidem*, llibre V, rúbrica II: *Si la muller a qui lo marit lexà l'usufruyt pendrà altre marit*, capítol III, 1990, vol. V, p. 20. ¶ ²³² *Ibidem*, llibre IX, rúbrica XXXII: *De metges, apotecaris e speciers*, capítol IX, 1999, vol. VIII, p. 137.

[24]. <En qual manera los apoteqaris deuen vendre les medecines perilloses>

Per lo present fur ordenam e provehim que·ls verins mortals, ço és arcènich, argent sublimat, e altres qualsevol verins, sien venuts o liurats a les gents que mester n'auran per certs apothecaris o speciers cristians, als quals per los jurats de la ciutat, vila o loch del regne, e per los veedors de la dita art serà acomanat o permés. Inibint a tots e qualsevol altres de la dita art e altres, exceptats aquells als quals serà comanat e permés de vendre, donar o liurar algun verí a persona alguna, sots pena a cascun contrafahent, cascuna vegada que lo contrari farà, de cinquanta morabatins. Provehim encara que tots e qualsevol verins hagen a tenir aquells als quals serà comanat ben guardats dejús bona e ferma tancadura, e que personalment ells, o aquells qui per ells principalment regiran los lurs obradors, tant solament los puxen vendre o liurar. E si lo contrari era fet, que·l senyor del dit obrador de apothecaria o specieria encórrega en pena de cinquanta morabatins, applicadora la dita pena en casquí dels dits casos, les dues parts a nós e la tercera al acusador.²³³

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[25]. De clandestines sposalles e matrimonis

Addens al privilegi per lo senyor rey en Jacme atorgat a la ciutat de València, donat en Tortossa *kalendas marcii anno Domini millesimo trescentesimo vicesimo primo*, parlant d'esposalles e matrimonis fets clandestinament, volem que·l dit privilegi haja loch e sia servat per e en tot lo regne de València; e haja loch encara que tals persones que contractaran les sposalles o matrimoni sien d'una matexa condició o stament o no, e encara que y haja e y intervinga decepció, seducció, engan o frau o no. Declarants lo dit privilegi e present ¶⁵ fur, que en lo cas d'aquell és e sia intervingut gosar temerari, tractament fraudulent, frau, decepció o seducció de la dona, posat no sia provat, com lo fet sia hagut per legítima prova. E volem que los principals qui han fet o faran les dites coses e tots los testimonis e altres persones qui voluntàriament cabran en les dites clandestines sposalles o matrimonis muyren sens tot remey, si donchs de nós o de nostres successors no havien perdó o remissió singular, special e expressa.²³⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[26]. De officis de governador e batle general e altres

Los officis de governador del regne de València axí deçà com dellà Sexona, e del batle general de la ciutat e regne de València, e altres qualsevol officis, no puxen ésser donats, atorgats o comanats perpetualment o a vida o beneplàcit a algunes persones sinó als nadius o habitants o heretats sens frau dins lo dit regne, los quals

¶²³³ *Ibidem*, capítol XV, pp. 139-140. ¶²³⁴ *Ibidem*, llibre VI, rúbrica IX: *D'aquels als quals*

les heretats són toltes axí com a persones no dignes, capítol IV, 1990, vol. v, pp. 239-240.

habitadors o heretats sens frau hajen habitat en lo dit regne almenys per deu anys. Retengut a nós que per eminents bandositats o scàndels hi puxam provehir d'altra persona natural e habitadora dels regnes d'Aragó o de València o del principat de Catalunya, e no d'altres.²³⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[27]. <Del nombre dels portés que deuen tenir la cort de la governació>

En la cort de la governació no puxa haver sinó huyt porters, los quals a present sien Johan de Coronas, Johan Figueres, Alfonso de Taraçona, Domingo Català, Jacme de Sentsteve, Anthoni Sánchez, Bernat Bonshoms e Francesch Vela.²³⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[28]. De eleccions

Ordenam que les eleccions dels lochtinents de justícia en lo criminal e de mostaçaf de la ciutat de València sien fetes d'ací avant perpetualment en la dita ciutat per redolins en la forma e manera que's fan dels dits justícia e mustaçaf, e semblantment sien fetes les eleccions de cap de guayta e del lochtinent de mostaçaf de la ciutat de Xàtiva.²³⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[29]. De scrivans

Per ço com per los scrivans de la cort de la governació se són seguits molts dans a la cosa pública ordenam que'ls scrivans de la dita cort no reeben ne puxen reebre de scriptures sinó a rahó de un sou sis diners per full, en lo qual full sien scrits los reglons per fur de València statuïts, e que no s'i pach res doble sinó senar, e de tota letra que ixca de la dita cort, hun sou. E si la part volrrà los actes en forma pública, que ladonchs sia pagat en doble per la dita forma pública, e l'escrivà qui contrafarà sia encorregut en pena de deu morabatins aplicadors ¶^{5v} la meytat a nós e l'altra meytat al acusador, e ultra açò sia tengut donar lo procés franch a la part contra la qual serà contrafet, però lo dan que per lo present fur serà fet a nós e al senyor útil que sia pagat dels béns del General.²³⁸

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[30]. <Del comte de la taula dels scrivans, com se deuen regir en les corts>

Per lo comte de la taula de les scrivanies de les corts criminals e civils e treents sous del regne se són seguits molts debats. Per ço, a tolre aquells, ordenam

¶ ²³⁵ *Ibidem*, llibre III, rúbrica V: *De jurisdicció, ço és de poder de tots jutges, e de for covinent, ço és de cort covinent*, capítol CI, 1978, vol. III, p. 158. ¶ ²³⁶ *Ibidem*, llibre IX, rúbrica XXVIII: *De saigs e porters e del carcelatge*, capítol X, vol.

VIII, p. 88. ¶ ²³⁷ *Ibidem*, llibre I, rúbrica III: *De la cort*, capítol XXXIX, 1970, vol. I, p. 185.

¶ ²³⁸ *Ibidem*, llibre IX, rúbrica XIX: *De notaris, scrivans e de salaris*, capítol LXVII, 1999, vol. VII, p. 264.

que·ls scrivans de les corts criminal e civil reeben solament devuyt diners per full e·ls scrivans de la cort de treents sous dotze diners, en lo qual full sien scrits los reglons e diccions en lo fur qui parla de les dites scriptures de la governació sta·tuïts, e que no y sia res pagat doble. E, si lo contrari de les coses en lo present fur contengudes serà fet o atemptat, l'escrivà qui contrafarà encórrega en pena de deu morabatins, la meytat a nós o a aquell a qui pertanga la jurisdicció del cas e l'altra meytat al acusador, e ultra açò sia tengut de donar lo procés franch a la part contra la qual serà contrafet.²³⁹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[31]. <Del salari que deuen haver los notaris e procuradors, axí dins com fora la ciutat>

Los notaris de les corts per les anades que faran dins la ciutat, vila o loch hagen solament sis diners per salari de la anada, e si fora los murs en lo raval o ravals hun sou, e si per mija legua hagen tres sous, e per una legua quatre sous, e per mija dieta o jornada sis sous, e per jornada huyt sous. E los procuradors qui iran per instar o requerre les exequcions o altres actes hagen lo damunt dit salari declarat en los dits notaris de les corts.²⁴⁰

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[32]. De rescats dels moros

Si moros de Barberia o d'altres parts fora nostra senyoria se rescataran de lur senyor, e per pagar lur rescat donaran fermances o principals obligats, singulars o universitats de nostra senyoria, per pagar lo dit rescat, tal fermança sia nul·la, encara que sia renunciat al present fur.

*Vidit de Funes, vicecancellarius.*²⁴¹

[33]. Dels envans

Los envans o barandats que la ciutat ha comprats e fets derrocar per rahó de la festa de la entrada dels senyors rey e reyna, pare e mare nostres, d'ací avant per null temps hi sien tornats ne ¶⁶ obrats, ans romanguen en e per tots temps en la manera que huy stan e són stats de present tornats per la dita ciutat. Emperò, los que no són stats comprats per la ciutat puxen-se tornar a vint-cinch palms d'alt. Semblantment ordenam perpetualment que·n los carrers per on comunament passa e·s fa la professó de *Corpore Christi* e·s acostumen fer les festes de les entrades dels senyors reys e reynes en lur primer adveniment a la dita ciutat per null temps sia fet o refet algun barandat novellament, o encara que·s haja a derrocar e refer de nou sinó en altitud de vint-cinch palms de alna de València, los quals sien mesurats

¶²³⁹ *Ibidem*, capítol LIX, pp. 256-257. ¶²⁴⁰ *Ibidem*, capítol LVI, p. 255. ¶²⁴¹ *Ibidem*, llibre I,

rúbrica III: *De la cort*, capítol LXXXIX, 1970, vol. I, p. 221.

e's hajen a mesurar del lindar de terra del portal del alberch on tal obra se farà o's referà a ensús. E si lo contrari serà fet per algú o alguns de qualsevol ley, stament o linatge sien o seran, encórreguen en pena de sixanta sous e derroquar e desfer la dita obra. De la qual pena sia la tercera part nostra, e la tercera part de les obres de murs e valls, e la tercera part del comú de la dita ciutat.²⁴²

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[34]. De draps

Provehim encara, per ço que sien fets bons draps en regne de València, que en lo dit regne se hajen a fer los draps de lana e en tots los lochs d'aquell on se faran draps de lana en la forma següent: ço és que·ls draps que seran fets en lo pinte appellat «setzé» hajen haver de cabastell a cabastell nou palms, e hajen haver mil siscents fils; e los draps appellats «de huytens» hajen haver de cabastell a cabastell nou palms e hun quart e hajen haver de mil huytcents fils; e los draps apellats «vint-e-hu» hajen haver de cabastell a cabastell nou palms e mig e hajen haver dos mília e cent fils; e los draps appellats «vint-e-quatrens» hajen haver de cabastell a cabastell nou palms e hajen haver dos mília e quatercents fils; e los draps appellats «vervins» hajen haver de cabastell a cabastell, ço és lo tretzé, nou palms e mig e haja haver mil e treents fils; e lo «verví quatorzé» haja haver de cabastell a cabastell nou palms e tres quarts e haja haver mil quatrecents fils; e tots los draps appellats «vervins» hajen ésser fets de bona lana, e no de anyins, ne de pelades, ne de reboll, ne de gratusa, ne de maçona, e hajen ésser fets a forma e aparell de Verví. E qui contrafarà perda lo drap o draps e pagarà sexanta sous de pena per cascun drap aplicadors, ço és en les ciutats e viles reyal's la meytat a nós, e en les altres viles o lochs als [¶]6v senyors de les dites viles e lochs, e l'altra meytat al comú de la ciutat, vila o loch on serà feyt o's trobarà lo dit contrari. E aquest fur volem que haja loch de la festa de Sent Johan de juny primer vinent en avant.²⁴³

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[35]. De guerrejar

Volents provehir al bon estament del regne de València ordenam que·ls furs parlants de la manera del guerrejar feyts per lo senyor rey en Martí e publicats a vint-e-quatre de setembre del any mil quatercents e tres, los quals duraven tro a les primeres corts generals del dit regne, e aquelles acabades e l'addició feta als dits furs a vint-cinch de febrer del any mil quatercents quatre e haüda per publicada a vint-huyt de setembre del any mil quatre-cens tres duren tro a les primeres corts e tro en altra manera per lo senyor rey, ab consentiment de la dita cort, hi sia provehit.

¶ ²⁴² *Ibidem*, rúbrica II: *De les pastures e del vedat*, capítol XXV, pp. 148-149. ¶ ²⁴³ *Ibidem*, llibre

IX, rúbrica XXX: *De draps e de fustanis*, capítol XXX, 1999, vol. VIII, pp. 127-129.

Açò declarat que si aquells qui hauran dat deseximents axí com a principals fer-
maran pau o treva que'ls valedors qui no fermaran en la dita pau o treva no puxen
guerrear ab los desexits sinó ab novells deseximents, ans romanguen en aquell
punt que eren ans que donassen los deseximents axí com a valedors.²⁴⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[36]. De inhibicions e embotigaments

Ordenam que del regne de València no puxen ésser trets per terra ni per
mar forments ni civades algunes, e qui contrafarà perda los forments e civades e les
bèsties e vexells en què seran portats. Emperò, en la dita inhibició no són com-
presos ne entesos alguns caminants o recuers de regne de València qui per terra
trauran algunes càrregues de forment, farina, ordi o civada ab que no sien en gran
quantitat; ne y són compresos aquells del dit regne qui per visitar lurs amichs e per
provisió de lurs companyes o missatges trauran per terra alguna càrrega de forment,
farina, ordi o civada.²⁴⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[37]. <De inhibició del oli>

En oli no puxa ésser feta inhibició sinó quant la rova d'oli comú valdrà co-
munament en la ciutat de València dotze sous.²⁴⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[38]. <De inhibició de adacça>

De adacça no puxa ésser feta inhibició sinó quant lo cafiz de la adacça valdrà
en la ciutat de València comunament vint-dos sous.²⁴⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius. ¶⁷

[39]. <De inhibició del paniç>

De paniz no puxa ésser feta inhibició sinó quant lo cafiz de paniz valrà co-
munament en la ciutat de València trenta-tres sous.²⁴⁸

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[40]. <De inhibició de arroç>

De arroz no puxa ésser feta inhibició sinó quant la càrrega d'arroz valrà
comunament en la ciutat de València sexanta sous.²⁴⁹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²⁴⁴ *Ibidem*, rúbrica VIII: *De malfeytors*, capítol XXII, p. 127.

¶²⁴⁵ *Ibidem*, llibre I, rúbrica V: *De seguretat e de donar fermaça*, capítol XXXV, 1974, vol. II, pp. 57-58.

¶²⁴⁶ *Ibidem*, capítol XXXVI, p. 58. ¶²⁴⁷ *Ibidem*, capítol XXXVII, pp. 58-59.

¶²⁴⁸ *Ibidem*, capítol XXXVIII, p. 59. ¶²⁴⁹ *Ibidem*, capítol XXXIX, pp. 59-60.

[41]. <Que no puxa ésser dada licència particular de alguna cosa inhibida>
Com inhibició serà feta d'oli, dacça, paniz, arroz no puxa ésser donada licència a algú particularment per alguna via o manera, e sia solta tal inhibició tota hora que ls preus dels dits blats e oli seran tornats a menor for dels contenguts en los precedents furs.²⁵⁰

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[42]. <Que bestiar no puxen ésser trets del regne>
Alguns bestiar no puxen ésser trets del regne de València per vendre, alienar o transportar aquells, e qui contrafarà perda los dits bestiar.²⁵¹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[43]. <Que algú no puxa ésser denunciat per strahiment de bestiar si ja ne serà atrobat per les guardes>

Algú per extrahiment de bestiar no puxa ésser denunciat, acusat, impetit o punit en alguna manera, si ja per les guardes no és atrobat en l'acte del extrahiment que farà del dit bestiar del dit regne.²⁵²

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[44]. <En qual manera poden ésser embotigats forments e civades>

A cascú és licit d'embotigar forments e civades que haurà comprat fora lo regne de València e portat dins lo dit regne e forments e civades que haurà de sa pròpia collita e de ses rendes o arrendaments, e forments e civades que haurà comprats per obs de provisió de sa casa, e axí mateix hostalers puxen embotigar civades per obs de lurs hostals tan solament.²⁵³

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[45]. <Algú no puxa acusar per embotigament si no a instància de la ciutat de València>

Per rahó d'embotigaments no puxa ésser feta enquesta per mer offici ne a instància d'algú puxa ésser enantat contra aquells qui hauran embotigat, sinó a requesta de la ciutat de València en cas de necessitat, e ladonchs solament se puxa procehir contra los qui ladonchs tendran los dits blats embotigats contra forma de les presents ordinacions.²⁵⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²⁵⁰ *Ibidem*, capítol XL, p. 60.

¶²⁵¹ *Ibidem*, capítol XLI, p. 60.

¶²⁵² *Ibidem*, capítol XLII, p. 60.

¶²⁵³ *Ibidem*, capítol XLIII, pp. 60-61.

¶²⁵⁴ *Ibidem*, capítol XLIV, p. 61.

[46]. <Casquí generalment pot embotigar tenint oró en l'almodí de la ciutat>
Tothom puxa embotigar dins regne de València, puys tinga contínuament oró en l'almodí de la ciutat de València, venent sens frau dels dits blats en lo dit almodí.²⁵⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius. ¶^{7v}

[47]. De la çalà

Com per fur sia statuït, que en alguna ciutat, vila o loch del regne de València no sia o puxa ésser cridat ab veu d'om en torres, mezquites, o altres lochs públicament, lo infel e reprovat nom de Mahomet. E si lo contrari és fet en algun loch del braç eclesiàstich o real, que aquell qui contrafarà sia punit per mort, sens alguna gràcia e mercè; e en los lochs del braç militar que pagàs per pena sexanta sous aplicadors al senyor del dit loch, encara que en aquell loch no haja sinó jurisdicció civil; e alguns, en lurs lochs, no hagen servat ne fet servir lo dit fur, ço que torna en gran offensa de nostre senyor Déu, per ço provehim e ordenam que·ls senyors dels dits lochs juren que servaran e servirán lo dit fur en lurs lochs e exequaran les penes en lo dit fur apposades, sens alguna gràcia e mercè.²⁵⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[48]. De vestirs, arreus e joyes

Alguna donzella o dona vídua, de quantaque dignitat, stament o condició sia, en son matrimoni no gos o presumesca per si o per altre portar o atorgar per roba per joyes sues stimades o no stimades, sinó tan solament tro en dos parells de cofres, o menys, si·s volrà, e aytanta de roba de li o cotó solament en què puxa haver, si volrà, hun cubertor e unes cortines de cendat o de tafatà que no sien brodades, quanta en aquells cofres cabre porà covinentment, e ultra alló quatre o menys matalafs e dos travessers o menys e no més ne en altra manera. Axí, emperò, que dins o fora d'aquells còfrens no puxa portar ne trametre lançols ab vetes d'or o de seda ne ab altres obratges, mas tots blanchs, ne axí mateix draps de peus ne bancals ne altres semblants draps, ne encara camises vetades ne obrades ne d'altra manera obrades, mas totes blanques e planes que no sien de seda; però, puxen ésser cosides ab seda blanca, si·s volran. E qui contra farà, perda ço que més darà o trametrà ultra o contra forma del present fur, e encórrega en pena de doents sous per tantes quantes vegades contrafarà, aplicadora en les ciutats e viles reals la meitat a nós, e en les altres viles e lochs als senyors dels dits lochs, e l'altra meytat al comú de la ciutat, vila o loch on lo contrari serà fet.²⁵⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²⁵⁵ *Ibidem*, capítol XLV, pp. 61-62. ¶²⁵⁶ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València extravagants*. Fur XLIII: *De sarrahins, que la çalà no sia cridada públicament*, capítol II, Barcelona, Editorial Barcino, 2007, vol. X, pp.

155-156. ¶²⁵⁷ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre IX, rúbrica XXIX: *De drapers e sastres e de vestirs*, capítol X, Barcelona, Editorial Barcino, 1999, vol. VIII, pp. 108-109.

[49]. <De les joyes que's poden dar>

Habitador algú del dit regne, en temps d'esposales de si o de sa muller que presa haurà, o ans d'aquelles o après en lo temps que starà sposat e en los dies que farà noces, no puxa o gos donar a sa ||⁸ sposada o nòvia anells o altres joyes en una vegada o en moltes que sien de major valor de cinch-cents sous. E qui contra farà perda los dits anells e altres joyes e encórrega en pena de doents sous, applicadors e partidors segons que dessús.²⁵⁸

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[50]. <De la manera de les robes e dels vestirs>

Per provehir a la indempnitat e utilitat del dit regne, ordenam que alguna persona habitadora del dit regne, de quantaque dignitat, ley, stament o condició sia o serà, no gos ne presumezca vestir ne portar sobre sa persona o en alguna partida d'aquella dins lo dit regne algunes vestidures o arreus de drap d'or o d'argent, sinó solament drap de seda sens or e argent e que no sia de grana o carmesí; mas puxa portar drap de lana, encara que sia de grana o altre, puys que sia obrat dins lo regne de València, o drap de Verví²⁵⁹ de Flandes, o drap de Lera²⁶⁰ o Cortray,²⁶¹ que no sien de grana o de li o cànem, o altres menors draps o coses. E si'l contrari farà que perda la dita vestidura o arreu e sia encorregut per quantesque vegades contrafarà en pena de doents sous, pagadors la meytat a nós en les dites ciutats, viles o lochs reals e en los altres lochs als senyors d'aquells, e l'altra meytat al comú de la ciutat, vila o loch on tal roba o arreus seran portats.²⁶²

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[51]. <De les forradures que deuen dur los hòmens>

Algun hom de qualsevol dignitat, ley o condició sia no gos o presumezca portar forradures dins lo dit regne ne altre arreament de pells d'erminis, de marts gebel·lins, letisses, mas puxen portar forradures de marts no gebel·lins, fohines, putoys, vebres, vays o altres menors pells o forradures de terçanells o de cendats o altres menors forradures. E qui contrafarà, perda la forradura e la roba en què la portarà e encórrega en pena de doents sous, partidors e aplicadors segons que dessús en lo precedent fur és contengut.²⁶³

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[52]. <De les forradures de les dones que deuen portar>

Alguna dona, de qualsevol ley, stament o condició sia, en lo dit regne no gos ne presumezca portar forradures, cerques o rebets ne altre arreament de pells d'er-

¶ ²⁵⁸ *Ibidem*, capítol XI, p. 109. ¶ ²⁵⁹ Wervik (Flandes). ¶ ²⁶⁰ Lier (Flandes). ¶ ²⁶¹ Cortrai (Flandes). ¶ ²⁶² Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València*, llibre IX, rúbrica

XXIX: *De drapers e sastres e de vestirs*, capítol XII, Barcelona, Editorial Barcino, 1999, vol. VIII, pp. 109-110. ¶ ²⁶³ *Ibidem*, capítol XIV, p. 111.

minis, de marts, fohines, letisses, putoys, mas puxen portar forradures de vays o de terçanells o de cendats, o de totes altres menors forradures. E qui contrafarà perda la forradura e la roba en què la portarà e encórrega en pena de doents sous pagadors, partidors e applicadors segons que dessús en los precedents furs és contengut.²⁶⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[53]. <Que les dones no puxen portar forradures en les gonelles, perquè no·s scalfen massa>

Dona alguna en lo dit regne no puxa portar gonella forrada de vays ^{8v} o de majors, mas de menors pells.²⁶⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[54]. <Que les dones no roceguen faldes sinó de III palms>

Ítem, alguna dona, de qualsevol stament, ley o condició sia, en lo dit regne no gos portar ne rocegar dins lo dit regne faldes de tres palms de largària avant, los quals tres palms sien comptats de terra, estant la dona ab tapins. E qui contrafarà perda les robes en què les dites faldes o forradures portarà e encorrega en pena de doents sous, pagadora, partidora e applicadora segons que dessús.²⁶⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[55]. <De la pena dels sartres que tallaran robes ultra les presents ordinacions>

Algun sartre no gos tallar alguna roba de dona que haja pus de tres palms avant de faldes. E si contrafarà pach per pena sexanta sous, pagadora, exhigidora e partidora segons que dessús.²⁶⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[56]. <Que los hòmens ne les dones no gosen portar certes joyes>

Alguna persona habitadora del dit regne, de qualsevol ley, dignitat, stament o condició sia, dins lo dit regne no gos ne presumexca metre e fer metre ne portar en alguns vestirs, robes, ligars, calçars o altres arreaments, or, argent, perles, pedres fines, brodadura, orfabreria, argenteria, fullateria, bollateria o altre semblant obratge, exceptat en les dones, e no en los hòmens, que puxen portar alcandores e camises de lli ab listes de seda sens broderia, sinó solament lo cabez de la camisa sens perles e pedres, mes puxen ésser cosides ab fil de seda. Exceptats, encara, sàvenes, vels, capells e semblants arneses de cap e coll e trançadós, en què puxen portar fil d'or o d'argent o de seda. E axí mateix que puxen portar les dites dones cordes de coha en què haja or, argent, seda o fil d'or o d'argent; e encara exceptat que cascun puxa portar correges d'or, d'argent blanch o daurat o guarnides en seda o en savastre e bosses de drap d'or, d'argent o de seda, esquerpes, cadenes e collars; e

¶ ²⁶⁴ *Ibidem*, capítol XV, p. 112. ¶ ²⁶⁵ *Ibidem*, capítol XVI, p. 112.

¶ ²⁶⁶ *Ibidem*, capítol XVII, pp. 112-113. ¶ ²⁶⁷ *Ibidem*, capítol XVIII, p. 113.

axí matex puxa portar tots anells en les mans, d'or o d'argent, de perles o de pedres fines o altres. E qui contrafarà perda lo dit or, argent, pedres fines, brodadures, orfabreries, argenteria, fullateria, bollateria e les robes, vestidures, calçars e ligars e altres arreaments en què u portarà, e per quantesque vegades contrafarà sia encorregut en pena de doents sous, exhigidora, aplicadora e partidora segons que dessús. E que les dones solament puxen portar perles e pedres fines al cap o al coll tan solament.²⁶⁸

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[57]. <Dels teixidors dels vels>

Ordenam encara que d'ací avant algun texidor o texidora de vels ¶⁹ o altra qualsevol persona no gos fer per servir dins lo dit regne, ne alguna dona de qualsevol ley, stament o condició sia no gos dins lo dit regne comprar ne portar per son ligar o arrear algun ligar de vels o sàvenes, en qualsevol manera texits, obrats o aparellats, qui cost o sia de major preu o valor de cinquanta tro en sexanta sous, ne capells o crespines sinó de valor de vint-cinch sous cascuna o menys. E qui contrafarà perda les dites coses e encórrega en pena de doents sous, aplicadora e partidora segons que dessús.²⁶⁹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[58]. <Dels tapins de les dones>

Alguna dona no gos portar tapins cuberts sinó de cuyr o oripell, sens floca-dura alguna, sots la dita pena.²⁷⁰

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[59]. <Dels paternostres que poden portar>

Ítem, que alguna dona, de qualsevol dignitat o stament sia, no puxa ne gos portar paternostres que valguen de cinch-cents sous ensús. E qui contrafarà perda los paternostres e encórrega en la dita pena de doents sous, aplicadora e partidora segons que dessús.²⁷¹

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[60]. <Que algú no gos portar gramalla de dol ne altres vestidures que roceguen per terra>

Algun hom, de qualsevol ley o dignitat sia, per dol ne en altra manera, dins lo dit regne no gos portar vestidures algunes qui roceguen per terra. E qui contrafarà perda les dites vestidures e que encórrega en pena de doents sous, partidora e aplicadora segons que dessús.²⁷²

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²⁶⁸ *Ibidem*, capítol XIX, pp. 113-114. ¶²⁶⁹ *Ibidem*, capítol XX, pp. 114-115. ¶²⁷⁰ *Ibidem*, capítol XXI, p. 115. ¶²⁷¹ *Ibidem*, capítol XXII, p. 115. ¶²⁷² *Ibidem*, capítol XXIII, p. 116.

[61]. <De les sobredites ordinacions quines coses ne són acceptades, ne quals persones>

En los presents, emperò, furs parlants dels vestirs e arreaments no són enteses cuyraces, spases, basalarts ne altres arneses d'armes e sobrevestes o lauders, los quals lauders no puxen ésser portats sinó anant en armes o fahent mostra d'armes, ne hi són enteses e compreses infants ne fadrins tro en edat de quinze en setze anys, ne donzelles tro al dia de la solemnitat de lurs noces exclusivament.²⁷³

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[62]. <Idem ut ad proximum>

En les dessús dites ordinacions tocants los vestirs e arreus e joyes no són enteses e compreses algunes persones de linatge o estament real.²⁷⁴

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[63]. <Idem ut ad proximum>

E les presents ordenacions e furs volem que sien servats no contrastants qualsevol empreses nostres o de qualsevol altres. E ¶^{9v} encara en les persones de nostra casa en lo dit regne, sinó solament los domèstichs nostres e de la reyna, nostra muller, scrits en carta de ració, qui reeben quitació mentre faran residència en la cort nostra o sua.²⁷⁵

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[64]. <Que les robes fetes ans de les presents ordinacions puxen portar>

Volem, emperò, que les robes fetes tro a huy puxen ésser portades e vestides tornant aquelles a la mesura en los presents furs contenguda, axí dels hòmens com de les dones.²⁷⁶

Vidit de Funes, vicecancellarius.

[65]. <De les penes de les dites ordinacions, com se deuen executar>

Les quals penes sien exeqtades e exhigides en la ciutat de València per lo justícia civil, e en la ciutat de Xàtiva e en les viles reals per los justícies de la dita ciutat e viles. E en les altres viles e lochs per los senyors, o per los justícies d'aquelles e d'aquells, de les quals penes, si comeses seran, sia feta real exequició sens alguna gràcia o perdó que no'n puxa ésser feta.²⁷⁷

Vidit de Funes, vicecancellarius.

¶²⁷³ *Ibidem*, capítol XXIV, p. 116.

¶²⁷⁴ *Ibidem*, capítol XXV, pp. 116-117.

¶²⁷⁵ *Ibidem*, capítol XXVI, p. 117.

¶²⁷⁶ *Ibidem*, capítol XXVII, p. 117.

¶²⁷⁷ *Ibidem*, capítol XXVIII, p. 117.

[66]. D'absolució e remissió general

Ab la present absolvem e remetem a qualsevol braços, universitats o qualsevol singulars del dit regne de València totes penes civils e criminals e qualsevol crims que sien stats comeses tro al jorn de huy. De la present, emperò, remissió general exceptam tan solament crims de heretgia, de lesa majestat, de sodomia, de falsadors de moneda, de bares, de traydors, de mort acordada o de nafres o coltellades dades per diners, e de falses notaris e d'aquells qui ho fan fer o usen scientment de les cartes, testaments o falses scriptures, cossaris e ladres e trencadors de camins e de qualsevol pau o treva; però salvam als braços e singulars d'aquells que no sia fet prejudí a aquells per les paraules posades en la present remissió, ço és, de qualsevol pau o treva, *et cetera*. En cas que les penes imposades en la treva fossen contra furs e privilegis del regne, e encara que per les dites exempcions posades en la present remissió no entenem perjudicar a la remissió feta per nos lo dia de huy ne coses en aquella contengudes o compreses ¶¹⁰ ans romanguen en sa força e valor.²⁷⁸

Vidit de Funes, vicecancellarius.

Fetes foren les coses damunt dites e publicades dins lo monestir dels frares Preycadors de la ciutat de València, en la casa del capítol d'aquell, on la dita cort s'acostuma tenir e celebrar, dimarts que's comptava vint dies d'abril,²⁷⁹ après sonada la deena ora de la nit, prenint e començant lo nombre de la ora de migjorn, lo qual dia lo dit senyor rey licencià la dita cort, en l'any de la Nativitat de nostre Senyor mil quatre-cents dehuyt e del regne del dit senyor l'any terç, presents, consintents e atorgants aquelles los damunt dits tots e sengles en lo prohemi dels presents furs nomenats.

Vidit de Funes, vicecancellarius.

Testimonis són qui presents foren a les sobredites coses lo reverend pare en Crist mossèn Dalmau, bisbe de Gerona, e los nobles mossèn Guerau Alamaný de Cervelló e mossèn Johan de Luna, cavallers, e micer Johan Mercader, batle general de regne de València, consellers del dit senyor, e altres en gran multitud.

Signum (*signe reial*) Alfonsi, Dei gracia regis Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitis Barchinone, ducis Athenarum et Neopatrie ac etiam comitis Rossilionis et Ceritanie, qui predicta laudamus, firmamus et iuramus, presentibus testibus supradictis, et ad illorum maiorem corroboracionem bulla nostra plumbea fecimus eadem inpendenti muniri. Rex Alfonsus. ¶^{10v}

¶²⁷⁸ Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), *Furs de València extravagants. Fur VII: De definitione criminum et remissione penarum*, capítol XII, Barcelona, Editorial Barcino, 2007,

vol. X, p. 73. ¶²⁷⁹ Al marge: *Debet dire «XXII^a dies marcii»*. En efecte les Corts generals de 1417-1418 acabaren el dia 22 de març de 1418.

Sig-(*signe notarial*)-num mei, Petri Ram, prothonotarii domini regis predicti eiusque auctoritate per totam terram et dominacionem suam notarii publici, qui predictis interfui eaque in pergameneo sexterno presenti novem pecias a parte posteriori ab rasas integre scriptas, ultra presentem peciam, continente, de ipsius domini regis mandato scribi feci et clausi. Corrigitur autem in lineis XXV prohemi, in prima plana primi folii «Tortosa»; et in septima, prime plane secundi folii «los presents furs nous en los cases e segons en aquells és contengut, romanints los dits furs antichs, addicions de aquells»; et in quinta, capituli incipientis «Enadint» in secunda plana secundi folii, in dictione «provar»; et in prima línea capituli incipientis «Lo fill» in prima plana quarti folii rasura facta post dictas dictiones «Lo fill»; et in penúltima, capituli incipientis «Ordenam», in prima plana dicti folii quarti; et in V, VI et VII capituli incipientis «Per lo present», in secunda plana folii antedicti «inhibint a tots e qualsevol altres de la dita art e altres, exceptats aquells als quals serà comanat e permès de vendre, donar o liurar algún verí a persona alguna sots pena a cascú contrafaent cascuna»; et in ultima, prime plane, quinti folii, post dictione «aplicadors» a litera ·S· linea usque ad finem producta; et in dictione «punit» in capitulo incipiente «Algú per extrahiment» in prima plana septimi folii; et in dictione «presents» in capitulo incipiente «Per rahó»; in eadem plana et in penultima, capituli incipientis «Alguna donçela», in secunda plana folii septimi «e l'altra»; et in primis, capituli incipientis «Algun hom», in prima plana octavi folii «ley o condició sia no gos o presumesca por»; et in prima plane, secunde, dicti octavi folii inter dictiones «de» et «magors» in raso in ea posita; et in eadem, in capitulo incipiente «Alguna persona» in XIII^a linea, in dictione «exceptat»; et in eodem in XX^a «e»; et in prima, capituli incipientis «Algun hom», in prima plana folii novi «ley o»; et in tercia, capituli incipientis «[Algun hom] en los presents», in eadem plana «los quals laudés no puxen éser portats sinó anant»; et in ultima eiusdem capituli «lurs»; et in XIII^a linea presentis closure ubi dicitur «per lo present in»; et in XX^a prima linea eiusdem closure, ubi legitur «in capitulo inci».

Dominus rex mandavit mihi, Petro Ram.

[Dels emprius de la ciutat de València]

Executoria correccionum et adaptacionum ac nonnullarum aliquarum additionum factarum super sententia adempvorum Valencie. Sigillo pendenti.²⁸⁰

Alfonsus, Dei gracia rex Aragonum, Sicilie, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comes Barchinone, dux Athenarum et Neopatrie ac etiam comes Rossilionis et Ceritanie, inclito et magnifico infanti Iohanni, ducis Montisalbi, carissimo fratri nostro ac generali gubernatori in omnibus regnis et terris nostre

¶ ²⁸⁰ Aquest text procedeix del ms. L; també està inclòs al ms. M.

dicioni subiectis eiusque vices gerenti in regno et iusticie civitatis Valencie, ceterisque universis et singulis officialibus nostris in regno constitutis predicto et eorum locatenentis presentibus et futuris, ad quem vel quos infra-^{17v}scripta quomodolibet pertinere noscantur, salutem et dileccionem. Noticie singulorum ex vobis deferimus per presentes quod questione suborta inter brachia ecclesiasticum et militare, necnon ad aliquas regias universitates regni Valencie, parte ex una, et universitatem civitatis Valencie parte ex altera, de et super adempravis seu erbagiis terminorum locorum singularium dictorum brachiorum ecclesiastici et militaris ac universitatum regalium predictarum in curia quam incolis dicti regni noviter celebramus, de assensu curie supradicte, videlicet, brachiorum ecclesiastici et militaris ac universitatum regalium predictarum sindicorumque civitatis Valencie, sentenciam super hiis per serenissimum dominum Martinum, regem Aragonum, proavunculum nostrum gloriose memorie, promulgatam in curia generali regni predicti laudavimus, aprobavimus et confirmavimus in forma et cum addicionibus, declaracionibus, adaptacionibus, correccionibus et melioramentis sequentibus:

Nós, ab assentiment de tota la cort, ço és del braç ecclesiàstich, militar e real e dels síndichs de la ciutat de València, loam, aprovam e confirmam la sentència en lo fet dels aemprius donada e promulgada per lo rey en Martí, de loable memòria, en la cort general de regne de València celebrada sots kalendari de XXVIII dies del mes de setembre del any de la Nativitat de nostre Senyor mil CCCC e tres, ab les addicions, declaracions, adaptacions, correccions e melloraments dejús scrits:

Primerament, que'l clamater vehí de la ciutat de València o de contribució de aquella qui volrà posar clams haja a posar aquells davant los jurats de la dita ciutat, los quals dits jurats, e no lo síndich ne altra persona, ans de reebre los clams e ans de fer scriure aquells, interroguen ¹⁸ lo clamater mijançant sagrament quin dan li és stat fet per rampellament o crebantament en lo seu bestiar o en altra manera. E encara l'interroguen sots virtut del dit sagrament en quin loch li és estat fet lo dan per rampellament o crebantament o en altra manera, que'n tals cas no sia feta reintegra per vigor de tal forma de la dita sentència e capítols dejús scrits, o en blats o en erbes.

E si'l clamater dirà que'n algun dels sobredits lochs li és stat fet lo dan per rampellament o crebantament, o en altra manera, que'n tal cas no sia feta reintegra per vigor de tal dan o rampellament, tro tant que les parts de qui sia interés sien hoïdes sumàriament e lo fet sia per los dits jurats e per lur sentència declarat e determenat, e ladonchs, si trobaran que'l dan, rampellament o crebantament o altre dan del dit bestiar sia estat fet no degudament o en cas no permés, que ladonchs se'n faça reintegra segons lo dan que serà donat e's mostrarà en veritat per la dita sentència declarat.

Ítem, que si per dampnatges de rampellament o altres qui's diguen ésser fets en e de bestiar, ultra los casos e lochs en lo propdit capítol contenguts, seran fets clams davant los dits jurats, que aquells dits jurats arbitren segons lur bona cons-

ciència a quant poden muntar los dampnatges dels dits clams, e segons lo àrbitre dels dits jurats e no segons dit del clamater puxen ésser fetes penyores, romanint salva defensa e prova contrària per aquells contra qui seran fets los clams, axí dins los dits quinze dies de la penyora e execució com après, e axí mateix al clamant ses proves e sos drets. E, perquè·ls dits jurats sien inclinats a justament arbitrar, que en lo començament de lur offici sien tenguts fer sacrament que bé e lealment ^{18v} arbitraran los dampnatges e rampallaments segons lur bona consciència.

Ítem, que si la universitat contra qui és estat fet clam dins los quinze dies, los quals són donats per donar penyora e fer execució de aquella, e lo senyor del loch e aquell contra qui és stat fet lo clam provarà ab testimonis, cartes o scriptures a les quals puxe o deja ésser donada fe sumàriament e de paraula, los clams fets contra aquells ésser injusts, que·n lo dit cas no·s venen les penyores n·és proceexca a la venda de les penyores d'aquí avant tro sentència sia donada sobre los dits clams.

Enadim al deén capítol de la dita sentència que, axí com es statuït temps que bestiar no entren en vinyes del quinzén dia del mes de febrer tro al XV^m dia del mes d'octubre, que sia ampliat lo dit temps e sia inibit de e per tot lo mes de febrer fins per tot lo mes d'octubre. E axí mateix sia enadit a la inibició de no entrar bestiar en olivars, segons forma del dit capítol, que sia la inibició del primer dia de setembre tro a per tot lo mes de març.

Ítem, que·l scrivà de la sala de la dita ciutat sia tengut d'escriure los juraments que los jurats han a fer segons la tenor de la sentència del rey en Martí e segons los presents capítols, e que escriba la elecció del jurat cavaller e del jurat ciutadà, e del advocat que·s ha a fer segons tenor de la dita sentència <del dit rey en Martí; en totes les altres coses romangua la dita sentència>, axí en les penes com en les altres coses, en sa plenera validitat, la qual, ab les addicions, correccions, adaptacions e declaracions dessús dites, volem que dure e·s serve tro a la primera cort celebradora en lo dit regne e aquella finida.

Idcirco vobis dicimus et mandamus de certa sciencia et expresse pro prima et secunda iussionibus, ac sub obtentu nostre gracie et mercedis, quatenus sententiam prelibatam, cum additionibus, adaptationibus, correccionibus et melioramentis insertis superius, teneri et observari ad unguem iuxta sui seriem faciatis usque ad primas curias generales celebrandas in regno predicto pariter et finitas, et non contraveniatis seu aliquid contraferi permittatis aliqua racione.

Datum sub nostro sigillo pendenti in monasterio fratrum Predicatorum civitatis Valencie, intus domum capituli eiusdem, ubi curia celebrabatur predicta, die vicesimasecunda marcii anno a Nativitate Domini millesimo quadingentesimo decimo octavo (regniue nostri tercio).

Vidit de Funes, vicecancellarius.

Franciscus d'Arinyo ex mandato regio facto in curia, et vidit hanc Iohannes Mercaderii.

Pro in exercitum et curiarum I^o.

Glossari

abdosos Ambdós.

abduy Ambdós.

abrivament Violència, impetuositat.

abrogar Revocar o derogar una llei, anul·lar una concessió.

actitar Tramitar, dur una causa o qüestió. Tractar una cosa amb freqüència.

adelantat Representant del rei, amb amplis poders polítics, militars i judicials, en les zones frontereres del regne de Castella. Catalanització d'*adelantado*.

aferrar Capturar, detenir.

afogar Incendiar, cremar, calar foc.

aforar Avaluar, fixar per autoritat legal el preu de les coses que s'han de vendre. Reconèixer les mercaderies per fixar el dret que han de pagar.

alamí Oficial encarregat de contrastar i arreglar els pesos i mesures.

alcandora Vestit o túnica interior amb mànecgues o ales que porten tant homes com dones.

aldehea Corder o cap de bestiar que es sacrifica en la festa musulmana de l'*id al-ad-ha*

(Festa del sacrifici, Pasqua gran o Pasqua de les aldehees). La festa commemora l'episodi en què Abraham, quan anava a sacrificar el seu fill, va ser aturat per l'àngel i va immolar, en substitució d'Isaac, un corder.

alegrar Usar una cosa per dret; gaudir o fer ús d'una cosa bona.

alfóndec Edifici propi de les localitats comercials en el qual els mercaders tenien posada, magatzem i fins i tot botigues per a dur a terme les transaccions comercials i on es pagaven certs drets sobre les mercaderies.

alfondeguer Administrador de l'alfóndec.

alterc Altercació, disputa acalorada.

alterch → alterc

amalladar Posar el ramat a recer vigilat pel pastor.

amenar → menar

amprar → emprar

ampre Préstec.

ancoratge Dret que es paga per ancorar dins un port.

anticat Inveterat; corroborat pel temps passat.

¶ Les entrades del glossari es fan en la forma normalitzada del terme, però també s'hi recullen les peculiaritats ortogràfiques del manuscrit, que remetent sempre al terme normalitzat. Per a la confecció han estat consultats els següents recursos bibliogràfics i electrònics: Marià AGUILÓ i FUSTER *Diccionari Aguiló*, Barcelona, IEC, 1914-1931; Antoni M. ALCOVER i Francesc de B. MOLL *Diccionari català-valencià-balear*, Palma de Mallorca, Moll, 1927-1962, en línia <<http://dcvb.iecat.net/>>; Carme BARCELÓ *Àrab i català contactes i contrastos*, València/Barcelona, IIFV/PAM, 2011; Germà COLÓN DOMÈNECH *Estudis de filologia cata-*

lana i romànica, València/Barcelona, IIFV/PAM, 1997 i *De Ramon Llull al Diccionari de Fabra. Acostament lingüístic a les lletres catalanes*, Barcelona, Fundació G. C. D. / PAM, 2003; Mercè COSTA i Maribel TARRÉS *Diccionari del català antic*, Barcelona, Edicions 62 1998; Lluís FARAUDO DE SAINT-GERMAIN «Consideracions entorn d'un pla de glossari raonat de la llengua catalana medieval», dins *Miscel·lània Fabra...*, 1943 i *Vocabulari de la llengua catalana medieval*, en línia <<https://www.iec.cat/faraudo/>>; Miguel GUAL CAMARENA *Vocabulario de comercio medieval*, en línia <<https://www.um.es/lexico-comercio-medieval/>>.

anyins Llana d'anyell.
apellit Convocació o crida a les armes en les ciutats i viles castellaneres i aragoneses. Catalanització d'*apellido*.
appellit → apellit
apuntar Determinar una cosa per acord entre diverses persones.
apunctar → apuntar
aquèn Això.
arraís Patró d'embarcació.
assadura Exacció a pagar pel pas de cabanyes o ramats.
astoratge → estoratge
astret Obligat.
aturar Parar.
bada Acte de vigilar amb atenció per descobrir alguna cosa llunyana.
ban Infracció d'una ordre o d'una prohibició. Pena pecuniària.
bandejar Expulsar algú d'un territori en nom de la llei.
barat Tracte fraudulent.
barrejar Desproveir un lloc de les coses valuoses, fer-lo malbé. Saquejar.
basalart Espasa curta.
bayr → vair
besant Impost directe a les comunitats musulmanes aragoneses i valencianes.
bollateria Ornamentació de la indumentària en forma de bolles o bolletes pendents.
brellador Caçador d'ocells que els atrau amb reclam.
cabaler Qui ha rebut una quantitat d'un altre en préstec i n'és deutor.¹
cabastell Cadascun dels extrems de la pinta del teixidor, que determinen la mesura del teixit.

cabeç o **cabès** Part superior de la túnica o camisa on hi ha l'obertura per passar el cap.
cabre Intervenir, tenir entrada en algun tracte o deliberació.
çalà → salà
calònia Pena pecuniària i dret d'imposar-la.
capsou Quantitat que cobra el procurador o l'intermediari que intervé en la solució d'un negoci. Generalment és una quantitat percentual del valor del negoci.
cas Anul·lat.
casada Família, llinatge, conjunt de persones que habiten una casa o que hi estan emparentades.
cautela Document que acredita la recepció d'una cosa.
condat → sendat
collera Crim que consisteix en capturar gent i vendre-la a terres de sarraïns com a esclaus. Sinònim de *plagi*.
collerat Criminal que comet crim de collera.
color Sots color. Amb l'excusa, amb el fals argument.
coloradament D'una manera colorada, amb falsedat. Fingiment.
cominar → comminar
comminar Amençar amb una pena, càstig o sanció, especialment legal.
comunir Avisar, advertir, especialment a la part contrària per iniciar un plet.
condecant Convenient, apropiat, com cal.
contrastar Resistir, fer oposició, oposar-se.
convenir Acudir, reunir-se, congregar-se.
cot Establiment, ordinació o estatut acordat per una institució o empresa.²

¶ ¹ El diccionari Alcover-Moll sols dona dues accepcions de *cabaler* negociant i fadrister. Tanmateix, a la documentació de les Corts s'usa amb un altre significat, el mateix amb què s'empra la paraula als furs de València, en concret en aquest fur «Si alcun hom, privat o strany, que sia cabaler d'altre o deutor, fugirà de la ciutat o d'altre loch, on haurà pres lo cabal o d'on serà deutor, lo creedor o altre, per nom d'aquell, pot aquell pendre e retenir e metre en ferres o en cadenes en la cort, e guardar aquel, tro que haja pagat o satisfèit ço que haurà reebut o ço que deurà». *Furs de València*, llibre I, rúbrica VII *Quals persones e quals coses pusque hom pendre sens manament de la cort*, capítol II. Germà COLÓN i Arcadi GARCIA (eds.), Barcelona,

Editorial Barcino, 1970, vol. I, p. 78. ¶ ² Ni el diccionari Alcover-Moll ni el vocabulari de Faraudo recullen aquesta accepció, però el terme està amplament documentat en textos medievals, en especial als furs, privilegis, manuals de consell i llibres d'establiments o estatuts municipals, on apareix en la forma catalana *cot* o la forma llatina *coto* o *quoto*. També es pot documentar l'ús de *coto* en el castellà medieval i amb el mateix significat. Així apareix recollit al «Vocabulario de voces anticuadas» que acompanya l'edició de poesia medieval castellana feta per T. A. SÁNCHEZ, *Colección de poesías castellanas anteriores al siglo XV*, París, Baudry, Librería Europea, 1842, p. 595, on és definit com «dicto, mandato, ley, establecimiento, pena».

- crebantament** Acte de crebantar; irrupció violenta ocasionant danys.
- cresspina** Bena entreteixida d'or o de tela fina, que porten les dones lligada al cap per a recollir-se els cabells i com a ornamentació.
- ustodir** Tenir cura i vigilància d'una persona o cosa. Als texts antics es poden trobar diverses variants costeir, costoir, custuir
- de fresc** De poc de temps, recent.
- decepció** Engany.
- decesir** Decidir.
- deferir** Diferir.
- depart** Lloc separat, apart.
- departida** Per separat.
- depuis** Conjunció equivalent a «des que».
- deseiximent** Acte de deseixir-se una persona d'una altra, trencar les relacions d'amistat. Per extensió, la carta o document on es comunica el trencament.
- deserví** Ofensa, mal servei.
- destrènyer** Posar algú en situació difícil. Obligar, forçar algú a fer alguna cosa.
- destric** Dany, perjuí, detriment.
- destróvir** Destruir. Desfer, fer malbé. Arruïnar totalment.
- deviar** Apartar, desviar.
- digest/a** Meditat i assimilat mentalment; ben preparat o examinat per a emetre un juí o resposta.
- diornal** Jornal. Salari o retribució que es cobra per la feina d'un dia.
- diputar** Destinar, designar per a un ús o servei.
- ductor** Conductor, especialment d'una embarcació.
- eixivernar** Passar l'hivern en un paratge de clima més benigne. Portar el ramat durant l'hivern a pasturar a altres terres amb mil·lors pastures.
- embassat** Aturad, que no pot continuar una acció.
- emboscar** Poblar d'arbres un terreny o paratge.
- embotigar** Guardar en una botiga o magatzem les mercaderies.
- emparar** Embargar; apoderar-se d'una cosa en virtut d'una orde judicial.
- empatxar** Impedir, posar obstacles, embargar.
- emprar** Demanar a algú que faça una cosa.
- emprendre** Decidir, resoldre de fer una cosa de manera individual o per acord amb altres.
- encamarar** Adulterar, barrejar.
- empendre** → **emprendre**
- envides** A penes, tot just, amb dificultat.
- escalf** Escalfament, exaltació.
- escalivar** Marcir, especialment les plantes i conreus.
- espatxat** Ràpid, expedit.
- esplet** Collita.
- esquerpa** Corretja o cinyell, generalment fet amb materials luxosos, amb funció d'ornamentar la vestimenta.
- estoratge** Acció de guardar mercaderies per a la seua conservació esperant l'ocasió d'ús o de venda.
- estrabador** → **estrebador**
- estraný** Estranger. Usat en oposició a privat (nadiu).
- estrebador** Lloc o part on descansa o s'assegura una cosa (al text té un sentit figurat).
- estrenyir** Estrènyer. Fer força sobre algú per vèncer la seua resistència. Obligar.
- evocar** Passar una causa d'una jurisdicció a una altra.
- exactor** Perceptor o cobrador de tributs.
- exquisit** Recercat, procurat amb molta cura. Amb maneres retorçudes.
- extorquir** Exigir per força, molestar amb exigències violentes, causar extorsió.
- fangat** Molt ocupat en algun afer; en una situació complicada.
- faxcar** → **feixcar**
- feixcar** Corda fina d'espart usada per a lligar els sarments o per a fer cistelles o altres recipients.
- fictament** Fingidament.
- flum** Riu.
- foïna** Fagina. Mamífer de la família dels mustèlids que té el cos llarg, el pèl fosc amb una taca blanca al pit, la pell del qual era emprada a l'edat mitjana en la indumentària com a substitut de pells més cares.
- for** Preu, valor o tasa.
- fretura** Escassedat o mancança de cosa necessària.
- fullateria** Adorn de fullatge en la indumentària.

- garçeta** → garseta
- garseta** Floc de cabells que baixa dels polsos a la galta.
- geminar** Duplicar, repetir.
- ginyar** Idear o obrar amb enginy. Maquinar, inventar.
- gratussa** Llana d'ínfima qualitat.
- guaitil** Persona que presta servei de vigilància; també la garita o torreta que serveix d'abric al guaita o guaitil.
- guaret** Terra de conreu que es deixa sense sembrar durant un any o més perquè recupere la fertilitat.
- guaytil** → guaitil
- homei** Homicidi.
- homey** → homei
- importable** Insuportable, insofrible.
- indicir** Publicar o proclamar.
- indit** Publicat o proclamat com a disposició legal.
- infestar** Causar un gran dany, un gran perjudici o estralls considerables.
- inhit** → inhit
- init** En llenguatge jurídic, acordat o adoptat.
- insignir** Fer insigne per alguna qualitat honorosa.
- irrit** Nul, sense força o valor.
- jaquir** Deixar.
- laguiar** → llaguiar
- laguiós/osa** → llaguiós/osa
- lera** o **llera** Teixit o drap de llana, molt sovint de color negre, usat en la indumentària medieval de luxe. Es desconeix l'origen i significat del terme, encara que podria fer referència a la ciutat de Lier, centre de producció de teixits de llana de Flandes.
- libant** → llibant
- llagui** Retard.
- llaguiar** Retardar; posar destorb. Tardar, estar molt de temps per a fer una cosa.
- llaguiós/osa** Que es fa amb llagui, amb retard. Feina cansada, que dura o costa molt.
- llauder** o **lleuder** Peça de roba que porten els homes d'armes. Sobrevesta o túnica curta.
- lleuder** Funcionari encarregat de cobrar la lleuda.
- lleugerament** Amb facilitat, amb rapidesa.
- llibant** Corda grossa usada per a pujar materials pesants a les bastides de construcció, en la corriola del pou per a subjectar el poal o per estirar una embarcació cap a terra.
- maçona** Llana de poca qualitat.
- mantinent, de mantinent** Tot seguit, immediatament.
- menar** Portar, dirigir un assumpte.
- minvós/osa** En desprestigi, en descrèdit.
- moixerifat** Dret cobrat pel moixerif, delegat governatiu, als sarraïns.
- moratell** Moro molt jove, xiquet.
- moxerifat** → moixerifat
- mundari** Mundà, propi d'aquest món.
- oblació** Oferiment, presentació.
- obmetre** Ometre. Deixar de fer o de dir.
- onerar** Carregar.
- oró** Cabàs gran, més alt que ample, de forma cilíndrica, que serveix per a emmagatzemar cereals, llegums o fruits secs, fet de palma o d'espert. També designa un dipòsit cilíndric o quadrangular, construït amb ciment en un racó de l'algorfa per guardar-hi cereals.
- palomera** Corda grossa semblant al llibant.
- parador** Caçador d'aus que empra filats o paranyes en la captura.
- pèixer** Menjar, especialment pasturar els animals.
- pelades** Tipus de llana de poca qualitat.
- pendent** Durant.
- pesal** Pes, peça que serveix com a unitat de càlcul per a pesar.
- pinte** Part del teler de mà composta d'una sèrie espessa de fils col·locats verticalment entre dos llistons paral·lels.
- plagat** Ferit.
- plagi** Acte de robar o comprar una persona lliure i vendre-la o tractar-la com a esclava. Sinònim de *collera*.
- postat** Potestat, senyoria.
- privat** Natural del poble o país, en oposició a estrany (estranger).
- purificar** En sentit figurat perfeccionar.
- putoi** Mamífer carnisser del gènere *Putoris*, semblant al mart, però molt menys preuat. Les seues pells s'empren a l'edat mitjana per a la indumentària.
- quant** que Encara que.
- quartoner** Oficial de la cort dels justícies de les ciutats i viles encarregat de cobrar

- el dret del quart, consistent en la quarta part dels deutes denunciats pels acreedors judicialment.
- quereller** Querellant.
- rabejar** Barrejar; mesclar productes de diverses qualitats.
- rampellament** Caiguda per una rampa o coster. Per extensió, els danys patits pel bestiar en una caiguda salvant un desnivell.
- ravegar** → rabejar
- rebet** → rivet
- reboll** Llana curta dels corders, emprada en teixits de poca qualitat.
- receptar** Acollir, rebre favorablement; donar alberg o asil contra un perill, sobretot a un delinqüent contra els seus perseguidors.
- recuer** Home que porta una rècua.
- redigir** Redactar i posar per escrit.
- reembre** Redimir.
- reemçó** Redempció, pagament per recuperar algú o alguna cosa.
- reemut** De reembre, reembre o reembre. Redimit.
- reglar** En sentit literal, traçar línies en un suport per a escriure; en sentit figurat, escriure, redactar.
- reportar** Comunicar, portar una notícia; referir, contar, exposar verbalment o per escrit.
- Rest** Corda grossa semblant al llibant i emprada en els mateixos usos.
- restoll** → rostoll
- revera** En veritat, en realitat. Realment.
- rivet** Cinta o doblec que es posa a la vorera d'una peça de vestit o altra roba, com a ornament o com a reforç.
- rostoll** Part de les tiges dels cereals que queden arrelades a la terra després de la sega.
- rumiar** Pensar, considerar lentament i amb atenció un assumpte.
- salà** Oració dels musulmans.
- savastre** Teixit de seda molt valuós, enriquit amb fils d'or o plata i ornamentat sovint amb pedres precioses o perles.
- sàvena** Toca o mocador gran usat per les dones per a cobrir-se el cap i els muscles.
- sendat** Tela fina, de seda, que s'usa per a fer vestits, folrades, roba de llit, mantells, banderes, etc., i que per la seua transparència serveix també per a passar i cerndre líquids o pólvores.
- sirgador/a** Persona que amb una corda llarga estira una embarcació des de la riba del riu per fer-la avançar.
- sitiada** Sessió.
- setiada** → sitiada
- soberga** De manera excessiva, abusiva.
- sòliu** Sòlid i íntegre, amb lleialtat i servei al seu senyor contra qualsevol altre.
- solució** Pagament, lliurament de diners.
- temprar** → trempar
- teneó** Possessió sense percepció dels fruits o rendes de la cosa posseïda.
- terçanell** Tela de seda mat, amb relleu en forma de cordonet, més resistent que el tafetà i que s'empra per a fer folrades de peces de roba de vestir, cortines, banderes i estandards.
- tirar** Portar endavant, realitzar una sèrie d'accions sense interrupció.
- toldre** o **tolre** Llevar, privar.
- tolta** Exacció o exigència de servei injust, contra dret.
- trempar** Moderar.
- tunc** Adverbi llatí usat en textos jurídics o administratius en català, amb el significat d'aleshores, en aquell temps.
- tunch** → tunc
- usitar** Usar, practicar habitualment, acostumar.
- vair** Pell de cert animal semblant a l'esquirol, de color blanc o gris, destinada a folrades o ribets en la vestimenta medieval.
- vanar** Presumir d'alguna cosa, gloriejar-se.
- vayr** → vair
- vays** → vair
- vebre** Mamífer rosegador de la família dels castòrids la pell del qual s'usa en la indumentària medieval.
- vectigal** Tribut sobre el transport de mercaderies.
- verví** Teixit elaborat amb trama i ordit sense pentinar. El nom procedeix de Wervik, ciutat de Flandes a la vora del riu Leie, famosa pels seus teixits, molt imitats a la Corona d'Aragó. Actualment, com a conseqüència del Tractat d'Utrecht, la ciutat està dividida entre França i Bèlgica.

vetat/ada Guarnit de vetes.
victigal → vectigal
vigares → vijares
vijares Parer, opinió. Ésser vijares ésser de parer.

xaquir → jaquir
xareta Cordell d'espert, de cànem o de palma, que s'empra en la confecció de soles per a les espadnyes i en altres usos domèstics.
xereta → xareta

Índex antroponímic

A

- Abella (*Apilia*), Ferrer d', cavaller 106, 495
Abella, Joan, cavaller 577
Abella, Lluís d', noble 89, 91, 94, 128, 302, 322, 325, 327, 345, 384, 389, 441, 476, 481, 484, 516, 674, 755, 811, 818
Abitarga, Ahmad (*Hamet*), moro de la Vall d'Uixó 231
Abrí (*Ebrí*), Bernat, doctor en lleis, advocat, jurat, síndic de la ciutat de València, jutge-administrador de la Diputació del General 66-69, 71, 72, 76, 77, 79, 82, 83, 90, 91, 95, 129, 135-137, 139, 140, 142-146, 149, 151, 153, 154, 264, 265, 267, 269-279, 281, 282, 286, 288, 293, 302, 304, 323, 334, 336, 339, 346, 385, 389, 441, 463-465, 467, 468, 470, 474, 475, 477, 485, 516, 533, 637, 639, 670, 673, 720, 755, 760, 804, 811, 818
Aguiló, Andreu, cavaller 89, 95, 129, 154, 262, 265, 293, 385, 389, 477, 485, 516, 532, 632, 637, 659
Aguiló, Jaume, 332, 678
Aguiló, Lluís, donzell 91, 154, 262, 270, 323, 328, 332, 385, 389, 477, 482, 533, 632, 678, 784
Alavanya, Jordi, cavaller 332, 678
Alavanya, Paulo, cavaller 332, 678
Alboreda (*Alboredes*, *Arboreda*, *Arboredes*), Antic, síndic d'Oriola i d'Alacant 66-68, 78-80, 82, 83, 90, 92, 463-466, 472, 473, 477
Alboreda, Antoni, síndic d'Oriola 69, 70, 467, 471
Alboredes → Alboreda
Alet, Corberà d', cavaller 89, 91, 95, 129, 154, 262, 265, 322, 327, 332, 339, 345, 477, 482, 484, 516, 532, 632, 636, 678
Alet, Joan Corberà d' 332, 678
Alfons (*Alfonso*), duc de Gandia 63, 89, 91, 113, 128, 154, 212, 262, 265, 292, 301-305, 322, 324, 327, 329, 331-333, 337, 339, 340, 345, 346, 384, 388, 414, 416, 441, 460, 462, 464, 476, 480, 481, 484, 503, 513, 516, 532, 632, 636, 639, 658, 668, 671-675, 678, 679, 708, 720, 735, 738, 755, 760, 770-772, 801, 803, 811, 818
Alfons el Benigne (*Amfós*), rei d'Aragó 107, 108, 116, 165, 167, 191, 197, 205, 230, 238, 240, 362, 400, 496, 499, 506, 551, 552, 571, 572, 578, 594, 595, 596, 597, 598, 601, 602, 615, 620, 623, 689, 781, 791, 792, 820
Alfons el Liberal, rei d'Aragó 107, 108, 344, 393, 496, 499
Alfons el Magnànim, rei d'Aragó, *passim*
Almeric (*Almericus*, *Almaricus*, *Amalricus*, *Amalrich*), abat de Sant Bernat de Rasca-nya o de l'Horta 63-66, 68, 74, 75, 77, 79, 83, 128, 135, 304, 461, 463, 464, 469, 473, 475, 515, 518, 520, 616, 655, 670, 691
Almogàver (*Almugàver*), Antic, alcaid del castell d'Oriola 174, 315, 557
Álvarez de Espejo, Joan 332, 678
Álvarez de Espejo, Ramir 332, 345, 678
Amalric → Almeric
Andreu, Jaume, noble 322, 327
Andreu, Joan, notari 577
Anglesola (*Angularia*), Berenguer Arnau d' 100, 489
Anglesola, Pere, procurador fiscal del rei 622
Anríquez → Enríquez
Aragó, Lluís d' 659
Aranyó → Saranyó

- Arboredes → Alboreda
 Argenter, Gilabert, cavaller 332, 678
 Àries, Francesc d', canonge i preposít de la seu de València, procurador del bisbe de Tortosa 90, 94, 481, 484
 Arinyo, Francesc d', notari, escrivà del rei 142, 188, 243, 390, 391, 461, 590, 630, 724, 736, 797, 813, 839
 Arnau, Bernat, ciutadà de València 98, 487
 Arnau, Guillem, donzell, habitant i jurat de la ciutat de València 98, 487
 Arqués, Bernat d', síndic de Xixona 67, 69, 464, 465
 Arqués, Francesc d', ciutadà de València 794
 Arraís, Muhammad (*Mahomat Arrahîç*), moro d'Onda 585
 Artés, Berenguer d', síndic i missatger d'Alacant 385, 397, 400, 414, 441, 720, 736, 756, 760, 812, 818
 Artés, Bernat d', síndic d'Alacant 389
 Artés, Gracià d', cavaller 89, 91, 129, 302, 322, 327, 339, 477, 482, 516
 Artés, Jaume d', cavaller, fill de Pere 89, 91, 95, 129, 135, 137, 265, 267, 268, 302, 339, 385, 389, 414, 441, 477, 482, 485, 516, 519, 637, 639, 659, 732, 736, 755, 773-775, 811, 818
 Artés, Joan d', cavaller 322, 327
 Artés, Pere d', cavaller, senyor de la vila i castell de Bocairent i de l'alqueria d'Alfàfara 193, 773, 775
 Artigues → Ortigues
 Auret, Antoni, veí i notari d'Oriola, escrivà de la governació 223, 312-315
 Auret, Joan, fill d'Antoni 313
 Averçó (*Aversone*), Bernat d', notari, alt funcionari de la cancelleria de Jaume el Just 102, 492
 Aznar, Sancho, síndic de Castellfabib 65, 66, 462, 463
- B**
 Balaguer, Miquel, algutzil 308
 Bardaxí, Berenguer de, cavaller, jurista, conseller reial 107, 125, 126, 132, 147, 266, 268, 325, 346, 383, 390, 417, 442, 496, 512, 513, 517, 637, 640, 662, 669, 676, 684, 687, 710, 715, 738, 756, 757, 813
 Barutell, [Berenguer], preborde d'Albal en la Seu de València 680
 Basella, Bernat, mercader, ciutadà de València 61, 62
 Basset, Pere, jurista 266, 346, 637
 Batlle (*Baiulí*), Ramon, lloctinent del proto-notari reial 86, 479
 Beaumont (*Beumunt*), Xarles de, alferís de Navarra 67, 464, 578, 695
 Beaumont, Xarlot de, donzell, fill de Xarles i de Maria Eximénez de Boil, senyor de Mislata i Benilloba 68, 77, 78, 80, 323, 328, 464, 477, 578
 Begues, Pere de, síndic de Castelló 75-77, 469, 470
 Bellera, Arnau Guillem de, noble, governador i virrei del regne de València 132, 160, 175, 197, 208, 235, 236, 244, 291, 359, 362, 517, 518, 525, 547, 558, 600, 635, 652, 659, 660, 700, 702, 735, 812
 Belloc, Guillem de, jurista, ciutadà de València 98, 487
 Bellpuig (*Pulcropodio*), Galceran de, noble 106, 495
 Bellví, Joan de, noble 80, 91, 94, 323, 328, 473, 476, 481, 484, 516, 659
 Bellví, Francesc de, noble 89, 91, 94, 128, 154, 262, 265, 267, 323, 328, 476, 481, 484, 532, 632, 636, 639
 Benet XIII, papa 175, 558, 772
 Bessó (*Beçó*), Pere, escrivà, de València 520
 Bisbe, Pere, veí i habitador de Guardamar i alcaid del seu castell 314, 396
 Bitxes (*Bixes, Biches*), Pere, notari, síndic de Xàtiva 66, 67, 71, 73, 82, 83, 142-146, 148, 149, 151-153, 155, 262, 263, 268-274, 385, 463, 464, 468, 474, 475, 477, 485, 533, 632, 637, 639, 660, 669, 670, 673, 675, 720, 736, 738, 755, 760, 818
 Blanch, Francesc, doctor en lleis, advocat del braç militar 64, 92, 137, 168, 482, 578, 579, 636, 777, 778, 791
 Blanch, Mateu, notari, ciutadà de València 64
 Blanch, Mateu, notari, veí i síndic de Xixona 70, 71, 75, 82, 83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142, 144-149, 152, 155, 262, 264, 266, 268, 271, 272, 276-278, 281, 414, 442, 466-468, 475, 477, 485, 516, 533, 632, 637, 639, 736, 756, 760, 812, 819
 Blanes, Guillem de, convers 402

- Blanes, Vidal de, cavaller 128, 322, 328, 464, 516
- Blanes, Vidal de, cavaller, junior, procurador de la reina Iolant de Bar 68-70, 323, 328, 465, 466
- Bodí, Bartomeu, notari, veí i síndic de Bogairent i de Biar 75-79, 81, 95, 129, 136, 138-140, 142, 144-148, 279, 281, 302, 335, 336, 339, 346, 385, 389, 414, 442, 470-472, 485, 516, 720, 736, 756, 760, 812, 819
- Boes (*Bues*), Bertran de, notari, síndic de Morella i Castelló 63, 65-72, 95, 461-468, 485
- Boil (*Bohil*, *Bojll*), Felip, noble, senyor de Manises 197, 331, 677, 791, 792
- Boil, Pere de, cavaller, mestre racional, conseller del rei 102, 492
- Boil, Pere, noble 267, 270, 302, 331, 639
- Boil, Ramon, donzell 128
- Boil, Ramon, fill de Ramon, noble 154, 265, 331, 516, 532, 636, 677, 779, 780
- Boil, Ramon, governador del regne de València 197, 779
- Boil de Lladró → Lladró de Boil
- Bonastre, Bernat de, donzell, fill de Lluç 89, 91, 95, 129, 323, 328, 339, 477, 482, 485, 516
- Bonastre, Lluç de 323, 328
- Bonivern, Bernat, habitant d'Alacant i alcaid del seu castell 244, 248, 249
- Bonshoms, Bernat, porter del braç eclesiàstic i de la cort de la Governació 474, 512, 679, 746, 826
- Borgonyó (*Burgundi*), Joan, sacrista de Mallorca, conseller del rei 102, 492
- Borgonyó (*Burgunyó*), Pere, síndic d'Alacant 66-72, 74-76, 81, 82, 90, 92, 95, 129, 136, 139, 258, 463-466, 468-470, 477, 485, 516, 540
- Borja, Galceran de, cavaller 265, 267, 302, 322, 327, 339, 637, 639
- Borja, Jofre de, cavaller 323, 328
- Borràs, Domingo, batle general dellà Xixona 204
- Bosch (*Bosco*), Pere de, habitant de Xàtiva 98, 487
- Bou, Guerau, cavaller 89, 91, 95, 270, 322, 327, 477, 482, 484
- Bou, Joan, veí, síndic i missatger de Cullera 70, 72, 75, 90, 92, 95, 139, 140, 142, 144-149, 151-153, 155, 259, 260, 265, 266, 268, 269, 279, 286, 346, 385, 441, 466, 468, 469, 477, 533, 542, 543, 637, 639, 720, 756, 760, 812, 819
- Bou, Pere, jurat, síndic de la ciutat de València 76-80, 82, 83, 90, 91, 95, 129, 136, 138-140, 142-144, 149, 151, 153, 262, 264, 265, 267, 269, 270, 272-277, 279, 281, 286, 288, 291, 293, 302, 323, 328, 334, 336, 339, 385, 414, 416, 441, 470-475, 477, 485, 632, 639, 660, 673, 720, 736, 738, 755, 760, 804, 811, 812, 818
- Brotons, Bernat, síndic de Xixona 273-275
- Bues → Boes
- Buisán, Mengot de (*Mingotus de Boysano*), ciutadà de València 98, 487
- Burguera, Miquel, ciutadà de València, guardià del carbó 176, 559

C

- Cabanyelles, Pere de, cavaller 332, 678
- Çabata → Sabata
- Çabater → Sabater
- Cabrero, Antoni, porter reial 61
- Çaera → Saera
- Çafont → Safont
- Calaceit, Joan de, notari, síndic de Vila-real 65-67, 70-72, 75, 76, 129, 136, 138-140, 142, 144-153, 155, 232, 262, 263, 268-278, 286, 288, 318, 336, 339, 346, 385, 389, 414, 441, 462, 464, 466, 468-470, 485, 516, 529, 533, 632, 639, 720, 736, 812, 818
- Calaceyt → Calaceit
- [Calbó], Ramon, fra, abat de Valldigna 106, 495
- Çamorera → Samorera
- Camarero, Álvaro, cavaller, castellà 682
- Campos, Guillem de, donzell 265, 270
- Camps, Berenguer 20
- Canals, Francesc, convers 402
- Canyell, Pere 332, 678
- Cap, Samuel, jueu 402
- Çapila → Sapila
- Capmanys (*Campmanys*), Blai de, advocat de Lliria 141
- Carbonell, Beatriu, muller de Lluís Carbonell, cavaller 780, 781

- Carbonell, Lluís, cavaller, procurador de la reina Iolant de Bar 89, 94, 128, 154, 260, 262, 265, 292, 302, 322, 325, 327, 331, 385, 389, 414, 441, 477, 485, 516, 532, 543, 632, 637, 659, 674, 707, 736, 755, 780, 801, 803, 811, 818
- Carbonell, Ponç, habitant de Xàtiva 98, 487
- Carbonell, Tomàs 332, 678
- Cardona, Joan de, noble, marit de Joana de Prades 83
- Carrós (*Carrocius*), senyor de Rebollet 100, 489
- Casanova, Berenguer, síndic d'Ontinyent 277, 278
- Castellà, Andreu, cavaller 68, 69, 464, 465, 482
- Castellà, Andreu, menor, donzell 89, 91, 477
- Castellà, Jaume, noble 247, 318
- Castellà, Joan, cavaller 322, 327, 389
- Castellà, Joan, noble 83, 89, 91, 94, 128, 154, 262, 302, 318, 322, 327, 339, 389, 476, 481, 484, 516, 532, 632
- Castellà, Ramon → Costa, Ramon
- Castellar, Pere del, major, cavaller 91, 323, 328, 482
- Castellar, Pere del, menor 323, 328
- Castellvert, Galceran, cavaller 332
- Castellvert, Guerau de, cavaller 94, 485, 678
- Castellvert, Joan de, cavaller 89, 91, 95, 129, 154, 302, 332, 477, 482, 485, 516, 532, 678
- Castellví, Antoni de, fill de Pere 323, 328, 339
- Castellví, Galceran de, cavaller 89, 91, 94, 129, 154, 262, 270, 291, 331, 332, 477, 481, 516, 521, 532, 632, 633, 636, 639, 660, 677, 678, 812
- Castellví, Joan de, cavaller 89, 94, 128, 154, 265, 267, 292, 302, 322, 327, 331, 345, 385, 389, 477, 484, 516, 532, 637, 639, 656, 659, 678, 811, 818
- Castellví, Lluís de, cavaller 91, 94, 128, 154, 262, 265, 267, 270, 292, 302, 322, 325, 327, 339, 345, 384, 385, 389, 414, 441, 477, 481, 484, 516, 532, 632, 637, 639, 659, 674, 736, 755, 759, 781, 782, 811, 818
- Castellví, Pere de 323, 328
- Castellví, Rodrigo de 678
- Castellví, Roger de 332
- Catllar → Descatllar
- Català, Bernat, cavaller 89, 91, 94, 128, 265, 267, 292, 302, 322, 327, 339, 477, 481, 485, 516, 637, 639, 659
- Català, Domingo, porter de la cort de la Governació 826
- Català, Pere, doctor en decrets, advocat del braç eclesiàstic 137, 150, 152, 203, 263, 265, 267, 291, 358, 473, 474, 529, 575, 587, 602-604, 606, 615, 633, 636, 643, 652, 659, 684, 693, 729, 747, 759, 812
- Çavartés → Savartés
- Celma, Jaume de 332, 678
- Centelles (*Centillis*, *Scentelles*, *Scintillis*), Almeric de (*Almericus*, *Aymericus*), noble 80, 89, 91, 94, 128, 291, 292, 301, 322, 327, 388, 414, 441, 472, 476, 481, 484, 516, 521, 658-660, 736, 755, 811, 812, 818
- Centelles, Bernat de, noble 63, 68, 292, 384, 414, 461, 658, 673, 735, 755, 759, 760, 811, 818
- Centelles, Gilibert de, noble 106, 495
- Centelles, Jaume de, noble 154, 270, 292, 302, 322, 388, 532, 636, 659
- Centelles, Pere de, noble 150, 154, 262, 265, 267, 270, 345, 384, 389, 529, 532, 632, 636, 638
- Centelles, Ramon de, preposít de la Seu de València, procurador del capítol de la Seu 63-65, 68-72, 266, 291, 292, 304, 388, 416, 460-462, 464-466, 471-474, 476, 481, 484, 513, 515, 518-524, 528, 531, 532, 634-636, 638, 640, 643-645, 647, 648, 650-652, 654-659, 661, 666, 668-670, 673, 675, 679-685, 696, 700, 701, 704, 707, 718, 722, 731, 733, 735, 738, 743, 812
- Centonge → Sentonge
- Cerdà, Guillem, notari, veí i síndic de Boairent 152, 153, 155, 259, 262, 264, 266, 268, 269, 272-279, 533, 541, 632, 637, 639, 660
- Cerdà, Miquel, notari, escrivà del consell de Xàtiva 289, 660
- Cervató, Joan de, cavaller 265, 270, 322, 327, 332, 637, 678
- Cervelló, Guerau Alemany de, cavaller, governador de Catalunya, camarlenc i conseller del rei 107, 125, 126, 147, 188, 243,

- 266, 268, 334, 346, 383, 390, 417, 442, 496, 512, 513, 517, 590, 630, 637, 640, 654, 662, 669, 676, 682, 687, 710, 738, 756, 797, 810, 813, 836
- Cirera, Bernat, síndic d'Ontinyent 71, 153, 259, 262, 264, 265, 268, 269, 271-276, 385, 533, 541, 632, 637, 639, 720
- Cirera, Francesc, síndic d'Ontinyent 152, 155
- Civaller → Fiveller
- Clariana, Pere, notari 677, 679
- Clavell, Berenguer, jurista 200, 348, 349, 391
- Clavell, Berenguer, habitant de Morvedre 98, 487
- Climent VI, papa 626
- Codinachs → Codinats
- Codinats (*Codinachs*), Ausiàs de, cavaller 91, 202, 302, 331, 389, 477, 482, 678
- Codinats, Lluís de, cavaller 89, 91, 270, 331, 477, 482, 678
- Codinats, Manuel de, cavaller 89, 91, 154, 262, 267, 331, 389, 477, 482, 532, 632, 639, 659, 678
- Codinats, Pere de, cavaller 89, 91, 94, 154, 267, 292, 302, 322, 327, 331, 477, 482, 484, 532, 580, 639, 659, 678, 694
- Colomer, Pere, síndic de Castelló 90
- Comes, Pere, procurador de l'abat de Benifassà 481
- Comes, Pere, síndic de Lliria 65-72, 76, 77, 92, 95, 129, 136, 138, 139, 142, 144-149, 248, 462-468, 470, 471, 485
- Conort, jueva de Morvedre 402
- Copons, Guillem de, donzell 332, 339, 637, 678, 787, 790
- [Copons], Ponç de, abat del monestir de Poblet 102, 491
- Corbera, Romeu de (*Corbaria*, *Corberia*), mestre de Santa Maria de Montesa, diputat del General 81, 88, 90, 92, 94, 128, 135, 154, 262, 263, 265, 267, 270, 271, 301, 321, 326, 338, 345, 388, 414, 416, 441, 460-462, 473, 476, 481, 482, 484, 513, 515, 518-524, 528, 530-532, 550, 632, 633, 635, 636, 638, 640, 644, 645, 647, 650-652, 654-659, 661, 662, 666, 668-670, 673, 675-677, 681, 682, 684-687, 690, 700-704, 707, 708, 711, 715, 718, 720, 722, 728, 730, 731, 733, 735, 738, 743, 755, 757-760, 801, 803, 811, 818
- Corones, Joan de, porter de la cort de la Governació 826
- Corts, Francesc, cavaller 89, 91, 129, 265, 293, 302, 322, 328, 385, 389, 477, 482, 637, 659
- Corverà (*Corveran*), Joan 91, 482
- [Cosnac], Bertrand de, cardenal de Comenge, llegat del papa Gregori XI 724
- Costa, Ramon, àlies Castellà, noble 322, 327
- Costa, Ramon, cavaller 302
- Costa, Ramoneta, noble 322, 327
- Costejà (*Costegà*), Bernat, síndic d'Alzira 83, 90, 95, 126, 129, 136, 138-140, 142-146, 148, 149, 151-153, 155, 244, 245, 262, 263, 271-275, 279, 281, 283, 286, 288, 293, 302, 304, 323, 328, 334, 336, 339, 385, 389, 414, 441, 475, 477, 485, 513, 533, 632, 670, 703, 720, 736, 755, 760, 801, 803, 811, 818
- Cotlliure (*Cobliure*, *Cocolibero*, *Copliure*, *Cocolibero*), Tomàs de, jurista, síndic de Biar 90, 95, 477, 485, 516
- Crespí, Guillem, cavaller 89, 91, 94, 126, 129, 154, 302, 322, 327, 332, 339, 477, 482, 484, 513, 516, 532, 678
- Crevella, Gomet de la, menor de dies, habitant d'Oriola 345
- Cruïlles (*Crudilis*), Jofre Gilabert de, noble, conseller del rei 106, 495
- Cubells, Antoni, cavaller 323, 328
- Cubells, Esteve, cavaller 322, 327
- D**
- Dalmau (*Dalmacius*), Berenguer, cavaller 129, 154, 322, 327, 332, 385, 389
- Dalmau, Berenguer, ciutadà de València 98, 487
- Dalmau, Bernat, ciutadà de València 98, 487
- Dávila, Álvaro, noble, mariscal de Castella 186, 323, 328, 355, 569, 796
- Descatllar (*Dezcallar*), Bernat, donzell 89, 91, 95, 129, 323, 328, 477, 482, 485, 516
- Desplà (*de Plana*), Berenguer, ciutadà de València 98, 487
- Desplà (*de Plano*), Jaume, notari, procurador de Bernat de Centelles 63, 68, 461

- Desplà, Jaume, notari, síndic de València 61, 63, 65, 67, 68, 90, 153, 154, 264, 267, 279, 461, 462, 464, 465, 477, 533, 639
- Despont (*de Ponte*), Bartomeu, ciutadà de València 98, 487
- Despont (*Dezpont*), Jaume, cavaller 332, 678
- Despont, Jaume, regent de la batllia general, justícia criminal de València, procurador fiscal del rei 175, 558, 621, 622, 624, 691
- Despont, Joan 332, 678
- Despont, Ponç, lloctinent del justícia 622
- Despuig (*Dezpuig*), Bernat, menor, cavaller 89, 91, 95, 265, 270, 293, 332, 477, 482, 485, 637, 659, 678
- Despuig, Francesc, cavaller 332, 678
- Despuig, Jaume, cavaller 89, 91, 95, 129, 332, 477, 482, 485, 516, 678
- Despuig, Pere, cavaller 322, 327, 782
- Desvalls (*Dezvalls*), Pere 231
- Dezpont → Despont
- Dezpuig → Despuig
- Dezvalls → Desvalls
- [Diego de Bedán], bisbe de Cartagena 395
- Diez (*Didaci*), Manuel, noble 89, 91, 94, 128, 154, 262, 267, 270, 292, 301, 302, 322, 327, 339, 384, 389, 414, 441, 476, 481, 484, 516, 532, 632, 638, 658, 736, 755, 811, 818
- Diez, Rodrigo, vicecanceller, conseller del rei 106, 495
- Diez de Arenós, Gonçal, noble 106, 495
- Domènech, Guerau, cavaller 332, 678
- Domenge, Berenguer, fra, comanador major de Montesa, comptador de la Diputació del General 266, 291, 304, 634-636, 638, 646, 648, 650-657, 659, 662-664, 670, 680, 682-684, 729, 743, 759, 760, 801, 804, 812
- Domínguez, Lluís, procurador de la reina Iolant de Bar 630, 672
- Domínguez, Sancho, notari, síndic d'Alpont 65-67, 69-72, 74-78, 81-83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142, 145, 265, 462, 464-469, 471, 473, 475, 477, 485, 516, 637
- Durayda, Ahmad (*Azmet*), moro de la Vall d'Uixó 231
- E**
- Eiximèn [Martínez de Luna i Aragó], arquebisbe de Tarragona 102, 346, 491
- Elionor [d'Alburquerque], reina d'Aragó, muller de Ferran d'Antequera 234
- Elionor [d'Aragó], reina de Xipre 241, 626
- Elionor [de Sicília], reina d'Aragó, muller de Pere el Cerimoniós 724
- Enríquez, Enrique (*Anrich Anríquez*), [senyor de Villalba de los Barros, adelantado mayor de la Frontera de Andalucía] 398
- Entença, Berenguer d' 100, 489
- Enyego de Vallterra, arquebisbe de Tarragona 170
- Escolà, Francesc, notari, escrivà del consell de la ciutat de València i del braç reial 61, 103, 130, 136, 282, 287, 289, 292, 416, 738, 802, 805
- Escorna, Bernat 323, 328, 345
- Escorna, Joan, cavaller 89, 91, 293, 477, 482, 659
- Escrivà, Arnau, ciutadà de València 98, 487
- Escrivà, Arnau Guillem, donzell, habitant de València, jurat 61
- Escrivà, Bernat, habitant de Borriana 98, 487
- Escrivà, Guillemó, ciutadà de València 98, 487
- Escrivà, Jaume, major, noble 68, 70, 72, 89, 91, 94, 128, 154, 265, 270, 322, 327, 464, 466, 468, 476, 481, 484, 516, 532, 636
- Escrivà, Jaume, menor, comptador de la Diputació del General 322, 323, 327, 328, 477, 801, 804
- Escrivà, Joan, donzell 89, 91, 95, 302, 323, 328, 389, 477, 482, 485
- Escrivà, Joan, lloctinent de governador 197, 205, 245, 774
- Escrivà, Manfré, subrogat del lloctinent de governador 245
- Esparça, Ínyigo d' 323, 328
- Esparça, Joan d', fill de Llop, habitant d'Onda 345
- Esparça, Joan d', fill de Roldà, habitant d'Onda 345
- Esparça, Llop d', habitant d'Onda 345
- Esparça, Martí d' 323, 328
- Esparça, Pere Arnau d', habitant d'Onda, batlle i alcaid del castell de la vall d'Uixó 345, 594
- Esparça, Roldà d', habitant d'Onda 345
- Espelt, Domingo, notari, síndic d'Ademús, Castellfàbiv i Xixona 63, 65-67, 69-71, 74, 75, 82, 83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-

- 140, 142, 144-146, 148, 149, 151-153, 155, 262, 264, 266, 268, 269, 271-278, 281, 389, 414, 441, 461-466, 468, 469, 475, 477, 485, 516, 533, 632, 637, 639, 736, 756, 760, 812, 819
- Espigoler, Berenguer, escrivà de ració 136
- Esplugues, Bernat d', cavaller 332, 678
- Esplugues, Francesc d', cavaller 89, 91, 94, 128, 154, 262, 302, 322, 327, 477, 481, 485, 516, 532, 632
- Esplugues, Francesc d', donzell, lloctinent de governador de la Plana de Borriana 89, 91, 95, 129, 229, 230, 318, 477, 482, 516, 573, 610, 778
- Esplugues, Joan d', cavaller 129, 293, 302, 322, 327, 339, 516, 659
- Esplugues, Pere d', cavaller 89, 91, 129, 389, 477, 482, 516
- Estanya, Joan d', cavaller 94, 302, 322, 328, 339, 477, 485, 659
- Estanya, Pere d', cavaller 89, 91, 482
- Esteve, Bernat, notari, ciutadà de València 64
- Esteve, Lluís, veí de Sogorb 789
- Estrader, Guillem, doctor en lleis, procurador del prior de Valdecris 154, 265, 267, 283, 301, 304, 441, 524, 528, 531, 532, 634, 636, 638, 640, 645, 646, 649-652, 654-656, 658, 669, 670, 681, 696, 701, 707, 722, 731, 733, 735, 743, 747, 755-758, 760
- Eximénez de Boil, Maria, vídua de Xarlot de Beaumont 578
- Eximénez de Llúcia (*Lúzia*), Llop, fill de Rodrigo 671
- Eximénez de Llúcia, Rodrigo 671
- Eximénez de Lumberri (*Lomberri*), Joan 332
- Eximénez de Lumberri, Pero 678
- Eximénez d'Urrea, Joan, noble 116, 506
- Eximénez d'Urrea, Pedro → Urrea, Pedro d'
- Ezelira, Samuel, jueu 402
- F**
- Fabra, Joan, cavaller, procurador del duc de Gandia 63, 64, 68, 89, 91, 94, 128, 154, 262, 270, 292, 302, 323, 328, 339, 345, 385, 389, 414, 441, 460, 462, 464, 476, 481, 484, 516, 532, 632, 652, 659, 702, 736, 755, 759, 811, 818
- Falcó (*Falchó*), Bernat, notari, síndic d'Alzira i Cullera 65-67, 71-73, 75-80, 82, 92, 95, 462-464, 467-474, 485
- Fals (*Falç*, *Falch*), Jaume de, fra, procurador del majoral de Quart i de l'abat de Poblet 65, 304, 463, 522, 647, 649-653, 655, 670
- Feliu, Francesc, jurista, síndic de Castelló i de Borriana 63, 65, 66, 75-79, 81-83, 90, 92, 95, 126, 129, 135-143, 145, 146, 148, 149, 151-153, 155, 245, 247, 255, 262-266, 268-279, 281, 284, 286-288, 291, 293, 302, 317, 318, 323, 328, 334, 339, 385, 389, 414, 441, 461-463, 467, 469-471, 473, 474, 477, 485, 513, 516, 519, 533, 539, 632, 637-639, 660, 669, 720, 736, 755, 760, 811, 812, 818
- Feliu, Pere, jurista, síndic de Xàtiva 66-69, 71, 73, 82, 83, 90, 92, 95, 139, 140, 142-146, 148-153, 155, 262-265, 268, 269, 271-279, 281, 283, 284, 286, 288, 289, 292, 293, 304, 336, 463-465, 468, 474, 485, 529, 533, 632, 636, 637, 639, 660, 670, 700, 707, 715, 720, 736, 755, 760, 811, 818
- Fenollar (*Fenollario*), Bernat de, cavaller, conseller del rei 102, 492
- Ferran (*Ferrando*), infant d'Aragó, fill d'Alfons el Benigne i Leonor de Castella, senyor d'Oriola 312
- Ferran I (*Ferrando*), dit d'Antequera, rei d'Aragó 108, 131, 165, 170, 172, 174, 175, 177, 180, 186, 192, 196, 220, 226, 227, 234-236, 245, 290, 319, 329, 349, 356, 389, 390, 392, 396, 474, 495, 496, 499, 517, 552, 555-558, 560, 563, 569, 591, 593, 601, 602, 616, 617, 634, 635, 723, 746, 767, 768, 774, 779, 788, 790, 796, 809
- Ferrández de los Arcos (*Archos*, *Arquos*), Diego, cavaller 332, 678
- Ferrández de los Arcos, Joan, cavaller 292, 332, 339, 659, 678
- Ferrández de los Arcos, Pere, cavaller 332, 678
- Ferrández de Masquefà, Garcia, cavaller 323, 328, 345
- Ferrández de Sandoval, Diego, noble, adelantat major de Castella 131
- Ferrandis de Heredia, Joan, cavaller 89, 128, 266, 322, 327, 331, 346, 476, 482, 516, 637, 687

- Ferrandis d'Íxer, Joan 417, 810
- Ferrandis d'Íxer, Pero, fra, comanador major de Montalbà, orde de Santiago, clavari de la Diputació del General 64, 388, 416, 461, 481, 484, 519, 525, 635, 638, 655, 661, 670, 676, 677, 680, 681, 684-686, 700-702, 707, 722, 729, 731, 735, 738, 743, 755, 757-760, 803, 818
- Ferrandis de Mesones, Pere, d'Oriola 345
- Ferrando, Joan, doctor en lleis, síndic de la ciutat de València, comptador de la Diputació del General 67-70, 72, 73, 75, 76, 79, 80, 82, 83, 126, 135-139, 141-146, 149-151, 153, 154, 262-264, 266, 267, 269, 270-279, 281, 282, 288, 291, 293, 302, 304, 328, 334, 385, 441, 463-466, 468-470, 472-475, 477, 485, 513, 516, 519, 529, 533, 632, 636, 638, 639, 660, 670, 673, 675, 703, 720, 736, 755, 760, 802, 804, 812, 818
- Ferrer, Andreu, prevere, beneficiat de Sant Andreu de València 725
- Ferrer, Arnau, cavaller 89, 91, 95, 477, 482, 485
- Ferrer, Bernat, cavaller 95
- Ferrer, Guillem, tresorer reial 212
- Ferrer, Joan, notari, síndic de Xàtiva 63, 461
- Ferrer, Nadal, síndic de Bocairent 469
- Ferrer, Vicent, fra 195
- Ferrera, Garcia de, cavaller, castellà 682
- Ferri, Francesc, notari, ciutadà de València, escrivà del braç militar 136, 302, 349, 391, 416, 738
- Figueres, Joan, porter de la cort de la Governació 826
- Fixes → Freixes
- Fiveller (*Civaller*), Ramon, tresorer i conseller del rei 654, 676, 682
- Foces (*Focibus*), Ato de 100, 489
- Francesc [Clemente Pérez], arquebisbe de Saragossa 107, 496
- Frederic, comte de Luna 89, 94, 128, 154, 175, 265, 267, 270, 292, 322, 325, 327, 388, 476, 484, 504, 516, 532, 558, 565, 566, 577, 636, 638, 673, 674, 772, 789, 811, 818
- Freixes, Joan, frare dominic 676, 677
- Funes, Joan de, doctor en lleis, vicecanceller *passim*
- G
- Gaçol → Gassol
- Gallach, Bernat de 780
- Gallbert (*Gualbert*), Antoni de 332, 678
- Garcia, Gonçal, cavaller, conseller del rei 102, 492
- Garcia, Jaume, llicenciat en lleis 172, 556
- Garcia de Solana, Joan 345
- Garcia de Solana, Pere 345
- Gasch (*Gasqui*), Pere, habitant de Xàtiva 98, 487
- Gassol (*Gaçol*), Jaume, notari, síndic de Lliria 65-71, 74-79, 81-83, 90, 92, 95, 129, 136, 138, 139, 142, 145, 146, 148, 149, 151-153, 155, 247, 248, 262-265, 268, 269, 271-279, 281, 284, 287, 291, 302, 323, 329, 335, 346, 414, 441, 463-468, 470, 471, 473, 474, 477, 485, 516, 533, 632, 637, 639, 660, 736, 756, 760, 812, 818
- Gastó, Joan, llicenciat en lleis, canonge de la Seu de València, procurador del bisbe 63, 64, 66, 68, 70, 71, 75, 77-81, 83, 90, 126, 127, 134, 137, 150, 262, 266, 267, 282, 291, 292, 304, 345, 384, 460-464, 466, 467, 470-472, 474, 475, 481, 513, 519-524, 526, 528-531, 632-636, 638, 643-648, 650, 651, 653-659, 661-663, 670, 676, 677, 679-684, 686, 696, 700-704, 707, 715, 718, 720, 728-731, 733, 743, 757, 812
- Gastó, Joan, cavaller 89, 91, 154, 265, 270, 331, 389, 476, 481, 532, 636, 677, 701
- Gil, Bonanat, notari 241
- Gil, Pere, batle general dellà Xixona 313, 314
- Gilbert, ciutadà de València 98, 487
- Giner, Francesc, prevere, rector de Sant Mateu, procurador del bisbe de Tortosa 64, 65, 461, 462
- Gómez de Sandoval, Diego, noble, adelantat major de Castella 132, 616
- Gostantí (*Costanti*, *Gostanti*), Joan, cavaller 302, 477, 482, 516
- Gostantí, Ramon, cavaller 302, 477, 482, 532
- Gras, Antoni, tresorer de la reina 654
- [Gregori XI], papa 724
- Guardiola, Pere, síndic de Cullera 74, 468
- Guaxart, en 672

Guerau, Lluís, notari de València, escrivà del General 263, 633
Guillem, Francesc, convers 402
Guillem, Joan, convers 402
Guillem, Miquel, convers 402
Gurrea, Llop de, cavaller, porter major 106, 495

H

Hug [de Llupià] (*Hugo, Ugo, Uch*), bisbe de València, diputat del General 63, 80, 81, 88, 90, 94, 123, 126-128, 130, 134, 135, 137, 154, 155, 249, 261, 265, 266, 267, 282, 291, 292, 301-303, 304, 321, 326, 384, 388, 390, 391, 414, 416, 441, 459, 460-462, 473, 476, 478, 480, 481, 484, 511, 513, 515, 518, 519, 523, 532, 533, 534, 543, 635, 636, 638, 640, 652, 653, 655, 659, 666, 668-670, 672, 673, 675, 677, 681, 704, 707-709, 722, 724, 725, 735, 738, 743, 755, 757-761, 801-803, 811, 812, 818
Hugueta (*Uguet*), Jaume, justícia reial d'Onda 620

I

Ínyigues de Eslava, Martín (*Ínyegueç d'Ezllava*), donzell 89, 95, 270, 331, 477, 482, 485, 677
Iolant [de Bar] (*Yolant*), reina d'Aragó, muller de Joan el Caçador 68, 89, 94, 128, 202, 322, 327, 465, 466, 477, 629, 630, 672, 766, 767, 769, 818
Isabel [d'Aragó i de Fortià], muller de Jaume, comte d'Urgell 568, 796
Íxer, Joan d' 266, 383, 637, 687

J

Jàfer, Guillem 678
Jaspert (*Iaçbertus*), vescomte de Castellnou 100, 489
Jaume, comte d'Urgell 186, 230, 506, 568, 569, 601, 796
Jaume, infant d'Aragó, comte d'Urgell i vescomte d'Àger 106, 495
Jaume I, rei d'Aragó 96, 97, 98, 99, 100, 107, 108, 110, 113, 116, 119, 159, 163, 191, 206, 220, 227, 344, 393, 394, 397, 486, 487, 488, 489, 496, 499, 500, 504, 506, 507, 547, 550, 572, 591, 601, 606

Jaume II, rei d'Aragó, infant 96, 99, 100, 486, 489; rei 100, 102, 108, 157, 212, 240, 317, 344, 351, 352, 489, 491, 499, 500, 507, 545, 571, 592, 594, 595, 601, 612

Joan XXIII, papa 572

Joan, monjo de Valldigna 811

Joan, Bernat, cavaller, fill de Pere 212, 213, 243, 262, 265, 267, 302, 322, 332, 327, 339, 532, 632, 637, 639

Joan, Bernat, ciutadà, jurat i síndic de la ciutat de València 61, 66, 67, 69, 72, 73, 77, 78, 79, 80, 83, 90, 91, 95, 129, 136, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 149, 151, 153, 154, 262, 264, 265, 267, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 281, 282, 286, 288, 293, 302, 304, 323, 328, 334, 339, 385, 389, 414, 441, 463, 464, 465, 468, 470, 471, 473, 485, 516, 532, 533, 632, 637, 639, 650, 670, 673, 720, 736, 738, 755, 760, 801, 803, 811, 818

Joan el Caçador, rei d'Aragó, infant 111, 193, 501; rei 107, 108, 111, 131, 163, 164, 180, 190-193, 202, 218, 241, 307, 313, 318, 355, 357, 395, 398-400 496, 499, 501, 551, 571, 582, 591, 594, 629, 767, 781, 790

[Joan de Taüst o Taüste], bisbe de Sogorb 462, 473, 476, 481, 484

Joan, Francesc, procurador de l'abat de Poblet 282

Joan [d'Aragó i d'Anjou], fill de Jaume II, canceller i arquebisbe de Toledo 102, 491

Joan [de Valtierra], bisbe de Tarassona 107, 496

Joan, infant d'Aragó, duc de Montblanc i senyor de Xèrica, governador general, germà d'Alfons el Magnànim 85, 89, 91, 94, 112, 128, 147, 154, 173, 218, 222, 228, 230, 249, 262, 265, 267, 270, 271, 292, 301, 305, 307, 322, 325, 327, 339, 361, 388, 391, 414, 416, 441, 476, 478, 481, 484, 503, 516, 531, 532, 533, 535, 556, 602, 613, 632, 636, 638, 658, 668, 671, 673, 674, 679, 688, 690, 702, 708, 723, 735, 738, 755, 760, 810, 811, 818, 837

Joan, Pere 212

Jofre, Jaume, cavaller, fill de Ramon 82, 89, 91, 95, 129, 154, 292, 302, 327, 332,

- 339, 385, 389, 477, 482, 485, 516, 532, 659, 678
- Jofre, Nicolau, cavaller, procurador de Joana de Prades i de Pere Sabata 82, 89, 94, 128, 154, 262, 265, 270, 292, 293, 302, 322, 327, 339, 385, 389, 414, 416, 441, 474, 477, 482, 484, 516, 532, 588, 632, 637, 659, 736, 738, 755, 811, 818
- Jofre, Ramon, cavaller 332, 678
- Jordà, Gabriel, convers 402
- Jordà, Lluís, convers 402
- Jordà, Manuel, convers 402
- Jornet, Bernat, prevere de València 650, 651, 747, 759
- Josa, Joan de, fra, comanador de Santa Maria del Puig, procurador del mestre de la Mercé 65, 88, 90, 94, 128, 463, 473, 476, 481, 484, 512, 523
- Juneta, Arnau de, habitant de Borriana 98, 487
- L**
- Lauria → Lloria
- Liminyana, Jaume de, cavaller 323, 328, 345
- Liminyana, Pere de 345
- Lladró, Pere, vescomte de Vilanova 63, 69, 77, 80, 114, 126, 128, 154, 169, 170, 262, 265, 267, 270, 292, 301, 322, 325, 327, 339, 345, 384, 389, 414, 441, 461, 462, 463, 465, 466, 467, 474, 477, 504, 513, 516, 532, 554, 632, 636, 658, 659, 673, 674, 736, 755, 760, 818
- Lladró de Boil, Pere, cavaller, fill i procurador del vescomte de Vilanova 302, 322, 327, 389, 441, 755, 760, 811, 818
- Llançol, Francesc, cavaller 332, 678
- Llançol, Guillem, cavaller 332, 678
- Llançol, Jaume, àlias Romeu → Romeu, Jaume
- Llançol, Jaume, cavaller 516, 678
- Llançol, Joan, cavaller 89, 91, 94, 128, 322, 327, 332, 477, 482, 485, 516, 678
- Llançol, Manuel, cavaller 91, 95, 154, 332, 339, 482, 485, 532, 678
- Llançol, Mateu, cavaller 91, 95, 129, 267, 302, 332, 339, 477, 482, 484, 516, 639, 678
- Llançol, Mateu, major, cavaller 332, 678
- Llançol, Mateu, menor, cavaller 332, 678
- Llançol, Rodrigo, donzell 129, 322, 327, 332, 516, 678
- Lledós, Guillem, diputat del General 290, 659, 812
- Llobregat, Vicent, veí d'Aldaia 622
- Llombart, Joan, frare dominic 140, 142, 143, 281, 282, 287, 288, 334, 336
- Llop, comte de Luna 116, 506
- Llorenç (*Laurenci*), Arnau, habitant de Morvedre 98, 487
- Llorenç, Pere, notari, ciutadà de València, secretari d'Hug de Llupià i escrivà del braç eclesiàstic 634, 652, 655, 677, 738, 757
- Lloria (*Lauria*), Alfons Roger de, noble 106, 495
- Llòris, Galceran de, donzell 89, 91, 95, 323, 325, 328, 414, 441, 477, 482, 485, 674, 736, 755, 811, 818
- Llòris, Galceran de, menor 328
- Llòris, Joan de 323, 328
- Llòris, Lluís de, major, cavaller 89, 91, 95, 323, 328, 477, 482, 485
- Llòris, Lluís de, menor 323
- López, Antoni, notari, ciutadà de València 416, 677, 738
- López, Bonafonat 323, 328
- López, Mateu 323, 328
- López, Pere 323, 328
- López de Luna, Ferran, virrei del regne de València 197
- [López de Luna], Pedro, arquebisbe de Saragossa, canceller del rei 106, 495
- López de Rueda, Martí, cavaller 102, 492
- López de Toló, Eiximèn 582
- [López] de Toló, Joan, fill d'Eiximèn 582
- Luna, Joan de, cavaller, camarlenc i conseller del rei 188, 243, 266, 346, 442, 590, 630, 637, 687, 756, 797, 810, 813, 836
- M**
- Maça, Francesc, noble 89, 91, 94, 128, 267, 270, 331, 476, 481, 484, 516, 638, 639, 677
- Maça de Liçana, Pero, noble 89, 91, 94, 128, 154, 262, 265, 270, 292, 301, 305, 322, 324, 325, 327, 331, 333, 339, 340, 384, 389, 414, 441, 476, 481, 484, 516, 532, 632, 636, 638, 656, 658, 668, 671, 673-677, 684, 736, 755, 759, 760, 781, 811, 818
- Macià, Ramon, fra, procurador de l'abat de Valldigna 74, 75, 291, 304, 469, 655, 659, 670

- Malbosc, Pere Joan de 671
- Malferit, Jaume de, cavaller 267, 332, 639, 678
- Mallada, madona 701, 729
- March, Ausiàs, donzell 89, 91, 129, 302, 323, 328, 339, 477, 482, 516
- [Maresme, Francesc], prior del monestir de Portaceli 662
- Maresme, Pere, cavaller 89, 91, 94, 128, 154, 265, 270, 477, 481, 484, 516, 532, 637
- Margarida [de Prades], reina d'Aragó, muller de Martí l'Humà 661, 813
- Maria, muller de Gozalbo Sánchez Coronelli 344
- Maria, reina de Sicília, muller de Martí el Jove 182, 775
- Maria [de Luna], reina d'Aragó, muller de Martí l'Humà 174, 183, 558, 565, 775
- Marrades, Francesc, cavaller 89, 91, 128, 154, 262, 267, 270, 302, 322, 327, 332, 339, 385, 389, 477, 481, 516, 532, 578, 632, 639, 678, 811
- Marrades, Pere, cavaller, batle general de regne de València 169, 260, 543, 554
- Marromà, Joan, notari, procurador d'Álvaro Dávila 323, 328
- Martí, Guerau, ciutadà de València 98, 487
- Martí el Jove, rei de Sicília 174, 182, 212, 558, 565, 627, 775
- Martí l'Humà, rei d'Aragó, infant 787; rei 107, 108, 111, 131, 134, 160, 163-166, 171, 174-180, 182-185, 190-192, 197, 199-202, 205, 207, 212, 213, 228, 232, 233, 235, 241, 242, 246, 252, 260, 283, 286, 310, 311, 313, 314, 351-353, 355, 357, 360, 392, 401, 402, 496, 499, 501, 537, 543, 547, 550-552, 556, 558-563, 565-567, 571, 572, 576, 581, 582, 584, 585, 590, 591, 594, 598, 599, 601, 611, 613, 621, 624-627, 688, 690, 694, 695, 709, 767, 768, 771, 775, 782, 784-786, 789, 790, 803, 809, 820, 822-824, 828, 838, 839
- Martínez, Joan, notari, ciutadà de València 62
- Martínez de Angulo, Francisco, natural del regne de Castella 177, 560
- Martínez de Eslava, Joan, cavaller 70, 89, 94, 128, 154, 262, 267, 270, 302, 322, 331, 339, 466, 477, 482, 485, 516, 532, 627, 632, 639, 677
- Martínez de Eslava, Joan, donzell 331, 677
- Martínez de Luna, Pere 100, 489
- [Martínez de Mengucho, Joan], abat del monestir de Poblet 94, 102, 128, 135, 154, 282, 304, 463, 491, 591, 593, 617, 618, 619, 621, 622, 624, 629, 655, 670, 746, 757, 760
- Martínez de Vera, Diego, fill de Joan 323, 328
- Martínez de Vera, Joan 323, 328
- Martínez Toledano, Pere, noble 66
- Martorell, Antoni, batle d'Alzira, 583, 586, 587, 619, 642, 643
- Martorell, Francesc, canonge, procurador del bisbe de Sogorb i del capítol de la Seu de València 65, 66, 68-75, 77-81, 88, 90, 94, 128, 462-474, 476, 477, 481, 482, 484, 515, 627, 628
- Martorell, Francesc de, cavaller 69, 72, 76, 89, 91, 232, 233, 292, 465, 468, 477, 482, 659
- Masasal → Massasal
- Mascarós, Antoni, síndic de Cullera 414, 736
- Mascarós, Daniel, jurat, síndic de la ciutat de València, clavari i tresorer de la Diputació del General 76-80, 82, 83, 86, 90-92, 126, 129, 139, 151, 153, 154, 190, 262, 264, 265, 267, 269-279, 281, 282, 286, 288, 293, 302, 304, 323, 328, 334, 339, 385, 389, 414, 416, 441, 470-475, 477, 478, 483, 485, 513, 516, 533, 632, 637, 639, 659, 669, 670, 673, 700, 707, 720, 732, 736, 738, 755, 760, 818
- Mascó (*Maschó*), Domingo, jurista 168, 200, 203, 219, 227, 228, 231, 242, 266, 346, 354, 361 572, 574, 575, 578, 579, 582, 587, 589, 590, 592, 602-604, 607, 615, 637, 643, 659, 687, 692-695, 715, 777, 778, 787, 788, 790, 791, 795
- Mascó, Pere (*Maschó*, *Masconis*), cavaller 63, 89, 91, 128, 154, 293, 302, 322, 327, 339, 345, 460, 477, 481, 516, 533, 659
- Masquefa (*Maçqueffa*, *Mazqueffa*), Francesc, cavaller 323, 328
- Masquefa, Jaume, cavaller 323, 328
- Masquefa, Joan, cavaller 323, 328, 339, 345, 385
- Masquefa, Joan, síndic d'Oriola 66, 67, 69, 70, 72, 77, 79, 80, 82, 83, 90, 92, 95, 463-466, 469, 471, 473, 474, 477, 485

- Masquefa, Pere Joan 75
- Massasal (*Masasal*), Jaume, fra, síndic de Quart 520
- Matoses (*Mathoses*), Bartomeu, síndic de Vila-real 63, 69, 74, 77-79, 81-83, 90, 92, 461, 465, 467, 468, 471, 473, 475, 477
- Matoses, Ferrer, jurat de la ciutat de València 98, 487
- Mercader, Berenguer, cavaller 95, 129, 389, 485, 811
- Mercader, Joan, jurista, batle general del regne de València 86, 92, 95, 155, 156, 175, 176, 188, 203, 218, 228, 242, 243, 249, 269, 309, 312, 346, 350, 361, 395, 396, 402, 403, 479, 485, 558, 559, 572, 574, 578, 580, 585, 587, 590, 592, 603, 604, 606, 614, 615, 618, 624, 625, 628, 630, 641, 644, 647, 656, 687, 692, 693, 695, 710, 725, 746, 766, 768-770, 779, 780, 784, 797, 836, 839
- Mercader, Pere, cavaller 89, 477
- Mercer, Pere, ciutadà de València 98, 487
- Minguet, Berenguer, ciutadà de València, conseller reial i oïdor dels comptes del regne de València 180, 563
- Miquel, Bernat, notari, secretari del rei 221
- Mir, Guillem, notari de la batllia 176, 559
- Miralles, Antoni 616, 617
- Miralles, Bartomeu, lloctinent de governador dellà el riu d'Uixó 197, 617, 785, 786
- Miravalls, Bernat, fra, comanador de Sant Joan de l'Hospital i lloctinent de castellà d'Amposta 671
- Miró, Andreu 345
- Miró, Bonanat 345
- Miró, Francesc 345
- Miró, Joan 345
- Miró, Pere, cavaller 129, 267, 332, 339, 345, 516, 639, 678
- Miró, Simó, alcaid del castell de Guardamar 396, 402, 625, 691
- Molina, Joan de, procurador de Pere Lladró, vescomte de Vilanova 69, 465
- Monçó → Montsó
- Montagut, Bartomeu de, major, noble 345
- Montagut, Bartomeu de, menor 345
- Montagut, Berenguer de 782
- Montagut, Daniel de 385
- Montagut, Francesc de 345
- Montagut, Galceran de, donzell 89, 128, 345, 476
- Montagut, Jaume de, noble 345
- Montagut (*Monteacuto*), Manuel de 89, 267, 270, 293, 302, 328, 339, 345, 389, 414, 441, 476, 477, 485, 516, 533, 632, 637, 639, 659, 736, 755, 759, 811, 818
- Montagut, Manuel de, donzell 89, 94, 95, 128, 129, 154, 262, 265, 516
- Montagut, Pere de, noble, senyor de l'Alcúdia 80, 89, 91, 94, 128, 154, 221, 262, 265, 270, 322, 327, 389, 414, 441, 473, 476, 481, 484, 516, 532, 632, 636, 638, 736, 755, 811, 818
- Montagut, Peregrí de, noble, senyor de Carlet, Benimodo, Massalet i Xinquet 345, 781, 782
- Montcada (*Moncada, Montecateno, Monthe-cateno, Muncada*), Guillem Ramon de, noble, governador del regne de València 197, 331, 677
- Montcada, Joan de, noble 331, 677
- Montcada, Mateu de, noble 331, 677
- Montcada, Ot de, noble, senyor de la baronia de Xiva 114, 322, 327, 331, 677, 701
- Montcada, Pere de, noble 91, 154, 262, 265, 267, 292, 302, 322, 331, 340, 345, 414, 441, 476, 481, 532, 632, 639, 658, 673, 675, 677, 736, 755, 811, 818
- Montcada, Ramon de, fra, comanador de Torrent, orde de Sant Joan de l'Hospital de Jerusalem 94, 126, 128, 262, 265, 267, 270, 282, 301, 304, 321, 326, 388, 414, 441, 484, 513, 515, 518, 520, 522, 524, 526-528, 531, 532, 632-636, 638, 640, 643, 644, 646, 647, 649-655, 666, 668-670, 673, 675-677, 680-682, 684, 696, 704, 707, 718, 722, 729, 735, 746, 755-760, 811, 818
- Montferrer, Folc de (*Fulco de Monteferrario, Folch de Monferrer*), síndic d'Ontinyent 66, 77-79, 146-149, 151, 463, 471-473
- Montfort (*Monfort*), Joan de, síndic de Biar 278, 279
- Montfort, Pere de, síndic de Biar 71, 72, 74-79, 281, 286, 288, 467-472
- Montpalau (*Monpalau*), Berenguer de, cavaller 89, 91, 129, 154, 293, 322, 323, 327, 328, 339, 477, 482, 516, 532, 659
- Montpalau, Galceran de, cavaller 322, 327, 328
- Montpalau, Joan, cavaller 322, 327

- Mont-roig (*Monterubeo*), Arnau de, ciutadà de València 98, 487
- Mont-rós (*Monrós*), Berenguer de, donzell, senyor de Montornès 293, 322, 327, 639, 659, 784-786
- Montsó (*Montesono*), Arnau de, habitant de Xàtiva 98, 487
- Montsó (*Monçó*), Pasqual de, convers 402-404
- Montsoriu, Bernat de (*Monsoriu*), cavaller 80, 89, 91, 95, 129, 154, 265, 267, 473, 477, 482, 484, 516, 532, 637, 639
- Montsoriu, Gilabert de (*Monsoriu*), fra, cavaller de l'orde de Montesa, procurador del mestre 523-526, 679
- Mora, Joan de, habitant de Morvedre 98, 487
- Mora, Joan de, habitant d'Oriola 345
- Morera (*Moraria*), Arnau de, conseller del rei 106, 495
- Morera, Joan de, donzell 332, 678
- Morera, Pere, cavaller 312, 313, 332, 678
- Moros, Berenguer de, donzell 270
- Muntanyès (*Montanyès, Muntanyans*), Bernat, síndic de Borriana 65, 66, 69-72, 79, 81-83, 90, 95, 129, 136, 138-140, 142, 144-149, 151, 152, 155, 255, 256, 268, 269, 271-279, 281, 283, 286, 288, 302, 304, 318, 339, 346, 385, 389, 441, 463, 465, 466, 468, 472-474, 477, 485, 516, 532, 540, 670, 720, 736, 756, 760, 812, 818
- Muntanyès, Garcia, guardià del carbó, munter del rei 176, 239, 559
- Munyós (*Moniós, Monyoç, Munyoç, Munyoz*), Berenguer de, donzell 267
- Munyós, Ferrando, cavaller 95, 332, 485, 678
- Munyós, Francesc, cavaller 67, 95, 323, 328, 332, 464, 485, 678
- Munyós, Jaume 323, 328
- Munyós, Joan, cavaller 89, 91, 94, 128, 302, 322, 327, 339, 345, 477, 481, 485, 516
- [Mur i de Cervelló], Dalmau de, bisbe de Girona 188, 243, 590, 630, 797, 810, 813, 836
- N
- Natera, Joan de, donzell 129, 323, 328, 332, 389, 516, 678
- Natera, Pere de, donzell 129, 323, 328
- Navarro, Francesc, síndic de Cullera 90, 92, 136, 138, 139, 273-277, 286, 389, 477
- Navarro, Gabriel, escrivà de ració 350
- Navarro, Joan, arrendador de la sotsobreria de València 196
- Navarro, Joan, doctor en lleis, regent de la cancelleria 181, 380, 382, 385, 411-413, 417, 418, 422-424, 426, 427, 437, 564, 716, 721, 732, 733, 743, 746, 747, 753
- Navarro, Vicent, senyor del molí de Cullera 220
- Nicolau (*Nicholaus*), Pau, secretari reial 245, 248, 249, 268
- O
- Olit, Dionís d', síndic de Borriana 67, 68, 73, 75-78, 92, 464, 465, 467-469, 471
- Olit, Dionís d', notari, procurador de l'alferís de Navarra Xarles de Beaumont 67, 68, 73, 76-78, 80, 89, 95, 323, 328, 464, 468-471, 473, 477, 482, 578
- Oliver, Guillem, arrendador del quint de l'Albufera 671
- Olives, Salvador, cavaller 95, 322, 328, 485
- Olms → Oms
- Olzina (*Olçina*), Jaume, notari, síndic d'Ontinyent 129, 136, 138-140, 142, 144-146, 302, 323, 329, 336, 339, 346, 389, 414, 441, 485, 516, 683, 736, 756, 760, 812, 819
- Oms (*Olms*), Gisbert d', donzell 91, 95, 154, 262, 265, 267, 477, 482, 485, 516, 533, 632, 637, 639
- Orís, Joan d' 323, 328, 332, 678
- Ortigue, Jofre d', doctor en lleis, regent de la cancelleria *passim*
- Ossal, Bartomeu d', ciutadà de València 98, 487
- Ot [de Montcada i de Luna], bisbe de Tortosa 64, 88, 90, 94, 116, 128, 135, 154, 246, 265, 267, 270, 282, 291, 301, 304, 321, 326, 339, 388, 441, 461, 462, 473, 476, 481, 484, 506, 523, 573, 591, 606, 616, 617, 635, 650, 652, 655, 656, 659, 670, 681, 685, 693, 700, 704, 707, 718, 722, 729, 735, 743, 755, 757-760, 811, 812, 818
- Oulomar, Guillem, conseller del rei 102, 492

P

- Palau, Francesc, metge, síndic de Borriana 65, 66, 153, 262, 263, 265, 268, 269, 462, 463, 533, 632, 637, 639
- Palma, Joan, jurista, síndic de Morella 76-80, 82, 83, 90, 92, 95, 129, 135-144, 146, 148, 149, 151-153, 155, 253, 262-266, 268-279, 281, 283, 284, 286, 287, 302, 304, 323, 328, 334, 336, 339, 343, 346, 389, 392, 414, 441, 470-472, 474, 475, 477, 485, 516, 519, 533, 537, 632, 637-639, 670, 673, 675, 760, 811, 818
- Pardo, Joan, donzell, procurador de Carrossa de Vilaragut 89, 95, 154, 293, 302, 323, 327, 328, 385, 389, 477, 481, 533, 659
- Pardo, Joan, cavaller 89, 302, 322, 339, 389, 476, 481
- Pardo, Joan, cavaller, menor 89, 91, 95, 322, 327, 385, 389, 477, 482, 485
- Pardo, Lluís 322, 327
- Pardo, Pere, donzell 89, 91, 95, 322, 327, 477, 485
- Pardo de la Casta, Joan, cavaller, comptador de la Diputació del General 801, 804
- Pardo de la Casta, Pere, cavaller, procurador d'Eiximèn Pérez d'Arenós, diputat del General, comptador de la Diputació del General 63, 64, 89, 91, 94, 126, 128, 150, 154, 262, 263, 265, 267, 290, 292, 302, 322, 327, 339, 384, 385, 389, 414, 441, 460, 462, 477, 482, 485, 513, 516, 529, 532, 579, 580, 632, 633, 637, 639, 659, 701, 707, 720, 736, 755, 809, 811, 812, 818
- Pasqual, Antoni, notari 725
- Pasqual, Guillem, carnisser de València 725
- Pasqual, Guillem (*Pascasi*), síndic de Lliria 74, 75, 78, 79, 81-83, 90, 142, 144, 145, 468, 471, 473, 474, 477
- Passadores, Pere, ciutadà de València 241, 242
- Patos, Antoni de, germà de Joan, habitant d'Onda 323, 328, 339, 345
- Patos, Joan de, germà d'Antoni, habitant d'Onda 323, 328, 345
- Pedro, fill del comte d'Empúries 169, 554
- Pedro I, rei de Castella 224, 398, 401
- Pellisser, Romeu, ciutadà de València 98, 487
- Pere [de Sagarriga i de Pau], arquebisbe de Tarragona, conseller del rei 107, 132, 147, 148, 246, 266, 268, 346, 416, 496, 517, 637, 640, 653, 662, 687, 704, 705, 710, 715, 724, 738
- Pere el Cerimoniós, rei d'Aragó 93, 103, 106-108, 110, 111, 116, 130, 131, 163, 169, 170, 190, 191-193, 201, 204, 206, 207, 212, 218, 221, 231, 244, 260, 310, 312, 357, 360, 389, 390, 397, 398, 400, 483, 492, 495, 496, 499, 501, 502, 506, 542, 554, 555, 577, 582, 584, 613, 625, 626, 628, 689, 722-725, 767, 773, 779, 782, 787, 820
- Pere el Gran, infant i rei d'Aragó, infant 96, 99, 100, 486, 489, rei 107, 108, 159, 237, 496, 499, 546
- Perellós (*Perelionibus*), Francesc de, noble 89, 91, 94, 128, 302, 322, 327, 339, 384, 389, 476, 481, 484
- Perellós, Ramon de, cavaller 390
- Pérez, Joan, mercader, ciutadà de València 573, 574
- Pérez, Nadal, veí i síndic de Xixona 75-79, 81, 470-473
- Pérez de Arenós, Eiximèn, noble 89, 94, 128, 154, 290, 322, 327, 477, 659, 812
- Pérez de Buysan, Gil, notari i tenent els segells de la cancelleria 106, 495
- Pérez de Calataiud, Eiximèn, noble 91, 94, 128, 135, 137, 154, 262, 268, 331, 441, 481, 484, 516, 519, 532, 632, 639, 677
- Pérez de Corella, Eiximèn, noble 89, 91, 94, 128, 154, 267, 292, 302, 331, 339, 476, 481, 484, 516, 532, 639, 659, 677
- Pérez de Pomar, convers, *olim* Daví el Rau, fill de Joan el Rau, jueus de Morvedre 402, 403
- Pérez de Toló, Eiximèn, fill de Joan 323, 328, 582
- [Pérez] de Toló, Joan, 323, 328, 694
- [Pérez] de Toló, Joan, fill de Joan 323, 328
- [Pérez] de Toló, Lluís, fill de Joan 323, 328
- Pérez de Vayello, Joan, donzell 302, 323, 328, 339, 345
- Pérez de Vayello, Martín 323, 328
- Pérez del Castellar, Martín, fra, comanador de Begís, orde de Calatrava 91, 321, 811, 818

- Pertusa, Lluís de, cavaller 89, 91, 95, 332, 477, 482, 678
- Piera, Ferrer de (*Apiaria*), ciutadà de València 98, 487
- Piera, Miquel de, cavaller 91, 322, 327, 482
- Pineda, Galceran 308
- Pinós, Galceran de 100, 489
- Piquer, Miquel, notari, advocat fiscal 599, 600
- Pla → Desplà
- Poblet, Antoni, procurador del bisbe de Tortosa 388, 718, 722, 731, 733, 735
- Poblet, Ramon de, ciutadà de València 98, 487
- Ponç, Bernat, subrogat del governador general en Alzira 205
- Ponç, Guillem, notari, ciutadà de València, síndic d'Ontinyent i Bocairent 67-70, 72, 74, 75, 77, 78, 82, 83, 90, 92, 464-466, 468, 469, 475, 477
- Ponç de Fenollet, Esteve, cavaller 94, 485
- Pontons (*Pontonibus*), Dalmau de, jutge de la cúria reial 102, 492
- Porcià (*Porzano*), Guillem de, jurat de la ciutat de València 98, 487
- Porto (*Portho*), Garcia del, notari, ciutadà de València, síndic de Castellfabib 67-72, 74, 75, 77-79, 81-83, 90, 92, 95, 129, 146, 148, 149, 151, 264, 265, 269, 271, 464-469, 471-473, 475, 477, 485, 516, 637, 812, 818
- Prades, Joana de, noble, muller de Joan de Cardona 83, 89, 94, 128, 322, 327, 477
- Pròixida, Francesc de, donzell 129
- Pròixida, Joan de, noble 89, 91, 154, 262, 265, 267, 270, 292, 302, 322, 327, 345, 384, 389, 476, 481, 532, 632, 636, 638, 658
- Pròixida, Olf de (*Olfo de Pròixita*), noble, governador del regne de València 80, 83, 89, 91, 94, 128, 154, 244, 262, 265, 267, 270, 292, 301, 322, 325, 327, 339, 345, 384, 389, 396, 414, 441, 472, 475, 476, 481, 484, 516, 532, 632, 636, 638, 652, 658, 673, 674, 701, 707, 736, 755, 759, 760, 811, 818
- Puig, Nicolau, fra, procurador del majoral de Quart 267, 638
- Pujada (*Pugada*, *Pugades*), Guillem, cavaller 89, 91, 154, 332, 477, 532, 678, 783
- Pujada, Joan, síndic de la ciutat de València 66, 68-73, 75-77, 79, 82, 83, 90, 91, 95, 129, 136, 139, 140, 143-146, 149, 151, 153, 154, 262-265, 267, 269-279, 291, 328, 336, 339, 385, 389, 414, 416, 441, 463-470, 472, 474, 475, 477, 485, 516, 533, 632, 637, 639, 660, 673, 720, 736, 738, 755, 760, 804, 811, 812, 818
- Pujada, Mateu, cavaller 89, 91, 129, 322, 327, 332, 339, 482, 516, 678
- Pujada, Nicolau, batle general del regne de València 582, 694
- Q
- Queixal (*Caxal*), [Antoni], fra, mestre de l'orde de Santa Maria de la Mercè de Captius 90, 94
- Quintavall, Joan de, cavaller 89, 604, 678
- Quintavall, Rigo de, cavaller, fill de Joan 89, 91, 129, 270, 332, 477, 482, 516, 678
- R
- Rabassa (*Rabaça*), Giner, doctor en lleis 671, 691
- Rajadell, Manuel de, cavaller 813
- Rajadell (*Regadell*), Martí Gil de, menor, donzell, habitant d'Oriola 345
- Ram, Pere, doctor en lleis, conseller del rei i protonotari 92, 100, 103, 117, 142, 156, 188-190, 219, 231, 243, 266, 363, 570, 590, 591, 630, 631, 638, 765, 796-798, 810, 837
- Ramon, comte d'Empúries (*Impuriis*, *Ampúries*), prior de l'Orde de l'Hospital a Catalunya 102, 169, 491, 554
- Ramon [Gastó], bisbe de València 106, 495
- Ramon, Macià → Ramon Macià
- Rau, Daví el, jueu de Morvedre 402
- Rau, Daví el, jueu de Morvedre, fill de Joan el Rau 402
- Rau, Joan el, jueu de Morvedre, fill de Daví el Rau 402
- Reixach, Gilabert de, cavaller 332, 678
- Ribelles. Francesca de 787
- Ribera, Joan, síndic de Biar 153, 533, 632
- Ribera, Miquel, síndic de Biar 136, 138-140, 142, 144-147, 149, 151, 152, 155, 259, 262, 264, 266, 268, 269, 271-274, 441, 541, 637, 639, 756, 760, 812, 819

- [Ripoll], Bernat, abat de Benifassà 88, 90, 94, 102, 128, 135, 154, 265, 282, 291, 301, 304, 388, 441, 476, 481, 491, 492, 520, 523, 591, 635, 652, 655, 659, 670, 757, 760, 811, 812, 818
- Ripoll, Joan de, cavaller 63, 89, 91, 95, 262, 265, 270, 302, 305, 322, 327, 331, 385, 389, 414, 441, 460, 477, 482, 484, 632, 637, 659, 671, 677, 701, 736, 755, 818
- Ripoll, Manuel de, cavaller 91, 95, 322, 328, 389, 482, 484, 811
- Ripoll, Pere de, cavaller 322, 327
- Rius, Jaume de 323, 328
- Rius, Pere de 323, 328, 345
- Rius, Rodrigo de, notari, procurador dels abats de Valldigna i de Sant Bernat de Rascanya 63-66, 68, 73, 75, 77, 79-81, 83, 88, 94, 150, 154, 262, 265, 267, 282, 301, 302, 304, 388, 414, 441, 460, 462-464, 467, 468, 470, 472-476, 484, 512, 520-526, 528, 529, 531, 532, 632, 634-636, 638, 645-647, 652, 654-656, 668-670, 696, 700-704, 707, 722, 729, 731, 733, 735, 743, 746, 755-758, 760, 811, 818
- Riusech, Francesc de 323, 328
- Riusech, Joan de, donzell 302, 323, 328
- Riusech (*Rivosico*), Ramon de, ciutadà de València 98, 487
- Rives, Pere, clergue 512
- Roca (*Rocha*, *Roqua*), Jaume, canonge de Càller, procurador del comanador de Begís i de Fadrell, comptador de la Diputació del General 63, 65, 70, 71, 79, 83, 91, 94, 95, 128, 135, 154, 262, 265, 267, 270, 283, 304, 321, 339, 384, 388, 414, 441, 460, 463, 466, 467, 473, 481, 484, 515, 518, 521-525, 528, 529, 531, 532, 632-636, 638, 640, 644-647, 650-657, 661, 663, 664, 666, 670, 673, 679-681, 684, 685, 700-702, 704, 718, 720, 722, 729, 731, 735, 743, 746, 755-760, 801, 804, 811, 818
- Roca, Joan, donzell 89, 129, 323, 328, 345
- Rocafull, Guillem de, noble 323, 328, 345
- Rocafull, Pere de, noble 323, 328, 345
- Rocafull, Ramon de, noble 323, 328, 345
- Roda, Gozalvo de, donzell 89, 95, 323, 328, 477, 485
- Roda, Joan de, cavaller 323, 328
- Roda, Joan de, donzell 89, 91, 95, 267, 302, 323, 328, 477, 482, 485, 639
- Rodríguez, Alfonso, cavaller 332, 678
- Roïç → Roís
- Roig, Jaume, donzell, notari, procurador de Pere Lladró, vescomte de Vilanova 63, 64, 66, 67, 70-74, 76-80, 82, 89, 95, 460, 463, 464, 466-474, 477, 482, 485
- Roís d'Alifori → Roís de Liori
- Roís de Castellblanch, Joan, cavaller 332, 678
- Roís de Corella, Alfons, donzell 89, 91, 267, 302, 323, 328, 339, 477, 482, 639
- Roís de Liori (*Alifori*), Sancho, vescomte de Gallano 129, 331, 516, 639, 677
- Roís de Moros, Joan, cavaller, conseller del rei 106, 495
- Roís de Moros, Joan, cavaller, senyor d'Altura 63, 89, 91, 94, 116, 128, 129, 154, 262, 265, 267, 291, 302, 322, 327, 345, 385, 389, 460, 477, 482, 485, 506, 516, 521, 532, 632, 637, 639, 660, 811, 812
- Roís de Vilafelig, Pere, cavaller, conseller del rei 106, 495
- Romaní, Arnau de 332, 678
- Romaní, Francesc de 328, 332, 678
- Romaní, Jaume de, donzell 154, 270, 302, 323, 328, 332, 533, 678
- Romeu, Jaume, àlies Llançol, major, cavaller 63, 89, 91, 95, 129, 270, 293, 302, 305, 322, 327, 332, 609, 678
- Romeu, Jaume, àlies Llançol, menor, cavaller 322, 327, 332, 337-340, 343, 345, 346, 385, 389, 414, 416, 441, 460, 477, 482, 659, 671, 677-679, 685, 699, 736, 738, 755, 804, 811, 818; jutge-administrador de la Diputació del General 389
- Romeu, Joan 345
- Roncesvalles, Joan de, batle general dellà Xixona 314
- Ros, Nicolau 793
- Rotllà (*Rotlà*), Jaume, mestre racional 357
- Rotllà, Joan, lloctinent de governador dellà Xúquer 773
- Rossell (*Rosell*), Alfons 345
- Rovira, Bartomeu, síndic de Morella 76-80, 82, 83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142-146, 148, 149, 284, 291, 302, 323, 328, 334, 336, 339, 343, 346, 385, 414, 441, 470, 472-474, 477, 485, 516, 660, 673, 720, 732, 755, 760, 811, 812, 818

- Rovira, Francesc, síndic de Morella 471
 Rubau, Tomàs, cavaller 323, 328
 Rubiols, Francesc de 323, 328
 Rubiols, Manuel de 323, 328
- S
- Sabata (*Çabata*), Joan, 331, 677
 Sabata, Joan, senyor d'Argeleta 331, 677
 Sabata, Lluís, cavaller 89, 91, 95, 267, 293, 302, 322, 327, 331, 339, 477, 482, 485, 639, 659, 677
 Sabata, Manuel, donzell 89, 302, 323, 328, 331, 477, 677
 Sabata, Martí 323, 328
 Sabata, Pere, major, donzell 89, 91, 95, 129, 267, 322, 323, 328, 331, 339, 441, 477, 485, 515, 533, 639, 659, 736, 755, 811, 818
 Sabata, Pere, menor, donzell, síndic del braç militar, procurador de Joan de Cardona i de Joana de Prades 63, 64, 66-68, 70-74, 76-80, 82, 83, 89, 95, 129, 154, 262, 265, 267, 291, 293, 302, 323, 328, 331, 339, 385, 389, 414, 463, 464, 467-472, 475, 477, 482, 521, 533, 632, 633, 635-637, 639, 660, 755, 811, 812, 818
 Sabata, Pere, senyor d'Argeleta 115, 505
 Sabata, Pere, síndic de Castelló de la Plana 477
 Sabater (*Çabater*), Domingo, veí d'Onda 620
 Sabater, Jaume, fra, síndic de Quart 523, 524, 528, 531
 Sabater, Francesc, fra, majoral de Quart, procurador de l'abat de Poblet 90, 94, 128, 135, 153, 265, 462, 481, 484, 518, 532, 621, 624, 633-636, 640
 Saera (*Çaera*, *Çahera*), Bernat, síndic d'On-tinyent 467
 Saera, Guillem, doctor en lleis, síndic de la ciutat de València, diputat del General 71, 82, 90, 91, 95, 96, 129, 132, 135-137, 139-141, 143-146, 149-154, 176, 198, 200, 203, 219, 227, 228, 231, 250, 251, 262-267, 269-279, 281, 282, 286, 288, 290, 293, 302-304, 323, 328, 334, 336, 339, 346, 348, 349, 354, 355, 357, 358, 361, 362, 384, 385, 389, 391, 414, 416, 441, 463, 467, 474, 477, 485, 486, 516, 517, 519, 529, 533, 535, 536, 572, 574, 580, 592, 602-604, 608, 624, 632, 633, 637-639, 659, 669, 670, 672, 673, 675, 581, 683, 686, 692, 693, 695, 707, 708, 715, 720, 723, 736, 738, 755, 760, 788, 811, 812, 818
 Safont (*Çaffont*), Jaume, procurador fiscal 600
 [Saguàrdia], Berenguer de, bisbe de Vic 102, 491
 Salelles, Berenguer, cavaller 332, 339, 678
 Samo, Pere, àlias Bernadut, jueu 402
 Samorera (*Çamorera*), Arnau, rector de Canet de Morvedre 618
 Samorera (*Zamorera*), Berenguer, jurat de la ciutat de València 98, 487
 Sanç, Bernat 332, 678
 Sanç, Bernat 332, 678
 Sanç, Francesc 332, 678
 Sanç, Guillem 332, 678
 Sanç, Joan 332, 678
 [Sanç, Joan], prior de Valdecris 265, 267, 283, 301, 304, 441, 525, 624, 625, 635, 636, 646, 655, 662, 670, 747, 757, 760
 Sanç, Miquel 332, 678
 Sanç, Pere, donzell 95, 332, 485, 678
 Sánchez, Antoni, porter de la cort de la Governació 826
 Sánchez Coronelli, Gozalbo 344
 Sánchez de Calataiud, Pero, noble 167, 384, 389, 414, 441, 553, 732, 735, 755, 811, 818
 Sánchez de la Espunya, Simó 345
 Sánchez Muñoz, Gil (*Egidius Sancii Munionis*), canonge i preposít de la Seu de València, procurador del bisbe de Tortosa, jutge-administrador de la Diputació del General 88, 128, 135, 154, 265, 267, 270, 282, 290, 301, 304, 321, 326, 338, 473, 476, 515, 518, 520-524, 528, 529, 531, 532, 634-636, 638, 640, 644-646, 648, 650, 652, 654-657, 659, 661-664, 666, 669, 670, 673, 679-682, 684, 685, 696, 701, 704, 707, 728, 730, 731, 747, 755, 757-760, 804, 811, 812, 818
 Sánchez Muñoz, Lluís, senyor de Vilamalur 332
 Santadrià (*Santo Adriano*), Joan de, 323, 328
 Santesteve (*Sentesteve*), Jaume de, comissari reial, porter de la cort de la Governació 826
 Santfeliu (*Sentfeliu*), Galceran de, cavaller 91, 95, 154, 339, 385, 389, 482, 485, 532

- Santfeliu, Joan de, cavaller, clavari de la Diputació del General 89, 91, 94, 128, 154, 175, 262, 265, 267, 270, 302, 322, 325, 327, 339, 385, 389, 414, 441, 476, 481, 484, 516, 532, 558, 632, 637, 639, 659, 674, 715, 736, 755, 759, 803, 811, 818
- Santfeliu, Joan de, notari, ciutadà de València, 62
- Santfeliu (*Sancto Felicio*), Simó de, notari reial 100, 489
- Santjoan, Pere de, abat de Valldigna 63-66, 74, 77, 79, 81, 83, 88, 94, 128, 135, 150, 154, 262, 265, 267, 270, 282, 291, 292, 301, 304, 460, 462, 463, 467, 469, 473, 476, 484, 515, 518, 520, 521, 523, 524, 528, 531, 532, 583, 586, 587, 591, 593, 612, 616, 619, 632, 634, 635, 638, 640, 642, 645, 647, 650-652, 654-656, 658, 659, 661, 662, 666, 668-670, 680-682, 700, 701, 704, 757, 760, 812, 818
- Sapila, Gabriel, tresorer 169, 353, 554
- Saranyó, Arnau, cavaller 89, 91, 302, 322, 327, 332, 339, 389, 477, 481, 580, 581, 678, 811
- Savartés (*Çavartés*), Francesc, notari, ciutadà de València, síndic 61, 62, 69, 465
- Sentmenat (*Semenat*), Galceran de, alcaid del castell d'Alacant 249
- Sentonge (*Centonge*), Joan, síndic de Biar 67, 69, 302, 323, 329, 335, 339, 389, 414, 464, 465, 736
- Serra, Andreu, d'Agramunt, procurador del comte d'Urgell 186, 568
- Serra, Arnau, procurador del comte d'Urgell 796
- Serra, Bernat, cavaller 89, 91, 477, 485
- Serra, Guillem Galceran de la, cavaller 292, 332, 659, 678
- Serra, Jaume, cavaller 322, 327, 482, 581
- Serra, Mateu 332, 678
- Silvestre, Genís, veí d'Oriola, síndic d'Alacant i d'Oriola, comptador de la Diputació del General 80, 82, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 151-153, 155, 242, 253, 254, 258, 262-265, 268-281, 283, 284, 286, 288, 302, 304, 308-311, 313-316, 323, 328, 336, 339, 346, 349, 389, 394-396, 414, 416, 441, 474, 475, 477, 485, 516, 533, 538, 540, 632, 637, 639, 670, 679, 732, 736, 738, 755, 802, 804, 811, 818
- Siscar, Francesc de 332, 678
- Siscar, Pere de, cavaller 332, 339, 345, 389, 414, 441, 477, 481, 484, 516, 532, 632, 639, 659, 671, 678, 736, 755, 811, 818
- Siscar, Pere 332, 678
- Sist, Joan, procurador del prior de Portaceli i de Valdecrist 662, 663
- Siurana, [Francesc], canvista 628, 774
- Smoes, Joan de 332, 678
- Soler, Francesc de, cavaller 95, 332, 385, 485, 639, 678
- Soler, Francesc de 332, 389, 678
- Soler, Jaume de 332, 678
- Soler, Lluís de 332, 678
- Soriano, en, alutzil del governador 589
- Suàris (*Çuàrez*, *Suàriç*, *Suárez*), Alfonso, cavaller 128, 154, 302, 322, 327, 477, 481, 532, 792, 794
- Suàris, Lluís, cavaller, fill d'Alfonso 322, 327, 793, 794
- Suau, Joan, síndic de la ciutat de València 66-73, 76-80, 82, 83, 90, 91, 95, 129, 136, 138-140, 142-146, 278, 281, 282, 288, 293, 302, 304, 323, 328, 334, 336, 339, 346, 389, 414, 416, 441, 463-468, 470-477, 485, 516, 670, 673, 686, 720, 732, 736, 738, 755, 760, 811, 818

T

- Tamarit (*Tamaritus*), ciutadà de València 98, 487
- Tarassona, Alfonso de, porter de la cort de la Governació 826
- Terrats, Francesc, fra, procurador de l'abat de Sant Bernat de Rascanya 65, 69, 463, 465, 473
- Togores, Bartomeu, batle general dellà Xixona 314
- Togores, Berenguer 323, 328
- Tolosana (*Tholosana*), Antoni, fra, claver de Montesa, procurador del mestre de Montesa i dels comanadors de Montalbà i de Begís 63-66, 69, 70, 72-75, 77-81, 83, 88, 90, 94, 126, 128, 135, 137, 150, 154, 262, 265, 267, 270, 301, 321, 326, 460-463, 465-472, 474-476, 513, 515, 518-522, 525, 527-532, 573, 574, 588, 589, 632-636, 638, 640, 643-647, 649, 650, 655, 658, 662-664, 666, 668-670, 673, 675, 703, 704

- Tolsà, Joan, cavaller 89, 91, 129, 265, 267, 302, 322, 327, 477, 516, 637, 639
- Tolsà, Ramon, cavaller 322, 327
- Tomàs, Pere 345
- Torralba, Francesc, procurador de la Mercè 128, 515
- Torralba, Ramon, fra 512
- Torres, Andreua de, muller d'Alfonso Suàris, cavaller, filla de Martí de Torres 792, 794
- Torres, Antoni 345
- Torres, Jaume 323, 328, 345
- Torres, Martí de, savi en dret, comissari reial 218, 792, 793, 794
- Tous (*Thous*), Bernat de, cavaller 332, 678
- Tous, Francesc de, cavaller 332, 678
- Tous, Jofre de, noble 70, 91, 94, 154, 262, 292, 331, 466, 481, 484, 532, 579, 586, 632, 642, 658, 677, 777-779
- U*
- [Ull], Sanç d', bisbe de Sogorb-Albarrassí 106, 495
- Urís, Eiximèn d', cavaller 773
- Urrea, Eiximèn d', 100, 489
- Urrea, Pedro d', noble, senyor de la tinença d'Alcalatén 63, 80, 89, 91, 94, 114, 128, 154, 262, 265, 267, 270, 301, 322, 325, 327, 339, 384, 389, 414, 441, 472, 476, 481, 484, 504, 516, 532, 632, 636, 639, 674, 715, 735, 755, 760, 811, 818
- V*
- Valleriola, Jaspert de, cavaller 302, 322, 327, 339
- Valleriola, Joan de, cavaller 89, 91, 265, 323, 328, 331, 339, 477, 482, 637, 677
- Valleriola, Lluís de, cavaller 323, 328
- Valls → Desvalls
- Vallterra, Bernat de, cavaller 639
- Vallterra, Joan de, cavaller, senyor de Castellmontant, Montanejos i Aranyol 63, 95, 115, 135, 137, 265, 267, 268, 270, 292, 302, 322, 327, 339, 385, 389, 414, 441, 460, 485, 505, 519, 637, 639, 659, 732, 736, 755, 811, 818
- Vallterra, Pedro de, cavaller, senyor de Sot, síndic del braç militar 68, 464, 576, 577
- Vela, Francesc, porter de la cort de la Governació 826
- Venrell, Berenguer, cavaller 270, 332, 678
- Verdejo, Pasqual (*Pascasius*), mestre en Sagrada Escriptura, frare dominic 280, 283, 285
- Verdú, Joan, síndic de Cullera 485
- Vich, Antoni de, donzell 129, 516
- Vich, Galceran de, cavaller 89, 91, 477, 482
- Vich, Guillem de, donzell 270, 323, 328, 339
- Vicent, Berenguer 701, 719, 729
- Vicent, Simó, veí i síndic de Bocairent 65-67, 69-72, 74, 75, 286, 288, 462-469
- Vidal, Lluís, cavaller 89, 91, 129, 322, 327, 331, 339, 516, 677
- Vilanova, Climent de, doctor en lleis 263, 633
- Vilanova, Francesc de, donzell, menor 91, 322, 327, 389, 476, 481
- Vilanova, Francesc de, noble, major 80, 89, 91, 94, 128, 135, 137, 154, 203, 209, 262, 265, 267, 268, 270, 292, 302, 322, 327, 339, 384, 389, 414, 441, 472, 473, 476, 481, 484, 516, 519, 532, 636, 638, 658, 707, 732, 735, 736, 755, 772, 811, 818
- Vilanova, Galceran de, noble 639, 656, 775, 776
- Vilanova, Joan de, noble 91, 94, 128, 154, 262, 267, 270, 292, 301, 302, 331, 333, 339, 345, 476, 481, 516, 532, 632, 636, 638, 658, 677, 685
- Vilanova, Lluís de, noble 91, 94, 128, 154, 265, 267, 270, 322, 327, 331, 339, 345, 481, 484, 516, 532, 636, 638, 649, 677, 776, 777
- Vilanova, Manuel de, donzell 89, 91, 94, 128, 270, 292, 302, 322, 327, 476, 481, 484, 516, 659
- Vilanova, Ramon de, fill del vescomte de Vilanova, cavaller 292, 322, 327, 339, 658
- Vilanova, Vidal de, comanador de Montalbà 106, 492, 495
- Vilanova, Vidal de, noble 64, 66, 80, 89, 91, 94, 102, 128, 154, 186, 187, 262, 265, 267, 270, 291, 292, 302, 305, 322, 325, 327, 331, 333, 339, 340, 343, 345, 346, 384, 389, 414, 441, 462, 463, 472, 476, 481, 484, 516, 521, 532, 568, 569, 632, 638, 658, 659, 668, 671, 673-677, 684, 687, 736, 755, 759, 760, 796, 811, 812, 818

- Vilanova, Vidal de 331, 677, 818
- Vilanova, Vilanova de, filla de Galceran, muller de Lluís de Vilanova 776
- Vilaragut (*Vilargut*), Antoni de 321, 327, 331, 677
- Vilaragut, Berenguer de, noble 80, 89, 91, 128, 150, 154, 181, 262, 265, 267, 270, 291, 292, 301, 322, 327, 329, 331-333, 337, 340, 343, 346, 384, 389, 414, 441, 472, 476, 481, 515, 516, 521, 529, 532, 564, 632, 636, 638, 658, 660, 673-677, 679, 685, 699, 701, 702, 736, 755, 809, 811, 812, 818
- Vilaragut, Carrossa de 89, 95, 323, 328, 477
- Vilaragut, Jaume de 331, 677
- Vilaragut, Joan de, donzell 129, 331, 677
- Vilaragut, Joan de, noble 91, 94, 235, 331, 339, 481, 484, 677
- Vilaragut, Jofre 267
- Vilaragut, Pere de, noble 94, 292, 331, 481, 484, 677
- Vilaragut, Ponç de 240
- Vilaragut, Ramon de, noble 89, 91, 94, 128, 181, 476, 481, 484, 516, 564
- Vilarasa, Francesc de, donzell 91, 95, 129, 154, 262, 293, 339, 477, 482, 485, 516, 533, 632, 659
- Vilarasa, Joan de, cavaller 64, 89, 91, 94, 128, 154, 262, 270, 322, 325, 327, 339, 345, 385, 389, 414, 441, 476, 481, 484, 516, 532, 632, 674, 736, 755, 811, 818
- Vilarasa, Jofre de 414
- Vilarasa, Lluís de, àlies de Castellsent, cavaller 95, 129, 154, 262, 267, 270, 302, 322, 327, 485, 516, 532, 632, 639, 782
- Vilarasa, Manuel de, fra, comanador d'Ares, orde de Montesa 90, 94, 481, 484, 679, 746
- Vilarig (*Vilalig*), Bernat de, cavaller, procurador del duc de Gandia 89, 91, 94, 126, 128, 150, 292, 323, 328, 345, 481, 484, 513, 516, 529, 656, 659
- Vilarig, Guillem de, donzell 302, 323, 328, 339, 345
- Vilarig, Jofre de, cavaller, justícia de Xàtiva, procurador del duc de Gandia 80, 89, 128, 211, 265, 270, 292, 302, 322, 325, 327, 339, 345, 441, 473, 481, 516, 636, 639, 659, 674, 736, 755, 811, 818
- Vilarnau, Bernat de, donzell 70, 129, 332, 466, 516, 678
- Vilarón, Diago de, porter i comissari reial 242
- Villena, Galvany de, noble 89, 91, 94, 154, 262, 265, 267, 270, 301, 331, 339, 476, 484, 532, 632, 636, 638, 677
- Vinatea, Joan de 345, 349
- Vintimilla, Guido de, cavaller 332, 678
- Violant, muller de Francesc Canals, conversa 402
- Vives, Bernat 331, 677
- Vives, Francesc, cavaller 91, 95, 129, 302, 339, 482, 484, 516
- Vives, Joan, donzell 89, 332, 477, 678
- Vives, Lluís 331, 677
- Vives, Pere, clergue, procurador de l'abat de Benifassà 88, 90, 94, 128, 135, 154, 265, 267, 270, 282, 291, 301, 304, 388, 441, 476, 518, 520-526, 528, 531, 532, 634-636, 638, 640, 644, 645, 647, 649, 650-652, 654-657, 659, 661-663, 666, 669, 670, 680-684, 696, 700-702, 704, 707, 718, 722, 729, 731, 733, 735, 743, 747, 755, 757-760, 811, 812, 818
- Vives, Rodrigo 718
- Vives, Tomàs 323, 328
- Vives de Canemàs, Francesc 323, 328
- Voltorasc, Robald (*Robaudus Voltorasci*), habitant de Morvedre 98, 487
- X
- Xèrica, Pedro de, noble 506
- Xichmell, Ahmad (*Azmet*) 586, 642

Índex toponímic

A

- Ademús (*Ademuç, Ademuz*) [Racó d'Ademús], castell d' 104, 493; vila d' 63, 82, 83, 90, 92, 95, 104, 129, 136, 138-140, 142, 144-146, 148, 149, 151-153, 155, 262, 264, 266, 268, 269, 271-278, 281, 389, 401, 402, 414, 441, 461-466, 468, 469, 475, 477, 485, 493, 516, 533, 632, 637, 639, 736, 756, 760, 812, 819
- Agramunt [Urgell], lloc d' 186, 568
- Alacant, castell d' → Alacant
- Alacant (*Alaquant, Alacantis, Alicantis*) [Alacantí], castell d' 203, 209, 217, 248; vila d' 92, 95, 129, 139, 142, 145, 146, 148, 149, 151-153, 155, 171, 172, 213, 215, 248, 257, 258, 262-265, 268, 269, 271-279, 281, 286, 288, 302, 311, 312, 316, 323, 334, 336, 339, 385, 389, 397, 400, 401, 414, 463-466, 468-470, 475, 477, 485, 516, 533, 540, 541, 555, 632, 637, 639, 720, 736, 756, 760, 812, 818
- Albaida (*Albayda*) [Vall d'Albaida], vila d' 197, 794
- Albalat [de Codinats] [Albalat dels Sorells, Horta Nord], lloc d' 580
- Albarrasí (*Albarrazí*) [Serra d'Albarrasí] 106, 164, 228, 495, 550, 621
- Alboraig [Foia de Bunyol], lloc d' 186, 568
- Alboraia (*Alboraya*) [Horta Nord] 581
- Albufera, l' 160, 547, 629, 630, 671, 672, 687, 766, 767, 779
- Alcalà d'Alfàndec [Safor], castell d' 593
- Alcalatén, tinença d' 63, 114, 262, 414, 504
- Alcàntera [Ribera Alta], torre d' 197
- Alcàsser (*Alcàcer*) [Horta Sud], lloc d' 609
- Alcoi (*Alcoy*) [Alcoià], lloc d' 207, 626
- Alcubles [Serrans], lloc de les 182, 183, 248, 565, 581, 582, 627, 694
- Alcúdia [Ribera Alta], lloc de l' 221, 608
- Aldaia (*Aldaya*) [Horta Sud], alqueria d' 622-624
- Aldees de Morella → Morella
- Alfafar [Horta Sud] 780
- Alfafara [Comtat], lloc d' 194, 775
- Alfàndec de Marinyén (*Alfàndech de Maranyén*) [Safor], vall d' 393, 394, 583, 586, 592, 619, 642
- Alfofara → Alfafara
- Algar de la Mercè [Alt Palància] 615
- Alguer, l' [Nurra, Sàsser, Sardenya] 191
- Almassora (*Almaçora*) [Plana Alta], lloc d' 606, 616; capella de Santa Anna 616
- Alpont (*Elpont*) [Serrans], vila d' 77, 82, 83, 95, 104, 129, 138, 139, 145, 265, 462, 464-469, 471, 473, 475, 477, 485, 493, 516, 637, 767, 768, 782; castell del Poyo 104, 493
- Altura [Alt Palància], lloc d' 116, 182, 183, 248, 506, 565, 581, 582, 627, 694
- Alzira (*Algezira, Alzezira*) [Ribera Alta], moreria d' 587, 642; sèquia Nova 220; vila d' 65, 72, 73, 75-79, 82, 83, 90, 92, 95, 103, 105, 126, 129, 136, 138-140, 142-146, 148, 149, 151-153, 155, 205, 220, 221, 244-246, 262, 263, 268-275, 279,

- 281, 283, 286, 288-290, 293, 302, 304, 323, 328, 334, 336, 339, 363, 385, 389, 393, 394, 414, 441, 462-464, 467-475, 477, 485, 493, 494, 513, 516, 533, 583, 586, 587, 593, 619, 632, 639, 641-643, 660, 670, 691, 695, 703, 720, 736, 755, 760, 768, 801, 809, 811, 818
- Amposta [Montsià] 671
- Ampurdà → Empordà
- Ampúries → Empúries
- Aragó, regne d' 100-102, 104, 112, 113, 224, 251, 286, 393, 490, 491, 493, 503, 536, 550
- Aranyol [Alt Millars], lloc d' 115, 505
- Arenós [Alt Millars], baronia d' 113, 503
- Argeleta (*Argelita*) [Alt Millars], lloc d' 115, 331, 505, 677
- Argelita → Argeleta
- Artana, castell d' → Artana
- Artana [Plana Baixa] castell d' 777; lloc de 579, 586, 642, 777; vall d' 579, 586, 642, 777
- Artesa [Onda, Plana Baixa], alqueria d' 583
- Asp (*Azp*) [Vinalopó Mitjà] 213, 769
- Atzeneta (*Atzaneta*) [Alt Maestrat], lloc d' 164, 551
- Azp → Asp
- B**
- Balaguer [Noguera], siti de 186, 219, 319, 569, 601
- Barbaria (*Barberia*) 179, 180, 213, 214, 355, 562, 645, 770, 771, 777, 778, 827
- Barcelona (*Barchinona*), ciutat de 102, 169, 176, 182, 193, 215, 247, 350, 360, 491, 493, 554, 559, 565, 577, 595, 623, 627, 772, 774, 784, 787, 788; comtat de 100, 101, 104, 490, 493
- Barraques dels Reals [Alt Palància] 62, 459, 460
- Begís (*Bexís*, *Bexix*) [Alt Palància], comanda de, orde de Calatrava 63, 79, 83, 88, 91, 94, 128, 135, 154, 262, 265, 267, 270, 282, 304, 321, 339, 384, 414, 441, 460, 463, 473, 481, 484, 523, 635, 655, 670, 757, 760, 811, 818
- Bellesguart [Sant Gervasi, Barcelona], casa de 784
- Bell-lloch [Pla d'Urgell] 624, 631
- Benaguasil (*Benaguazir*) [Camp de Túria], lloc de 113, 182, 183, 504, 565, 786, 789
- Benassal (*Benaçal*) [Alt Maestrat], lloc de 164, 551
- Bendiquer [Noto, Siracusa, Sicília], port de 776
- Benicarló [Baix Maestrat] 318
- Benifassà [Baix Maestrat], monestir de, orde del Cister 88, 90, 94, 102, 128, 135, 154, 265, 267, 270, 282, 291, 301, 304, 388, 441, 476, 481, 492, 520, 523, 591, 635, 652, 655, 659, 670, 757, 760, 811, 812, 818
- Benilloba [Comtat], lloc de 578
- Benimàmet [Poblats de l'Oest, València], lloc de 580
- Benimodo (*Benimòdol*) [Ribera Alta] 781, 782
- Benimòdol → Benimodo
- Benlloc (*Bell-lloch*) [Plana Alta] 573, 617, 693
- Bétera [Camp del Túria] 780
- Biar [Alt Vinalopó], castell de 193; vila de 67, 71, 77-79, 90, 95, 129, 136, 138-140, 142, 144-149, 151-153, 155, 193, 194, 258, 259, 262, 264, 266, 268, 269, 272-276, 278, 279, 281, 283, 286-288, 290, 302, 323, 329, 335, 336, 339, 346, 385, 389, 414, 442, 464, 465, 467, 468, 470-472, 477, 485, 516, 533, 541, 632, 637, 639, 720, 736, 756, 760, 775, 812, 819
- Bocairent (*Bocayrén*, *Bochayrén*) [Vall d'Albaida], castell de 194; vila de 65, 75, 78, 79, 81-83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142, 144-149, 151-153, 155, 194, 258, 259, 262, 264, 266, 268, 269, 271-279, 281, 283, 286-288, 290, 302, 323, 329, 335, 336, 339, 346, 385, 389, 414, 442, 462-472, 475, 477, 485, 516, 533, 541, 632, 637, 639, 720, 736, 756, 760, 773, 775, 812, 819
- Borriana (*Burriana*) [Plana Baixa], jueria de 768; vila de 65, 67, 68, 73, 78, 79, 81-83, 90, 92, 95, 98, 104, 105, 129, 136, 138-140, 142, 144-149, 151-153, 155, 208, 209, 213, 225-228, 246, 247, 255, 256, 257, 262, 263, 265, 268, 269, 271-279, 281, 283, 286-288, 290, 302, 304, 307, 308, 318-320, 323, 328, 334, 339, 346, 359, 361, 363, 385, 389, 414, 441, 462-469, 471-474, 477, 485, 487, 493, 494, 516, 533, 540, 573, 595, 600, 610, 628, 632, 637, 639, 670, 720, 736, 756, 760, 768, 812, 818

- Borriol (*Burriol*) [Plana Alta], lloc de 777
- Bunyol [Foia de Bunyol], castell de 568; lloc de 186, 197, 355, 568, 796
- C
- Cabanes [Plana Alta], lloc de 246, 247, 613, 617, 691
- Cadaqués (*Quadaqués*, *Quedaqués*) [Alt Empordà] 164, 550
- Càller [Sardenya] 191, 460, 682
- Callosa [Baix Segura] 312
- Canals [Costera] 608
- Canet de Morvedre [Camp de Morvedre] 618
- Cap de Cerver [Torrevella, Baix Segura], albufera i salines de 395
- Cap de l'Aljub (*Aljub*) [Elx, Baix Vinalopó] 215
- Càrcer (*Carçre*) [Ribera Alta] 393, 394
- Carladès (*Carladesii*), vescomtat de 100, 101, 490
- Carlat → Carladès
- Carlet [Ribera Alta] 781, 782
- Cartagena (*Cartagènia*) [Múrcia], ciutat de 198, 309, 395; diòcesi 395
- Castalla (*Castayla*) [Foia d'Alcoi] castell de 104, 493; vila de 104, 493
- Castella, regne de 131, 141, 177, 202, 203, 223-225, 315, 394, 397, 398, 401, 560, 569, 616
- Castellfabib (*Castrifabib*, *Castrihabib*, *Castrohabib*) [Racó d'Ademús], castell de 104, 493; vila de 67, 77-79, 82, 83, 90, 92, 95, 104, 129, 146, 148, 149, 151, 152, 155, 210, 262, 264, 265, 268, 269, 271-278, 281, 414, 462-469, 471-473, 475, 477, 485, 493, 516, 533, 632, 637, 639, 812, 818
- Castellmuntant (*Castellmuntan*) [Alt Millars], lloc de 115, 505
- Castelló de Borriana → Castelló de la Plana
- Castelló de la Plana (*Castilionis Planicei Burriane*, *Castelló de Burriana*, *Castelló*, *Castilionis*), vila de 63, 67, 75-78, 82, 83, 90, 92, 95, 104, 105, 129, 136, 138-140, 142, 145, 146, 148, 149, 151-153, 155, 161, 171, 172, 197, 208, 225, 227-230, 238-240, 245-247, 255, 262-265, 268-279, 281, 283, 284, 286-293, 308, 317, 318, 323, 335, 339, 361, 363, 385, 389, 400, 461-471, 473, 474, 477, 485, 493, 494, 513, 516, 519, 533, 539, 540, 548, 555, 600, 605-607, 616, 623, 632, 637, 639, 660, 689, 720, 736, 756, 760, 809, 812, 818
- Castelló de la Plana de Borriana → Castelló de la Plana
- Castelló de Xàtiva [Ribera Alta] 779
- Catalunya (*Catalunya*, *Cathalunya*, *Chatalunya*, *Catalonia*), principat de 102, 125, 147, 157, 176, 184, 186, 205, 206, 354, 491, 512, 517, 544, 559, 566, 568, 622, 826
- Catània (*Cathània*) [Sicília] 212
- Cerdanya (*Cerdanya*, *Ceritania*), comtat de 100, 490, 817
- Cocentaina (*Cocentayna*) [Comtat], vila de 215, 769
- Cortrai → Courtrai
- Courtrai (*Cortray*) [Flandes] 832
- Cotlliure (*Cobliure*) [Rosselló] 164, 550
- Conca (*Conqua*) [Castella], vila de 389, 390, 723
- Conflent (*Confluentis*), comtat del 100, 490
- Corbera [Ribera Baixa], alqueries de 104, 493; baronia de 579; castell de 104, 393, 394, 493; vila de 104, 493, 579
- Çorita → Sorita
- Corona d'Aragó 85, 182, 193, 201, 223, 254, 291, 393, 394, 396, 478, 525, 538, 565, 616, 660, 735, 812
- Crevillent (*Crivillén*) [Baix Vinalopó], lloc de 223, 224, 310, 312
- Culla [Alt Maestrat], tinença de 164, 165, 550, 551
- Cullera [Ribera Baixa], castell de 104, 105, 232, 233, 393, 394, 493; molí de 220; vila de 65, 67, 70, 74, 76-79, 82, 90, 92, 95, 104, 105, 136, 138-140, 142, 144-149, 151-153, 155, 199-201, 220, 232-235, 259-261, 266, 268, 269, 273-277, 279, 286, 287, 339, 346, 357, 358, 385, 389, 393, 394, 401, 414, 441, 462, 466, 468-470, 472, 474, 477, 485, 493, 494, 532, 542, 543, 637, 639, 720, 736, 756, 760, 766, 812, 819
- D
- Dénia [Marina Alta], vila de 575
- Domenyo [Serrans], castell de 786, 787; lloc de 786, 787

E

Elda [Vinalopó Mitjà], lloc d' 769; vall d' 212, 223, 224

Elig → Elx

Elx (*Elig*) [Baix Vinalopó], vila d' 223, 224, 312

Empordà (*Ampurdà*) 164, 169, 550

Empúries (*Ampúries*), comtat d' 169, 554

Énguera [Canal de Navarrés], castell d' 781; vila d' 780, 781

Esglésies, diòcesi d' (*Sulcitanensis*), sufragània de l'arxidiòcesi de Càller [Sardenya] 746, 811

Eslida (*Eslida*, *Slida*) [Plana Baixa], serra d' 174, 558, 579, 777

Espanya 212, 233

Espioca (*Espiocha*) [Picassent, Horta Sud], lloc d' 611, 612, 616

Espluga [de Francolí, Conca de Barberà], lloc de l' 774

F

Fadrell (*Fedrell*, *Fradrell*, *Fradell*, *Fredrell*), comanda de, orde de Sant Jaume d'Uclés 63, 79, 83, 94, 135, 154; comanador de 63, 79, 83, 94, 128, 135, 154, 605; lloc de 605, 606

Favarella [Abanilla, Múrcia] 223

Foia de Bunyol (*Foya de Bunyol*) 355, 796

Foios (*Foyos*) [Horta Nord], lloc de 221, 222, 361

Forcall [Ports], lloc del 197, 236, 237

G

Gandia (*Guandia*) [Safor], ducat de 63, 89, 91, 94, 113, 128, 154, 212, 262, 265, 292, 301-305, 322, 324, 327, 329, 331-333, 337, 339, 340, 345, 346, 384, 388, 414, 416, 441, 460, 462, 464, 476, 480, 481, 503, 513, 516, 532, 632, 639, 668, 672, 673, 675, 678, 679, 708, 720, 735, 738, 755, 760, 770-772, 801, 803, 811, 818; vila de 575, 604

Gestalgar → Xestaltar

Granada, regne de 179, 180, 184, 203, 213, 214, 224, 309, 315, 398, 399, 562, 567

Guadalaviar (*Gadalaviar*), riu de 786

Guadalest (*Godalest*) [Marina Baixa], alqueri-
es de 104, 493; castell de 104, 212, 493;
vall de 212; vila de 104, 493

Guardamar [Baix Segura], castell de 312, 314, 396; lloc de 312, 314, 396

I

Iàtova [Foia de Bunyol], lloc de 186

L

Ladera [Aldaia, Horta Sud], alqueria 623

Lera [Anvers] 832

Lier → Lera

Lleida (*Leyda*) 165, 624, 631

Llíria [Camp de Túria], castell de 104, 493; vila de 65, 74, 77, 79, 82, 83, 86, 90, 92, 93, 95, 104, 129, 131, 136, 138-142, 144-149, 151-153, 155, 182, 183, 210, 211, 247, 248, 262, 264, 265, 268, 269, 271-279, 281, 283, 284, 287, 291, 302, 323, 329, 335, 346, 364, 414, 441, 462-468, 470, 471, 473, 474, 477, 479, 483, 485, 493, 516, 533, 565, 627, 632, 637, 639, 660, 736, 756, 760, 812, 818

Lorca (*Lorcha*) [Alt Guadalentí], vila de 309

M

Macastre [Foia de Bunyol], lloc de 186, 568

Magüella [Poblats del Nord, València], priorat de 624

Mallorca, ciutat de 96, 98, 102, 205, 487, 492; regne de 96, 98, 100, 182, 205, 206, 486, 487, 490, 565

Manises (*Manizes*) [Horta Sud] 791, 792

Marinyén (*Maranyén*, *Merinyén*) [Safor], castell de 393, 394, 593

Massamagrell (*Maçamagrell*) [Horta Nord] 780

Massalet (*Mazalet*) [Carlet, Ribera Alta] 781, 782

Massanassa (*Maçanaça*) [Horta Sud] 780

Massarajos (*Maçaroyos*) [Horta Nord] 206

Medrona, alqueries de 104, 493; castell de 104, 493

Miravet [Ribera d'Ebre], castell de 606, 617; tinença de 606, 617

Mislata (*Mizlata*) [Horta Sud] 578

Molí de Cullera → Cullera

Montanejos (*Muntanejos*) [Alt Millars], lloc de 115, 505

Montblanc [Conca de Barberà], vila de 166, 552, 818

Montesa [Costera], vila de 608

Montornès [Plana Alta] 322, 327, 623

- Montroi (*Montroy*) [Ribera Alta] 393, 394, 572, 590
- Montserrat → Santa Maria de Montserrat
- Montsó (*Monçó*) [Cinca Mitjà], corts de 212, 218, 613
- Morella [Ports], aldees de 103, 105, 236, 493, 494; castell de 103, 105, 493, 494; vila de 63, 76-78, 80, 82, 83, 90, 92, 95, 103, 105, 129, 136, 138-140, 142-146, 148, 149, 151-153, 155, 208, 235-237, 253, 262-265, 268-279, 281, 283, 284, 286, 287, 289, 291, 302, 304, 323, 328, 334, 336, 339, 343, 344, 346, 385, 389, 392, 414, 441, 461-468, 470-475, 477, 485, 493, 494, 516, 519, 533, 537, 578, 632, 637, 639, 660, 670, 673, 675, 720, 732, 755, 760, 768, 809, 811, 812, 818
- Morvedre (*Muriveteris*, *Murvedre*) [Camp de Morvedre], castell de 103, 105, 493, 494; jueria de 578; moreria de 578; vila de 98, 103, 105, 170, 172, 181, 197, 243, 319, 389, 390, 403, 404, 487, 493, 494, 555, 564, 578, 615, 618, 723, 782, 787-790
- Moya [Serranía Baja], vila de 401
- Múrcia, ciutat de 203, 309, 394, 398; regne de 223, 395
- N**
- Narbona, vescomtat de 230, 319, 604
- Nova, sèquia → Alzira
- Novaliches [Alt Palància] 787
- O**
- Olocau [Camp de Túria], castell d' 236; lloc d' 236
- Omeladès, vescomtat d' 100, 490
- Onda [Plana Baixa], castell d' 166; devesa d' 595; moreria d' 585; vila d' 166, 197, 208, 345, 552, 571, 572, 582, 585, 594-601, 611, 619, 620, 681, 692, 719
- Ontinyent (*Ontinyén*) [Vall d'Albaida], vila d' 66, 67, 71, 77-79, 82, 83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142, 144-149, 151-153, 155, 192-194, 258, 259, 262, 264, 265, 268, 269, 271-279, 281, 283, 286, 287, 302, 323, 329, 336, 339, 346, 385, 389, 414, 441, 463-469, 471-473, 475, 477, 485, 516, 533, 541, 632, 637, 639, 683, 720, 736, 756, 760, 775, 812, 819
- Oriola [Baix Segura], castell d' 174, 254, 315, 538; vila d' 66, 78-80, 82, 83, 90, 92, 95, 129, 136, 138-140, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 151-153, 155, 171, 172, 174, 187, 202, 203, 213, 215, 219, 222, 224, 242, 245, 249, 253-255, 262-265, 268-281, 283, 284, 286, 288, 289, 302, 304, 308-316, 323, 328, 334, 336, 339, 345, 346, 349, 389, 394-396, 398-400, 414, 441, 463-467, 469, 471-474, 477, 485, 516, 533, 538, 539, 555, 557, 569, 632, 637, 639, 670, 679, 732, 736, 755, 811, 818
- Oropesa (*Orpesa*) [Plana Alta], castell d' 239, 240, 778; lloc d' 794
- Orxeta [Marina Baixa], lloc d' 783
- Osca (*Oscha*) [Plana d'Osca] 393
- P**
- Palerm (*Panormi*) [Sicília] 776
- Paterna [Horta Nord], lloc de 113, 182, 183, 504, 565, 789
- Pedralba [Serrans], lloc de 167, 553, 786
- Penàguila [Alcoià], castell de 104, 493, 624; vila de 104, 493, 625, 691
- Peníscola (*Paníscola*) [Baix Maestrat] 213, 246, 247, 614, 690
- Perpinyà [Rosselló], vila de 227
- Piera [Anoia], vila de 623
- Planes [Comtat] lloc de 769
- Pobla [de Vallbona], lloc de la 113, 182, 183, 504, 565, 789
- Poblet (*Populeti*) [Conca de Barberà], monestir de 94, 102, 128, 135, 154, 282, 304, 388, 463, 491, 591, 593, 617-619, 621-624, 629, 655, 670, 746, 757, 760
- Port de Mingalbo [Gúdar-Javalambre] 585
- Portfangós [Tortosa, Baix Ebre] 241
- Portaceli [Camp de Túria], monestir de, de l'orde de Cartoixa 629, 662
- Poyo, castell del → Alpont
- Predicadors, monestir de → València
- Puçol [Horta Nord], lloc de 601, 602, 613
- Puig [Horta Nord], comanda de Santa Maria del 90, 94, 463, 476, 481, 484, 512; lloc del 242
- Q**
- Quart de Poblet [Horta Sud] 65, 90, 94, 128, 135, 154, 265, 267, 462, 463, 481,

484, 518, 520, 522, 523, 528, 532, 587,
593, 613, 618, 619, 621-624, 629, 634-
636, 638, 640, 647

R

Randaç → Randàs

Randàs (*Randaç*), [Randazzo, Catània, Sicília] 775, 776

Randazzo → Randàs

Rebollet [Oliva, Safor] 100, 489

Reial, camí 223, 318, 319, 693

Riba-roja, lloc de [Camp de Túria] 786, 789

Ricot [Ricote, Múrcia], vall de 223

Ròdenes [Serra d'Albarrassí, Terol], castell de 228

Roncesvalls [Navarra], monestir de 601

Roqueta de Sant Vicent → València

Rosselló, comtat del 100, 164, 490, 550

S

Sagunt → Morvedre

Sant Bernat de Rascanya o de l'Horta, monestir de 63, 64, 88, 94, 128, 154, 262, 282, 301, 304, 388, 414, 441, 460, 461, 463, 464, 467, 469, 473, 475, 476, 484, 515, 518, 520, 591, 611, 616, 632, 635, 655, 670, 691, 811, 818

Sant Mateu (*Sent Mateu*, *Sent Matheu*) [Baix Maestrat], vila de 197, 199, 318, 319, 601, 610, 611, 613

Sant Vicent de la Roqueta → València

Santa Maria de Montserrat [Bages], monestir de 623

Santa Pola, [Tabarca, Alacantí], illa de 215

Saragossa (*Çaragoça*), ciutat de 102, 165, 357, 491, 789, 790

Sardenya (*Cerdenya*), regne de 182, 183, 191, 219, 230, 240, 319, 565, 592, 593, 604, 627, 631, 682, 684, 788

Sax [Alt Vinalopó] 394

Sèquia Nova → Alzira

Serra [Camp de Túria], castell de 197

Seta [Comtat], lloc de 626

Set-aigües [Foia de Bunyol], lloc de 186

Sicília (*Cicília*, *Sciília*, *Sicília*), regne de 157, 174, 175, 182, 183, 212, 351, 544, 558, 565, 566, 627, 649, 775-777, 785

Silla (*Cilla*) [Horta Sud] 573, 612, 613

Sogorb [Alt Palància], ciutat de 113, 182, 183, 504, 565, 785, 786, 789, 811; diòcesi de 65, 68, 77, 80, 81, 88, 90, 94, 106, 128, 462, 473, 476, 481, 495

Sollana [Ribera Baixa] 579, 589, 779

Sorita (*Çorita*) [Ports], lloc de 236

Sot [de Ferrer] [Alt Palància] 576, 577

Sueca (*Çuequa*) [Ribera Baixa], lloc de 201, 574, 588, 589, 610-613

Sufera (*Çuferera*) [Ribera d'Ebre], castell de 606

Sumacàrcer (*Sumacàçre*) [Ribera Alta] 393, 394

T

Tales [Plana Baixa], alqueria de 583

Tamarit de Llitera [Llitera] 787

Tarragona [Camp de Tarragona], ciutat de 102, 193, 491; diòcesi de 99, 102, 107, 132, 147, 148, 170, 266, 268, 346, 416, 488, 491, 496, 517, 637, 662, 687, 704, 705, 710, 715, 724, 738

Terol [Comunidad de Teruel] 164, 228, 550, 621

Terranova, comtat de 626

Todolella [Ports], lloc de la 349

Torre [de Canals] [Costera] 608

Torreblanca (*Torreblanqua*, *Torrablanqua*) [Plana Alta] 239, 240

Torrent [Horta Sud], comanda de 94, 126, 128, 262, 265, 267, 270, 282, 301, 304, 321, 326, 388, 414, 441, 484, 513, 515, 518, 520, 522, 524, 526, 632-636, 638, 640, 643, 644, 646, 647, 649-655, 666, 668-670, 673, 675-677, 680-682, 684, 696, 704, 707, 718, 722, 729, 735, 746, 755-760, 811, 818; lloc de 128, 321, 326, 388, 414, 441, 589, 590, 612, 613

Toro [Alt Palància], lloc del 787, 788

Tortosa [Baix Ebre], cap de Tortosa 397; ciutat de 164, 176, 317, 397, 550, 559, 573, 614; diòcesi de 64, 88, 90, 94, 116, 128, 135, 154, 246, 265, 267, 270, 282, 291, 301, 304, 321, 326, 339, 388, 441, 461, 462, 473, 476, 481, 484, 523, 573, 591, 606, 616, 635, 650, 652, 655, 656, 659, 670, 681, 685, 693, 700, 704, 707, 718, 722, 729, 735, 743, 755, 757-760, 812; seu i capitol de 116, 506, 606, 616

Travadell [Comtat], lloc de 626

U

Uixó, riu d' 161, 197, 229, 246, 317, 548, 605, 620, 778
Uixó, vall d' 174, 231, 558

V

València, ciutat de *passim*

Arxiu del Reial 176, 177, 180, 181, 354, 560, 563

Casa i hospital de Sant Vicent → Sant Vicent de la Roqueta

Grau de la mar 177, 560, 614

Jueria 240, 241

Moreria 167, 194, 195, 199, 553

Palau del Reial 177, 180, 513, 560, 563, 576, 784

Roqueta de Sant Vicent → Sant Vicent de la Roqueta

Sant Vicent de la Roqueta 618, 619, 622, 623, 624

Seu de València *passim*

Almoina d'en Conesa o de la Seu 604, 628

Capella de Sant Miquel 473

Capítol de la Seu 601

Taula de canvis o d'en Siurana 628

València, regne de *passim*

Valldecrist (*Vallischristi*, *Vallis Iesuchristi*, *Vall de Jesucrist*), monestir de 154, 265, 267, 283, 301, 304, 441, 525, 528, 581, 624-627, 635, 636, 646, 649, 655, 662, 670, 747, 757, 760

Valldigna [Simat de la Valldigna, Safor], monestir de 64-66, 74, 77, 79, 81, 83, 88, 94, 106, 128, 135, 150, 154, 262, 265, 267, 270, 282, 291, 292, 301, 304, 460, 462, 463, 467, 469, 473, 476, 484, 495, 515, 518, 520, 521, 523, 524, 528, 531, 532, 583, 586, 587, 591, 592, 593, 612, 616, 619, 632, 634, 635, 638, 640, 642, 645, 647, 650-652, 654-656, 658, 659, 661, 662, 666, 668-670, 680-682, 700, 701, 704, 757, 760, 811, 812, 818

Valldigna, vall de 592

Vallespir, comtat del 100, 490

Vendicari → Bendiquer

Verví [Wervik, Flandes] 828, 832

Vilafamés (*Vilafamez*) [Plana Alta], castell de 197; lloc de 484, 573, 613

Vila Joiosa [Marina Baixa], lloc de 783

Vilamalur [Alt Millars], senyoriu de 332

Vilamarxant [Camp de Túria], lloc de 197, 786, 789

Vila-real [Plana Baixa] 63, 77-79, 82, 83, 90, 92, 104, 129, 136, 138-140, 142, 144-146, 148, 149, 151-153, 155, 172, 208, 227, 228, 231, 232, 239, 252, 253, 256, 257, 262, 263, 268, 269, 271-278, 281, 286-288, 290, 302, 308, 318-320, 323, 329, 335, 336, 339, 346, 362, 363, 385, 389, 414, 441, 462, 464-471, 473, 475, 477, 485, 493, 516, 529, 533, 537, 632, 639, 720, 812, 818

Villena [Alt Vinalopó], vila de 394

Viver [Alt Palància], lloc de 787, 788

W

Wervik → Verví

X

Xàtiva [Costera], castell de 103, 105, 493, 494; ciutat de 63, 66, 82, 83, 90, 92, 95, 98, 103, 105, 122, 139, 140, 142-146, 148-153, 155, 161, 164, 168, 189, 190, 200-202, 211, 216, 218, 219, 230, 241, 251-253, 262-265, 268-279, 281-284, 286-290, 292, 293, 302, 304, 305, 323, 328, 334, 336, 339, 357, 385, 389, 394, 414-416, 441, 461, 463-465, 468, 474, 475, 477, 485, 493, 494, 510, 529, 533, 536, 537, 548, 550, 608, 625, 626, 632, 637, 639, 659-661, 670, 673, 675, 700, 707, 715, 720, 736, 755, 760, 772, 779, 790, 804, 809, 818, 826, 835

Xelva (*Chelva*) [Serrans], riu de 114, 504; vall de 169, 170, 554, 786; vila de 114, 197, 504

Xèrica (*Exèrica*, *Exírca*) [Alt Palància], vila de 112, 182, 183, 503, 565, 627, 811, 818

Xestalgar (*Gestaltar*) [Serrans] 786

Xirivella (*Chilvella*) [Horta Sud], lloc de 780

Xinquer [Alcúdia de Veo, Plana Baixa] 781, 782

Xipre (*Chipre*), regne de 241, 626

Xiva (*Chiva*) [Foia de Bunyol], baronia de 114, 505

Xixona (*Saxona*, *Sexona*) [Alacantí], batllia de 312; castell de 104, 206, 402, 493; vila

de 67, 70, 75, 77-79, 81-83, 90, 92, 95,
104, 129, 136, 138-140, 142, 144-149,
151, 152, 155, 161, 174, 187, 189, 202-
204, 206, 207, 213-217, 222-224, 262,
264, 266, 268, 271-278, 281, 283, 309,
311-315, 317, 358-360, 361, 389, 394,

396-399, 402, 414, 442, 464-473, 475,
477, 485, 493, 516, 533, 548, 557, 569,
632, 637, 639, 736, 756, 760, 812, 819,
825
Xúquer, riu de 161, 184, 205, 220, 548,
567, 579, 581, 773

*Í*ndex d'aquest volum

.II.

PROCÉS DEL BRAÇ ECLESIASTIC PROCÉS DEL BRAÇ MILITAR DONATIU FURS

PROCÉS DEL BRAÇ ECLESIASTIC	457
1. CONVOCATÒRIA	459
1.1 CONVOCATÒRIA AL BRAÇ ECLESIASTIC	459
1.2 PRIMERA REUNIÓ DELS BRAÇOS A LA SEU DE VALÈNCIA	460
2. SESSIÓ D'OBERTURA	476
2.1 PROPOSICIÓ REIAL	476
2.2 RESPOSTES DELS BRAÇOS A LA PROPOSICIÓ REIAL	478
2.3 JURAMENT DELS FURS I DELS PRIVILEGIS	484
2.4 PROTESTS DELS BRAÇOS	497
2.4.1 Protest del braç eclesiàstic	497
2.4.2 Protest del braç reial	498
2.4.3 Protest del braç militar	499
2.4.4 Protest del braç reial	500
2.4.5 Protest del braç militar	501
2.4.6 Protest del braç reial	502
2.4.7 Protests del braç militar	503
2.4.8 Protests del braç reial	506
2.5 DISSENTIMENTS DELS BRAÇOS I RESPOSTA REIAL	508
3. SESSIONS I DEBATS	514
3.1 NOVA PROPOSICIÓ REIAL	514
3.2 RESPOSTA DELS BRAÇOS A LA PROPOSICIÓ REIAL	515
3.3 ELECCIÓ D'EXAMINADORS DELS GREUGES	518

3.4	ELECCIÓ DELS TRACTADORS DEL BRAÇ MILITAR	521
3.5	PROPOSTA DE SUBVENCIÓ AL REI	526
3.6	ACORD DE SUBVENCIÓ AL REI	529
3.7	PRESENTACIÓ DELS GREUGES DEL BRAÇ ECLESIASTIC I DEL BRAÇ REIAL	532
3.8	PROTESTS PARTICULARS DE LES CIUTATS I VILES REIALS	535
3.9	PROTEST PARTICULAR DEL BRAÇ ECLESIASTIC	543
3.10	PROTEST PARTICULAR DEL BRAÇ MILITAR	543
3.11	GREUGES COMUNS DELS TRES BRAÇOS	544
3.12	GREUGES DELS BRAÇOS ECLESIASTIC I MILITAR	570
3.13	GREUGES DEL BRAÇ ECLESIASTIC	591
3.14	PRÉSTEC AL REI A CÀRREC DEL GENERAL	631
3.15	ELECCIÓ D'EXAMINADORS DELS GREUGES	636
3.16	GREUGES DELS BRAÇOS ECLESIASTIC I MILITAR	641
3.17	ELECCIÓ DE TRACTADORS DEL BRAÇ ECLESIASTIC	654
3.18	PROVISIONS REIALS ALS GREUGES DEL BRAÇ ECLESIASTIC	688
3.19	PROVISIONS REIALS ALS GREUGES DELS BRAÇOS ECLESIASTIC I MILITAR	692
3.20	EXAMEN DE LES PROVISIONS REIALS PER PART DELS TRACTA- DORS	696
3.21	SUBVENCIÓ AL REI	700
3.22	DEBAT SOBRE EL DONATIU	705
3.23	ELECCIÓ DE TRACTADORS	715
3.24	NOVA SUBVENCIÓ AL REI	718
3.25	ELECCIÓ D'APUNTADORS	745
4.	CLAUSURA DE LES CORTS	758
	GREUGES DEL BRAÇ MILITAR	765
	DONATIU	801
	FURS	817
	<i>Glossari</i>	841
	<i>Índex antroponímic</i>	847
	<i>Índex toponímic</i>	867
	<i>Índex d'aquest volum (II)</i>	875
	ÍNDEX GENERAL (vols. I i II)	877

*Í*ndex general

<i>Estudi introductori</i>	7
I. LES CORTS DE 1417-18	12
1. El desenvolupament de les Corts	12
2. Els greuges	18
2.1 Greuges comuns dels tres braços	19
2.2 Greuges del braç reial	21
2.3 Greuges del braç eclesiàstic	22
2.2 Greuges del braç militar	22
3. El donatiu	23
4. La cloenda de les Corts i la creació de la Generalitat	25
5. La promulgació dels furs	29
6. Les despeses de la celebració de les Corts	30
II. L'EDICIÓ DE LES CORTS DE 1417-18	39
1. La recerca dels manuscrits	39
1.1 Catàleg dels manuscrits	43
1.2 Taula de correspondència dels manuscrits	46
Criteris de transcripció i d'edició	49
Sigles i abreviatures	52
Bibliografia	53

CORTS D'ALFONS EL MAGNÀNIM (València, 1417 – 1418)

PROCÉS DEL BRAÇ REIAL	59
PROCÉS DEL BRAÇ ECLESIÀSTIC	457
<i>Índex antroponímic</i>	847
<i>Índex toponímic</i>	867

*P*ublicat

el dia 13 d'agost de MMXXIII

per les Corts Valencianes

i la Universitat de València

*f*onts històriques valencianes
87B.

SÈRIE

Acta Curiarum Regni Valentiae

2B.



CORTS VALENCIANES

VNIVERSITAT  VALÈNCIA